

САГИД АФАНДИ АЛЬ-ЧИРКАВИ

تنبيه العوام إلى دعوة القرآن

**КЪУРЪАНАЛЪУЛ
АХІУДЕ ГІАВАМАЛ
КАНТІИЗАРИ**

КІАБИЛЕБ БУТІА



Махачкала
Нуруль иршад
2010

ББК 84,4 (Ава) + 86,38

УДК 821.351 + 29

С - 14

Для широкого круга читателей

Танбигъу-ль-Гавам ила дагІвати-ль-Къуръан: Побуждение
внять призыву Корана/ Саид афанди аль-Чиркави. В четырех томах.
Том 2, 2-е издание. – Махачкала: Нуруль иршад, 2010. – 495 с

В книге «Побуждение внять призыву Корана» досточтимый шейх Саид-афанди аль-Чиркави дает обширные комментарии самым важным в наше время аятам Корана. После чтения этой книги становится очевидным, что дословный перевод не раскрывает истинный смысл Корана и не достигает той глубокой мудрости, заключенной в каждой букве Речи Всевышнего Аллаха..

Книга одобрена решением Экспертного совета Духовного
управления мусульман Дагестана за № 09-0315

ISBN 978-5-903593-10-1 (Т.2)

ISBN 978-5-903593-02-6

©Саид-афанди аль-Чиркави

©Издательский дом «Нуруль Иршад»

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم لبسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسوله محمد وعلى آله وأصحابه
أجمعين إلى يوم الدين اللهم يسّر ولا تعسر

الجزء الثاني من الكتاب «تنبيه العوام إلى دعوة القرآن»

الباب الأول

ТЮЦОБЕСЕБ БЕТІЕР

Свалат-салам лъеяв Аварагас Мадинаялде гъижра гъабун кІиабилеб сональ, Абусуфянил бетІерлгъиялда Шамалде ун букІараб айшазул къапила гІемераб даран-базаралгъул къай-матахІгун, кІикъого рекІаравгун цадахъ, тІад буссун бачІина букІин свалат-салам лъеяв Аварагасде Жабраил малаикас бицана. Гъеб хабар Расулас ﷺ асхІабзабазе би-циндал, дагъал гІадамалгун цадахъ бачІунеб гъеб гІемераб къай-матахІалда асхІабзабаз гІажаиблгъи гъабуна. Доз (ай Маккаялгъул мушрикуназ) гъабулеб зулму-къварилгъи цІикІиндал, рижараб ракъ Маккаги тун, Мадинаялде гъижра гъабизе ккедал мушрикиназда ццидаль рукІарал мугъажиразе ва ансаразе бокъана Абусуфянил гІиралде^[1] данде рахъине. Гъеб къасдалда, лъабкъоялда анцІго мугъа-жиргун, хутІарал ансаразул, гъезда гъорлгъан кІиги рекІарав ва лъабкъоялда анцІго варани, цо-цоялда кІи-кІияв рекІун рачине ругел – гъаб къуватгун арбагІ къоялгъ свалат-салам лъеяв Авараг вахъана Мадинаялдаса къватІиве. Гъаб хабар жиндихъе шварав Абусуфяница мухъги къун ГІамрол вас Зумзум витІун ана Маккаялде къурайшазде ахІи байзе.

[1] Караван

Гьес абизеги абуна: «Шамалдасан бачІунѣб ножорго къа-
филаялде данде вачІунѣв вуго МухІаммад, гьезухъ бугѣб
къайи гьесухъѣ щвани, ножор талихІ къуна, хехлъи гъабун
гъѣб цІунизе данде рахъа», - ян.

Абусуфянил гІиралъул хІакъалъулъ гъаб хабаргун
Зумзум вачІинелде лъабго къоялъ цебе свалат-салам
лъѣяв Аварагасул ункъгІал, ай ГІабасил яц ГІатикатида
макъиль бихъун букІана, зодоса ГІодовеги вачІун, цо ма-
лаикас мегІералда тІасаги босун, цо кІудияб къуру (гъѣцІо)
Маккаялде тІаде рехун, цинги гъѣб къуру биххунги ун,
Маккаялда бугѣбщинаб рукъалде тІадеги бортун. Гъѣб
макъо гъѣлъ вац ГІабасиде бицана. ГІабасица жиндирго
гъудул РабигІатил вас ГІутбатиде бицана, ГІутбатица жи-
дирго ясалде бицана, гъелдасан гъѣб хабар Маккаялдаго
тІибитІана. Абужагъалица, КагІбаялъул тІохдеги вахун,
къурайшазде ахІи бана, лъабго къоялъ хІадурлъиги гъабун,
къолдаби ретІарав нусго рекІаравгун, анкънусго вара-
нигун, ичІнусиялда кІикъоялда анцІго мушрикинав данде
гъавуна. Гъаб къуватги цадахъгун, Абужагъал Маккаялдаса
къватІиве вахъана. Цинги гьесухъѣ хабар щвана, нухги
къосине гъабун, ралъдал рагІалдехунги къан, Абусуфянги
гІирги МухІаммадихъа борчІун ккун, хвасарлъиялъул.
ГІирги хвасарлъун бугелъул, гъанжи ниль нахъ руссун
лъикІилан цо-цояз абуниги, Абужагъалица гІин байчІо
ва гъедун абуна: «Нахъруссин киданиги букІине гъѣцІо,
ниль Бадроялдеги рильлъина, гъенир варанабиги хъвела,
чагъирги гъѣкъѣла, кепги гъабила, цинги ниль гъенире
рачІинги, МухІаммадихъѣ нелъерго гІир щвечІолъиги
киналго гІарабаздаги рагІила, гъелдалъун МухІаммадие
рогъоги букІина, ниль гъесдаса бергъинги лъала», - ян. Гъѣ-
динаб чІухІигун вачІана гІажал тІаде щварав Абужагъал
Бадроялде. ГІатикатил макъоялъ рахІат хвезе гъабун,

кѣурайшазул ашрафаздаса цо тайпа Абужагъалида цадахъ рахъинчІогоги чІана.

Гѣаб хІалалѣулъ свалат-салам лѣеяв Аварагасухѣ рещІана Жабраил малаик, бицана рехсараб хІалалда Абужагъал Бадроялде вачІина вукІин ва абунa: «Ва, МухІаммад! ТІадегІанав Аллагъас дѣе кѣотІи гѣабунa кІиябго рахъалѣул цояб кѣзе. Ай, бокъани кѣурайшиялгун рагъизе, яги гІиралда кверщел бати». ХІасил, свалат-салам лѣеяв Аварагасдаги асхІабзабаздаги, гѣалде щевзегІан, кѣурайшиялгун рагъизе рукІиналѣул лѣалѣб жо букІинчІо, гѣал рукІана гІицІго Абусуфянил гІиралде данде рахъарал чагІи. Гѣанжи свалат-салам лѣеяв Аварагас, асхІабзабазулгун мушавара гѣабун, абунa: «Маккаялдасан мушрикиназул кѣавм кѣватІибѣ бахъун буго. Ножое кинаб бокъилѣб: гѣел мушрикиналгун дандчІивайищ, ай гѣелгун рагъизейищ, ялѣуни Абусуфянил гІирищ?» – илан. АсхІабзабаз абунa, тушбабигун дандчІиваялдаса гІирго лѣикІилан. Цинги свалат-салам лѣеяв Аварагасул гѣормал кѣер хисана ва кІиабизеги такрар гѣабунa: «ГІирги нелѣедаса борчІун буго, нелѣеде данде вачІунев чиги Абужагъал вуго», - ян. Гѣанжиги асхІабзабаз абунa: «Я, Аллагъасул Расул! Нелѣеѣ гІирго лѣикІ», – илан, ай пайда гѣелѣулго цІикІкІун букІинаян абураб магІнаялда. Свалат-салам лѣеяв Аварагасейин абуни бокъун букІана асхІабзабаз мушрикиналгун рагъи тІаса бищизе, гѣелдалѣун мушрикиназул кѣуват хойги, Ислам тІадегІанлѣиги, муъминзабазе пайда цІикІкІарабги букІиналѣѣ гІоло. Гѣанжи свалат-салам лѣеяв Аварагасул цин бахъинги бихъун, Аллагъ жедеда разилѣаял Абубакар ва ГІумар тІаде рахъун кІалѣана. Гѣез берцинаб каламалдалѣун асхІабзабазе Расуласда ﷺ нахъ рилѣлѣун лѣикІилан насихІатги гѣабунa. Цинги ансарияздасан Хазражазул сайид ГІубадатил вас

СагІду тІаде вахъана ва абунa: «Я, Аллагъасул Расул! Мун дуего бокъараб рахъалдехун валагъе, кивехун мун аниги, дур хьолбохъа ансаразул цо гІадан вагъаризе гъечІо», - ян. Гъесдаго хадув тІаде вахъана гъелго ансараздасан Памрол вас Микъдад ва абунa: «Я, Аллагъасул Расул! Мун а ТІадеГІанав Аллагъас дудего амро гъабураб рахъалде. Кивехун мун аниги, ниж мунгун цадахъ рукІине руго, нежеца дуде абизеги гъечІо бану исраилаз Муса аварагасде ۞ гІадин: «Мун а вагъизе дурго Аллагъгун цадахъ, ниж гъанир чІун рукІина», - ян. Нежеца абила дуде: «Мун а, ТІадеГІанав Аллагъгун цадахъ, вагъизе (ай, Аллагъас манлъаралъуве), нижги дуда цадахъ рагъизе руго, нежер берал ралагъун ругелГІан заманаялъ», ай хойзегІанилан. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагасул гъормада рохел загъирлъана ва хъимана. Хадуб, «Аййугъа-ннас» (Ва гІадамал) абун кІалъайзе байбихъана ва абунa: «Ножоца баян гъабедие ножорго ракІалда бугеб жо гъаб рагъулъ дие квербакъи гъабизе букІиналъул хІакъалъулъ», – илан. Гъаб каламги букІана Аварагас ۞, цІар лъун абичІониги, ансарияздехун гъабураб. Щаян абуни, свалат-салам лъеяв Авараг Макка-ялдаго вукІаго, Ясрибалдаса рачІарал Авсаз ва Хазражаз къотІи гъабун букІана (ай, байГІатуль-гІакъабаталда) Мади-налде вачІани, свалат-салам лъеяв Аварагасе квербакъи гъабизе ва жедерго лъимал-хъизаби гІадин гъев цІунизеги, ай Мадинаялда вугевГІан заманаялъ. Гъанжи Аварагасе ۞ бокъана, Мадинаялда жанив вугев мехалъго гІадин, гъеб Бадроялдаги жиндие квербакъи гъабизе, ай Абужа-гъалгун рагъизе гъез рагІи къей, къотІи гъаби. Расуласул кІалъаялъулъ ишара жедедехун букІинги бичІІун, гъанжи тІадеги вахъун, МагІазил СагІдуца абунa: «Я, Аллагъасул Расул! Мун нежедехунцин горищ кІалъалев вугев?» – ан. «У», - ян Расулас ۞ жавабги гъабунa.

Гъанжи СагІдуца абунa: «Нежеца дуде иманги лъуна, мун витІухъги гъавуна, мун ТІадеГІанав Аллагъасул рахъ-алдасан хІакъаб нухалдалъун вачІарав Расул вукІиналъе нежеца нугІлъиги гъабуна, гъелдалъун нежеца нежеего бокъун, нижго разилъун, рохун, дуге къотІиги гъабуна. Гъанжиги мун а, я Аллагъасул Расул, дуге бокъараб рахъалде, мун авараглъун витІарав АллагъасхІаги, дуца нежеде абуни ралъдалъе лъугъине кколилан, цохІониги чи хилифлъичІого ниж дуда цадахъ жанире лъугъине руго. Нежеда нелъерго тушбабигун дандчІвай рихунги гъечІо, рагъуль саброги нежер буго, рагъизе гъунарги буго, ТІадеГІанав Аллагъасде нежер хъулги буго гъаб рагъуль мун нежедаса разиге хутІилилан». Цинги свалат-салам лъеяв Авараг кутакалда вохана, ансаразе лъикІаб дугІаги гъабуна, Бадроялда рагъги ккана, Абужагъалил гІаскарги ТІадеГІанав Аллагъасул комекалдалъун гъурана, чІвана, кверде росана, басрияб къо чІезе гъабуна.

Бадроялъул рагъ байбихъилелде себе свалат-салам лъеяв Аварагас абун букІана пуланаб иш гъабурасе гъадагІан, пуланаб бакІалда чІарасе гъадагІан, чи чІварасе гъадагІан, ялъуни гъадианаб жо бугоян. Гъединлъидал, киналго гІолохъаби цереги ун, чІахІиял свалат-салам лъеяв Авараг ва байрахъал цІунун чІана. Капурзабазда тІад бергъенлъи босун хадуб асхІабзабазда гъоркъоб гъанимат^[1] бикъиялда тІасан ихтилаф^[2] ккана. Цояз Расуласде кин бикъизе бугебан гъикъана, гІолохъаби, рагъарал жал ругин, гъанимат жедег букІине кколин чІана, херал гъелда разилъичІо. Гъелъул хІасилалда асхІабзабадул ракІазуль цуцадехун рокъукълъи, ццинбахъин бижине гІагарлъана.

[1] Давла..

[2] Раги дандеккунгутІи

**Гъеб мехаль рещтІараб буго гъаб хадуб рехсезе бугеб аят,
ай Бадроялда:**

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا
ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ الأنفال: ١

«Дуде гъел асхІабзабаз гыкъулеб буго, Авараг, гъаниматалдасан, лъие, кин, ва лъица гъеб бикъизе бугеб абун. Дуца гъезда абе: гъаниматалъул амро ва хІукму ТІадегІанав Аллагъасда хассаб буго, досул амроялда рекъон гъеб бикъизе буго расулас, батІаяв чиясул раъю-пикро гъорлъе лъугъинчІогоян. Гъаниматалъул амро гІицІго ТІадегІанав Аллагъасеги Аллагъасул Расуласеги букІун хадуб, нуж хІинкъа ТІадегІанав Аллагъасдаса, нуж ричІалъизеги ричІалъе жиндалъун Аллагъасул ццин бахъин тІад гъабулеб, гъеб нождога гъоркъоб бугеб дагІба-рагІи, ихтилафалдаса. Ножоца цуцада гъоркъоб хІалги лъикІ гъабе, гъаниматалда тІасан бугеб дагІбаги лъугІизе гъабун, гъелъул амроги ТІадегІанав Аллагъасдеги Аллагъасул Расуласдеги тІамун тун, Дидасан ножоего лъикІлъиги квербакъиги хІасуллъизе. Нуж ТІадегІанав Аллагъасеги, Аллагъасул Расуласеги мутІигІлъизеги мутІигІлъе, гъабеян абураб гъабун, теян абураб тун, нуж ратани камилаб иманалъул муъминзабилъун».

Гъаб аят рещтІиндал, асхІабзабазул ракІазда илагъияб нур бана, жедеда гъоркъоб ккараб дагІба-рагІиги лъугІана. Цуцаль букІараб рокъи-махІабат, вацлъиги цІилъана, Аллагъасул амроялда нахъги рилълъана, гъаниматалъул амроги Расуласде ۞ тІамун тана. Расулас ۞ гъаниматги киназего бащад гъабун бикъана, рагъуль шагъидлъарал ва Расулас ۞ жиндир тІадкъаялдалъун Мадинаялда таралги

гъорлѣ рачана. Гъанимат цересел умматазе хІалалаб букІинчІо, гъеб гъанимат гъез цо бакІалде данде гъабулаан, ТІадегІанав Аллагъас къабул гъабун батани гъеб, зодосан гІодобе цІаги речІІун, бу-хІулаан. Киналниги цересел умматаздаса хиралгъиялгул рахгъалъ тІокІаб букІиналъ, МухІаммадил умматалѣ, гъездаса тІокІ гъабун, гъанимат хІалалаблгун гъабуна. Гъаб рехсараб аяталъ насхо гъабуна цересел умматазул шаргІалда букІараб хІукму, ай хІарамаблгун букІараб гъанимат хІалал гъабиялдалгун. Гъаб рехсараб аят жибгоги насхо гъабуна гъабго сураталда, гъанимата-лгул щуйил бутІа ТІадегІанав Аллагъасеги Аллагъасул Расуласеги буго абураб магІанаялда бугеб, кІикъоялда цоабилеб аяталъ. ТІадегІанав Аллагъас хадусеб аяталдаги хІакъикъиял муъминзабазул сифатал, ахІвалал гъадин баян гъарулел руго:

قَالَ نَعَالِي: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ
ءَايَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ الأنفال: ٢

«ТІадегІанав Аллагъасдехунги Аллагъасул Расуласдехунги хилифлгъи гъабулел гІадамал камидал муъминзаби кколаро, камидал муъминзаби руго гъел гІадамал, жедеда аскІов ТІадегІанав Аллагъ рехсарав мехалъ, ай сулхІалгул букІаниги, цогідаб гъеб горев ишалгул букІаниги, Аллагъасул рахгъалдасан амро бачІараб мехалда, жедер ракІал хІинкъулел, ай гъеб амро тезе, жедее Къуръаналгул аят цІалараб мехалъ гъелда нахъ рилгългун, гъеб тасдикъ гъабун жедер иманги цІикІІунел, киналго жедер умуралги ТІадегІанав Аллагъасде тІамун толел, Досдаса горони жал хІинкъизеги хІинкъуларел, Досде горони жедер хъуллгъей, мугъчІвайги букІунарел».

ТІАДЕГІАНАВ АЛЛАГЪАСДАСА ХІИНКЪИ

ТІадеГІанав Аллагъасдаса хІинкъиги букІуна кІиго батІаяб къагІидаялда: гІазаб-гІакъобаялде ккеялдаса хІинкъи, – цо. Гъеб буго гІусатазул хІинкъи; гІадеГІанав Аллагъасул кІодолъи, гъайбат лъан, гІицІго гъелдалъун букІунеб хІинкъи – кІиабилеб. Гъаб хІинкъи хавассазул хІинкъи буго. Ай, иманалъул рахъаль тІокІлъарал, Аллагъ лъаялъул даражаялде цварал гІадамазул.

Камилал муъминзабазул сифатал-ахІвалаллъун жал кколел ракІазул гІамалал, Жив рехсеялдалъун жедер ракІал хІинкъи, Къуръаналдасан аятал жедее цІалидал иман цІикІкІин ва киналниги ахІвалазулъ Жинде таваккал тІами рехсон хадуб, ТІадеГІанав Аллагъас хадусеб аяталда баян гъарулел руго муъминзабазуль рукІине кколел лугбаз гъарулел гІамалаздаса как ва закат бахъи. Цогидал гІамалал рехсечІого, гъаб кІиябго рехсонги тун буго лугбаз гъабулеб гІамалалъул бищунго кІвар цІикІкІараб диналъул хІуби – какги, боцІи-малалда хурхарал гІамалазул бищунго кІвар цІикІкІараб – закатги букІиналъ:

قَالَ تَعَالَى: ﴿الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾ الأنفال: ٣

«Гъел гІадамал руго дол муъминзаби, жедеца бацІцІадго какиги чурун, рукугІ-суждаги камил гъабун, гІужда къол щуябго как балел ва ТІадеГІанав Аллагъас жедее къуралда рекъон боцІи-малалдаса паризаяб закатги бахъулел».

Хадусеб аяталдаги абула буго ТІадеГІанав Аллагъас:

قَالَ تَعَالَى: ﴿أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ

كَرِيمٌ﴾ الأنفال: ٤

«Рехсон цере арал киналниги загьирал ва батІиниял гІамалал жеделъ данделъарал гІадамал - гьел руго хІакъикъияб камилаб иманалъул муъминзаби. Гьезие руго ТІадеГІанав Аллагъасда аскІоб ахираталъул рокъоб жеде-жедер гІамалазда рекъон тІокІлъаби, тІадеГІанал даражаби, дуњялалда мунагъал чуриги, алжаналъуб лъугІи гьечІел, даимал нигІматалги, ажро-кириги».

Гъанжи хал гъабе, хириял бусурбаби, ругищ нелъель данделъун гъадал цере рехсарал, хІакъикъиял муъминзабазулъ данделъизе кколел сифатал? Масала, хІукуматалъул законалда данде кколареб цо кинаб бугониги иш, пиша гъабулев чиясде абуни гьесде раКІги бугев, законги лъалев юристас: «Ле, гъудул, дуца гьеб иш жибго те, гьель мун туснахъалъуве вачуна», - ян, щаклъи гьечІого гьев чияс гьеб иш тола. Ялъуни, жаниве кколареб хІалалде гьеб иш сверизе гъабула. Гъадинги бугеб хІалалъ, нелъедасан бокъарав чиясда, сундул хІакъалъуль бугониги, цо цІаларав чияс абуни: «Ле, гъудул, мун витІун гьечІо гьеб ишалъуль, гьелъул хІакъалъуль ТІадеГІанав Аллагъас гъадин абугеб буго», - ян, хІинкъулищ нелъер раКІал ТІадеГІанав Аллагъасдаса, жиндиго санаГІатаб хІал кколеб гьечІони, вачІунищ гьев чи маслахІаталде? Щибаб рузман къоялъГІаги цІалуларищ Рузманалда дибирас нелъее Къуръаналъул аятал, гьелдалъун цІикІкІуна бугищ нелъер иман? Кинал рукІаниги дуњялалъул умуразуль бугищ нелъер ТІадеГІанав Аллагъасде таваккал тІами, бугищ бечедазул щукру ва мискиназул сабро? Бугищ рехсараб хІалалда какалда, боцІцІудаса закат бахъиялда ва цогидал лугбаз гъарулелгун боцІи-малалда хурхарал хІукъукъал тІорайзе гъариялда тІад кьолеб кІвар, гьелъул гъабулеб ургъел? Гъал суалазе жавабал щивав чияс жинцаго жиндиго кьезе ккела .

АВАРАГ ﷺ НАФСАЛДАСАГИ ВОКЪИЗЕ ККЕЙ

روى البخاري عن عبد الله بن هشام أنه قال كنا مع النبي ﷺ وهو أخذ بيد عمر
 ﷺ عنه فقال عمر رضي الله عنه: يا رسول الله أنت أحب إلي من كل شيء إلا
 نفسي . فقال ﷺ : ((لا والذي نفس محمد بيده حتى أكون أحب إليك من نفسك))
 أي لا يكون إيمانك كاملا حتى تؤثر رضي على رضي نفسك وإن كان فيه هلاكك .
 فقال عمر ﷺ عنه الآن والله أنت أحب إلي من نفسي . فقال ﷺ : ((الآن يا عمر))
 يعني صار إيمانك كاملا . «روح البيان» ، ص ٣١٧ ، ج ٣

Свалат-салам лъеяв Аварагасде жинда Аллагъ раз-
 илъаяв ГПумар асхІабас абун буго: «Я, Аллагъасул Расул!
 Дирго нафс хутІун, цогитаб щинаб жоялдаса дие мун
 вокъула», - ян. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас абун
 буго: «МухІаммадил, ай жиндир нафс Жинда кодоб бугев
 АллагъасхІа, дур камилаб иман букІунаро дурго нафс
 разилтъиялдаса дун разилтъи дуца тІаса бищун горони,
 гьелдалъун дурго нафс гъалагълъулеб бугониги», - ян. Гьѐб
 мехалда Аллагъ разилтъаяв ГПумар асхІабас абун буго:
 «Гъанжини, валлагъи, мун дие дирго нафсалдасаги во-
 къула», - ян, гьелда данде Расуласги ﷺ абун буго: «Гъанжи
 камиллъана дур иман», – илан. Хал гъабеха, бусурбаби,
 иман камиллъизе ккани свалат-салам лъеяв Авараг во-
 къизе кколев куцалъул. Вокъулевищха нелъее свалат-салам
 лъеяв Авараг нелъедасаго? Вокъулев ватани, щайха не-
 лъеца досул суннат цІунулареб?

Суннатги цІуничиго, нахъги вильтъинчиго, жиндие
 бокухъеги хъвадун, дие Авараг ﷺ вокъулин цо чияс абун,
 гьѐб гьесул гьереси ккола. ТІоцобе диегоги, хадуб ки-
 налго бусурбабазеги ризкъилъун гъабеге ХІабиб ﷺ вокъи,
 тавфикъги къеги квешабщинабги тун, лъикІаб гъабизе,
 рорчІизеги гъареги гъафлаталъул макьидаса.

* * * * *

Регьел гьечлеб ракьулъ мугъ тлищаларо,
Тюгьолъ саву ккани, пихъ пасалъула,
Сордогин къоялъе бащалъи гьечло,
Гъабаб клодолъидал доб гьитлинлъула.

Гъава рекъон хадуб цлад къотланиги,
Хлалбахъин холарин аби буклуна,
Умумузуп кици, лъиклал глاداتал
Гилмоялде данде дурусги ккола.

Дунялгин ахират – тавъаман буго,
Тезе ккола гъабаб доб къварагларас.
Добги гъабги бокъун рокъуд вихарав
Гьоркъов хутлиялда хлункъи буклуна.

Клиябго рахъалъул цояб борхани,
Цогидаб рахъ члалуп глудоб хутлула,
Гилмоги жагълоги батла бахъизе
Бетлер къвариглуна глакълло баццладаб.

Цццлад гьечлеб наккк гладаб тавбоги гъабун,
Гьедин тловаладай тладмагларуп вас,
Тлокклараб иццуп лъим беццун глларин,
Цохло клалниги члвай тату бихъизе.

Тохторзабаз хъвараб гилмоги цлалун,
Гей гъабилищ, гьудуп, дур унтабазе?
Дару-сабабалъул биценги гъабун,
Цониги унтарав сахлъун вихъанищ?

Вехъ гъечіони, рехъен хъормица толищ?
Тушман лъайчіони мун шивгун вагъилев?
Щивав инсанасде данде къеркъолеб
Къосараб нафсицха дур гъудул кколеб?

Дунялалъул горев кІвар-агъаз гъечіел
Гъудулзаби дуца глагар гъаруге.
Гибадат, диналъул агълоги цІехон
Элгун цадахъ вукІа, нахъа вохила.

Нахъарукъги рагъун, гъудулзабиян,
Гъурщуге дозие дурго балъгопъи,
Дудаго лъайчІого бокъараб къоялъ
Гъоркъе мун рехизе рес букІунебин.

Балканалда сверун чудказул мисал
Чванта биццатасул гъудулзабазул,
Гъудуллъиги бичун, чванта хІажатаз
Чанги гъудуласда могоро балеб.

Мун, глалхул чундузде чанахъан гладин,
Гемемерал хъулалгун хъвади лъикІ гъечіо,
Хъулал халалъиялъ гладада хварал
Гіолилазул сияхІ дагъабищ бугеб?

Дуда гъаб дунял алжанин ккоге,
Алжаналъуб гладин рахІат гъабизе.
РахІат туснахъасе букІунаребин,
КІвараб жигар бахъе гІибадаталъе.

Гибадат-гламалалъ гІуцІичІонани,
ЧІобого батудеб алжаналъул рукъ.

Алжанал къачлайзе къуват бергъараб,
Къойил баче зикро раклалъул, гъудул.

Дурго глакълоялда глей гъабун члоге,
Глакъласул пиша – мушавар гъабе,
Гилмоялдасаги воре члухлуге
Члухлиялъин иблис басра гъабураб.

Гъаб дунял глущулел члухлухъабазул
Чахлиял хъулбузда мун бахиллъуге,
Хвалде цере никклал хъантлупел глaдин,
Хъантлараб къавмалда къолъиклан абе.

Эзда члухлун глущиле дуца ахират,
Давла гъелъулъ бугин муъминчиясе,
Мунагъаздаса цлакъ тавбоги гъабе,
Гъебги нелъей къураб ниглмат бугелъул.

Ниглмат, щукру тани, тласа унебин,
Тладе босун гъабе мунглимасе рецц,
Мунглимги лъаларев, шукруги гъечлев
Гъединав фасикъгун воре вуклунге.

Фискъо-нифакъалда къоялги тламун,
Гъедин тлобалеб жо члаголъи горо,
Члаго хвараб раклалъ вехълъиги гъабун,
Лугбал цлуниялда божиги гъечло.

Бахларчи вугилан дагIба батани,
Дуца ццин бахъиндал сабро гъабулищ?
Сафаралъ вахъиндал гъалмагълъиялъул
ХIал баччун хъвадизе таваккал глoлищ?

Барщаразда гьоркъоб рекъел гъабизе
 Ракълил хабар бицун мун гаргадулицъ?
 Мун вокъулесеги рихарасеги
 РагІи дур чан бугеб – цойищ, кІигойищ?

Буголѣи хІехъезе, факъро^[1] бахчизе,
 РухІияб бечелѣи дур чорхолъ бугищ?
 ДагІба-рагІиялда гьоркъове ккани,
 Гъенив къинегі чІун, чІел боссе кІолищ?

Бицунго бакІаб гъир - вакІав мадугъал,
 Гъев ваччизе дуца цонигі кканищ?
 Цингі гъевгун цадахъ мун кин вукІунев –
 Квешаб гъой гІадинищ, вац-вас гІадинищ?

БоцІи бикъулелѣул гьоркъове кканищ,
 Гъениб дур нафсалѣул сас кин букІана?
 БитІун гІакъло бугин, мекъса аб бугин
 Цуцалъ тенколелѣул кинаб бергъана?

Бицараб рагІуда мун нахъа чІолищ?
 Гъабун хадуб къотІи тІобайзабулицъ?
 Заман цІцІан босараб налѣи бугони,
 Болжал тІаде цвейгун гъеб нахъе кьолищ?

Гъобол вачІанани, хІакъал тІоралищ,
 Гъудул вугонани, вацлѣи цІунулицъ?
 Гъардохъан вачІани, мурад гъабулицъ,
 Мискин-факъирасе рахІмо-цІоб бугищ?

[1] Мискинлѣи, ресукълѣи.

Къуваталъул магІна чурхдузул горо,
 Чи ватІа вахъулеб рухІияб буго,
 РухІияб гьечІого чорхол къуваталъ
 Чанги питнаялде цІайзе бегъула.

Гъанжи, тІадмагІарул вас мун ватани,
 Суалазе жаваб гъабизе ккела.
 Жавабяли дуца «У», - ян гъабила,
 Гъебха дуге мисал цІцІад гьечІеб накІкІул.

ЦІарлъун, магІарулав, мун рехсаниги,
 Миллатазул дие батІалъи гьечІеб.
 Бокъани вукІа дов англичанав,
 Эвги бутІадулав дир суалазулъ.

Дунгоги суалал рорхизе кІварав
 КІудияв чи горо, бесдалав вуго.
 Бесдаллъи тІаса ун, рахІат бихъичІев
 Вехъ вуго, кодобе тІилги къун тарав.

ТІад бегараб накІкІалъ ракІ къварилъарав,
 Рехъадул ургъелалъ бетІер хъахІлъарав,
 БетІергъан Аллагъас гъадин вижарав,
 Гьесул загІифав лагъ – диеги дугІа.

ФАСИКЪАВ ЧІЯСУЛ ХАРБИДА БОЖИ

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا
 بِجَهْلَةٍ فَتُصْحِرُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ﴾ الحجرات: ٦

«Ва гьал иман лъурал гIадамал! Ножохъе вачIани кинав вугониги фасикъав чи, ножор ракIазе захIматаб, квешаб хабаргун, ножоца гьесул хабаралде мугъчIвай гьабуге, цIеха-рехон, баян тIалаб гьабун, гьеб уяб букIин лъан хадуб горони, гIайибго гьечIеб къавмалъе хIакъи-къатго лъайчIого гьабураб ишалдалъун нождасан заралги ккун, цинги нужго гьелдалъун фашманлъиялде ккечIого рукIине».

Рехсараб аяталъ тIоритIел гьабулеб буго хIакъикъатго лъайчIого хехго гьабураб ишалда нахъа фашманлъичIого хутIунгутIиялде. Гьеб аяталъулъ нелъеде ишара гьабулеб буго мацIцIихъанасул, гIадамазда нахъасан гьибат гьабулев чиясул рагIуде гIинбайзе бегъунгутIиялде. Рехсараб аят рещтIиналъе сабабин абун, ГIубадатил вас Валид абурав асхIаб витIана свалат-салам лъеяв Аварагас Бану МустIалакъ абураб къабилаялъухъе, гьезухъа закят босизе. Гьасдаги гьадаб къабилаялдаги гьоркъоб букIуна, Ислам бачIинелде себе, жагъилаб заманалда ккараб, бидулаб тушманлъиги. Цинги гьев Валид жедехъе вачIунев вугин рагIидал, свалат-салам лъеяв Аварагасул расул вукIиналдалъун гьев кIодо гьавун, гьесда дандчIвай гьабизе бахъун буго гьаб къабилаялъул цо къокъа, рекIарорчун, чуялгун. Гьеб хIалалда бачIунеб гьеб къокъа би-хъарабго, щайтIаналъ Валидил ракIалде рехун буго гьадал мун чIвайзе рачIина ругоян. Цебего гьоркъоб ккараб доб тушманлъиги букIиндал, щайтIаналъул макро уянги ккун, дозулгун дандчIвайго гьабичIого, тIад вуссун нахъе вачIун вуго ва бицун буго свалат-салам лъеяв Аварагасде: «Доз закят къезе инкарги гьабуна, дунги чIивазехъин вукIана», - ян. Цинги Бану МустIалакъазда Валид нахъ вуссун ийинги, дос Расуласе ﷺ бицараб хабарги рагIун, рачIун руго свалат-салам лъеяв Аварагасухъе ва бицун буго: «Я, Аллагъасул Расул! Ниж, дуца витIарав вакил кIодо гьавун, гьесда

дандчІвай гъабизе рахъун рукІана, гъев нижгун дандги чІвайчІо, нежеда гъев вихъизеги вихъичІо, нежеца закатги кьола, гъелда инкарги нежеца гъабуларо», - ян. Цинги, гъездехун рагъ гъабизе ине къасдалда вукІарав Аварагги ۞ чІун вуго, нахъруссун Бану МустІалакъалги ун руго. Амма суал хутІун буго гъединго, «Киназул битІараб, Валидилищ, яги дозулищ?» – абун. Гъеб мухІкан гъабизе хадусан свалат-салам лъеяв Аварагас гІаскаргун витІана Валидил Халид ۞, витІулелъул гъесдеги абун: «Дуца, битІахъе дозде тІаде инчІого, нахъегІанисан хал гъабе дозулъ Исламалъул гІаламат бугищан. Исламалдаги ратани, доз бицараб уябги батани, закатги босун тІад вусса, Исламалда ратичІони, капурзабазе гъабулеб хІукмуги гъабе», - ян. Халид, ۞ маркІачІол гІужалда, балъого, жиндир гІасакаргун гъезда сверухъ рещтІана ва хал гъабуна дозул щиб хІалдай бугоян. Дозин абун маркІачІол ва богол какги ахІана, какалги рана, щибниги ишкал гъечІого рацІІадго Исламалдаги дол ратана, закатги доз къуна, гъебги босун Халидги нахъ вуссана, цинги рехсараб аятги рещтІана.

Аят рещтІиналъе сабаблъун жив ккарав Валид мунафикъ вукІинчІо, Расуласул ۞ асхІаб вукІана, ГІусман асхІабасул бесдал вацги кколаан. ЩайтІаналь гъабураб макроялдалъун гъесухъа ккараб гъалатІги хатІалъун рикІкІуна, бокъун, ургъунго гъабураб иш букІинчІо. Кинниги гъалдалъун ТІадегІанав Аллагъас муъминзабада лъайзе гъабуна, додинал харбалгун мунафикъзаби рачІани, бицарабщиналъухъ гІенеккуларел, цІодораллъун жал рукІине кколелтъи. Ай, гъединачІодорал, бицанщиналда божулареллъун муъминзаби ругони, фитнадулал харбалги росун мунафикъзаби райинчІого рукІиналъе гІюло. Кидаго гъел мунафикъзабазул иш-пиша буго халкъ къалде ахІулел квешал харбал халкъалда гъоркъор тІиритІизе гъари.

Хассго гьаб нелъер заманалда бальгояб жоги гьеб горо, буго цо тайпа, гІадамазул долларазухъ Исламги бичун, магІишат гьабулел. Гьезде лъазе цІарги дида лъаларо, мунафикъзабийищ, фасикъзабийищ, вагьабиялищ, амма лъала гьел рацІадад муъминзаби гьечІолъи, гьезул хъвада-чІвадиялгьулъ кигІан дагьабниги муъминзабазул тІабигІат, хасият, хъвада-чІвади бихъунгутІиялдалъун. Гьединаб къавмалгьул питнаялдаса Аллагьас цІунаги киналго муъминзаби. Амин!

ДАГІБАДУЛЗДА ГЬОРКЬОБ МАСЛАХІАТ ГЬАБИ

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلِإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ الحجرات: ٩

«Муъминзабаздасан кІиго жамагІат цуцалъ багъани, гьоркьоб дагІба-рагІи, къаба-тунки ккани, ва гьал муъминзаби, ножоца гьезда гьоркьоб рекъел-маслахІат гьабе, ТІадегІанав Аллагьасул, ай Къуръаналгьул хІукмуялде ахІиялдалъун ва насихІаталдалъун. Гьеб кІиябго жамагІаталгьул цояб, жал мекъалги рукІун, рехсараб маслахІат-сулхІалде райинчІони, ножоца гьездехун рагъ гьабе, гьел Къуръаналгьул хІукмуялде рачІинчІелгІан заманаялъ. Цинги гьел Къуръаналгьул хІукмуялде рачІани, ножоца гьезда гьоркьоб рекъел гьабе Къуръаналгьул хІукмуялда рекъон, хадусанги гьебго дагІба ккезе рес гьечІеб хІалалъ кІияздаго гьоркьоб бакІ бацІадад гьабун, ай рекъел гьабунаянги абун, тІама-гъамун течІого, мухІкан гьабун. Ножоца хІукму гьабулелгьул, кинабниги ишалгьулъ

ритІухълъиги цІуне, хІакълъунго ТІадеГІанав Аллагъ хІукмуялтъуль ритІухълъи гѣбулел гІадамал рокъулев вуго». ХІасил, Къуръаналда рекъон жинца хІукму гѣбулев хІакимас гѣб хІукмуялтъуль ватІа гѣавизе бегъуларо жиндир вацги тушманги, ай вацасе цІцІайи гѣабизе бегъуларо.

والإصلاح بين الناس إذا تفاسدوا من أعظم الطاعات وأتم القربات وكذا نصره المظلوم

Ва гѣединго рагъаралниги барщаралниги гІадамазда гьоркъоб рекъел-маслахІат гѣаби – ТІадеГІанав Аллагъасда аскІоб гІибадат-тІагІаталъул бищунго тІадеГІанабги ва гѣединго ТІадеГІанав Аллагъасде гІагарлъиялъул рахълъ бищунго камилабги ккола. Ва гѣелдаго релълъараб хиралъи-даража буго жинда зулму гѣабулев чиясе комек гѣабиялълъули.

وفي الحديث: ((أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ)) قالوا: بلى يا رسول الله ، قال: ((إِصْلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ)) «روح البيان» ، ج ٩ ، ص ٧٤

Ва гѣединго свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго асхІабзабазде ﷺ: «Дица ножое бицинищ кІал ккоялдасаги, как баялдасаги, садакъа къеялдасаги ТІадеГІанав Аллагъасда аскІоб хирияб гІамал?» – илан (ай суннатал какал, кІалал, садакъа). «Бице, я Аллагъасул Расул!» – илан асхІабзабаз абидал, абун буго: «Цуцалъ хІал хварав, барщарав, къаллъарав кІиги чиясда гьоркъоб рекъел-маслахІат гѣаби буго», - ян.

وقال لقمان: يا بني كذب من قال إن الشر يطفئ الشر فإن كان صادقا فليوقد نارين ثم لينظر هل تطفئ أحدهما الأخرى إنما يطفئ الماء النار

Лукъманица абун буго жиндирго васасде: «Я, дир вас! Квешлъиялъ квешлъи суйне гѣабулин абурав чиясул рагІи

гьереси буго. Гьєб рагІиялгьулъ гьєв витІарав ватани, гьєсде баке абе кІиго цІа, цинги цоялъ цояб суйне гьабулищан балагъеянги. ЦІа суйне гьабулебго лгьлгьималъ буго, дир вас!» – илан.

وفي الحديث: ((المسلم أخو المسلم لا يظلمه ولا يخذله ولا يعيبه ولا يتناول عليه في البنيان فيستر عنه الريح إلا بإذنه ولا يؤذيه بقتار قدره إلا أن يغرف له منها ولا يشتري لبنه الفاكهة فيخرجون بها إلى الصبيان جاره ولا يطعمونهم منها))

Свалат-салам лгъеяв Аварагасул цойги хІадисалдаги абулеб буго: «Бусурманчи вуго бусурманчыасул вац. Гьєв бусурманчыас гьабиларо жиндир бусурманав вацасда зулму, къабихІаб рагІи абиялдалгьун букІаниги, сундалгьун букІаниги гьєв гІодовегІанги гьавиларо. Гьєсда гІайибги чІваларо, бадирчІваял гьарун нечезеги гьавиларо. Мадугьал вугони, гьєс изно гьєчІого минаги борхат гьабиларо гьєсие бачІунеб гьури кьотІулеб хІалалъ. Гьединго досие гьабиларо зарал, белгьунеб, бежулеб кванил махІги досде бачІун, дагьабниги досие кьєчІого тун. КъватІиса рокъове вачІинаго жинца бачІараб пихъ бугони, гьєбги босун, мадугьаласул лгьималазеги кьєчІого, кваназе лгьимал къватІиреги реччаларо». ХІасил, рокъобе бачІараб пихъ бугони, гьєб, мадугьаласул лгьималги ралагьун тун, кваназе лгьимал къватІире реччаларо, гІураб бугони, дозиеги кьєла, гІураб гьєчІони, лгьималазда гьєб, рокъорги чІєзе гьарун, кванайзе гьабила, ай дозул хьул лгъєчІого букІине.

Рехсараб аят рєщІиналгъє сабабин абун, Зайдил вас Усаматидасан бицана: свалат-салам лгъеяв Авараг жиндир хІамайлдаги рекІун, нахъа Усаматги рекІине гьавун, Хазражазул унтун вукІарав ГІубадатил СагІдуда бихъизе (ваккизе) ина вукІана. Унаго гьєзда нухаб батана бусурбабиги, мушрикуналги, ягьудиялги данделгъараб цо

мажлис. Гьезда гьоркъов вукІана мунафикъзабазул бетІер Убаюл ГІабдуллагъги, бусурбабазул рахъалъан РавахІатил ГІабдуллагъги (ГІабдуллагъ Исламалде гьеб вакъигІаталда хадусан вачІана). Свалат-салам лъеяв Авараг тІаде цваравго, саламги къун, Къуръаналъул аяталги цІалун, гьел Исламалде ахІизе лъугъана, ГІабдулагъицаян абуни гъадин абунa Расуласдехун ﷺ (Расуласул ﷺ хІамаялъ гъениб чуруклъи гъабун), магІарзул къалазда хъатти чІван: «Мун дурго хІамаялдаги рекІун цевехун валагъе, гъаб дур хІамаялъул махІалъ дий зарал гъабулеб буго, гъаб хабарги дуца дудаго аскІоре рачІарал чагІазе бице», - ян. Расуласдехун ﷺ гъабураб гъаб адаб тараб калам хІехъезе кІвечІого, РавахІатил ГІабдуллагъицаги абун буго: «Мун Расуласул хІамил махІалъул бицунайищ вугев, валлагъи Расуласул хІамаялъул махІ лъикІаб буго дур махІалдаса», - ян. Гъалдасан байбихъун, кІиявго ГІабдуллагъида гьоркъоб кІалъай ккун буго, цинги кІиясулго тухумалъул гІадамал рачІун, гІанса-тІилалдалъун, хъат-хъиталдалъун цуцадехун рагъизе лъугъун руго. Рехсараб аятги Расуласде ﷺ рещтІун, гьебги цІалун, рекъезеги гъарун руго.

ДИНАЛЪУЛ ВАЦЛЪИ

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ الحجرات: ١٠

«Муъминзаби киналго цуцазул вацал руго, ножоца ножорго вацазда гьоркъоб дагІба-рагІиялъуль букІаниги, рагъ-къалалъуль букІаниги, рекъел-маслахІат гъабе. Нуж ТІадегІанав Аллагъасдасаги хІинкъа, гьеб такъваялъ рачина

нуж вацлѣи цІуниѣлдеги цогидаб лѣикІабщиналдеги, гѣлдалѣун щвела ножеде Аллагѣасул рахІмат-цІобги». Свалат-салам лѣеѣв Аварагасул хІадисалдаги буго:

وفي الحديث: ((كونوا عباد الله إخواناً))

«Нуж рукІа, Аллагѣасул лагѣзал, вацаллѣун», – илан.

ХІасил, муѣминзаби ккола цохІо аслоялда жал ругел гІадамал, кинаб миллат-тухумалѣул ругониѣи. Гѣб аслоги буго абадияб чІаголѣи щвей жинца тІад гѣбулеб иман, ай анлѣабго рукнугун цадахъ. Гѣб анлѣабго рукнуги: ТІадегІанав Аллагѣасде, Аллагѣасул малаикзабаде, Аллагѣасул тІухьдузде, Аллагѣасул аварагзабаде, ахир кѣи-ямасеб кѣо букІиналде, ва, лѣикІаб букІаниѣи квешаб букІаниѣи, Аллагѣасул кѣадаралдеги иман лѣей. Диналѣул вацлѣи насабалѣул вацлѣиѣлдаса кѣуватаб, биххи гѣчІеблѣунѣи ккола. Масала, бусурманав чіѣсул кафурал вац-ѣаѣе, васал-ѣаѣе ирс щоларо, ахираталда рукІунеб бакІѣи батІаѣб бугелѣулха гѣзул.

Цойѣи хІадисалда абулеб буго Аварагас ﷺ:

وفي الحديث: ((كل سبب ونسب ينقطع يوم القيامة إلا سببي ونسبي))

«Кѣиѣямасеб кѣоялѣ кинабниѣи сабаб ва насаб кѣотІун ккола, дир, ай, дида хурхараб сабаб-насаб хутІизегІан», – илан. Расуласда ﷺ сабаб-насаб хурхаралѣун гѣареѣи киналго муѣминзаби.

وقال بعض الكبار: القرابة من رسول الله ﷺ على ثلاثة أقسام ... الخ . «روح البيان»

ЧІахІиѣл гІарифуназул цояс абуна: «Свалат-салам лѣеѣв Аварагасдасан бугеб гІагарлѣи лѣабго батІаѣб

буго», - ян. «Суратияб гІагарлѝи, магІнавияб гІагарлѝи, ва кІиябго цадахъ данделѝараб гІагарлѝиги. Суратияб гІагарлѝи букІуна гІицІцІго жиндир вижин бацІцІадаб, лѝикІаб букІиналдалѝун бугеб, ва жиндир дин, гІамал, гІибадаталѝулъ бугебги, загѝирал гІалимзабада, сулаахІазда ва киналго муѝминзабазда рельѝьон. Свалат-салам лѝеяв Аварагасул магІнавияб гІагарлѝийин абунѝи, гѝел ккола Аллагѝасул вализаби, Расулас ﷺ магІнавиял лѝимал. Гѝединлѝидал абунѝа Расулас ﷺ фарисияв Салманил хІакѝалѝулъ:

((سلمان منا أهل البيت)) إشارة إلى القرابة المعنوية

«Салман дир рукѝалѝул агѝлоялдаса вуго», - ян, гѝев Салманги вукІарав хІалалъ цІадуе лагѝлѝи гѝабулел эбел-инсуе гѝавурав васлѝун. Хал гѝабе Исламалѝ инсан ватІа гѝавуларев куцалѝул, ТІадегІанав Аллагѝасда аскІоб тІадегІанлѝиги иманалѝул кѝадаралда горони букІунгутІиялѝулги. Мугѝажиразулги ансаразулги чІахІиял асхІабзабазда гѝорлѝан гѝев Салман гѝавуна жиндир батІинияв халифалѝун Аллагѝ жинда разилѝаяв Абубакар асхІабасги. Свалат-салам лѝеяв Аварагасул суратиябги магІнавиябги кІиябго гІагарлѝи жеделѝ данделѝаралин абунѝи, гѝел ккола жиндир, ай Аварагасул ﷺ бакІалда жал чІарал хулафаал, аимматал, жинда цере рукІарал чІахІиял аварагзаби рукІаниги, жиндаса хадур рукІинисел вализабаздасан камидал, чІахІиял акѝтІабал рукІаниги».

وقال بعضهم : إن الله خلق الأرواح من عالم الملكوت والأشباح من عالم الملك ...
الخ . «روح البيان» ، ج ٩ ، ص ٧٨ - ٧٧

ЧІахІиял гІарифуназул цояс абунѝа: «ТІадегІанав Аллагѝас рухІал рижана гІаламул-малакуталдасан, ай гѝоркѝов

васитІа гьечІого, Жиндирго амроялдалъун. Чурхдул рижана гІаламул-мулкадасан, ай Жинца амро гьабун хадуб сабабаздалъун. Гьел рухІалги лъугъине гьаруна чурхдузде жанире, чурхдуздаги рухІаздаги гьоркъоб гьабуна нафсуламмарат, ай черхалдеги рухІалдеги жинца хилифлѣи гьабулеб, гьеб кІиялдего жинца квешалдалъун горони амро гьабулареб нафс. Цинги гьеб нафсалде тІаде битІана гІакъло, жинца нафсалъул квешлѣи нахъчІвазе гІоло. ТІадегІанав Аллагъасе бокъараб мехалѣ жиндир муъминал лагъзадерил, батІа-батІаял захІмалѣаби-къварилѣаби тІаде реччан, гъезул иманалъул, гъез цуцада гьоркъоб вацлѣи цІуниялъул къадар-даража загъир гьабизе, гъезул нафсал рагъаракаризе гьарула. Гьел муъминзабаде амроги гьабула нафсалъул мурадал нахъчІваялѣе гІакълоялѣеги, рухІалѣеги, рахІалѣеги комек гьабиялдалъун, ай сабро гьабейн. Цинги гъев лагъасул гІакъло бугони бацІцІадаб, битІараб, ахираталъулаб, гьелъул къуваталдалъун нахъчІвала нафсалъул мурадал, ай нафс къуна. ЛъикІлѣиялда, Аллагъ разилѣиялда гъев лагъасул кверщелги батула. Амма доб гІакъло бугони битІараб гореб, мекъаб, дуњялалъулаб, гьелѣ нафсалъул мурадал нахъни кисса чІвалел, гьелъул гІаксалда, нафсалѣе комекалѣе батула, нафсги бергъуна, цинги гъалаглъула, бокъараб питнаялѣулѣеги лъугъуна, хІатта дандиясда кверщел бати гореб, жиндир букІараб мурадгигин кІочона. ХІасил, ТІадегІанав Аллагъас жиндир хІалбихѣи гьабулеб заманалда нафс къине гьабизе кІварав чи – гъев ккола хІакъав муъминчиги бахІарчиги. Къеги БетІергъанас ккаралѣуб сабро, тІоцобе диегоги хадуб киналго муъминзабадеги.

ومن حق الإخوة في الدين أن تحب لأخيك ما تحب لنفسك ويسرك ما سره ويسؤك ما ساءه وإن لا تحوجه إلى الاستعانة بك وإن استعان تعنه وتنصره ظالماً أو مظلوما فمنعك إياه عن الظلم فذلك نصرك إياه. «روح البيان»، ص ٧٨ ، ج ٩

ДИНАЛЪУЛ ВАЦАСУЛ ХІАКЪАЛ

Диналъул вацлъиялъе ругел хІакъалин абун:

«Дуего бокъулеб жо дурго диналъул вацасеги букІине боки, досие рохел цвараб жоялдакъун мунгоги вохулевлъун вукІин, досие квеш ккараб жо дуеги квеш ккей, дудасан комек тІалаб гъабиялде дов хІажалъизе тунгутІи, ай досул мурад дудаго лъан, дос тІалаб гъабизегІанго досие комек гъаби, гъединго дуца досие комек гъаби, жинца зулму гъабула ватаниги. Жинца зулму гъабиялдаса нихъчІвайги дуца досие комек гъаби ккола, гъебги дов квешлъиялдаса нахъе цІцІай кколелъул.

Цойги хІадисалда абулеб буго:

وفي الحديث: ((المسلم أخو المسلم لا يظلمه ولا يشتمه ، من كان في حاجة أخيه كان الله في حاجته ، من فرج عن مسلم كربة فرج الله عنه بها كربة من كربات يوم القيامة ، ومن ستر مسلما ستره الله يوم القيامة))

«Бусурманчи ккола бусурманчиясул вац. Бусурманчияс гъабиларо сундалъун бугониги жиндир диналъул вацасда зулму, гъесдехун рагъи-хъамиги гъабиларо. Щив чи вугониги жиндир диналъул вацасе комекалъе, гъедин гъев вугевгІан заманаялъ ТІадегІанав Аллагъ гъесие комекалда вукІуна. Щив чи вугониги бусурманчиясдаса къварилъи борхун, ТІадегІанав Аллагъас гъелдалъун гъесдаса борхула къиямасеб къоялъул къварилъабаздаса къварилъи. Щив чи вугониги жинца бусурманчиясул гІайиб бахчун, ТІадегІанав Аллагъас къиямасеб къоялъ гъесул гІайибги бахчула».

قيل: أبعد الناس سفرا من كان سفره في طلب أخ صالح

Цо гІакъилас абунa: «Бищунго сафар халатав чи щиван абуни, гъев вуго лъикІав диналъул вац валагъизе сафаралъ вахъарав чи», - ян. Ай, лъикІав диналъул вац вати – бищунго захІматал жалаздаса буго.

قال أعرايى : اللهم احفظني من الصديق. ف قيل له في ذلك قال: الحذر منه أكثر من الحذر من العدو

Цо гІарабияс: «Я, БетІергъан Аллагъ! Дуца дун гъудуласдаса цІуне», - ян дугІа гъабидал, гъесде абун буго щай дуца гъедин абулебилан, гъес жаваб гъабун буго гъадин: «Гъудуласдасан хІинкъи цІикІкІараб букІуна тушманасу-лалдасаги», - ян. Буго цойги аби: «АхІмакъав гъудуласдаса гІакъилав тушман лъикІ», – илан.

قال عليّ ﷺ: إخوان هذا الزمان جواسيس العيوب

Аллагъ жинда разилъаяв ГІали асхІабас абун буго: «Гъанжизаманалъул диналъул вацал жодоца хадур лъугъун цуцазул гІайибал цІехолел руго», - ян. ГІали асхІабасул заманалдаго гъединаллгъун рукІарал ихваназул жакъа щибха букІинеб? Киналго гъединал рукІунин абизеги бегъиларо. Гъадинги абула:

الأخ الصالح خير لك من نفسك لأن النفس أمانة بالسوء والأخ لا يأمرك إلا بخير

«Муъминав диналъул вац две лъикІ дурго нафсалдасаги. Нафсалъ мун квешабщиналде ахІула, муъминав диналъул вацас дуде лъикІалдалгъун горони амро гъабуларо», - ян. Цуцадехун диналъул вацлги рагІизе гъаби – Исламалда жаниб суннатаб амро ккола, тІоцобе свалат-салам лъеяв Аварагас мугъажирзабаздаги ансараздаги гъоркъоб гъабун байбихъараб букІиналгъе гІоло, цІунизе тавфикъгун цадахъ бугони....

ЦОЯС ЦОГИДАВ МАХСАРОДАЕ ККВЕЙ

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا
نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ
الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ الحجرات: ١١

«Ва гьал иман лъурал гІадамал! Ножор цо къавмалъ цоги къавм махсароде ккоге [ай, къабихІаб рагІи абун букІаниги, гьев гІодовегІанавлъун вихъун бугониги], ТІадегІанав Аллагъасда аскІор жал махсароде ккурал лъикІал ратизе бегъула жедеца махсароде ккураздаса. Ва гъединго муъминал руччабазги ккоге цояз цогидал махсароде, ТІадегІанав Аллагъасда аскІор жал махсароде ккурал руччаби лъикІал ратизе бегъула жедеца махсароде ккураздаса». Къавмалъ къавм горониги, цо чияс цогидавги бегъуларо махсароде ккойзе. Къавм рехсеялдасан мурад буго, масала, цо къокъаялда гъорлъан цо чияс цоги къокъаялдехун гьел махсароде ккун, ралъаргъун, сансикъ гъарун калам гъабураб мехалдаги, цогидал гьесда тІадги рекъон, релъа-рохун, руцІцІун чІанани, гьал киналго мунагъалъуль рацалъула. Гъединлъидал, къавм рехсеялъ нилъ кантІизе гъарулел руго гъоркъосан вахъун цо чияс цойги къавмалде гьел махсароде ккун калам гъабулеб бугони, гьесда тІад рекъон чІечІого, гъединаб лайикъаб калам гъабиялдаса гьев нахъчІвазе тІадаб букІиналде, гьевги нильгоги мунагъалде ккечІого рукІине. Ай, гьев чиясде абила, масала: «Ле, гъудул! Гъедин гІадамал сансикъ гъарун кІалъазе бегъуларо, гьелдалъун мунагъ букІуна, абуралдаса тавбоги гъабе» - ян.

Аяталъул хадуселдаги абулеб буго: «Ножоца цуцада гІайибалги чІваге, рогъралги раге, цуцалъ дагІбаги гьабуге, абизе бокьуларел тІокІцІаралги абуге, Исламалде рачІинегІан цере рукІарал цІаралги абуге». Гьаздаго релъьон руго «Ва фасикъ!», «Ва кафир!» -ян абиги. Берцинаб тІокІцІарни абизе бегъула, Абубакар асхІабсде ﷺ – Сиддикъ, ГІумар асхІабасде ﷺ - Фарукъ, ГІусман асхІабасде ﷺ – Зу нурайни, ГІали асхІабасде ﷺ – Асадуллагъ, Абу Тураб гІадин (разияллагъу гІангъум ажмагІин). Иманалде вачІун хадув диналъул вацасде «Ва ягъудияв», «Ва мажусияв» абун ахІи, ва гьединго тавбо гьабун хадуб «Ва фасикъ» абун ахІи – квешаб пиша-гІамал буго.

إذ روي أن الآية نزلت في صفية بنت حيي رضي الله عنها أتت رسول الله ﷺ فقالت : إن النساء يقلن لي يا يهودية بنت يهوديين ، فقال لها: ((هلا قلت أن أبي هرون وعمي موسى وزوجي محمد ﷺ)) . تفسير القاضي

Рехсараб аят свалат-салам лъеяв Расуласул лъади Сафиятил хІакъалъулъ рещтІарабинги буго. Гьелъ, жинде руччабаз «Я ягъудиязул яс ягъудияй» - илан абула бугин бицун буго Расуласде ﷺ, цинги Расулас абун буго гьелде: «Дуца щай абичІеб гьезде: «Дир эменги Гьарун вуго, имгІалги Муса ﷺ вуго, россги МухІаммад ﷺ вуго», - ян».

«Бусурманав диналъул вацасде рехсарал яги дозда релъарал цІарал жедеца абиялдаса тавбо гьабичІел гІадамал – гьел руго жедецаго жедеда зулму гьабурал, гІазаб-гІакъобаялъе мустахІикълъарал чагІи». ХІасил, жиндир диналъул вацасде рогъо бай, досие бокьулареб тІокІцІаралдалъун ахІи, - досги долдаго релъараб рогъо гьасдеги баялъе сабаблъун ккола, гьелдасан байбихъун гьеб питнаялде сверизе ресги букІуна, гІемерисеб гьедин ккезеги ккола.

Рехсараб аяталъул авал, ай башдаб рещтіналъе сабабин абуні, Ібну Габасидасан ﷺ: Къайсил Сабит ﷺ гінда бакІав вукІун, гьесул гІадат букІана, бицунѐб рагІизе гІоло, гІодов чІезе кидаго свалат-салам лъеяв Аварагасда аскІове унев. Цо къоялъ рогабилл какил цо ракагІат горони жамагІаталда байзе щвечІого, гъав, как бан бахъиндал, гІодор чІун рукІарал асхІабзабазда тІасан, «Дие бакІ гъабе», - янги абулаго, цеве уна, киназго гьесие нухги гъабула. Расуласда ﷺ аскІове щвезе жинда цеве хутІарав цохІо чи вукІун, гьесдеги Сабитица: «Дие нух те», - ян абидал, дов чияс: «Мун Расуласде ﷺ аскІове щун вуго, гІодов чІа», - ян абула, гъев чиясда ццинги бахъун гьесда нахъа Сабитги гІодов чІола. Хадусанги Сабит гъадав чиясдехун: «Гъав чи щив?» - абун кІалъала, гъадав асхІабас Сабитие, дун пуланав чиясул вас вугоян жавабги къола. Цинги Сабит гъасдехун, гъасул эбелалъул цІарги бахъун, пуланай чІужуялъул вас вуго мун, – абун кІалъала. Ислам бачІинелдего жагъилаб заманалда, гъев чиясде эбелалъул рогаъ балеб букІана, гьелдалъун гъев чи кутакалда нечон, гІодове къулун хутІана. Гъѐб мехалъ рехсараб аятги рещтіана.

Гъѐб аят рещтіналъе сабаб гъадинги бицана: Макка бахъун хадуса, Абужагъалил вас ГІикримат ﷺ, Исламги къабул гъабун, Мадинаялде вачІана, цинги гъев вихъаравщинахъе асхІабзабаз абубеб букІана гьесул хІакъалъулъ гъаб умматалъул фиргІавнил вас вуго гъавилан. Гъѐб захІм алъун ГІикриматица жинде щикаят^[1] гъабидал, свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Ножоца, хварал сабаблъун, чІагоязе зарал гъабуге», - ян, цинги рехсараб аятги рещтіун буго.

[1] ГІарз, зигара гъабидал..

تنبيه

Нелъеда ракІалде ккезе бегъуларо асхІабзабазулгийищ гъадиаб тІабигІат-гІамал букІараб абун. Щаян абуні, Къуръан рещІана, цойидасан цадахъ горев, дагъ-дагъккун, ай хІажат бихъун. Къуръанги рещІун, ТІадеГІанав Аллагъас манлъизегІан, Аллагъ разилъаял асхІабзабазда лъалареб букІиндал бегъулебги, бегъуларебги, лъикІабги, квешабги, хІалалаб – хІарамабги батІа бахъизе. Масала, рехсараб аяталдалъун БетІергъанас баян гъабунa бусурманчи цояс цояв хІакъир гъавизе бегъунгутІи. Гъединго Исламалъул байбихъуда, жагъилаб заманалдаго гІадин, асхІабзабаз гъекъолеб букІана мускир, ай мехтулеб жо. Гъеб хІарам гъабун рещІана аят, билъанхъана шаргІлъун. Жагъилабго заманалда гІадин, руччабаз рахчулел рукІинчІо жодор чурхдул, рещІана аят, гъабунa гъедин хъвади хІарам. Малъана ретІа-къаялтъул къагІида, ва гъ.ц. Гъаб хІалалда баян гъабунa ТІадеГІанав Аллагъас умматалъе маслахІатаб, лъикІабщинабги, квешабщинабги, хІалалаб – хІарамабги. Гъелдалъун амро-нагъюги гъабунa, Исламияб шаригІат нухлъунги хутІизе гъабунa къиямасеб къо чІезегІан.

КІиабизеги, асхІабзаби руго ТІадеГІанав Аллагъас хира гъабураб къавм, гъезул хатІабазул, мунагъазул цІар бахъизецин нелъер эрга щоларо. ГІумроялъго гъабураб нелъер гІибадат доз цо лахІзаталъ гъабуралда барщальизеги барщальуларо. Жал унтани гъелде данде дараби хІалтІизе гъаризе, гІаммаб халкъалде данде ккун, тохторзабазул махщел-гъунар тІокІаб букІунеб гІадин, дол асхІабзабазулги букІараб хІузуралъул къуват, кканиги мунагъ-хатІаби лахІзаталда жанир жедер чурулеб.

ХІасил, ТІадеГІанав Аллагъас бусурбабазе хІарам гъабун буго цояс цогияв хІакъир гъави, гъев ГІодовеГІан гъави, гъев махсараде ккой, валъаргъи, раГІудалъун букІа, бер-кІалалъ гъабиялдалъун букІа, гъесие зарал гъабиялдалъун букІа. Бусурманчи бегъуларев гІадин махсараде ккойзе, къабихІ гъавизе, валъаргъизе, капурчиги бегъуларо, кинаб бугониги ТІадеГІанав Аллагъасул махлукъатги бегъуларо.

وعن ابن مسعود رضي الله عنه : البلاء موكل بالقول وإني لأخشى لو سخرت من كلب أن أحول كلباً لأن المؤمن ينبغي أن ينظر إلى الخالق فإنه صنعه لا إلى المخلوق فإنه ليس بيده شيء في الحسن والقبح ونحوهما

Ибну МасГІудица абунa رحمته الله: «Балагъ буго кІалзул раГІиялда бараб, ай гІемерисеб балагъ тІаде цІайзе са-баблъун кІал-мацІ ккола. Дун хІинкъула гъой махсароде ккойзе, ТІадеГІанав Аллагъас дунго гъойлъун свезизе гъавилевилан. Муъминчи валагъизе ккола махлукъасде горев, Халикъасде, щаян абуни, махлукъ вуго щибниги жоялъул эхтияр жинда кодоб гъечІев, Халикъас жиндие бокухъе вижарав». ХІасил, махлукъаталда гІайиб чІвай – хІакъикъаталда Халикъасда гІайиб чІвай ккола, бусурманчи гъалдеги кантІичІого гІеларо.

قيل للقمآن: ما أقبح وجهك! فقال: تعيب بهذا على النقش أو على النقاش

Лукъман вукІун вуго гъормалъан сурарав чи, гъедин-лъидал гъесда абун буго цояс дур гъомералъул сурукълъиги щибан, цинги Лукъманица гъев чиясдеги абун буго: «Гъеб раГІиялдалъун мун лъида гІайиб чІвалев вугев, накъищал-дайищ, накъищ бахъарасдайищ?» – илан.

وفي «التأويلات النجمية»: يشير إلى أنه لا عبرة بظاهر الخلق فلا تنظر إلى أحد بنظر الازراء والاستهانة والاستخفاف لأن في استحقار أخيك عجب نفسك مودع كما نظر إبليس بنظر الحقارة إلى آدم ﷺ فأعجبه نفسه فقال: أنا خير منه خلقتني من نار وخلقته من طين.

Загъиралда, ай тІасан валагъун гІадан ватІа вахъизе лъаларо, гъединлъидал кинав вукІаниги инсанасде балагъизе бегъуларо гъев хІакъир гъавун, гъев гІодовегІанавлъун вихъун. Гъедин инсанасухъ валагъиялъул магІна ккола живго жиндаго кІодого вихъи. Жибго жиндаго кІодолъун бихъиялъ, иблисалъ Адам аварасе ﷺ сужда гъабичІо, ва абуна ТІадегІанав Аллагъасдехун, «Дуца Адамие сужда щай гъабичІеб?» – ан жинде абидал, «Дун гъесдаса лъикІаб, тІокІаб буго, дун Дуца бижана цІаялдасан, Адам вижана хІарщалдасан», – илан, гъелдалъун гъеб БетІергъанас рахІматалдасаги бачахъана.

ولا يدخل في الآية ذكر الفاسق لقوله ﷺ ((اذكروا الفاجر بما فيه كي يحذره الناس))

Фасикъав чиясулъ ругел гІамалал рехсей мунагълъун букІунаро, свалат-салам лъеяв Аварагас абун букІиналъе гІоло: «Ножоца фасикъав чи рехсе гъесул ругел гІамалаздалъун, гъесдасаги гъесул гІамалаздасаги гІадамал цІунараллъун рукІин мурадалда». Гъеб мурад гъечІони, гъев фасикъгицин рехсечІого тейи беццун буго, гъев рехсеялдалъун жиндирго кІал-мацІ чурук гъабичІого букІине. Гъединлъидал, машаихзабазул цоясдасан накъло гъабуна^[1] жинца щайтІаналъе, ай иблисалъе нагІана къечІилан, гъелъулъ, кІал-мацІ чуруклъи горони, пайда букІунгутІиялъе гІоло ва, хІакъикъаталда, щайтІаналдехун

[1] Бицен бачІана.

тушманлъи гъаби, гІицІго долъие нагІана къеялдалъун горѣб, долда нахъ вилълъунгутІиялъулъ, долдехун хилфлъи гъабиялъулъ букІиналъе гІологи.

وفي الحديث: ((طوبى لمن شغله عيبه عن عيوب الناس))

Свалат-салам лъеяв Аварагасул цойги хІадисалда буго: «Рохел буго гъев чиясе, жиндирго гІайибаз, ай гъел рихъиялъ, чияр гІайибал рихъиялдаса жив машгъл гъавурав».

روي أن أعرابياً قال لرسول الله ﷺ : أوصني ، فقال : ((عليك بتقوى الله وإن امرؤ عيرك بشيء يعلمه فيك فلا تعيره بشيء تعلمه منه دعه يكن وباله عليه وأجره لك ولا تسبن شيئاً)) ، قال: فما سببت شيئاً بعده

Свалат-салам лъеяв Аварагасде цо гІарабияс абун буго дие цо васият гъабейн. Расулас ﷺ жаваб гъабун буго: «Дуца тІадчІей гъабе такъваялда, ай тІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъиялда. Дулъ букІин жинда лъалеб жоялдалъун лъица букІаниги дуде рогъо бани, досулъ букІин дуда лъалеб жоялдалъун дуца досде данде рогъо баге, жинца рогъо баялдалъун досие квеш ккела, ай мунагъ букІина, дуде ажро-кири букІина».

ЖИНДИРГО ЭБЕЛ-ЭМЕН КАКИ

وعنه ﷺ : ((ملعون من سب والديه)) وفي رواية : ((من أكبر الكبائر أن يسب الرجل والديه)) قالوا : يا رسول الله كيف يسب الرجل والديه؟ قال: ((يسب أبا الرجل فيسب الآخر أباه))

Цойги хІадисалда буго:

«Эбел-инсуде вагъарав, ай семарав чи – малгІун, ай ТІадегІанав Аллагъас рахІматалдаса вачахъарав чи вуго», - ян. Цойги риваяталда буго: «Эбел-инсуде вагъи, семи – чІахІиял мунагъаздасан бищунго кІудияб буго», - ян. Цинги асхІабзабаз ﷺ абун буго: «Я Аллагъасул Расул, эбел-инсудегийищ семулел, рагъулел?» – илан. Расулас ﷺ абун буго: «Цо чи цойгиясдехун вагъула досул эбел-инсул цІар бахъун, данде довги вагъула асдехун асул эбел-инсул цІарги бахъун», – илан. ХІасил, гъав ккана жиндирго эбел-инсуде дов вагъизе тІамиялъе сабаблъун.

وفي الحديث: ((من غير مؤمنا بذنب تاب منه كان حقا على الله أن يبتليه به ويفضحه فيه في الدنيا والآخرة))

Цойги хІадисалдаги абун буго: «Щив чи вугониги жинца муъминчиясде рогъо бан гъес тавбоги гъабун тараб мунагъалдалъун, ТІадегІанав Аллагъас гъев чи гъеб мунагъалъулъ ккезе гъавичІого теларо, гъеб мунагъалдалъун дунялалдаги ахираталдаги къватІив чІвазегі гъавила».

وقيل: لكل شيء بذر وبذر العداوة المزاح مسلبة للنهي مقطعة للأصدقاء

Цо гІакъилас абун буго: «Щибаб жоялъул хъон букІуна, тушманлъи бижулеб хъон – махсаро буго», - ян. Гъеб махсароялъ чанги гъудуллъи къалде буссинегі гъабула. Махсаро гъабиялъул букІине ккола къадарги заманги, чи вихъунги гъабизе ккола, гъересияб гореб, хІакъаб жоялдалъунги, свалат-салам лъеяв Аварас гъабулеб букІараб гІадин.

ДИНАЛЪУЛ ВАЦАЗДЕХУН ХИВАЛ КВЕШ ГЪАБИ ВА ГЪЕЗДАСАН ГЪИБАТ ГЪАБИ

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ الحجرات: ١٢

«Ва гъал МухІаммад аварагасдаги ﷺ Къуръаналдаги иман лъурал гІадамал! Нуж ричІалъе иманалъул такъва-
ялъул агълолъун жал ругел ножорго вацазул хІакъалъулъ
квешал пикраби раКІалде ккеялдаса. ХІакълъунго гъединал
гІадамазул хІакъалъулъ раКІалде квешал пикраби, хивалал
гІемерисел жинда раКІалде ккарав гІазаб-гІакъобаялде
кколеб мунагъ букІуна». Кинин абун, цо диналъул вацас
цогиясдасан нелъеда бицуна раГІараб хабар букІине бе-
гъула нелъер раКІалде квешаб, мунагълъун бугеб жойилан
кканиги, хІакъикъаталда дов чиясул хІакъалъулъ жиб му-
нагълъун кколареб. Масала, дов чияс доб мунагъ гъабун
батани бокъун лъан гореб, сагъвиллъун, сагъвиллъиялда
тІаса Аллагъ лъугъуна. Яги нелъеде хабар бицарав чи би-
циналъулъ хатІалъизеги бегъула. Хассго гъаб заманалда,
цо чияс жедеда себе бицараб цохІого хабар щивав чияс
тІад-тІад лъун, батІа-батІайиса бицунеблъи нелъеда би-
хъулеб жо буго, ва гъединго хІакъикъаталдаги гІемерисеб
нелъеда раКІалде ккараб жо цо лъил бугониги хІакъалъулъ,
баянлъун хадуб, мекъса батула. Гъединлъидал, нелъеда
лъайзе ккола раКІалде рехулел жалазулъ нилъ гІемерисел
мекъса кколеллъи, гъелдалъун мунагъ букІунеблъи.

Аяталъул хадуселдаги абулеб буго: «Ножоца диналъул вацазул, Аллагъас рахчун тарал, гІайибал хадур лъугъун лъай тІалаб гъабуге, ножор цояз цогиязда нахъасан гъибатги гъабуге, ай цева вукІаго гъев чиясе жинда бадибе абизе бокъулареб жо, досулъ бугеб бугониги, гъеб дов гъечІеб бакІалда нахъасан абуге».

Аяталъул хадуселдаги абулеб буго: «Ножор цонигиясе бокъулиц хварав ножорго диналъул вацасул гъан кваназе? Бокъуларо! Бокъулареб батани, чІаго вукІагоги кванаге ножорго диналъул вацасул гъан», ай, гъибат гъаби релъъене гъабун буго хварав вацасул гъан кванаялда. «Нуж ТІадегІанав Аллагъасдасаги хІинкъа, гъибат гъаби теялдалъун ва гъабун аралда ракІ бухІун тавбо гъабиалдалъун, хІакълъунго ТІадегІанав Аллагъ гъибат жинца гъабурасда, шартІги тІобан тавбо гъабурасда тІаса лъугъунев вуго дунялалда, ва гъеб тавбоаялда гъев хвани, ахираталда гъесда гурхІулевги вуго».

Аят рещтІиналъе сабабин абун, свалат-салам лъеяв Аварагасул гІадат букІана гъазаваталде яги сафаралъ унаго, кІиге рес бугев чиясде данде цо комекалде хІажатав чи къалев, дозие хъулухъалъе ва рещтІине ругеб бакІалде цева ун, гъал тІаде щвелелде дозие квен хІадуризеге. Гъедин цо сафаралъ унаго, свалат-салам лъеяв аварагас кІиге чиясде данде къана Салман Фарис ﷺ. Цинги рещтІине ругеб бакІалде цева витІун арав Салманихъа, къижунги ккун, дол тІаде щвелалде квен гъабун бажарун гъечІо. ТІаде щварал гъаз квен тІалаб гъабидал, Салманица жиндирго ккарабги бицун, гъаз Салман витІун вуго свалат-салам лъеяв аварагасухъе, досухъниги квен батани, квине жо тІалаб гъабун. Жиндихъе вачІиндал, Расулас ﷺ Салманиде ﷺ абун буго: «Мун а Усаматихъе ва абе досде, батани, кваназе

жо кьєян». Усамат вукІун вуго Расуласул ﷺ вараниялџул ва квен-тІехалџул тІалаб ѓабулевлџун. Ѓанжи ун вуго Салман ﷺ Усаматихџе ﷺ, досуџги жого батичІого, чІового тІад вуссине ккун вуго, ккарабщинаб ѓас бицинда, дов кІиясго абун буго, ай цуцадехун, «Усаматихџ квине жони букІана, амма барахщун кџун ѓџчІоха», - ян, ай ѓазул ракІалде ккана Усаматил хІакџалџулџ квешаб, мџџаб пикро-хивал. Ѓанжи ѓаз Салман витІун вуго добго квине жоялда хадув жалгогІадал асхІабзабазул цогідаб ѓал-маџлъбиялџухџеги. Ѓезухџаги жого щвџчІого чІового вачІиндал, ѓаз Салманидасанги абун буго: «Ѓанжи ѓав нџџџца витІани СумайхІат ѓџуйихџе лџим босизе, ѓџбги ѓасда кџун батіла», - ян (СумайхІат абун букІун буго Мадинаялда цо ѓџуй, даимго лџим ѓарзаяб, кџунареб). Цинги ѓав кІиявго чи ун вуго Усаматихџе куйне жо букІараб-букІинчІџб лџай тІалаб ѓабун, тІаде ѓал щваралго свалат-салам лџџџв Аварагас ѓазда абун буго: «Ѓаб щиб ножор кІалдисан бугџб хвараб балканалџул махІ» – илан. «Ѓаз жавабги ѓабун буго, ва Аллаџасул Расул, неџџца жакџа ѓан кваназџго кваначІо», - ян. Расуласги ﷺ абун буго: «Ножоца Усаматилги Салманилги ѓан кванан буго», - ян, цинги ѓаб рџхсараб аятги рџщІун буго.

ДИНАЛџУЛ ВАЦАЗУЛ ГІАЙИБАЛ РАЛАГЫ

وعن ابن عمر رضي الله عنه قال : سعد رسول الله ﷺ المنبر فنادى بصوت رفيع : ((يا معشر من أسلم بلسانه ولم يفيض الإيمان إلى قلبه لا تؤذوا المسلمين ولا تعيروهم ولا تتبعوا عوراتهم فإنه من تتبع عورات أخيه المسلم تتبع الله عورته ومن تتبع الله عورته يفضحه ولو في جوف رحله)). «خازن»

Свалат-салам лъеяв Аварагас цо нухаль, минбаралдеги вахун, ахІараб, борхатаб гъаракъалдалъун абуна: «Ва гъал кІалалъ бусурманлъарал, ракІазулъе иман лъугъинчІел гІадамал! Ножоца бусурбабазе зарал гъабуге, гъезде рогъ-ралги раге, хадур лъугъун гъезул гІайибалги цІехоге. Щив чи вугониги жинца бусурманав вацасул гІайибал хадув лъугъун ралагъулевлъун, гъесул гІайибазда хадув ТІадегІанав Аллагъги лъугъуна. Аллагъ жиндир гІайибазда хадув лъугъарав чи къватІивги чІвала, жиндир хІужраялъув вахчун вугониги», - ян.

قال نافع: ونظر ابن عمر رضي الله عنهما يوما إلى الكعبة فقال: ما أعظمك وأعظم حرمتك والمؤمن أعظم حرمة عند الله منك

Цо къоялъ Ибну ГІумарица ﷺ, КагІбаялдеги валагъун, абун буго: «Унго дур кІодолъи, дур хІурматалъулги кІодолъи, муъминчи ТІадегІанав Аллагъасда аскІов хІурматалъул рахъаль дудаса кІудияв вугоха», - ян. Хал гъабеха, гІадамал, гъадагІан Аллагъасда аскІов хІурмат тІадегІанав муъминчи гІодовегІанавлъун вихъизеги, сансикъ гъавизеги кин бегъулев?

عن زيد بن وهب قال: اتي ابن مسعود رضي الله عنه فقيل له : هذا فلان تقطر لحيته خمرا ، فقال عبد الله : إنا قد نهينا عن التجسس ولكن إن ظهر إلينا شيء ناخذ به

Ибну МасгІудиде ﷺ абун буго, цо чиги вихъизе гъавун: «Гъав чиясул мегежалдасан чагъир тІенкІолеб буго», - ян, ай гъев чияс гъекъон бугоян ккараб хІисаб хІисабалда. Цинги Ибну МасгІудица абун буго: «Ниль нахъчІван руго хадур лъугъун гІадамазул гІайибал ралагъиялдаса, нелъее загъирлъани, ай баянлъани цо жо уяб букІин, гъелда гъабила нелъеца гІамал», – илан.

عن عقبة بن عامر أن رسول الله ﷺ قال: ((من رأى عورة فسترها كان كمن أحيا مؤودة))

Свалат-салам лъеяв Аварагас абунa: «Щив чи вугониги жинда диналъул вацасул гІайиб-гІузру бихъун, жинца гъебги бахчун, гъев чи вукІуна чІаго ракъулъ букъараб лъимер жинца чІаго гъабурав гІадин», ай хвасар гъабурав гІадин, ажро-кириялъул рахъалъ.

عن أنس رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: ((لما عرج بي مررت بقوم لهم أظفار من نحاس يخشمون وجوههم ولحومهم وفي نسخة وصدورهم فقلت من هؤلاء يا جبريل؟ فقال: هؤلاء الذين يأكلون لحوم الناس ويقعون في أعراضهم)). أخرجه أبو داود

МигІражалъул сордоялъ свалат-салам лъеяв Аварагасда бихъана цо къавм, пахъул малъалги ругел, жедерго малъаз жедерго гъормал, курмул, гъан хашалел. «Гъал гІадамалго щал чагІи кколел?» – ан Жибрилaсде гъикъидал, гъес абун буго: «Гъал руго жодоца гІадамазул гъан кваналел, ай гъибат гъабун, нахъасан гаргадулел гІадамал», – илан.

ХЪИЗАН КІУДИЯВ ЧІЯСЕ КОМЕК ГЪАБИ

عن جبريل عليه السلام قال : يا محمد لو كانت عبادتنا على وجه الأرض لعملنا ثلاث خصال: سقي الماء للمسلمين وإعانة أصحاب العيال وستر الذنوب على المسلمين

Жабраил малаикас Расуласде абун буго: «Ракъалда гІад гІибадат гъабулеллъун рукІаралани, нижеца лъабго пиша хІалтІизе гъабилаанилан.

- ☑ ТІоцобисеб: бусурманчІясе гъекъезе лъин къелаан;
- ☑ КІиабизе, лъимал-хъизан кІудияв чІясе комек гъабилаан;

☑ Лъабабизе, бусурбабазул мунагъал-хатІаби рахчилаан, ай къватІир чІвaze гъарилароан», – илан.

Хал гъабе, диналъул вацал, гъаб лъабабго пишайлъул бугеб кІваралъул. Хассго гъаб, гъабизе хІалтІиги гъечІеб, захІматаб заманалда, хъизан кІудияв гІадатияв чиясе комек гъаби – бищунго кІвар цІикІкІараб, гІадамаз пикроги гъабулареблъун бугин ккола дидаго. Щаян абун, бесдалазе комек гъабиялде гІадамал кантІула, гІамалго тІагІани, бесдалазе гъарданиги рогъо-нич букІинаро. ХІакимзабазеги хІукуматалъул боцІи-малалдасанги хъама-кІатІизе жо щола, харжалги рукІуна, гъачагъалги цІогъордула, рукъзал рикъула, гІадамал чІванги бахъула. Рехсарал пишабаздасаги вацІадаб, муъминав, Аллагъас-дасаги хІинкъарав, кІудияб хъизаналъул эменлъунги вугев чияс щиб гъабилеб?

وكان عمر رضي الله عنه يسعى ذات ليلة فنَظَرَ إلى مصباح من خلل باب فاطلع فإذا قوم على شراب لهم فلم يدر كيف يصنع فدخل المسجد فأخرج عبد الرحمن بن عوف رضي الله عنه فجاء به إلى الباب فنظر وقال له: كيف ترى أن نفعل؟ فقال: أرى والله أنا قد أتينا ما نهانا الله عنه لأننا تجسسنا واطلعنا على عورة ستروا دوننا وما كان لنا أن نكشف ستر الله، فقال: ما أراك إلا قد صدقت فانصرفا. فالاحتسب لا يتجسس ولا يتسور ولا يدخل بيتا بلا إذن

Халифалъун вугеб заманалда Пумар асхІаб رضي الله عنه цо сор-долялъ къватІахъ хъвадила вукІаго гъасда, чирахъ бакараб рокъове нуцІада гъоркъосан валагъун, жанир рихъун руго данделъун гъекъолел гІадамал. Гъазда щиб гъабилебяли лъайчІого хутІарав Пумар асхІаб нахъ вуссун масжидалъуве лъугъун вуго. Цинги, вахъине ГІавфил ГІабдурахІманги رضي الله عنه гъавун, гъавги вачун щун вуго добго нуцІихъе, ралагъун руго жанире, рихъун руго додинго

гьекъолелги. ГПумарица жиндехун «Кин дуда бихъула, щиб нелъеца гъазие гъабун лъикІ?» – илан гъикъидал, ГПабдурахІманица абун буго: «Дида ккола, валлагъи, ниль рильлъун ругин ТІадегІанав Аллагъас ине гъукъараб бакІалде. Щаян абун, нелъеца хадурги лъугъун ралагъула ругелъул гІадамазул гІунгутІаби, ниль ракулаги ругелъул гъез нелъедаса рахчарал гъезул гІуюбазде, нелъее эхтиярги гъечІелъул ТІадегІанав Аллагъас бахчун тараб жо загъир гъабизе» - ян. Цинги ГПабдурахІманидехун «Валлагъи, дуца абулел рагІи дидаги битІараблъун бихъула», - янги абун, ГПумар асхІаб, ГПабдурахІмангун цадахъ, нахъ вуссун вуго, ругебго хІалалда доб гьекъолеб къокъаги тун.

ХІасил, гъабулеб иш гІицІцІго ТІадегІанав Аллагъасе гІоло бугев чияс, хадув лъугъун, гІадамазул гІайибал ралагъуларо, къадазда тІасан, заборазда тІасан азбаразухъеги кІанцІуларо, изно гъечІого чияр рокъовеги лъугъунаро. Бихъулищха, хириял диналъул вацал, муъминзабазул амирлъунги вукІун, ГПумар асхІабасул гІадлоялъул битІи, ТІадегІанав Аллагъасул шаригІаталъе мутІигІлъи, жиндир гъечІеб чІухІ, гІамалалъул гъитІинлъи.

ГЪИБАТ ГЪАБИЯЛЪУЛ МУНАГЪ

وفي الحديث: ((الغيبة أشد من الزنى)) ، قالوا: وكيف؟ قال: ((إن الرجل يزني ثم يتوب فيتوب الله عليه وإن صاحب الغيبة لا يغفر له حتى يغفر له صاحبه)) ، كما في كشف الأسرار

Свалат-салам лъеяв Аварагас абунa: «Гъибат гъаби зинаялдасаги мунагъалъул рахъалъ гучаб буго», - ян. Гъеб кинилан асхІабзабаз абидалги абунa: «Зина гъабурaв чияс тавбо гъабула, ТІадегІанав Аллагъас къабулги гъабула, гъи-

баталдаса абун Аллагъ тІаса лъутъунаро, жиндасан гъибат гъабурав тІаса лъутъун горони», - ян.

وفي الحديث: ((خمس يفطرن الصائم: الكذب والغيبة والنميمة واليمين الكاذبة والنظر بشهوة)). رواه أنس

Цойги хІадисалдаг абун буго: «Щуго пиша буго, жодо-далъун ккурав чиясул кІал биххулеб, ай кІал ккунин абун, вакъун-къечон захІмат бихъи горони, ахираталда букІунеб ажро-кири жедеца хойзе гъабулел: гьереси бицин, гъибат гъаби, мацІ гъаби, гьересиялъе гъеди, шагъваталдалъун хІарамаб рахъалде бер балагъи».

Цойги хІадисалда абун буго:

قال ﷺ : ((المغتتاب والمستمع شريكان في الإثم))

«Жинца гъибат гъабуравги гъелъухъ гІенеккарав, рагІаравги мунагъалъулъ рашадал руго» - ян. ХІасил, гъибат гъабула рагІарав чиясда тІалъула гъибат гъабиял-дасан дов нахъчІвазе.

وعن ميمون أنه أتى بجيفة في النوم فقبل له: كل منها. فقال: لم ؟ قيل: لأنك اغتبت عبد فلان ، فقال: ما قلت فيه شيئا ، قيل: لكنك استمعت ورضيت . فكان ميمون لا يغتتاب أحدا ولا يدع أن يغتتاب عنده أحدا

Маймун абун цІар бугев гІарифуназдасан цоясухъе макъиль босун бачІун буго хвараб балкан, ва абун буго гъасде гъаб кванааян. Гъаб щай дица кваназе кколебан гъас абидал, абун буго гъасде: щай горелъул дуца пуланав чиясул лагъасул гъан кванайдалилан. «Дица гъев чиясда тІасан щибго жо абун букІинчІо гури», - ян гъас абидалги абун буго гъасде: «Дуцаго абицІониги, мун абулесухъ

гІенеккана ва гьелда разилъунги чІана», - ян. Гьелдаса хадуб Маймуница киданиги цониги чиясдасан гьибат гьабун гьечІо, гьабула рагІарав гьелдаса нахъги чІван вуго.

ТІадегІанав, хІалкІолев Аллагъ! ТІоцове дунгоги, хадур киналго муъминзабиги Дуца ругъун гьаре гьибаталдаса кІал-мацІ цІунизе, гьабулев нахъчІвайзеги, гьелда рекъонгутІизеги.

وفي هدية المهديين : رجل لو اغتاب فريقا لا يأثم حتى يغتاب قوما معروفين
ورجل يصلي ويؤذي الناس باليد أو اللسان لا غيبة له ان ذكر بما فيه وإن أعلم به
السلطان حتى يزجره لا يأثم

Цо чияс гьибат гьабунги цо гІадамазул кьокъаял-дасан, гьев чи гьелдалъун мунагъалде кколаро, гьесухъ гІенеккаразда жал лъалел гІадамаздасан гьибат гьабунги горони. Жинца какги балеv, гІадамазе квералдалъун бугониги, кІал-мацІалдалъун бугониги жиндасан заралги бугев чиясдасан гьесуль бугеб жо бицин гьибат букІунаро, гьеб пиша-гІамалалдаса гьев нахъчІвай мурадалда султІанасда, ай хІакимасда, лъайзе гьабунигицин.

وفي «المقاصد الحسنة»: ثلاثة ليست لهم غيبة: الإمام الجائر والفاسق المعلن بفسقه
والمبتدع الذي يدعوا الناس إلى بدعته. «روح البيان», ص ٩١، ج ٩

Лъабго чи вуго жедедасан бугеб жо бицин гьибатлъун кколарел: ритІухълъги гьечІев зулмуяv имам, хІаким, пача, хан; жиндир фискъо жинца бахчуларев фасикъ; жиндир бидгІаялде жинца халкъ ахІулев бидгІачиги.

وروي: ((من ألقى جلباب الحياء فلا غيبة له))

Гьормадаса нич-намус бахъарав чиясдасан бугеб жо бицун кІалъайги гьибат букІунаро.

قال سفيان الثوري: الظن ظنان: أحدهما إثم وهو أن يظن ويتكلم به والآخر ليس بإثم وهو أن يظن ولا يتكلم به

Суфян-саври абурав гІарифас абун буго: «РакІалде кколеб пикро-хивал кІиго батІаяб буго. мунагълъун кколебги кколаребги. Мунагълъун ккола ракІалде кка-раб квешаб пикро-хивал кІалалъги абуні. КІалалъ абичІеб, ракІалде ккараб хивал мунагълъун букІунаро», - ян. Гъабги нелъее цІакъ данде кколеб хабар буго.

وسلك بعضهم طريق الاحتياط فطرح عن لسانه ذكر الخلق بالمساوي مطلقا كما
حكى أنه قيل لابن سيرين: ما لك لا تقول في الحجاج شيئا؟ فقال: أقول فيه حتى
ينجيه الله توحيده ويعذبني باغتيابه ومن هذا أمسك بعضهم عن لعن يزيد

Гилмоги гІакълѳѳи камилал цо-цо гІадамаз жалго цІуниялъе цІакълѳѳо мухІканаб тІаса бищана. Гъез жедерго кІал-мацІ цІунана, кинал рукІаниги, щал рукІаниги, халкъалъулго квешал гІамалал рехсеялдаса. Ибну Сайрин абурав кІудияв гІарифасде, дуца ХІажажил хІакълъулъ жого абулареб щаян абидал, гъес абун буго: «Дица ХІажажил хІакълъулъ абила гъадин (ай, дица досул квешлъаби рехсани): дов тавхІидалъ цІунила, ай жужахІалдаса хвасарлъила, досдасан гъибат гъабиялъ дие гІазаб-гІакълѳѳа щцела», - ян.

Бихъулищха инсанасул гІакълѳѳоялъул камиллъи, гІилмоялъул гъварилъи, рагІабазул берцинлъиѳи. Гъадинал гІадамалги рокъларев, гъезул сайру-сулукалдаѳи хІайранлъуларев, гъаздасан мисал босизе цІакълѳѳахъунѳи хІалтІуларев, жиндирго гъечІеб гІилмо-гІамалалда, жагълѳѳакълѳѳирлъиѳялда ракІбакълѳѳан тавбоѳялдаѳи вукІунарев чиѳсдаса гурхІизе ккарав чи щив вукІинев?

Беччан тун ругъунаб гъой-гладаб клал-мацІ
КІутІбигун цабзаца кколайищ бугеб?
Квель байзего кІвечІеб бартичу гладин
ГІумро араб гъалда гъанжи щибилеб?

ГъитІинго бачида босараб гламал
ГІакдада толареб уяб батана.
Иман – Исламалъул дарсал цІаличІеб
МацІцІ-кІалалъ гъацІцІулъе цІцІам балеб лъана.

Балагъ клал-мацІалда хурхун бугилан
Хирияв ХІабибас хІадис бицана.
ХІадис Къуръаналъе шархІлъунги букІун,
КІиябго лъайчІесул цо рахъ камуна.

Цинги гъабулелъул гъуинлъи бихъун,
ГъоцІцІогІи гъибаталъ кІоченабула.
КІалги сокаларо, чІалгІенги гъечІо,
ЧІунтараб хоб гладин ракІги лъугъуна.

ЛъикІабщинаб гламал досийги битІун,
Мискинасул къвачІа чІобоголъула,
ЧІалгІаде бицунеб харбил тІагламалъ
Мунагъалде ккейи кІочонго тола.

КІал-мацІалъе гладло гъабизе кІварал
Гъардарал дахІалал дол гІарифунал,
РагІи-каламалъул гІорхъи цІунарал
ГІукъалааздехун рекІел хІайранлъи.

ХІакъикъияб нигІмат, исламияб дин
Аллагъас къеялъе шукру-рецц гъечІел,

Гъал бугъатал рехсей, гъибат ккунгутIи –
Гъаят гъечлеб^[1] рохел муъминзабазе.

Зоб роцIараб къоялъ бакъгIан мухIканго
КъватIиб загъирлъана балъгояб нифакъ.
«Бисмиллагъ» бахъизе лъалареб къавмалъ
Лъуна Исламалда цойги чIегIер тIанкI.

ЧIухIараб гъаваялъ, гъагал доллараз
ГъазулгIадин бутIрул сверун рихъичIо.
БатIулаб дагIбаялъ, гIадалаб къецалъ
ГIалам цуцахъ бараб похъ багъарана.

БетIергъан, дицани хIикмат гъабула
Гъазий Исламалъул гъечлеб кIваралда,
РекIел тIинде щвечлеб тIадагъаб иман,
ТIутI багъараниги, хIапургъунеб куц.

ХIакъикъияб иман ножолъ батани,
Тавбоялде русса, росу-жамагIат;
Жакъаги метерги къо букIин лъалев,
Бералъан валагъе нух-бакI бихъизе.

Нахъа бугеб ургъел лъаларев инсан,
Унго, жагълоялъ дуй гъабулеб питна.
Паналъизе бугеб дуниялалъул рукъ,
Дуде элъ гIуцIцIизе манлъун толеб куц.

Лъецца горони цIа ссуйнабуларин,
Саброялде рачIа, гIанчIал гIолилал.

[1] РагIа-ракъан гъечлеб.

Гилмояль горони чи ц/унуларин,
Ц/ализаре лъимал, херал умумул.

Анцила ункъабго гласро аниги,
Асло-къуч/ хисич/о дин – Исламалъул.
Данде рахъун къавмал къеркъананиги,
Къуръаналъул цо х/арп к/евеч/о хисизе.

Халкъалъе Аллагъас т/аса бищараб
Бац/и/адаб шариг/ат чурук гъабизе
Чан мунафикъзабаз щибаб заманалъ
Заралалъе х/алт/ун квал-квал гъабич/еб.

Кавно^[1] жиндий г/оло бижарав 
Агълу байтлъун^[2] кколел муршидзабазде
Щайт/анияб х/избо^[3] дандеги гъусун,
Гъезий х/алхъи тараб заман бук/инч/о.

Чег/ерабгин хъах/аб, лъик/абгин квешаб
Кидаго багъула цуцаде данде;
Добаб гъеч/онани, гъаб лъаларелъул,
Гъебги къанун буго, къадирас лъураб.

Къассе-къад ч/еч/ого т/аг/атги гъабун
Гъелдаса ч/ух/арав – иблис вук/уна.
Иблислъун вук/ине бокъуларев чи
Ракъалде валагъун хъвадизе ккола.

Дунги муридилан абун г/оларин,
Остар дур ватани, адабал ц/уне,

[1] Т/олабго г/алам

[2] Рукъалъул агълолъун

[3] Щайт/аналъул къокъа

Адаб теялъ мурид гъоркъе рехулин,
Рехизе бокъичлев глaдлoялда чlа.

Глaдлo гъечлeв инсан инсанцин горин,
Инсаният цlунe щибaб xлaлaлъулъ,
Шагъи-капeкaлъухъ динги бичугe,
Диналъул Бетlергъан лъалeв ватани.

Магъриб-машрикъалда гъоркъоб ракъалда
Гъаб питна-къалалъе ахир батупа,
Хаселги рииги батlа гъабизе
Гъоркъоб их гъечлoгo рeс букlунарo.

Хасалил гlазo бан, роопил цlцlад бан,
Радал накlл лъунани, къалъуда бакъ щун;
Гъeб ихдалил къоял хисардулел куц
Халкъалдагo лъалeб тlабигlат бугo.

Хаселги тlасa ун, ихдалилъ ругел
Исламияб агъло, босе мунфагlат, –
Бачlинeб рииги барщилeб пихъги
Чlагo хутlаразда бихъилeб гъeбги.

Дида гlадамазул гlемер чи лъана,
Глaкълo бугел, гъeчлeл гъeлги рихъана,
Гlемер милaтaлгун дaндчlвaйги ккaнa,
Дицa цониги чи вaтlа гъaвичlо.

Гъаб рокъор жанире лъугъанициназул
Щивав чи гъeлъиe дир нугlги вугo.
Дида лъураб бугътан, гъарурал мацlал
Цlехолeб къo хадуб бачlинe бугo.

Бачлун рии бихьун мурад тлобарал!
 Магьди имамасде воре дир салам!
 Дин бичараб къавмгун къацандилаго
 Къадар щварав дие куглаян абе.

Дунял тлалабалъе рагІи бицинчлѳб,
 БетІергъан, дир кІал-мацІ дуда бихьула.
 Бицине тІамидал гъабураб калам –
 Гьелдасаги тавбо, мун тІаса пъугъа!

ИНСАН ХИРАЛЪУЛА АЛЛАГЪАСДАСА ХІИНКЪИЯЛДАЛЪУН

Сураталъул хадусеб аяталдаги абулѳб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ۝﴾ الحجرات: ١٣

«Ва гьал иман лъурал гІадамал! ХІакълъунго Дица нуж рижана Адамидасанги ХІавадасанги, ялъуни, Дица ножор щивав чи вижана имсудасан ва эбелалдасан. Ай, эбел-имсуде гІунтІизе гъариялъулъ нуж киналго ращадал руго, гъединлъидал, ножое цоясдаса цояв чІухІизе бакІ гъечІо. Гъединго Дица нуж гъаруна кьибилал-тухумаллъунги, умумуздакъун, тухумаздакъун, боцІи-мал, бечелъи, лъима-лаздакъун цуцалъ чІухІи гъабизе, цуцалъ дагІбадизе, къа-цандизе, рагъизе горел, ножорго насаб, гІагарлъи цуцада лъалеллъун рукІине. Масала, ножоде гьикъани: нуж кинаб тухум-къибилалъулилан, ножоца абизе букІине: хазра-жазул, авсазул яги къурайшиязул ругоян. Гъединго умумул горел чагІазде наслаби гІунтІизе гъаричІого рукІине гІологи. ХІакълъунго ножор, ТІадегІанав Аллагъасда

аскІов ахираталда бищунго хирияв – дунялалда бищунго хІинкъун хъвадарав вуго, насаб-тухум, чІегІерав-хъахІав ватІа гъечІого».

ХІасил, ТІадеГІанав Аллагъасдаса хІинкъи ккола инсанасе сабаблъун дунялалдаги ахираталдаги жиндир къадро борхиялъе. «ХІакълъунго ТІадеГІанав Аллагъ ножор загьирал гІамалал лъалев ва батІиниял ахІвалазде ваккулевги вуго». Ай, ТІадеГІанав Аллагъасе щибниги бальгояб жо нелъер гъечІо. ТІадеГІанав Аллагъасда халкъ бижинелдего лъалаан дунялалде рачІиндал лъица щиб гъабизе бугебяли, Жиндир къадимияб гІилмоялдалъун.

Рехсараб аят рещтІиналъе сабаб хилафалда бицана. Ибну ГІабасица гъадин абуна: «Макка бахъараб къоялъ, свалат-салам лъеяв Аварагас амроги гъабун, Билал асхІабас ﷺ, КагІбаялъул тІохдеги вахун, как ахІидал, Усайдил ГІутбатица абуна: «Аллагъасе рецц буго гъаб жакъа къо бихъичІого дир эмен хойдал», – илан, ай КагІбаялде тІадеги вахун Билалица как ахІи захІмалъун. Гъединго Гъишамил вас ХІарсица абуна свалат-салам лъеяв Аварагасда гъаб чІегІераб гъедо горони как ахІизе тІамизе чигодай ватичІоян, гъелда рельгъараб калам гъабуна ГІамрол вас СагІдоцаги. Абусуфяница абуна: «Дицани щибниги жо абиларо, дун хІинкъула ТІадеГІанав Аллагъас гъеб свалат-салам лъеяв Аварагасде бициналда», - ян. Цинги, Расула-сухъе ﷺ рещтІун, Жабраил малаикас бицана гъез абураб-щинаб. Гъел асхІабзабиги аскІоре ахІун, свалат-салам лъеяв Аварагас гъикъидал, гъел киналго мукІурлъана жедеца абуралъе, цинги рехсараб аятги рещтІана. Цебе рехсохъе, тухум-къибилалдалъун, боцІи-мал, бечелъиялдалъун, лъималаздалъун цуцалъ чІухІи гъабиялдаса бусурбаби нахъги чІвана.

Рехсараб аят рещтінальє сабаб гъадинги бицана:

وقيل نزلت في قيس بن ثابت أو ثابت بن قيس حين قال له رجل: أفسح لي. فقال: ابن فلانة يقول أفسح لي ، كناية عن استخفافه . فقال رسول الله ﷺ : ((من الذاکر فلانة)) ؟ فقال ثابت: أنا يا رسول الله . فقال رسول الله ﷺ : ((انظر في وجوه القوم)). فنظر فقال له النبي ﷺ : ((ما رأيت)) ؟ قال: رأيت أبيض وأسود وأحمر فقال: ((لا تفضلهم إلا التقوى)). «الصاوي» ج ٤

Цо пуланас жиндие гІодов чІезе бакІ гъабейн жинде абураб мехаль, гъев чи гІодовегІан гъавун, Къайсил вас Сабитица абун буго: «Дие бакІ гъабейн абула бугеб би-хъулиц фуланай гІаданалъул васас», – илан. Свалат-салам лъеяв Аварагасда гъебги рагІун, фуланалъул цІарги бахъун кІалъарав щиван абидал, Сабитица жаваб гъабун буго: «Дун вуго, Аллагъасул Расул», – илан. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго гъесде: «Мун цо гъаб къавмалъул гъормазде валагъе», - ян. Сабитги валагъун вуго. «Кин дуда гъезул гъормал рихъула?», - ян Расулас ﷺ абидалги, гъас жаваб гъабун буго: цоязул хъахІал, цоязул багІарал, цогі-дазул чІегІерал рихъулаян. Свалат-салам лъеяв Аварагас гъеб мехалда абун буго Сабитиде: «Мун гъездаса тІокІав, тІадегІанавлъун вукІунаро хІакъикъаталда гІицІцІго ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъиялдалъун горони», - ян. Рехсараб аят рещтінальє сабаб гъадинги бицана:

РИГЪИН ГЪАБИ

وخرج أبو بكر بن أبي داود في تفسير القرآن : أن الآية نزلت في أبي هند حين أمر رسول الله ﷺ بني بياضة أن يزوجه امرأة منهم فقالوا: يا رسول الله تتزوج بناتنا موالها ، فنزلت. «روح البيان» ص ٩١ ، ج ٩

Свалат-салам лъеяв Аварагас Бану Баязат абураб туху-малде амро гъабидал гъезул цо чІужугІадан Абу Гъиндие къеян (гъев вукІуна гъезул лагъ) гъез абун буго: «Я, Аллагъасул Расул! Нежерго цере тарал лагъазейищ нежеца ригъин гъабилеб?» – илан. Гъеб мехалъ рещтІун буго рехсараб аятги.

وأخرج ابن السكن والطبراني من طريق الزهري عن عروة عن عائشة أن أبا هند مولى بني بياضة كان حجاما للنبي ﷺ فقال: ((من سره أن ينظر إلى من صور الله الإيمان في قلبه فلينظر إلى أبي هند)) وقال: ((أنكحوه وأنكحوا إليه)). «الإصابة» ص ٣٦٣

Абу Гъинд абурав чиясул цІар букІун буго ГІабдуллагъ, яги Ясар, яги Салим. Гъев вукІун вуго хІажжам, ай би чІвалев чи, гъес свалат-салам лъеяв Аварагасулги би чІвалев букІун буго. Гъесул хІакъалъулъ Расулас ﷺ абун буго гъадин: «Щив чи вугониги ТІадегІанав Аллагъас жиндир рекІелъ иман лъурав чиясухъ валагъизе бокъун, гъев чи валагъе абе Абу Гъиндихъ, ножоца гъесие ва гъесулгун ригъин гъабе, ай гъесие ножорго ясги кье, гъесул яс ножоцаги яче», - ян.

وفيه إشارة إلى أن الكفاءة في الحقيقة إما هي بالديانة أي الصلاح والحسب والتقوى والعدالة ولو كان مبتدعا والمرأة سنية لم يكن كفئا لها كما في «النتف» . «روح البيان»، ص ٩٠ ، ج ٩

Рехсараб хІадисалъулъ буго ишара ригъин гъабизе ккани хІакъикъияб бетІербачалъи диналдалъун хал гъабулеб букІиналде, ай ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъи, лъикІалщинал гІамалал, тІабигІатал черхалъ хъвадизе гъарулел рукІин, гІадалатги, ай щибаб жоялъулъ чи ватІа гъавичІого, зарал-хайир хал гъабичІого ритІухълъи цІуниги. ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъаравлъун вукІине ккани, гъал рехсаралги, рехсечІого хутІаралги

тІабигІатал рукІине ккола инсанасулъ, гьечІони, гьев такъи, ай Аллагъасдаса хІинкъарав лагълъун вукІунаро. Жиндие ригъин гъабулев чи бидгІаялълул агъллолълун вугони, чІужугІадан агълло суннаталълул йигони, гъадав чи гълълулгун ригъин гъабизе бетІербашадавлълун вукІунаро.

وسئل الرستغفني عن المناكحة بين أهل السنة وبين أهل الاعتزال فقال : لا يجوز
كما في «مجمع الفتاوى» . «روح البيان»

Цо гІалимчиясде гьикъидал агъллу суннатаздаги мугІтазилатаздаги гьоркъоб ригъин гъабиялълул хІакълълулъ, гьес жаваб гъабун буго бегълларилан. Гьелтие гІиллалълун ккола агълло суннатазулги мугІтазилатазулги гІакъида батІаяб букІин, гІакъида батІаяб букІинин абуни гІуламааз релълъене гъабула дин батІаяб букІиналда. Свалат-салам лъеяв Аварагас гъадинги абунa:

((أنا سيد ولد آدم ولا فخر)) أي ليس الفخر لي بالسيادة والرسالة بل العبودية فإنها شرف
أي شرف وكفى شرفا تقديم العبد على الرسول في قوله: وأشهد أن محمدا عبده ورسوله

«Дун вуго Адамил лъималазул, ай гьесул зурия-талълул саййид, дие гьелдалълун гьечІо чІухІиги». Ай, «Дун чІухІуларо умумузул хиралълалдалълунги, рисалаталдалълунги, дун чІухІула гІубудийталдалълун, ай, ТІадегІанав Аллагъасул къотІаби тІорайзе гъарулев, хІалал-хІарамалълул гІорхъаби цІунулев, кинабниги хІукму-къадаралда разилълев, гьечІолълалде, ай ми-скинтълалде сабро гъабулев, гьедиनाव хІакълкълаллагъ вукІиналдаса».

ТІадегІанав Аллагъасул хІакълкълаллагъ лагъл вукІин бищунго тІадегІанаб хиралъл букІин бищуна шагъадат битІулелълул, ай «Дица нугІлъи гъабула хІакълълунго

МухІаммад ﷺ – Аллагъасул лагъ ва расул вукІиналда» -
 ян абулеб мехалда, «Расул» абураб рагІиялдаса «лагъ»
 абураб рагІи цебе рехсон букІиналъги. ТІадегІанав Ал-
 лагъасе лагълъи гъабулевлъун вукІиналдалъун горони,
 цогідаб жоялдалъун свалат-салам лъеяв Аварагасецин
 чІухІ гъечІеб мехалда, хал гъабеха жакъа ТІадегІанав Алла-
 гъасе лагълъи гъабулеб куццин тІобанго лъаларел нелъель
 бугеб чІухІиялъул, тухум-къибилалдалъун, хІакинлъи-
 хъулухъалдалъун, боцІи-мал, бечелъиялдалъун, чІахІиял
 минабаздалъун, лъималаздалъун, гъаб кинабоги букІун
 бугеб хІалалъ кигІан дагъабниги ахираталда жедедалъун
 пайда гъечІеблъун. Гъединал, ахираталъе пайдаги гъечІел,
 фаналъулел жалаздалъун чІухІ гъабиялъул аслолъун
 ккола рагІа-ракъан гъечІеб кутакаб жагъло. ХІасил, чІухІ
 цІикІкІуна жагъло цІикІкІанагІан. «Жагълоялдаса кІудияб
 факъро гъечІо» – абун хІадисалдаги бугелъул, гъеб жагъ-
 лоялъулаб факъро тІаса ине гъабизе ккани, гІилмо лъайзе
 гъабизе ккола.

((طلب العلم فريضة على كل مسلم))

ГІилмо тІалаб гъаби щивав бусурман чиясда тІад гъа-
 бунги бугелъул, тавфикъ Аллагъас къеги гІилмо тІалаб
 гъабизе, гІисиназеги чІахІиязеги.

وروي أن رسول الله ﷺ مر في سوق المدينة فرأى غلاماً أسود يقول: من اشتراني
 فعلى شرط أن لا يمنعني عن الصلاة الخمس خلف رسول الله ﷺ . فاشتراه رجل
 فكان رسول الله ﷺ يراه عند كل صلاة ففقده فسأل عنه صاحبه فقال: محموم،
 فعاده ثم سأل عنه بعد أيام ف قيل هو كابه أي متهيئ للموت الذي هو لاحق
 به فجاءه وهو في بقية حركته وروحه فتولى غسله ودفنه فدخل على المهاجرين
 والأنصار أمر عظيم ، فنزلت الآية

Свалат-салам лъеяв Аварагасда, Мадинаялгул базаралдасан унаго, гъенив вихъана вичизе вачІарав лагъ, гъес абулеб бугоан: «Дун вичун восулев чи щив ватаниги, гъесие цо шартІ буго, – кьол щуябго как Расуласда ۞ хадуб жамагІат гъабун байзе дун веччай», – абун. Гъеб шартІги къабул гъабун цойгias вичун восун хадув, гъев вас свалат-салам лъеяв Аварагасда вихъулевги вукІана щуябго как щибаб кьойил жинда хадуб балеv. Хадусан жамагІаталде вачІиналдаса гъев васги кьотІун, свалат-салам лъеяв Аварагас гъосул хважайинасде цІехедал, унтун вугин бицун буго. Цинги гъев васасда бихъизе Расулги ۞ ун вуго. Гъелдаса хадубги гъев васасул хІал цІехедал, гъев хвалда ван вугоян абун буго. Гъанжиги гъев васасухъе Расул ۞ ун вуго, гъевги хун вуго. Расулас ۞ чуризе, вукъизе тадбирги гъабун буго, гъев вас хвеялдагъун мугъажирал, ансарал цІакъ пашманлъиялдеги ккун руго.

Хал гъабеха бусурбабаз – гъадав васасе жив лагъ вукІиналгул яги цогидаб щибниги жоялгул гъечІеб ургъелалгул, гІицІиго Расуласда ۞ хадуб щибаб кьойил щуябго как байзе щвеялгул горони. Гъединго хал гъабе свалат-салам лъеяв Аварагасе гъев васасул хиралтъиялгул, гъесул гъабураб хІурматалгулги, чІаго вукІагоги, хун хадуги. Жакъа гъаб нелъер заманаялдайин абунѝ, рехсон цере арал гІамалал-пишабаздагъун чІухІ гІалаб гъабулаго, тІадегІанлъѝ балагъулаго, халкъалгул цо тайпаялъе Исламалдаса жал ратІалъаниги ургъел гъечІолъѝ бихъулеб буго.

ГІАДАМАЗУЛ ХИРИЯЛ – ТАКЪВА ЦІКІКІАРАЛ ККОЛА

Свалат-салам лъеяв Аварагас цойги хІадисалда абулеб буго:

وفي الحديث: ((إن ربكم واحد وأبوكم واحد لا فضل لعربيّ على عجمي ولا لعجمي على عربي ولا لأحمر على أسود ولا لأسود على أحمر إلا بالتقوى))، وعلى هذا إجماع العلماء

«ХІакълъунго ножор БетІергъан, ай кинабго халкъ би-
жарав Халикъ, Аллагъ цо вуго, эменги ножор цо вуго, ай
киналго – Адам аварагасул ﷺ лъимал, насло, зурият руго.
ГІарабиясе гІажамиясдаса хиралъи гъечІо, гІажамиясе
гІарабиясдасаги гъечІо. БагІарасеги гъечІо хиралъи
чІегІерасдаса, чІегІерасеги гъечІо хиралъи багІарасдаса,
гІицІицІго ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъиялдалъун
горони». Гьалда киналго гІалимзаби рекъаралги руго.

Свалат-салам лъеяв Аварагас цойги хІадисалда абун буго:

وفي الحديث: ((إن الله لا ينظر إلى صوركم وأعمالكم ولكن ينظر إلى قلوبكم ونياتكم))

«ТІадегІанав Аллагъ валагъуларо ножор суратазухъ, ай
чІегІеравищ гъев, хъахІавищ гъев, саййидищ гъев, лагъищ
гъев, гъединго валагъуларо гъабулеб гІибадаталъул рахъаль
кІалдиве яги кверазде, ай кинал ругониги лугбазде, ай
лугбаз гъабулеб гІамалалъул хал гъабуларо гІемерабищ
гъабула бугеб, дагъабищ гъабула бугеб абун, валагъула
гІицІицІго ножор ракІазухъ ва ниятазухъ, ай бугищ
бацІицІадго Жиндие гІоло гъабула яги гъечІищ абун».

Цойги хІадисалда абун:

قال ﷺ : ((يا أيها الناس إنما الناس رجل مؤمن تقي كريم على الله وفاجر شقي
هين على الله))

«Ва гьал гІадамал! ГІадамал рукІунелго кІиги чи вуго, ай кІиги батІаял: цо чи – муъминав, Аллагъасдаса хІинкъарав, жив Аллагъасда аскІов хирияв, тІадегІанав; цойги чи – квеш хъвадулев, бахъикъосарав, ТІадегІанав Аллагъасда аскІовги жив гІодовегІанав, къимат гъечІев».

ТІадегІанав Аллагъасда аскІов тІадегІанав, хириявлъун вукІинги, гІодовегІанав, къимат гъечІев вукІинги, масала, Дос Жиндиего бокъухъе щивав чиясе бикъун къураб жо горо, дунялалъул ханзабаз, хІакимзабаз гІадан вихъун, чи вихъун бикъулеб гІадин, гъеб бараб буго щивав чиясда жиндаго. Исламияб шаргІалда нахъги вилъълъун, амро-нагъюги тІобайзабун, Расуласул ﷺ суннатги цІунун хъвадарав чи ТІадегІанав Аллагъасда аскІов хириявлъун вукІуна. Гъедин хъвадизе БетІергъанас жиндир лагъзадеридасан гъукъарав чиги цохІониги вукІунаро. ТІадегІанав Аллагъас къун буго эхтияр жиндир лагъзадерие алжаналде унебги жужахІалде унебги – кІиябго нухалъул бокъараб тІаса бищизе, бище бокъарас бокъараб тІаса!

وسئل عيسى عليه السلام أي الناس أفضل ؟ فقبط قبضتين من تراب ثم قال: أي هذين أشرف ؟ ثم جمعها وطرحهما وقال: الناس كلهم من تراب وأكرمهم عند الله أتقاهم

ГІиса аварагасде ﷺ гъикъун буго: «ГІадамазул бищун хириял щал?» – абун. Цинги гъес, кІиги хъат цІураб ракъги гІодоса босун, гъаб кІиялълъулго хирияб кинабилан абун буго, хадуб кІиябго, жобайзеги жобан. гІодобе бан буго ва абун буго: «ГІадамал киналго ракъалдасан рижарал руго, ай ращадал руго, гъезул бищун хирияв – ТІадегІанав Аллагъасда аскІов бищунго Досдаса хІинкъарав вуго», - ян.

وعن ابن عباس رضي الله عنهما: كرم الدنيا الغنى وكرم الآخرة التقوى

Ибну Габасидасан ﷺ бицана: «Дунялалъул хиралъи – бечелъи буго, ахираталъул хиралъи – ТІадеГІанав Аллагъасдаса хІинкъи буго», - ян. Абу Гъурайратидасанги ﷺ бицана:

وروي عن أبي هريرة رضي الله عنه أن الناس يحشر يوم القيامة ثم يقفون ثم يقول الله تعالى لهم: طالما كنتم تكلمون وأنا ساكت فاسكتوا اليوم حتى أتكم إني رفعت نسبي وأبيتم إلا أنسابكم قلت أكرمكم عندي أتقاكم وأبيتم أنتم فقلت لا بل فلان ابن فلان وفلان ابن فلان فرفعتهم أنسابكم ووضعتهم نسبي فالיום أرفع نسبي وأضع أنسابكم سيعلم أهل الجمع اليوم من أصحاب الكرم أين المتقون

Къиямасеб къоялъ халкъ, хабалъа тІадеги бахъине гъабун, гІарасат майданалда чІезе гъабула ва абула ТІадеГІанав Аллагъас гъездехун: «Дунялалда нуж рукІана гаргадулел, Дунин абуні вукІана вуцІцІун чІун, ай гаргадизе нужги реччан. Жакъайин абуні, нуж руцІцІун чІезе руго, Дун кІалъайзе вугоян. Дица тІадеГІан гъабуна Дир насаб, ай кинабниги фаналъулебщинаб жоялдаса Дие мутІигІлъи, Дидаса ай Дир гІазабалдаса хІинкъун хъвади, нужин абуні, гъелдасаги руссун, ножорго насабал тІадеГІан гъарун горони чІечІо. Дица абуна ножор бищун хирияв – Дида аскІов бищунго Дидаса хІинкъарав вугоян, нуж гъелдасаги руссана, абизеги абуна чІухІдае, дун пуланасул вас пуланав вугоян, гъелдалъун ножоца ножорго насабги борхизе гъабуна, Дир насабги гІодобегІан гъабуна. Жакъа Дица тІадеГІан гъабизе буго Дир насаб, ножор насаб гІодобегІанги гъабизе буго», - ян. Расулас ﷺ цойги хІадисалда абулеб буго:

وقال ﷺ : ((الكرم التقوى)) فأتقاهم من يكون بعدهم من الأخلاق الإنسانية وأقربهم إلى الأخلاق الربانية والتقوى هو التحرز والملتقى من يتحرز عن نفسه بربه وهو أكرم على الله من غيره

«Хиралъи, тІадегІанлъи – такъва буго, ай тІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъи буго, цогідаб жо горо». тІадегІанав Аллагъасдаса бищунго хІинкъарав чиги ккола бищунго жив инсанияталъулал ахлакъаздаса, ай тІабигІат-гІамалаздаса бищунго рикІкІалъарав, ва илагъиял ахлакъазде бищунго жив гІагарав чи. Такъва – гъеб ккола киналниги какарал, квешал тІабигІатал-гІамалаздаса цІуни. тІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъарав чиги вуго жинца жиндирго нафсалдаса цІуни даимго гъарулев чи. Цебеги рехсон букІараб бугониги, масала, квешаб гъойгун вагъизе ккарав мехалда, гъоялбул бетІергъанасде ахІи бан, гъесде нахъе кІанцІун, цІуни тІалаб гъабиялда релълъон.

قال ابن الشيخ في «حواشيه»: والنسب وإن كان معتبرا عرفا وشرعا حتى لا تتزوج الشريفة بالنبطي إلا أنه لا عبرة به عند ظهور ما هو أعظم قدرا منه وأعز وهو الإيمان والتقوى كما لا يظهر الكواكب عند طلوع الشمس فالفاسق وإن كان قرشي النسب وقارون النشب لا قدر له عند المؤمن التقى وإن كان عبدا حبشياً والأمور التي يفتخر بها في الدنيا وإن كانت كثيرة لكن النسب أعلاها من حيث أنه ثابت مستمر غير مقدور التحصيل لمن ليس له ذلك بخلاف غيره كالمال مثلا فإنه قد يحصل للفقير مال فيبطل افتخار المفتخر به عليه وكذا الأولاد والبساتين ونحوها فلذلك خص الله النسب بالذكر وأبطل اعتباره بالنسبة إلى التقوى ليعلم منه بطلان اعتبار غيره بطريق الأولى. «روح البيان»، ص ٩١، ج ٩

ХІанафияб мазгъабалбул кІудияв гІалимас абулеб буго: «Инсанасул насаб гІадаталдаги шаргІалдаги хал гъабулеблъун, ай цІунулеблъун бугониги, хІатта насабалбул рахъаль тІадегІанай гІадамалбул ригъин насаб гІодобегІанасулгун гъабулареблъун бугониги, гъеб насабалбул хал гъабуларо жиндасаги къадро тІадегІанаб, хирияб жо загъирлъараб мехалда, гъебги иман ва такъва ккола. Ай, такъва загъирлъараб мехалда, насабалбул хал-

гъаби, бакъ баккараб мехалда цІвабазул гвангъи тІагІунеб гІадин, тІагІуна. Гъединлъидал, фасикъав чиясул, къурайшияб насабалъул вугониги, КъарунилгІан гІемераб боцІи-мал гІемерав вугониги, муъминав, ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъарав чиясда аскІоб къадро гъечІо, гъев муъминчи хІабашияв лагъ вугониги.

Дунялалъул рокъов инсан жиндалъун чІухІизе бегъулел жал гІемерал ругониги, насаб киналдасаго тІадегІанаблъун, къиматаблъун ккола, бугесда жиб тІадчІараб, тІаса ийин гъечІеб, гъечІесда, цогидал жал гІадин, батизе гъабизе, букІине гъабизе кІолареблъун букІиналъе гІоло. Масала, бечелъи, боцІи-мал мискинав чиясеги щола, бечедавлъунги лъугъуна, цинги «мискинав» абураб цІарги тІаса уна, гъелъ гъев мискинго вукІаго гъесда чІухІи гъабулев вукІарав бечедав чиясул доб чІухІ-пахролъи батІулги гъабула. Гъелдаго релълъон буго лълъимал, ахал-хурзалги, гъелги гъечІесе щойзе рес бугеллъун рукІиналъе гІоло. ТІадегІанав Аллагъас рехсараб аяталъулъ хасс гъабун насаб рехсана ва гъеб такъва загъирлъараб мехалда батІуллъулеблъунги гъабун, гъелдалъун нелъеда лъайзе гІоло такъваялда аскІоб бищунго дунялалъул умуразулъ тІадегІанаб, ай жедедалъун чІухІ гъабулелщинал жалазулъ тІадегІанаб насабгицин батІуллъулеб мехалъ, цогидал жалазул халгъаби гъел батІуллъулеллъун рукІиналда ишкал гъечІолъи.

قصة معتبرة

Хурасаналда, Марав абураб шагъаралда, варагІ-такъва жиндир камилав, бечедав, ресалдаги вугев цо гІалим вукІана, Марямил НухІ абун. Гъеб шагъаралда бегавул хІисабалдаги къади хІисабалдаги вукІун вуго гъев. Цинги абун буго НухІица Мубаракиде: «Гъаб щай дуца цІекІаб бачІунеб, гъуинаб батуларогойищ?» – илан. Мубаракица

жавабги гъабун буго: «Дида цІекІабги гъуинабги батІа гъабизе лъаларо», - ян. НухІица такрар гъабун буго: «Щай дуда гъаб лъалареб, кІиго моцІалъ гъанив вугев чиясда, дуца гъеб кваназегойищ кваналареб?» – илан. Гъанжи Мубаракица гъедун абун буго: «Валлагъи, дица дур гъаб ахикъ бугеб пихъалъул жиги кІалдиб лъун тату бихъичІилан. Щайха дуца гъеб кванайчІебилан абидалги, абун буго гъас: «Щай горелъул, дуца дун тун вукІиндал, гъаб кванайзе горев, хъихъизе?» - ян. Гъанжи НухІ гІажайблъизе гъавун вуго гъасул вацІцІалъиялъ, варагІалъул цІакълъиялъги. Цинги НухІиде ракІалде ккун буго жинца дирго ясалъул хІакълъулъ гъасулгун гІакъло данд байзе ва абун буго: «Мубарак! Дир йиго цохІого цо йигей яс, гъей гъарулейги йиго батІа-батІаял гІадамаз, кие къелей лъаларого ургъалилъ дунги вуго, дуда кин ккола, кинасе яс къунидай дие лъикІ букІина?». Мубаракица абулеб буго: «Дуе гІакъло къезеги дида щибха лъалеб, кинниги Ислам бачІинегІан цебе, жагъилаб заманалда, гІадамазул гІадат букІана ригъин гъабизе насаб, тухум, къибил хал гъабулеб, гъеб тІаса бищулеб. Ислам бачІиндал хадубин абун, ригъин гъабизе иман тІаса бищулаан, ай цогидаб жоялъул хал гъабулароан. Гъаб нелъер заманалдайин абун, ригъин гъабизе гІицІго бечелъи тІаса бищула, цогидаб жоялъул халго гъабуларо. Гъеле гъеб лъабалъулго бокъараб дуцаго тІаса бище». Гъанжиги НухІ гІажайблъизе гъавун вуго рацІцІалъи – такъваялде тІадеги, Мубаракил гІакълоялъ ва гІажайбаб каламалъги. Ургъун вуго, гъабун буго гІемераб пикро яс гъасие къуни киндай букІинаян. Ахирги жинцаго жиндиего хІукмуги гъабун, гъеб бакІалдаго абун буго НухІица: «Мубарак, диде ракІалде ккун буго яс дуе къезе, дуца гъелде щибин абизе бугеб?» Мубаракица жавабги гъабун буго: «Валлагъ лъаларо, ригъин гъабизе

ккани, тІалаб гѣбулеб лѣабабго амро дица дѣе бицана, дилѣин абѣни гѣеб лѣабалѣулго цонигиябцин гѣечІо. Насабги дир кинха букІинеб, дуца вичун восарав лагѣ вугелѣул,иманги дир щибха букІинеб мун гІадав гІалимасда аскІоб, бечелѣиги дир кинабха букІинеб, дуца кѣураб кванан, ретІун горони тІокІаб жо гѣечІев чиясул. Гѣадинги букІаго, дица ригѣин кинха гѣабилеб?». НухІ гѣасул каламалѣ гѣанжиги гІажаиблѣизе гѣавун вуго, гѣалда хабарги тун, рокѣове тІадвуссунги вуго. Гѣанжи жиндирго кѣасдги Мубаракилгун ккараб хабарги бицун буго хѣизаналѣе. Хѣизан разилѣун йиго ва абун буго НухІиде: «Дѣе бокѣараб ишалда тІад дица абизе рагІи гѣечІо, амма ясалдаги гѣикѣани, лѣикІаб букІинаан», – илан. НухІица тІадги кѣан, хѣизаналѣ абун буго ясалде: «Дур инсуе бокѣун буго мун нелѣерго Мубаракие кѣезе, дуца щиб гѣелде абилеб?» – ан. Ясги разилѣун йиго, ай абун буго: «Инсуеги дѣеги бокѣараб жоялда дун разияй йиго», - ян. Гѣалѣул хІасилалда НухІица Мубарак, ясги кѣун, дурц гѣавун вуго. Цинги гѣезие гѣавун вуго цо вас, гѣесде ГІабдуллагѣ абун цІарги лѣун буго. Гѣев васасулги лѣугѣун вуго Исламияб тарихалда жанибго жакѣаялде щвезегІан, Ибну-л-Мубарак абун жиндир цІар машгѣурлѣарав гІалим, гІариф, загѣид.

Гѣанжи хал гѣабеха, бусурбаби, сунца вачарав кІудияв гІалим, шагѣаралѣул бегавул, батІа-батІаял бетІер бащадал гІадамазда гѣоркѣосан, цохІого цо йигей яс жиндирго лагѣасе кѣеялде? Лѣил гѣунар гѣеб кколеб? Эбелалѣулищ, ясалѣулищ, инсулищ, Мубаракилищ яги киназулгойищ? Жаваб бокѣарав чияс кѣезе бегѣила. Гѣедин рукІине ккола хІакѣикѣиял бусурбаби, бусурманчи вохизеги чІухІизеги ккела гІицІцІго иманалда ватиялдаса. Тавфикѣ Аллагѣас кѣеги, диеги тІоцобе, хадуб киналго бусурбабазеги.

Хіакъабин ціарги лъун, мекъаб бицунѐб
Цо хасият буго халкъалъулъ баккун,
Хабарги маргъоги батІа гъабизе
Гъанжисеб гІелалда лъалебго гъечІо.

ЛъикІалъе къимат къун кІалъайзе ккани,
Квешалъул гІорхъаби лъайзе ккеларищ?
Лъайзего лъалареб лъикІабгин квешаб
Кин батІа гъабилеб, жагъил вугони.

Жедерго къосунккей дидеги бугъун,
Дун капур гъавизе азул гІедегІи,
Гіисяналъул накІкІукъ хъвадулеб къокъа
Дие щвараб бакъгун къец балел руго.

Къацандизе щвани мурад тІобалез
ТІаде босун буго дунгун къеркъезе,
Мекъал ругониги, къине чІоларел
Марадатал руго диде данде чІун.

ДагІба-рагІиялъул агъло дун горо,
Аллагъас гъеб гІамал дие къун гъечІо.
Гіилмоялъулъги дун мужтагъид горо,
Мунагъ-хатІабазулъ гъанкъунги вуго.

Бугъби рухъардула, авлахъ сверула,
Оцаз гъоко цІала, церехун уна,
Цурдуз макро гъабун, гъаби гуккула,
Гъава-нафс бергъарав иблисалъ ккола.

Ле гъудул, дун вуго цІакъ гъитІинав чи,
ГъитІинлъиялъ тІокІаб нахъе бакІ гъечІев,

Буго дие кьураб цо клодолъиги -
Дунго дида лъаялъ бечед гьабураб.

Кіалалъ дихъан ругел хьормазул рехъед
Ракъарал, глорцлараб кього бачлуниц?
Къватлул ракъаялда ругьунал хъундби,
Бергъараз къаразул кіалдиса бахъе.

Бацлалги гьабиги цуцалъ жорараб
Цохло рехъен буго, авлахъал цлараб.
Нохълалги гонгалги, гохлал, щобалги, –
Щулалъи аз кквечлѳб баклго хутлчлѳ.

Дирго факъроялъул ургъелги гьабун,
Аман цо вахчизе бакл бугеб анищ.
Бокъа-бокъаразе бокъарабги тун,
Кьурул нохъоглаги жанив тленизе.

Нохъодаги вахчун тловаларевлъи
Лъаларого горев дун гаргадулев,
Лъедал хламица гьир баччизе кколин
Цебего дий лъураб дарсги буклараб.

Дун халкъалъ вищарав хлаким кколаро,
Хлалица бахъараб ханлъиги гьечлѳ.
Ханлъи кодосезе рушваталги кьун,
Рицабазуль хларав яглсубги горо.

Глазу-цлцлад нелъеде гьикъун баларо,
Гьелъул тадбиралда Бетлергъан вуго.
Балагь-къварилъиги лъан бачлунаро,
Лъалев Аплагъасул кверцаликъ буго.

БитIарабщиналда тIад рекъоларел,
Текъабщиналъул рахъ, рухI бичун, кколел,
РухIдакъаб черхалда иман рельлъараб
Агъло буго, гъудул, гъанжи гIемерлъун.

Амро-нагъюялда нахъ рилълъунарел,
РагIи – каламалъуль гъерсал гIемерал,
ГIадло-низамалъуль ритIухълъи гъечIел
Гъанжи гIолилазул бицун пайда щиб.

Чабхъад вахъинчIони, давла щоларин,
Диналдохун вусса, гIакъил ватани.
Дуца бекъичIони, хур бачIунарин,
Хасел бачIунеблъи кIочене тоге.

Ханасе мутIигIлъун хъвадуларесе
Туснахъалъуб рукъ щой щакаб жо горо,
Щвараб давла босе гIумроялдасан, –
ГIазабалъул рокъов даимлъиларо.

Дуниял махIцарал алигархазул
Интересал цIунун щай, вац, хъвадулев,
Дурго умумузул ракъ – милкги динги
Долларазухъ бичи битIунищ бугеб?

Нелъей гъураб къораль къан жалго ккоял
ЖужахIалъур аян тезе ккеларищ,
ТалихIги къун жалго чIалие лъеял
Лъайзе гъанжиниги заман щун гъечIищ.

الباب الثاني

КИАБИЛЕБ БЕТІЕР

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ البقرة: ٣٠

«Дуда рақІалде шва [дуца рехсей], ва гъав МухІаммад авараг, дур БетІергъанас малаикзабазде абураб абураб: «Дица рақъалдасанги вижун, рақъалда халифа гъавизе вуго ножор бакІалда, нужги зодоре рачун. Гъеб рақъалда жинца рилъанхъизе гъаризе руго Дир лагъзадерида гъоркъор шаригІаталъул ахІкамал, гІадло-низам».

Гъев халифа Адам ﷺ вуго. ТІадегІанав Аллагъас рақъалда халифаги Жив гъесде хІажалъун вукІун горев чІезе гъавурав, Жиндасан яги Жиндир малаикасдасан (Жабраил малаикасдасан) вахІю къабул гъабизе, гъеб баччизе хІалкІоларел жиндир лагъзадерида гурхІун, гъезие гІоло гъавуна. ТІадегІанав Аллагъас гІалам цІунула халифаясдалъун, хазина мугъру чІван цІунулелда релълъон. Гъединлъидал, ТІадегІанав Аллагъас рақъалда гъавурав тІоцовесев халифа ккола Адам ﷺ. Ва гъединго рақъалда ругел хулафаал ккола щибаб гІасроялъуль цо-цо горони вукІунарев къутІбуги. ТІадегІанав Аллагъас Адам вижине вукІиналдалъун жедедехун мушавара гъабурал малаикзаби, зобалазда ругел горел, рақъалда ругел рукІана. Гъезул хІақъалъуль къиссайин абуні: ТІадегІанав

Аллагъас зобал-ракъал, малаикзаби ва жундул рижана. Малаикзабазул чІолеб бакІ зобал гъаруна. Женазул чІолеб бакІ ракъ гъабун. Гьел жундул ккола Жаннил зурият, ай гьезул эмен вукІун вуго Жанн абун, халкъалъул эмен Адам вугев гІадин. Гьел жундул ракъалда рукІараб заманаги Адам вижилелде себе 60000 сональ себе букІун буго. КІикъоазарго (40000) сональ ракъалда гІумру гъабун хадуб, гьезуль бижун буго хІасад, байбихъун буго ракъалда пасалъи гъабизе, цуцаль рагъизе. Цинги ТІадегІанав Аллагъас ритІун руго гьезухъе бищун гъоркъияб зодоса малаикзабазул боял, гьезда тІад бетІерлъун илбисги тун буго, гьелъул цІарги букІун буго ГІазазил. Ракъалдеги рещтІун, гьел малаикзабаз гьел жундул хъамун, мугІрузул тІогъалабазде, ралъадазул чІинкІиллъабазде кІанцІизе гъарун руго, ва жалго ракъалда чІун руго. Цинги ракъалда заман бахъанагІан гъазул ТІадегІанав Аллагъасе гъабулеб гІибадаталъуль загІиплъи бижун буго. (Малаикзабазул иман, Аллагъасдаса хІинкъи ракъалда ругезулалдаса - тІоцобисеб зобалда ругезул, гъазулалдаса – кІиабилеб зобалда ругелазул, гъазулалдаса – лъабабилеб зобалда ругезул, гъаб хІалалда тІадегІан ругезулги гучаб, къуватаб, щулияб букІунеб буго). Цинги ТІадегІанав Аллагъас иблисалъухъе къун буго ракъалъулги, гъоркъияб зобалъулги, алжаналъул хазанатазулги кверщел. Гьелда букІун буго зубаржадалъул кІиги кваркъиги. Гьеб хІалалда ракъалда, зодоб, бокъа-бокъаралъуб гІибадатги гъабун, рахІаталда букІараб гьалда ахиралда жибго жиндаго кІодолъун бихъун буго ва абун буго жинцаго жиндаго: «БетІергъан Аллагъас ۞ гъаб ханлъи дие къезе букІинчІо малаикзабада гъорлъ дун бищунго Жиндие хирияб букІинчІебани», - ян, ва гьеб мехалда абун буго ТІадегІанав Аллагъас, себе рехсохъе, гьелдеги гьелъул бояздеги:

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾ البقرة: ٣٠

«Дие бокъун буго ракъалда халифа гъавизе», - янги.

БЕТИЕРГЪАНАС МАЛАИКЗАБАЗДЕХУН МУШАВАРА ГЪАБИЯЛЪУЛЬ РУГЕЛ ХІИКМАТАЛ

*Бетіергъанас гъаб калам малаикзабаздехун гъабиялълъуль
ругел хіикматаздаса буго:*

- ☑ **Тпоцобесеб хІикмат:** ГІакъло, лъай, къуваталълъул рахълъ жив хІажатавго гъечІониги, инсанас гъабулеб жоялълъ мушавара гъаби беццараб букІин загъир гъаби, жинца мушавара гъабулев чи жиндаса гІакълоялълъуль гІодовегІанав вугонигицин, гъесул ракІлъикІ букІиналтъе гІоло. Хал гъабе, ГІадегІанав Аллагъас Жинцаго бихъизабун бугеб мисал нелъее, мушавара гъаби беццараб букІиналтъе, малаикзабадехун рехсараб калам гъабиялдалълун ва свалат-салам лъеяв Аварасде абиялдалълунги, цебе рехсохъе:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ آل عمران: ١٥٩

«Дуца мушавара гъабе асхІабзабазулгун», - илан.
РакІалде цвезабизин Аварасул ﷺ гъаб хІадисги:

((ما خاب من استخار ولا ندم من استشار ولا عال من اقتصد))

«Жинца истихара гъабурав чи хайиралдаса чІового хутІичІо, мушавара жинца гъабурав чиги фашманлъичІо, гьоркъохъеб хІал цІунарав чиги мискинлъичІо».

- ☑ **КІиабилеб хІикмат:** Жиндир бальгоял гІулумал лъа-
ялдаса малаикзаби гІажизал рукІин, ай гъезда гъеб лъа-
лареб букІин гъезие баян гъаби буго;

- ☑ **Лъабабилеб хІикмат:** Жив вижинелдего, «ракъалда
вукІине вугев халифа» – абун цІар къеялдалъун рохел
бицун, Адамил ۞ хиралъи малаикзабазе баян гъаби буго;

- ☑ **Ункъабилеб хІикмат:** Нелъее баян гъаби буго дагъаб
зарал, захІмат, квешлъи кколеб букІиналде ба-
лагъун, гІемераб лъикІлъи-хайир жиндилъ бугеб иш
гъабичІого тезе кколареблъи. Масала, къаркъала, ай
чІаголъи цІунизе гІоло, квешаб ругъун жинда бугеб
лага-сан къотІичІого гІолареб гІадин. Адам авараг ۞
ракъалда халифалъун гъавиялъулъ гъесул зуриятал-
дасан квешазул квешлъиялдаса лъикІазул лъикІлъи,
пайда-хайир цІикІкІараб буго, кинин абун гъездасан
рукІиналъе гІоло анбиял, русулал, вализаби, щай-
ихзаби, гІуламаал. ХІасил, Адамил ۞ зурияталъул квеш-
лъиялдаса лъикІлъи цІикІкІиналъе, тІокІав чи гъечІого,
живго МухІаммад авараг ۞ вукІараваниги гІелаан.

Рехсараб хІалалда, «Ракъалда халифа гъавизе вуго» - ян
ТІадегІанав Аллагъас абидал, малаикзабаз абун (жундуца
гъабураб жедеда бихъун букІиндал): «Дуца ракъалда ха-
лифалъунищ гъавулев ракъалда жедеца магІсиятал, фа-
салъаби гъарулел, цуцада зулму гъабун, рагъун, биялги
гІодоре тІолел махлукъат, Дуца амро гъабухъе загъиралда
Дуе гІибадатги бацІцІад гъабулел, батІиналда Дуе рекъо-
ларелщинал сифатаздаса Мун вацІцІадги гъавулел нижги
рукІаго», ай гъездаса ниж мустахІикъал гъечІищ ракъалда
халифалъи гъабизеян. ТІадегІанав Аллагъас гъезие жаваб
гъабун абун:

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ البقرة: ٣٠

«Дун ножода лъаларебги лъалев вуго», - ян, ай Дида лъала гъев халифа ракълда гъавиялъулъ бугеб маслахат, гъесул зурияталъулъ рукӀине ругел Дие мутӀигӀалги, мутӀигӀал горелги, гъезда гъоркъоб гъев халифаяс гъабизе бугеб хӀукму-гӀадлоги, Дие мутӀигӀал лъикӀал лагъзал алжаналде, гӀасизаби ва капурзаби – жужахӀалде руссине рукӀинги». Цинги малаикзабаз жедецаго жедеде балъго абунa: «Нелъедаса хирияб, лъай бугеб махлукъ ТӀадегӀанав Аллагъас бижинаро, нилъ цере рижарал ва гъезда бихъичӀеб жо бихъаралги ругелъул», – илан.

Цинги ТӀадегӀанав Аллагъас хӀарщалдасан Адамги ﷺ вижана, жиндилъе рухӀги беччан чӀагоги гъавуна. ТӀадегӀанав Аллагъасдехун малаикзабаз гъабураб калам Досдехун данде чӀун, ялъуни Адам хӀакъирлъун вихъун абурабилан абизеги бегъуларо, кинниги жалго жедедаса чӀухӀиялъул гӀаламатлъун ккола.

وفي الآية تنبيه للسالك بأن يتأدب بين يدي الحق تعالى وخلفائه والمشايع والعلماء
لئلا يظهر بالأنانية واطهار العلم عندهم لأنه سالك لطريق الفناء والفاني لا يكون
كطاووس تعشق بنفسه وأعجب بذاته بل لا يرى وجوده أصلا فقد وعظنا الله تعالى
بزجره للملائكة بقوله: ﴿إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ البقرة: ٣٠

Рехсараб аяталъулъ буго саликасе, ай муридасе кантӀизе гъави, ТӀадегӀанав Аллагъасде ва Досул ракълда ругел хулафаазда, машаихзабазда, гӀуламаазда цева жив адабалда вукӀине ккеялде ва гъединго жинца гъезда цебе загъир гъабизе бегъунгутӀиялдеги ананият, ай «дун», «дица» - ян аби ва жиндильго бугеб гӀилмоги. Гъев салик вукӀиналъе

гІоло фанаияб нухалъулъ, ай какарал квешалцинал тІабигІатал-гІамалал жинца нахъе рехулеб, лъикІалцинал гІамалал жинца тІалабги гъарулеб макъамалъулъ. Гъеб рех-сараб макъамалъулъ вугев мурид вукІине бегъуларо бер-цинлъиялъ жибго жиндихъ гІащикъаб, жинцаго жиндаго гІажаиблъи гъабулеб тІавус гІадин. ХІасил, гъев мурид вукІине ккола живго жиндаго вихъизего вихъуларевлъун, жиндирго гІажизлъи лъан, гъеб бихъун, жив гъезего гъечІев гІадин. Гъадианаб вагІза нелъее гъабула буго Жинцаго ТІадегІанав Аллагъас, жалго жедедаго кІодолъун рихъи-ялдаса малаикзаби нахъчІван, гъездехун «Дун ножода лъаларебги лъалев вуго» - ян абиялдалъун. Муридзабазда рельъон руго гІилмо цІалулел тІалибиналги, гъезги ккола рехсараб хІалалда ТІадегІанав Аллагъасдаги жедер мугІалимасдаги цебе адабал цІунизе, адаб гъечІеб бакІалда баракат киданиги букІунаро, адабтеялъ гІадин муридзаби гъоркъеги рехуларо. Как байзе цеве тІамичІогоян, вагІза гъабизе, дугІа гъабизе веччайчІогоян барщулев чиясул кинав муридха вукІинев? Гъединалги камулел гъечІо цо-цо муридзабиян чІаразда гъорлъ.

ГЪАРУТИЛ ВА МАРУТИЛ КЪИССА

Ибну-л-Гіарабияс «ФутухІаталда» абулеб буго:

وفي ((الفتوحات)): أن هاروت وماروت من الملائكة الذين نازعوا آدم ولأجل هذا ابتلاه الله بإظهار الفساد وسفك الدماء فافهم سر قوله ﷺ : ((دع الشماتة عن أخيك فيعافيه الله ويبتليك)). «روح البيان»، ص ٩٤ ، ج ١

«Гъарут ва Марут абурав кІиявго малаик Адамида ва гъесул зурияталдаги тІасан кІалгъарал малаикзабазда гъорлъан руго», - ян. Адамидаса жал тІокІаллъун рихъиялъ ТІадегІанав Аллагъас гъев кІиявго малаик ккезе

гъавуна балагъалъулъе. Свалат-салам лъеяв Аварагасул хІадисалъулъги буго абун: «Дуца те, ай мун вохуге ди-налъул вацасде балагъ, къварилъи швееялдалъун, гъел-далъун ТІадегІанав Аллагъас гъев чи гъелдаса вацІцІад гъавила, мун гъеб балагъалъулъеги ккезе гъавила», - ян. Гъев кІиявго малаикас абун буго гъадин:

وقالا : لو كنا بدلاً منهم خلفاء الأرض ما كنا نفعل مثل ما يفعلون ، فאלله تعالى أنزلهما إلى الأرض وألبسهما لباس البشرية وأمرهما أن يحكما بين الناس بالحق ونهاهما عن الشرك والقتل بغير حق والزنا وشرب الخمر

«Ракъалда хулафааллъун Адамил ва гъесул зурияталъул бакІалда ниж рукІаралани толеллъун, нежеца гъабизе букІинчІо гъез гІадин ракъалда фасалъи», - ян. Гъелъие гІоло ТІадегІанав Аллагъас гъев кІиявго малаик ракъалдеги веччана, гъезуль инсанасулал тІабигІаталги лъуна, амроги гъабуна гъезде халкъалда гъоркъоб битІараб хІукму гъабейн, жал нахъги чІвана ширкалдаса, чи чІваялдаса, зина гъаби-ялдаса, мехтулеб жо гъекъеялдасаги. Гъелдаса хадуб цо моцІ инелдего гъел ккана ТІадегІанав Аллагъас жедее гъукъарал гъадал хІарамал жалазулъе, гъазул хІакъалъулъ баян хадубги бачІина, иншааллагъ.

Малаикзабаз ТІадегІанав Аллагъасдехун «Дуца ра-къалда хулафааллъунищ гъарулел Адам ва гъесул зурият», – ан абиялъулъги руго батІи-батІиял магІнаби, нелъее танбигъал, гъале гъездасан цо-цоял:

ومنها : أن الله أنطقهم بهذا القول ليتحقق لنا أن هذه الصفات الذميمة في طينتنا موعدة وجبلتنا مركبة فلا نأمن من مكر أنفسنا الأمانة بالسوء ولا نعتمد عليها ولا نبرئها

ТІадеГІанав Аллагъас рехсараб каламалдалъун малаикзаби кІалъазе тІамуна, нелъеда якъинго лъайзе, ай инсанасда лъайзе гъадал какарал сифатал, ай ццин бахъин, шагъват, дунял бокъи гІадал, нелъер чурхдузулъ, рижиналъулъги ругеллъи, гьелдалъун ниль квешалдалъун горони жинца амро гъабулареб нелъерго нафсалъул макроялда божараллъун рукІунгутІизе, ай гьелъул макроялдаса цІунизе, гьеб нафсалде мугъчІвайги нелъеца гъабунгутІизе, масала, квешав, мекъав вукІинги лъалаго цо чи вецун, гьесул рахъ кколебГІадин, нелъеца гьеб нафс гІайибаздаса бацІцІад гъабичІого букІинеги гІоло. Гъале цойги нелъее кантІизари:

ومنها : لنعلم أن الله تعالى من كمال فضله وكرمه قد قبلنا بالعبودية والخلافة وقال
من عنايته في حقنا للملائكة المقربين ﴿إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

Нелъеда лъайзе гІологи, ТІадеГІанав Аллагъас Жиндир хиралъи-кІодолъиялдалъун Адамги гьесул зуриятги, ай ниль, малаикзабаздаса тІокІаллъунги гъарун, ракъалда гІубудияталъе ва халафаталъе къабул гъарураллъун рукІин. Малаикзабаздаса тІокІаллъунги гъарун, ракъалда халафатги жедее къун, тІокІалги ниль кинха хира гъарилел рукІарал?

Хал гъабе ТІадеГІанав Аллагъас Адамил зурияталъул, ай нелъер хІакъалъулъ малаикзабада абун бугеб куц: «Дида лъала гъезул хІакъалъулъ ножода лъаларебги», - ян, «Гъездасан загъирлъизе рукІин аварагзаби, мурсалинал, вализаби, щайихзаби, гІуламаал, сулахІаал, муъминзаби», - янги.

ЦОЙГИ КАНТИЗАРИ:

ومنها: لنعلم أن فساد الاستعداد أمر عظيم وبناء جسيم ومبنى الخلافة على الاستعداد القابلية وليس للملائكة هذا الاستعداد القابلية فلا نتغافل عن هذه السعادة ونسعى في طلبه حق السعاية

«Нелъеда лъайзе гІологи ТІадегІанав Аллагъасул рахъ-алдасан бачІунеб, ай Дос беччараб рахІмат, гьидаяталъулаб нур къабул гъабизе бугеб къуват-хІадурлги – фасалги – кІудияб балагъ, талихІкъин букІин. Ва гъединго, хала-фаталъул амро бараб букІинги нелъеда лъайзе гІоло гъеб истигІадалда, ай гьидаяталъулаб нур къабул гъабизе бугеб хІадурлги-къуваталда. Гъаб кинабгоги лъан, цинги ниль тохлгичІогоги рукІине гъеб щевезе рес бугеб сагІадаталдаса, ва гъеб сагІадат щвей тІалаб гъабулеллгунги рукІине, хІакъаб тІалаб гъабиялъ. Малаикзабазейин абуні гъеб истигІадад гъечІо, нелъее бугеб гІадин.

ХІасил, ТІадегІанав Аллагъас малаикзабазда лъайзе гъабуна жив вижинелдего Адам ракъалда халифалгун гъавизе мустахІикъавлгун, хириявлгун вижизе вукІин. Же-дерго гІибадаталдаса чІухІун, малаикзабада Адам хІакъирго гІадин вихъидал, ТІадегІанав Аллагъас гъездаса тІокІ гъавун, Адам аварагасе ﷺ кърал кІудиял нигІматаздаса ккола: гъев БетІергъанас Жинцаго вижин, ракъалда халифалгун гъавизе тІаса вищи, малаикзаби жиндие сужда гъабизе тІами ва жив алжаналгун чІезе гъави.

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ البقرة: ٣١

«Тіадегіанав Аллагыас Адам аварагасда ﷻ лъайзе гъаруна кинабниги махлукъаталъул цІарал, гьел киналго рихъизеги гъаруна, гъаб гъойті, гъаб тіамах, гъаб тіегъ, пихъ, гъаб варани, гъаб чу, гъаб оц абун, хІатта гъуд-гіучі гІадал жалазде гІунтІун. Гъединго бицана щибаб жо-ялъул хассаб пайда-хайир, сундуе щиб хІалтіизе гъабуле-бялиги. Цинги гъеб кинабго махлукъат, Адамил зурят, Тіадегіанав Аллагыас бихъизе гъабуна Адам аварагасе сужда гъабеян жедеда амро гъабурал малаикзабазда, цинги абунa гъезда: «Ракъалда халифалъун гъариялъе Адами-дасаги гъесул зурияталдасаги ниж мустахІикъал руго», – абураб дагібаялъулъ нуж ритІарал ратани, ножоца бице Диде гъаб кинабго махлукъаталъул цІарал» – илан. Цинги жедерго гІажизлъиялъеги мукІурлъун, малаикзабаз абунa:

قَالَ تَعَالَى: ﴿قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ البقرة: ٣٢

«Я, нежер БетІергъан! Нежеца Мун вацІцІад гъавула гъайбияб гІилму Мун горесда лъаялдаса, ай Дуе рекъо-ларелщинал сифатаздаса, нежеца тавбо гъабуна гъедин абиялдаса, нежее гІилмо гъечІо, ай нежеда лъаларо Дуца илгъам гъабураб, Дуца лъайзе гъабураб горони, щибго жо. ХІакълъунго Мун нижги, Адамги, гъесул зуриятги лъалев, нежерги гъезулги умуразулъ хІукму гъабулевги вуго» - ян. Тіадегіанав Аллагыас хадубги абунa Адамиде:

قَالَ تَعَالَى: ﴿قَالَ يَتَادُمْ أَنْبِئْتَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ الْغَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ﴾
البقرة: ٣٣

«Я, Адам! Гъанже дуца рице гъал малаикзабазе, бицине гъал гІажизлъарал, лъангутІиялъе гъал мукІурлъарал, кинабго махлукъаталъул цІарал», – илан. Адам аварагас, рижиналъул хІикматгун, щибаб жоялъул мунфагІат-хасслъигун цадахъ, кинабго махлукъаталъул цІарал ри-циндалги абуна ТІадегІанав Аллагъас малаикзабаздехун:

«Дица ножоде абичІищ, я Дир малаикзаби, Дида лъа-лилан зобалаздаги ракъалдаги бугебщинаб ва букІине бу-гебщинабги, ай Адам ﷺ ва гъесул зурият бижиналъулъ бу-гебщинаб хІикмат ва маслахІат, гъединго Дун лъалев вуго ножоца Адамил ва гъесул зурияталъул хІакъалъулъ тІатун абураб ва балъго, ай ножольго абурабги, ай ракъалда ха-лифалъунищ гъавулев фасадго хъвадулел ва биял гІодоре тІолел абурабги, нелъедаса хирияб махлукъ БетІергъанас бижилароян абурабги.

وفي الخبر: علمه سبعة ألف لغة فلما وقع في أكل الشجرة سلب اللغات إلا العربية فلما اصطفاه بالنبوة ردّ الله عليه جميع اللغات فكان من معجزاته تكلمه بجميع اللغات المختلفة التي يتكلم بها أولاده إلى يوم القيامة

Бицада рекъон, Адам аварагасда ﷺ лъалеб букІана анкънусазарго батІаяб мацІ. Алжаналъуб ролъ кванан хатІа ккун хадуб, гъел киналго мацІал лъай ТІадегІанав Аллагъас Адамихъа нахъе босана, цохІо гІараб мацІ хутІизегІан. АварагІъиялъе жив тІаса вищун хадув, гъел мацІал лъай БетІергъанас тІад буссине гъабуна.

Гъединлъидал, Адамил мугІжизаталдаса букІана къия-масеб кьо чІезегІан жиндир зурият кІалъазе ругелщинал мацІаздалъун жив кІалъалев вукІин.

وقال بعض المفسرين: علم الله آدم ألف حرفة من المكاسب ثم قال: قل لأولادك إن أردتم الدنيا فاطلبوها بهذه الحرف ولا تطلبوها بالدين وأحكام الشرائع وكان آدم ﷺ حراثاً أي زراعاً ، ونوح ﷺ نجاراً ، وإدريس ﷺ خياطاً ، وصالح ﷺ تاجراً ، ودาวود ﷺ زراداً ، وسليمان ﷺ كان يعمل الزنبيل في سلطنته ويأكل من ثمنه ولا يأكل من بيت المال ، وكان موسى وشعيب ومحمد عليهم الصلاة والسلام رعاة وكان أكثر عمله ﷺ في البيت الخياطة.

Гъединго ТІадегІанав Аллагъас Адам аварагасда ﷺ лъайзе гъбуна азарго кверзул махщел-пиша ва абуна гъесда: «Дуца абе дур лъималазда: ножое бокъани дунял, гъеб тІалаб гъабе гъал пишабаздалъун, диналдалъун, шараигІазул ахІкамаздалъун тІалаб гъабичІого» - ян. Живго Адам аварагас ﷺ хІалтІизе гъбуна хурухъанлъи, НухІ аварагас ﷺ халтІизе гъбуна цІулал устарлъи, Идрис аварагас ﷺ хІалтІизе гъбуна хиятІат, ай ретІел-ххам букъи, СалихІ аварагас ﷺ гъабулаан даран-базар, Давуд аварагас ﷺ гъарулаан къолдаби, ТІадегІанав Аллагъас гъесие махх мусахар гъабун букІана, ай багІаризего гъабичІого гъесие гъеб тамахлъулеб букІана пахъ киниги, Сулайман аварагас ﷺ гъарулаан гъагъал, чІепал, корзинкаби хъоп хъухъун, гъел ричун, гъелъул щвараб жоялдасан кванайзеги кваналаан, дунялалдаго квершел гъабурав ханлъунги жив вукІун вугев хІалалъ, байтул малалдасан щибго жо кваналароан, Муса, ШугІайб, МухІаммад – гъал аварагзабаз ﷺ веxълъи гъабуна. Свалат-салам лъеяв нелъер Аварагас рокъов вугев заманалда гІемерисеб хІалтІизе гъабулаан хаятІат, ай ретІел букъи. Гъеб ретІел букъи беццун бицараб хІадисги буго Аварагасул ﷺ.

وفي الحديث: ((عمل الأبرار من الرجال الخياطة وعمل الأبرار من النساء الغزل))

«ТӀадегӀанав Аллагъасеги жал мутӀигӀал, иманалъ-ульги жал ритӀухъал муъминзабаздасан бихъиназе букӀине рекъараб гӀамал-пиша ретӀел букъи буго, руччабазе букӀине рекъараб – кун дургъи, бесси буго» - ян абураб, рехсараб хӀадисалда ракӀчӀей, божигун цадахъ нахъ-рилъълун кӀиябго пиша-гӀамал хӀалтӀизе гъабурал бихъиназул ва руччабазул ризкъиялда баракат лъезе букӀиналда щибниги щаклъи гъечӀо.

ويقال : هذه الآية دليل على أن أولى الأشياء بعد علم التوحيد تعلم علم اللغة لأنه أراهم فضل آدم ﷺ بعلم اللغة ودلت أيضا أن المدعي يطالب بالحجة فإن الملائكة ادعوا الفضل فطولبوا بالبرهان

Рехсараб аяталдасан бихъулеб буго тавхӀидалъул гӀилмоялда хадуб, мацӀазул гӀилмо лъайзе гъаби рекъараб букӀин, ТӀадегӀанав Аллагъас малаикзабада Адам аварагасул ﷺ хиралъи мацӀал лъалев вукӀиналдалъун бихъизе гъабиялъе гӀоло. Гъединго бихъулеб буго гъеб аяталдасан «лъала» - ян абун жинца дагӀба барав чиясдасан хӀужжа тӀалаб гъабулеб букӀинги. Хал гъабе ТӀадегӀанав Аллагъас малаикзабаздасан хӀужжа тӀалаб гъабун бугеб куц, «Нуж лъалеллъун ратани, рицеа ножоцаги мавжудатазул цӀарал, Адамица гӀадин» – илан абиялдалъун. Ва гъединго бихъулеб буго лагъасда тӀадаб букӀин даимго жиндирго гӀунгутӀи, жагъло, гъелдаго цадахъ ТӀадегӀанав Аллагъасул жиндие бугеб рахӀмат-цӀобалдасаги гъафуллъичӀого вукӀине. Аллагъасул лагъ чӀухӀизеги бегъуларо жиндаго лъалареб жоялде лъалароян абизе.

وقالوا: لا أدري نصف العلم

Лъалареб жоялде лъалароян аби – гІилмоялъул баща-дабилан абулелъул, лъалеб жо лагъас балъгоги гъабиларо, ай бакІ бихъун, заман бихъун, чи вихъун.

وسئل أبو يوسف القاضي عن مسألة فقال : لا أدري ، فقالوا له : ترتزق من بيت المال كل يوم كذا وكذا ثم تقول لا أدري ، فقال : إنما أرتزق بقدر علمي ولو أعطيت بقدر جهلي لم يسعني مال الدنيا

Абу Юсуфиде цо масъалаялдасан гъикъидал, гъес лъалароян абун буго. Цинги гъесде «Дуца байтул малалдаса щибаб къойил гъада-гъадагІан къадар босулеб буго, лъалароянги абулеб буго», - ян абидалги абун буго гъас: «Дица гъеб босулеб буго дирго гІилмоялъул къадаралда рекъон, дица босулеб букІарабани дирго жагълоялъул къадаралда рекъон, дие гІелароан дунялалда бугебщинаб малги», - ян.

وحكي أن عالما سئل عن مسألة وهو فوق المنبر فقال : لا أدري ، ف قيل له : ليس المنبر موضع الجهال ، فقال : إنما علوت بقدري علمي ولو علوت بقدر جهلي لبلغت السماء

Минбаралда тІаде вахарав цо гІалимасе суал къедал, гъес лъалароян абун буго. Цинги гъесдехун абун буго: «Минбар жагъилзаби рахунеб бакІ горо» - ян. «Гъасги абун буго: «Дун гъаниве вахун вуго дирго гІилмоялъул къадаралда рекъон, вахун вукІаравани дун дирго жагълоялъул къадаралда рекъон, зодиве щевезе вукІана», - ян.

ГІИЛМОЯЛЪУЛ ВА ГІАЛИМЗАБАЗУЛ ХИРАЛЪИ

وهذه الآيات تدل على شرف الإنسان ومزية العلم وفضله على العبادة لأن الملائكة أكثر عبادة من آدم ﷺ ومع ذلك لم يستحقوا الخلافة وتدل على أن العلم شرط في الخلافة بل العمدة فيها وأن آدم ﷺ أفضل من هؤلاء الملائكة لأنه أعلم منهم والأعلم أفضل لقوله تعالى: ﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ الزمر: ٩

Рехсарал аятаз тІоритІел гѡбулеб буго инсанасул хиралъиялде ва гІилмоялъул хиралъи гІибадаталдаса тІадегІанаб, тІокІаб букІиналдеги. Хал гѡбе, Адамидаса гІибадаталъулъ тІокІаллъун рукІингун цадахъ, малаикзаби ракъалда халафалъиялъе мустахІикъал ратичІел. Гѡдинго гѡел аятаз тІоритІел гѡбулеб буго халафаталъе гІилмо шартІ букІиналде ва жеги гѡечІого рес гѡечІеб, жинде мугъчІвай гѡбураб хІубилъун букІиналде. Ва гѡдинго рехсарал аятаздасан бихъулеб буго рехсарал малаикзабаздаса Адам ﷺ хирияв вукІинги, кинин абун, Адам доздаса гІалимав вугелъул, гІилмо цІикІкарав гІилмо дагъасдаса хириявлъунги вукІунелъул. ТІадегІанав Аллагъасги абублеб бугелъул:

قَالَ تَعَالَى: ﴿ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾ الزمر: ٩

«Дуца абе, ва гѡав МухІаммад авараг, гѡел мушрики-назде, гІилмоялъул хІакъикъат, бичІІи, лъайги жедель бугел, ТІадегІанав Аллагъги жедеца цо гѡавулел, гѡев Аллагъасул амро-нагъюялда жал нахъги рилълъунел гІадамалги, гІелмуги жедель гѡечІел, ТІадегІанав Аллагъги жедеца цо гѡавуларел, амро-нагъюялда жал нахъги рилълъунарел гІадамалги ращалъулиц? – абун». Ай, «Ращалъуларо» абун. Къуръаналъул вагІза къабул гѡбулебго бацІцІадаб гІакълоялъул бетІергѡазила.

وفي «التأويلات النجمية»: ﴿ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْمُونَ ﴾ قدر جوار الله وقربته ويختارونه على الجنة ونعيمها ﴿ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ قدره ﴿ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ ﴾ حقيقة هذا المعنى ﴿ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾ وهم الذين انسلخوا من جلد وجودهم بالكلية وقد ماتوا عن أنانيتهم وعاشوا بهويته

Тасавуфалъул агълоялъ гъаб аяталъул маГІна гъадинги гъабула: ТІадеГІанав Аллагъасулгун мадугъаллъиялъул, ай Досде гІагарлъиялъул къадро жедеда лъалел, алжаналдасаги алжаналъул нигІматаздасаги жодоца гъеб тІасаги бищарал гІадамазда ращалъуларо, гъеб Аллагъасде гІагарлъиялъул къадро жедеда лъаларел гІадамал.

ТІадеГІанав Аллагъасул, ай Къуръаналъул ваГІза къабул гъабулебго бацІцІадаб гІакълоялъул бетІергъабазила. Гъеб бацІцІадаб гІакълоялъул бетІергъаби щалин абун, гъел руго жал жедерго вужудалдаса, ай жедерго гІилмо-гІамалалдаса, гъунаралдаса гІицІлъарал, ай жедеда-санго щибго жо бихъуларел, ТІадеГІанав Аллагъасдасан горони. Ананияталдасаги, ай «дун», «дица»ян абиял-дасаги жал хварал, ай «дун» абиялдасаги раКІалде ккеял-дасаги жал рацІцІадал, жедеца гІумроги тІамурал гІицІго ТІадеГІанав Аллагъасдалъун, ай гІумроялъго жал Аллагъ тун батІиябщинаб жоялдаса ратІалъарал гІадамал.

وفي الآية بيان لفضل العلم وتحقير للعلماء الغير العاملين فهم عند الله جهلة حيث
جعل القانتين هم العلماء

Гъабго аяталдасан баянлъулеб буго гІилмоялъул хиралъиги гІилмоялда гІамал гъабуларел гІалимзабазул хІакъирлъиги. ТІадеГІанав Аллагъасда аскІор гІилмоялда рекъараб гІамал гъечІел ругони, жагъилзабилъун рукІуна. ТІадеГІанав Аллагъасда аскІор жагъилаллъун рукІунел гІалимзабазе дунялалда щвараб цІаралъ, кІодолъиялъ щиб пайда гъабизе бугеб! ЦІунаги жинда гІамал гъабулереб гІилмоялдаса. Амин.

وفي الحديث : ((يشفع يوم القيامة ثلاث : الأنبياء والعلماء والشهداء))

Свалат-салам лъеяв Аварагасги абунa: «Къиямасеб къоялъ шафагІат гъабула лъабгояз: аварагабаз, гІуламааз, ва шугъадааз» - ян.

قال ابن عباس رضي الله عنهما : خيّر سليمان بن داود عليه السلام بين العلم والمال والملك
فاختار العلم فأعطي المال والملك

ГІадегІанав Аллагъас Сулайман аварагасе عليه السلام эхтияр къун буго гІилмо, боцІи-мал, ханлъи – лъабалъулго бо-къараб тІаса бищизе. Сулайман аварагас عليه السلام гІилмо тІаса бищун буго, цинги доб кІиябгоги къун буго, ай гІилмо тІаса бищиялъул баракаталдалъун лъабабго щун буго. Цойги хІадисалдаги абун буго:

وفي الحديث : ((من أحب أن ينظر إلى عتقاء الله من النار فلينظر إلى المتعلمين
فوالذي نفسي بيده ما من متعلم يختلف أي يذهب باب العالم إلا كتب الله له
بكل قدم عبادة سنة وبني له بكل قدم مدينة في الجنة ويمشي على الأرض تستغفر
له ويستغفر له كل من يمشي على الأرض ويمسي ويصبح مغفور الذنب وشهدت
الملائكة هؤلاء عتقاء الله من النار))

Щив чи вугониги ГІадегІанав Аллагъас жужахІалъул цІаялдаса тархъарав чиясухъ валагъизе бокъун, гъев чи валагъе абе мутагІалимасухъ.

«Дир нафс Жинда кодоб бугев АллагъасхІаги - ян гъедун абулеб буго свалат-салам лъеяв Аварагас – цониги мутагІалим гъечІо гІилмо тІалаб гъабун жив ГІалимасул кІалтІе арав, жиндие хъван горони щибаб бахъараб гали рикІкІун сахаб лъагІелалъ гъабураб гІибаталъул кири – бахъараб щинаб гали рикІкІун жиндие алжаналъуб ша-гъарги бан горони, жив тІасан вильлъанхъарав ракъалъ, гъеб ракъалда тІасан рильлъанхъаралщиназги жиндир

мунагъл чуриги тІалаб гѣабун горони, радалалдаса къасеялде, къасеялдаса радалалдеги жив мунагъл чураравлѣунги вукІун горони, малаикзабазги жив жужахІалдаса цІунаравлѣун вукІиналтѣе нугІлѣи гѣабун горони».

ЩИВАВ ЧІЯСДА ЛЪАЙЗЕ ТІАДАБ ГІИЛМО

Цойги хІадисалдаги абулеб буго:

وفي الحديث : ((طلب العلم فريضة على كل مسلم)) أي مكلف ذكرًا كان أو أنثى

«ГІилму тІалаб гѣаби – щивав таклиф тІадав^[1] бусурманав чиясдаги бусурманай чІужугІаданалдаги тІадаб буго», - ян. Кинаб гІилмоха кколеб щивав чиясдаги чІужуялдаги лъайзе тІалаб гѣаби фарзлѣун бугеб гІилмо? Гѣаб суалалда тІасан гІалимзабазул хилаф буго. Калам гІилмоялѣул агълоялѣ гѣеб хириябин абула, гѣелдалѣун лъала тавхІид, ай ТІадегІанав Аллагъ цо вукІин ва Аллагъасул сифатал абун далилги бачуна. Фукъагъааз «Фикъгѣи буго, гѣелдалѣун лъала гІибадат гѣабизе ва хІалалаб-хІарамаб батІа гѣабизе», - ян далилги бачуна. Тафсир – хІадисалѣул Агълоялѣ Къуръан-хІадисалѣул гІилмо хириябин абула, тасавуфалѣул агълоялѣ тасавуфалѣул гІилмойин абула Къокъго абун, тІалаб гѣаби щивав чиясда тІадаб гІилмо ккола фарзул гІайинлѣун бугеб гІилмо, ай цоясда лъаялѣ цойгиясе гІей гѣабулареб, как бай, кІал кквеялда хурхараб гІилмо. Ва гѣединго шагъадат битІизе лъай, ай кІалалѣ шагъадат битІулелѣул ракІалѣ къабулги гѣабизе кколеб лъай, хун хадур рукІине ругел жал, Мункар-Накирасул суал, хабал гІазаб, къиямасеб къо чІун тІаде рахъине рукІин, гІарасат майданалда

[1] Балугъав, гІакъилав*.

гІамалал цІайзе рукІин, алжан, жужахІ, сиратІ букІин – гІал рехсарал жалазда ракІЧІей букІин гІадал гІилмабиги. ХІасил, фарзул гІайинлѳун бугеб гІимоялѳул мисал буго щибаб кѳойил щивав чияс кванаѳЧІого гІолареб квеналда релѳлѳон. Масала, цояв кванаѳлдалѳун цойгиясе гІей гІабулареб гІадин. Фарзул кифаятлѳун, ай хІажат ккараб мехалѳ лѳалесде гІикѳаниги гІолеб гІилмо буго, масала цо шаргІияб хІукму гІабизе дибирасухѳе унел гІадин. ГІаб фарзул кифаятлѳун бугеб гІилмоялѳул мисалги буго ун-тидал хІалтГІизе гІабизе горони кѳварагІунареб даруялѳул. Масала, гІи-боцІи гІечІев чиясда тІадаблѳун букІунаро лѳайзе гІабизе гІелдаса закат бахѳиялѳул гІилмо, хадусан гІесул лѳугѳани боцІи, гІеб мехалѳ лѳайзе ккола гІесда закат бахѳизе. Базарган вугони, гІесдаги лѳайзе ккола базаралѳул закат бахѳулеб кѳагІида, гІазда релѳлѳон цогидал гІулумалги.

وبالجملة علم التوحيد أشرف العلوم لشرف معلومه وكل علم نافع إن كان له مدخل في القرب إلى الله تعالى إلا أن القربة التامة إنما هي بالعلم الذي اختاره الصوفية المحققون على ما اعترف الإمام الغزالي رحمه الله في «المنقذ من الضلال»

Ва гІединго гІулумазул бищун хирияб гІилмо – тавхІидалѳул гІилмо ккола, щибаб жо лѳай тІалаб гІаби-ялѳул хиралѳи жиб тІалаб гІабулеб жоялѳул хиралѳиялда рекѳон букІунелѳул, тавхІидалѳул гІилмоялда хадуб ки-набниги, ТІадегІанав Аллагѳасде гІагарлѳи жиндалѳун щолеб гІилмоги. Кинниги, тІобараб кѳурбат, ай Аллагѳасде гІагарлѳийин абунѳи, тасавуфалѳул агІлоялѳ жиб тІаса бищараб гІилмоялдалѳун горони букІунаро, ай гІилмул-мукашафаталдалѳун горони букІунаро, гІаб гІилмоялѳул, бицен гІабиѳалдалѳун, баянги щоларо бихѳарасда лѳан горони. Тадрисги тун, тасавуфалде жив вуссун хадув, гІелѳул хІакѳикѳат лѳайдал, Имам ГІазалиясги абун буго:

إني علمت يقينا أن الصوفية هم السالكون طريق الله تعالى خاصة وأن سيرهم أحسن السير وطريقهم أصوب الطرق وأخلاقهم أزكى الأخلاق بل لو جمع عقل العقلاء وحكم الحكماء وعلم الواقفين على أسرار الشرع من العلماء ليغيروا شيئاً من سيرهم وأخلاقهم ويبدّلونه بما هو خير منه لم يجدوا إليه سبيلاً وأن جميع حركاتهم وسكناتهم في ظاهريهم وباطنهم مقتبسة من نور مشكاة النبوة وليس وراء نور النبوة على وجه الأرض نور يستضاء به. المنقذ من الضلال

«Дида якъинго лъана хІакълъунго тасавуфалъул, ай тІарикъаталъул агъло хІакъаб, битІараб, тІадегІанав Аллагъасул нухалдасан унеллъун жал рукІин. Гъезул нух – нухазул бищунго лъикІабги, битІарабги буго, гъезул тІабигІатал, ахлакълъалги – ахлакълъазул бищунго рацІиІадал руго. Жигиги гІакълъизабазул гІакълъоги, хІукамаазул хІукмуги, шаргІиял, ай загъирал гІалимзабазул гІилмоги, киналго дандеги гъарун, гъл лъугъани гълб тІарикъат агълоялълъул сайруялълъул, гъезул ахлакълъазул цо кинаб бугониги жо гълдаса лъикІаб рахълалде сверизе гълбизе, гълзда гълб батизе гълчІо. Гълб тІарикъаталъул агълоялълъул кинабниги рагъл-ракари, рагъларичІого чІей жедер загъиралълълги батІиналълълги гълз гълб кинабго босулеб буго нубувваталълъул гординсан, ай свалат-салам лълъев Аварагасдасан, жиндалълъун дунял-гІалам гвангълize нубувваталълъул нуралдаса гвангълараб нурги ракълалда гълчІо».

Хал гълбега, бусурбаби, гълв кІудияв имам, хІужжатуль Ислам МухІаммадул Гълзалияс ﷺ тасавуфалълъул агълоялълъеги, гълзул гІилмоялълъеги, гълзул хълвада-чІавадиялълъеги къллеб кІудияб кълматалълъул.

وكان المتورعون من علماء الظاهر يعترفون بفضل أرباب القلوب ويحضرون إلى مجالسهم

Имам Гъазалиго гІадин ﷺ, загыриял гІалимзабаздасан жедеца варагІ цІунаралги тасавуфалъул агъло жедедаса тІокІал, хириял рукІиналгье мукІурал рукІана, гъезул маж-лисездеги хъвадулел рукІана.

وسأل بعض الفقهاء أبا بكر الشبلي (قدس سره) اختباراً لعلمه وقال: كم في خمس من الإبل ؟ فقال : أما الواجب فشاة وأما عندنا فكلها لله . فقال: وما دليلك فيه ؟ قال: أبو بكر الصديق ﷺ حين خرج عن جميع ماله لله ولرسوله فمن خرج عن ماله كله فإمامه أبو بكر الصديق ﷺ ومن ترك بعضه فإمامه عمر ﷺ ومن أعطى لله ومنع لله فإمامه عثمان ﷺ ومن ترك الدنيا لأهلها فإمامه علي ﷺ

Фукъагъаазул цояс Абубакар Шибли абурав тІарикъаталъул щайихасе кьун буго суал, ургъунго, досул гІилмоялъул хІалбихъизе, щуго вараниялда закат щиб кколеб абун. Жаваб кьун буго гъадин: «Бахъизе тІадаб закати гъел варанабаздаса цо чахъу буго, нежеда аскІобин абун кинабго тІадегІанав Аллагъасе гІоло къейи буго», - ян. Гъанжиги факъигъас гъасде гьикъун буго: «Дур гъелтые далил щиб?» – абун, ай кинабго къеялгье. Гъалтыеги гъабун буго жаваб: «Нежее далил Абубакар асхІабас ﷺ жиндир бугебщинаб мал тІадегІанав Аллагъасеги Аллагъасул Расуласеги гІоло къейи буго», - ян. «Щив чи вугониги жинца кинабго мал садакъадае кьун, гъев чиясул имам Абубакар асхІаб ккола ﷺ. Цо къадар жиндиегоги тун, хутІарабщинаб садакъадае кьурав чиясул имам Гумар асхІаб ккола ﷺ. Щив чи вугониги жинца кьолегги Аллагъасе гІоло кьун, толебги Аллагъасе гІоло тун, ай кьурабги ихласалда кьун, толебги живгоги жиндир агълоги чияде кккечІого хъихъизе мурадалда тун, гъев чиясул имам Гусман асхІаб ккола ﷺ. Щив чи вугониги жинца дуниял агълоялгье тун, ай тІалабго гъабичІого тун, гъев чиясул имам ГІали асхІаб ккола ﷺ».

Гьалдаго рельтъараб кьисса буго Шайбану-РагІи абурав тІарикъаталъул шайихасулгун АхІмад имамасул ккарабги. Гьадинал чІахІиял гІалимзабиги мукІурлъараб тасаву-фалъул агълоялде гІакъилав чияс инкар гьабизе рес гьечІо, хІасадалъул нухалда гьабун горони.

فكل علم لا يدل على ترك الدنيا فليس بعلم وقد قال ﷺ : ((أعوذ من علم لا ينفع))
وهو العلم الذي لا يمنع صاحبه عن المنهي ولا يجره إلى المأمور به

ХІасил, дуныл теялде жинца рачунареб гІилмоялде гІилмоян абураро, свалат-салам лъеяв Аварагасги абун бугелъул: «БетІергъан Аллагъ, дица Дудалъун цІуни гьарула мунфагІат гьабулареб гІилмоялдаса» - ян. МунфагІат гьабулареб гІилмоянги абуга жинца инсан, ТІадегІанав Аллагъас гьабугеян абуралдаса нахъги чІвалареб, гьабейн абуралде вачинеги вачунареб гІилмоялде.

فالعلم أشرف جوهرًا ولكن لا بد للعبادة مع العلم فإن العلم بمنزلة الشجرة والعبادة بمنزلة الثمرة فالشرف للشجرة وهو الأصل لكن الانتفاع بثمرتها

Къокъго абун, жибго гІилмоялъул хиралъи тІокІаб буго, гьабулеб гІибадаталъе чараги букІунаро гІилмо цадахъ гьечІого. ГІилмоялъул мисал буго гьойтІалъул, гІибадаталъул мисал буго гьотІода балеб пихъалъул, пихъалдаса гьойтІ хирияб букІинарищ, гьойтІ асло бугелъул, гьедин хиралъи гьотІое бугониги, пайда нелъеца жиндаса босулеб пихъги бугелъулха. Гьелдаго рельтъон, пихъалъе гьойтІ – асло бугеб гІадин, гІибадаталъе гІилмоги – ас-лолъун ккола.

Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго гьадин:

وفي حديث أبي ذر رضي الله عنه : ((حضور مجلس علم أفضل من صلاة ألف ركعة وعبادة ألف مريض وشهود ألف جنازة)) فقل: يا رسول الله و من قراءة القرآن ؟ قال: ((وهل ينفع القرآن إلا بالعلم))

«Гилмоялгул мажлисалда гІахьалгъи, гъениве вачІин хирияб буго азарго ракагІат как баялдасаги, азарго унтарав чиясде ваккизе иналдасаги, азарго хварав чи вукъизе иналдасаги», - ян. Цинги Аллагъ жодода разилгъаял асхІабзабаз абидал: «Я, Аллагъасул Расул! Къуръан цІалиялдасагийищ гъеб хирияб бугеб?» – абун, свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Къуръаналъ пайдайищ гъабулеб гІилмоялдалгъун горони», - ян. Гъаб хІадисалдасанги нелъеда бичІчІизе ккола фарзул гІайинлгъун бугеб гІилмо жинда лъаларев чиясе гъеб лъайзе гъаби Къуръан цІалиялдаса хирияб букІин. Цебесеб кинха букІинареб, масала, Къуръан цІалулев чи вугони битІун как байзеги лъайзе гъабичІого, гъеб какги букІун бугеб хІалалъ Исламалгъул хІубилгъун. Цойги хІадисалдаги абулеб буго:

وفي الحديث : ((النظر إلى وجه الوالد عبادة والنظر إلى الكعبة عبادة والنظر في المصحف عبادة والنظر في وجه العالم عبادة ، من زار عالما فكأنما زارني ومن صافح عالما فكأنما صافحني ومن جالس عالما فكأنما جالسنني ومن جالسنني في الدنيا أجلسه الله معي يوم القيامة))

«Эбел-инсул гъормаде балагъи – гІибадат буго, КагІаба рукъалде балагъиги – гІибадат буго, Къуръаналде балагъиги – гІибадат буго, гІалимасул гъормаде валагъиги – гІибадат буго. Щив чи вугониги гІалимчиясде зиярат гъабун, гъев чи диде зиярат гъабурав гІадин вуго [ай, Аварагасде ﷺ]. Щив чи вугониги жинца гІалимасул квер бачун, гъев чиги вуго дир квер бачарав гІадин. ГІалимасда аскІов гІодов чІун щив чи вугониги, гъевги дунгун гІодов

чІарав гІадин вуго. Дунялалда дунгун гІодов чІарав чиги кЪиямасеб кЪояль ТІадегІанав Аллагъас дунгун цадахъ гІодовчІезе гъавула».

ГІилмоялда рекъараб гІамал жиндир гъечІев чини гъаб хІадисалда рехсарал гІалимзабазда гъорлъа вукІинаро.

КЪУРЪАН РОКЪОБ БУКИНАЛЪУЛ БАРАКАТ

ЦІализе лъалеб гъечІони, Къуръан рокъоб тезе бегъуларилан абун харбал рукІуна. Гемемер гъикъизеги гъикъула. Хал гъабе Аллагъасул каламалъул хиралъи гъаб хІадисалда бицун бугеб, цІализе лъалеб гъечІониги, гъелъул хІурмат гъабун тІаде балагъиги гІибадатлъун бугеб, цинги гъеб цІализе тІаде балагъи – бералъул, тІад квер лъейи – квералъул гІибадатлъунги букІуна. ГІилмоялъулги гъелъул агълоялъулги хиралъи Къуръаналъ рехсарабги гІела. Свалат-салам лъеяв Аварагасул гъелъул хІакъалъулъ рачІарал рикІкен Гемемерал хІадисалги рехсон бажариларо, кинниги рехсон телин цо чанго хІадисги:

قال رسول الله ﷺ : ((من يرد الله به خيرا يفقهه في الدين ويلهمه رشده)) ؛ وقال ﷺ : ((العلماء ورثة الأنبياء)) ومعلوم أنه لا رتبة فوق النبوة ولا شرف فوق الوراثة لتلك الرتبة ؛ وقال ﷺ : ((العالم أمين الله سبحانه وتعالى في الأرض))؛ وقال : ((صنفان من أمتي إذا صلحوا صلح الناس وإذا فسدوا فسد الناس الأمراء والفقهاء)) ، وقال ﷺ : ((فضل العالم على العابد كفضل القمر ليلة البدر على سائر الكواكب))

«Щив чи вугониги жиндие лъикІлъи гъабизе ТІадегІанав Аллагъасе бокъун, гъев чиясе Аллагъас диналъулъ бичІчІи кьола, гъесул рекІелъе илгъам гъабула битІараб, хІакъабщинаб». «ГІалимзаби руго аварагзабазул варисзаби», ай боцІи-мал жедеес цолел ирсилал

горо, боцИи-мал аварагабаз нахъе тезего течІо, гьел ккола гІилмоялъул ирсилал. Нелъеда лъалеб жо буго авараг-лъиялъул даражаялдаса тІадегІанаб даража гъечІолъи, ва гъединго хиралъиги гъечІо гьел аварагабазул варис-забазул хиралъиялде щвараб. «ГІалим ккола ТІадегІанав Аллагъасул халкъ битІараб нухабе бачине ракъалда тарав амин», ай жинда божилъиги гъабун тарав чи. Ва цойги абун буго свалат-салам лъеяв Аварагас: «КІиги тайпа буго дир умматалъул, жал лъикІлъани, халкъги лъикІлъулел, жал квешлъани халкъги квешлъулел – умараал ва фукъа-гъаал^[1]». «ГІилмо гъечІев гІабидасда данде гІалимасул хиралъи, цІвабазде данде ккун, анцІила щуйилъ бугеб моцІалда релълъон буго».

قال ﷺ : ((أوحى الله عز وجل إلى إبراهيم عليه السلام يا إبراهيم إني عليم أحب كل عليم))

Ибрагъим аварагасде ﷺ ТІадегІанав Аллагъас вахІю рещтІун абун буго: «Я, Ибрагъим! Дун ГІалим вуго, Дие вокъула кинавниги гІалимчи», - ян. ТІадегІанав Аллагъас жиндир сифатаздаса «ГІалим» абун сифат гъабиги гІеларищ хиралъи гІалимасе, тІокІаб жого гъечІониги. Гъа-динаб сифатги жиндие гъабун, ракъалда божарав чилъун тарав гІалиминги вукІун, гъев чи ТІадегІанав Аллагъасе хияналъиялдаса сурааб пиша щибха букІинеб? МагІна-мурад релълъарал биценал цере ун рукІаниги, рақІалде щвей цІилъизе, Муса аварагасде рещтІарал сухІуфазул, ай тІамчазул тІоцобиселда гъадин абун буго:

قال الله تبارك وتعالى: شهد نفسي لنفسي أن لا إله إلا أنا وحدي لا شريك لي محمد عليه الصلاة والسلام عبدي ورسولي فمن لم يرض بقضائي ولم يصبر على بلائي ولم يشكر نعمائي ولم يقنع بعطائي فليطلب ربا سوائي ومن أصبح حزينا على الدنيا

[1] ХІакимзаби ва гІалимзаби*.

فكأنها أصبح ساخطا عليّ ومن شكى مصيبة نزلت به فقد شكاني ومن أجل غنيا
 لأجل غناه ذهب ثلثا دينه ومن لطم وجهه على ميت فكأنها هدم كعبتي بيده
 وكأنها أخذ رمحا يحاربني به ومن لم يبال من أين يأكل لم يبال الله من أي باب
 يدخله النار ومن لم يكن كل يوم في زيادة دينه فهو في نقصان ومن كان في نقصان
 كان الموت خيرا له ومن عمل بما علم ورثه الله علم ما لم يعلم ومن أطال أمله لم
 يخلص عمله . «التحفة المرضية»

«Дица диего нугІлѣи гѣбуна, ай халкъалѣе баян гѣбуна
 загѣирал далилаздалѣун, бакъ, моцІ, зобал, ракъал ва цо-
 гидаб махлукъатги бижиналдалѣун, хІакълѣунго жиндие
 лагълѣи гѣабизе тІадав магІбуд, ай аллагъ гѣчІолѣиялда,
 цохІо Дун горого, Дидехун гІахъаллѣи гѣабулев чиги гѣчІо,
 МухІаммадги – дир лагъ ва расул вукІиналдалѣунги.
 Щив чи вугониги Дир хІукму-къадаралда разилѣичІого,
 Дир рахъалдасан бачІараб балагълалде саброги гѣабичІого,
 нигІматазе щукруги гѣчІого, Дица къураб ризкъиялда
 гІейгѣабунги чІечІого, тІалаб гѣаве абе гѣев чияс Дун горев
 цойги магІбуд, ай аллагъ. Щив чи вугониги дунялалѣул
 ургълалѣ пашман гѣавун жив радал тІаде вахъун, гѣев
 чи вукІуна Дида ццин бахъун тІаде вахъаравлѣун. Щив
 чи вугониги жинде тІаде кинаб бугониги къварилѣи-
 захІмат бачІиндал жив чІучІардулев, зигардулевлѣун, гѣев
 чи – Дида тІасан зигардулев чи ккола. Щив чи вугониги
 жинца бечедав чи кІодо гѣавун досул бечелѣиялѣе гІоло,
 ай гълде хъл лѣун, гѣев чиясул диналѣул, лѣабго бутІа
 гѣабун кІиги бутІа уна. Щив чи вугониги хварав чиясда
 хадув жинца жиндир гѣормада хъатал ран, гѣев чи вукІуна
 жиндир квэралѣ КагІба рукъ биххарав чиясда релѣълѣон
 ва, хечги кодобе босун, Дунгун вагълize вахъарав чиясда
 релѣълѣонги. Щив чи вугониги жинца кваналѣб жо киссан
 кванала бугониги кІвар гѣчІевлѣун, ай хІалалаб-хІарамаб
 батІа гѣабуларевлѣун, ТІадегІанав Аллагъас гѣев чиясул

кІвар гъабуларо, кинаб нуцІихъан гъев жужахІалъуве аниги. Щив чи вугониги щибаб къоялдаса къоялде ди-
налъуль цІикІкІен гъечІого, гъев чи вукІуна ди-
налъуль мукъсанавлъун, ди-
налъуль мукъсанлъигун чІаго-
лъиялдаса гъесие хвел лъикІаб буго. Щив чи вугониги жинда лъараб
гІилмоялда гІамал гъабун, гъев чиясе ТІадегІанав Аллагъас
къола, цІаличІониги, жинда лъалареб букІараб гІилмо.
Дунялалде жиндир хъул халалъун щив чи вугониги, гъесул
ди-
налъуль бацІцІалъи, ихлас букІунаро».

АЛЛАГЪ ГОРЕСЕ СУЖДА ГЪАБИ

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ

وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ البقرة: ٣٤

«Дуда ракІалде цва (рехсей), ва гъав МухІаммад авараг,
хІакълъунго Дица абураб малаикзабазде Адамие ﷺ сужда
гъабеян, гъеб сагІат, ай кІвахІтун, бокъун амроялда нахъ
рилълъун, киналниги малаикзабаз Адамие сужда гъа-
бураб, цохІо иблисаль хутІизегІан. Гъеб иблис буссана
Адамие сужда гъабиялдаса ва чІухІана жинца абиялдалъун
ТІадегІанав Аллагъасдехун: «Дун Адамидаса лъикІаб-
тІокІаб буго, дуца дун бижана цІаялдасан, Адам вижана
хІарщалдасан», – илан. Гъелдалъун, ай ТІадегІанав Алла-
гъасул амро теялдалъун, чІухІиялдалъун жибги лъугъана
капураблъун». Ялъуни гъеб иблис букІана, Аллагъасул
азалияб гІилмоялдаго, иман лъун хадуса жиб капурлъизе
бугеблъун.

Малаикзабаз Адамие ﷺ сужда гъабиялъуль буго кІиго
рагІи, кІиялъулго асахІхІаб, ай мухІканаб, къучІаблъун

рикІкІуна гъеб сужда малаикзабаз хІакъикъаталда Адамие гъабураб букІин. Подоб нодогі лъун гІибадат гъабиялъул магІнаялда горев, Адамил хІурмат гъабун, ТІадегІанав Аллагъасда аскІоб эсул хиралъиялъе мукІурлъун, гІодоре къулиялдалъун, Юсуф аварагасе ﷺ вацаз гъабуралда рельлъон. Цересел умматазул заманалда сужуду тахІият, ай хІурмат гъабун сужда гъаби бегъулеблъун букІана. Ислам бачІиндал гъеб насхо гъабун саламалдалъун. Салманул Фарисие бокъидал ﷺ жиндие сужда гъабизе, свалат-салам лъеяв Аварагас абун:

((لا ينبغي لمخلوق أن يسجد لأحد إلا الله ولو أمرت أحدا أن يسجد لأحد لأمرت المرأة أن تسجد لزوجها)) «روح البيان», ص ١٠٣، ج ١

«Махлукъаталъе бегъуларо, ТІадегІанав Аллагъ тун, батІаяб щибго жоялъе сужда гъабизе. Дица амро гъабулеб букІарабани цониги чиясде Аллагъ горев жоялъе сужда гъабейн, дица амро гъабизе букІана чІужугІадамалде россасе сужда гъабейн», - абун. Гъединлъидал, МухІаммадияб умматалъул тахІият, ай бусурманчи кІодо гъави салам къеялдалъун буго. БетІер гІодобе къулизе гъаби абуні, карагъатаб буго, ягъудиязул пишаялда жиб рельлъараб букІиналъе гІоло. ХІарамабин абурабги батизе бегъула.

КІиабилеб рагІиялдайин абуні, малаикзабаз сужда ТІадегІанав Аллагъасе гъабураб букІана, Адам ﷺ къиблалъун вукІана, как ТІадегІанав Аллагъасе балебги букІун, КагІба рукъ къиблалъун бугеб гІадин. Биценалда рекъон: ТІадегІанав Аллагъас Адам ﷺ вижиндал, рехсарал малаикзабазул ккана ишкал: «Адамищ гІалимав, нилъищ?» – абун. Цинги ТІадегІанав Аллагъас жедеда махлукъаталъул цІарал рицеян абидал, гъелги жедеда лъайчІого, Адамица гъел цІарал рицинал, гъезие загъир-

лъана Адам жедедаса гІалимав вукІин. Хадубги ккана гъл малаикзабазул ишкал: «Адамищ хирияв, нилъищ?» – абун. ТІадегІанав Аллагъас Адамии сужда гъабеян жедеде амро гъабидал, гълдалъунги гъезие загъирлъана Адам ﷺ жедедаса хирияв вукІин. Гълдасан нелъеда бичІиИзеккола «дун лъикІав, тІокІав, гІалимав» – абун рекІель хІалтІиялъ инсан гІодовегІанлъулевлъи.

ومن لطف الله تعالى بنا أن أمر الملائكة بالسجود لأبينا ونهانا عن السجود لغيره فقال : ((لا تسجدوا للشمس ولا للقمر واسجدوا لله الذي خلقهن))

ТІадегІанав Аллагъасул нелъеда бугеб гурхІелалдаса ккола нелъер эмен Адамии сужда гъабеян малаикзабазде амро гъаби ва нилъ нахъчІвайги Жив горесе сужда гъабиялдаса, Жинца абиялдалъун, ай ТІадегІанав Аллагъас: «Ножоца сужда гъабуге бакъалъе ва моцІалъе, ножоца сужда гъабе жинца бакъги моцІги бижарав Аллагъасе», - ян.

وفي «التأويلات النجمية» في قوله ﴿أَسْجُدُوا﴾ ثلاثة معان ... الخ

Тасавуфалъул агълоялъ гъадинги абубеб буго: ТІадегІанав Аллагъас, Адамии сужда гъабеян, малаикзабазде амро гъабиялъулъ лъабго магІна бугилан.

ТІоцобисеб: ТІадегІанав Аллагъас абубеб буго малаикзабазде: «Ножоца дие сужда гъабула малаикзабазулаб ва рухІанияб, ай ножольго бижараб тІабигІаталдалъун, гъанже ножоца Адамии сужда гъабе ножорго тІабигІаталде хилафалда, Дир амроялда нахъ рилълъун, хІукмуялдаги разилъун», – илан.

КІиабилеб магІна: «Ножоца Адамии ﷺ сужда гъабе гъесул халафаталъул шаъну-хІал кІодо гъабун ва гъесда

жиб хассаб хиралъиялъе гІологи», - ян. Адамида хасс гѣбураб хиралъиги ккола ТІадегІанав Аллагъас гѣсулъ Жиндир нур загъир гѣби. Гѣб, Адамие гѣбураб сужда ТІадегІанав Аллагъасе гѣбураб букІуна.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ﴾

الفتح: ١٠

ТІадегІанав Аллагъас свалат-салам лъеяв Аварагасде абуралда релъьон: «ХІакълъунго гъл асхІабзаби, жодоца дуе къотІи гѣбулел, гѣб къотІи гѣз гѣбулебго Аллагъасе буго», - ян.

Лъабабилеб магІна: «Ножоца сужда гѣбе Адамие гІоло, ай гѣсул зурияталъе пайдаялъе гІоло». Кин абуні: малаикзабазе жедеца гѣбураб тІагІат-гІибадаталдалъун букІунаро инсанасе гІадин кири хъвай, даража-макъамалде рахин. Гѣзул гІибадат-тІагІаталъул пайда Адамил зурияталде буссуна, кІиги магІнаялъе гІоло: тІоцобесеб: гѣздасан, ай малаикзабаздасан мисал босун, гѣзда нахъ рилълъун инсан мутІигІавлъун вукІине ТІадегІанав Аллагъасул амроялъе, доз гѣбурабго гІадин ТІадегІанав Аллагъасулгун гъоркъоблъиялъулъ, ай нахърилълъиналъулъ инсан адаб цІунаравлъунги вукІине. Ва гѣединго инсан нахъчІваравлъунги вукІине, иблисаль гІадин, ТІадегІанав Аллагъасул амроялде инкар кквеялдаса; гълдалъун гѣв инсанги вукІине ТІадегІанав Аллагъасда аскІов, иблис гІадин, рахІматалдаса вачахъаравлъун горев, амроялда нахърилълъиналдалъунги, адаб цІуниялдалъунги, малаикзабазда релъьон ТІадегІанав Аллагъасда аскІов хиривлъунги, къабул гъавуравлъунги вукІине. КІиабилеб: ТІадегІанав Аллагъас Жиндир тІадегІанлъи, хиралъи

– камиллгъиялдалгъун ва инсанасдехун бугеб рахІмо-
гурхІелалдалгъунги малаикзабазул гъиммат-кІвар буссине
гъабуна Жиндие гІибадат гъабиялде, тасбихІ-тагълилалде,
ай гъел малаикзаби ТІадегІанав Аллагъас гъединаллгъун
рижана. Ва гъединго малаикзаби гъаруна инсанасул му-
нагъал чури жедеца тІалаб гъабулеллгъунги. Гъез ракъалда
ругел муъминзабазул мунагъал чури тІалаб гъабиялгъул
цебе бицунги ана.

فائدة

ИБЛИСАЛЪ АДАМИЕ СУЖДА ГЪАБИЗЕ ИНКАР ГЪАБИ

Малаикзабаз Адам аварагасе ﷺ сужда гъабидал,
иблис гъесде мугъги кьун чІана, суждаги гъабичІо. Суж-
даялда чІаралгъур нусго яги щунусго сонги бан тІаде рор-
хидал, малаикзабазда иблис гъададинго бахгъунчІовухъе
батана. Сужда гъабунгутІиялда щибниги пашманлгъи
яги ракІбухІиги гъелгъул букІинчІо. Гъедин иблисги би-
хъидал, Адамие ﷺ сужда гъабизе ТІадегІанав Аллагъас
жедеего кьураб тавфикгъи бихъидал, малаикзабаз кІиабизе
ТІадегІанав Аллагъасеги гъабуна сужда, гъеб бихъаниги
малгІун иблисалгъе щибниги хисиги лгъугъинчІо. Цинги
ТІадегІанав Аллагъас рахІматалдасаги бачахъана, сифат-
суратги хисизе гъабуна. Цояз абухъе, гъелгъул черх – больо-
налде, гъомер – маймалакалгъулалде сверице гъабун буго.
ТІадегІанав Аллагъас Жиндирго рахІму-цІобалдалгъун
цІунаги нилгъ киналго муъминзаби ахир мекъса ккеялдаса.

وفي الخبر: قيل له من قبل الحق عز وجل اسجد لقبر آدم أقبل توبتك وأغفر
معصيتك فقال: ما سجدت لقالبه وجثته فكيف أسجد لقبره وميتته

Биценалда рекъон, ТіадеГіанав Аллагъасул рахъалдасан иблисалде абурабила: «Адамил хобалъе сужда гъабе, Дица дур тавбоги къабул гъабила, Гіисяналда тІасаги лъугъина» - ян. Иблисаль гъелдеги инкар гъабурабила ва абурабила, Адамие жиндиего гъабичІеб дица сужда, гъесул хобалъейищ гъабулебилан. Ва гъединго абулеб буго:

وفي الخبر : أن الله تعالى يخرج على رأس مائة ألف سنة من النار ويخرج آدم عليه السلام من الجنة ويأمره بالسجود لآدم فيأبى ثم يرد إلى النار

ТіадеГіанав Аллагъас щибаб нус-азарго сонил авалалда иблис бачунебила жужахІалъуса къватІибе, алжаналъуса Адамги вачуневила, цинги амро гъабулебила иблисалде Адамие сужда гъабеян, гъелдеги иблисаль инкарги гъабун, букІараб бакІалде жужахІалъубе иблисги, алжаналъубе Адамги тІадруссинеги гъарулелилан.

واحتضر عابد فقال: ما تأسفي على دار الأحزان وإنما تأسفي على ليلة مئتها ويوم أفطرته وساعة غفلت فيها عن ذكر الله تعالى

ТіадеГіанав Аллагъасул цо лъикІав, лагъас абун буго хвалилъе лъугъарав мехалда: «Гъаб дунялалда хадуб горо дир ракІ бухІун бугеб, кьижун дица рогъараб сордоялда хадубги, кІал квечІого арал къоязда хадубги, Аллагъ рехсеялдаса гъапулго араб сагІаталда хадубги буго», - ян. «СагІат» абураб рагІиялдасан мурадги букІуна цо лахІзат, ай минут, секунд.

وعن العلاء بن زياد قال : ليس يوم يأتي من أيام الدنيا إلا ويتكلم ويقول: يا أيها الناس إني يوم جديد وأنا على ما يعمل في شهيد وإني لو غربت شمسى لم أرجع إليكم إلى يوم القيامة

Гъаб дунялалъул къояздаса цохІониги букІунеб гъечІо жиб кІалъан, жинца абун горони: Ва, гъал гІадамал! Дун

буго цІияб кьо, ва дун буго нугІлъунги дида жаниб, лъица кинаб гъабуниги, гъабураб гІамалалтѐ кѝямасеб кѝоялѝ, дидаса бакѝ тІерхѝун хадуб, дун тІокІаб нахѝги буссунаро кѝямасеб кьо чІезегІан – илан. Ссвалат-салам лѝеяв Ава-рагасде гѝикѝун буго гІадамазул бищун лѝикІав чи щив кколевилан. Жаваб гъабун буго гъадин:

قیل: یا رسول الله من خير الناس؟ قال: ((من طال عمره وحسن عمله)) قيل: فأَيُّ الناس شر؟ قال: ((من طال عمره وساء عمله وخيف شره ولم يرج خيره))

«ГІадамазул бищун лѝикІав чи вуго жиндир гІумроги халалѝарав, гІамалги лѝикІаб гъабурав». - ян. Хадубги гѝикѝун буго «ГІадамазул бищун квешав чи щив?» – абун. Гѝикѝидалги абун буго: «Жиндир гІумроги халалѝарав, гѝеб гІумро квешлѝиялдаги арав, жиндир квешлѝиялдаса гІадамазе хІинкѝиги бугев, лѝикІлѝиялде жиндасан хѝулги гѝечІев чи вуго», - ян.

وقال حسن البصري لجلسائه : يا معشر الشيوخ ما ينتظر بالزرع إذا بلغ ؟ قالوا: الحصاد ، قال: يا معشر الشباب قد تدركه الآفات قبل أن يبلغ

ХІасанул-Басрияс абун буго ﷺ жинда сверухѝ ракІарарал гІадамаздехун: «Ва, гѝал херал гІадамал! Бар-щараб мехалда хуралѝул сунде эрга щун букІунеб?» – ан. Гѝаз жаваб гъабун буго гѝасие: «Лѝилѝиялде щун букІуна» - ян. Хадубги абун буго гѝас гІолохѝабаздехун: «Ва, гѝал гІолохѝаби! Цо-цо мехалда хуралда, барщун лѝилѝизе щвелелдего, тІабигІияб балагѝги нахѝ регІула», - ян. Ай, ХІасанул-Басрияс ﷺ херал гІадамал кантІизе гѝарулел руго хвезе заман щун букІиналде, ва гѝеб хвел тІаде щвелелде хутІараб заманалдасан, гІадада беччайчІого пайда босизе ккеялде кантІизеги гѝарулел руго. Ва гѝединго гІолохѝабиги кантІизе гѝарулел руго херлѝизегІанго

хутІичІого гІолохъаби хоялдеги, ай «Херлъидал гъаби-
ларищ», – абун гІибадат гъабичІого тезе бегъунгутІиялде.

АЛЛАГЪАС ХІАВА ЙИЖИНАЛЪУЛ ХІИКМАТ ВА ХЪИЗАН ГЪАБИЯЛЪУЛ ХІУКМУ

تنبيهات: اعلم أن الله تعالى خلق الحواء لأمر تقتضيه الحكمة ليدفع آدم وحشته
بها لكونها من جنسه وليبقى الذرية على ممر الزمان والأيام إلى ساعة القيامة فإن
بقاءها سبب لبعثة الأنبياء وتشريع الشرائع والأحكام ونتيجة الأمر معرفة الله فإن
الله تعالى خلق الخلق لأجلها. «روح البيان»، ج ١

Ибну МасгІудидасан ﷺ бицараб риваят: ТіадегІанав
Аллагъас алжанги бижун, гъениве вачиндал, Адам ﷺ
гІицІго живго цохІо вукІана. Цинги БетІергъанас гъесде
макъо рехана, гъев кѳижунги ккана, гъеб мехалда гъесул
квегІаб хъибиаллдаса цо хъабалухъ-гІучІги бахъун,
гъелъул бакІалда гъан лъуна, Адамида ﷺ гъелъул щибго
жоги лъайчІо. Гъеб хъабалухъ-гІучІалдасан йижана
БетІергъан Аллагъас ХІава, ворчІилелде Адамида гъей
жинда аскІой гІудой чІунги ятана. Цинги ХІава йижи-
налъул хІикматаздаса ккола: гъей ХІавадалъун Адамие ﷺ
ракІгъей букІин, гъездасан лъугъун гъезул зурят кѳия-
масеб къо чІезегІан нахъе хутІизе букІин. Гъеб зурят
нахъе хутІи букІинги сабаблъун аварагзаби ритІиялъе ва
шараигІалгун ахІкамал гъез халкъалъе лъейиги. Гъеб ки-
набго гІалам бижиги аварагзаби ритІиги сундуе гІолойин
абунѳи, магІрифатуллагъ, ай ТіадегІанав Аллагъ лъаялъе
гІоло буго. Жив лъаялъе гІологи Жиндир амро-нагъюялда
ва аварагзабада нахърилълъѳинегѳи рижараллъунги рукІун,
БетІергъан Аллагъасде данде рагъизе бегъилищ? Досде
данде вахъун бергъарав чѳиге рагІанищ?

وفي التزويج منافع كثيرة دينية ودنياوية وأخروية ولم يذكر الله تعالى في كتابه من الأنبياء إلا المتزوجين وقالوا إن يحيى عليه السلام قد تزوج لنيل الفضل وإقامة السنة ولكن لم يجمع لكون ذلك عزيمة في تلك الشريعة ولذلك مدح الله بكونه حصورا

Хъизан гъабиялъулъин абуні, руго диналда, дуњялалда ва ахираталда хурхарал гІемерал пайдаби. ТІадегІанав Аллагъас Къуръаналда рехсон гъечІо, хъизан гъабурав горони, цониги авараг. ЯхІя аварагасги عليه السلام хъизан гъабун буго, хъизан гъабиялъул хиралъи жиндие щевезе ва суннат ккуравлъунги вукІине гІоло, амма аскІов гІагарлъун гъечІо, дозул шаригІаталда гъеб гІазаимаздаса букІун. Гъедин гъеб гІазимат ккоялдалъун гъев ТІадегІанав Аллагъас веццунги вуго.

قيل: فضل المتأهل على العزب كفضل المجاهد على القاعد وركعة من المتأهل أفضل من سبعين ركعة من عزب هذا كله لكون التزويج سببا لبقاء النسل وحفظا من الزنا

МухІаммадияб шаригІаталдайин абуні: хъизан бугев чиясул хиралъи, гъечІесде данде ккун, рокъов гІодов чІарасде данде жигъадалъ вахъарасда релълъон буго. Ва гъединго хъизан бугев чиясул какил цо ракагІат хъизан гъечІесул лъабкъоялда анцІго ракагІаталдаса хирияб бугинги абула, хъизан гъаби букІиналъе гІоло наслаби нахъе хутІиялъеги зина-хатІаялдаса цІуниялъеги сабаблъун.

والترغيب في النكاح يجري إلى ما يجاوز المائة الأولى من الألف الثاني كما قال عليه السلام : ((إذا أتى على أمتي مائة وثمانون سنة بعد الألف قد حلت العزوبة والترهب على رؤوس الجبال)) وذلك لأن الخلق في المائتين بعد الألف أهل الحرب والقتل فتريبة جرو حينئذ خير من تربية ولد وأن تلد المرأة حية خير من أن تلد الولد

Амма гъеб хъизан гъабиялъул хиралъи билълъан-хъула, ай букІуна свалат-салам лъеяв Аварагас абуралда

рекъон: «Дир умматалде тІаде щвараб, ай бачІараб мехалъ кІиабилеб азарил нусиялда ункъоабилеб сон, гъезде щвана хъизанги гъабичІого, мугІрул-щобаздеги рахун, гІибадаталде руссине лъикІаб заман» – илан. Свалат-салам лъеяв Аварагас гъедин абуна азаралда хадуб кІинусиде гъижрияб тарих бахиндал, халкъ рагъ-къалазул агълолтун, чІвадарухъаби – питначагІилтун рукІине ругел лъан. Гъале жакъа нилъ азарида хадуб ункънусто сонги ун, щунусабилелда жанире лъугъун руго. Гъанжи нилъ ккун руго тІобараб питнабазул карачалабалъе, дуњлалда тІад вугев чІагояв инсанасе Исламалда вукІингІадаб талихІ-рохелги жакъа гъечІо. Цинги абулеб буго гъеб, свалат-салам лъеяв Аварагас абураб заман бачІун хадуб: «Гучукалъе тарбият къей лъикІ лъимадуе тарбият къеялдаса ва чІужугІадамалъеги лъикІ лъимер гъабиялдаса борохъ гъаби», - янги.

Цойги хІадисалдаги абулеб буго свалат-салам лъеяв Аварагас:

وفي الفردوس عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: ((يأتي على الناس زمان لأن يربي أحدكم جرو كلب أو خنزير خير له من أن يربي ولدا من صلبه)).
 «لطائف الأخبار»، ص ٨٦

«Цо заман бачІине буго гІадамазде тІаде, чияс, жиндир наслоялъе, лъимералъе тарбият къеялдаса, ай гъеб хъихъиялдаса гучук яги больонил тІинчІ хъихъи, гъелъие тарбият къейи лъикІаб», – илан.

فائدة

ИМАН ЩУЛАЛЪИЯЛЪЕ РУГЕЛ САБАБАЛ

РекІель къасават бугел, иман заГифал гІадамазе, гьел
 ракІал сах гъаризе иман щулалъиялъе ругел сабабаздаса
 ккола: гІилмоялъул, вагІза-насихІаталъул, свалихІуназул,
 ай лъикІал гІадамазул бицунеб, гъезул хъвада-чІвади
 ракІалде щвезе гъабулеб мажлисалда гІахъаллъи, гъениве
 хъвади; хвел гІемер ракІалде щвезаби, ай гъеб хвелалъ
 лъималаздаса умумул ратІа гъарулел куц, ва гІюдила уму-
 мулги тун, лъимал хун унел куц. КигІан гІемераб бугониги,
 боцІи-мал, ханлъи, кІодолъи – гъаб киналъго гъабулареб
 комек ГІизраил малаик вачІун хадув, кинабгоги нахъе
 тун хабалъе гІицІго къаркъала горони унгутІи – гъаб ки-
 налъулго пикро гъабиги; холев чиясда аскІов чІей, ай гъевги
 гъесда букІунеб хІалги бихъизе, гъаб эркенаб дунялги тун,
 лахІчІегІераб, къваридаб лахІдо, гъев вегизе бугеб, тІокІав
 тІад вуссине гъечІеб рес, гъесде гІадаб къо жинде тІадеги
 байинчІого рес гъечІолъи Рехсарал мажлисаздги хъвадани,
 гъал цогигдал агъвалазулъ фикро хІалтІизеги гъабун, ин-
 санасул ракІалъе цо хиса-баси лъугъиналде хъул букІуна,
 иншааллагъ.

*Будунгин дибирзаби дир лъималги горелъул
 Диде гІарзал гъариялъ гъабизе жо щиб бугеб?
 Гъезий гІадло гъабизе диванчиги гъечІелъул
 Дица гъабизе кколеб гъанжи ножоца манлъе!*

*Манлъаниги, гъабулев чи ватичІев мехалда
 Чара хварав дун факъир къалам-кагътида вала,*

Къарно хисидалниги хадуб гіолєб гієлалъє
Гибраталъє букілине дунго диде чучула.

Дару гьєчлєб унтулъє ккарал гьал ихваназул
Ургьєл тласа босараб сордо-къо дие гьєчлє,
Далай диеги бачун, чидає хіалтлєлєзул
Хіал диде тласа араб саглатцин буклунаро.

Сулукалде лъугьинчлєл тларикъаталъул агьло –
Алглан дие захматал хлұхъдулги руклунаро,
Хлукму-къазаъ жедерго нафсазе гьабупарел
Гьазулглан баклаб раччи баччизеги кколаро.

Бицине тламуразда тласаги лъугьунаго,
Гьанжиги магіна гьєчлєб клал рагьизе ккун буго,
Рахіманасул цлобалде мугъчлвайги гьабупаго,
Агьлолъун гьєчлєниги, гьабулєб буго капам.

Клалдиб мацл фасихлтъиялъ хіаким вахъунарилан
Хлұкамааз абураб. Бицине кколеб буго
Бицунелда рекъараб гламал чорхолъ гьєчлєни,
Гьєв гіалим вуклунарин абичлєго рес гьєчлє.

Исламалъул ритлұхълъи беццасда бихъуларо,
Басиратго гьєчлєб къавм хіакъалдаса тлұрула.
Хіакъаблъун гьєсда асклєб жиндийго гіадаб члєла,
Жив бергьинчлєв хлукму-шаргl гьєсий данде кколаро.

Гьєдинищха, дир гьудул, динул-Ислам цлунулєб,
Дуєго бокъупарєб цойгиязеги гьабун,
Цинги Къуръан-хладисалъ гьєдинищха манлъулєб,
Гьєдаглан тладе босун гьибат, бугьтан гьабизе?

Гъабе, гъудул, тавбоги, те гъел будун дибирги,
Дурго ахираталъул вусса ургъалидеги.
Амро-нагъюги тоге, хIал кIун суннатги цIуне,
Суннаталъул агълогун вацлъиялдаги вукIа.

Гъаваялде вахине халкъалъ гъавунаниги,
Халикъасул лагъ вукIин кIочене бегъуларо.
КIал-мацIал сокайзегIан гIаламалъ веццаниги,
ГIамал жиндирго чорхол чиясда лъайзе ккола.

Дунялалъул гъава-бакъ цо хIалалда чIоларо,
Роччада хадуб роцIцен букIунеб гIадат буго.
РагIи-хер гIемерасе хасалил ургъел гъечIо,
Гъанал нахъарукъ цIурас чIобого хинкI кунаро.

Нахъарукъгин гъор бугев гъудул дие вокъула,
Гъор горони гъечIесда мугъчIвайзе бегъуларо.
МугIрузул гъаваялъул гъуърuze асар щвечIел
Шагъаралъул халкъалда кIимат долъул щиб лъалеб?

Къиматаб магIданилан кIалалъ бицун горони,
Берда жавгъар бихьичIез багъа долда кин чIвалеб?
Ножой хIукму къотIизе къадиги дун горелъул,
Къун чIезе бокъуларев дида аскIов вачIунге.

ЖУГЪУТИАЗ ЖАБРАИЛ МАЛАИК ТУШМАНЛЪУН ККВЕЙ

Свалат-салам лъеяв Авараг, гъижраги гъабун, Мадина-
наялде щведал, гъесухъе вачIана ягъудиязул ГIабдуллагъ
бину Сурия абурав гIалим, ва гъес абунa: «Я, МухIаммад ﷺ,
дур кьижи кин букIуна? Нежер тIехьалда бицун буго ахир
заманаялда вахъине вугев аварaгасул кьижулеб къагIида»,

- ян. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго: «Дир кѣжи букІуна берал кѣжун, ракІ борчІун», – илан, ягѣудиясги абун буго дуца битІараб бицанаян. Хадубги гѣикѣун буго Расуласде 𐌌 ягѣудияс: «Лѣимер бихѣинчиясдасанищ букІунеб яги чІужуялдасанищ?» – абун. Расулас 𐌌 жавабги кѣун буго: «Рукѣбиги, щукІдулги, бидурихѣалги бихѣинчиясдасан лѣугѣуна, биги, гѣанги, малѣги, расги чІужуялдасан лѣугѣуна», - ян. Ягѣудиясги абун буго дуца битІараб бицанаян. Хадубги кѣун буго суал свалат-салам лъеяв Аварагасе: «Лѣимер щай лѣугѣунеб (ай, цо-цо мехалѣ) щибниги эбелалѣул вацасда релѣараб бакІ гѣечІого, инсул вацасда релѣараб, ялѣуни инсул вацасда релѣараб бакІ гѣечІого, эбелалѣул вацасда релѣараб?» – илан. Расулас 𐌌 гѣелѣиеги жаваб гѣабун буго: «Эбелалѣулги инсулги лѣим, ай шагѣват киназул цІикІкІаниги, цІикІкІарасда релѣон лѣугѣуна», - ян. Гѣанжиги абун буго ягѣудияс: «Дуца битІараб бицана, я МухІаммад», – ан. Хадубги кѣун буго свалат-салам лъеяв Аварагасе: «ЯгІкѣуб аварагас 𐌌 жиндирго нафсалѣе кваназе щиб жо хІарам гѣабун букІараб?» - ян. Расулас 𐌌 жавабги гѣабун буго: «ЯгІкѣуб авараг 𐌌 кутакалда унтун вукІана, цинги гѣес назро гѣабуна гѣаб унтудаса ТІадегІанав Аллагѣас жив сах гѣавуни, бищун жиндиего бокѣулеб кунеб жоги гѣекѣолеб жоги кванацІого, гѣекѣечІого тезе, довги сах гѣавуна БетІергѣанас, дос добги кванаѣчІо, гѣекѣечІо, гѣебги букІана варанидул гѣан ва рахѣ», - ян. «Дуца битІараб бицана, я МухІаммад», - ян ягѣудиясги абун. Ахиралдаги абун ягѣудияс: «Я, МухІаммад! Гѣанжи цо жо хутІана, гѣебги бицани, дица дуде иманги лѣела, дуда нахѣги вилѣлѣина. «Гѣеб дуца бицунеб жо, ай Кѣурѣан, духѣе босун вачІунев малаик кинав?» Свалат-салам лъеяв Аварагас жаваб гѣабуна: «Жабраил малаик вуго», - ян. Гѣаб жаваб ягѣудиясе данде ккечІо ва абун: «Гѣев, ай Жа-

браил малаик, нежер тушман вуго, гъев вуго гІазабалъул малаик, гъев кидого рещтІуна рагъазе, гІазаб-гІакъобаялъе, захІмалъаби-къварилъабазе, гамул гъуризе ва гъ.ц., нежер расул ва гъудул вуго Микаил малаик. Гъев вуго рахІматалъул малаик, кидого гъев рещтІуна цІцІадалгун, рохелал-гІатІилъабигун». Цинги аскІов вукІарав Пумар асхІабас абун  гъев ягъудиясде: «ТІоцобе сундалъун ккараб ножор тушманлъи Жабраил малаикасдехун?» – илан. Гъос абун буго: «Нежедехун дос гІемераб тушманлъи гъабун, ай Жабраил малаикас, амма нежее бищун захІматаб гъаб ккана, - ян. – ТІадегІанав Аллагъас нежер авараг Мусадe бицана Бухтанасар абурав чияс Байтул мукъаддас биххизе букІин, гъеб биххизе бугеб заманги бицана, ай бицун букІана. Гъеб заман гІагарлъидал, нежеца вицана Бану исраилазда жанивго бищун къуватав цо чи. Гъев чи витІунги вуго доб Байтул мукъаддас жинца биххизабулев Бухтанасар абурав чи валагъизе тІадги къан. Гъесда Бухтанасар ватун вуго Бабил абураб бакІалда, мискинав, щибниги къуватги жиндир гъечІев гъитІинав чи. Цинги гъениса чІвайзе гъевги вачун, тІад вуссун вачІунаго, вачІун Жабраил малаикас абун буго: «Гъав вас ватани нуж гъалаг гъариялдалъун ТІадегІанав Аллагъас жинде амро гъабурав вас, гъесда ножор квер рекІунаро, ай чІвайзе кІоларо, ватичІони, щиб гІайиб гъесда букІун ножоца гъев чІвайзе кколев?» – илан. Гъеб Жабраил малаикасул хабарги ритІухъ гъабун, Бухтанасарги веччан тун, тІадвуссун вачІун вуго нежерав. Цинги Бухтанасар, кІудиявги гІун, ханлъунги вахъун, къуватги лъугъун, нежеда тІаде гъужумги гъабун, нижги гъурун, Байтул мукъаддасги биххун, гъедин ккун буго. Гъелде тІадеги, Жабраил малаикасде амро гъабун букІана авараглъи, ай рисалат, нежелъ лъеян, гъебги гъес нежелъги лъечІо, цогиязулъ лъуна. Гъединал гІиллабазе гІоло ккуна нежеца гъев тушманлъун, нежее

гІадин гъев Микаил малаикасеги вуго тушманлъун». Гъаб хабар ягъудияс бицинда, Аллагъ разилъаяв ГІумарица абун буго: «Гъев кІиявго малаик Жабраил ва Микаил ватани, ножоца абухъе, цояв – гІазабалъул, цогидав – рахІматалъуллъун, гъел цуцазул тушбаби кколаро, нуж – нужго руго хІамидасаги кафурал», – илан. Цинги рещтІун буго гъаб хадуб бачІине бугеб аятги.

Гъеб аят рещтІиналъул хІакъалъулъ гъадинги буго. Бицун тезин гъебги баракаталъе букІине: ГІумар асхІабасул ☸ Мадина бахун къватІибехун букІун буго ракъ. Гъев гъениве унев-вачІунев нухаб букІун буго ягъудиязул мадрасаги. Гъав гъеб мадрасаялде вуссунев вукІун вуго, ай уна-вачІунаго, ва гІенеккулев вукІун вуго доз бицунеб жоялъухъ. Цо къоялъги гъениве вуссарав гъасда ягъудияз абун буго: «МухІаммадил асхІабзабада гъорлъ нежее мунгІан вокъулев чи гъечІо, нежер дуде хъулги буго, ай нижег диналде мун вачІинилан». Цинги ГІумарица абун буго гъаздехун: «Валлагъи, дун гъаниве нуж рокъун яги ножор дин бокъун, дирго диналда щаклъи букІун вачІунев чи горо. Дун гъаниве вачІуна ножор тІахъаздасан МухІаммадил ☸ хІакъалъулъ бицунеб хабар рагІизе гІоло, гъелдалъун МухІаммадилъ ☸ дирго басиратги цІикІкІине», - ян. Гъанжи гъаз гъикъун буго: «МухІаммадихъе ☸ вачІунев малаик кинав?» - абун, ГІумарица жавабги гъабун буго: «Жабраил вуго», - ян. Цинги гъаз абун буго: «Гъев Жабраил нежер тушман вуго, гъес МухІаммадиде ☸ бицуна нежер кинабго балъголъи, ва гъединго гъев вуго кинабго гІазаб, гІакъоба, къварилъиялъул бетІергъан, ай гъелъие рещтІунев. Микаил малаикин абун вачІуна рахІат, гІатІилъи, рохалидалъун». Гъанжи ГІумарица абун буго гъазде: «Гъедин батани, ножоца Жабраил малаикги лъалев вуго, МухІаммадиде ☸ инкарги гъабудеб бугоха», - ян.

«У, гьедин буго», - ян гьазги абун буго. Гьанжиги абун буго Гумарица гьазде: «Гьедин батани, ножоца дие бице Жабраил малаикасулги Михаил малаикасулги ТадегІанав Аллагьасда аскІоб бугеб кьадро-кІодолъиялъул», – илан. Гьазги абун буго: «Жабраил – кваранаб рахъалъан, Михаил – квеІаб рахъалъан вуго, Михаиласе Жабраил тушманлъунги вуго», - ян. Ахиралдаги абун буго Гумарица ﷺ, дица нугІлъи гьабула гьев кІиясулго, гьасул тушман дов ватани, досул тушман гьавги вукІуна, кІиявго тушманлъун лъил ватаниги, гьев ТадегІанав Аллагьасул тушманги вукІуна», - ян. Гьаб калам гьаздеги гьабун, Гумар тІадвуссун Расуласухъе ﷺ щвелелде, нелъеца рехсараб хадуб бачІине бугеб аятгун Жабраилги рещтІун ватун вуго свалат-салам лъеяв Аварагасухъе, цинги гьеб аятги цІалун, Гумаридехун ﷺ абун буго Расулас ﷺ:

((وقد وافقك ربك يا عمر))

«Дуца бицаралда, ай дуда, ТадегІанав Аллагьги рекъана, я Гумар», – илан. Цинги Гумар асхІабас ﷺ абун буго:

فقال عمر ﷺ: لقد رأيته بعد ذلك في ديني أصلب من الحجر . «Хазн»

«Валлагьги, гьелдаса хадув дида дунго дирго диналъулъ гамачІалдасаги кьвакІаравлъун вихъана», - ян. Гьале гьеб аятги:

قَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلْجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ، عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ ﴿١٧﴾ البقرة: ٩٧

«Дуца абе, ва гъав МухІаммад авараг 𐤎, Жабраил малаик жедер тушман вугилан абулел ягъудиязде, щив чи вугониги, Жабраиласдехун тушманлъи жинца гъабун, гъев чи – ТІадеГІанав Аллагъасул тушман вуго, гъедин ццин бахъун хва абе гъезде. Хакълъунго гъев Жабраил малаик рещтІине гъавуна духъе, ай дур раКІалде, Къуръанги босун, ТІадеГІанав Аллагъас, Жиндир амроялдалъун, ай Жабраил живго лъикІавлъун рещтІинчІо. Жибги бугеб хІалалъ гъеб Къуръан, тавхІидалде халкъ ахІиялъулъ ва цо-цо шаргІиял ахІкамазулъги, Инжил-Таврат гІадал цересел тІахъазда рекъон кколеблъун. Ай, дол цересел тІахъал гьереси гъарулеблъун горев, ва гъединго, куфруялдасаратІа гъарун, жинца битІараб, хІакъаб нухаре, ай Исламалде халкъ тІобитІулеблъунги, ва жинде, ай Къуръаналде, иман лъурал муъминзабазде алжаналдалъун рохел бицу-неблъунги».

Свалат-салам лъеяв Аварагасе гъеб заманалда ягъудиязулги насраниязулги ва гъединго Маккаялъул къурайшазги дагъал суалалищ къурал, дагъалищ гъесулгун бахІсал гъарурал, живги вукІун вугев хІалалъ гъев Авараг 𐤎 уммиявлъун, ай хъвай-цІалицин жиндие гъечІев, Маккаялда жанив гъавурав, гъенив кІудиявги гІарав, кивениги цІализеги инчІев, гъес гъел гІалимзаби къурал жавабаз хІайран гъарурал куц. Гъесул рисалат хІакъаб букІин лъайзе дол инкарчагІазе тІокІаб жого щиб къварагІун букІараб? Гъев Аварагас 𐤎 рицун тарал хІадисазул ритІухълъи наукаялдалъун жакъаго жакъа гъечІищ рагъула, тасдикъ гъарула. Тавфикъ къеги свалат-салам лъеяв Авараг витІухъ гъавизе, гъесда нахъ рилълъинегі.

Гъале хадусеб аятги:

قَالَ تَعَالَى: ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ
اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾ البقرة ٩٨

«Шив чи вугониги жинца Тiадегiанав Аллагъасдехун ва Аллагъасул малаикзабадехунги, Аллагъасул аварагзабадехунги, Жабраил ва Микаил – гъав кiиясдехунги тушманлъи гъабун (гъев чи кафурлъана), хiакълъунго Тiадегiанав Аллагъги гъел капурзабадехун тушманлъи гъабулев вуго».

Хiасил, Къуръан босун Мухiаммад аварагасухъе ﷺ рещтiиналдалъун Жабраил малаик тушманлъун кквей – гъеб ккола Тiадегiанав Аллагъ тушманлъун кквей. Щаян абуни, ягъудиязе квешезе горелъул Мухiаммад аварагасухъе Жабраил рещтiарав, Тiадегiанав Аллагъасул амроялдалъун рещтiана. Гъелъие нугiлъун гъаб аят жибго бугелъул. Къуръаналъул аят гъереси гъабизе инсанасдаги кiюларо. Цебесеб аяталда, ягъудияз Жабраил тушманлъун кквеялъ щой гъабуна киналго малаикзаби тушбабилъун лъугъиналде, ай ягъудиязе, гъединлъидал рехсана гъаб аяталъуль Тiадегiанав Аллагъас гiамм гъарун малаикзабиги. Жабраил, Микаил – гъав кiиясулго цiарги рехсана Тiадегiанав Аллагъас Жинда аскiюб цогидал малаикзабаздаса гъазул хиралъи баян гъабизе гiоло. Гъав кiиясулгоги Жабраил цева рехсана, Микаилидаса гъев хирияв вукiиналъе гiоло. Кинин абуни, Жабраил малаик рещтiуна рухiазул къутлъун, гъизаълъун бугеб вахiю босун, Микаил абуни рещтiуна чурхдузе къутлъун бугеб цiцiадги босун, чурхдуздаса рухiал хириялги рукiинарищ, чурхдул – фаналъулел, рухiал – нахъе хутiулел ругелъул.

وقيل: المراد من عداوتهم لله عداوتهم لأوليائه وأهل طاعته فهو كقوله ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرُسُلَهُ﴾ أي يحاربون أولياء الله وأهل طاعته

ТІадеГІанав Аллагъасдехун тушманлъи гъабиял-дасан мурад – Аллагъасул вализабадехун ва ГІибадат-тІаГІаталъул агълоялдехунги тушманлъи гъаби кколиланги абула. Ай, ТІадеГІанав Аллагъас Жиндир вализабадехун ва муъминзабадехун рагъ гъаби релълъене гъабун буго Жиндехунги Жиндир Аварагасдехунги рагъ гъабиялда, гъел вализаби ва муъминзаби кІодо гъарун. Дов нелъеца рехсарав Ибну Сурия абурав ягъудиязул ГІалимас абун буго свалат-салам лъеяв Аварагасде, ай бахІсалтъулъ: «Мун нежехъе вайинчІо, ай аварагълъун, щибниги нежеда лъалеб жоялдагълъун, ниж нахъ рилълъине бегъулеб цо мухІканаб, баянаб жоги духъе рещтІинчІо», - ян. Цинги рещтІана гъаб хадусеб аятги:

﴿وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ﴾ البقرة: ٩٩

«ХІакълъунго дица духъе рещтІине гъавуна, ва гъав МухІаммад авараг, Жабраил малаик, дур нубувват хІакъаб букІиналде жедеца тІоритІел гъабулел, хІалалаб-хІарамалтъул, хІудудал-ахІкамазул, амро-нагъюялъул гІорхъаби жинца чІезе гъарулел баянал далаилаздалъун. Гъел баянал далаилазде инкарги гъабуларо, жал ТІадеГІанав Аллагъасдеги ГІасиял, амро-нагъюялда нахъги рилълъу-нарел, жедер диналдасаги жал рахъарал пасикъзабаз, ка-фурзабаз горони».

ТАВРАТАЛДА НИЛЪЕР АВАРАГАСУЛ СИФАТАЛ РЕХСЕЙ

ТІадеГІанав Аллагъас Тавраталда жаниб бицун букІана ахир заманалда вахъине вугев аварагасул хІакълъулъ хабар, гъесул цІар, сифат, сурат, хиралъи, тухум-къибил – кинабго. Ай, гъев ккола МухІаммад авараг ﷺ. Цинги Бану исраилаз раГІи къун, къотІи гъабун букІана, гъев

авараг вахъун вихъани, жодоца гьесде иман лъезе бугилан. Доб Муса аварагасул ﷺ заманалдаса нахъего жедеца гъабун букІараб къотІиги хвезе гъабун, гъел ягъудиязул гІалимзаби инкаралда чІедал, свалат-салам лъеяв Аварагас гъезда раКІалде щвезе гъабун буго гъеб къотІи кьун букІараб раГІи, ай «Ножор цебегоялдаса нахъе къотІи букІинчІищ дида нахъ рилълъине», - ян. Гъеб мехалда гъелде инкар гъабун, Сайфил вас Малик абурав ягъудиязул гІалимас абун буго: «Валлагъи, МухІаммадиде иман лъеялъул хІакъалъуль Тавраталда нежеца гъабураб къотІиги гъечІо», - ян. Цинги, гъесул гъеб раГІи гьереси гъабун, рещІун буго гъаб хадусеб аятги:

قَالَ تَعَالَى: ﴿أَوْكَلِمَا عَهْدُوا عَهْدًا نَّبَذَهُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ البقرة: ١٠٠

Мун авараг ватани, нежеда мугІжизат бихъизе гъабеян абун рачІунаан ягъудиял свалат-салам лъеяв Аварагасухъе. РачІаралщинахъе мугІжизат бихъизе гъабидал гъез къотІиги гъабулаан свалат-салам лъеяв Аварагасе дуде данде рахъунел мушрикиназе жедеца комек гъабиларилан, гъабурабщинахъе гъеб къотІи биххизеги биххулаан, ай хойзе гъабулаан, гІудобги толаан. Гъединлъидал абунатІадеГІанав Аллагъас: «Гъел ягъудиязул цо къокъаялъ свалат-салам лъеяв Аварагасе гъабураб, ялъуни ахир заманаялъул авараг вахъиндал гьесде иман лъелин Аллагъасулгун гъабун букІараб къотІи биххула. Гъез гъеб къотІи хойзе гъаби мунагълъунги рикІкІунаро, гъелъул кІварги гъез гъабуларо. Гъединлъидал, кин божи, кин къотІи лъелеб гъез къотІи биххунгутІиялде? Гъел ягъудиязул гІемерисел, ТІадеГІанав Аллагъасдеги Аллагъасул Расуласдеги иман лъоларел, Тавраталда нахъги рилълъунарел руго».

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (البقرة: ١٠١)

«Гьел ягъудиязул гІуламаазухъе вачІарав мехалда ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан жинца Тавратги ритІухъ гъабулев, Муса авараг ﷺ ва гьесул рисалатги ритІухъ гъабулев, жив вахъине вукІинги, жиндир сифат-суратги, хъвада-чІвадиги, кинабго Тавраталда бицунги бугев, бицухъе гъеб кинабго жиндилъги батарав Расул, ай МухІаммад авараг ﷺ, гьел жедехъе Таврат кьурал ягъудиязул гІуламаазул цо кьокъаялъ гъеб ТІадегІанав Аллагъасул тІехъ Таврат мугъзада нахъе рехана, ай гьелда гІамал гъабичІо. Гъеб Таврат ТІадегІанав Аллагъасул тІехъ букІинги, гьелда жаниб бицун бугебги лъайзего лъаларел гІадин чІана. Тавраталда жанир рицарал свалат-салам лъеяв Аварагасул сифатазде ва цогидал, жедее данде кколарелщинал жалаздеги инкар гъабуна, гьел хисизеги гъаруна, халкъалдаса балъгоги гъаруна». Гъаб кинабгоги букІана свалат-салам лъеяв Аварагасдехун ккараб хІасадалъул, тушманлъиялъул хІасил. Амма гьел дагъал рукІана. РукІана ягъудиязул кьотІи биххичІелги, свалат-салам лъеяв Аварагасде иман лъун, Исламалде рачІаралги.

واعلم أن القرآن هو النور الإلهي الذي كشف الله به الظلمات واليهود أرادوا أن يطفئوا نور الله والله متم نوره وليس لهم في ذلك إلا الفضاحة والخزي كما إذا دخل الحمام ناس في ليلة مظلمة وفيهم الأصحاء وأهل العيوب فجاء واحد بسراج مضيء لا يسارع إلى إطفائه إلا أهل العيوب مخافة أن يظهر عيوبهم للأصحاء ويلحق بهم مذمة . «روح البيان» ، ج ١

ХІасил: Къуръан буго илагъияб нур, жиндалъун ТІадегІанав Аллагъас куфруялъул бецІлъи тІатине гъабураб. Ягъудиязейин абун, бокъана гъеб илагъияб нур суйне гъабизе, ТІадегІанав Аллагъги вукІун вугев хІалалъ гъеб нур жинца камил гъабун, дуњялалъулго букІназда тІибитІизе гъабичІого тезе гъечІевлъун. Гъеб илагъияб нур суйне гъабичІого теларин лъугъиналдасан ягъудиязе гъечІо жалго къватІирчІвай, жалго басралъи горони. Гъезул мисал: цо гІадамал лъугъана къассе бецІаб сардилъ цо бецІаб хІамамалъуре, гъезда гъорлъги рукІана сахал, рацІцІадал гІадамалги, рацІцІадал горел гІадамалги. Гъанжи гъезде вачІина цо чи бакараб, гвангъараб чирахъги кодоб ккун. Гъанжи гъеб чирахъ суйне гъабизе данде рахъине кигІан хехлъи гъабиларо гъел жал рацІцІадал горел гІадамаз, жедерго гІайибал къватІир чІвайчІого рукІиналъе гІоло?

Пуламааз бицухъе, ягъудиязул буго ункъго тайпа, ай фиркъа. Гъездасан цо фиркъа, жедеца Тавратги цІалулел, гъелда гІамалги гъабулел, муъминал, гъел цІакъго дагъал горони гъечІо. Нахъияб лъабабго фиркъайин абун, Тавраталда гІамалги гъабичІого, жалго жедерго мекъаб гІакълоялдаги чІун, куфруялдаго хутІарал. Жакъаги Исламалде данде, ай гъеб рехсараб илагъияб нур суйне гъабизе.

ПАШМАНЛЪИЯЛЪУЛ ТАЙПАБИ

تنبيه: ويقال: الندامة أربع: ندامة يوم وهي أن يخرج الرجل من منزله قبل أن يتغدى ، وندامة سنة وهي ترك الزراعة في وقتها ، وندامة عمر وهو أن يتزوج امرأة غير موافقة ، وندامة الأبد وهو أن يترك أمر الله . «روح البيان»، ج ١ ، ص ١٨٩

Пашманлъи букІуна ункъго батІаяб даражаялда.

- ☑ **Тѡцобесеб** – цо кѡялѡул пашманлѡи. Гѡеб кѡги ккола инсан кванайчІого рокѡса кѡватІиве вахѡрав кѡ.
- ☑ **КІиабилеб** – цо лѡагІалил пашманлѡи. Гѡебги ккола жиндир заманалда хур бекѡичІого хутІараб лѡагІел.
- ☑ **Лѡабабилеб** – гІумроялѡулго пашманлѡи. Гѡебги ккола дандеккей гѡечІей хѡизамалѡулгун гѡабулеб гІумру.
- ☑ **Ункѡабилеб** – абадиялѡулго, ай хун хадусалаги тІаса ийинго гѡечІеб пашманлѡи, гѡеб ккола ТІадегІанав Алла-гѡасул амро тей. Гѡеб амро теялѡул хІасилги ккола куфру.

Загѡиралда, ай кІалалѡ тІахѡал цІалиялѡ батІиниял, ай балѡгоял рекІел унтаби нахѡги чІваларо. Гѡел нахѡ чІвайзе ккани, чара гѡечІого цІаларалда гІамал гѡабизе ккола. Хал гѡабе ягѡудиязул, гѡез Таврат цІалулеб буго, гѡелѡул хІурматги гѡабулеб буго, хІатта месед бекѡун гѡеб Таврат кѡачІалебги буго, букІани щиб, гѡелда гІамал гѡабичІолѡиялѡ, гѡел хутІана абадияб пащманлѡиялѡулѡ. Масала, цо ханас букІине кколеб закон-кѡанунги хѡван, рагІияталѡухѡ кѡола тІехѡ, гѡеб тІехѡалдасан мурадги букІуна рагІияталѡ гѡебги цІалун, гѡелѡ манлѡухѡ рагІияталда хѡвадизе лѡай, ва хѡвади. ХѡвадичІони, гѡеб тІехѡ цІалун теялѡ гІей гѡабулареблѡи лѡайзеги ккола.

حكاية

КІВАР БУГЕБ КѡИССА

Цо, ТІадегІанав Аллагѡасул, кІудияв валияс Ибну Сайнаѡ абурав чиясде абун буго: «Дуца дурго гІумро гІакѡлиял гІулумазда тІад хойзе гѡабуна, гѡелдалѡун мун

кивеха щварав, щиб даражаялде мун вахарав?» – илан. Гъас абун буго: «Валлагъ, дида батана къоялда жаниб цо сагІат, жиндилъ буцараб ханжугІан махх тамахлъулеб», – ан. Цинги гъадав валияс абун буго гъасде: «Гъеб сагІат бачІараб мехалда дидаги лъайзе гъабе», - ян. Гъеб сагІат бачІиндал вачІун вуго Ибну Сайнаъ, босун цо маххул кесекгун, гъав валиясда бихъулаго, буцараб ханждаль гІадин, килищги къайзе гъабун буго. Гъеб сагІат ун хадуб, гъанжиги кІоларищ дуда доб махх килищаль борлъизеян абидал, Ибну Сайнаица абун буго: «Кисса кІолеб, кІоларо, доб буго гІицІго доб сагІаталъуль бугеб хасслъи», - ян. Гъанжи гъав валияс, гъасдаги бихъулаго бачІине маххги гъабун, тункун килищгун, борлъун рехун буго ва абун буго: «ГІакъилав чиясе рекъола жиб фаналъулеб, пайдаги гъечІеб, тІасаги унеб жоялда тІад жиндир гІумро хвезе гъабичІого вукІине», - ян.

* * * * *

*Огъ, жагъиллъи, жагъиллъи, унго алъул гъарзалъи,
Унел рахъго лъаларел жакъа нелъер факъирлъи.
МагІнавияб ракъиялъ хІалакълъун ругин, Аллагъ,
РухІанияб бечелъи беччай ниж чІаголъизе.*

*ЛъикІаб гъабун, квешаб тун, тавбоаялде руссине
Тавфикъ вагъбольун гъабе, къудраталъул БетІергъан.
БитІарабги тІекъабги батІа бахъизе лъалеб
БетІератъе гІакъло къе, гІалам бижарав Халикъ.*

*ГІилмоялъуль бичІчІи къун, гІамал гъабизе тІамун,
Мун разияб нухаре раче, ФаттахІун ГІалим.
ТалихІ къараб къавмалъе бакъ гІадин гвангъаниги,
Бегъула гъечІин Ислам, Аллагъ, Дуцаго цІуне.*

Дунищ гладалпъун вугев, гладамалищ ахІмакъал,
 Гладамго данд чІвалареб Дагъистанищ гъаб кколеб?
 Дунялищ херлпъун бугеб, халкъищ гІисинго бугеб? –
 ГІакълогин тадбиралпъул роцен хисун бихпъун.

Хаселищ бачІун бугеб, рийищ квачан бугеб? –
 Роопил аваданлпъи ургъелпъун сверун бугин.
 Унтаби тІуритІунищ, атІиббаал дагълпъунищ? –
 Унти чорхолъ камурав чиго ватулев гъечІин.

ГъечІогодай ритІухълпъи, ялпъуни тІепун чІундай? –
 БитІараб каламалпъул хІохълго рагІуларин.
 ХІалихълпъи бергъунищ, бахІарчилпъи къркъунищ? –
 КълчІулеб цциналпъулги гІорхъи-рахъго хун бугин.

Гадлойищ биххун бугеб, нилпъищ инжилпъун ругел? –
 Адаб-хатиралпъулги хутІараб жого гъечІин.
 ЧІагогодай хун руго, хвелдай кІочон тун буго? –
 Халикъасде руссунеб суратго азул гъечІин.

ЧІахІиял хпъулбуцадай, нахъе лпъураб малалпъдай,
 Малакул-мавт щоялпъул ургъелго азий гъечІеб?
 Яргпъил кпъуваталдедай, чорхол гпъунаралдедай
 Гъазул мугъчІвай букІина, бачІун тІаде хвел щведал?

Дунги мунги – кІиялго кІигъажалда лпъелаан. –
 КІикІуниса ГІусманил букІараб цо къркъала.
 БукІани щибха, гпъудул, ГІизраил тІаде щведал
 ГпужилгІан кІудияб черх чапун ракъалда лпъедал.

Чан кутакав речІухъан, ГІали ГІалиев гладал,
 ГІумродул кпъоял тІагІун, кпъанабакъе руссарал.

Рельс квераца кьурарав кьуваталъул бетлергъан –
Балагъе Гали-Гъилич вачун арав хвалица.

Чан бечедал бизнесал, банкирал, казначеял,
Кинабго нахъеги тун, глолохъанго къанщарал;
Бищун тохаб глужалда глажалги гъезие щун,
Гисинал лъимал-хъизан бесдаллъуда хутларал.

Члаго нахъе ругелги, – щиб гъезий щевезе бугеб,
Шагъадат битлун, тавбо гъабун, руссинчлонани?
Гъеб давла боссе лъани, лъие щолеб талихI гъеб,
Тавфикъ Аллагъас кьеги кантIи гъечIел васазе.

Хал гъабе глопилазул, гъачагъазул цIаралда
Черхалда ярагъги бан, глумро пасат гъабулел.
Гарцуда бахиллъиялъ квер биххун ругъунлъарал
Гъезул чамазда хадуб умумуз магIу тIечIеб.

Гъанже бугеб гъаб чIвай-хъвей – тIобараб фитна буго,
ТалихI насиб бугев чи гъелда гъорлъе ккеларо.
Кинаса борцаниги, мегIер-гIалах беццараб,
Бицен себе гъабураб заман камиллъун буго.

Зулму бакIлъун угъдулеб Аллагъасул мулк буго,
Фискьо-нифакъ гIемерлъун гIодулел зобал руго.
ГIадло бугев ханилан халкъалъул ахIи буго,
Халикъасул хIукмаби хъвавухъе унел руго.

ХъвачIеб жо дунялалда лъугъине ресго гъечIо,
Сабро берцинаб кьеги исламияв чиясе.
Магъди имамги вахъун, гIадло-низамги лъугъун,
Зулму тIаса босараб бачIинеб цо замана.

БАНУ ИСРАИЛАЛ СИХІРОЯЛДЕ РУССИН ВА ГЪЕЗ СУЛАЙМАН АВАРАГАСДА 𐤀𐤁𐤅𐤂𐤁𐤃𐤅𐤁 БУГЪТАН ЛЪЕЙ

Цересел умматазул заманалда щайтІаби рахунаан зодоре, гъенир малаикзабазухъги гІенеккун, гъездасан рагІарал, ракъалда лъугъине ругел, масала, цо пуланав чи хвезе вугоян абуралгІадал лъугъа-бахъиназул харбалги росун рещтІунаан ракъалде. Цинги гъел харбал рицунаан кагъанатчагІазде, ай балъго-лъалел чагІиян жакъа жагъилаб халкъалъ жедеде абулел, гъади-гъадин букІине бугоян харбал рицунел чагІазде, гъебги, цоялде тІаде лъабкъоялда анцІго яги ункъоялда анцІго гьересиги лъун. Гъелъул хІасилалда Бану исраилазда жаниб тІибитІана хабар жундузда балъголъи лъалеб буго абун, ва буссине гъабуна гъеб гІилмо, ай сихІроялъул гІилмо, тІахъазда жанибе. Ахиралдаги, гІаламго гъеб сихІроялъул гІилмоялде буссуна букІун, Сулайман аварагас 𐤀𐤁𐤅𐤂𐤁𐤃𐤅𐤁 гъел тІахъал цІергІадин рагІа-рахарун, цойидеги руссине гъарун, гъалмасалда жанирги лъун, гъеб гъалмас букъана ракъулъ, жиндирго тахалда гъоркъ. Цинги лъайзеги гъабуна гІадамазда гъанжиялдаса нахъе жундузда балъголъи лъалин абурав чиясул бетІер къотІизе бугоян.

Яги гъел тІахъазул хІакъикъат: халаалде унаго, килшидасаги бахъун, жиндир руччабазул цоялъухъ тун букІараб, гъеб мугъру жив тІад вуссинелде, гъесул сураталдаги бачІун, щайтІаналъ гъелъухъа нахъе босун батана. Цинги гъеб мугъруги ххун, Сулайманил бакІалда гъесул тахалда гІодоб чІана гъеб щайтІан кІикъого къоялъ. Сулайманил шаргІиланги абун, гъаруна мекъал хІукмаби, гъеб лъалел гІалимзаби данде чІун, лъаларел гІенеккун чІун, гъеб пасалъи букІана кІикъоябго къоялъ. Гъеб заманалда жаниб хъвана щайтІабаз сихІроялъул тІахъал ва рукъана Сулайманил тахалда гъоркъ ракъулъ.

Риваят киниса батаниги, Сулайман аварагги ﷺ дунялалдаса индал, гъесул шаригІат лъалел гІалимзабиги лъугІидал, цо заманалдаса, инсанасул сураталда, бану исраилазул цо къокъаялгъухъеги бачІун, щайтІаналь гъезде абунa: «Ножое бокъилищ дица цо кутакаб хазинаялде тІаде рачине?» - ян. Бокъилин гъазги абунa. Цинги, Сулайман аварагасул ﷺ тах бугеб бакІалдеги рачун, жибго нахъегІанги чІун, щайтІаналь гъезде абун буго гъадаб бакІ бухъеян. Мунги аскІобе бачІаян абидал, щайтІаналь инкар гъабун буго, Сулайман ﷺ чІаго вугев заманалда тахалде аскІобе къараб щайтІан бухІулеб букІун, хІинкъиялъ. «Гъениб хазина батичІони, ножоца дун чІвай», – абун гъазие божиги гъабун буго. Цинги Бану исраилаз гъеб бакІги бухъун, тІахъалги къватІире рахъун руго. «Гъале гъал тІахъаздалгъун букІана Сулайманица ханлъи хъвади-забулеб», – илан гъездеги абун, щайтІанги цебеса тІагІун ун буго. Гъанжи бану исраилазда жаниб тІибитІун буго хабар Сулайман ﷺ сихІрочи вукІун вуго абураб, ва бай-бихъун буго, Тавраталда гІамал гъабиги тун, гъел тІахъал цІалун, гъездасан пайда босизе. Бану исраилазул сулахІааз, ай лъикІал гІадамазин абуни гъел тІахъазде инкар кколеб букІун буго, гъез абудлебги букІун буго: гъаб гІилмо Сулайманил букІине ресго гъечІилан. СихІрочагІазин абуни дагІба балеб букІун буго: нежехъе гъаб гІилмо Сулайманихъан, ай цуцахъе къун щвараб бугилан. Гъеб хІалалда «Сулайман авараг ﷺ сихІрочи вукІана», – абун гъесда лъураб бугътан тІаса инчІо МухІаммад авараг ﷺ вахъинегІан. Гъев МухІаммад авараг вахъун хадувгицин гъел ягъудиязул цо-цо гІалимзабаз абудлеб букІана: «Ножоца гІажаиблъи гъабуларищ гъав МухІаммадида, Сулайман ﷺ авараг вукІанилан абудев», – абун. Цинги ТІадегІанав Аллагъас гъаб хадуб бачІунеб аятги рещтІун вацІцІад гъавуна Сулайман ﷺ гъеб жинда лъураб бугътаналдаса:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَاتَّبِعُوا مَا تَنَلُوا الشَّيْطَانُ عَلَى مُلْكٍ سُلَيْمَنَ وَمَا كَفَرَ
 سُلَيْمَنَ وَلَكِنَّ الشَّيْطَانِ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ
 عَلَى الْمَلَائِكَةِ بِبَابِلَ هَرُوتَ وَمَرْوَتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا
 إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ
 وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ
 وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ
 وَلَيْئَسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ البقرة: ١٠٢

«Гьел ягъудиял, ТпадегІанав Аллагъасул тІехъ Тавратги
 нахъе рехун, гьелда гІамалги гъабичІого, нахърильгъана,
 цебе рехсохъе, Сулайман аварагасул заманалдаго щайтІабаз
 хъварал, гъез цІаларал сахІаратазул тІахъазда. Сулай-
 маница сихІро гъабичІо, гъеб сихІро цохІониги чиясде ман-
 лъизеги манлъичІо, гъев сихІрочиги вукІинчІо». Гъадинги
 абун, къватІир чІвайзе гъаруна ТпадегІанав Аллагъас Су-
 лайман сихІрочи вукІанин, гъес сихІро манлъанин рицунел
 ягъудиязул харбал. Сулайман горев, щайтІаби капурлъана,
 жедеца сихІроялъул тІахъал хъваялдалъун, гъезда гІамал
 гъабиялдалъунги, жалги рукІун ругел хІалалъ гъеб сихІро
 гІадамазде манлъулеллъун, гьел къосинаризе гІоло. Ва
 гІадамазде гъеб гІилмо манлъиялдалъунги ТпадегІанав
 Аллагъас илгъам гъабун, Гъарут ва Марут абурав кІиги
 малаикасда лъайзабураб, Бабил абун Гіиракъалъул цо ша-
 гъаралда жив кІиявгоги вукІарав. Гъев кІиявго малаикги
 вукІарав хІалалъ ТпадегІанав Аллагъас жедеде илгъам
 гъабураб сихІро тІалаб гъабурав цохІониги чиясде жедеца
 манлъулареллъун, цин цебе гъев чиясе насихІат гъабун,
 бицун, абун хадуб горони: «Ниж руго ножое, ай гІадамазе,
 питнаялъе, ай ножор хІал бихъизе ритІун. Ножоца не-

жедасан сихІро лъайзе гъабуге, лъайзеги гъабун, гъелда игІтикъадгун ножоца гІамал гъабун, нуж кафурлъула, гъедин нуж капурлъуге», - ян. Рехсараб насихІат кІиявго малаикас такрар гъабулеб букІараб анкъго нухаль, гъеб мехалъги манлъун горони чІеларин лъугъарасде манлъулебги букІараб. Гъединги чІечІел тайпаялъ – гъез лъайзе гъабулаан гъев кІиявго малаикасдасан жиб гъаби сабаблъи-ялдалъун рос-лъади цуцадаса ратІа гъаризе хІалтІизе гъабулеб сихІро. Гъел сихІрочагІиги гъечІо жедеца гъабураб сихІроялдалъун, ТІадегІанав Аллагъасда лъан, Досие бокъун, Досул хІукму-къадар букІун горони, цохІониги чиясе зарал гъабулеллъун, ай гъабизе кІолеллъун. Масала, сихІрочияс сихІро гъабила гъев ТІадегІанав Аллагъас веччан тун вугелъул гъеб гъабизе, амма хІасил ккеларо ТІадегІанав Аллагъасе бокъани горони. Гъел щайтІабаз, ягъудияз, сихІручагІаз цуцадасан лъайзе гъабула гъеб сихІро, дуњялалда жедер диналъе заралги бугеб, ахираталда пайдаги жедее гъабулареб. Гъел ягъудиязда лъала, ТІадегІанав Аллагъасул тІехъ Тавратги нахъе рехун, сихІро тІаса бищарав чиясе алжаналъул бутІа гъечІолъи. Динги тун гъез тІаса бищараб сихІроялъул квешлъи, ай гъеб квеш буго. Гъезда лъалебани гъелдалъун ахираталда жедее букІине бугеб гІазаб-гІакъоба.

БАЛЪГО ЛЪАЛЕЛ ЧАГИЯН ЧІАРАЗУЛ ХІАКЪИКЪАТ БАЯН ГЪАБИ

تنبيه: ولأهل الضلال الذين لهم عبادة على غير الوجه الشرعي مكاشفة أحيانا وتأثيرا يأوون كثيرا إلى مواضع الشياطين التي نهى عن الصلاة فيها كالحمام والمزبلة واعطان الإبل وغير ذلك مما هو من مواضع النجاسة لأن الشياطين تنزل عليهم فيها وتخطبهم ببعض الأمور كما يخاطبون الكفار وكما كانت تدخل في الأصنام وتكلم عابدي الأصنام. «روح البيان» وفيه بسط فراجع من أراد

ШаргІалда рекъон кколареб хІалалъ жодоца гІибадат гѣбулеб агълу-залалат, ай ТІадегІанав Аллагъасде гІагарлѣи тІалаб гѣбулеб битІараб, хІакъаб нухалдаса къосун ккараб агъло, цо-цо нухалъ гъезиеги букІуна мукашафат. Гѣб ккола нелѣца гІемер бицен жиндир хІакъалъуль гѣбулеб щайтІанияб кашфу, ай щайтІабаз бицун, гъл гъоркъор ккун рицунел цо-цо харбал, нусгоялда гъоркъоб цо-кІиго битІун ккезеги бегъулеб. Гъединаб тайпаялъул гІадамал гІемерисеб заманалда руссуна, шаргІалъ как байзе гъукъараб, щайтІаби раклАрулеб, хІамам гІадаб, рищни балеб гохІ гІадаб, варанаби яги хІайванал руссунеб, гъл регулеб бакІ гІадал чурукал бакІазде. Гъединал бакІазда рещІуна гъезухъе щайтІаби, ва рицуна гъезие цо-цо жал, капурзабазе рицунелгІадин, ва хъанчазде жаниреги лъугъун, Аллагъ кІалъала вугев хІисабалда, хъанчазе лагълѣи гѣбулезде кІалъалел рукІарал гІадинги.

Сулайман аварагас, ﷺ ричІада ралъдал чІинкІиллѣиялда бугин женазги бицун, гІифрит бачине битІун буго цо къокъа женазул. Гъебги бачун тІадруссун щведал, гъезде Сулайманица гъикъун буго нухасан гІифриталъул щиб хІал букІанаян, ай бокъунгутІи букІанищан. Гъл женаз абун буго Сулайманиде ﷺ «БукІинчІо, амма цо-цо гІадамал ругеб бакІалде щведал, гѣб гъезде белъанхъулеб букІана», - ян. Цинги, Сулайманица ﷺ гълде гъикъидал: «Мун щай гІадамазда белъанхъулеб букІараб?» – ан, гѣб белъанхъиялъе рукІарал гІиллабаздаса цояб:

مررت بعجوز تتكهن وتخبر الناس بما لا يعلمون من أمور السماء وقد كنت عهدت رجلا دفن في موضع فراشها ذهب كثيرا في الدهر الخالية فرأيتها تموت جوعا وتحت رأسها ذهب كثير وهي لا تعلم بمكانه ثم تخبر الناس بأمر السماء فضحكت منها

Гифриталь абулеб буго: «Дун бачІана цо гІажизай чІужугІадамалда аскІосан. Гейги йикІана гІадамазе зодосан рачІунел балъгоял харбал рицуней гІадан. Дида лъалаан гей гІадамалъул босен бугеб бакІалда цебего заманаялъ цо чияс ракъуль бахчараб гІемераб меседил хазина бугеблъи. Гъанжи гей гІадан йигоан якъуца холей, кваназе жоги гъечІого, жиндир къаданиб бугеб гъеб меседалъул хазинаги лъайчІого. Цинги дида релъи бачІана гъелда», - ян бицана гІифриталь. Хал гъабе гей чІужугІаданалъул, жиндирго къаданиб бугеб меседил хазина лъаларей, халкъалъе балъгоял жал лъалейлъунги хІан, гІумруялъ гъел ралъаргъулей йикІарай, ахиралда жий якъуцаги хварай.

Жакъа нелъер заманалда гъединал руччаби, жиги бихьиналги, кигІан къварагІаниги руго. Гъезухъе хъвадулел, гъез махсароде кколеб халкъги буго. Хириял вацалги яцалги! Муъминзаби ратани, нуж гъединал руччабазухъе хъвадуге. Гъелдалъун нуж Исламалдаса ратІалъизегицин рес буго. Щаян абун, ножор гъоздохун гъединад игІтикъад бегъулареб, куфруялде кколеб игІтикъад букІунелъул.

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا وَأَتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا

يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾ البقرة: ١٠٣

«Гъел ягъудиял рукІаралани МухІаммад аварасдеги Къуръаналдеги жедеца иман лъун ва ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъун, сихІруялда гІамал гъабиялдаса тавбоги гъабун, гъезул кверщел батилаан ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан щолеб ажро-кириялда, сихІро хІалтІизе гъабиялдаса лъикІабги букІинаан, гъезда лъалеб букІарабани гъеб сихІроялдаса ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан щолеб ажро лъикІаб букІин».

Гьарут ва Марут абурав кІиявго малаикасул кѣиссайин абуні, Ібну Габбасидасан ﷺ ва цогидаздасанги бачІараб риваяталда: Идрис аварагасул ﷺ заманалда малаикзабада рихїидал Адамил зурияталгѹл зодоре рахунел квешал гІамалал, ай магІсиятал, гьез абун буго БетІергъанасдехун: «Гьал чагІийищха рукІарал Дуца тІаса рищарал, хираги гьарурал, ракъалдаги тарал, гьадин мунагьалги гьарулел, Дудеги гІасилгѹлел?» – илан. Цинги ТІадегІанав Аллагьас абун буго гьезде: «Дица нуж рещтІине гьаруни ракъалде, гьозул гІадаб тІабигІат-рижинги нождоль лѹн, нождоаги гьаризе рукІана гьоз гІадин мунагьал», – илан. Малаикзабазги абун буго: Нежер БетІергъан! «Нежеца Мун вацІад гьавула Дуде рекъоларелщинал сифатаздаса, гьол гІадин ниж Дуде гІасилгѹизе рукІинчІо», – ян. Гьанжиги ТІадегІанав Аллагьас абун буго гьезде: «Гьедин батани, нождоа нождоаго гьорлѹа вище кІиго малаик, бищун лѹикІал, Дица гьел ритІила ракъалде», – ян. Бищунго гІибадат ГІемерал, лѹикІал рукІун, гьав кІиявго вищун вуго малаикзабаз, ай Гьарут ва Марут. Цинги ТІадегІанав Аллагьас гьав кІиявго малаик, инсанасул рижин-тІабигІат, шагьватги жеделѹ лѹн, рещтІине гьарун руго ракъалде ва гьабун буго гьезде амроги, халкъалда гьоркъоб битІараб хІалалѹ хІукму къотІун, гІадло билгъанхѹизе гьабейанги. Ва гьединго нахѹги чІван руго ширкалдаса, хІакъ гьечІого чи чІваялдаса, зинаялдаса, мехтулеб жо гьекъеялдасаги. Гьанжи гьез байбихѹн буго ТІадегІанав Аллагьас амро гьабураб куцалда халкъалда гьоркъоб битІун хІукму къотІиялдалѹн гІадло билгъанхѹизе гьабизе, гьал щибаб къойил къоялѹ хІукмабиги къотІун, къасе зодореги рахунел рукІун руго, Исмул-агІзамги цІалун. Гьеб хІалалда гьез бан буго цо, яги лѹабго моцІ, гьеб заманалда жанир ккун руго питнаялгѹлѹеги.

Гъанжи гъаб Гъарутил ва Марутил къисса – тІадкІалгъай гІемераб къисса буго. Цояз абула гъев кІиявго малаик вукІанилан, цогияз абула, малаикзаби мунагъалде ккола-релъул, гъев кІиявго малаикзабада гъорлъ рукІарал же-наздаса рукІанилан, цогияз абула инсаздаса рукІаниланги. Гъединлгъидал:

وقد اختلف في صحة هذه القصة وعدمها فاختار الحافظ ابن حجر الأول لورودها من عدة طرق عن الإمام أحمد واختار البيضاوي ومن تبعه الثاني لأنه لم يثبت روايتها إلا عن اليهود. «الصاوي»، ص ٥٠، ج ١

«Сави»ялда буго: «Гъарут ва Марутил къисса беги-бегъунгутІиялда тІасан гІалимзабазул хилаф ккана. Ибну ХІажарас гъаб къисса беги тІаса бищана, Имам АхІмадидасан батІа-батІаял тІурукъал-нухаздалъун бачІараб букІиналъе гІоло. Къазил-Байзавиясги гъесда нахърилълъаразги гъеб къисса бегъунгутІи тІаса бищана. Гъез бегъунгутІиялъе гІиллалъунги бачана гъелъул хІакъа-лъулъ бачІараб риваят гІицІго жугъутІаздасан горони букІунгутІи. Гъале Ибну ХІажарасул каламги:

وأما ما وقع لهاروت وماروت كما صح عنه ﷺ في شأنهما أنهما كانا من الملائكة وأنهما اقتتتا بالزهرة وكانت أجمل نساء زمنها حتى زنيا بها وشربا الخمر وقتلا فمسخت كوكبا لأنهما علماها الاسم الأعظم الذي كانا يرقيان به إلى السماء فرقيت إليهما فمسخت هذا الكوكب المضيء المعروف فذلك أمر خارق للعادة أوجده الله تعالى تأديبا للملائكة في قولهم كما صح في الحديث أيضا عند خلق آدم ﷺ ﴿أَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا﴾ ... الآية فبين لهم تعالى أنه لو ركب فيهم ما ركب في الإنسان لأفسدوا أيضا فتعجبوا فأمرهم أن يختاروا ثلاثة منهم ففعلوا فاستقال واحد فاقيل ونزل هاروت وماروت فوقع لهما ما وقع تأديبا لبقية الملائكة وزجرا لهم عن أن يخوضوا فيما لا علم لهم به وهذا الذي ذكرته من الجواب عن هذه القصة من أنها أمر خارق للعادة. «الفتاوي الحديثية»، ص ٤٥

Гъарутилги Марутилги кѣиссайин абуні, свалат-салам лѣеяв Аварагасдасан бачІараб хІалалда: Гѣв кІиявго вукІана малаик, гѣл питнаялдеги ккана Загърат абурай, жиндир заманалда бищунго берцинал руччабаздаса йикІарай гІадамалдалтун. Гѣлтъул тІалабалда рекъон, гѣз жа гѣкѣана, зина гѣбуна (цо риваяталда), гѣлтъул россги чІвана, гѣей гІаданги цІвалтун сверизе гѣаюна. Кинин абуні, гѣлтъул тІалабалда рекъон, гѣав кІиявго малаикас гѣлде манлтун буго Исмул-агІзам, цинги гѣебги цІалун, гѣей зодое йоржунги йіго. Гѣеб цІваги, Ибну ХІажарас абухѣе, нелѣедаги лѣалеб, гвангъараб, хѣвадул цІва ккола.

Гѣанжи суал бачІуна: зина гѣабизе гѣалги тІамурай гѣей гІадан зодое кин йоржуней, йоржиндалги гѣей гѣадагІан хирияб хѣвадулеб цІвалтун кин сверизе гѣаюлей абун. Гѣлтъул хІакъалтъулъ Ибну ХІажарас абудеб буго: «Гѣеб ккола, гІадаталда рекъон, жиб букІунареб, лѣугъунареб, Жиндие бокьидал, Жиндир хІикматалѣе гІоло ТІадегІанав Аллагъас батизабураб, ай лѣугъине гѣабураб иш, малаикзабаде адаб манлѣизелтун ва гѣл хадуб бачІунеб заманалдаги жедедаго лѣалареб ишалде гѣорлѣе лѣугъиналдаса нахѣчІвараллтун рукІинеги гІоло. Ай, Адам авараг вижарав заманалдаги гѣез абун букІиндал: «Ракъалда фасалѣиги гѣабулел, биялги гІодоре тІолел, гѣалищ ракъалда толел», – абун, Адамил зурияталтъул гІадаб тІабигІат-рижиналда рукІун хадур жедецаги дозго гІадин мунагъал гѣарулел рукІин малаикзабада лѣайзе гІоло. Гѣалдалтун малаикзабаде загърлѣизеги загърлѣана инсанасул гІадаб тІабигІат-рижиналда рукІун хадуб жедецаги ракъалда фасалѣи гѣабулеб ва жал мунагъалде кколел рукІинги.

Гъаб бакІалдаги хал гъабе, хириял вацал, ТІадегІанав Аллагъас инсанасул гъабула бугеб хІурмат, малаикзабаз гъесда гІайиб чІвай бокъулаги гъечІеб куцалгъул.

وقد قال في «آكام المرحان»: أن الله تعالى باين بين الملائكة والجن والإنس في الصورة والأشكال فإن قلب الله الملك إلى صورة إنسان ظاهرا وباطنا خرج من كونه ملكا وكذلك لو قلب الشيطان إلى صورة الإنسان خرج بذلك عن كونه شيطانا. «روح البيان»، ج ١، ص ١٩٢

ТІадегІанав Аллагъас малаикзабадаги, женаздаги, гІадамаздаги гъоркъоб сураталгъулъ ва рижиналгъулъ батІалъи гъабуна. ТІадегІанав Аллагъас малаик сверизе гъавуни загъиралдаги батІиналдаги инсанасул сураталде, гъелдалгъун гъев малаик малаиклгъун вукІиналдаса вахъула, ай инсанлгъун вукІуна, ва гъебго хІалалъ щайтІан сверизе гъабунин инсанлгъун, ай инсанасул сураталде, гъелдалгъун гъеб щайтІанги бахъула щайтІанлгъун букІиналдаса. Инсанлгъун вукІун хадув, ай сверун хадув, гъес инсанасул гІамал-хасиятги хъвадизе гъабиларищ? Гъадиал, гІадаталда лгъугъунарел, рукІунарел гІажайбал ТІадегІанав Аллагъас Жиндир къудраталдалгъун цо-цо хІикматазе гІоло халкъалда рихъизе гъаричІого гъечІо. Масала, цересел умматазул заманалда Жиндир ццинбахъин цвараб мехалда, ТІадегІанав Аллагъас гІадамал болъонал, маймалаказде сверизе гъаруна. Бану исраилазул цо шагъаралгъул халкъ цадахъго хвезеги гъарун, махІ бахъинегІанги тун, цІидасан чІаго гъаруна. Идрис аварагасулги ГІизраил малаикасулги ккараб къисса гъечІищ цІакъго гІажайбаб. ГІиса авараг ﷺ жакъаги зодов чІаго хыхъун гъечІищ. Жаржис авараг ﷺ чанго нухалъ чІван, чІаго гъавичІищ. АсхІабул кагъфазулги гъечІищ гІажайбаб къисса. ХІасил, нелъер мурад буго гІицІго ракъалде рещтІиналдалгъун малаикзаби

Тіадегіанав Аллагъасде гІасилтъуларел рукІин лъай, гъезда бугътан лъунгутІиги. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго гъадин:

قال رسول الله ﷺ : ((اتقوا الدنيا فوالذي نفسي بيده إنها لأسحر من هاروت وماروت)) قال العلماء إنما كانت الدنيا أسحر منهما لأنها تدعوك إلى التحارص عليها والتنافس فيها والجمع لها والمنع حتى تفرق بينك وبين طاعة الله وتفرق بينك وبين رؤية الحق ورعايته وسحر الدنيا محبتها وتلذذك بشهواتها. «روح البيان»، ج ١ ، ص ١٩٢

«Нуж хІинкъа, ай цІуне дуњялалдаса. Дир нафс кодоб бугев АллагъасхІаги, гъаб дуњялалтъул сихІро Гъарут – Марутилалдасаги кІудияб, ай гучаб буго». ГІуламааз абун: Гъаб дуњял Гъарут ва Марутилалдаса сихІро гучаблъун бугебго жиб букІиналъе гІоло вуго жинца мун ахІулевлъун, вачуневлъун жиндехун хъантІиялде, жиндасан рахІат босиялде, ва жиб данде гъабиялдеги, ахиратги кІочон, гІибадат гъабиялдаса мун нахъ чІиваялдеги, Тіадегіанав Аллагъасе мутІигІлъиялдаса ва хІакъаб жо бихъиялдасаги гъеб цІуниялдасаги мун ватІалъизегІан. ХІасил, дуњялалтъул сихІро ккола гъеб бокъи, гъель гукки. Гъединлъидал абун свалат-салам лъеяв Аварагас:

ولذا قال رسول الله ﷺ : ((حبك للشيء يعمي ويصم))

«Дуе цо жо бокъиялъ мун бецци гъавула, гІинкъги гъавула», - ян. Ай, дуе дуњял бокъараб мехалда, мун гъелда хадувги лъугъарав мехалда, гъеб рокъиялъ мун бецц гъавула битІараб, хІакъаб нух бихъиялдаса ва гІинкъги гъавула гъебго битІараб, хІакъаб рагІиялдаса.

ЩАЙТІАБИ РЕЩТІУНЕБ БАКІ

Маккаялzul мушрикуназ абулеб букІана:
«МухІаммадихъе рещтІунел жал щайтІаби руго, гьес би-
цунеб жоги щайтІабаздасан буго, вахІю горо», - ян. Гьезул
гьеб рагІи нахъчІван, гьезие жавабалъе ТІадегІанав Ал-
лагъас хадуб бачІунеб аяталда абулеб буго гьадин:

قَالَ تَعَالَى: ﴿هَلْ أُنبِئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ﴾ ﴿٢٢١﴾ تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٢٢٢﴾
يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾ وَالشَّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٢٢٤﴾

الشعراء: ٢٢١ - ٢٢٤

«Дица ножое бицинищ, ва гьал Маккаялzul куфарал,
щайтІаби лъиде рещтІунеляли? ЩайтІаби рещтІуна ки-
налниги жедеца гІемерал гьерсалги рицунел, гІемерал
мунагьалги гьарулел, жал къосарал, Мусайлимагун каззаб
гІадал гІадамазде. Гьел щайтІабаз жедеда малаикзабадасан
рагІарал, ракъалда ккезе ругел цо-цо лъугъа-бахъиназул
хІакъалzulъ харбал щевезе гьарула кагъанат-чагІазухъе.
Гьел щайтІабаз бицунебщиналzul гІемерисеб гьересиги
букІуна, ай рагІараб цоялда тІад нусго рагІичІеб жеде-
цагоги лъун бицуна гьез кагъанат-чагІазе, гьаздаги кколеб
буго жедехъе рещтІунеб жо вахІю бугилан, гьедин жа-
гъилаб халкъалъеги бицуна. МухІаммад аварагин абун
﴿﴾ гьел кагъанат-чагІазда релълъон гьечІо, гьес бицунеб-
щинаб жоги битІараб, цохІониги гьереси гьорлъ гьечІеб,
бацІцІадаб вахІюялдалъун букІуна».

ХІасил, зодореги рахун, малаикзабаздасан щайтІабаз
харбал рицин свалат-салам лъеяв МухІаммад авараг

гъавизегІан букІараб хІал буго. Гъев гъавун хадусайин абуні, щайтІаби зодоре рахине реччайЧІо, рахине лъугъиндал гъел, жакъа нелъедаги бихъулеб гІадин, цІадул сунтурги речІЧІун рухІула, рухІичІого хутІаниги гІакълоялдаса ун, гІадаллъун, гъаглъун нахъе руссуна, тІокІал рахине кІоларелги лъугъуна. Кафурзабазул шигІрочагІи, свалат-салам лъеяв Авараг какун жодоца шагІраби ахІулел, ГІабдуллагъ бину ЗабГІари ва гъесул гъалмагъзабиги, гъал рукІунаан гаргалел гъел шагІрабиги рикІкІунаго, ахІулаго, жедедаги лъала, МухІаммадида гІадин, шигІрабиян абун. Гъаздасан гъел шигІраби лъайзе гъарун, гъазда нахъги рилълъун, жагъилаб, ахІмакъаб тайпа гІадамазулги рукІунаан гІадамал данделъарал маж-лисазда гъебго къагІидаялда, свалат-салам лъеяв Авараг какун, Ислам, асхІабзаби какун ихтилат-кеп гъабулебилан. Къуръанин абуні, гъез ахІулеб шигІро горо, Жабраил малаикас Расуласул ﷺ ракІалда жаниб жиб лъураб, ТІадегІанав Аллагъасул калам буго. Живго Аварагги ﷺ гъел щайтІабазда нахъ рилълъарал шагІирзаби гІадав шагІир горо, жиндир рисалаталъ киналниги инсаздеги, женаздеги, хІатта малаикзабадегицин щвей гъабурав, жив жиндалъун витІараб динул-Исламалъе къиямасеб къо чІезегІан насхо гъаби, хиси гъечІев, аварагзабазулги бищун хирияв, Хатамул-анбияъ, ТІадегІанав Аллагъасул расул вуго. Гъев свалат-салам лъеяв Аварагасда нахъ рилълъарал гІадамалги шигІрочагІазда нахърилълъарал ахІмакъал, жагъилал суфагъаал гІадал суфагъаал горо, ТІадегІанав Аллагъас жал битІараб нухалда тІоритІарал, жедер даражаялде умматалъул рахине ресго гъечІел, Расуласул ﷺ асхІабзаби руго.

ШИГІРАБАЗУЛ ВА ШАГІИРЗАБАЗУЛ ХІАКЪИКЪАТ

Хадубги абулеб буго ТІадеГІанав Аллагъас: «Дуда лъа-
ларищ, ва гъав МухІаммад авараг, гъел шагІирзаби раГІи-
каламалгъулъ киналниги КІкІалабахъе лъугъунеллгъи». Ай,
«Цо чи вецциялгъул, какиялгъул, гьереси жобайзе гъаби-
ялгъул, бугътан лъеялгъул, чІухІи-фахролгъиялгъул, гІужбу-
риялгъул, хІасадалгъул ва гъел горел цогидал какарал,
квешал тІабигІатазул рахъалъ гъел шугІараазул кІал цо-
лареб бакІ букІунаро», – абураб маГІна. Гъел шагІирзабаз
жедерго шигІрабазулъ абизеги абула, ай рехсола жедецаго
гъабуларебщинабги. Масала, гъез жедерго шигІрабазулъ
какула бахиллгъи, жалго бахилаллгъунги рукІун, ва гъе-
динго сахаватлгъи беццула, жалго сахаваталги гъечІел
хІалалъ, ва гъ.ц. Свалат-салам лъеяв Аварагин абуні,
рехсаралщинал сифатаздаса вацІцІадав, битІараб нухалда
жив даймав, лгъикІалщинал тІабигІат-гІамалал нахъе жо
течІого жиндилъ данделгъарав, камилав инсан, ТІадеГІанав
Аллагъасул лагъ ва Расул ккола.

Рехсараб хІалалда шигІрочагІи какараб аят рещтІиндал,
Маликил КагІбо абурав асхІаб-шагІирас раКІбакъвай
загъир гъабураб гІадин, свалат-салам лъеяв Аварагасдехун
гъелгъул хІакъалгъулъ рехсей гъабидал, Аварагас (гІалайгъи
свалату ва ссалам) абун буго:

فقال النبي ﷺ : ((إن المؤمن يجاهد بسيفه ولسانه والذي نفسي بيده لكان ما
ترمونهم به نضح النبل أو لهو أشد عليهم من النبل))

«Муъминчияс жигъад гъабула хвалчадалгъунги
кІал-мацІалдалгъунги. Дир нафс жинда кодоб бугев
АллагъасхІаги, гъел ножор шигІраби капурзабазе захІматал
руго чІор речІІиялдасаги», - ян. Цинги аятги рещтІун буго

хІалалаб, беццараб шигІро хъвалел, ахІулел шагІирзаби хІарамал шигІраби ахІулездаса гьорлѡа рахъараб: «Гьел шагІирзабини горелила, Сабитил вас ХІассан, Маликил КагІбо, РавахІатил ГІабдуллагъ гІадал, жедеца ТІадеГІанав Аллагъасдеги свалат-салам лъеяв Аварагасдеги иман лъурал, лъикІал ГІамалалги жедеца гъарулел, шигІрабаца, ай гьел ахІиялъ жал Аллагъ рехсеялдаса машгъулги гъаруларел, жедер шигІрабазуль ТІадеГІанав Аллагъ цо гъавиялде, свалат-салам лъеяв Авараг хІакъав вукІиналде, Исламияб дин ритІухъ гъабиялде, дунял тун ахират гІаса бициялде, гІибадат-дин гъабиялде, тавбоаялде руссиналде гІадамал гьесизе гъариялзул маГІнабиги ругел; гьел шигІрабиги жедеца хъвалел, капурзабаз свалат-салам лъеяв Аварагги Аллагъ разилъаял асхІабзабиги, Исламияб динги какун шигІраби хъван, гІакъоба-къарилъи гъабун, гъеб захІмалъидал реЦІалие гъезде данде. Гьел, свалат-салам лъеяв Аварагги, гьесул асхІабзабиги, Исламияб динги какун жедеца шигІраби хъвалел, мушрикиназда нахъа лъала жал хун хадур кире руссине ругеляли, гьел руссунеб бакІ – абадияб жужахІ буго».

Хал гъабе ТІадеГІанав Аллагъас беццун бугеб куц гъаз хъвалел шигІраби кафурзабаз хъвайдал данде хъвалеллъун рукІин.

وكان ﷺ يضع لحسان منبرا في المسجد فيقوم عليه يهجو من كان يهجو رسول الله ﷺ

Ва гъединго свалат-салам лъеяв Авараг вукІана Сабитил ХІассание жинца масжидалъуб минбар лъолевлъун, цинги гъеб минбаралдеги вахун, ХІассаница рикІкІунаан Аварагги ﷺ, асхІабзабиги, Исламги сурун бихъизе гъабун шигІраби хъвалел, ахІулезде данде хІакъаб, мустахІикъаб къагІидаялда шигІро.

Цойги хІадисалдаги абулеб буго Аварагас ﷺ:

وفي الحديث: ((جاهدوا المشركين بأموالكم وأنفسكم وألسنتكم))

«Ножоца мушрикиназдехун жигъад, ай рагъ гъабе но-
жорго боцІудалъун, чурхдуздалъун, ва кІал-мацІалдалъун»,
– илан. Цойги хІадисалдаги абулеб буго:

وفي الحديث: ((إن من الشعر لحكمة)) ، أي كلما يمنع من الجهل والسفه

«ШигІроялъулъ буго хІикмат», ай мунфагІат бугеб
калам, инсан жинца жагълоялдаса ва ахІмакълътиялдаса
нахъчІвалеб.

وقال الشعبي : كان أبو بكر يقول الشعر ، وكان عمر يقول الشعر ، وكان علي
أشعر منهما رضي الله عنهم أجمعين ، وكانت عائشة رضي الله عنها أبلغ من الكل

Абубакар ﷺ ва Пумар ﷺ шигІроялдалъун кІалъалаан.
ГІали асхІаб ﷺ шигІроялъе гъев кІиясдасаго тІокІав
вукІана. ГІаишатин абун, киназдасаго фасахІатай йикІана
шигІроялъе. Шурайдил ГІамро абурав чиясги бицана жин-
дирго инсудасан:

وعن عمرو بن الشريد عن أبيه قال ردفت وراء النبي ﷺ يوما فقال: ((هل معك من
شعر أمية بن أبي الصلت شيء)) قلت: نعم ، قال: ((هيه)) فأنشدته بيتا فقال: ((هيه))
ثم أنشدته بيتا قال: ((هيه)) ، حتى أنشدته مائة بيت. «لخازن»، ص ٣٧٥ ، ج ٣

Цо къоялъ гъев вукІун вуго свалат-салам лъеяв Ава-
рагасда хадув вильтъанхъулев (яги гъал кІиялго цо вара-
ниялда рекІун), цинги Аварагас ﷺ гъесде абун буго: «Духъ
гъечІищ, яги дуда лъаларищ Абу-Султил Умайятица гъа-
бураб шигІроялъулъ жого?» - ян. гъас бугоянги абун буго.
Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас гъасде «РикІке», - ян

абун буго, гъасги рикІкІун буго цо байт. Цойги рикІкІеян абун буго, рикІкІун буго, цойги рикІкІеян абун буго, рикІкІун буго, гъеб хІалалъ рикІкІун буго нусго байт шигІроялгъл. Жабир абурав асхІабасги ﷺ абулеб буго:

وعن جابر بن سمرة قال جالست النبي ﷺ أكثر من مائة مرة فكان أصحابه يتناشدون الشعر ويتذكرون أشياء من أمر الجاهلية وهو ساكت وربما تبسم .
أخرجه الترمذي وقال حديث حسن صحيح

Жив гІодов чІанила свалат-салам лъеяв Аварагтун цадахъ нусгоялдаса цІикІкІун мажлисазда. Гъел мажлисазда асхІабзабаз ахІулаанила шигІраби. ШигІрабазулъ раКІалде щвезеги гъарулаанила жагъилаб заманалда рукІарал умураздасан цо-цо жалги. Свалат-салам лъеяв Аварагги вукІунаанила гІенеккун, цо-цо мехалда хъимизеги хъимулаанила.

Бараъ ﷺ абурав асхІабасдасанги бицана:

عن البراء أن رسول الله ﷺ قال يوم قريظة لحسان : ((اهج المشركين فإن جبريل معك))

Бану къурайзатазде гъазават гъабулеб къоялъ свалат-салам лъеяв Аварагас Сабитил ХІассаниде абунилан: «Дуца мушрикуназда тункулеб шигІро ахІе, яги рикІкІе, Жабраил малаик мунгун цадахъ вуго», - ян. Анасил Ма-ликидасанги ﷺ бицана:

عن أنس بن مالك ﷺ أن النبي ﷺ دخل مكة في عمرة القضاء وابن رواحة يمشي بين يديه وهو يقول:

خلوا بني الكفار عن سبيله اليوم نضربكم على تنزيله
ضربا يزيل الهام عن مقيله ويذهل الخليل عن خليله

فقال عمر رضي الله عنه : يا ابن رواحة بين يدي رسول الله ﷺ وفي حرم الله تقول الشعر ؟ فقال رسول الله ﷺ : ((خل عنه يا عمر فلهي أسرع فيهم من نضح النبل)) .
أخرجه الترمذي والنسائي

Гумратул-къазаъ гъабизе, ай цебеккун соналъ гъабизе ресги щвечІого букІун, нахъеяб соналъ свалат-салам лъеяв Авараг Маккаялде жаниве лъугъана, жинда цева виль-лъанхъулев РавахІатил Габдуллагъги вукІана, Макка-ялъул мушрикиназда тункулеб, гъезул курмул рорлъулеб шигІроги ахІулаго, ялъуни рикІкІунаго. Цинги Гумар асхІабас ﷺ абуна: «Я, Ибну РавахІат! Расуласда ﷺ цевеги вукІун, ТпадегІанав Аллагъасул хІарамалда жанибищ шигІро ахІулеб?» – ан. Гъеб мехалда свалат-салам лъеяв Аварагасги абуна: «Я, Гумар! Те гъев Габдуллагъ живго, гъел рагІаби мушрикуназда речІчІараб чІоралдасаги хехго щола», - ян.

Мушрикиназ ахІуле лгІадал шигІрабазул хІакъалъулъги абуна свалат-салам лъеяв Аварагас:

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال : ((لأن يمتلئ جوف أحدكم قيحا حتى يريه خير له من أن يمتلئ شعرا))

«Ножор цоясе чехъ хъордол цІейи лъикІ шигІроялъул цІезегІан», – илан.

ХІасил,

والجمهور على إباحة الشعر ثم المذموم منه ما فيه كذب وقبيح وما لم يكن كذلك فإن غلب على صاحبه بحيث يشغله عن الذكر وتلاوة القرآن فمذموم

Цебе рехсохъе, гъереси, мацІ, жахІда, хІасад ва цогидал

какарал хІарамал, жиндирго нафсалъе гІоло рицунел
жалаздаса бацІцІадаб бугони, шигІро хІалалаб букІиналда
киналго гІалимзаби рекъарал руго, гъединаблъун гъечІони,
какарабги буго. ШигІраби гъарулев чи гъел гъариялъ
машгъул гъавулев вугони ТІадегІанав Аллагъ рехсеялдаса,
Къуръан цІалиялдаса, ай цойгидаб гІибадат гъабиялдасаги,
гъеб мехалдаги шигІро гъаби какараб буго, рехсарал квешал
сифатаздаса бацІцІадаб бугониги. ТІадегІанав Аллагъас
цІунаги тІоцове дунгоги, хадур киналгоги, назмаби-
шигІрабаздеги руссун, Аллагъ рехсей кІоченалдаса. Амин!

*ШигІраби хъвалезулгун бох дица бухъунаро,
Дозулгун бахІс гъабизе ресги дир рекъоларо.
Къедалда лъолеб гамачІ, квартаІа кІутІун, къачІала.
КІалзул рагІи къачІалеб къебелъи дозухъ буго.*

*Къубдулги махицелалъуль ращадал рукІунаро,
Щивасуль жинди-жиндир цо-цо хасса букІуна.
Цинги шугІараалги гъездаго релълъон руго,
Гъазулги пикро цІалел цо-цо рахъал рукІуна.*

*Цинги щибаб жоялъе рекъараб къимат къола,
Къимат къолеб мехалда пайда-хайир борцуна.
Хайир дагъаб батани, босулев нахъе къала,
Бичулесул гъийинги учузаблъун лъугъуна.*

*Инсанас жиндаго лъан холеб загъро кунаро,
Лъайчлого ургъиб ани, лагІизабизе ккола.
ЛагІизабизе чІухІун, эхІединго танани,
Тохлъун ккей гІузру бачун, гІумро хвасарлъуларо.*

ГІизраилги, вачІиндал, бадивго вуссунаро.

Бекун зоб къунаниги, рушватги босуларо.
Рухі бахъун горонани, нахъги жив вуссунаро.
Нахъвуссин гъечлеб сафар гъасги бухъине ккола.

Гъанжи чіагопъиялде лъилха тлоклаб хъул лъолеб,
Тладбуссун, бахъун хадуб рухіги бачлунаселъул.
Чегіераб лахідо гороб ватанги гъанжи кисса,
Гъебги – жужахалъул донкі, яги алжаналъул ах.

Алжаналъул ах гіадаб хоб батизе бокъарав
Бетлергъан Аплагъасде гласилъун бегъиларо.
Гласи-фасикъзабазе буклунеб лъалев чияс
Лъикіал гіамалаздальун глумро тламизе ккела.

Горхъи-рахъ камураб жо кинго буклунаселъул,
Калам-рагіялъульги цлуничлого рес гъечіо.
Нафсалъ ціара-ціаралъуб маці-клал беччан танани,
Гъаціцул бакіалда загъро гъель тлейи хіакъаб буго.

Гъедин ишги бугелъул, шагірзаби, нуж кантле,
Каламгин рагіялъуль гіорхъаби цлунизе лъай.
Лъикіал чагіи какуге, квешазе къимат кьогге,
Кьер релълъон бихъунилан пахъ меседилан ккоге.

Нуж рагіул остарзаби, тохлъизе бегъуларо, –
Турараб цохіо гіечалъ таргъа фасат гъабула,
Фасахлатги магінаги байталъуль дагібадани,
Магіна – асло бугелъул, фасахлат нахъе рехе.

Нахъа жив фашманлъулел шигіраби хъван пайда щиб?
Пайда ціикіклаб горищ даран-базар гъабулеб?
Зайтунгин тиналъул ах гъабизе ресги буклун,
Гоганалъул гъутіби чіей битіараблъун буклінищ?

Шигіраби какаралгин реццарал рукінальє
Расуласул хладисаль нугілѣи гьабулеб гьечіищ?

Гьаб гіолеллѣун ратани, гіолохъанал шагіурал,
Шаргалѣул цадерабаз цайчлого рагіу тоге.

Рахіманас какаразда гьорлѣа рахъизарурал,
Расуласги ахлизе асхлабзаби тламурал,
Речічараб чіоралдаса ккаралѣур хекко щолел
Шагіурзабазул байтал учузал жалин ккоге!

Аммаха, шагіурзаби, нуж дие цакъ рокъула,
Рокъулелѣул вуго дун ноходе кіалѣалевги.
Кіал-мацалѣ бицарабги лугбаца гьабурабги, –
Гьелѣул жаваб кьечлого рорчлунгутіи кіочонге!

«Чехъ, Аллагьас какарал шигірабазул ціезегіан,
Хьордол ціей лъикі» абураб хладис ракіалда ціуне,
Хлабибасул кіалдисан бачіараб рагіу-калам
Гіадатияв чиясул хабариланги ккоге.

Халкъалда амро-нагью, Аллагьас манлѣичлого,
Аварагас гьабичілеб, Гьалдеги воре кантіе.
Гьава-нафсги щайтіанги Тіагьае мутіигілѣараб,
Лъикіаб горони гьезда досде манлѣизе ківечілеб.

Ківараб хіалалѣ Хлабибгун магіनावияб кавният^[1]
Ккойзе жигар бахъарав нахъа фашиманлѣиларо.
Шигірабиги досие данде кколел хъванани,
Диван гьабулеб кьоялѣ гьормада кьабиларо.

[1] Рухіияб гьалмагълѣи*.

ХІАЙВАН ХЪОЛЕЛЪУЛ «БИСМИЛЛАГЪ» БАХЪИ

Тіадегіанав Аллагъас абулеб буго:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ أَسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُجِدُوا لَكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾ الأنعام: ١٢١

«Ножоца кванаге «Бисмиллагъ» бахъичІого хъураб жо [мурад буго гьалдасан капурго хвараб жо кванаге абураб, вакъуца хола вугони, рухІ хвасарлъизегІан къадарни кванайзе рухса букІуна]. Гьеб капурго хвараб жо кванай – магісият ва Тіадегіанав Аллагъасе мутІигІлъиялдаса вахъи буго. ХІакълъунго щайтІабаз, ай иблисалъги гьелъул боязги, жедее мутІигІал мушрикиназул, ай инсиял щайтІабазул рақІалде рехула, ай манлъула, вас-вас ккезе гьабула гьеб капурго хвараб жо кванайзе бегъиялъул хІакълъуль нужгун дагібадизе. Гьелъул хІакълъуль нуж гьезие мутІигІлъани, нужги гьезда рельлъарал рукІуна, ай мушрикунал рукІуна, Тіадегіанав Аллагъас хІарам гьабураб хІалалаблъунги хІалал гьабураб хІарамаблъунги чІезе гьабурав чи кафурлъулев вукІиналъе гіоло». Гьаб аят рещтіиналъе ккараб сабабин абуні:

وذلك أن المشركين قالوا: يا محمد أخبرنا عن الشاة إذا ماتت من قتلها ؟ فقال: ((الله قتلها)) ، قالوا: أنزعم أن ما قتلت وأصحابك حلال وما قتله الله حرام ؟ فنزلت

Мушрикиназ абунa, ай свалат-салам лъеяв Аварагас капурго хвараб жо кванайзе бегъунгутІи бицараб мехалда: «Я, МухІаммад! Дуца нежее бице, хвараб мехалда чахъу лъица чІвараб букІунеб?» Свалат-салам лъеяв Аварагас абунa: «Тіадегіанав Аллагъас чІвараб букІуна», - ян. Гъанжиги абун буго гъаз, щайтІабаз гъазде дагібадизе манлъула

бугелъулха: «Гъедин батани, дуца дагІба балеб бугоха дуцаги дур асхІабзабазги чІвараб (ай, хъураб) хІалалаб буго, ГІадегІанав Аллагъас чІвараб хІарамаб бугоян абун?» Цинги рещтІун буго рехсараб аятги.

اختلف في تفسير هذه الآية فقال بعض المجتهدين غير الأربعة : الآية عامة في كل شيء ، فأى شيء لم يذكر اسم الله عليه لا يجوز أكله

Рехсараб аяталъул тафсиралда тІасан гІалимзабазул хилаф ккана. Мазгъабалъул ункъавго имам горел, цогидаздасан цояс абун, рехсараб аят цохІо хъолеб жоялда хассаб горел, кинабго жоялгъулъ гІаммаб бугилан, ай щибжо бугониги, батІалгъи гъечІо, тІаде «Бисмиллагъ» бахъичІеб жо кванайзе бегъулароян. Цогияс абун:

وقال بعضهم: الآية مخصوصة بالذبيحة فمن ترك التسمية عمدا أو نسيانا لا تأكل ذبيحة

Рехсараб аят гІицІго хъолеб жоялда хассаб буго, щив чи вугониги жинца хъолеб жоялде «Бисмиллагъ» бахъичІого тун, бокъун тун букІаниги, кІочон тун хутІаниги батІалгъи гъечІо, гъев чияс хъураб жо кваналарилан. Цогияс абун:

وقال بعضهم: إن تركها عمدا لا تأكل وإن تركها نسيانا أو عجز كخرس أكلت ، وبه قال مالك وأبو حنيفة

Жо хъолев чияс «Бисмиллагъ» бокъун бахъичІого тани, гъеб кванайларо, бахъизе кІочон тун яги кІалгъайзе лъаларев, ай бачІунарев вукІун гІажизлъун хутІани, кванайлаян. Гъадинго абун мазгъабалъул кІиявго имам Маликицаги ва Абу ХІанифацаги رحمهما الله.

وقال بعضهم: التسمية سنة فإن تركها عمدا أو نسيانا أكلت وبه قال الإمام الشافعي رحمته الله

Цогияс абунa: Хъолеб жоялде «Бисмиллагъ» бахъи суннатаб буго, бокъун бахъичІого таниги, кІочон тун хутІаниги батІалъи гъечІо, хъураб жо кванайзе бегъула», - ян. ШафигІияв имамасги гъадинго абунa. Ай, ШафигІияв имамасул мазгъаб буго, шаргІияб къагІидаялда хъуралдаса нахъе, «Бисмиллагъ» бахъичІониги кваназе бегъи.

وعن الإمام أحمد روايتان الأولى يوافق فيها مالكا والثانية يوافق فيها الشافعي .
«الصاوي» ، ص ٤٢ ، ج ٢

Гъаб масъалаялдасан имам АхІмадил ﷺ кІиги риваят буго. Цо риваят – Малик имамасда ﷺ данде кколеб, ай бокъун «Бисмиллагъ» бахъичІого тани – кванайзе бегъулареб, кІочон тун хутІани – бегъулеб. КІиабилеб риваят – ШафигІияв имамасде данде кколеб, ай «Бисмиллагъ» бахъи хъоелб жоялде суннатаб букІин, бахъичІого хъуниги кванайзе бегъулеб букІин.

وأجمع العلماء على أن أكل ذبيحة المسلم التي ترك التسمية عليها لا يفسق واحتجوا أيضا في إباحتها بما روى البخاري في صحيحه عن عائشة رضي الله عنها قالت: قلت يا رسول الله إن هنا أقواما حديثا عهدهم بشرك يأتوننا بلحمان فما ندري يذكرون اسم الله عليها أم لا ، قال : ((اذكروا أنتم اسم الله وكلوا)). «خازن» ، ص ٤٨ ، ج ٢

Киналго гІалимзаби рекъана бусурманав чияс хъураб жо, «Бисмиллагъ» бахъичІого хъураб бугони, кванаялдакъун фискъоялде ккунгутІиялда, ай кваназе бегъиялда, ва гъез гъелъие далилги бачана, Бухариясдасан бачІараб, ГІаишатица бицараб гъаб хІадис. ГІаишатица абунa ﷺ свалат-салам лъеяв Аварагасде: «Я, Аллагъасул Расул! Гъанир руго, ай Мадинаялда ва гъелда сверухъ, цІи бусурманлъарал къавмал, гъез нежее бачІуна гъан, нежеда лъалебги гъечІо гъез хъолаго «Бисмиллагъ» бахъараб-

бахъичІеб», – абун. Свалат-салам лъеяв Аварагас жавабги гъадин гъабун буго: «Ножоцаго «Бисмиллагъ»ги бахъе, кванайзеги кванай» – илан.

وعبارة «شرح الزرقاني»: زاد في رواية البخاري: قالت عائشة رضي الله عنها وكانوا أي السائلون حديث عهد بالكفر فقال رسول الله ﷺ: ((سموا الله عليها ثم كلوها)) ، ليس المراد أن تسميتهم على الأكل قائمة مقام التسمية الفائتة على الذبح بل طلب الإتيان بالتسمية على الأكل. قال الطيبي: هذا من أسلوب الحكيم كأنه قيل لهم لا تهتموا بذلك ولا تسألوا عنها والذي يهمكم الآن أن تذكروا اسم الله عليه قال ابن عبد البر فيه أن ما ذبحه المسلم ولم يعلم هل سمي عليه أم لا يجوز أكله حملا على أنه سمي إذ لا يظن بالمؤمن إلا الخير وذبيحته وصيده أبدا محمول على السلامة حتى يصح فيه ترك التسمية عمدا

ШархІу Заркъаниялгул гІибаратин абуні: ТІадегІанав Аллагъ жинда разилгъаяй ГІаишатица абунa, свалат-салам лъеяв Аварагасде гъикъарал чагІи цІи Исламалде рачІарал рукІанилан, Расулaс ﷺ гъезие гъадин жавабги гъабунилан: «Ножоца кваналелгул «Бисмиллагъ» бахъе, цинги кванайзеги кванай», – илан. Свалат-салам лъеяв Аварагас гъедин абиялдасан мурад кколaро кванда цебе гъез бахъараб «Бисмиллагъ» хъолес бахъичІого таралгул бакІалда чІюлин абураб. Гъеб ккола квеналде тІаде, ай кваналелде цебе «Бисмиллагъ» бахъизе гъездасан тІалаб гъаби. Ай, гъезде абураб гІадин: «Ножоца хъолаго «Бисмиллагъ» бахъи-бахъунгутІиялгул ургъел гъабуге, гъелгул хІакъалгуль цІехезеги цІехоге, ножоца кІвар гъабе кваналелде ножоцаго «Бисмиллагъ» бахъиялгул» – илан.

Ва цойги кІудияв гІалимас абулеб буго: «Рехсараб хІадисалдасан бичІчІула, бусурманчияс хъураб жоялде «Бисмиллагъ» бахъараб-бахъичІеб лъайчІониги, гъеб ква-

найзе бегъи, хъурав чияс «Бисмиллагъ» бахъун букІиналде хІамлоги гъабун, ай гъелдеги бачун», – илан, Бусурманчи-ясдехун лъикІаб горони занну, ай хивал квеш гъаби бегъулареб букІиналъ. Бусурманчияс хъураб жоги чІвараб чанги кидаго хІамло гъабураб буго, ай бачараб буго бацІцІадаб букІиналде, «Бисмиллагъ» бахъичІого батизе бегъулеблъун букІаниги.

Гъал хилафал рехсеялдалъун, масала, кинасул битІараб, кинасда нахъвилълъинев абун ракІ бикъ-бикъизе ккараб жо нелъее гъечІо. Гъаб киналъулго хІасил бусурманчияс хъураб жо кванайзе бегъи бугелъул, «Бисмиллагъ» бахъичІого хъураб бугониги. Хилафал рехсеялдасан нелъер мурадги буго, цебего рехсей гъабун букІаниги, гІицІго гъеб «Бисмиллагъ» бахъиялъул бугеб хиралъи, кІвар ракІалде щевезе гъаби.

КВАНАЛЕЛДЕ «БИСМИЛЛАГЪ» БАХЪИ

وكان رجل يأكل فلم يسم حتى لم يبق من طعامه إلا لقمة فلما رفعها إلى فيه قال:
بسم الله أوله وآخره فضحك النبي ﷺ ثم قال : ((ما زال الشيطان يأكل معه فلما
ذكر اسم الله تعالى استقاء ما في بطنه))

Цо чи кванан вуго «Бисмиллагъ»ги бахъичІого, кванил ахирисеб цо лукъма хутІизегІан. Цинги гъеб лукъма гъес кІалдиб лъун буго, «Дица ТІадегІанав Аллагъасул цІаралдалъун байбихъана авалалдаги ахиралдаги - янги абун. Гъеб мехалъ свалат-салам лъеяв Авараг хъимун вуго ва абун буго: «Байбихъаралдаса нахъе гъав чигун цадахъ кванала букІана щайтІан, гъас «Бисмиллагъ» бахъидал кварабщинабги лагІана», - ян.

Цойги хладисалда буго:

وفي الحديث : ((إن الشيطان يستحل الطعام إلا بذكر الله عليه)) أي لأنه لا يذكر اسم الله عليه بعد الشروع وما لم يشرع فيه أحد لا يتمكن الشيطان من استحلاله . «روح البيان» ، ص ٥٩ ، جء

ХІакълъунго щайтІаналъе рес щола, инсан «Бисмиллагъ» ги бахъичІого кванайзе лъугъарав мехалда, гъесда цадахъ кванайзе, кванайзе байбихъичІебгІан заманалда горо. Цадахъ гІодоб чІун кваналѐб жамагІаталда гъорлъан цояс «Бисмиллагъ» бахъаниги, аслу суннат тІобала, щайтІаналъе цадахъ кванайзе ресги щоларо, щивас «Бисмиллагъ» бахъани, цІакъго камилабги букІинарищха. Ва гъединго,

قال في «آكام المړجان» : كل ما لم يسم عليه من طعام أو شراب أو لباس أو غير ذلك مما ينتفع به فللشيطان تصرف واستعمال إما بإتلاف عينها كالطعام وإما مع بقاء عينه

Жинде «Бисмиллагъ» бахъичІебщинаб жоялдасан щайтІаналъ нелъеда цадахъ пайда босула, кваналѐб квен букІа, гъекъолеб лъим букІа, ретІунеб ретІел букІа ва цо-гидаб жо букІа, батІалъи гъечІого, нелъеда гІадин кванай-ретІиналдалъун босулеб батаниги, яги махІ сунтІун, лъуль-ардун, чІчІикІун босулеб батаниги.

وقال ثعلبة بن سهيل: كنت أصنع شرابا لي أشربه في السحر فإذا جاء السحر جئت فلا أجد شيئا فوضعت شرابا آخر وقرأت عليه يس فلما كان السحر جئت فإذا الشراب على حاله وإذا شيطان أعمى يدور حول البيت

Сугъайлил СагІлабатица абуна: «Дица, радакъе гъекъезе букІине, къасего шараб, ай гъекъолеб жо, масала, компот яги куракул лъим хІадур гъабун толеб букІана. Радакъе вахъиндал дида гъеб батулебги букІинчІо, ай гъекъон

батулеб букІана. Цинги цо сордоялъ дица кидаго гІадин, гьекъолеб жоги гьабун, тІаде «Ясин»ги цІалун тана. Радакье вахъиндал, гьекъолеб жоги батана дица тараб хІалалда, рукъ сверун яги рокъоб жанибго свердулеб цо беццаб щайтІанги батана.

Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго:

وفي الحديث: ((إن الشيطان حساس لحاس فاحذروه على أنفسكم من بات وفي يده ريح غمر فأصابه شيء فلا يلومن إلا نفسه))

«ХІакълъунго щайтІан жинда кутакалда махІ лъалеб, махІ сунтІулеб, жинца чІчІикІулеб буго, нуж гьелдаса цІуне. Щив чи вугониги жив къасе кьижун кверазда гьаналъул махІгун, цинги гьев чиясде цвани кинаб бугониги унти, гьев чияс гІайиб гьабуге жиндаго горони». ХІасил, щайтІан инсанасда хурхуна гьанал махІ сабаблъиялдалъун, гьелъул хІасилалда гьесда хъатІизе бегъула женазул унти, яги цогидаб унти. Гьединлъидал, кванан рахъиндал кверал ва рагІ – мач чуричІого тоге, гьелда наслаби ругъун гьаре.

ЩайтІан инсанасда цадахъ кваналаян абиялда тІасанги буго гІалимзабазул кІалъай. Цояз абула, нелъеца гІадин гьез жибо квен кваналин, цойгияз абула гьел щайтІабаз, кванил махІалдасан пайда босун горони, жибо квен кваналарин, кинаса батаниги, гьел щайтІаби гъорлъ гІахъаллъараб жоялдаса баракат ийин хІакъаб буго. Гьаб суалалда тІасан МухІйиддин ибнул ГІарабияс гьадин абулеб буго ﷺ

وشنع عليه ابن العربي ﷺ فقال : من زعم أن أكله إما هو الشم فقد حاد ووقع في حباله الالحاد بل يأكل ويشرب وينكح ويولد له

«Гьел кваназеги кванала, гьез гьекъезеги гьекъола, гьез ригъинги гьабула, наслабиги гьезие лъугъуна», - ян.

وإنما وجبت التسمية عند الذبائح لأن مرارة النزع شديدة وذكر اسم الله تعالى أحلى من كل شيء فأمرنا بالتسمية عند الذبائح كي تسمع الشاة ذكر الله عند الموت فلا تشتد مرارة النزع مع حلاوة اسم الله ولذلك قال ﷺ : ((لننوا موتاكم بشهادة أن لا إله إلا الله يسهل عليكم سكرات الموت))

ТІадегІанав Аллагъас, хъолеб жоялде «Бисмиллагъ» бахъеян, нелъеде амро гьабиялъул хІикматаздасан ккола: РухІ бахъиялъул къогІлъи буго кутакалда захІматаб иш, ва гъединго ТІадегІанав Аллагъасул цІар рехсейги ккола сундасаго жиб гъуинаб, кигІан гучаб захІмалъи-къогІлъи бугониги, жиндалъун бигъалъулеб калималъун. Гъединлъидал, хъолеб жоялде тІаде «Бисмиллагъ» бахъиялдасан мурад буго гъеб хирияб исмо гъеб хъолеб жоялдаги рагІун, гъелдалъун гъелъие рухІбахъиялъул къогІлъи-захІмалъи бигъа гъаби. Гъелъие гІоло абураб буго свалат-салам лъеяв Аварагас: «Ножоца ножорго холев чиясде талкъен гъабе, ай гъесда рагІизе гъабун абе калимату тавхІид «Ла илагъа иллаллагъ», - абун. Гъелдалъун гъев холев чиясе рухІбахъи бигъалъула ва хассго гъеб калима абулаго рухІ босарав чи витІун ккаравлъунги вукІуна. Нилъ киназего насибаблъун батаги. Амин.

Масала, абизе бегъила: «ГъедагІан гъуинаб гъеб «Бисмиллагъ» дицаги бахъула, дида гъелъул гъуинлъиго лъаларо», - ян. Гъедин абулев чиясул гъеб рагІи битІараб буго, кинин абун, кигІан гъуинаблъун жиб букІаниги, найил гъоцІоялълугицин тату лъаларо унтарав чиясда, унти цІакъго гучаб бугони, къогІлъизегицин къогІлъула. Нилъги мунагъазул унтабаз унтун ругелъул, нелъеда «Бисмиллагъ»алъул гъуинлъи кин лъалеб?

ونهى رسول الله ﷺ عن أكل ما ذبح للجن وعلى اسمها . واستنبط بعض الخلفاء
 عينا وأراد إجراءها وذبح للجن عليها لثلا يغور ماؤها فأطعم ذلك ناسا فبلغ ذلك
 ابن شهاب فقال: أما انه قد ذبح ما لم يحل له وأطعم الناس ما لا يحل لهم .
 «روح البيان»، ص ٩٦ ، ج ٣

ЖЕНАЗЕ ХЪУРАБ ЖОЯЛЪУЛ БАЯН

Свалат-салам лъеяв Аварагас нахъчІвана женазе яги же-
 назул цІаралда хъураб жоялъул гъан кванайзеги. БакІалъулал
 хулафааздаса цояс бахъун буго, ай къачІан буго цо ищц,
 гъеб ищцалъул лъим добеГІан бачинегі бохъун буго. Цинги
 гъеб ищцухъ цо жоги хъун буго женазе, гъеб ищц къинчІого
 букІиналъул мурадалда, гъеб хъураб жоялъул гъанги ква-
 найзе гъабун буго гІадамазда. Гъелъул хІакъалъулъ жин-
 дихъе хабар щведал, гъеб заманалъул кІудияв гІалим Ибну
 Шигъабица абун буго: «Жиндие хъойзе хІарамаб жоги
 хъунги буго гъев халифаяс, кванайзе жедег хІалалаб горев
 жо гІадамазда кванайзеги гъабун буго», - ян.

وكان من عادة الجاهلية قبل الإسلام تزيين جارية حسناء وألبس أحسن ثيابها
 وألقاها في النيل حتى يطلع ثم قطع تلك السنة الجاهلية على يد من أخاف الجن
 وقمعها عمر بن الخطاب رضي الله عنه

Ислам бачІинегІанго, жагъилаб заманалда Мисриялда
 гІадат букІана лъим цІикІкІине гІоло Нил гІоралде жание,
 берцинаб ретІел ретІун къачІайзеги къачІан, гІолохъанай
 яс рехулеб, ай щібаб санайил. ГІамро бину ГІасица
 Мисриги бахъун, гъениб Ислам билтълъанхъун хадуб, гъе-
 сухъе рачІун руго Мисриялъул гІадамал, яс гІурулъе рехи-
 ялъул хабар бицине, гъес гъеб къабул гъабун гъечІо ва абун
 буго: «Исламалда жанир гъединач вахІишял жал рукІунаро,
 Исламалъ жагъилаб заманалъул гІадаталги хойзе гъарула»,

- ян. Цинги Памроца ﷺ гьелтұл хІакъалтұл хъван кагъат битИдал Мадинаялде Пумар асхІабасухъе ﷺ, ай амирул-муъмининасухъе, дос бачІун буго гъадианаб жаваб:

بسم الله الرحمن الرحيم من عبد الله أمير المؤمنين عمر إلى نيل مصر أما بعد
فإن كنت تجري من قبلك فلا تجري وإن كان الله الواحد القهار الذي يجريك
فنسأل الله الواحد القهار أن يجريك

«ТпадеГіанав Аллагъасул цІаралдалтун байбихъун, дуня-лалда жив лъикІасдаги квешасдаги гурхІулев, ахираталда хассго муъминчиясда горони гурхІуларев ТпадеГіанав Аллагъасул лагъ, муъминзабазул амир Пумарил рахъ-алдасан, Мисриялтул Нил гІоралде. Гьелда хадуб, мун батани дурго рахъалдасан (ай дуего бокъухъе) чвахулеб, билтълунеблтун, мун билтъанхъуге, чвахуге (ай, дуего бокъани горони), яги мун батани Жив цогояв, Жиндие бокъараб жо бокъухъе билтъанхъизе гъабулев, къудраталтул Аллагъас чвахизе, билтъанхъизе гъабулеблтун, дица гъарула гъев Аллагъасде мун билтъанхъизе, чвахизе, цІикІкІине гъабейн». Памроца ﷺ гъеб кагъат рехун буго Нил гІоралтубе, метер яс рехизейилан жакъа, ай цо къоялтъ себе. Нахъеяб къоялтул радалалде Нил гІоралтул лъим анцІила анлъго натІалъ тІаде бахун батун буго. Гьелдаса нахъе Нил гІор, цогидал гІоралго гІадин, гІадатияб куцалда билтълунеблтунги лъугъун буго. Ясал гІурултъе рехулеб жагъилаб заманалтул вахІшияб гІадатги Пумар асхІабас ﷺ хойзе гъабун буго.

وهكذا هذه العين لو حفرها رجل عمري لم يذبح لهم عصفورا فما فوقه لكن
لكل زمان رجال فلو داوم إنسان على اسم الله لا تحرقه النار ولا تغرقه البحر
ولا تنهشه الحياة ولا تضره السموم لأن كل مضر خلق مخوفا لمن يخاف الله فإذا
خاف العبد من الله بكماله فله التسخير والتأثير. «روح البیان»، ص ٩٦، ج ٣

Дов ищц къачІарав халифаги вукІаравани Пумар асхІаб гІадав , ай досда релълъарав, досги хъойзе букІинчІо женазе, чяхъуяли кисса, къадакохІинчІин. Унго-унгояб игІтикъадгун гъеб «Бисмиллагъ»алда даимлъарав чи цІаялъги вухІуларо, ралъдалъ гъанкъизеги гъанкъуларо, борохъалъги хІанчІуларо, загъро гъекъаниги заралги гъабуларо; кинабниги заралияб жо ТІадегІанав Аллагъас бижун букІиналъ хІакъикъаталда Жиндаса хІинкъарав чиясдаса жиб хІинкъулеблъун ва мутІигІаблъун.

وقد ظهر لك من هذا كله أن إحراق البخور وإلقاء ماء الورد ورشه وذبح شيء من مكان يتوهم فيه الجن كله شرك يجب أن يحترز منه

Гъанжи, хириял бусурбаби, цебе рехсарабщиналдаса нелъеда бичІІулеб буго, цо бакІалда женал ругиланги ккун, ай ругинги абун, гъениса гъел тІуризе яги гъездаса цІуни мурадалда гъеб бакІалда кІкІуѳ гъаби, гъенибе маул-вард, ай гІинтІидал тІегъалъул бахъараб лъим тІейи яги щвайи, гъениб жо хъойи, – гъал жал киналго жиб гъаби-ялдаса цІунизе нелъеда тІадаб ширк букІин, ай ТІадегІанав Аллагъасдехун, Досул къудраталдехун цоги жо гІахъал гъаби. Масала, цо чиясе зарал гъабизе лъугъина женал яги гІадамал, гъелде данде хІалтІизе гъабизе ярагъ кодоб босани, гъеб жо сабаб ккола. Амма мугъчІвай-таваккал ТІадегІанав Аллагъасде букІине ккейи – гъеб буго нелъеде манлъулеб жо гІилмоялъ ва гІуламааз. Нелъеде, балагъал нахъ чІваялъе, заралалдаса, унта-щокълъгиялдаса цІуниялъе, садакъа гъабе, тавбо гІемер гъабе, гІибадат гІемер ва бацІцІад гъабейн абураб магІнаялъул горони, женазе жал хъоян абун цохІониги Къуръаналъул аят яги свалат-салам лъеяв Аварагасул хІадис батулиц? Батуларо, гъаб бусурманчиясеги гІезе ккела.

وكذا من ذبح دجاجة لتصويتها مثل الديك أو ذبح ديكاً لتصويته قبل الوقت وهو السَّحَرُ وألقاها في مكان فقد ذبح ذلك للجن في اعتقاده لأنه أراد به صيانة نفسه وأهله وأولاده وماله من إصابة الجن والبلاء ولو كان لله تعالى لأكلها بل لو كان مخلصاً لما فعل مثل هذا. «روح البيان»، ص ٩٦ ، ج ٣

Женал тІуризе яги гъезул заралалдаса цІунизе гІоло бахур гъаби, маул-вард щвайи, жо хъойи – гъаздаго релъльон буго, ай ширклъун ккеялъулъ, масала цо чияс хъуни гІанкІо, хІелеко гІадин гІигІидунилан, ялъуни хІелеко хъуни заман горев, ай радакъегІуж горев заманалда гІигІидунилан, кванайчІого гъев гІанкІо-хІелеко нахъеги рехани, гъев ккола, гъев чиясул игІтикъадалда рекъон, женазе хъураб жолъун. Кинин абун, гъев гІанкІо-хІелеко хъоялъул магІна гъел хъоялдасан гъев чиясул мурад букІиналъе гІоло живго яги жиндир лъимал, рукъ-алъул агъло, боцІи-мал женазул заралалдаса яги цогидаб балагъалдаса цІунараблъун хутІи. Гъедин горевани дос доб гІанкІо-хІелеко хъойзего букІинчІелъул, хъун хадуб кванайзего кванайчІого нахъе рехизеги букІинчІелъул. Ай, рехсарал гІиллабазе гІоло гІанкІо-хІелеко хъой, хъун хадуб кванайзегичин хІинкъун нахъе рехи, – гъелъул магІна ккола ТІадегІанав Аллагъасде таваккал гъечІолъи, иманалъул загІиплъи, ай ширк.

Рехсараб хІалалда гІанкІо-хІелеко гІигІиди гІемер рагІулеб жо буго, гъелъие гІоло гъел хъой, нахъе рехи мекъса буго. Дида аскІорги рацІун, чангияз бицуна мина-ялдаса къватІире рахъине, гъев бичизе бокъун букІиналъул хабар. ГІилла щибан абун, гъазул гъаниб магІишат данде билълъунарого, жалго унтун, цинги гъев бицине дару-сабабалъул гІадамазухъе гъал ун, доз ножор мина-ялъуб щайтІабазул руккел бугин абун. Пажайблъи би-

шунго гъабизе ккараб жо буго: гъунар бугев чияс даруги гъабила, сабабги хъвайла, гъеб буго жиндасан бажарараб комек гӀадамазе гъаби, гъелда дагӀбаго гъечӀо. Ножодасан женазе зарал ккун буго, рехараб-речӀӀараб шун буго, гъаниб-доба руккел бугоянги абун, жедеда лъаларел харбалги рицун, халкъ махсароде кколаребани. ХӀасил, халкъалъул гӀемерисез гъанжи заманалда ТӀадегӀанав Аллагъасде тӀамун толеб жого гъечӀо, Досде гъарулеб жоги гъечӀо. Унта-щокълъгъани, хъатамасан женазе лъикӀаб бицине рортула, магӀишат тӀеренлъганиги сабаб цӀехезе гӀалимзабазухъе рортула, тӀабигӀияб балагъалдалъун къварилъи ккани, хӀакимзабазухъе рортула. Гъадиал пишабигӀамалаздалъун ТӀадегӀанав Аллагъасги гъел жедеца мугъчӀвай гъабулеб сабабалде тӀамун тола. МугъчӀвайи Жинде бугев, Жинда цере квералги даимго кколев муьминав лагъасейин абун ТӀадегӀанав Аллагъас сабаб Жинцаго рекъезеги гъабула. Аллагъасде мугъчӀвалеллъун гъареги киналго бусурбаби. Амин!

АВАРАГ ҖЕНАЛГУН ДАНДЕЛЪИ

Бицен женазул бугелъул, гъезул хӀакъалъулъ цойги аятал:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ﴾ الأحقاف: ٢٩

«Дуца рехсей, ай бице, ва гъав МухӀаммад авараг, дурго къавмалъе, Дица духъе женазул цо къокъа битӀиялъул къисса, Къуръаналъухъ гӀенеккизе, гъезда лъайзе (ай, къавмалда) дур рисалат инсазеги, женазеги, хӀатта малаикзабазеги, кинабго халкъалъе гӀаммаб букӀин».

Гьел женалги рукІана Еменалъул Насибайни абураб бакІалдаса, ялъуни Нинава абураб, Юнус аварагасул ۞ро-сулъа^[1]. Гьел женазул къадарги букІана анкъго, яги ичІго. Гьеб букІана свалат-салам лъеяв Авараг, Маккаялъул агълоялъ къваридги гъавун, гъез дагІватти къабул гъабу-ларого, гъев ана ТІаифалде, гъениб эбелалъул рахъалдасан жиндир гІагарлъиги букІун, гьел Исламалде ахІизе. Гъезги къабул гъавичІого, тІад вуссун Маккаялде вачІунаго, БатІну нахлат абураб бакІалда радакъе гІужалъ как бала вукІаго, гъенир рачІана гьел женал свалат-салам лъеяв Аварагасухъе, гъесда цадахъги рукІинчІо асхІабзабазул цохІониги чи, Зайд бину ХІарисат горони. Гъебги букІана фаризаял какал тІад къайчІеб заман, ай мигІражалде жив вачинелде цебего. Гьел женал, свалат-салам лъеяв Авара-гасде аскІоре щведал, гъесул цІалулеб Къуръаналъул гъа-ракъги рагІидал, «Генекке МухІаммадица цІалулеб тІехъ, ай Къуръан нелъедаго рагІизе, лъайзе», - ян цуцадехунги абун, гІенеккана. Цинги Авараг ۞ какдаса, цІалиялдаса тІовайдал, гъес цІалараб Къуръанги рагІидал, женаз гъеб къабул гъабуна, гъеб Къуръаналдеги свалат-салам лъеяв Аварагасдеги иманги лъун, гьел женал жедерго къав-малъухъе тІадруссана гъаб къисса гъезие бицине, иман гьелде лъечІони, гІазаб щвезе букІиналдалъун гъезие хІинкъиги къезе. Гьелде щвезегІан гьел женал рукІана ягъудиязул диналда, гъеб сордоялъ Исламияб диналдеги рачІана. Къавмалъе хІинкъи къезеги гьел свалат-салам лъеяв Аварагасул амроялдалъун ана.

قَالَ تَعَالَى: ﴿٦٩﴾ قَالُوا يَنْقُومَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٩﴾ الأحقاف: ٣٠

[1] Мусипалда гІагарлъухъ.

Къавмалъухъе щведал гъез абунa: «Я, нежер къавм! Нежеда рагІана цо тІехъ (ай, Къуръан) цІалулеб, МухІаммадиде ﷺ жиб рещтІараб Мусал ﷺ Тавраталда хадуб, жинца ритІухъги гъарулеб цереккун рещтІарал киналниги – Инжил, Таврат, Забур гІадал самавиял, ай ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан рещтІарал тІахъал; жинцаги тІоритІулеб ТІадегІанав Аллагъасде ва Аллагъасул хІакъаб диналдеги, ай Исламияб диналде».

Хадубги абунa гъел женаз къавмалдехун:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَقَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ، يَعْفِرْ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيَجْزِمَ
مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ الأحقاف: ٣١

«Я, нежер къавм! Ножоца жаваб гъабе ТІадегІанав Аллагъас расуллъун халкъалде витІарав МухІаммад аварагасе. Гъесде иманги лъуни, гъесда нахъги рилтълъани, ТІадегІанав Аллагъас ножор цо къадар мунагъал чурила [ай, ТІадегІанав Аллагъасдаги жедедаги гъоркъор ругел мунагъал чурила. ГІадамазда хурхарал хІакъалин абуни, куфруялда рукІаго рукІарал, гъел Исламалде вачІиналдалъун чуруларо, рецІизе яги разилтъи тІалаб гъабизе ккола]. Нуж цІунизеги цІунила ТІадегІанав Аллагъас кафурзабазе къачІан хІадур гъабун бугеб жужахІалтъул бухІи, унти цІакъаб гІазабалдаса».

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ لَا يُحِبِّ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ
أَوْلِيَاءُ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ (٣٢) الأحقاف: ٣٢

«Шив чи вугониги Тіадегіанав Аллагыасул Авараг МухІаммадил ﷺ ахІиялѣ жинца жаваб гѣабичІого, гѣв чиясе гѣчІо ворчІизе бакІ Тіадегіанав Аллагыасул гІазаб-гІакъобаялдаса, киве тІураниги, кив вахчаниги. Гѣб Аллагыасул ﷺ гІазабалдаса жив хвасар гѣавизе чиги гѣсие вукІине гѣчІо, гІицІго БетІергъанас хвасар гѣавуни горони. Гѣл гІадамал, жедеца Тіадегіанав Аллагыасул Расуласе жаваб гѣабичІел, баянго куфруялѣулѣ, кѣосиналѣулѣ руго».

تنبيه: قالوا ظلم الكافر وخصومة الدابة أشد لأن المسلم إما أن يحمل عليه ذنب خصمه بقدر حقه أو يأخذ من حسناته والكافر لا يأخذ من الحسنات ولا ذنب للدابة ولا يؤهل لأخذ الحسنات فتعين العقاب. «روح البيان»، ص ٤٨٩ ، ج ٨

КАФУРЗАБАЗДА ЗУЛМУ ГѢАБИЯЛѢУЛ БАЯН

Кафурчиясе ругел хІакъал ва гѣединго хІайваназул не-лѣедехун бугеб дагІба (ай, гѣабураб зулму-хІал бугони) кѣиямасеб кѣоялѣ цІакъго захІматаб буго. Шѣян абунѣ, бусурманчиясе кѣезе хІакъ бугони, гѣб хІакъалѣул кѣа-даралда рекъон, дов налѣуласухъа бахъун, досул лѣикІаб гІамал гѣасие кѣола, ай хІакъ лѣикІаб гІамалалдалѣун бецІула. Дов налѣуласул гѣчІони гѣасие кѣезе лѣикІаб гІамал, жиндие бугеб хІакъалда рекъарал мунагъал гѣас досде рехула, ай досие кѣола, цинги маслахІат кѣола. Кафурчияс абунѣ гѣасул лѣикІаб гІамал босуларо, ай досие гѣелѣ босун пайда гѣабуларелѣул. ХІайванги жинда гѣабураб зулмауялда рекъон инсанасухъа рецІел бо-сиялѣ агълолѣунго гѣчІелѣул, гѣасул лѣикІал гІамалал хІайваналѣе щибиѣе рукІинел, ялѣуни досие кѣезе му-нагъалги хІайваналѣул рукІунарелѣул, таклиф тІадаб букІунгутІиялѣ. ХІасил, гѣаб кІиябго хІалалѣулѣ бу-сурманчиясе жиндасан кѣисас босичІого ворчІизе бакІ

букІунеб гъечІо. ТІадеГІанав Аллагъ гурхІаги тІоцове дидаго, хадур киналго бусурбабаздаги. Амин!

Свалат-салам лъеяв Авараг женалгун дандчІваялълул хІакълълулъ дагълбги баян: себе рехсохъе, ТІаифалълул агълло Исламалде ахІизе Зайдгун цадахъ арав Аварагас ۞ гъениб бахълана моцІги анцІго кълги. Гълги гІенеккичІого, гъездасан хълги кълотІун, тІад вуссарав Аварагас ۞ Нахлат абураб бакІалда рахълана дагълалго кълоял. Гъенисан Маккаялде вачІине жинца къласд гълбидал, Зайдица абунa: «Я, Расулаллагъ! Жал сабабълун мун кълватІиве вахълине ккараб кълавмалде гъланжиги тІад кин руссинел?» – илан. «ТІадеГІанав Аллагълас жиндирго дин цІунизе буго», – абураб маГІнаялда кІалълан Зайдил раКІги батун, Авараг ۞ вачІана ХІираалълул маГІарде. Гъенив живгоги чІун, Зайд ана витІун Маккаялде, МутІГІим абурав мушрикасухъле, гълсда лълайзе гълбизе дун дур цІуниялде гълоркъле вачІина вуго», - ян. ГІарабазул гІадат букІана тушманасдаса мадугълал цІунулев. Гълъліе гІоло, живго Расуласдехун ۞ тушманлги бугев мушрик вукІаниги, МутІГІимица Аварагасе ۞ жаваб гълбуна, ай цІунизе тІадеги босана, вачІаянги абун битІана. ВачІун свалат-салам лъеяв Авараг Маккаялде жиндир мадугълалихъле рещтІиндал, МутІГІим, цадахъ жиндирго анлълго яги анкълго васгун цадахъ, киназго бан черхалда ярагълун, ана Масжидул-хІарамалълуве ва ахІана борхатаб гъларакълалдалълун: «Ва гълал данделъларал Кълурайшиял, дица тІаде босун буго МухІаммад цІунизе, гълсие изноги кълун буго Масжидул-хІарамалълуве лълугъліне, ножор цонигияв гълсде аскІове кълайзе гълчІев, гълсие щибниги зарал гълбизеги гълчІеб», – абун. Цинги свалат-салам лъеяв Авараг Масжидул-хІарамалълуве вачІана, тІавафги жинца гълбуна, хадуб какги бана, яргълд гІуцІцІарал эмен-васаз вачун рокълве тІадвуссинегі гълвунa.

Гѡаб риваяталда рекъон, ай Тѡаифалдаса тѡад вуссун унаго, Нахлаталда жиндица цѡалулеб Къуръаналъухъ женал гѡенеккарал свалат-салам лъеяв Аварагасда лъайчѡ, ай гъесда гъел рихъичѡ, гѡаб суратул «Жинн»алда цѡакъго баянги гѡабун буго. Гъенир гъел женал Расулгун ﷺ дандчѡвай кин ккарабин абунѡ: цере малаикзабазухъ гѡенеккизе зодоре рахунеллъунги рукѡун, хадусан цѡа речѡун жал нахъчѡвайдал, гѡаб гѡадада бугеб жо горо, ракъалда цо кинаб букѡаниги лъугъа-бахъин, хиса-баси ккун батѡизе ккола абураб магѡнаялда, гъелъул цѡех-рех гѡабѡизе рахъарал рукѡана гѡадал женал, жалги иблисалъ ритѡун. Цинги гѡадаб Къуръан цѡалулаги рагѡун, жал зодоса гъукъиялъе гѡиллагѡи лъан, гъенисан арал гъел жедерго къавмалъухъе. Гѡал женаз свалат-салам лъеяв Аварагасулги гъес цѡалула рагѡараб Къуръаналъулги хѡакъалъулъ хабар бициндал, цинги гъалги рачун араб гъезул къавмалъул кѡудѡяб къокъѡа Маккаялда свалат-салам лъеяв Аварагасухъе, гъезул къадарги букѡараб анѡѡила кѡиазарго, лъабнусго рукѡанинги буго. Маккаялда гѡагарлъухъ Хѡажун абураб бакѡалда Мугѡалаялда аскѡоб жакъѡа масжидул-жинн абураб масжид бугеб бакѡалда гъеб къокъѡаги тун, гъел женал арал Маккаялде ва бицараб Расуласе ﷺ гъезул хабар ва дандчѡвай гѡабѡизе дозѡе бокъун букѡин, свалат-салам лъеяв Аварагас гъезѡе къотѡигѡи гѡабураб къассе радакъе гъезулгун дандчѡвай гѡабѡизе. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас абураб асхѡабзабаздехун: «Диде амро гѡабуна, ай Тѡадегѡанав Аллагъас, къассе женазе Къуръан цѡалеян ва гъел Исламалде ахѡеян, кинав дида цадахъ ножор вильлъѡине вугев?» –ан. Гѡаб калам лъабѡѡолго такрар гѡабидалги данде жаваб къолев чигѡи лъугъинчѡго, Ибну Масгѡуд Гѡабдуллагъѡица абураб: «Дун вильѡина», - ян. Гъанжи Ибну Масгѡудица бицуна буго: Хѡажун абураб бакѡалде щведал, жиндир хѡетѡеялъ ра-

къалда тІасан хІушги цІан, свалат-салам лъеяв Авараг, «Дун тІад вуссун вачІинегІан гъаб хІуш бахун гъанивехун вачІунге, вачІани, дун дуда вихъизе гъечІо къиямасеб кьо чІезегІанилан», – ги абун, ана, ялъуни: «Дуда дун хІинкъула женаздасан зарал ккеялда», - ян абуна. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас женазе цІалана сурату «Икъраъ» ялъуни «АррахІман». Гьелда хадусан, бицунеб жо бичІчулареб, цо кутакаб гъагъай-хъуй бахъана, гъеб хъуялъ дун Расуласда ﷺ хІинкъизегицин хІинкъана щибдай кканаян абун, гьелдаса хадуб сихІ къотІараб гІодобебеччай лъугъана. Цинги свалат-салам лъеяв Авараг дида аскІов вачІана ва «Дуда бихъараб жого лъугъаниш?» – илан гъикъана. Дица, лахІчІегІерал, сиганазда релъгъарал гІадамал рихъанин абидал, Расулас ﷺ: «Дол Насибайниядаса женал рукІана», - ян абуна. «Дозул букІараб ахІи-хІур, гъва-гъвай щиб, дуца гІансаги борхун, гІодор чІаянги ахІанагури», - ян абидалги, абуна свалат-салам лъеяв Аварагас: «Дозул жедедаго жаниб, цо жедерго чІварав чи сабаблъун, дагІба букІана, гъез гьелгие хІукму гъаби диде тІамуна, дица гъезда гьоркъоб битІараб, хІакъаб хІукмути гъабуна». Гъале женазул хІакъалгъуль аятги:

قَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا عَجَبًا ۝١ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَمْ نُشْرِكْ بِرَبِّنَا أَحَدًا ۝٢ وَأَنَّهُ تَعَلَّى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ۝٣ وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ۝٤ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نَقُولَ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۝٥﴾ الجن: ١ - ٥ ، كل هذا من أول السورة إلى ههنا حكاية من الله عن كلام الجن

«Дуца абе, ва гъав МухІаммад авараг, гьел Маккаялгъул капуразде: «ВахІюялгъул нухалда дир ракІалде рехана,

ай, Жабраил малаикги вачІун, гьес диде бицана дица
 цІалулеб Къуръаналъухъ женазул цо къокъа гІенекки.
 Гьез абиги бицана жедерго къавмалде, ай Къуръаналде
 иманги лъун жал тІад руссиндал, «Нежеда рагІана
 гІажаибаб цо цІалулеб Къуръан, гІуцІи-тартібалъулъ,
 фасахІаталъулъ, магІна гъварилъиялъул рахъалъ жинда
 рельлъараб жиги рагІичІеб, Муса аварагасде  рещІараб
 Тавраталдаги жиб рельлъараб, ай гьебги жинца хІакъ гъа-
 булеб, жинцаги тІоритІулеб дунялалъулги ахираталъулги
 кинабниги лъикІлъи жиндилъ бугеб битІараб, хІакъаб
 нухалде, ай «Ла илагъа иллаллагъ» абураб калимату
 тавхІидалде. Нежеца иманги лъуна гьев МухІаммад ава-
 рагасде  ва гьесде рещІараб Къуръаналде, гъанжиялдаса
 хадуб нежеца нежер БетІергъанасдехун, ай ТІадегІанав
 Аллагъасе гъабулеб гІибадаталъулъ щибниги жо гІахъал
 гъабизеги гьечІо, ай иблис, гьелъул боял, яги цогідаб
 махлукъат. Нежер БетІергъан Жиндир кІодолъи цІакъ
 тІадегІанав вуго Жинца хъизан-лъимал кқоялдаса, ай
 ТІадегІанав Аллагъ гьелде яги гьеб горев цойги жоялде
 хІажатав гьечІо. Нежер жагъилаз, ай иблисалъ ва гьелъул
 бояз, ТІадегІанав Аллагъасде гІунтІизе гъабулеб букІана
 хІакъалдаса цІакъго ричІадаб, гІорхъолъи борчІараб
 гьереси, ай Аллагъасул вас – ГІиса  абун, (ГІиса вас
 вукІун хадув васасул эбел Марямги хъизан ккеларищха),
 гьединго ГІузайр авараг  – Аллагъасул васин абун, мала-
 икзаби – ясалин абун. Нежедаги кқолеб букІана гІадамаз
 яги женаз ТІадегІанав Аллагъасде гьечІеб гІунтІизабун,
 бугътан лъун, гьереси бицинаребилан, гьединлъидал ниж
 гьезда нахъ рильлъунелги рукІана. Гъанжи МухІаммадиде
 рещІараб Къуръан рагІидал, нежее якъинлъана гьеб
 хІакъаб ва битІараб нух букІин, нежеда лъайзеги лъана
 гьез ТІадегІанав Аллагъасул хІакъалъулъ гьереси бицулеб
 букІараблъи», – йилан женаз абиги». Ай, сураталъул ава-

лалдасан байбихъун, рехсарал аятал ккола женазул калам, ТІадегІанав Аллагъас хІикаятлъун свалат-салам лъеяв Аварагасде бицараб.

وفي الآية إشارة إلى أن العالم الغير العامل في حكم الجاهل فإن إبليس كان من أهل العلم فلما لم يعمل بمقتضى علمه جعل سفيها جاهلا لا يجوز التقليد له فالتابع للجاهل ومن في حكمه اتباع للشيطان يدعو إلى النار لأنه خلق منها

Рехсараб аяталъулъ буго ишара цІалараб гІилмоялда рекъараб гІамал гъечІев цІаларав чи жагъилав чиясул хІукмуялда вукІиналде. Хал гъабе, иблис гІилмоялъул агъ-лолъун букІана. БукІани щиб, гІилмоялда гІамал гъабичІеб мехалда гъеб жагъилаблъун, жинда нахърилълъине бе-гъулареблъун гъабуна. ХІасил, жагъилав чиясда яги жа-гъилав чиясул хІукмуялда вугев, гІилмоялда гІамал гъаби гъечІев цІаларав чиясда нахърилълъин щайтІаналда нахъ-рилълъин ккола, жинца халкъ жужахІалде ахІулеб.

تنبيه:

Масала, цо ханас, жиндир рагІияталъе гъечІого рес гъечІеб закон-къанунги хъван, цо тІехъ къела халкъалъухъе. Гъанжи цо чи вукІина гъеб жинца цІализеги цІалулев, халкъалде цеве вахъун гъеб гъезие бицинеги бицунев, бицине кутакалда махщел-гъунарги жиндир бугев, амма тІехъаль манлъухъе живго хъвадуларев. Цойги чи вукІина гъадаб тІехъ цохІо нухаль горони жинца цІаличІев, ялъуни цІализего цІаличІев вугониги, амма жинца гъабулеб фиша-гІамал, хъвада-чІвади, вагъа-вакари, ханасул ам-роялда нахъ вилълъин – кинабго тІехъаль манлъухъе бугев, цеве-цеве кІанцІун гІадамазе хабар бицинги жиндир гъечІев, аскІове вачІарав чиги жинца (ай, тІалиб вугони) тІехъаль манлъухъе манлъун витІулев. Гъанжи, Исламияб

жамагIат, ножоца пикро гъабе гъадав кIиявго чиясул, рагIияталь жиндасан пайда босизе мустахIикъав кинав вуго абун. Абизе бегъула вагIзачи вугоян цо жоялъул пикрого гъечIев чияс. Амма хIакъикъаталда жиндасан пайда босизеги жинда нахъ рильлъйнеги мустахIикъав – кIиабилев чи вуго. Кинин абун, нелъеца гъабсагIат цебе рехсон ана гIилмоялда рекъараб гIамал гъечIев цIаларав чи жагъилчиясул хIукмуялда вукIин ва гъезда нахърильлъин – щайтIаналда нахърильлъиналъул хIукмуялда букIинги. Гъединго нелъеца гъав кIиабилев чиясул мисал бачунаго, гъев чи тIехъ цIализего цIаличIев вукIанигиянги абун. Гъаб бакIалдаги ахIмакъав чиясул суал баккизе бегъула: «ТIехъго цIаличIев чи жагъилав горищ вукIунев, гъесда нахърильлъине кин бегъулеб?» – абун. Гъаб рагIиги битIараб букIинаан, дов кIиабилев чи жагъилав вукIаравани. Дов жагъилав чи кколаро. Жагъилав кин вукIунев ханас манлъухъе хъвадила вукIун хадув. Жагъилав ахIмакълъун дов вукIуна ханас манлъухъе хъвадизе лъала гъечIони. Ханасул, доб тIехъ цIалиялдасан, мурадго, доб лъайзеге лъан, хадуб гIамал гъабиги букIун бугеб хIалалъ, ккараб къоялъ ханас гъадав тIоцовисев чиясде, «Духъе гъаб тIехъ цIалун тезейищ къун букIараб, яги жинда рекъон дуца гIамал гъабизейищ?» – абун кIал гъикъичIогоги теладай? Киданиги толаро. Жиндие бо-къухъе, жив разияв хIалалда хъвадарав гъав кIиабилев чияс-сейин абун, тIехъ цIаличIогойилан ханас гIайиб гъабилин кколаро. Гъав тIоцовисев чиясул мисалалда вуго гIилмо цIаларав, гъелда гIамал гъабуларев гIалим. Гъединлъидал, гIакъилав чияс хал гъабизе ккела, бицунеб хабаралъул гореб, гъабулеб пишаялъул.

ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ۝٩ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۝١٠﴾ الشمس: ٩ - ١٠

«ХІакълъунго дуњялалъулги ахираталъулги лъикІабщиналда кверщел батана ва квешабщиналдасаги цІунана жинца жиндир нафс бацІцІад гъабурав чиясул». Ай, гІакъидаялъул, гІибадат-гІамалалъул, бицунеб рагІиялъул, гъабулеб пишаялъул рахъаль жинца жиндир нафс шаригІаталда рекъон куцарав чиясул. Гъеб лъикІабщиналда кверщел батиялдаса махІрумлъана, чІового хутІана жинца жиндир нафс бацІцІад гъабичІев, ай гъеб бокъухъе беччан тарав чи. Хал гъабе, ТІадегІанав Аллагъас абун гъечІо, «ЛъикІабщиналда кверщел батана жинца цІаларав, манлъарав, хъварав чиясул» – илан. Абун буго цІаларалда гІамал гъабурасулилан. ГІилмо цІалиялдасан, гъелда гІамал гъабиялдасан бугеб мурадги ккола нафс бацІцІад гъаби. Нафсги бацІцІад гъабун гъабураб гІибадат-гІамалалъул хІасил, ай ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан гъесие щолеб ажро-кири, Аллагъ разилъи – гъалъул мисал букІуна бацІцІадаб, сахаб, ай мустахІикъаб къаркъала-черхалда ретІараб бацІцІадаб, къимат гІадегІанаб, берцинаб ретІелалъул. Нафс бацІцІадги гъабичІого гъабураб гІамалалъул хІасилин абун, гъеб рельлъона хъубаб, мустахІикъаб горев черхалда ретІараб, додинабго чІухІараб, къиматаб, берцинаб ретІелалда.

Хириял бусурбаби! Ножода ракІалде ккоге гъал нелъеца жедер бицен гъабурал гІуламау-суъ, гІилмоялда гІамал гъабуларел гІалимзаби гъечІелилан. Гъел рукІинчІелани гъаб жакъасеб даражаялде халкъ ккезего букІинчІо, ай рикъалабазул, дагІба-рагІи гІемерлъиялъул рахъаль. Цойги, гъадиал гІалимзабазул мисал буго хІедул чирахъалъул, жибго жинцаго бухІизеги бухІун, гІадамазе канлъи кьолеб. Хадубги хал гъабе, ГІабдулвагъаб

ШагІрани ﷺ гІадав машгъурав, кІудияв гІалимас хъвай-
цІалиго гъечІев ГабдулгІазиз Дабагъи устарлъун кко-
ялъул. Гъев ГабдулгІазиз Дабагъиясда релъгъарал дагъал
гъечІо МухІаммадияб умматалда жаниса рахъарал, же-
дерго жагъиллъиялъ жагъилаб къавмалъ, жагъилзабиян
абун, къабулги гъаричІел, гІилмоги, гІамалги, гІакълоги
бугел гІадамаз, ТІадегІанав Аллагъасул вализаби рукІинги
лъан, жедедасан пайда босарал. ГІадада горелъулха абунги
бугеб, ТІадегІанав Аллагъ лъаялдаса Аллагъасул вализаби
лъай захІматаб бугилан. Кинниги, агълоялда горони агъло
бихъунгутІи хІакъаб буго. ХІакъаб агъло бихъулел, гъел
лъалеллъун гъареги гъеб жедер мурадлъун бугел киналго
бусурбаби.

ЖУНДУЗДАСАН КОМЕК ТІАЛАБ ГЪАБИ

**Цебе рехсохъе, свалат-салам лъеяв Аварагасе женазул кка-
рабги бицун, хадуб абудеб буго:**

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ الجن: ٦

«Инсаздасан бихъинал, ай гІадамал рукІана жедеца
цІуни гъарулел женазул рижалаздасан, ай бихъиназ-
дасан. Гъедин гІадамаз жедедалъун цІуни гъарулеб
букІиналдалъун женазул цІикІкІунебги букІана чІухІи,
фахролъи, къосин, куфру. Гъезул руасааз, ай чІахІияз,
бутІруз абудебги букІана: нелъеца тІалъи босана, ай
ханлъи гъабуна женаздаги гІадамаздаги тІадилаан». ХІасил,
Ислам бачІинелдего, жагъилаб заманалда, гІарабазул
гІадат букІана сафаралъ унаго букІа, чан гъабулаго букІа,
цо хІинкъараб бакІалде яги кІкІалахъе ккедал, женазул
чІахІияздасан цІуни тІалаб гъабудеб, гъезги абудеан:
«Дица цІуни гъарула гъаб кІкІалалъул женазул сайидас-

далъун жедедасан жагъилаб, ахІмакъаб къавмалъул зара-
лалдаса», - ян, цинги гъениб сордоги рогунаан паракат,
шибго хІинкъи гъечІого. ХІатта цо-цо мехалда гъезие
комекгицин гъабулеб букІана женаз, тІагІараб хІайван
тІадбусине гъабун, нух къосун ккани, ритІизе гъарун.

Ялъуни аяталъул магІна букІине бегъула:

Женаздасан жедеда цІуни бихъанагІан, гъеб гъунар
женаздеги гІунтІизе гъабун, гъелдалъун гІадамазул
цІикІкІунеб букІана куфру, къосин ва чІухІ, тІадеги
цІикІкІун женазе мутІигІлъизе гъираги бахъунеб букІана.
ТІоцебе женаздалъун цІуни гъари баккарабин буго Еме-
налдаса цо къавмалъ, гъездасан гъеб тІибитІунги буго
гІарабазда жанибго. Ислам бачІиндал гъеб жагъилаб гІадат
Исламалъ хойзе гъабун ва сундасаго цІуни ТІадегІанав
Аллагъасдасан гъарана.

وروى كردم بن أبي السائب الأنصاري رضي الله عنه أنه قال : خرجت مع أبي إلى المدينة في
حاجة وذلك أول ما ذكر النبي صلى الله عليه وسلم بمكة فأوانا المبيت إلى راع غنم فلما انتصف
الليل جاء الذئب فأخذ حملا من الغنم فوثب الراعي فقال: يا عامر الوادي جارك
فنادى مناد لا نراه يقول يا سرحان أرسله فأقى الحمل يشتد حتى دخل في الغنم
ولم يصبه كدمة فأنزل الله على رسوله بمكة ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ﴾
.. الخ. «روح البيان» ، ص ١٩١ ، ج ١٠

Абу Саиб Ансари رضي الله عنه абурав асхІабасул васас бицуна буго:
«Дун эменгун цадахъ цо нежерго хъулухъаль Мадинаялде
унел рукІана. Нухар къасе ниж руссана сордо байзе цо
гІиял вехъасухъе. Сордо бачІараб, ай радакъегІадаб зама-
налда бортун бачІун гІиялъе кІанцІана цо бацІ ва, чахъуги
ккун, унеб букІана. Цинги, кІанцІун тІадеги вахъун, вехъас
ахІана: «Ва гъаб кІкІалалъул хан, ай женазул хан, дие

комек!» – абун, гъеб мехалда вихъуларев чиясул гъаракъ бачІана ахІун: «Ва сархІан, гъеб беччан те», – абун, доб бацІаль беччанги тун, сах-саламатго бачІун доб чахъуги гІиялге лъугъана. Гъалъул хІакъалъулъ свалат-салам лъеяв Аварагасде Маккаялда рехсараб аятги рещІана. Гъадин букІана хІакъаб динги жедер гъечІеб, Аллагъги цо гъавулареб заманалда. Ислам бачІиндалги.

АЛЛАГЪ ГОРЕСДЕ АХІИ

عن علي بن أبي طالب عليه السلام أنه قال : إذا كنت بواد تخاف فيه السبع فقل أعوذ بدانيال وبالجرب من شر الأسد. «روح البيان»، ص ١٩٢ ، ج ١٠

ТІадегІанав Аллагъ жинда разилъаяв ГІали асхІабас абунa: «Мун вугони гІалхул жанавараздасан хІинкъи бугеб кІкІалахъ, дуца абе: «Дица цІуни гъарула Даниял аварагасдалъун ва гъев жаниве рехараб гъуялдалъунги, ай донкІалдалъунги, гъалбацІалъул квешлги-заралалдаса», - ян. Гъев Даниял аварaг عليه السلام кафурав ханас рехана гъуйиниве ва гъесда тІаде гъалбацІги рехана. ГъалбацІин абуни, бегизеги бегун, гІодор квачІалги лъун, квачІазда тІад бетІерги лъун, гъоялгъ гІадин рачІги кІибикІизе гъабулаго, гъесухъ балагъун чІана.

فعلم من ذلك أن الاستعاذة بغير الله مشروعة في الجملة لكن بشرط التوحيد واعتقاد التأثير من الله تعالى

ГІали асхІабасул عليه السلام гъаб каламалдасан нелъеда бихъулеб буго ТІадегІанав Аллагъ горесдалъунги цІуни, комек гъаризе бегъулеб букІин, амма тавхІидалъул шартІалда, ай хІакъикъаталда жинца цІуни тІалаб гъабулев чи ТІадегІанав Аллагъ вукІин лъай шартІалда. Масала, цо гІуруца восун

унев чияс ахИи бани рагІалда вугесде «Дие комек!» – абун, вачІун дос гъав хвасарги гъавуни, гъанжи гъав чиясде гъикъани мун лъица хвасар гъавуравилан, гъас абиларищ пуланав чияс хвасар гъавунаян, гъасул гъаб битІараб буго. Амма лъайзе ккараб жо буго гъав чи сабаб вукІин, жив хвасар гъавизе ТІадегІанав Аллагъас тІамурав. Ай Аллагъасдалъун горони, жиндирго гъунаралдалъун жив хвасар гъавизе дов чиясда хІалкІолареб букІин лъай. Гъадианаб комек тІалаб гъабиялдеги ширкин абулеб бугони, ракъул гъомералда тІад Аллагъ цо гъавулев чан чидай хутІила.

Бадроялъул магІракаталдаса тІадруссиндал, асхІабзабаз, «Дица пуланав мушрик чІвана», - ян цояс «Дица фуланав чІвана», - ян цойгияс абула букІун, рещтІараб буго гъаб хадуб бачІунеб аят, хал гъабизин гъалъулги:

قَالَ تَعَالَى: ﴿فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ الأنفال: ١٧

Аллагъас абула буго: «Нуж чІухІун ратани Бадроялъул магІракаталда мушрикинал ножоца чІванилан, ножода лъай, ножоца гъел ножорго гъунаралдалъун чІвайчІо, гъел ТІадегІанав Аллагъас чІвана, ай Аллагъас ножое квербакъиги гъабун, нуж гъезде тІадеги тІамун, гъезул ракІазулъе хІинкъиги Дица (ай, Аллагъас) рехизе гъабун чІвана. Дуца ракъги рехичІо, ва гъав МухІаммад авараг, кафурзабаде, ай хІакъикъаталда, дуца гъеб рехана сура-талда, ай бихъизе рехарав мун вугониги, хІакъикъаталда гъеб рехарав Дун вуго, ай Аллагъ. Ялъуни, реханиги гъеб ракъ кафуразухъе щевезе дуца гъабичІо, Дица гъабуна (ай,

Аллагъас ﷻ). Ялџуни, гџеб ракъ рехиялдалџун кафурза-
 базул ракъазулџе хІинкъи рехизе дуца гџабичІо, Дица
 гџабуна. Гџеб букІине гІоло, ай ракъ рехи яги капурза-
 базул ракъазулџе хІинкъи рехи, муџминзабазе кІудияб
 нигІматлџун, бергъенлџи, гџанимат^[1], ажро-кири жедее
 цвевялџул рахџаль. ХІакълџунго ТІадегІанав Аллагъ ножор
 ахІи-дугІа рагІулев ва ножор ният, ахІвал-хІал лџалев
 вуго». Гџаб кџиссаялџул хІасилин абунџи:

Бадроялде кџурайшиял ракидал, свалат-салам лџеяв
 Аварагас абунџа ТІадегІанав Аллагъасдехун: «Гџале кџу-
 райшиял рачІана, жедерго чІухІи-фахролџигун жедџа Дур
 расулги гџереси гџавулел, дир БетІергъан, дица Дуда гџарула
 дие кџотІи гџабураб жо кџе», - ян. Цинги вачІун Жабраил
 малаикас свалат-салам лџеяв Аварагасде абунџа, хџат цІураб
 ракъги босун, кафуразде рехеян. Цинги кІиябго гІаскар цу-
 цалџе индал, Расулас ﷺ ГІали асхІабасде ﷺ абунџа: «Дихџе
 цо хџат цІураб ракъ босе», - ян, ГІалица гџебги бачІана.
 Свалат-салам лџеяв Аварагас гџеб ракъ рехана кафуразул
 гџормазде, гџеб ракъ бадибе ва магІарзухџе инчІев, цвечІев
 мушрик цохІониги хутІичІо, гџелдалџун гџезул ракъазулџе
 хІинкъиги тІамуна, гџелги риха-хичана.

وفي الآية إشارة إلى أن التأثير من الله تعالى والعبد آلة في البين فينبغي للمرء أن لا يعجب
 بنفسه وعمله ولذا قال تعالى: ﴿فَلَمْ يَقْتُلُوهُمْ﴾. «روح البيان»، ص ۳۲۷، ج ۳

ХІасил, инсан ккола ТІадегІанав Аллагъасдаги цо
 гџабулеб ишалдаги гџоркъоб хІалтІулеб алатлџун, жиб
 хџвалев чиясдаги хџвалеб жоялдаги гџоркъоб кџала-
 малџул мисалалда. Гџединлџидал, чиясе рекџола жин-
 дасаго ва жиндир гІамалалдасаги чІухІунгутІизе.

[1] Давла.

حكاية: قال وهب: كان فيمن قبلكم رجل عبد الله سبعين سنة يفطر من سبت إلى سبت فطلب من الله حاجة فلم يقض فأقبل على نفسه وقال لو كان عندك خير قضيت حاجتك فأنزل الله ملكا فقال: يا ابن آدم ساعتك التي أزريت نفسك فيها خير من عبادتك التي مضت. «روح البيان»، ج ٣، ص ٣٢٧

Цересел умматазул заманалда цо чияс Тiадегiанав Аллагъасе лъабкъоялда анцiго сональ гiбадат гъабун буго, щаматаль ккураб кiал тiасияб щаматаль горого беччайчiого. Цинги цо къояль Тiадегiанав Аллагъасдасан гъес цо хiажатаб жо тiалаб гъабун буго, ай гъарун буго, Бетiергъанас гъесие гъеб къунги гъечiо. Гъеб мехалда гъев вуссун вуго жиндирго нафсалдехун ва абун буго: «Лъикiаб гiамал дуль букiарабани, ай мустахiикъаб букiарабани, тiобайзе букiана Бетiергъанас дур хiажат», – илан. Цинги Тiадегiанав Аллагъасул рахъалдасан цо малаикас ахiун буго гъесде: «Я, Адамил лъимер! Дуца дурго нафсалда гiайиб чiвараб гъеб сагiат-минут две лъикiаб буго гъалде цвезегiан цебе гъабурабщинаб гiбадаталдасаги», - ян. Гъедин вукiуна хiакъикъияв Аллагъасул лагъ, вукiаравани цо бугъа тайпа, цохiо гъарарабги къечiо абун Аллагъгун барщизе вукiана.

АЛЛАГЪАСУЛ ВАЛИЗАБАЗДЕХУН РАГЪ БАЙ

Хассго гъаб нилъер заманалда, цiаларалниги, цiаличiелниги, жагълоялъул ральдалъ гiанкъараб цо тайпаялъе бищунго кiвар бугеб ишлъун лъугъун буго заманалъул машаихзаби каки, гъел гъереси гъари, гъезда бугътанал лъей.

واعلم أن المحاربة مع الأولياء الكرام كالمحاربة مع الأنبياء العظام وكل منهم منصور على أعدائه لأن الله معهم وهو لا ينساهم ولا يتركهم بحال . «روح البيان»

ХІакъикъаталдайин абуні, ТІадегІанав Аллагъасул вализабаздехун рагъ гъаби Аварагзабаздехун рагъ гъабиялда релълъон буго. Гъел киналго жедер тушбабазда кверщел батаралги руго. Щаян абуні, ТІадегІанав Аллагъ гъелгун вугелъул, Досда гъел кІочонги толарелъул ва кинаб хІалалъги гъел рехонги толарелъул. Балагъалин абуні цо-цо аварагзабаде, вализабаде реччалел, гъебги гъезие даражаялъе букІуна, ццин бахъун беччараб букІунаро, дозул тушбабазде реччарал гІадин.

تنبيه:

Коммунистазул заманалда вукІарав цо «гІалим», гІадамаз жинде гІемераб жоги цІехолев вукІарав, жинца какги балеv, кІалги кколев вукІарав, гъелдаго цадахъ машайихзабадехун жиндир инкарги букІарав, гъале гъев чиясул хвалилъе жив лъугъиндал къватІире рачІарал ахирисел рагІаби: «Гъал коммунистаз Аллагъ гъечІин аби уяб букІине ккола, вукІаравани Дос диде гъаб рак унти ккезе телароан».

ТІарикъаталъул тІахъазда кисса – кибегі бицун букІуна машаихзабаде инкар бугев чи хвалда мекъса ккеялда хІинкъи букІунаян. Гъав рехсарав мискинги гъелъ вачарав вуго рухІ бахъиялда аскІюб БетІергъан ватиялде инкар гъабизе. Я, Аллагъ, цІунаги рухІбахъиялда аскІов мекъса ккеялдаса. Гъев чиги вукІарав Казбекалъул рахъалдаса магІарулав.

Хириял диналъул вацал! Цойги нухалъ васият гъабун абизе бокъун буго: ножоца хІакъикъиял машаихзабазул ракъан ккой. Ножода лъай, гъезгІадин нуж битІараб нухаре лъицаниги рачунасел. Гъез ножоде киданиги манлъизеги гъечІеб лъикІаб горони. Гъел машаихзаби какулел, гъезда

бугътанал лъолел гІадамаздасаги нуж ричІалъе, горони нуж гъез къосине гъарула. Гъл руго рихъулел щайтІаби. Нелъеца ТІадегІанав Аллагъги Аллагъасул динги ккуни, Аллагъасул квербакъи кидаго тІаса унаро. Къеги нелъее тавфикъ.

Свалат-салам лъеяв Аварагас Жабраил малаикасде гъикъун буго цо нухалъ: «Ракъалде рещтІунаго дуге ккараб захІмалъиги букІанищ», – илан. Жабраил малаикас жаваб гъабун буго: «Ракъалде рещтІунаго дун ункъго нухалда кутакалда гІедегІизе ккана», - ян: тІоцобисеб, Ибрагъим авараг ﷺ Намрузица цІадаве рехулев мехалда дун вукІана ГІаршалда гъоркъ, БетІергъанас дида амро гъабуна «Адрик гІабди» - абун, ай гъев цІунизе аян, гъеб лахІзаталда дун гъесухъеги щвана. КІиабизеги: Ибрагъимица вас ИсмагІил хъолев мехалдаги вукІана дун ГІаршалда гъоркъ, ТІадегІанав Аллагъас, цебего гІадин, амроги гъабун, гъенивеги щвана дун гъеб лахІзаталда, ай ИсмагІил цІунизе, гъесул гъан къотІугеян нусалде лъайзабизе. Лъабабизеги, Юнус авараг ﷺ ччугІаялъ ургъиве вачунев мехалдаги вукІана дун ГІаршалда гъоркъ, БетІергъанас амроги гъабун, гъенивеги щвана дун гъеб лахІзаталъ. Ункъабизеги, УхІудалъул къоялъ дур ца бекун, кІветІ къунцІун би баккидалги гъабуна дида ТІадегІанав Аллагъас амро: «Дир ХІабибасул би цо къатІра ракъалде тІинкІани, ракъалда гъойтІ-рохъ, хур-хер къватІибехун цІиризе, ай бижине гъечІо, гъеб гІодобе тІинкІизе тоге», - ян, гъеб лахІзаталъ духъеги щун, дица тІинкІулеб дур биялде гъоркъе хъатги ккун, гъеб би гъаваялде рехана, ракъалде тІинкІизе течІого». Ва гъединго вукІун вуго цо хІалалав, вацІцІадав, муъминав базарган. Цо чІужугІадамалъ гъесухъа хханги бичун босун, гІарац босизе рокъове вачун вуго гъав. Рокъове щведал, рахан нуцІаги щула гъабун, квешай чІужуги йикІун, гъалъ гъав ахІун вуго зинаялде.

ВорчІизе бакІги гъечІого, чара хварав муъминчияс гъарун буго гъалде, дун кІиго ракагІат какги бан вачІине, тІохде вахине веччаян, альги веччан вуго. ТІохдеги вахун, кІиго ракагІатги бан, ургъун вуго гъав щиб гъабундай лъикІ абун. Гъабун буго хІукму: «ГъанлъизегІан гъадин вацІцІадги вукІун, гъанжи гъеб кІудияб мунагъалде ккеялдаса дие хвелго лъикІ», – абун. КІанцІун веччан тун вуго тІохдаса гъоркъе. ГъебсагІаталда ТІадегІанав Аллагъас гъабун буго амро Жабраил яги цогідав малаикасде: «Дие гІоло хвезе гъоркъе кІанцІарав Дир лагъ хехго тархъан гъаве», – ян. Гъеб лахІзаталда вачІун, гъев малаикас гъоркъе кваркъиги бегъун, бигъа гъавун, восун лъун вуго гІодов. ГІодове щваравго гъасги рокъобе хайзе гъабун буго. Хал гъабе, ТІадегІанав Аллагъас Жиндир тасарруф ракъалда билъ-лъанхъизе гъабулеб куцалъул.

*МегІер нурччун бугони, чиясда махІ лъаларо,
МагІудат^[1] унтарасе нигІматазул кеп гъечІо,
Канлъи дагъал беразда дакъаикъал^[2] рихъилищ?
Къулубазул^[3] нур суйндал асрарал^[4] загъирлъилищ?*

*Иблисалъ хадув цІарав Халикъасде щолевещ?
Хуриб чІар хІалуциндал хІалбахъин гъанкъиларищ?
Гъваридаб ралъдал тІинде гъавасал^[5] горел щвелищ?
Щакъи-къалам гъечІого хъвадарун хатІ лъугъунищ?*

*Харицел бекІкІуларев вецарухъан вукІинищ?
Рехъен хъихъизе ккани, «вехъ» абураб цІар гІелищ?*

[1] Кванирукъ.

[2] ГІисинал жал.*

[3] РакІазул.*

[4] Бальголъаби.*

[5] Водопазал.*

Цаларав щинав инсан глалимав вуклуневиищ?
Гилмо данде бачине бетлер хлажалъиларищ?

Хикмат жиндий кьечлесе кьураб жого бугебиищ?
Кьуралъе щукру гьечлев гьелда даимлъулевищ?
Дунял хиралъарасда ахират клоченарищ?
Аллагъ тарав мунафикъ Аллагъасги теларищ?

Авлияал рихарас фасикъзаби кквеларищ?
Кесе бугев алигарх лъиего вокъиларищ?
Лъеца инсан гъанкъулев, ччугла – ракъдада холеб.
Къадирасул хлапклойи, хикматазул глемерлъи!

* * * * *

Ле, гьудупасул чи, гъабе цо тавбо,
Бетоналъ къед бараб къасро гладинаб,
Къанщун цо бералгун лъе къабун гали,
Гъоркъе ккараб гамачI хъурилеб хлапалъ.

Нахъа талихI кьурал кьерилазулъе ,
Кьурул лачен гладин, кланцлун вихъея.
Клудияб гъазават бокъун батани,
Къабея нафсалда бухлизабун цIал.

БахIарчи босада кьижун чIоларин,
Кьолоя матIият мадрасаялде,
МагIракат бихъичлев – рагъухъан горин,
Вахъа хехго тIаде, тIалиб ватани.

ТIотIоца билъараб гъойс беццичIого,
ТIалил наяз цIулеб гъоцIо балагъе,
Гъаваялъул чое клалцIи байчIого,
РекIел унтабазул дараби гъекъе.

Дин балъаргъулезул хьолбохъ члечлого,
Члараб ралъад гладал глалимзаби ккой,
Гларцухъ дин бичулел дорегланги тун,
Гларифуназ лъураб нухаве лъугъа.

Гьидаят бокъараз тласа бищараб
Тларикъатги какун, харбал рицунге,
Халикъас жал реццун аят рецтларал
Асхлабзабаздехун занну лъикІ гъабе.

ЛъикІаб гъалмагълъигун гъудуллъарасе
Гъездасан кидого квешлъи бахинчю,
Квешал чаглаздасан лъикІлъиги бахун,
Вохарав инсанги жиги рагІичю.

Габдалги глакъилги данделъанани,
Дудаго лъай, гъудул, гъель кьолеб хласил.
Нафсалъ квегъулевги нафс квегъулевги, –
Кинас речІчлараб члор чІчлелалда щвела.

Члеглераб нохъилги хъахІаб маккилги
Куц-къер цохІойилан цо-цоял чІола.
Царал сихІирлъигин хІамил оборлъи
Умумузго бицун кици тун буго.

ШаргІалъул чІолохъжо кІалдиб байчІесул
Беччан тараб мацІалъ гьоцІо тІоларо,
Тюгьоода рекІелъе хІапара ккараб
ПастІан, барщаниги, кьогІаб батула.

Тавболялъул бицун дунги сваканин,
Кидай ворчІила мун макьидаса.
Къечлеб талихІ боссе хІалги кІоларин,
ХІал кІолев Аплагъас насиб гъабеги.

الباب الثالث

ЛЪАБАБИЛЕБ БЕТІЕР

قَالَ تَعَالَى: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَجَّوْنَ
بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَنِ وَمَعَصِيَةِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ
فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصَلَوْنَهَا فَيُتْسِ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾

المجادلة: ٨

«Мун валагьулариш, ва гъав МухІаммад авараг, гьел гІадамазухъ, жал нахъчІварал ратІаги кІанцІун, балъго цуцадехун шуршудиялдаса, хадурги гІадруссун жал гьебго хІалалда щурщула ругел. Жалги шуршудулел ТІадегІанав Аллагъас хІарам гъабураб гьереси-зулмуялдалъун, муъминзабадехун тушманлъи гъабиялдалъун ва свалат-салам лъеяв Аварагасде гІасилтъиялдалъун, ай гьесул амроялде хилифлъи гъабун». Гьел рукІана мунафикъзаби, ягъудиялгун рекъон (жакъа нелъер заманалда гІадин), муъминзабадаса ратІаги кІанцІун, гьоркъанго гьезда бералги речІиизе гьарун, гьел муъминзабаде квешезе цуцаль шуршудулел. Цинги муъминзабада кколеб букІана цуцадехун шуршудулел дол рихъидал, гъадал гІадада шуршудулел ратиларо, цоцинаб гъазаваталде араб нелъер боялъул хІакъальгулъ квешаб хабар рагІунцин городаян, гьелдалъун муъминзабаде кІудияб пашманлъиги бачІунеб букІана. Гьелгул рахъалъан цІакъго дозул шуршур гІемерлъидал, хІал щун, муъминзабаз свалат-салам лъеяв Аварагасде щикаят гъабун, гІарз бахъана, цинги Аварагас ﷺ гьеб щурщур гъабиялдаса дол нахъчІвана. НахъчІван хадурги

гьел мунафикъзабаз гьадаб гІамал течІо, церего гІадин шуршур гьабизеги лъугъана. Гьезул хІакъалъулъ гьаб нелъеца бицен гьабула бугеб аятги рещІана.

Ялъуни магІнаялъул рахъалъ: «Гьел мунафикъзабаз цуцаде, ягъудиялгун рекъон, васият гьабулеб букІана свалат-салам лъеяв Аварасе мутІигІлъиялъул гІаксалда, досдехун хІалкІвараб тушманлъи, зулму, зарал гьабеян. Аяталъул хадуселда абулеб буго: «Гьел ягъудияз духъе рачІунаго, ва гьав МухІаммад авараг, две тахІият гьабулеб буго ТІадегІанав Аллагъас две гьабичІеб, гьабеян дуде амроги Аллагъас гьабичІеб тахІияталдалъун. Гьел ягъудияз абулеб букІана «Ассаламу гІалайкум»алъул бакІалда, «ассаму гІалайка» - ян, «Две хвел», – абураб магІнаялда, свалат-салам лъеяв Аварасеги гьелде данде абулеб букІана «ГІалайкум» - абун, ай «Ножоего хвел», – абураб магІнаялда. Цинги гьел ягъудияз, ва гьав МухІаммад авараг, дуда аскІоса индал абула: «Гьав чи хІакъав авараг горо, авараг гьав вукІаравани, Аллагъас гьаб нелъер квешаб дугІаялда дандбитІун нелъее гІазаб гьабизе букІана», - ян. Гьезие гІазаблъун гІела, ва гьав МухІаммад авараг, къиямасеб къоялъ жал руссине бугеб жужахІ. Гьел руссине ругеб гьеб жужахІалъул квешлъиха, ай цІакъ квешаб бакІ буго гьеб».

Хал гьабе дол ягъудиязул, Муса аварасул ﷺ Таврат цІалулел китабияллъун жал рукІаниги, цІаларалда гІамал гьабизе гьафуллъиялъул, дозда доб бичІчІунгутІиялъул. Свалат-салам лъеяв МухІаммад Авараг авараг вукІунгутІи доз чІезабун буго жедеца гьабураб квешаб дугІаялдалъун жеде дандбитІун гІазаб гьабунгутІиялдалъун. Дозда лъайзе кколаан цересел умматал жедер аварагзабазде гІасилъарал мехалда киназего, дунылалда гьабичІого гІазаб, ахираталда гьабизе тараб, гьелъулъ живго БетІергъанасда

лъалеб цо хІикмат букІун. Гьединлъидал дол хІинкъизеги кколаан жедее гІазаб гьабиги нахъе бахъун батиялда, ай ахираталда гьабизе тун батиялда. Гьедин тун букІин ТІадегІанав Аллагъас Жинцаго абунги гьечІищха: «Гьезие гІазаб ахираталда жужахІ гІела», – абун. Дунялалдаго гІазаб гьабичІого гьел таралги рукІана свалат-салам лъеяв Авараг гІаламалъего рахІматлъун витІарав вукІиналъ, ТІадегІанав Аллагъас гьесул хІурмат гьабун.

وللبخاري أن اليهود أتوا النبي ﷺ فقالوا: السام عليك ، فقالت عائشة رضي الله عنها: السام عليكم ولعنكم الله وغضب عليكم . فقال رسول الله ﷺ : ((عليك بالرفق وإياك والعنف والفحش)) قالت: ألم تسمع ما قالوا ؟ قال: ((أولم تسمعي ما قلت رددت عليهم فيستجاب لي فيهم ولا يستجاب لهم في)) السام الموت .
«хазн», ص ٢٤٠ ، ج ٤

Свалат-салам лъеяв Аварагасухъе цо нухаль рачІана ягъудиял, гьез саламги кьуна «ассаму гІалайка» - абун, ай «Дуе хвел», – абураб магІнаялда, Аллагъ жинда разилъаяй ГІаишат аскІой йикІун, гьелда гьадаб рагІи-каламалъул магІнаги лъалеб букІун, хІехъезего кІвечІого гьель абун: «Хвелги ножоего, ТІадегІанав Аллагъасул нагІанаги ножое, Аллагъасул цинги бахъаги ножада», - ян. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас абун: «Я, ГІаишат! Дуца тІадчІей гьаби рагІи-калам тамахго бициналда, мунги цІуне къвакІараб, хъачІаб калам гьабиялдаса, ТІадегІанав Аллагъасе сундульго къвакІи-хъачІлътиялдаса тамахлъи бокъула», - ян, ай саброялда, гІодореччан кІалъай бокъулаян. Цинги ГІаишатица ﷺ: «Я, Расулаллагъ! Дуда рагІичІищ доз абураб жо?» - ян абидалги, абун свалат-салам лъеяв Аварагас: «Дудаги рагІичІищ, я ГІаишат, дица дозде данде абураб, ай «ГІалайкум», – абун, дир дугІаялъе ТІадегІанав Аллагъас жаваб гьабула, дозул дугІаялъе

гъабуларо», - ян. Хал гъабе свалат-салам лъеяв Аварагас сундульго гъоркьохъеб къагІида цІунулеб куцалъул.

ЦУЦАЛЪ БАЛЪГО ШУРШУДИ

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذْ تَنْجِيئُكُمْ فَلَا تَتَنَجَّوْا بِالْأَثَرِ وَالْعُدُونِ وَمَعْصِيَتِ
الرَّسُولِ وَتَتَجَوَّأَ بِالْبِرِّ وَالنَّقْوَىٰ وَأَتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُخْشَوْنَ﴾ المجادلة: ٩

«Ва, гъал свалат-салам лъеяв Аварагасдеги Къуръа-налдеги мацІ-кІалаздалъунги раkІаздалъунги иман лъурал гІадамал! Нуж цуцадехун шуршудулел мехалда ягъудиял, мунафикъзаби гІадин, гьереси-мацІ, гъибат-бугътан, зулму гІадал, свалат-салам лъеяв Аварагасде гІасилъи гІадал харбаздалъун шуршудуге. Нуж шуршуде ТІадегІанав Аллагъасе мутІигІлъиялда, гІибадат-тІагІаталда, квешлъаби теялда хурхарал харбаздалъун». Ай, ягъудиялгун цадахъ мунафикъзаби магІсияталдалъун цуцалъ шуршуди какун хадуб, ТІадегІанав Аллагъас хІакъикъиял муъминзабаде хитІаб гъабулеб буго, гъезда манлъулеб буго нуж дозда рельтъон рукІунгеян.

Ялъуни гъеб хитІаб букІине бегъула жодоца кІалалъ иман лъурал, раkІаз иман лъечІел гІадамаздехун, нуж ягъудиязда рельтъон рукІунгеян, гъал кколаха мунафикъзаби. Аяталъул ахиралдаги абулеб буго ТІадегІанав Аллагъас: «Нуж хІинкъизеги хІинкъа ахир къиямасеб къоялъ нуж жинде русине вугев ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан ахираталда гІазабги, дунялалда щин бахъинги щвеялде рачунел гІамалал гъариялдаса».

قال أبو سعيد الخدري رضي الله عنه : خرج ﷺ ذات ليلة ونحن نتحدث فقال: ((ما هذه النجوى ألم تنهوا عن النجوى)) فقلنا : تبنا إلى الله إنا كنا في حديث الدجال ، قال: ((ألا أخبركم بما هو أخوف عليكم منه هو الشرك الخفي)) يعني المرأة .
«روح البيان» ، ص ٤٠٠ ، ج ٩

Абу СагИид худри абурав асхІабас бицунеб буго: «Аллагъ разилъаял асхІабзаби эрга гъабун чІолел рукІана свалат-салам лъеяв Аварагасе хъулухъалъе. Гъедин чІезе бокъа-разул къадар цІикІкІун, цо сордоалъ гъазул цо чангояв Худригун цадахъ Расуласул ﷺ рагъдохъ харбида рукІун, гъезде тІаде вачІана, ай къватІиве ваккана свалат-салам лъеяв Авараг. Цинги гъес абуна: «Гъаб шуршуди щиб ножор, нахъчІван горищ рукІарал шуршудиялдаса?» - ян. Цинги гъаз абун буго: «Нежеца тавбо гъабуна, гъелдаса ниж ратІалъизеги ратІалъана, ниж рукІана дажалил хІакъалъулъ харбида», - ян. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас абуна: «Дица ножое бицинищ гъеб дажалил пит-наялдасаги дун ножоца хІинкъараб жо, гъеб буго балъгояб ширк», - ян, ай рияалъе, гІадамазе рихъдае гъабулеб гІамал.

РИЯЪАЛЪУЛ БАЯН

Анасидасан رضي الله عنه бицараб хІадисалдаги абулеб буго:

عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي ﷺ أنه قال: ((إذا كان يوم القيامة نادى مناد أين المرأون وأين المخلصون قوموا وهاتوا أعمالكم وخذوا أجوركم من سيديكم))

Къиямасеб къоялъ ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан ахІула: «Кир ругел гІадамазда бихъизе гІоло гІамал гъабурал ва бацІцІадго Аллагъасе (гІ.в.ж.) гІоло гъабурал, рахъа тІаде ножорго гІамалалгун, гІамалазухъ ажроги босе ножоца гІамал жиндие гІоло гъабурасухъа» - ян

(бацІцІадго гѣбураб гІибадаталъухъ ажро ТІадегІанав Аллагъас гѣбила, рияалъул агълоялъ лъихъа босилеб?). Хадубги абунa свалат-салам лъеяв Аварагас:

قال النبي ﷺ : ((لا يصيب للمرائين من أعمالهم شيئاً إلا حسرة وندامة وشقاوة)) ثم قال النبي ﷺ : ((يا ابن آدم الإخلاص الإخلاص)). «حديث أربعين شرح عصفري»

«Рихъдае гѣбураб гІамалалъул гъев чиясе щибниги пайда гъечІо, ургъел-пашманлъи, къосин горони», - ян. Хадубги абунa свалат-салам лъеяв Аварагас: «Я, Адамил лъимер! Воре ихлас, воре ихлас», – илан. Цойги хІадисалда абудеб буго:

((عمل ابن آدم كله عليه لا له إلا ما كان من أمر معروف أو نهي عن منكر أو ذكر الله))

«Адамил лъимадул кинабниги гІамал гъесие заралалъе букІуна, хайиралъе букІунаро къиямасеб къоялъ, лъикІлъиялдалъун амро гѣби, квешалдаса нагъю гѣби, нахъчІвай, ТІадегІанав Аллагъ рехсейги, ай зикроги хутІизегІан». Гъал жал пайдаялъе ратула. Цойги хІадисалда абудеб буго Аварагас ﷺ:

وفي الحديث: ((ألا أخبركم بأفضل درجة من الصلاة والصدقة)) ، قالوا: بلى يا رسول الله ، قال : ((إصلاح ذات البين))

«Дица ножое бицинищ суннатал какал раялдасаги, садакъа къеялдасаги хирияб гІамал?». «Бице, я Аллагъасул Расул», – илан асхІабзабаз абидалги, абун буго: «Цуцаль барщарал, ракІ хварал гІадамазда гъоркъоб рекъел-маслахІат гѣби буго», - ян.

وفساد ذات البين هي الحالقة فلا أقول تحلق الشعر ولكن تحلق الدين. «روح البيان» ، ص ٢٨٤ ، ج ٢

«Рекъел-маслахІат гъабиялгун гІаксалда, гъоркъоблгъи хвезе гъабулевлгун вугони, гъелъ гъев чиясдаса дин кІкІвала, бетІералдаса рас кІкІвалеб гІадин», ай диналдаса вацІцІад гъавула, ватІа гъавула. Цойги хІадисалда абулеб буго Аварагас ﷺ:

عن أبي أيوب الأنصاري رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال له: ((ألا أدلك على صدقة خير لك من حمر النعم)) ، قال: بلى يا رسول الله ، قال: ((تصلح بين الناس إذا تفاسدوا وتقرب بينهم إذا تباعدوا))

Абу Аюб ансариясе ﷺ абулеб буго свалат-салам лъеяв Аварагас: «Дица мун тІовитІилищ бищунго лъикІаб садакъа гъабиялде?» - ян. «ТІовитІе, я Аллагъасул Расул», – ин абидал, абуна Аварагас ﷺ: «Дуца гІадамазда гъоркъоб рекъел-маслахІат гъабе, гъезул гъоркъоблгъи хвараб, пасалгъараб мехалда, дуца гъел цуцаде гІагарги гъаре цуцадаса тІурал, ричІалгъарал мехалда».

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُبَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ المجادلة: ١٠

«Гъел ягъудиялгун мунафикъзабаз гъибат-бугътаналдалгун, гІисян-фискъоялдалгун гъабулеб шуршуди букІунебго щайтІаналдасан буго. Ай, гъезда гъеб берцин бихъизе гъабула, гъелде гъел рачуна муъмин-забазул ракІазулгъе пашманлгъи лгъугъине гІоло. Гъел мунафикъзабазул шуршудиялдасан яги щайтІаналдасан кигІан дагъабниги зарал гъечІо, ТІадегІанав Аллагъасул изноялдалгун, Досие бокъиялдалгун горони, амма амроялдалгун горо, ТІадегІанав Аллагъас лгъидениги квешлгъиялдалгун

амро гѡбуларо, гѡлгѡл зарал шуршударазе жедеего буго, мунагѡл гѡрулеллгѡн рукІналда бан, ай муъминзабазул ракІазулгѡ мунафикъзабазул шуршуралдалгѡн бачІаниги, хІакъикъаталда гѡб пашманлгѡ ТІадегІанав Аллагъасул изноялдалгѡн, Дос тІамун бачІараб букІуна, гѡб пашманлгѡ муъминзабазе мунагѡл чуризе, даража цІикІкІине сабаблгѡнги букІина. Гѡединлгѡдал муъминзабаз щибаб хІалалгѡлгѡ, сундулгѡ, цоги жоялде гѡбичІого мугъчІвай, гІицІго ТІадегІанав Аллагъасде гѡбе, щайтІаналдаса цІуниги Досдасан тІалаб гѡбе. Жиндир амро ТІадегІанав Аллагъасде тІамун, мугъчІвай Досде гѡбурав лагъасул хъул киданиги чІобого хутІуларо».

Свалат-салам лъеяв Аварагасги абублеб буго:

((وفي الحديث: ((إذا كنتم ثلاثة فلا يتناج إثنان دون صاحبهما فإن ذلك يحزنه

«Нуж руголгѡрал мехалда лѡабгоял цадахъ, кІигоял шуршудуге ножорго гѡлмагългѡиги тун, гѡлгѡ дов пашман гѡвула».

روي أن فاطمة عليها السلام رأت كأن الحسن والحسين عليهما السلام أكلا من أطيب جزور بعثه رسول الله ﷺ إليهما فماتا فلما غدت سألته عليه الصلاة والسلام وسأل هو جبرائيل عليه السلام وسأل هو ملك الرؤيا ، فقال: لا علم لي به ، فعلم أنه من الشيطان

Аллагъ разилгѡяй ФатІиматида бихъана макългѡ, свалат-салам лъеяв Аварагас битІун бачІараб берцинаб, лгѡикІаб варанидал гѡнги кванан, ХІасанги ХІосенги хун. Радал гѡлгѡ гѡб бицана свалат-салам лъеяв Аварагасе, Аварагас гѡикъана Жабраиласде, Жабраиласги гѡикъана малаку-ругѡ, ай макъабазда тІад тарав малаикасде, гѡести абун буго гѡб макъоялгѡл жинда щибго лгѡлеб жо гѡчІилан. Гѡлдалгѡн лгѡана макъу щайтІанияб букІин. Масала, гѡл щайтІабаз ракІалде рехизе гѡбураб

жо, яги бихъараб макъу уяб лъугъани, гъебги ТІадегІанав Аллагъасул хІукму-къадаралдалъун букІуна, гъалдеги кантІизе ккола.

قال في الأسئلة المقحمة أين ضرر الحزن قلت ان الحزن إذا سلمت عاقبته لا يكون حزناً في الحقيقة وهذه نكتة أصولية إذا الضرر إذا كان عاقبته الثواب لا يكون ضرراً في الحقيقة والنفع إذا كانت عاقبته العذاب لا يكون نفعاً في الحقيقة

Пашманлъиялъул зарал киб бугебан абун, жиндир ахир бацІадаб, ай ахир лъикІаблъун бугеб пашманлъи хІакъикъаталда пашманлъи кколароян абила. Ай, ахираталда жиндалъун ажро-кири щолеб, дунялалъул рокъоб щолеб зарал – хІакъикъаталда заралъун кколари. Ахираталда жиндалъун гІазаб-гІакъобаялде кколеб дунялалъул мунфагІат-хайир – хІакъикъаталда, мунфагІат-хайирлъунги кколари.

ЛАТІАИФАЛ КЪАЧИАЙ

وفي الآية إشارة إلى أن الشيطان يناجي النفس الأمارة ويزين لها المعارضات ونحوها ليقع القلب والروح في الحزن والاضطراب وضيق الصدر ويتقاعدان من شؤون المعارضة عن السير والطير في عالم الملكوت ويحرمان من مناجاة الله ... الخ

Рехсараб аяталдасан бихъулеб буго щайтІан нафсул аммартгун шуршудулеб букІин, ай, гъеб щайтІаналь берцин бихъизе гъабулеб буго нафсалда, ракІги рухІги пашманлъиялде ккей мурадалда, гъеб кІиялдего дандечІей. Гъеб дандечІеялдалъун щайтІанальги нафсалъги гъабулеб буго ракІалъеги рухІалъеги хІалкІвараб квалквал, гІаламул малакуталдехун роржин, ай бухъен гъабиялъе, ва гъединго ТІадегІанав Аллагъасулгун мунажат гъабиялъеги.

ХІасил, щайтІанги инсанасул нафс-тІабигІатги гІаламул мулкалда, ай дунялалда хурхарал, зулманиял ругелъул, киналниги шаргІалде хилифлъулел гІамалал гъезуль рукІуна, гъезульан раккула, лъикІалщинал, шаргІалдехун хилифлъуларел гІамалалин абун, нураниял ругелъул, ракІалъуль, рухІалъуль рукІуна, ай гъезульан раккула, гьал БетІергъанас цІунараллъунги рукІуна. Кинниги агълузулматазул, ай инкарчагІазул, дагІбадулазул зулматал-бецІлъаби цІакъго бергъарал мехалда, гьел латІаифазул нурал дол бецІлъабаз рахчизе гъарула, биццалъидал накІкІаль бакъул нур бахчизе гъабулеб гІадин. Гъадин ишги бугелъул, гьел латІаифал цІуниялда даимго тІадчІей гъабизе кколеб буго. Гьел цІуниялъе хІалтІизе гъаризе машаихзабаз манлъулел аврадазде щвараб даруги гъечІо. ТІадегІанав Аллагъас тавфикъ къеги тІоцобе диеги, хадуб диналъул вац-яцазеги гьел латІаифал цІунизе.

Цойги ракІалде щвезе гъабизе бокъун буго: какцин баларел, байзе лъаларел, гъанжи байзе лъайзе гъабизе байби-хъарал руччабаца бицуна, бихъиналги камуларо, жедедаго рихъулел, рагІулел жал рицунел, ай щайтІаналь нафсалде манлъун ракІалде рехизе гъарулел пикраби-хивалал гъезда кколел руго хІакъикъиял илагъиял жалилан. Гъединал жалаз гуккизе бегьиларо бусурбаби.

ЦУЦАЕ ГІАТІІЛҔЫ ГҔАБИ

Хадусеб аяталда абулеб буго Тіадегіанав Аллагьас:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا
يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانْشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ
أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ المجادلة: ١١

«Ва, гҔал жанисанги тІасанги жодоца иман лъурал гІадамал! Свалат-салам лъеяв Аварагас ножоде абураб мехалда мажлисалда, гІатІилҔы гҔабейан, ножоца гІатІилҔы гҔабе, ай тІаде рачІаразе гІодор чІезе бакІ гҔабе, ножое ТІадегіанав Аллагьас гІатІилҔы гҔабила дунялалдаги ахираталдаги. Ай, дунялалда - гІатІидаб хІалалаб ризкыи кьун, ахираталда - хабаль лахІдо, алжан гІатІид гҔабила». ГҔаб аят гІаммаб буго киналниги бусурбаби лъикІлҔыялҔе данделъулел мажлисазда, масжидалҔуб букІа, цогидаб бакІалда букІа, ва гҔединго рагъул майданалда мухъал гҔарун чІаразегі. Аллагь разилҔаял асхІабабазул нахъегІан ккараз рагъул майданалда хІаракат бахъулаан бишун цебесеб кьерде рачІине, ва тІалаб гҔабулаан гьоркьоре лъугъине бакІ, рагъизе гҔираялҔь ва шагьидлҔун цеве хвезе мурадалҔыи.

Цойги хІадисалда абулеб буго:

وفي الحديث: ((لا يقيمن أحدكم الرجل من مجلسه ثم يخلفه فيه ولكن تفسحوا))
وفي رواية: ((لا يقيمن أحدكم أخاه يوم الجمعة ولكن ليقل تفسحوا))

«Ножор цонигияс гІодов чІаралҔуса чи тІаде вахъине гҔавуге, гҔосул бакІалда мунго гІодов чІезелҔун, кинниги

гъосде абе бакІ гъабейн». Цойги риваят: «Ножор цонигияс ножорго диналъул вац Рузман къоялъ гІодов чІаралъуса тІаде вахъине гъавуге, гъесде абе диеги бакІ гъабейн».

وقيل : إن رجلا من الفقراء دخل المسجد وأراد أن يجلس بجانب واحد من الأغنياء فلما قرب منه قبض الغني إليه ثوبه فرأى رسول الله ﷺ ذلك فقال للغني : ((أخشيت أن يعديه غناك ويعديك فقره)) وفيه حث على التواضع والجلوس مع الفقراء

Фукъараазул цояв лъугъун вуго масжидалъуге, цинги гъес къасд гъабун буго цо бечедав чиясул хъибилалда гІодов чІезе. Гъеб мехалда гъев бечедав чияс жиндирго ретІел бакІа-бахарун буго, дов факъирасда хъвайзе горилан хІинкъарав хІисабалда. Цинги гъеб жинда бихъидал, свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Щиб, мун хІинкъунцин горищ вугев горде гъесда хъвани дурго бечелтъи гъесде, яги гъесул мискинлъи дудего бахинебилан?».

Цо риваяталда гъаб аят рещтіналъе ккараб сабаб:

Свалат-салам лъеяв Аварагас мугъажиразулги ансаразулги Бадроялъул рагъда гІахъаллъарал асхІабзаби цІакъго кІодо гъарулаан. Цо къоялъ гъезул цо къокъа бачІана Расуласул ﷺ мажлисалде, ва хутІана рахъун чІун, гІодор чІезе бакІги цвечІого. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас гъезул щивав чи рикІкІун, гІодор чІаразде, «Ва, фулан, мун тІаде вахъа, ва фулан, мунги вахъа», - ян цІар-цІар ккун абун, тІаде рахъине гъаруна. Цинги мажлисалда рукІарал цо-цо мунафикъзаби, гъеб жо ритІухълъийищ бугеб абун, цуцадехун шуршудана, жалго тІаде рахъине гъаруразулги разилтъи гъечІебгІадаб сурат свалат-салам лъеяв Аварагасдаги бихъана, гъеб мехалъ рехсараб аятги рещтіана. Аяталъул ахиралдаги абулеб буго:

«Ножоде абураб мехалда какде ругониги, зикроялде ругониги, жигъадалде ругониги, тІаде рахъаян, нуж, амроялда нахъ рилъълун, кІвахІ тун тІаде рахъа. Гьедин разиго амроялда нахърилъъларал, жанисанги тІасанги жодоца иман лъурал муъминзаби ТІадеГІанав Аллагъас ахираталда алжаналъур тІадеГІан гъарула. Гьединал муъминзабаздасан жодое ГІилмоги кьурал, гьеб ГІилмоялда рекъараб ГІамалги бугел ГІалимзабиги гъарула ТІадеГІанав Аллагъас алжаналъур хассаб даражаялдалъун тІадеГІан. Ай, ГІилмо гьечІел муъминзабаздаса ГІилмоги кьурал муъминал ГІалимзаби алжаналъур даражаялълул рахъалъ тІадеГІан гъарун руго гьезул ГІилмоялълул хІурматалъе ГІоло.

*Аллагъас кьечІони, тІалихІ щоларо,
Тавбо гъабичІесе гьидаят гьечІо,
Гъава-нафс бергъиндал, бугъа киниги,
Бубудиялъ инсан учуз гъавула.*

*Чан какгин кІалалда гІумру арав чи,
Ахир мекъсаги ккун, кьосун холарев.
Хал гъабе фиргІавнил сахІаратазул,
СахІухІаб тавбоялъ алжан босарал.*

*Араб гІумроялълул куффо чуризе
Калимату-тавхІид бихъулищ гІураб,
РакІ-раклалъ битІараб шагъадаталълулъ
Ширк-нифакъ бухІулелб хІарарат буго.*

*ХІикмат БетІергъанас, тІалаб гъабуни,
ТювитІичІого лагъ толевго гьечІо,
Тавбо гъабурасе гьидаят щвейи
Щун бихъараздасан якъинлъун буго.*

Якъин щупалъидал шаклъи тлаглуна,
Тласа хлур баццундал матлу гвангъула,
Матлу баццунебги ццлер къотлулебги
Къаглида лъайчюни, хласил кколаро.

Хлалкюлев Аллагъас абадиялъе,
Алжан-жужахI абун, кIуго рукъ бана,
КIиялъулго цояб тласа бищизе
Щивав инсанасе изноги къуна.

Алжан бокъаразе швезе ресалъе,
Русулалги ритлун, тлахъал рещтIана,
РахIманас манлъухъе тлахъазда рекъон
Тлоазго рисалат таблигъ гъабуна^[1].

Тушман иблисалда хадур аразе
Ахират гъечIилан лъайзе гъабуна,
Алжан-жужахIалъул хIукму-хIал бицун
ХIакъикъат халкъалъул кодобе къуна.

Кавнуялъул гIуцIи, махлукъат бижин
Халикъ ватиялъе далиллъун чIана.
ЧIаголъи гъабизе шибаб рухIалъул
ХIикматаб гъунаралъ къудрат бицана.

Цинги, жагълоги къун, гIакъло бергъарас
Гъидаяталъул нух тIалаб гъабула,
ТIалаб гъабун хадуб халикъас гъесий
Сабаб рекъезабун нухги рагъула.

[1] Аллагъасул дин халкъалъухъе щевезе гъабуна*

Гъанжи глажаибаб, глин тламун бихъе,
Бицине бокъараб цо къисса бугин,
Цинги пикро гъабе, босизе лъани,
Бигъаго батудеб талихІ бихъизе.

Абубакар сиддикъ ﷺ накълотъун хадув
Халифалъун ккарав глударул фарукъ ﷺ,
Глараб-глажамазул улкабазде щун,
Исламалъул байрахъ жинца боркарав.

Цо нухалъ кутакаб гласкарги глудун,
Гладудлагъ – жиндир вас бетлерлъунги тун,
Глажамиязул цо къавм Исламалде
АхІеян тладги къан, къватІиб бахъараб.

Къуватаб сангаралъ сверун жиб къараб,
Хайбаралъул гладаб шулалъи бугеб,
Бахъизе кІвеялда божиго гъечІеб
Батараб цо хъала борхалъуда тлад.

ЧІорбутІаз речІІизе сангар борхатаб,
Хвалчабаз рагъизе магІракат гъечІеб,
РекІаразул гъаб бо – ункъазарго чи
Ургъалилъ тІерхъарал хІалалде ккана.

Куфаразул боги жаниб гъамалун,
ГъалбацІаз гъанжи рагъ пългун гъабилеб?
Гъаб куфруялдаго къавмги жибго тун,
Жал тлад руссун ине ресги киб бугеб?

Гъадинал фикрабалъ, къварилъиялда
Къасро^[1]сверун кквеялъ сокайзаруна,
Ракълида сулхІ гъабун, я давла босун,
Ислам гъезухъ щевезе анищ букІана.

Сабаъ Еменалда Билкъис кинниги,
Къасроялъул ханги маръат^[2] йикІана,
Манзараталдалъун^[3] цо къояца гъаль
Къасроялда сверун бер щевезабуна.

Бодуль гІарабияв цо гІолиласул
Гажаибаб гъайбат гъалда бихъана,
Гъай маръат жийгоги хІаснаъ^[4] йикІана,
ХІал хисун кІудияб хІохъал беччана.

Щиб дуй ккараб абун гъаравашаца
Маликаталдехун^[5] хитІаб гъабуна,
Гъаб къасро хІакълъунго дов цо гІолилас
Босизе бугилан гъальги абун.

Гъанжи гъаравашал гІажаиблъана,
«Кайфа залика?» - ян^[6] рихун хутІана.
«Хадусан лъала гъеб ножода», – абун,
Жаваб маликаталъ мухІканго къуна.

Кагъат хъван жиндирго мурадги бицун,
Цинги гІолиласухъ расул витІана,

[1] Хъала

[2] ЧІужугІадан.

[3] РикІладе балагъулеб алат (прм. бинокль).

[4] Берцинай гІадан.

[5] Ханалдехун

[6] Гъеб кин - абун

Рисалаталъулъги цлакъго берцинаб
Бицун хІал кІолареб гІакъло букІана:

«Дица къасроялъуб дуй нух гъабилуш
Мун дийги, дун дуйги рукІине?», – абун.
РакІалдаго гъечІеб рисалат щведал
КІуго шартІалдалъун жаваб гъас къуна:

«Дуца дурго къасро къватІисан – нежехъ,
Жанисан – досухъе къе», – абун хъвана.
Авалаб бичІІанин, дов чи лъаларин,
Лъай гъабейн гъарун, гъальги битІана.

Гъанжи гІолиласги тафсир гъабуна^[1]
«Дуца дурго ракІ къе Аллагъасухъе,
Аллагъги цо гъаве, гъесдеги юсса;
Гъесдехун гІагарлъи тІалабги гъабе!!!»

ГІолиласул тафсир Маликатица
Кутакалда бокъун къабул гъабуна.
«Баб^[2] дица рагъанин, дурго гІаскаргун
ВачІа жаниве», - ян изноги къуна.

Рагъ-къал гъабичІог, рекъел-супхІалда
ХІисноялда^[3] жаниб гІаскар лъугъана.
ГІакъло бергъун, жагъло къарай маликат
Къавмалъего баркат щварай лъугъана.

Гъанжи дов гІолилас Маликатие
Исламалъул рахъалъ хабар бицана.

[1] Баян гъабуна

[2] НуцІа

[3] Хъала

Бицун цебе араб, клоченабураб
Берцинаб рагигун гъайги кІалъана:

«Гъаб къавмалда жаний къадро-асс бугей
Гъиммат-кІвар цікІкІларай ханги йигелъул,
Вугищ дур гъаб бодуль дудаса кІудае
Дица жинда цебе Ислам боссе чи?»

Гаскаралъул амир – нежер кІудияв
Ибну Гумар вугин гІолилас абун,
Габдуллагъиде жий аскІой ячиндал,
Эсги гъалде Ислам бакка-бахъана.

«Бусурбабазда гъорлъ дудаса кІудае
Дица жинда цебе Ислам босизе
Вугищ цойги чи?» - ян Маликатица,
Цебе гІадин, суал гъанжиги къуна.

Гъасги, жаваб гъабун, жиндирго эмен
Амируль муъминин вугин бицана.
Иманаль ракІ ціурай Маликатица
Цинги «Гъесухъе дун яче», – абуна.

Ибну Гумарица гІаскаралдасан
ГІолилазул къокъа хІадур гъабуна,
Гъезул ціуниялда, цІакъ хІурматалда
Мадинаялде жий нухай регІана.

Гумар асхІабасда  аскІое щвана,
Адаб» хатиралда хитІаб гъабуна,
«Гъанив цохІониги дудаса кІудае
Чиге вугищ?», – абун жинца гъикъана.

Гьелъий жаваб гъабун, Гумар асхлабас,
Аллагъасул Расул Мухаммад вугин ^ﷺ,
Гъесул Равзаялде килищги битлун,
Хоб доба бугилан бихъизабун.

Бишас клодо гъаюн гъидаят цварай
Гьалъ: «Дун равзаялде яче, – гъарана,
Расулуллагъасда цебе горони,
Ислам дица боссе гъечлин», – клалъана.

Ибну Хатлабица, жавабги гъабун,
Ячун Равзаялде щевезе гъаюна,
Шафигласе хлакъаб хлурмат-адабгун
Берцинаб хлалалда жий гюдой члана;

Галамалъул Халикъ – Аллагъ цойилан,
Цинги Мухаммадун расулуллагъан,
Ислам къабул гъабун, шагъадат битлун,
Таса ийин гъечлеб давла босана.

Бечелъи-ханлъиялъ данде цлалареб
Даруль-бакъаалъул клодолъи щвана,
Щукру-рецц гъабизе жинда клолареб
Жавгъар кодобе щун, мурад тлобана.

Тагъадехун юссун, мунажат гъабун,
Жинда бугеб ургъел эсде бикъана.
Имсудехун юссун ясаль кинниги,
Игтикъад щулияб капам гъабун:

«Куфругин ширкалъул бецллъиялдаса
Нуралде гъанжи дун яхъун йигелъул,

Нахъа магісиятаз гъаб дирго иман
Чурук гъабиялда хіинкъулей йигин.

Гъеб чурук гъабизе бокъунги гъечіин,
Гъаб бакіалда дир рухі босеян абун
Дуца Аллагъасде гъарун те», – йилан
Гъарун ХІабибасде ахлі гъаль бана.

Гъанжи Равзаялъул нуціхъе ячіун,
Ратомахіоялда тІад бетІерги лъун,
Ракъалда хъибил бан, гІебеде чІвайгун
ГІизраил малайкас рухі босун тана.

ХІабибасде юссун бараб ахІуе
РахІманасул жаваб хеккого цвана,
Ширкалдаса тІурун бухъараб сафар
Баціціадаб имангун гъаниб тІобана.

Гъанжи маликатил талихІ хал гъабун,
ХатІабил ГІумарил ﷺ магіо чвахана,
Чурун, мусраби ран хІадур гъаюна
ХІурулгіин киниги къачІа-кіатІана.

БакъигІалде йосун, асхІабзабазда
Гъоркъоб хобги бухъун, юкъа-юхъана.
Якъин баціціалъидал дунялги рихун,
Ахиратальул рукъ тІаса бищана.

Бокъарав чиясда гъадинаб талихІ
Батизе рес буго, тІалаб гъабун,
ТІолабго гІумроялъ гъабун тараб ширк,
Шагъадат битІидал, кин чурун буго.

Чанги батлулаб дин добеџанги цун,
Гукъалааз Ислам босулеб буго.
Исламияб горев дин Бетџерџанас
Къабул гъабуларев гъезда лъан буго.

Лъай тлалаб гъабизе ресалги ругин,
Ралагъе бералъан канлъи-лъай бугел,
Куфруялда хвани, талихI къунебин,
Тавбо гъабун, русса нуж Аллагъасде.

Дин гъечIони, гIадан хIайван вукIунин,
ХIайванлъун вукIине лъие бокъилеб?
БитIараб нух кквечIев мусафирасе
Сафар битIуларин, кантIе нуж гъалде!

БитIараб нухалъул бакъульги хутIун,
Бесдаллъарав дие дугIаги гъабе.
Дирги дугIа-алхIам, къабул гъабун,
Къойилго ножое, диналъул агъло.

БЕЧЕЛЪИЯЛЪУЛ ВА РЕСУКЪЛЪИЯЛЪУЛ БАЯН

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا﴾

الإسراء: ٣٠ ﴿٣٠﴾

ТIадеџIанав Аллагъас абулеб буго:

«ХIакълъунго дур Бетџерџанас, ва гъав МухIаммад авараг, Жиндир лагъзадеридасан Жиндие бокъарасе, ай цоясе ризкъи гIатIид гъабула, цойгиясе – къваридги

гъабула. ХІакълъунго дур БетІергъан Аллагъ Жиндир лагъзадерил загъирги батІинги лъалев, гъезие маслахІатаб гъабулев вуго». ТІадегІанав Аллагъас къудусияб хІадисалдаги абулеб буго:

قال الله تعالى (في الحديث القدسي) : ((وإن من عبادي المؤمنين من لا يصلح إيمانه إلا الغنى ولو أفقرته لأفسده ذلك وإن من عبادي المؤمنين من لا يصلح إيمانه إلا الفقر لو أغنيته لأفسده ذلك وإن من عبادي المؤمنين من لا يصلح إيمانه إلا الصحة لو أسقمته لأفسده ذلك وإن من عبادي المؤمنين من لا يصلح إيمانه إلا السقم ولو صححته لأفسده ذلك إني أدبر أمر عبادي بعلمي بقلوبهم إني عليم خبير)) روى أنس رضي الله عنه كما في بحر العلوم فيغني الله ويفقر ويبسط ويقبض ولو أغناهم جميعا لبغوا ولو أفقرهم لنسوا فهلكوا . «روح البيان» ، ج ٥ ، ص ١٥٢

«ХІакълъунго, Дир муъминал лагъзадеридаса вуго цо-цо чи, жиндир иман лъикІлъуларев, ай пасалтъиялдаса бацІцІадго хутІуларев, бечелъиялдалъун горони, Дица жив мискинав-пакътиравлъун гъавуни, гъель жиндир иман пасатги гъабулев. Ва гъединго Дир муъминал лагъзадеридаса вуго цо-цо чи, жиндир иман лъикІлъуларев факъроялдалъун горони, Дица жив бечед гъавуни, гъель жиндир иман пасатги гъабулев. Цойги Дир муъминал лагъзадерилъ руго жедер иман лъикІлъуларел чи сахлъиялдалъун горони, Дица жедее унти къуни, гъель жедер иман пасат гъабулел. Ва гъединго руго Дир лагъзадерилъ жедер иман лъикІлъуларел чи унтиялдалъун горони, Дица жедее сахлъи къуни, гъель жедер иман пасатги гъабулел. Дица Дир лагъзадерил тадбир гъабула гъезул ракІалда бугеб Дида лъаялдалъун. Дун гъездасаги лъикІ гъезул загъиралги батІиналги ахІвалал лъалев вуго».

ХІасил, ТІадеГІанав Аллагъас щивав лагъасул батІин хал гъабун, гъесие маслахІатаб гъабула, нелъедайин абуні гъеб лъаларо. Нелъее бокъула, нелъерго жагъилаб гІакъло хІисабалда, дуњялалда чІаголти гъабизе сахлти-саламалтъигун, боцІи-мал, бечелтъигун, эркенго, аваданго. Хал гъабе ТІадеГІанав Аллагъас муъминчи ххихъулев куцалъул, гъосие ахират лъикІаб щевезе гІоло, унти-факъро къеялъулъ маслахІат бугесе гъеб къун, гъечІесе бечелти-сахлти къун. Гъалде кантІичІого бусурманчи бегъилищ? Гъадин ишги бугелъул, нелъеда, ай бусурбабазда гІадаблъун ккола ТІадеГІанав Аллагъасул амро-нагъюялда нахъ-рилътъин, Досул хІукму-къадаралда разилти, нелъеего багъилияб букІаниги доб хІукму къадар, букІинчІониги, гъединго мискинлъиялде саброги, бечелтъиялъе щукру гъабиги. Аллагъас насибаблъун гъабеги.

قال في «الأسرار المحمدية»: كان أويس القرني رحمه الله إذا أصبح أو أمسى تصدق بما في بيته من الفضل من الطعام والثياب ثم يقول: اللهم من مات جوعاً فلا تؤاخذني به ومن مات عرياناً فلا تؤاخذني به

Увайс аль-Къарани ﷺ вукІана радал яги бакъанида, ай щибаб къойил, жиндирго рокъоб бугеб, жиндасаго тІокІаб квен-тІех бугониги, ретІел-партал бугониги, садакъадаеги къун, абулевлъун: «Я, дир Аллагъ! Вакъун хварав чи ватани (ай жинда сверухъ), гъесдалъун дун мунагъалде ккезе гъавуге. РетІине ретІел, байзе мусру гъечІого, ай щвечІого хварав чи ватани, гъесдалъунги дун мунагъалде ккезе гъавуге», - ян. Хал гъабе, жедер якъин шулиял, иман камилал гІадамазул Аллагъасдаса хІинкъиялъул кутакалъул. РақІ чІун абизе кІвела, Дагъистан бахун къватІирехун ругелгун цадахъ бечедал чагІаз жедер даран-базаралдаса тІадаб закат бахъулеб букІарабани, Дагъистаналда мискин-пакъир вукІинароанилан. Руго закат бахъулел, табарругІ, ай

суннатаб садакъяалъе жедер кверги гІатІидал гІолохъабиги. Къабул гъабеги гъезул гъеб кинабго, Ибрагъим халиласул ﷺ къурбангІадин. Закатги бахъуларел, садакъя-хайратги лъаларел – гъелги кантІизе гъареги.

وكان علاج رحمه الله يقول مخبرا عن حاله : إذا قعد الرجل عشرين يوما جائعا ثم فتح له طعام فعرف أن في البلد من هو أحوج إلى ذلك منه فأكله ولم يؤثر به ذلك المحتاج فقد سقط من رتبته

ХІосенил ХІалажи абун, агълуллагъазул цо кІудияв чияс абулаан, ай жиндирго хІалалдасан, макъамалдасан кІалъалаан: «Цо чиясул ани кванайчІого вакъун къого къо, цинги гъесие щвани тІагІам, цинги гъесдаги лъани гъеб шагъаралда жиндасаги гъеб тІагІамалде хІажатав, ай, кванайчІого къого къоялдасаги цІикІкІун къоял ругев чи вукІин, цинги, жиндирго нафсалдаса дов хІажатав чиги тІаса вищичІого, гъав чияс кванани, гъев чи жиндир даражаялдаса гІодове вортула» - ян. Гъединаб даража-макъамалгъул, иман-якъиналгъулни бицунго щиб гъабилеб, цо нелъедасаго тІокІлъараб къадаралдасаниги мискин-факъирасдехун бербалагъи гъечІони, нилъ кинал бусур-бабиха рукІинел? Аварагас ﷺ абун бугелгъул:

((الجنة دار الأسخياء))

«Алжан сахаватал чагІазул рукъ буго» - ян. ТІадегІанав Аллагъас нилъ гъареги сахаватал чагІаздаса, цІунаги къарумлъи-бахиллъиялдасаги. Амин!

Цойги аяталдаги абулеб буго ТІадегІанав Аллагъас:

قَالَ تَعَالَى: ﴿أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ

لَا يَلَيْتُ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ الزمر: ٥٢

«Маккаялъул капурзабада лъаларогодай буго ТiадеГiанав Аллагъас Жиндие бокъарасе ризкъи гiатГидго-гъарзаго кьолеблъи, бокъарасе къварид гъабулеблъиги, гъедин гъеб ризкъи цоясе – гiатГид, цойгиясе – къварид гъабиялъуль буго далил-хIужжа жедеца МухIаммад аварагасдеги Къуръаналдеги иман лъурал муъминзабазе гIаламалъуль киналниги умурал рилъанхъизе гъари, цойгиясдаса гъечIого, гIицIго ТiадеГiанав Аллагъасдасан букIин лъайзе». Гъаб аяталъуль ругел пайдабаздаса ккола пикро гъабурав чиясе: инсанасул нафсалъул хасият буго жив цо къварилъи-балагъалъулъе ккедал ТiадеГiанав Аллагъасде кIанцIи, Досде гъари, Досие хIели. Жив рахIаталда, эркенго вугев заманалда ТiадеГiанав Аллагъасдеги гIасилъун, нигIматазе щукруги тун, Довги кIочон, жиндирго гъунаралдалъун кинабго бахъун чIезе гъабун бугеб гIадин, чIухIун хъвадулевлъунги вукIун. Къварилъи-хIал тIаде щвараб мехалда ТiадеГiанав Аллагъасде, кIанцIиялъ пайда гъабуларо, фиргIавнги кIанцIана ТiадеГiанав Аллагъасде гъанкъула вукIин жинда лъайдал, шагъадатги битIана, амма къабул гъабичIо. ТiадеГiанав Аллагъасде гъарулевлъунги, хIелулевлъунги, Досие мутIигIавлъунги, Дов ракIалде щолевлъунги инсан вукIине ккола жив сахлъи-саламалъиялда, эркенлъи-рахIаталда вукIаго, бусурманчи гъалде кантIичIого гIеларо. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго:

((تعرف إلى الله في الرخاء يعرفك في الشدة))

«Дуда Аллагъ лъай, Дов тIалаб гъаве, ракIалде щва мунго сах-саламат, эркенго, рахIаталда вукIаго, Аллагъасда мун ракIалде щвела, ай Дов духъ валагъила дуде хIал щведал,

дуге к̌варагІиндал». Цойги рехсараб аяталъул пайда-
ялдаса, ай кантІизе г̌вариялдаса ккола: гІадамазул букІуна
цо тайпа жал агьлуллагьалин, ай как-кІалги бугел, динги
г̌бабулел, Аллагьасеги мутІигІал чагІиян чІарал, жакъа
ниль киналго г̌адинаяда гьорлъа ругин абуні мекъсаги
ккеларо. Гьезде тІаде, ай нелъеде тІаде бачІараб мехалда
цо кинаб бугониги балагь-к̌варилъи, унта-щокълъи, ниль
кІанцІула ТІадегІанав Аллагьасде ва гьарула гьеб балагь-
к̌варилъи, унти тІаса босеян. Сундуге гІолоха гьарулеб?
Гьарула ТІадегІанав Аллагь разилъиялъе гІологи горев,
ахират щвеялъе гІологи горев, гІицІиго нелъерго нафсазе
дунялалъул рахІат тІалаб г̌абиялъул мурадалда. Ай, не-
лъеда кІочона балагь, к̌варилъи, унти тІаде беччарав чи
гІицІиго БетІергьан вукІин, гьеб балагь-к̌варилъиялде
сабро г̌абизе ккейги, сабро г̌абиялдалъун нелъеего
щолев ажро-кириги, гьелъуль нелъеда лъаларев цо кинаб
букІаниги маслахІат нелъеего букІунеблъиги. Гьалъул
хІасилалда ниль ратулел руго ТІадегІанав Аллагь лъай
тІалаб г̌абиялъул нухалъуль Досде таваккалги гьечІел,
саброги дагьал, г̌абулеб гІамалалъулъе ширкги жобарал,
загІифаб иманалъул гІадамаллъун. Ай, г̌абулебщинаб
гІибадат-гІамалал, гІакъидат, иман – гьаб киналдасанго
мурад нелъерго нафсазе рахІат тІалаб г̌аби батарал
гІадамаллъун. Ва гьединго загьирал нигІматал, бечелъи
ТІадегІанав Аллагьас к̌едалги ниль лъугьунел руго
хІижабалъул агьлолъун. Ай, БетІергьанасдаги нелъедаги
гьоркъоб гьеб боцІи-мал пардавлъунги ккун, Аллагь
лъаялде щвеялдаса махІрумго хутІарал гІадамаллъун.
Кинабниги рахьалъан г̌адинаял гІунгутІабаз сорун росун
ратарал мехалда, тавбоалъул гьапудухъе кІанцІичІого
кире рорчІилел? БитІахъе абуні, дидаго чанги ракІалде
ккола дун, дир устарзабаз тІарикъаталъул кинал рукІаниги
вирдалги манлъичІого, гІумроялъго «Астагьфирулагь»

бачуна тунгоІаги вукІарав анищан. ХІакъикъаталдаги, хириял муъминзаби, хассго тІарикъаталъул агъло, ниль руго нелъецаго гъабураб щинаб гІибадаталдасаги ва гъабураб тавбоаялдасаги даимго тавбо гъабиялде хІажатал, ахир заманалъул загІифал лагъзал, ниль гъалде кантІизе ккола, тавбо – гІибадаталъул хъонин абун бугелъул, тавбоаялда даимасул дин бацІаІадго хутІила.

ويرد هذه الآية على من يرى الغنى من الكيس والفقر من العجز أوحى الله تعالى إلى موسى عليه السلام : أتدري لم رزقت الأحمق؟ قال: يا رب لا. قال: ليعلم العاقل أن طلب الرزق ليس بالاحتياج فالكل بيد الله ألا إلى الله تصير الأمور

Рехсараб аяталъ нахъчІвалебги буго: «бечелъи – лебаллъи, гІакъиллъи, цІодорлъиаялдалъун хІасуллъула, пакъирлъи – гІажизлъиаялдалъун хІасуллъула» - ян абулев чиясул пикро. ТІадегІанав Аллагъас Муса аварагасде ﷺ вахІю гъабун абун буго: «Дуда лъалищ, Муса, Дица ахІмакъасеги ризкъи щай къолебяли?», ай гІакъиласега гІадин. «Лъалароха, БетІергъан», – ан Мусаца абидалги, абун буго ТІадегІанав Аллагъас: «Дица гъеб къола гІакъиласда лъайзе гІоло ризкъи тІалаб гъаби бажари-лебаллъиаялда бараб гъечІолъи», - ян. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абунa:

قال ﷺ : ((إن الرزق يطلب أحدكم كما يطلبه أجله))

«Ножое къадар гъабураб, ай ножое хъвараб ризкъиялъ нуж тІалаб гъарула, ажалалъ, ай хвелалъ тІалаб гъарулел гІадин». ХІасил, нелъеего хъвайчІеб ризкъи балагъун гъелда хадур рортанхъулел ниль рукІуна, нелъеда хадуб жибго бачІунеб нелъее хъвараб ризкъиги букІуна. Боржал щведал горони ризкъиги нильги дандаги чІваларо, кигІан цІакъ ниль рортанхъаниги.

وقال الجنيد رحمه الله : من يرى البلاء ضرّاً فليس بعارف فإن العارف من يرى
الضر على نفسه رحمة والضر على الحقيقة ما يصيب القلوب من القسوة والرين
، والنعمة إقبال القلوب على الله

Жунайдил Багъдадияс абуна: «Шив чи вугониги жинде
бачІараб балагъ-къварилѣи жинда зараллъун бихъун,
гъев чи гІариф горо, ай Аллагъ лъаялде щварав чи горо.
ХІакъикъаталда гІариф абула жинде бачІараб балагъ
рахІматлъун бихъарав чиясде. Гъел гІарифуназда аскІоб
хІакъикъияб зараллъун ккола ракІазде тІаде рещтІунеб
къасават, ракІал бецІлѣи, ракІазда къаву чІвай. Дунялалда
тІаде рачІунел балагъал – къварилѣаби горо. ХІакъикъияб
нигІматлъунги, гъел гІарифуназда аскІоб, ракІал Алла-
гъасдехун руссин ккола, дунялалтъул боцІи-мал хІасуллѣи,
рахІат-эркенлѣи цвей – кколари.

Цойгиги аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ إِنِّي بَسِطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ، وَمَا أَنْفَقْتُمْ
مِّن شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ، وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ ﴿٣٩﴾ سبأ: ٣٩

«Дуца абе, ва гъав МухІаммад авараг ﷺ, хІакълъунго
дир БетІергъанас, ай ТІадегІанав Аллагъас Жиндир лагъ-
задеридасан Жиндие бокъарасе ризкѣи гІатІид гъабула
ва къваридги гъабула. Ай, цо заманалда гъев лагъасе
ризкѣи гъарзаго кьола, цоги заманалда дагъги гъабула,
гъев лагъасул иманалтъул хІалбихъизе гІоло, ва живго
ТІадегІанав Аллагъасда горони лъалареб хІикматалѣе
гІологи. Ножоца сундалтъун бугониги лъикІаб рахъалдехун
буссине гъабураб садакъа-хайрат, ТІадегІанав Аллагъ
ножое гъелтъул бакІалда Жинца гъелдасаги лъикІаб кьолев

вуго. Дунялалда бугони – боцІи-мал кьун, ялъуни, дагъаб бугониги, кьуралда разилъи ризкълъун гъабун [гъеб кьуралда разилъун, гІейгъабун чІей абун, лагъасе паналъи гъечІеб хазиналъун ккола]. Яги ахираталда ажро-кири, даража, алжаналъул нигІматал къеялдалъун. Ялъуни ду-нялалдаги ахираталдаги кьун. ТІадегІанав Аллагъ ризкълъи кьолезул бищунго лъикІав вуго». Ай, ТІадегІанав Аллагъ горев цогідав чи, хІаким вукІа, хан вукІа, бечедав чи вукІа, лъимал-хъизаназе нафакъа кьолев эмен вукІа – гъал киналго ТІадегІанав Аллагъасул ризкълъи хъвара-хъварасухъе щевезе гъабулел васитІаби, ай гьоркьохъаби ккола, хІакъикъаталда ризкълъи кьолев чи ТІадегІанав Аллагъ горони гъечІо.

САДАКЪАЯЛЪУЛ ХИРАЛЪИ

ХІасил: садакъа къеялдалъун хутІаралда баракат лъола, тІаде баракат бугебги кьола, барахщуге, муъминзаби, ре-салда рекъон, садакъа-хайрат гъабизе. Свалат-салам лъеяв Аварасги абун буго:

((الخلق كلهم عيال الله وأحبهم إليه أنفعهم لعياله))

«ТІадегІанав Аллагъасе кинабниги халкъ, ризкълъи къе-ялъул рахъалъ, цо чиясул рукъалъул агълоялда релъълъон буго». ХІакълъунго бищунго ТІадегІанав Аллагъасе вокъу-левги – бищунго халкъалъе мунфагІат-комек цІикІкІарав вуго. Цойги хІадисалдаги абулеб буго:

وفي الحديث : ((إن لله أملاكاً خلقهم كيف يشاء وصورهم على ما يشاء تحت عرشه ألهمهم أن ينادوا قبل طلوع الشمس وقبل غروبها في كل يوم مرتين: ألا من وسع على عياله وجيرانه وسع الله عليه في الدنيا والآخرة ، ألا من ضيق الله عليه

«أَلَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَعْطَاكُمْ لِنَفَقَةِ دَرْهَمٍ عَلَى عِيَالِهِ خَيْرٌ مِنْ سَبْعِينَ قَنْطَارًا» وَالْقَنْطَارُ كَجَبَلٍ أَحَدٍ وَزَنًا ((أَنْفَقُوا وَلَا تَخْشَوْا وَلَا تُضَيِّقُوا وَلَا تَقْتَرُوا وَلَيَكُنْ أَكْثَرُ نَفَقَتِهِمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ))

«ТІадеГІанав Аллагъасул руго ГІаршалда гъоркъ чІарал цо малаикзаби, Жиндиего бокъухъе бокъараб сифаталда жал рижарал, Жинца жедеда илгъамги гъабурал шибаб къойил радал бакъ баккиялда цебеги бакъ-анида тІерхъиналда цебеги жедеца халкъалдехун ахІизе: «Нуж кантІе! Щив чи вугониги жинца жиндир лъимал-хъизаналъе, мадугъалзабазе гІатІилъи гъабун, гъесие ТІадеГІанав Аллагъас дуњалги ахиратги гІатІид гъабеги [ялъуни гъабила]. Нуж кантІе! Щив чи вугониги жиндир хъизан-лъималазе, мадугъалзабазе къварилъи гъабун, гъев чиясе ТІадеГІанав Аллагъас дуњалги ахиратги къва-рид гъабила. Нуж кантІе! Цо диргъамалъул садакъа но-жорго хъизан-лъималазе къейи ножой лъикІ буго, нахъе тараб лъабкъоялда анцІго къинтІаралдаса [цо къинтІарги, цІцІаялъул рахъаль, УхІуд меГІералда бащадаб буго]. Ножоца садакъа къе, нуж хІинкъуге факъроялда, ножоца лъимал-хъизамазе, барахщун, нафакъа къварид гъабуге, хассго Рузман къоялъ гІатІидги гъабе».

Цойги хІадисалдаги абулеб буго:

وفي الحديث: ((كل معروف صدقة وكل ما أنفق الرجل على نفسه وأهله كتب له به صدقة وما وقى الرجل به عرضه كتب له به صدقة)) ، ومعنى ((كل معروف صدقة)) : أن الانفاق لا ينحصر في المال بل يتناول كل بر من الأموال والأقوال والأفعال والعلوم والمعارف وإنفاق الواصلين إلى التوحيد الحقاني والمعرفة الذاتية أفضل وأشرف لأن نفع الأموال للأجساد ونفع المعارف للقلوب والأرواح . ومعنى ((ما وقى به عرضه)) : ما أعطى الشاعر وذا اللسان المتقى

«Кинаб букІаниги гьабураб лъикІаб гІамал гьев чиясул садакълъун букІуна. Чияс жиндирго нафсалтє ва жиндир агъло-хъизаналтє кьураб нафакъаги гьев чиясе садакълъун хъвала. Ва гьединго жиндир гІирз, ай къадро цІуни мурадалда, кІалъайзе веччани жив къватІив чІвайзе гъавулев мацІ-кІал бегІерав чи яги шагІир вугони, гьев кІалъайчІого чІезе мурадалда кьураб жоги садакълъун хъвала». Садакъа кьей цохІо боцІи-малалда кьокълъун хутІуларо. Гьелъ щвей гъабула кІалалъ бицунеб, квералъ гъабулеб рагІи-пишаялдеги. Масала, инсанасе пайда бугеб берцинаб рагІи – кІалзул садакъа, махщелчияс, сундалъун бугониги хІалкІолев чияс квералъ гъабураб комек, гІалимас гІилмо манлъиялда релълъон. Амма ТІадегІанав Аллагъ лъаялде щварал гІарифуназ магІарифаздалъун, ай Аллагъ лъаялде жинца рачунеб гІилмоялдалъун гъабулеб садакъа бищунго хирияблъун ккола. Щаян абун, боцІи-малалдалъун гъабулеб садакъаялълул мунфагІат – чурхдузе, магІрифаталдалъун гъабулеб садакъаялълул мунфагІат – ракІазе ва рухІазе букІунелълул.

ХІасил, амро-нагъю букІа, тасбихІ, такбир, тагълил букІа, кинабниги лъикІлъиялълул хІукму, кири щвеялълулъ, садакъа кьеялда релълъон буго. Чияс жиндиего ва жиндир хъизам-лъималазе кьураб нафакъаги садакълъун букІина жиндилъ исраф гьечІеб ва хІалалаб, бацІцІадаб бугони. Масала, чІухІдае ретІани – ретІел, исраф гъабун кванани – нигІмат, гьеб садакълъун букІинищха?

Цойги хІадис:

وفي الحديث : ((إن لكل يوم نحسًا فادفعوا نحس ذلك يوم بالصدقة))

«Щибаб кьоалъуль букІуна цо баракат гьечІолъи, бахъи кьосин, ножоца гьєб кьоалъуль бугєб баракат гьечІолъи нахъчІвай садакъаялдалъун».

Цойги хІадис:

وفي الحديث: ((ينادي مناد كل ليلة لا دواء للموت وينادي آخر ابنوا للخراب وينادي مناد هب للمنفق خلفا وينادي مناد هب للممسك تلفا))

«Щибаб сордойил цо ахІулев чияс, ай малаикас ахІула: «Хвелалъє дару гьечІо», - ян, цойгияс ахІула: «Ножоца рай хараблъизе ругел минаби», - ян, ай гьєл ножоца ралел минаби хараблъизе ругел жал ругоян. Цойгиясги ахІула тІадегІанав Аллагъасдехун: «Садакъа кьолесе хадубги баракат бугєб тІадеги кьє», - ян. Цойгиясги ахІула: «Садакъа кьоларесе, ай гьєб ккурасе ккой, гьєсул боцІиялде гьалаглъи тІаме», - ян».

Цойги хІадис:

وفي الحديث: ((يؤجر ابن آدم في نفقته كلها إلا شيئا وضعه في الماء والطين))

«Адамил ﷺ лъимадує жинца кьурабщинаб нафакъаялъухъ ажро-кири букІуна, лълъималъуль, ракъ-хІарщалъуль лъуралъуль хутІизегІан, ай бакІал райзе хойзе гьабураб хутІун». Гьєлде гьорлъє унаро масжидал, мадрасаби, гІибадат гьабизе гІадамал данделъулел бакІал, гьединго лъикІаб, бацІцІадаб нияталда гІадамал жанир рукІине минаби рай. Квешлъи жаниб гьабизе мурадалда, яги чІухІдає, рихъдає, гІемераб боцІи-малги хвезе гьабун минаби ралелин абун, дуњялалда жал мурадалде щваралъун рукІаниги, ахираталда гьєб боцІи-малалъул жаваб кьєзе кколеллъун рукІина.

Садакъа кьолел гІадамазулги букІуна батІа-батІаяб тайпа. Аллагъ жинда разильаяв Абубакар асхІабас свалат-салам лъеяв Аварагасе гІадин, бугебщинаб мал кинабго кьолеб тайпа, гъаб тайпа гъанжи заманалда бати цІакъго надираб жо буго. Цойги тайпа – цо къадаралда, ай рекъараб хІалалда садакъа гъабулел, закаталде тІаде. Гъаб тайпа нелъер заманалдаги руго, гІемер ратичІониги. Гъазие мала-икзабазул лъикІаб дугІаги буго, муъминзабазулгун цадахъ. Лъеги гъазул хутІаралда баракат, къеги гъадиназе тІадеги баракат бугеб хІалалаб ва гъарзаяб. Амин! Цойги тайпа буго гІицІго фаризаяб закат бахъиялда жал кьокълъулел. Гъаб фасатаб заманалда гъеб закат бахъараб гІела гъезиеги. ХутІаралда баракат лъезе гъабеге. Кин бугониги, Имам Гъа-залияс гъединаб тайпаялъул хІакълъулъ гъадин абун буго:

قال الغزالي رحمه الله : الاكتفاء بمجرد الواجب حد البخلاء فلا بد من زيادة عليه ولو شياً يسيراً

ТІадаб къадар, ай боцІи-малалдаса фаризаяб закат кьун чІей – бахилал гІадамазул гІорхъи буго. Гъеб фаризаяб закаталде тІаде дагъаб къадаргІаги табарругІ гъабичІого гІеларо», - ян. ТІадегІанав Аллагъас гъазие, фаризаяб за-катги къабул гъабун, тІаде табарругІалъеги тавфикъ къеги. Амин!

Цинги буго цойги тайпа гІадамазул гъаб нелъер за-маналда, ТІадегІанав Аллагъас жедее хІисаб гъечІого боцІи-малги кьурал, закат бахъизеги жедеда лъаларел, дуњялалъул пайда-хайиралъе мурадалда горони, Аллагъ разияб, лъикІаб рахълдехун цохІо капекцин хойзеги гъа-буларел. Гъезда лъаллебани гъедин данде гъабураб боцІуца ахираталда жедее щиб гъабизе бугебяли, гъез гъеб кинабго лъикІаб рахълде буссине гъабизе букІана. Гъез садакъа-

хайрат гъабичІониги, закат бахъичІониги, ТІадегІанав
Аллагъас Жиндир лагъзал хъихъула, гъезул садакъаялда
бараб жоги БетІергъанасул гъечІо, гъеб гъезда лъалареб
межалда щибха гъабилеб. Гъелги кантІизе гъареги, ригъине
гъареги, Аллагъасул лагъзал жал рукІин рақІалде щваги,
Исламалда тІоритІаги. Амин!

* * * * *

*Къарумасул боцІи чумартас кунин,
Чанта биццатав чи, мун барахщуге,
Барахщун ккунагІан дуеги кколин,
КкойчІого беччан те бишасул рахас.*

*Бахилав чиясул рукъ – жужахІ бугин,
ЖужахІ дуца бокъун тІаса бищуге,
БухІи хІехъелилан хъул дур батани,
ХІалбихъе цо килищ цІадаб бегъизе.*

*БетІергъан Аллагъас духъе къунищинаб –
Дур милк букІунарин, кантІуларев щай?
Мискин-факъирасул, ятимзабазул
Аманатал ругел, дуда тІад къарал.*

*Дурго кверщалида мунго вукІаго
КІвараб жигар бахъе табарругІалъе,
Нахъе тараб боцІи дуй батуларин,
Цебе регІе, гъудул, гІакъил ватани.*

*Гарац-меседалъул гъунар букІаго,
Гъаре садакъаби рес бугев чияс,
Балагъал нахъчІвайзе бищунго цІакъаб
Къуватги гъеблъидал, тохго рукІунге.*

ЦОЯВ – БЕЧЕД, ЦОГИДАВ МИСКИН ГЪАВИЯЛЪУЛ БАЯН

Цойги аяталдаги абулеб буго ТпадегІанав Аллагъас:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾ الشورى: ٢٧

«ТпадегІанав Аллагъас Жиндир лагъзадерие киназего бащад ризкъи гІатІид гъабун букІарабани, ай киналго бечед гъарун рукІаралани, гъез ракъалда пасалъи гъабизе букІана, гъел киналго ракъал кІодолъун чІухІизеги рукІана. [Ай, бечелъиялъ гъел рачине рукІана фасалъи гъабиялде, щивав чияс балагъизе букІана цоялдаса тпадегІанав цойги хъулухъ, тпадегІанлъи, бетІерлъи.] Ва гъединго ТпадегІанав Аллагъас кинабниги халкъалъе ризкъи беччан букІарабани хІалтІичІого, гъабичІого, гъийинго бихъичІого, гъелдалъунги халкъ регІизехъин букІана ракъалда пасалъи гъабиялде. Гъединлъидал, ТпадегІанав Аллагъас халкъ машгъл гъабуна хІалтІуда, ай ризкъи балагъиялда, жал ракъалда тпад пасалъи гъабизе регІичІого рукІине гІоло». ХІасил, гІемерисеб халкъ мискинго чІезе гъабиялгъл гІемераб маслахІат буго, киналго бечед гъарун рукІаралани, ялъуни мискинго таниги, хІалтІи-пишаялда, сабабалда хурхинеги гъаричІого рахІаталдаги тун, бигъаго ризкъи къун букІарабаниги, гъаб халкъ дуниял бегуниса бахъине гъабизе лъугъине рукІин ракъІараб жо буго.

Аяталгъл хадуселдаги абулеб буго:

«Кинниги ТпадегІанав Аллагъас ризкъи рещІине гъабула, ай беччала жиндие бокъараб къадаралда. Ай цоясе дагъ къола, цойгиясе гІемер къола, цохІого чиясе

цин бечелъи къун, цинги мискинлъи къун, яги гьелъул гІаксалдаги гьабула. ТІадегІанав Аллагъ Жиндир лагъ-задерил загъирал ва батІинал ахІвалал лъалев, гъезие маслахІат гьабулев вуго».

ТІадегІанав Аллагъас Жабраил малаикасе бицун, Жабраилас свалат-салам лъеяв Аварагасе бицун, Анасидасан ﷺ бачІараб хІадисалдаги абулеб буго:

روى أنس بن مالك ﷺ عن جبريل عن الله تعالى أنه قال: ((من أهان لي وليا فقد بارزني بالمحاربة وإني لأسرع شيء إلى نصره أوليائي وإني لأغضب لهم كما يبغض الليث وما تقرب إلي عبدي المؤمن بمثل أداء ما افترضت عليه وما زال عبدي المؤمن يتقرب إلي بالنوافل حتى أحبه فإذا أحببته كنت له سمعا وبصرا ويذا مؤيدا إن دعاني أجبته وإن سألني أعطيته وما ترددت في شيء أنا فاعله ترددي في قبض روح عبد المؤمن يكره الموت وأكره مسأته ولا بد له منه وإن من عبادي المؤمنين لمن يسألني الباب من العبادة فأكفه عنه لئلا يدخله عجب فيفسد ذلك))... الخ. «روح البيان»، ص ٣١٨، ج ٨

ТІадегІанав Аллагъас абулеб буго:

«Дир вали жинца гІодовегІан гъавун щив чи вугониги, гъев ккола Диде данде вахъарав чи. Дун Дир вализабазе комекалъе бицунго, ай лъидасаго хехав вуго, ва Дун Дир вализабазе гІоло гъалбацІалъул гІадин, ай кутакалда ццин бахъуневги вуго. Диде Дир муъминав лагъ гІагарлъуларо Дица жинда тІад лъурал фараизал тІорайзе гъариялъ гІадин, ай Иман-Исламалъул арканал тІорайзе гъариялъ гІадин. Дир муъминав лагъ тІаса унаро Диде гІагарлъулевлъун, ай гІагарлъулев вукІуна суннатал гІамалаздалъун, жив Дие вокъизегІан, ай вокъулевлъун лъугъинегІан. Цинги Дие гъев муъминав лагъ вокъарав мехалда, Дидалъун букІуна гъесул гІенеккулеб гІин, ба-

лагъулеб бер, бегъулеб квер, ай гъев муъминав лагъ лъугъуна жинца жиндир лугбал лъикIаб рахъалдехун горони хIалтIизе гъаруларевлъун. Цинги гъес дугIа гъабун, Дица гъесие жаваб гъабула, гъес гъарани, Дица кьола».

Хадубги абулеб буго ТIадегIанав Аллагъас:

«Дун Дир афгIалазул щибниги жоялзулъ нахъе вахъичIо, муъминав лагъасул рухI бахъиялзулъгIадин». Ялъуни: «Дица Дир русулал, ай малаикзаби нахъ рахъизе гъаричIо щибниги иш гъабиялзулъ муъминав лагъасул рухI бахъиялзулъ гIадин».

Масала, цо иш гъабизе жиндие бокъунги букIун, цо чияс гъеб гъабиялзулъ, бугеб цо гIунгутIи, дандеккунгутIи бихъун, гъеб иш гъабиялдаса гъев чи вуссиналда релътъон. Нелъер хабар буго ТIадегIанав Аллагъ муъминав лагъасда рухI бахъиялда аскIов гурхIиялда тIасан. Масала, цо инсуе бокъула адаб манлъи мурадалда жиндирго васасда къабизе, бокъаниги, васасдехун бугеб рокъбиялъ, къабиялдаса нахъчIвала. Гьелзул хIасилалда гъев чи кIиялдаго гьоркъов хутIула, кин къабилебяли лъаларого, ай къабизеги бокъун, гурхIиялъ къабизеги кIоларого. Гъаб мисал буго тараддудалзул. Ай, ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго: «Муъминав Дир лагъасда хвел рихуна, ай хвезе бокъуларо, Дидайин абун дов чIаго теялдалъун досдасан ккезе бугеб квешлъи, ай мунагъ рихуна, яги гIумро халалъиялдалъун дов лагъ арзалил гIумроялде ккей рихуна». ХIасил, хвел рихараб хIалалъ муъминчиясул рухI бахъулеб гъечIо, гъесул рекIелъ ТIадегIанав Аллагъас бижизе гъабулеб буго чIаголъи рихин, хвел бокъи, хъул лъезе гъабулеб буго Живгун дандчIиваялде. Гъале гьелъие мисалги Муса хвелялда тIасан:

واختلفوا في صفة موت موسى ﷺ حدثنا أبو سعيد محمد بن عبد الله بن حمدون بإسناده عن أبي هريرة رضي الله عنه عن رسول الله ﷺ قال: ((جاء ملك الموت إلى موسى عليه السلام فقال له: أجب ربك. فلطم موسى عين ملك الموت ففقدناها. قال فرجع ملك الموت إلى الله عز وجل فقال: يا رب إنك أرسلتني إلى عبد لا يريد الموت وفقاً عيني. فرد الله عليه عينه وقال: ارجع إلى عبدي وقل له: الحياة تريد فإن كنت تريد الحياة فضع يدك على متن ثور فما وارت يدك من شعره فإنك تعيش بعدد كل شعرة من ذلك سنة. قال ثم ماذا؟ قال: ثم الموت قال: فالآن من قريب)). «عرانس»

Абу Гьурайратица ﷺ свалат-салам лъеяв Аварасдасан бицараб хІадисалда абулебги буго:

«Муса аварасухъе ﷺ вачІана Малакул мавт, ва абунa: «Дурго БетІергъанасе жаваб гъабе», - ян, ай Малакул мавтас лъайзе гъабунa Муса аварасдa ﷺ жив рухІ бахъизе вачІун вукІин. Цинги Муса аварас ﷺ бадиб бараб хъаталъ Малакул мавтасул бер бахъана. Гъанжи Малакул мавт тІад вуссун ана ва тІадегІанав Аллагъасдехун абунa: «Я, дир Аллагъ! Дуца дун рухІ боссе витІарав лагъасе хойзе бокъун гъечІо, гъес дир берги бахъана», - ян. тІадегІанав Аллагъас Малакул мавтасул берги сах гъабунa ва абунa: «Мун тІад вуссун а гъев Дир лагъасухъе, гъесдеги абе дугъалла да чІаголъи бокъун батани, ай хойзе бокъун батичІони, дуца лъе оцол мугъалда тІибитІун дурго хъат, гъеб хъаталде гъоркъе ккараб рас рикІкІун сон буго дугъе гІумроялълъ», - ян. Гъедин ГІизраилас абидал, Муса аварас ﷺ абунa: «Цинги щиб букІине бугеб?» – илан. ГІизраилас жавабги гъабунa, цинги хойзе вугоха», - ян. Гъанжи Муса аварасги ﷺ абунa: «Гъел сонaл индалниги хойзе кколев вукІун хадув, гъанжиги хойзе гъаве», - ян.

قال وهب بن منبه: خرج موسى ﷺ ليقضي حاجته فمر برهط من الملائكة
فعرّفهم فأقبل إليهم فإذا هم يحفرون قبراً ... الخ

Цинги Муса аварагасул ﷺ хвел ккараб куцин абунѝ, цо жиндирго хъулухъаль унаго Муса аварагасда ﷺ батана малаикзабазул цо къокъа. Гьел малаикзаби рукІинги лъан, Муса ﷺ гъезда аскІове вуссана, гьел ратана хоб бухъулел. Гьѝб хобги бугоан киданиги Мусада ﷺ бихъичІѝб гІадаб гІажаѝбаб, берцинаб, берцинаб махІги жаниб бугѝб, гвангъараб. Гьѝб хобалда кутакалда хІайранлъизеги бачІун, Муса аварагас ﷺ абунѝ: «Я Аллагъасул малаикзаби, лъѝе ножоца гъаб хоб бухъула бугѝб?» – илан, малаикзабаз жавабги гъабунѝ: «Гъаб нежеца бухъулеб буго ТІадегІанав Аллагъасеги хирияв, лъикІав цо лагъасѝ», - ян. Гъанжи Муса аварагаси ﷺ абун буго» «ТІадегІанав Аллагъасда аскІов кутакалда къадро кІудияв лагъ ватила гъев, гъаб гІадин жанив вегѝзе рекъараб лъикІаб хоб дида киданиги бихъичІо», - ян. Гъанжи абун буго малаикзабаз Мусадехун ﷺ «Я, СафияллагІ! Дѝе бокъилищ гъаб хоб дуѝго букІинѝ?» - ян, «Бокъѝла», - ян Муса аварагас ﷺ жавабги гъабун буго. Гъанжиги абун буго малаикзабаз: «Бокъун батани, жанивеги рѝщІун вега гъова, ТІадегІанав Аллагъасдехун рекІѝл хивал-пѝкроги буссѝне гъабун, цинги бѝгъа гъабун цо хІохъалги босѝ», - ян. Хобалъѝвеги рѝщІун, гъѝнѝв вегѝзеги вегун, Муса аварагас ﷺ цо хІохъал босун буго, гъѝб лахІзаталда рухІги босун буго, малаикзабаз гъѝнѝвго вукъунги вуго.

Цойги риваяталда Малакул-мавтас алжаналъуса бачІараб цо гІѝчалде Муса аварагасда ﷺ махІ сунтІѝзе гъабун буго, гъѝб сагІаталда рухІги босун ун буго. Валлагъу агІлам.

قال أبو سعيد بن حمدون يقول سمعت أبا حامد الشرقي يقول سمعت محمد بن يحيى يقول قد صح هذا عن رسول الله ﷺ ، يعني قصة ملك الموت وموسى ﷺ لا يردّها إلا مبتدع ضال

Гъаб рехсараб, Малакул мавтасулги Муса аварагасулги хІакъалъуль бачІараб хІадисалда инкар гъабиларо жив къосун ккарав бидГІачияс горониянги абубеб буго. Муса аварагасул заманалде щвезегІан ГІизраил малаик рухІал рахъизе вихъулаго вачІунаан, гъалдаса хадув вихъуларев лъугъана.

تنبيه

ТАНБИГЪ:

Нелъеца бицухъего, бечелъи цІикІкІанагІан чи эхе-эхедех вахуневлъи беразда бихъулеб жо буго. ГІабдулхаликъил МахІмудица абухъе, тІоцобе мотоцикл босула, хадуб гІадатияб машина босула, гъелдаса хадуб чІухІаралдасаги чІухІаралда горони рекІинего бегъуларевгІадин лъугъуна. Ва гъединго ресалда рекъон бараб гІадатияб минаги, бечелъун хадуб, бегъуларев лъугъун, гъебги биххун, кІудияб байзе тІамула. Гъаб бакІалдаги рехсей гъабичІого гІеларо свалат-салам лъеяв Аварагас гъадианаб заман бачІине букІиналъул хІакъалъуль рицарал хІадисазул:

وفي الحديث: ((إذا أراد الله بعبد هواناً أنفق ماله في البنيان))

«ТІадегІанав Аллагъасе бокъараб мехалда жиндир лагъ гІюдовегІан гъавизе, гъев тІамула жиндир боцІи-мал минаби раялде буссине гъабизе».

وقد ورد في الحديث: ((قد يأتي زمان يكون هلاك الرجل على يد أبويه فإن لم يكن له أبوان فعلى يد زوجته وولده فإن لم يكن له زوجة ولا ولد فعلى أيدي قرابته. قيل: وكيف ذلك يا رسول الله؟ قال: يعبرونه بضيق المعيشة فيتكلف ما لا يطيق حتى يورده موارد الهلكة)). «جامع الأصول» ، ص ٢٤٢

Свалат-салам лъеяв Аварагас абунa:

«Цо заман бачIине буго халкъалде, ай жиндир умматалде тIаде, чиясул гъалагъти жиндир эбел-инсуда кодоб бугеб. эбел-эмен гъесул гъечIони, жиндир гъалагъти чIужуялъул ва лъималазул кодоб бугеб; гъелги гъечIони, жиндир гъалагъти гIагарлъиялъул кодоб бугеб». «Гъеб гъедин кин букIунеб, я Аллагъасул Расул?» – илан асхIабзабаз абидал, абунa: «Чи нечезе гъавизе вуго рехсарал гIадамаз магIишат дагъаб букIиналдалъун». Ай, пуланасул бугеб гIадаб мина дур щай гъечIеб, досул гIадин гIарац щай гъечIеб абун. «Гъелдалъун гъев чи тIамула яги гъав лъугъине ккола жинда хIал кIолареб яги хIарамаб хIалтIулъе, гъелдалъун ккола гъалагътиялдеги», - ян.

САДАКЪАЯЛЪУЛ ХИРАЛЪИ

ХIасил, тIадегIанав Аллагъасде лагъ гIагарлъиялъе бачине бегъула гъадинаяб мисал: кинабниги халкъалъул гIакъло, лъай, гъунар, рижин, тIабигIат релълъараб ва бащадаб букIунгутIи лъалеб жо буго. ЦIалулезда ва хIалтIулезде гъорлъ букIуна цо дагъаб къадар гIадамазул, цIализе, хIалтIизе лебалал, махщел-гъунар бугел, гъабулеб ишалде жедер гъира-шавкъги цIикIкIарал, тIадал жалги жедеца, харж цIикIкIин мурадалда гореб, гIицIго ханас тIад къан букIиналъе гIоло, дов разилъи горони, тIокIаб мурад гъечIого тIорайзе гъарулел. Лъалеб букIахъе, гъадинаяб

тайпаялгул гІадамал мустахІикългула тІадегІанал хъу-
лухъазеги, гъединал гІадамазе щола ханасул шафакъа-
талги. Гъелгул хІасилалда гъаздаги гъорлѣан цо хассал
гІадамазда кІола ханасда гІагарлѣухъе нух бахъизеги, ай
рахуна ханасул вазирзабазул даражаялдеги. Кинниги гъаб
лебалаб тайпаялда гъорлѣан камуларо цо-цо гІиллабазе
гІоло нухарго хутІаралги.

Гъелеха гъединаб мисал буго ТІадегІанав Ал-
лагъасде гІагарлѣи тІалаб гъабулев чиясулги. Ай,
хІалтІи-цІалиялгулѣ себе ккараб тайпа горони ханасде
гІагарлѣулареб гІадин, Исламалгул шуябго, иманалгул
анлѣабго рукну бацІцІадго тІобайзе гъабиялдалѣун горони,
гъелги тун, гъезулѣ ками-гІунгутІи букІун, бусурманчи
ТІадегІанав Аллагъасде гІагарлѣуларо. Ва гъединго ха-
насул вазирзабазул макъамалде рахун хадурги доз, же-
дедаго тІадаб горебги, тІадеги лѣикІал хІалтІаби гъарун,
хІалтІулѣ рацІцІалѣи, ритІухълѣиги бихъизе гъабун хан
рази гъавунагІан ханасул гъаздаса разилѣиги цІикІкІуна
букІунеб гІадин, ва кьола-кьола шафакъаталги рукІунел
гІадин, ТІадегІанав Аллагъасде гІагарлѣиялѣе гІорхъиги
букІунарелгул, суннатал гІамалаздалѣун лагъасул
даражаби-макъамалги даимго тІадегІанлѣулел чІоларо,
ТІадегІанав Аллагъ гъаз рази гъавуравгІан, Аллагъасул
гъаздаса разилѣиги цІикІкІуна букІуна. Кинниги дуня-
лалгул хІакимлѣи-хъулухъ тІалаб гъабулезда гъорлѣан
цо-цоял нухарго хутІулел гІадин, ТІадегІанав Алла-
гъасде гІагарлѣи тІалаб гъабулезда гъорлѣанги, цо-цо
гІузразаздалѣун, нухарго хутІулелги камуларел. Гъедин
хутІиялдаса цІунаги ТІадегІанав Аллагъас. Амин!

Суннатал гІамалал ккола фаризаял гІамалал тІоран
хадур, тІаде гъарулел лѣикІал гІамалал, ай жал гъаричІого

тани, мунагъ хъваларел, гъаруни, жедедалъун ТІадегіанав Аллагъасде гІагарлъиги лагъасда тІасаго унарел гІамалал. Масала, суннатал какал рай, хассго фаризаял каказда цере-хадур ралел ратибатал. (Остарасул муридзабилъун ругезеги гьел ратибатал райзе ва азкарал гъаризе хассаб остарасул изноги къварагІунареб).

Ва гъединго суннатал гІамалаздаса ккола Къуръан цІали, тасбихІ, такбир, тагълил, свалат-салам лъеяв Аварагасде свалат битІи, квералдалъун, кІалалдалъун, хІетІалдалъун гъабулеб лъикІабщинаб гІамалал. Гъанжи, нелъеца «Рехсарал суннатал гІамалал гъаризе кколоро, фаризаял жал, ай иман-Исламалъул арканал тІорани гІола», - ян абиялъул магіна кколеб бугоха «ТІадегіанав Аллагъасде гІагарлъи тІалаб гъабизе кколоро», - ян аби, гъаб битІунищха бугеб? Гъедин батани, нелъеца щайха тІалаб гъабулеб дунялалъул ханлъи-кІодолъи, тІаде босун, боцІи-мал хойзе гъабун, ришватал къун. Гъедин гъеб тІалаб гъабеян ТІадегіанав Аллагъасул яги Аллагъасул Расуласул амро букІунищ? Яги гъедин гъеб тІалаб гъабичІони, ТІадегіанав Аллагъасул ццин бахъин швелебин, ахират борчІун ккелебин хІинкъунищ? Фаризаял какал кІвахІалго райи ва ТІадегіанав Аллагъ жедеца рехсонгутІи – мунафикъзабазул сифат букІин кІочене бегъиларо.

*Воре, гъудул, мун кантіе, макъидасаги ворчІа,
 ЧІаголъи-сахлъиялда сагІаталъги божуге.
 Сахлъиялде мугъги чІван, чІалгІаде хъвадилаго,
 ЧІурканае чан гІолилае гІажалалъ вачун арае (инчІев)?*

*Чан лъикІал эбел-инсул манлъараб босупарел
 Лъималазул ургъелалъ унтун босада лъурал?*

Умумузухъ глнтлами глادلъун бихъарал васал,
Гарцухъ намусги бичун, чанги гладада хвана.

Гакъло кьезе чи щведал шукру гъабизе лъайчлев
Щайтланияб гъаваялъ гъалаг чанги гъавуна.
Гъабураб вагъзаялъухъ глнтламичлев члухлухъан,
Нахъа ишги глакса ккун, глудун чанги вихъана.

Глудизеги кколаро, гъалагльиги щоларо,
Шаргалъул глорхъиги тун, авлахъал свERICлони.
Умумул унтуларо, босадеги кколаро,
Наслабаца ургъалил лълъар гъекъезабичлони.

Унтаби сах гъаризе сабаблъун жал тламурал
Атлнббаазе шукру щивав чияс гъабула,
Чара къотлараб баклалъ комекалъе ватарав
Кидаго клочонарев вац-вас гладин лъугъуна.

Гъеб касбони квеш гъечло, квеш ккараб жо цо буго –
Комекалъе дол кьурав маглбуд лъайзе ккеларищ?
Маглбуд жинда лъаларев, досий шукруги гъечлев
Гъесулалда релълъараб хъвади дуца гъабуге.

Гъечлолъи хъатларабго хъомор гладин терола,
Хъат байзе бакл шун хадуб ракъхъвай тлезе гъабула.
Раклалъул биццалтъиялъ хлакьиде вачлунаро,
Вакъун хойзе горилан ахли нафсальги бала.

Иблисги нафсги рекъон, факъро гъесий какула.
Мискинлъизе члогейн клнялъгоги манлъула,
Лъади-лъимал гуккула, гъасде тладе тламула.
Толгоял цадахъ лъугъун, асирлъуде восула,

Аллагъ рехсей дагълъула, дунял глущіци цикіклуна,
Боцлі глемерлъанаган бахилавлъун лъугъуна,
Бер балагъун буклаго мускинав факъирасе,
Къарунида киниги, квер беччайзе кіоларо.

Мускинлъи бахчуларес бечелъи хлехъоларо,
Бачида бугеб гламал глака лъугъун толаро.
Глакълло-лъаялъул рахъаль мускинай йиклун хадуь,
Ясалде абуниги, нусалда бичічлупаро.

Нус-нус вагІзачи вахъун, насихлат гъабуниги,
ХІасадалъ унтаразул курмузе сахлъи гъечІо.
Квер босун рекъел гъабун загъир берцинлъаниги,
БатІин бацІалъичІони, ажроги буклунро.

Ургъел глемер гъабиялъ къварилъи борхупаро,
КъурчІизе хІал ківарасе ццин рахІатлъун сверула.
БетІер хІалтІупаресул хІатІазда къо бихъула,
ХІилла-макро ургъулев Аллагъас къинавула.

Гъереси - рачІІ кьокъаб жо, къватІиб гъеккого чІвала,
Къине чІун бергъарасе давла цикікІараб щола.
Шагъи-капек хирияс хиянатал гъарула,
Гъабураб къотІи кколев къадирасе вокъула.

Къураб рагІи холарев халкъалъуль аминлъула,
Аманатал тІоритІи – ТІагъаясул нух ккола.
Сидкъул хІадисгун цадахъ гъель Лукъман машгъурлъана,
Мисаллъун Къуръаналда Аллагъас жив рехсана.

Хиянатав базарган дармилъ бергъананиги,
БетІергъанасда аскІов кидаго къарав вуго.

Капурав вугониги, ханасул гладо-низам
Гладилав Аплагъасе кутакалда бокъула.

Бокъа-бокъараб гъабун дунялалда хъвадарав
Бокъараб гъапудухъан жужахладе витлула.
Жужахладе гладала гламалал глумроялъ цадахъги ккун,
Глафвоялде хъул гъаби - гъебги ахлмакълы буго.

Унтилелде бетлер къай – глакъиласул иш буго,
Ракъичлого кванади – кутузул пиша буго.
Квер мекъав чиясдаса учузаб хлара гъечло,
Хлалалъ боцли бахъулев хъормида рельтъон вуго.

Хъантларал гладамалги глунклалги – цохло руго,
Цуцалъ хласад гъабиги – исламалъул нух горо.
Иман гъечлеб бакладла боцли-мал циккланиги,
Баракат чолареблы балъгояб жо кколари.

Жибго жинца хахулеб глакаялда рельтъараб
Гемемер буклун боцлиялъ щиб пайда къезе бугеб?
Рушваталъе цояб ун, цогидаб капурго хун,
Пайда гъечлебщиналъуб щвала-хъвала буклунеб.

Хларц буцун гъабураб къед бетоналъулин члани,
Берал ругев чиясда глайиб члвайчлого телищ?
Члалоялъул бакладла рахи хлалтлизабун,
Хлалбихи бугев чияс гъебги къабул гъабилищ?

Глакълло чидает къезе нелъехъго батаниги,
Нелъейго къвариглиндал чидаетъ горищ батуллеб?

Чидар кIалдисан горищ гIилмо-загьир босулеб,
Борхил загьрогицини тIиббалъул^[1] хIалтIуларич?

ТIабибасул манлъа-хъвай унтарасе лъикI гьечIищ?
ЛъикIаб жо манлъулелъул босичIого бегьилищ?
ЧIобого цолеб давла даимго букIунебищ,
Данд чIвайдал гьеб босизе лъангутIи гIайиб гьечIищ?

ГIантав, тохав чиясда тохторго вичIчIуларо,
Тохтурасул даруги данде гьесий кколаро.
Гьадиясул рахъалъан тавфикъ цварас горони,
Тасавуфалъул агьло къабулги гьабуларо.

Къуръаналъул аятгIан битIараб бугониги,
РитIухълъи бокъуларез калам мекъса цIацIалала.
Къурбаналъул гьан гIадаб гьуинаб букIаниги,
Гьезие вагIзаялъул лазатги букIунаро.

Зодир цIваби киниги, гвангъарал гIалимзаби
Гванзал инкарчагIаца манлъиги гьаруларо,
Ралъдалъ гамул киниги, гIилмоялъулъ лъедарал
ГIарифуназдеги гьез жагьилзаби абула.

Жагьиллъиги гIилмоги батIацин бахъуларес
Бицунеб хабаралда цо букIунареб дангъва,
Дунялалъул горони ургъел гьечIеб къавмалда
Такъваян абулеб жо лъалебго батIуларо.

Тавбого гьабичIого мунагъал чуруларин,
Гьабе радалгин къассе, къо гьоркъоб беччайчIого.

[1] Дару гьабиялъулъ*

Гламал гъабун горони ажро-кириги гъечлін,
Члалгилчлого яхІ бахъе глібадат-млаглаталье.

Тавбо гъаби бицунел глаламатал руклуна:
Гъибат, бугътан, гьереси, маціці гъаби жибго тейи,
Реклель хласад-тушманлъи лъидего буклунгумлі,
Квешаб гъалмагълъиги тун, гъезда гъорлъа ватлалъи;

Гъединго гъарун арал мунагъазда ракІ бухлун,
Тавбоялда даимлъун, ниналъе жигар бахъи;
Бокъараб саглалалда тладе щвезе рес бугеб
Бачлін хлакъаб хвелалъе хладурго къачлан вуклін.

Хласил, жал гъарун арал какарал тлабиглатал
Тун, нелъеца рехсарал дозул баклалда ккойчлев
Дос тавбо гъабунилан клалалъ бицараб маргьо
Меседил лълъель жиб ччураб маххалда рельлъон буго.

Хадубги, тавбо гъабун, Аллагъасде вуссарав
Бусурманав чиясе вокъизе тладаб буго.
Тладегланав Аллагъас, гъабураб тавбоялда
Чезе гъавегийилан гъариги берцин буго.

Гъарун арал мунагъал, тавбо гъабун хадуса
Таибасда^[1] бадиб чІван рогъо бай бегъуларо,
Гъедин бадиб чІвай гъабун гъев нечезе гъавуни
Доб мунагъалдаса гъеб гъасий кафаратлъула^[2].

Гъединго жинца рогъо барав чиян абуни,
Аллагъас гъев гъавула гъеб мунагъалъуль ккезе,

[1] Тавбо гъабурасда.

[2] Мунагъ чуризе гъабулеб жопъун чІола*.

Гъеб къватлиб чъвайзе гъабун, суризеге гъавула,
Расулас хладисалда гъедин абулеб буго.

Тавбоялде вуссарав Аллагъасе вокъула, –
Гъелде данде босизе бугищ батлаяб нигмат?
Цайтланалдасаги гъев цунаравлъун вуклуна,
Хвалда асклоб гъесие хлинкъиги буклунаро.

Хисаб гъабе, гладамал, загырал унтабазе
Сайдалатго^[1] рагганищ, дарман члобого кьолеб?
Члобого щолелъулдай батлиниял унтаби
Сахлъулел дарманазул халкъалъе кIварго гъечлеб.

САДАКЪАЯЛЪУЛ ХИРАЛЪИ

Цойги аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ ٦ هود

«Ракбалда тIад гIодосан билтълганхъулеб, хъуршулебин,
зодосан боржунебин, гъитIинаб-кIудиябин, бихъинаб-
цIоябин, унтараб-сахабин цониги хIайван, рухI бугеб жо
гъечIо, ТIадегIанав Аллагъ жиндие ризкъи кьезе гъоркъе
чIараб горони».

وفي «التبيان» : هو إيجاب كرم لا وجوب حق لأنه لا حق للمخلوق على الخالق

[1] Аптека.*

Ризкъи кьезе ТІадеГІанав Аллагъ гьоркъе чІарав вуго, амма тІадаб букІун горо. Щаян абуні, махлукъаталъе Халикъасда хІакъ тІадаб гьечІо. Ай, ТІадеГІанав Аллагъас ризкъи кьейи тІаде босун буго Жиндирго рахІмо-хІилмоялдалъун, тІадаб букІун горо.

ولذا قال في الجامع الصغير : يكره أن يقول الرجل في دعائه : بحق نبيك أو بيتك أو عرشك أو نحوه إلا أن يحمل على معنى الحرمة كما في «شرح الطريقة». «روح البيان»

Гьединлъидал, ай ТІадеГІанав Аллагъасда тІад махлукъаталъул лъиениги хІакъ букІунгутІиялъе гІоло, абубеб буго: чиясе карагъатаб буго жинца ТІадеГІанав Аллагъасде гъарулеб мехалда: «Дур Аварагасе, Дур КагІба рукъалъе, Дур Паршалъе гІоло», - ян абизе, Дур Аварагасул, КагІбаялъул, Паршалъул хІурматалъе гІоло абураб мурадалда бугони абизе бегъунгутІи гьечІо, ай карагъатаблъун букІунаро.

وقوله: ﴿إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقَهَا﴾ هود: ٦ . ليس المراد أن ذلك واجب عليه تنزه سبحانه وتعالى بل المراد أنه التزم به وتكفل به التزاما لا يختلف ففي الحقيقة على بمعنى من وإما عبر بعلى ليزداد العبد ثقة بربه توكلأ عليه وإن أخذ في الأسباب فلا يعتمد عليها بل يثق بالله ويعتمد عليه وليكن أخذه في الأسباب امثالاً لأمره تعالى لأن الله تعالى يكره العبد البطال . «صاوي»

Рехсараб аяталда тІасан цойги гІибарат:

«Ракъалда тІад кинабниги рухІ бугеб жо гьечІо, ТІадеГІанав Аллагъасда жиндие ризкъи кьезе тІадаб горони» - ян абиялдасан мурад: ТІадеГІанав Аллагъасда гьеб тІадаб букІин горо, гьелдасан мурад, ай гьелъул маГІна буго ТІадеГІанав Аллагъас тІаде босана, Жив гьоркъе чІана ризкъи кьезе, Жинда тІадабго гьечІонигиян абураб. ХІакъикъаталда «ГІала» «мин»-алъул маГІнаядла бугеб жо

буго. Гьѣб мехалда долъул магІна ккола: ракъалда цохІониги хІайван, ай рухІ бугѣб жо гьѣчІо жиндие ТІадегІанав Аллагъас ризкъи къолеб, ялъуни Жиндасан, ай Аллагъас-дасан ﷻ ризкъи щолеб горониян абураб. Ризкъи къезе ТІадаб бугоян абураб гІибараталдалъун ТІадегІанав Аллагъ кІалъайги жиндие хъвараб ризкъиялъулъ лагъасул Жиндехун божилъи цІикІкІине, таваккал-мугъчІвай шулалъизе, жиндие хъвайчІѣб ризкъиялда хадув вортанхъун лагъас гІадада гъийин бихъизе гъабичІого букІиналъѣ гІоло буго.

ХІасил, ризкъи ТІалаб гъабиялъулъ сабабалда хурханиги, лагъасул мугъчІвай ТІадегІанав Аллагъасде букІине ккола. Сабабал хІалтІизе гъариги ТІадегІанав Аллагъасул ам-роялда нахъ вильлъун букІина. Сабабал хІалтІизе гъарейн инсанасде манлъаравги живго ТІадегІанав Аллагъ вуго, цогигада чі горо, гьѣлъѣ мисалалги Къуръаналда чанго батІиял руго.

Аяталъул хадуселдаги абулеб буго: «Жинда лъайзеги лъала, ай ТІадегІанав Аллагъасда, ризкъи къезе Жив гъоркъѣ чІарабщинаб рухІ чІолеб, гьѣб букІунеб бакІ, гьѣзул ризкъи, ажал, ва гъединго гьѣл хун хадур руссунеб бакІги, гьѣб рухІ бугѣбщинаб жо лъолеб бакІги эбелалъул рахІмоялъуб, яги хун хадуб лахІдоаялъуб. Гьѣб кинабго, ай щібаб рухІ бусунеб, чІолеб бакІ, лъолеб бакІ, гьѣзул ризкъи «ЛавхІул МахІфузалда» хъван ТІобараб хІукму буго».

وأيضا يعلم مستقر روح الإنسان خاصة في عالم الأرواح لأنهم كانوا في أربعة صفوف كان في الصف الأول أرواح الأنبياء وأرواح خواص الأولياء وفي الصف الثاني أرواح الأولياء وأرواح خواص المؤمنين وفي الصف الثالث أرواح المؤمنين والمسلمين وفي الصف الرابع أرواح الكفار والمنافقين ويعلم مستودع روحه عند استكمال مرتبته كل نفس منهم من دركة النيران ودرجات الجنان إلى مقعد صدق عند مليك مقتدر

Ва гъединго ТІадеГІанав Аллагъасда лъала гІаламул арвахІалда, ай халкъ бижилелде азалалдаго хассго инсанасул рухІ чІараб бакІ. Гъениб халкъалтул арвахІазул букІана ункъго мухъ, ай ункъго кьер. ТІоцобисеб кьералда рухІана аварагзабазул ва вализабазда гъорлъан хавассазулги рухІал. КІиабилеб кьералда – вализабазул ва муъминзабазда гъорлъан хавассазулги рухІал. Лъабабилеб кьералда рухІана муъминзабазул ва киналго бусурбабазул рухІалги. Ункъабилеб кьералда рухІана кафурзабазул ва мунафикъзабазул рухІал. Ай, ТІадеГІанав Аллагъасда лъала азалалдаго лъил рухІ кинаб кьералда чІун букІарабали. Ва гъединго лъала гъел рухІал руссине ругеб бакІ, ай щив вуссине вугев жужахІалъуве, щив вуссине вугев алжаналъуве. Ва гъединго лъала алжаналъувги жужахІалъувги щив кинаб даража-макъамалда вукІине вугевги.

روي أن موسى ﷺ عند نزول الوحي بالذهاب إلى فرعون للدعوة إلى الإيمان تعلق قلبه بأحوال أهله قائلا : يا من يقوم بأمر عيالي فأمر الله تعالى أن يضرب بعصاه صخرة فضربها فانشقت وخرج منها صخرة ثانية ثم ضرب بعصاه عليها فانشقت وخرج منها صخرة ثالثة ثم ضربها بعصاه فخرجت منها دودة وفي فمها شيء يجري مجرى الغذاء لها ورفع الحجاب عن سمع موسى فسمع الدودة تقول : سبحان من يراني وسمع كلامي ويعرف مكاني ويذكرني ولا ينساني

Муса авараг ﷺ Мадяналдаса хъизангун цадахъ Мисриялде тІад вуссун унаго ТІуба абураб кІкІалахъе щведал, ТІадеГІанав Аллагъас гъесде вахІю рещтІана фиргІавн иманалде ахІиялтул хІакъалтулъ. Цинги Муса аварагасда ﷺ хъизаналтул ургъел ккана, гъезухъ щив валагъилев абун, ай гъезул хІакъалтулъ ТІадеГІанав Аллагъасе жиндаго ккараб ургъел загъир гъабуна. Гъеб мехалда БетГергъанас Муса аварагасде ﷺ амро гъабуна аскІюб букІараб цо кІудияб

гамачІалда гІанса кѡабейн. Мусаца гьелда гІанса кѡабуна, гьѣб гамачІ кІихІи бихъана. Гьелда жанибги батана цойги гамачІ, гьелдаги кѡабуна гІанса Аллагъасул амроял-далъун, гьѣбги кІи бихъун, гьелда жанибги батана цойги гамачІ. Гьѣб гамачІалдаги кѡабуна гІанса, гьѣбги бихъана кІихІи, цинги гьѣб мехаль лѡабабилѣб гамачІалда жаниб батана цо гьитІинаб хІапара, кІалдиб жиндаго рекъараб ризкъиялъул лукъмагун. Цинги ТІадегІанав Аллагъас Мусал ﷺ гІундуздаса хІижаб борхана ва рагІана Мусада гьѣб гьитІинаб, загІифаб рухІІаголъиялъул тасбихІ, гьѣль абулѣб бугоан: «Дица вацІцІад гъавула БетІергъан Аллагъ Жиндие рекъечІелщинал сифатаздаса, Жинда дун вихъулев, дир каламги рагІулев, дун бугѣб бакІги Жинда лѡалев, дун Жинда ракІалдеги щолѣв, дун Жинда кІоченеги кІочонарев» – илан.

عن أنس رضي الله عنه أنه قال: خرجت مع رسول الله ﷺ يوما إلى المفازة في حاجة لنا فرأينا طيرا يلحن بصوت جوهري فقال عليه الصلاة والسلام: ((أتدري ما تقول هذا الطير يا أنس)) ، قلت: الله ورسوله أعلم بذلك ، قال: ((إنه يقول يا رب أذهب بصري وخلقتني أعمى فارزقني إني جائع)) ، قال أنس رضي الله عنه: فبينما نحن ننظر إليه إذ جاء طائر آخر وهو الجراد ودخل في فم الطائر فابتلعه ثم رفع الطائر صوته وجعل يلحن ، فقال ﷺ: ((أتدري ما يقول الطائر يا أنس)) ، قلت: الله ورسوله أعلم ، قال: ((إنه يقول الحمد لله الذي لم ينس من ذكر)) وفي رواية: ((من توكل على الله كفاه)) . «روح البيان»

Жинда Аллагъ разилъаяв Анасица бицана: Цо нухаль дун вахъана свалат-салам лъеяв Авараггун цадахъ цо нежерго хІажаталь авлахъалде. Цинги нежеда бихъана цо хІинчІ, сварарабго гъаракъалдалъун берцинаб бакъан бачунеб. Свалат-салам лъеяв Аварагас дида абуна: «Дуда лѡалищ, я Анас, гъадаб хІинчІаль щиб абулѣб бугѣбяли»?

Дица жавабги гъабуна: «ТІадеГІанав Аллагъасдаги Аллагъасул Расуласдаги лъала гъеб», – абун. Гъеб мехалда свалат-салам лъеяв Аварагас абун: «Гъадаб хІинчІалъ абудеб буго: «Я, дир Аллагъ БетІергъан! Дир беразда канлъи гъечІо, Дуца дун бецаблъунги бижана, дие ризкъи кье, дун бакъун буго» - ян».

Анасица ﷺ абун: «Гъеб хІалалда гъелъухъ ралагъун ниж рукІаго, цойги боржунеб жо кІанцІун бачІун гъелъул кІалдибе лъугъана, доб хІинчІалъги кълчІун балагъизе гъабуна, кІанцІун бачІараб рухІІаголъи гарцІ букІана». Гъанжиги гъадаб хІинчІ дагъабги борхатаб гъаракъл-далъун бакъан бачине лъугъана, свалат-салам лъеяв Аварагас гъанжиги абун диде: «Дуда лъалищ, Анас, гъадаб хІинчІалъ абудеб бугеб жо?» - ян. Дица жавабги гъабуна: «ТІадеГІанав Аллагъасдаги Аллагъасул Расуласдаги лъала», - ян. Цинги Аварагас абун ﷺ: «Гъадаль абудеб буго: ТІадеГІанав Аллагъасе рецц буго жиб ракІалде щварав, ай Жив кІочонарев, Жинде ракІалде щолев», - ян». Цойги риваяталда: «ТІадеГІанав Аллагъасе таваккал тІамун, ай Досде мугъчІвай гъабун щив вугониги, Дос, ай Аллагъас, гІей гъабудеб», - ян.

Цойги хІадисалдаги абудеб буго:

وفي الحديث: ((من جاع واحتاج وكتبه عن الناس وأفضى به إلى الله تعالى كان حقا على الله أن يفتح له رزق سنة)) كما في "روضة العلماء"، وحقيقة التوكل في الرزق وغيره عند المشائخ الانقطاع عن أسباب بالكلية ثقة بالله تعالى وهذا لأهل الخصوص فأما أهل العموم فلا بد لهم من التسبب

«Щив чи вугониги жив вакъун, кванайзе жоялде хІажалъун, гъедин вукІин жинца гІадамаздаса балъгоги

гъабун, гъелъул амро жинца ТӀадегӀанав Аллагъасдеги тӀамун, гъев чиясе ТӀадегӀанав Аллагъас рагъула цо лъагӀалие ризкъиялъул баб». Ризкъиялъулъ букӀа, цогигаб жоялъулъ букӀа, хӀакъикъаталда ТӀадегӀанав Аллагъасде мугъчӀвай, мащаихзабада аскӀоб, сабабал хӀалтӀизе гъарунгутӀи буго гӀицӀцӀго ТӀадегӀанав Аллагъасде божи лъеялдалъун. Кинниги гъаб макъам хассаб агълоялъе бугеб жо буго. ГӀаммаб халкъалъейин абун, сабабал хӀалтӀизаричӀого рес букӀунаро, цебе рехсохъе.

Нажраналъул агълоялъ ГӀиса авараг ﷺ Аллагъасул вас вугоян абидал, дозие мисал бачун рещӀараб буго гъаб хадуб бачӀунеб аят:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِي كُفِرْتُمْ بِهِ بِرَأْيِ رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ﴾
النحل: ٧١

«ТӀадегӀанав Аллагъас ризкъиялъулъ цояв цогидасдаса тӀокӀ гъавула, ай цоясе ризкъи гӀатӀид гъабула, цогиясе къварид гъабула. Гъеб ризкъиялъулъго гӀадин ТӀадегӀанав Аллагъас цояздаса цогидал тӀокӀ гъарула рижин-тӀабигӀаталъулъ, гӀеллму-лъаялъулъ, гӀакълоялъулъ. Ва гъединго цоял – ханзабилъун, садатал-лъун, цогидал – лагъзаллъун. Жал тӀокӀ гъарурал садатал-ханзаби, бечедал чагӀи гъечӀо жедеца жедер лагъзадерие ризкъи къолеллъун, гъел жеделъго гӀахъал гъарулеллъунги, жал рижиналъул рахъалъ, жедее ризкъи къеялъл рахъалъ гӀахъаллъарал ругониги, ай киналго ТӀадегӀанав Аллагъас рижараллъун ругониги. Ханзаби, бечедал чагӀи, мискинзаби, лагъзал ризкъиялъулъ бащадал руго, ай киназего Аллагъас къола».

ХІасил, ТІадеГІанав Аллагъас абулеб буго: «Ножорго бечелъи-ханлъиялъулъ лагъзал гІахъал гъаризе, гъелгогІадаллъун нужго рукІинегі ножое бокъуларогурищ? Ножое бокъулагорищ кинабго рахъалъан нуж ножорго лагъзадерида са тІокІаллъун рукІине, нуж киналго рижиналъул рахъалъ ращадал Дир лагъзаллъунги рукІун ругеб хІалалъ? Гъединги букІаго, ножоца щайха ножоего бокъулареб ширк (ай ножорго лагъзал ножодаго рельеъне гъари, гъел ножольго гІахъал гъари) Диде гІунтІизе гъабулеб, Дунги вукІун вугев хІалалъ халкъальего ризкъи къолеб Раззакълъун. Гъедин хІакъикъияв Раззакъ Дун вукІинги лъалагойищха ножоца Дидехун ширк гъабулеб? Ва Дица маслахІат бихъун бикъулеб, къолеб нигІматалде жахІдаги гъабулеб бугеб».

Рехсараб аяталдалъун ТІадеГІанав Аллагъас Жиндир лагъзал ахІулел руго Жиндехун ширк гъабунгутІизе, тавхІидалде, ай цо гъавиялде, Жив разилъи тІалаб гъабиялде, къуралда разилъун чІеялд ва мугъчІвай-таваккал Жив горесе гъабунгутІиялдеги.

ومن الكلمات التي نقلها كعب الأحبر رضي الله عنه عن التوراة: يا ابن آدم خلقتك لعبادي فلا تلعب وقسمت رزقك فلا تتعب وفي أكثر منه لا تطمع ومن أقل منه لا تجزع فإن أنت رضيت بما قسمته لك أرحت قلبك وبدنك وكنت عندي محمودا وإن كنت لم ترض به وعزتي وجلالي لأسطن عليك الدنيا تركض فيها ركض الوحش في البر ولا ينالك منها إلا ما قسمته لك وكنت عندي مذموما . يا ابن آدم خلقت لك السماوات والأرضين ولم أعي بخلقهن أيعينني رغيف أسوقه إليك من غير تعب . يا ابن آدم أنا لك محب فحبي عليك كن لي محبا . يا ابن آدم لا تطالبني برزق غد كما لا أطلبك بعمل غد فإني لم أنس من عصائي فكيف من أطاعني . «روح البيان»

Ягъудияв кІудияв гІалим, свалат-салам лъеяв Авара-
гасул асхІаб, КагІбул ахІбарица  Тавраталдасан накъло
гъарурал калимаби, ай ТІадегІанав Аллагъас абун буго
Тавраталда: «Я, Адамил лъимер! Дица мун вижана Дие
гІибадат гъабизе гІоло, мун васандуге, ай дуца дурго гІумро
гІадада ине беччаге, къварагІел гъечІебщиналдеги вуссун.
Дица две хъвараб ризкъиגי буго, ай мун горес кванайзе
гъечІеб, дуца дудаго къо бихъизе гъабуге гъелда хадув во-
ртанхъун. Гъеб ризкъиялъул гІемералде дур хъул халалъуге,
гъеб дагълъиялдалъун зигардулев, чІучІардулевлъунги
вукІунге. Дица къураб ризкъиялда мун разилъун чІани,
дур раКІги черхги рахІат гъабила, Дида аскІов мун Дун
разиявлъунги вукІина. Дица къуралда разилъуларевлъун
мун вугони, Дир тІадегІанлъи-кІодолъиялхІа, Дица
дунял дуде тІаде тІамила, ай авлахъалда гІалхул чан
тирулеб-бортанхъулеб гІадин, мун Дица гъеб ризкъиялда
хадув вортанхъизе тІамила, гъединги две Дица хъвараб
горони ризкъиגי щвеларо, Дида аскІов мун Дун разияв
гъечІездасаги вукІина. Я, Адамил лъимер! Дица две гІоло
зобалги ракъалги рижана, гъелдалъун Дида къоги бихъичІо,
ай сокайчІо, духъе цо панкъ щойзе гъабулагойищ Дида
къо бихъизе бугеб. Я Адамил лъимер! Мун Дие вокъула,
Дие вокъиялдалъун мунги Дун вокъулевлъун вукІа. Я,
Адамил лъимер! Дуца Дидасан жакъаго метералде ризкъи
тІалаб гъабуге, Дица дудасан метер къоялъул гІибадат
жакъаго тІалаб гъабулареб гІадин. Дида ризкъи кьезе Диде
гІасиявцин кІочонаро, ай гъесиеги кьола, Дие мутІигІав
лагъасе кьечІого кин толеб?»

АЛЛАГЪАС РИЗКЪИ КЪОЛЕЗУЛ ТАЙПАБИ

تنبيه : واعلم أن عباد الله في باب الرزق على وجوه: منهم من جعل رزقه في الطلب فمن جعل رزقه في الطلب فعليه بكسب الحلال الطيب كعمل اليد مثلا ، ومنهم من جعل رزقه في القناعة وهي في اللغة الرضى بالقسمة وفي اصطلاح أهل الحقيقة هي السكون عند عدم المألوفات ، ومنهم من جعل رزقه في التوكل وهو الثقة بما عند الله واليأس مما في أيدي الناس ، ومنهم من جعل رزقه في المشاهدة والمجاهدة كما قال ﷺ : ((أبيت عند ربي يطعمني ويسقيني)) وهو إشارة إلى المشاهدة وقال: ((جعل رزقي تحت ظل رمحي)) وهو إشارة إلى المجاهدة . فعلى العاقل المجاهدة والعبادة لله تعالى خالصا لا لأجل تنعم النفس في الجنة والخلاص من النار فإنها معلولة والمعبود في الحقيقة هو الثواب والعقاب . «روح البيان» ، ص ٤٥ ، ج ٥

Тіадегіанав Аллагъас Жиндир лагъзадеріе ризкъи-ялъул баб батІа-батІаяб къагІидаялда рагъула, ай гъеб къолеб къагІида батІа-батІайиса букІуна. Цо тайпа гІадамазул буго жедер ризкъи жедеца тІалаб гъабиялда байзе гъабурал, гъеб тайпаялда тІалъула ризкъи тІалаб гъаби. Рукъзал рикъун, гІадамал чІван горев, хІалалаб касбойлдалъун, кверзул махщелалдалъун. Цойги тайпа буго гІадамазул, жедер ризкъи къанагІаталъулъ гъабурал, ай Тіадегіанав Аллагъас жеде кьуралда гІейгъабун чІеялъулъ гъабурал. Агъло хІакъикъатазда аскІубин абуні, «къанагІат» абураб рагІиялдасан мурад ккола, масала, рагІи – пиша дандеккей гъечІеб бакІалдаса нахъегІан къан, Тіадегіанав Аллагъасда гІейгъабун, сабро гъабун чІей. Вал-лагъу агІлам. والله أعلم

Цойги тайпа буго жедер ризкъи гъабурал, Тіадегіанав Аллагъасде таваккал тІамиялъулъ, гъебги ккола Тіадегіанав Аллагъас ризкъи къеялда ракІчІун божи букІин, ва

гІадамазухъ бугелдаса тІобанго хьул къотІаравлъун вукІин,
ай хьул лъоларевлъун вукІин.

Цойги тайпа буго жедер ризкЪи гъабурал мушагъада-
талъулъ ва мужагъадаталъулъ. Къокъго абуні, мушагъадат
ккола щібаб жоялъулъ ТІадегІанав Аллагъ загъирлЪи, гъеб
кинабго Аллагъасдалъун бихЪи. Мужагъадаталдасан му-
радин абуні, нафсалъулгун гъабулеб рагъ ккола. Свалат-
салам лъеяв Аварагас: «Дица сордо ТІадегІанав Аллагъгун
бала, кванайзеги кьола Гъес дие, гъекъезеги кьола», - ян
аби, мушагъадаталде бугеб ишара ккола.

ХІасил, гІакъилавлъун вугев чияс жигар бахъе абе
нафсалдехун рагъ гъабизе, гІибадат-тІагІатги гІицІго
ТІадегІанав Аллагъ разилЪи мурадалда, бацІцІадго, ихла-
салда гъабизе. Алжаналъе ва алжаналъул нигІматаздалъун
рахІат гъабизе гІоло, яги жужахІалдасаги гъениб букІунеб
гІазаб-гІакъобаялдасаги цІунизе гІоло мурадалда гІибадат
гъабулеб бугони, хІакъикъаталда гъев чиясул магІбуд
ажро-кири ва гІазаб-гІакъоба ккола. ТІадегІанав Аллагъас
тавфикъ къеги тІоцобе диегоги хадуб киналниги муъминал
вацал-яцазеги гІибадат гІицІго Аллагъ разилЪи мурадалда
гъабизе. Амин.

Ризкъиялълъул хІакъалълълъ цойги аят:

﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾ الذاریات: ۵۸

ХІакъълъунго ТІадегІанав Аллагъ ризкъиялде
хІажатабщинаб махлукъаталъе жинца ризкЪи кьолев вуго,
ай хІакъикъияв Раззакъ гъечІо ТІадегІанав Аллагъ горони,
кинабниги махлукъаталдаса Жив къуватав, ай Жив сундул
рахъалдалъун букІаниги махлукъаталде хІажа-лъуларев,

ризкѣиялде хІажатал муртазикъатал рижи-налъульги Жив кѣуватав, кутакав, Жиндие гІажизлъи-нукъсанлъи гьечІевги вуго.

قال الإمام الغزالي رحمه الله في «شرح الأسماء»: الرزاق هو الذي خلق الأرزاق والمرزقة وأوصلها إليهم وخلق لهم أسباب التمتع بها

«Арраззакъ» - Раззакъ абураб, ТІадегІанав Аллагъасул цІаралъе Имам Гъазалияс ﷺ гъадианаб сифат гъабулеб буго: «Жинца ризкѣи бижунев, ризкѣи жедее хІажатабщинаб махлукъатги Жинца бижунев, гъеб ризкѣи Жинца щибаб рухІалъухъе щвезеги гъабулев, гъеб ризкѣиялдасан гъеб пайда босиялъе гъез хІалтІизе, хъвадизе гъабиялъе сабабалги Жинца рижарав». Масала, мугъ ххун ханжу гъабизе - гъобо, гъабихъ ххун хадуб чед гъабизе - кор, пекарня, койн жаниб гъабизе хъаг, кванайзе санагІаталъе гъуд-гІучІалда релъълъон, ва гъединго ракъулъа магІдан гъеб къватІибе бахъизе, бахъун хадуб гъелдаса пайда босизе хІалтІизе гъарулел алатаздаги релъълъон.

Цебеги рехсон араб букІаниги: ризкѣиги букІуна кІиги батІаяб: загъираб, чурхдузе кѣуватлъун бугеб, масала, хинкІ-чедалда релъълъон, ва батІинияб – ракъазе, ай ракъал чІаго гъаризе бугебги. Гъеб ккола батІинияб гІилмо, гІилму-мукашафат абула гъелде, ракъазде рещтІунел илагъиял анварал, ракъалъул ахІвалал лъай. Загъирияб – чурхдузе бугеб ризкѣиялдаса батІинияб – ракъазе, рухІазе бугеб ризкѣи хирияб буго, гъелъул пайда ахираталъул абадияб чІаголъиялда хурхараб бугелъул. Гъеб батІинияб ризкѣиялдасан тІобараб бутІа щваравлъун ТІадегІанав Аллагъасул лагъ лъугъуна кІиги амроялдалъун:

وغاية حظ العبد من هذا الوصف أمران أحدهما أن يعرف حقيقة هذا الوصف وأنه لا يستحقه إلا الله تعالى فلا ينتظر الرزق إلا منه ولا يتوكل فيه إلا عليه

Тѡцѡбисеб амро – лагъасда лъай буго гъаб «Раззакъ» абураб исмоаялгул хІакъикъят, ай гъадаб «Раззакъ» абураб сифат ТІадегІанав Аллагъ тун батІаясе бегъунгутІи. Гъелдалъун жив вукІине жиндие хъвараб жиндир ризкъи жиндихъе щвеялгул рахъаль гІицІго ТІадегІанав Аллагъ тун нахъеясдехун валагъуларевлъун ва гъеб ризкъиялгул хІакъалгулъ таваккал-мугъчІвайги ТІадегІанав Аллагъасде горони гъечІевлъун.

والثاني أن يرزقه علما هاديا ولسانا مرشدا ويذا منفقة متصدقة ويكون سبباً لوصول الأرزاق الشريفة إلى القلوب بأقواله وأعماله وإذا أحب الله عبداً أكثر حوائج الخلق إليه ومهما كان واسطة بين الله وبين العباد في وصول الأرزاق إليهم فقد نال حظاً من هذه صفة وقال رسول الله ﷺ : ((الخازن الأمين الذي يعطي ما أمر به طيبة به نفسه أحد المتصدقين)) وأيدي العباد خزائن الله فمن جعلت يده خزانة أرزاق الأبدان ولسانه خزانة أرزاق القلوب فقد أكرم بشوب من هذه الصفة

КІиабилеб амройин абуні - ТІадегІанав Аллагъас лагъасе къейи буго жиндалъун гІадамал Аллагъ лъаялде рачунеб хІакъикъияб гІилмо, ва гъединго битІараб, хІакъаб, ширк гъорлъ гъечІеб нухаре халкъ ахІулеб кІал-мацІ ва садакъа-хайрат къолел, бикъулел квралги, ва гъединго жив вукІинги буго гъеб батІинияб ризкъи, ай магІрифат, жиндир кІалзул каламалдалъунги черхалгул гІамалалдалъунги гІадамазул ракІазулъе щвезе гъабизе сабаблъун тІамуравлъунги. ТІадегІанав Аллагъасе цо лагъ вокъарав мехалда гъесдехун халкъалгул хІажат цІикІкІине гъабула. Цинги гъев чи лъугъиндал ТІадегІанав Аллагъасдаги Досул лагъзадеридаги гъоркъов васитІалъун, ай гъезул ризкъи гъезухъе щвезе гъабиялъе,

гъев чи вукІуна гъадаб «Раззакъ» абураб сифаталдасан жиндие бутІа щваравлъун. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абунa: «ТІадегІанав Аллагъас жинде бикъеян амро гъабун тІад къараб иш ракІ разиго, бацІцІадго тІобайзе гъабулев, ай гъеб садакъа бикъулев хазиначи – кІиявго хазиначиясул цоявлъун вукІуна» - ян, ай загъираб яги батІинаб. Ракъалда лагъзадерил кверал ТІадегІанав Аллагъас Жиндир хазина аманат гъабурал хазаиналлъун гъаруна, ай хазина цІунулел бакІаллъун. Щив чи вугониги жиндир квер чурхдузе бугеб загъирияб ризкъи аманат гъабулеб хазанатлъун, ва гъединго жиндир кІал-мацІги гъабурав ракІазе бугеб батІинияб ризкъи лъолеб хазанатлъун, гъев чи ТІадегІанав Аллагъас хира гъавуравлъун вукІуна гъадаб «Раззакъ» абураб сифаталъуль гІахъал гъавиялдалъун.

روى حاتم الأصم أنه قال له رجل من أين تأكل؟ قال : من خزائنه فقال الرجل :
يلقى عليك الخبز من السماء فقال : لو لم يكن الأرض له لكان يلقيه من السماء
فقال الرجل : تقوى الكلام فقال: لم ينزل من السماء إلا الكلام فقال الرجل : أنا لا
أقوى لمجادلتك فقال : لأن الباطل لا يقوم مع الحق . انتهى كلام الغزالي

ХІатамул Асам абурав кІудияв Аллагъасул валиясде гъикъун буго инкарчагІаздасан цояс: «Мун киссан квaналев абун. Гъас жаваб гъабун буго, ТІадегІанав Аллагъасул хазинаялдасан квaнала – абун. Хадубги инкарчияс тІаде жобан буго: «Дуе зодоса гъоркъе рехунищ чед бачІунеб?» – абун. Гъас жавабги гъабун буго: «Ракъ букІинчІебани, ТІадегІанав Аллагъас зодосан рехун бачІинеги букІана», - ян. Гъанжиги дагІбадулаз абун буго:» Нуж кІалъала, ай ножода калам гъабизе лъала», - ян. Гъас жавабги гъабун буго: «Калам горони зодосан рещІинчІелъул», – илан. Ахиралдаги абун буго дагІбадулас: «Мунгун дагІбадизе дир къуват гІоларо», - ян. Жаваб гъасги гъабун буго: «БитІараб

буго, батІулаб жо хІакъалда аскІоб чІоларелъулха», - ян. ТІадегІанав Аллагъасул вализабадехун рокъи жиндир рекІель бугев чи – талихІ кьурав вуго.

АЛЛАГЪАС РИЗКЪИ ЖИНДИЕ БОКЪАРАСЕ – ГІАТІИД, БОКЪАРАСЕ – КЪВАРИД ГЪАБИ

Цойги аят:

قَالَ تَعَالَى: ﴿اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَعٌ﴾ ﴿٢٦﴾ الرعد: ٢٦

«ТІадегІанав Аллагъас дунялалда ризкъи гІатІид гъабула, ай бечелъи кьола Жиндие бокъарасе ва Жиндие бокъарасе къваридги гъабула, ай рес гъечІеб-гІан къадарги кьун тола. Гьел Маккаялъул мушрикинал рохулел руго жедее кьураб бечелъиялдаса, ТІадегІанав Аллагъасул нигІматазе щукру гъабураб рохелалъ горел, бечелъиялдаса чІухІараб рохиялъ. Жедеде ТІадегІанав Аллагъасул ццинбахъин щун букІарабани, жедее гъаб бечелъи кьезе букІинчІо абураб магІнаялда. Дунялалъул чІаголъи, бечелъи, боцІи-мал гъечІо, ахираталде данде ккун, заманаялъ хІалтІизе гъабулеб цІа-рагІиялда, яги радал рехъаде унев вехъас цадахъ босулеб квине жоялда релълъон, цІакъ пайда гъечІеб дагъаб жолъун горони».

إن فتح باب الرزق في الدنيا لا تعلق له بالكفر والإيمان بل هو متعلق بمجرد مشيئة الله فقد يضيّق على المؤمن امتحانا لصبره وتكفيرا لذنوبه ورفعاً لدرجته ومن هذا القبيل موقع لأكثر الأصحاب رضي الله تعالى عنهم من المضايقة ، ويوسع على

الكافرين استدراجا ومنه ما وقع لأكثر كفار قريش من الوسعة ثم إن الله تعالى
جعل الغنى لبعضهم صلاحا وجعل الفقر لبعضهم صلاحا وقد جعل في غنى بعضهم
فسادا كالفقر وفي الكل حكمة ومصلحة

Дунялалъул рокъоб ризкъиялъул баб рагъи иманалдаги
куфруялдаги хурхараб гъечІо, гъеб буго гІицІго ТІадегІанав
Аллагъасе бокъиялдалъун, Досул къадар, хІукмуялда
рекъон бугеб жо. ТІадегІанав Аллагъас муъминчиясе
ризкъи къварид гъабула гъесул саброялъул хІалбихъизе,
мунагъал чуризе, яги гъесул даража цІикІкІине гІоло. Гъеб
магІнаялда букІана жодода ТІадегІанав Аллагъ разилъаял
асхІабзабазул гІемерисезе ризкъи къварид гъабиги. Кафур-
забазе ТІадегІанав Аллагъас ризкъи гІатІид гъабула гъезие
истидражалъе, ай гъеб горони гъез тІаса бищичІеб ме-
халда гъел гъель гуккизе. Гъеб магІнаялда къураб букІана
къурайшазул гІемерисел капурзабазеги. Ва гъединго
ТІадегІанав Аллагъас цо-цоязе бечелъи гъабуна гъезие
лъикІаб, маслахІатаблъун, цойгиязе мискинлъиги гъабуна
гъединго гъезие лъикІаблъун. Бечедаздасан цо-цоязейин
абуні, гъеб бечелъиялъулъ гъабуна фасалъи, ай гъеб бе-
челъи магІсияталде, квешаб рахъалде буссине гъабиял-
далъун, жакъа нелъеда гъеб беразда бихъула бугеб гІадин.

Хириял бусурбаби! ТІадегІанав Аллагъас хІалал гъабун
къураб боцІи-мал нелъецаго хІарам гъабизе бегъилищ?
ТІадегІанав Аллагъасул шаригІат, динул-Ислам нелъеца
кквечІони, ниль Досги кколаро, Жив лъалеллъунги рукІун,
ниль Досде гІасилъиялда хъвадарал заманалда, нелъеде
тІаде Дос Жив лъаларел тІамула, гъедин нелъеде тІаде
тІамунги руго. ТалихІ бугев тавбоалде вуссина, талихІ
гъечІев питнаялъулъе лъугъина, мунафикъзабазул иш
билъанхъараб заман бачІун буго, сабро къеги нелъее, са-
броги муъминзаби, ТІадегІанав Аллагъас.

Ризкъиялда щакдари – иманалъул загІуллъи,
Аллагъ горесде мугъчІвай – ширкалъулаб гІаламат,
Гібадат бакІлъун бихъи – мунафикъасул унти,
Къо бихъун дунял гІуцІи – ахират чІунтизаби.

ЧІухІдае хъулби райи – ахІмакълъи загъир гъаби,
Къадазда накъищ бахъи – боцІи-мал исраф гъаби,
Мискинлътиялда хІинкъи – таваккалалъул дагълъи,
Налъи тІадгун гъавуди – пакъирлъи тІаде цІцІайи.

Рукъ бакъараб сахават – Ислам дин бичІлунгутІи,
Бечедасул къарумлъи – Къарунил пиша-гІамал,
МагІишат понцІезаби – раклал чІунтулеб ургъел,
ЧІаголъиялда божи – хъулхалатил тІабиғІат.

ГІилмоялъул адаб тей – гъацІцІулъе чІагІа жобай,
ГІалим абун цІар бокъи – жагълоялъул камиллъи,
Жиндирго жагъиллъи лъай – гІилмоялъул натижа,
ГІайибалъе мукІурлъи – Иманалъул бацІцІалъи.

Эбел-имсул адаб ккой – ахираталъул рохел,
Лъималазде дин манлъи – хазина нахъе тейи,
Къуръаналда нахъвилълъин – Аллагъасе мутІигІлъи,
Суннатал чІаго гъари – хІабибасда нахъвилълъин.

ХІарамалдаса цІуни – Къадирасдаса хІинкъи,
ХІинкъун гІибадат гъаби – магІбудасул къудрат лъай,
ЛъикІал гІадамал рокъи – муъминчиясул хасса,
Мадугъал рази гъави – Расуласул аманат.

АхІраразул судурал – асраразул къубурал,
АхІмакъав гъудул ккойи – живго къватІивчІвайзави,

Къадирасул афгалапал – хикматазул ралъадал,
Хлукмабазда разилъи – Иманалъул цо рукну.

Квешав лъугъиндал гладан – глалахалъул жанавар,
Жагълоялъ ракі члунтарав – члагого хварав мискин,
Хваразул глибрат гъечлев – гладада вугев гъаим,
Глумро учузав инсан – ахират лъаларев чи.

Умумул хун фаналъи – лъималазде эрга щвей,
Эргадулаб можоро кидадай дихъе щвела,
Комек хлажалъунилан хлалай чи ватуларев
Хвалил мехталилъ ккедал кинаб хлалдай буклина.

Хлалклолев Бетлергъанас рахІмо-цlob гъабичІони,
Гъеб лахІзаталъул захІмат лъица бигъа гъабилеб,
Хлабибасул ирсилал аскlore райинчІони,
Аманилан гъаризе гъенив щивха ватилев.

Щайихзабада асклов къабулавлъун ватани,
Къварилъи-захІматалъул ургъелго гъабиларо.
Аллагъ! Дур ццинбахъин щун нахъе гъез къотІичІони,
Нахъеяб жоялъул дий кIварго букІинароан.

Аллагъ! Дукъа хІинкъизе раклалда кинан лъалеб,
Лъадарараб махх гладин къвакІухъе члун бугелъул,
Лъелъе бараб цІцІан гладин аб биинареб кинан,
Иманалъул гъварилъи тІиналде щун гъечІелъул.

Щукру гъабизе ккани, нигІмат лъайзе кколелъул,
НигІматго лъаларев алъ щукру кинан гъабилеб,
ЩайтІан нахъе къотІизе къуватги алъул гІелищ,
Акъвияз манлъухъе рагъ гъабулеб гъечІони.

РахІманасул цлобалде хьулни цлакь лъолеб буго,
КъвакIараб Досул гIадло гIадахъго босупаро,
Гилмогин гIамалалъул кIвар-агъазги гъечIого
Аллагъ разилъи щевезе щивасе цлакь бокъула.

БекъичIого тараб хур хасалихъе щвеларо,
ЧIаго гъабичIеб гIамал хун хадуб батиларо.
Таебо гъабизе лъайчIев, дунялалъ чIварав пакъир
Къанабакъе вуссиндал сундалъун бечелъилев.

АЛЛАГЪАСДАГИ ХАЛКЪАЛДАГИ ГЪОРКЪОВ ВАСИТИА

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِ رُسُلًا
أُولَىٰ أَجْنَحَةٍ مَّتَنَّى وَثَلَّثَ وَرَبَّعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾
﴿فاطر: ١﴾

ТIадеГIанав Аллагъас Жинцаго Жиндирго нафсалъе рецц гъабуна, ай «АльхIамдулиллагъ рецц Аллагъасе буго» абуна, Жиндир лагъзадерида лъайзе гIоло Жиндие рецц кин гъабилебляи. «Кинабниги гъабулебщинаб рецц Жинда хассав, Жив горесде щвей гъабуларев гъединав Аллагъасе буго рецц, Жинца зобал, ракъал рижарав, мисал-сурат цебе гъечIого. Малаикзабиги Жинца гъарурав Жиндир аварагзабазухъе ритIулел русулаллъун, жедее кIи-кIи, лъаб-лъаб, ункъ-ункъ куркъбалги ругел. ТIадеГIанав Аллагъас Жиндир хIикматалда рекъон, хIажат бихъун, малаикзабазул куркъбал рукIа, цогидаб жо букIа, Жиндие бокъухъе цIикIкIине гъабула. ХIакълъунго ТIадеГIанав Аллагъ бокъараб жо Жинда бокъухъе гъабизе, бижине, ай батизе гъабизе кIолев вуго».

وعبارة «البيضاوي»: ﴿جَاعِلِ الْمَلَكِ رُسُلًا﴾ وسائط بين الله وبين أنبيائه والصالحين من عباده يبلغون إليهم رسالاته بالوحي والإلهام والرؤيا الصادقة أو بينه وبين خلقه يوصلون إليهم آثار صنعته

«Малаикзаиби русулаллъун гъарурав» абураб кали-маялъул маГІна: Жинца, ай ТІадеГІанав Аллагъас малаикзаби гъаруна Жиндаги Жиндир аварагзабадаги Жиндир лагъзадеридасан свалихІунал, ай лъикІаздаги горкъор васитІабилъун, Жиндир рисалат гъезухъе щвезе гъабизе вахІюялдалъун, илгъамалдалъун ва битІараб ма-къоядалъун. Ялъуни, къокъго абун, Жиндаги халкъалдаги гъоркъор малаикзаби васитІалъун гъарурав, Жиндир амраби, тІадкъаял гъезухъе щвезаризе. Гъалеха, ТІадеГІанав Аллагъасдаги нелъедаги гъоркъов васитІа бегъуларин абулел тІадамал, Жив къудраталъул БетІергъанлъунги вукІун, Живго ТІадеГІанав Аллагъас васитІабилъун малаикзаби гъариялъе гъаб рехсараб аяталъ нугІлъи гъабула буго гурищ. Хадубги ТІадеГІанав Аллагъас, Жив горесе лагълъи бегъунгутІи баян гъабун горони, цойгиясдасан комек тІалаб гъабугеян, васитІалъун щивниги чи ккогеян кибниги абун гъечІо гури. Гъалдениги щайха кантІуларел? Малаикзабазул куркъбазул къадарги гъезул рижиналъул сурат-сипатги ТІадеГІанав Аллагъасда горони лъаларо. Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго:

وفي الحديث: ((رأيت جبريل عند سدرة المنتهى وله ستمائة جناح ويتناثر من رأسه الدر والياقوت))

МигІражалъул сордоялъ дида Жабраил малаик вихъана Сидратул-мунтагъаялда, гъесда анлънуго кваркъьиги бугоан, гъотІодасан пихъалъул мисалалда гъесул ботІродасан гъун бачІунеб жавгъар-якъутги бугоан», – илан.

فقد قال الزمخشري : رأيت في بعض الكتب أن صنفا من الملائكة لهم ستة أجنحة فجناحان يلفون بهما أجسادهم وجناحان للطير يسيرون بهما في الأمر من أمور الله وجناحان على وجوههم حياة من الله . «روح البيان» و «الصاوي»

Замахшарияс абулеб буго: «Дида бихъана цо тІехъалда, малаикзабазул цо тайпа буго, анлъго кваркъи жедеда бугел. КІиги – жодорго чурхдузда жемулел, кІиги – ТІадегІанав Аллагъас жедеде амро гъабуралъуре роржине, кІиги – жедерго гъормазде тІаде беччараб, ай Аллагъасдаса не- чеялъ», – илан. «Къиссабазуль» рехсон букІаниги:

وفي الخبر: ((إن في السماء ملائكة نصفهم ثلج ونصفهم نار وتسبيحهم :يا من يؤلف بين الثلج والنار ألف بين قلوب المؤمنين)). «روح البيان»

Зобалазда цоги тайпа буго малаикзабазул, жедер бащадаб рахъ гІаздал, ай цІорол, бащадаб рахъ цІадул бугел. Гъезул тасбихІги: «Я, гІазоги цІаги цолъизе, ай цуцаль рекъезе гъабурав Аллагъ! Дуца цолъизаре муъминзабазул рақІал». Гъазул рехсей къиссабазул тІехъалдаги рехсон букІана.

وفي ((كشف الأسرار)) وردت في عجائب صور الملائكة أخبار يقال أن حملة العرش لهم قرون وهم في صورة الأعوال

Абулеб буго, ХІамалату-л-ГІарши, ай ГІарш баччарал малаикзабазул сурат куйдузул бугин, лълъяралги руге- лилан. Цойги абулеб буго, ай Аварагасдасан ﷺ бицана:

وروي أنه ﷺ سأل جبريل أن يتراءى في صورته فقال: إنك لن تطيق ذلك فقال : ((إني أحب أن تفعل)) ، فخرج رسول الله ﷺ في ليلة مقمرة فأتاه جبريل في صورته فغشي على رسوله ﷺ ثم أفاق وجبريل ﷺ مسنده وإحدى يديه على صدره والأخرى بين كتفيه فقال : ((سبحان الله ما كنت أرى شيئا من الخلق هكذا)) فقال جبريل

إِسْرَافِيلَ : فكيف لو رأيت إسرَافيل له إثنى عشر ألف جناح جناح منها بالشرق وجناح بالمغرب وإن العرش على كاهله وإنه ليتضاءل الأحايين أي يتصغر الأزمان لعظمة الله حتى يعود مثل الوضع وهو العصفور الصغير . «الصاوي» . ويقال: لم ينزل إسرَافيل ﷺ على النبي إلا على محمد ﷺ نزل فأخبره بما هو كائن إلى يوم القيامة ثم عرج . «روح البيان»

Свалат-салам лъеяв Аварагас Жабраил малаикасде гъарун буго:» Мун дурго сураталда дида вихъизе гъаве» , - ян. Жабраил малаикас «Дуда гъеб хІехъезе кІвеларо», - ян абидалги абун буго Расулас ﷺ:» Дие бокъун буго», - ян. Цинги цо сордоялъ вачІун вуго Жабраил ﷺ Ра-суласухъе ﷺ жиндирго сураталда. Гъесда бер чІваравго Авараг ﷺ тамахлъун, ай кІотун ккун вуго. Вигъиндал, Жабраилас кваранаб квер – каранда, квеГабаб – мугъ-алдаги лъун, гІодов чІезе гъавун ватун вуго. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «СубхІаналлагъ! Дида гъадигІан кІудияб махлукъатго бихъун букІинчІо», - ян. Гъеб мехалда Жабраилас абун буго Аварагасде ﷺ: «Ис-рафил малаик вихъани, дуца щибиндай абила. Досда буго анцІила кІиазарго кваркъи, бакъ баккудеги бакъ тІерхъудеги цо-цояб щвараб, ГІаршги досул кІигъажалда буго, цо-цо мехаль дов гъитІинлъула Аллагъасдаса нечон, гъитІинаб къадакохІинчІгІан хутІизегІан», – илан. Абулеб буго Исрафил малаик цохІониги аварагасухъе рещтІинчІо, МухІаммад аварагасухъе горониян, гъесухъеги рещтІун, къиямасеб къо чІезегІан лъугъине бугебщинаб гъесиеги бицун, воржун зодовеги анаян.

Рехсараб аяталь щой гъабула ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан бугеб, загъирияб ва магІнавияб – кІиябго цІикІкІине гъабиялде:

فمن الأولى حسن الصورة خصوصا الوجه قيل ما بعث نبيا إلا حسن الشكل وكان
 نبينا ﷺ أملح فمن قال كان أسود يقتل كما في هدية المهديين إلا أن لا يريد التقييح
 بل الوصف بالسمره والاسود العرب كما أن الأحمر العجم كما قال عليه الصلاة
 والسلام ((بعثت إلى الأسود والأحمر)). «روح البيان»

Загъирияб цІикІкІине гъабиялдаса ккола инсанасул
 сипат-сурат берцин гъаби, ай цоясулалдаса цогиясул,
 масала, хассго гъомер. ТІадегІанав Аллагъас аварагзаби
 ритИичІо жедер сифат-сурат берциналтун горони. Нелъер
 Аварасул ﷺ букІана гъомер, гІазугІан хъахІаб горев,
 багІарлъи жобараб хъахІаб. Гъев кьер дунялалтун рокъоб
 бищунго беццарабги буго. «Шамаилул-МухІаммадият»
 абураб тІехъалда буго, свалат-салам лъеяв Аварак, къабихІ
 гъавун, чІегІерав вукІанаян абурав чи капурлгулилан,
 «РухІул баяналда» - чІвалаянги. Гъедин абурав чи капур-
 лъиги чІвайиги чІегІераб миллат какун горо, гъев буго
 свалат-салам лъеяв Аварасде гъевчІев сипат гІунтІизе
 гъабиялдалтун, гъевчІев сипат гъабиги – дов гьереси гъави
 кколелтун. КъабихІ гъави мурад гъевчІого, масала, жо-
 бараб кьералтун вукІанаян абиялдалтун, куфру яги чІвайи
 гъевчІо. ГІамм гъабун абун:

الأسود العرب كما أن الأحمر العجم كما قال عليه الصلاة والسلام : ((بعثت إلى
 الأسود والأحمر))

ЧІегІерал абула гІарабазде, багІаралилан гІажамиядзе
 абулеб гІадин. Свалат-салам лъеяв Аварас абухъего: «Дун
 авараглтун витІарав вуго чІегІераздеги багІараздеги» - ян,
 ай гІарабияздеги гІажамияздеги. Цойги хІадисалдаги
 абулеб буго:

وفي الحديث: ((زينوا القرآن بأصواتكم)) أي أظهروا زينته بحسن أصواتكم وإلا
فحل كلام الخالق أن يزينه صوت مخلوق ورخص تحسين الصوت والتطريب ما لم
 يتغير المعنى بزيادة أو نقصان في الحروف. «روح البيان»

«Ножоца Къуръаналъул берцинлъи загъир гъабе
 ножорго берцинал гъаркъаздалъун (Къуръан ножорго
 гъаркъаздалъун» берцин гъаби горо). Щаян абун,
 халкъалъул гъаркъаздалъун берцин гъабиялде
 хІажатаблъун гъечІо ТІадегІанав Аллагъасул калам.
 Кинабниги махлукъаталъул каламалъул берцинлъи-
 фсахІалъи жиндир берцинлъи-фсахІалъиялъ хойзе
 гъабураб буго. Къуръан цІалулев чиясе рухсаги буго
 гъаракъ-макъам берцин гъабизе, хІарф камизе-тІокІлъизе
 гъабиялдалъун магІна хойзе гъабулеб гъечІони. ТІадегІанав
 Аллагъасул рахъалъан бугеб загъирияб цІикІкІине
 гъабилъун ккола хатІ берцинлъиги. Свалат-салам лъеяв
 Аварагасул хІадисалдаги буго:

((الخط الحسن يزيد الحق وضوحا))

«Берцин, рагІа-ракъанде щун, мухІканго хъвараб
 хатІалъ цІикІкІине гъабула хІакъаб жо баян гъаби» – абун.
 Берцинаб хатІ – кверазул мацІиланги абула. Ай, берцин,
 баян гъабун, мухІканго хъвараб хатІ цІалулесе цІализе
 бокъулебги мурад бигъаго бичІІулебги букІинарищха.
 Валлагъу агІлам. والله أعلم

АЛЛАГЪАС ХЪВАРАБ РИЗКЪИ НАХЪЕ ЧІВАЛЕВ ЧИ ГЪЕЧІО

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ ﴿٢﴾ فاطر: ٢

Тіадегіанав Аллагъас халкъалъе беччараб рахІмат, зодосан цІцІад къей, ракъулъан ризкъи, чурхдузе сахлъи, гІилмо, хІикматгІадал нигІматал – гъеб ккойзе, ай нахъчІвайзе кІолев чи гъечІо. Тіадегіанав Аллагъас ккураб, ай беччайчІеб нигІмат-рахІмат, Дос ккун хадуб беччайзе, ай гъеб къезе хІалкІолев чиги гъечІо. Тіадегіанав Аллагъ Жиндие бокъарабщинаб гъабиялъулъ бергъарав, къуватав, Жиндаса бергъунев чи гъечІев, гъеб киналъулъго Жиндир хІикматалдалъун, маслахІат хал гъабун, хІукму гъабулев, гъабулелъулъ гъалатІ-хатІалъи гъечІев вуго. Свалат-салам лъеяв Аварагасги каказда хадуб абулаан:

وعن مغيرة بن شعبة رضي الله عنه كان النبي ﷺ يقول في دبر الصلاة : ((لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير اللهم لا مانع لما أعطيت ولا معطي لما منعت ولا ينفع ذا الجد منك الجد))

«Жиндие лагълъи гъабизе тіадав магІбуд гъечІо гІицІго Тіадегіанав Аллагъ горони, Жив цогояв, Жиндехун гІахъаллъи гъабулев чи гъечІев. Гъев БетІергъан Аллагъасе буго кинабниги рахъалъан ханлъи, тіадегіанлъи ва махлукъаталъ гъабулебщинаб рецци, ва гъединго Жиндир хІалкІолевги вуго кинабниги Жиндие бокъарабщиналде. Я, дир БетІергъан! Дуца къураб рахІмат, нигІмат нахъчІвазе кІолев чи гъечІо, Дуца нахъчІвараб къезе кІолев

чиги гъечІо. Бечедав чиясе жиндир бечелъиялъ Дуда аскІоб мунфагІат-хайирги гъабуларо, ихласалда гъабураб гІибадат-гІамалалъ горони».

Цойги хІадисалда абудеб буго:

عن معاذ رضي الله عنه مرفوعا : ((لا تزال يد الله مبسوطة على هذه الأمة ما لم يرفق خيارهم شرارهم ويعظم برّهم فاجرهم ويعن قراؤهم أمرائهم على معصية الله فإذا فعلوا نزح الله يده عنهم))

«ТіадегІанав Аллагъасул квер беччараблъун тіаса унаро гъаб умматалъе лъикІал гІадамаз квешазулгун гъалмагълъи гъабичІебгІан заманаялъ. Диниял гІадамаз фасикъзаби кІодо гъаричІелгІан заманалъги. Къурааз, ай Къуръаналъул агълоялъ умараал, ай тіадчагІазе тіадегІанав Аллагъасде гІасилъиялгълъ комек гъабичІебгІан заманаялъги. Рехсарал пишаби умматалъ гъарурал мехалда ТіадегІанав Аллагъас гъездаса квер нахъе босула». Рехсараб аяталъги нилъ кантІизе гъарулел руго, загъирияб букІа, магІनावияб букІа ризкъи, ТіадегІанав Аллагъасде тіамунги тун, нелъедаго тіад гъабураб, нилъ жиндие рижараб гІибадаталда тіадчІей гъабизе ккеялде. Жакъа нелъер ишин абуні гІаксалда буго. Ай, бищунго кІвар цІикІкІараб, поясдаса нахъе ккун цойгияв чІезе бегъуларевлъун ккун буго дунял гІуцІцІи. Ахиратин абуні, регІани, кІвани гъабун, регІичІони, кІвечІони, гъабичІого таниги тіобалеб жолъун ккун буго. ТіадегІанав Аллагъас тавфикъ къеги киналго бусурбабазе Исламияб диналгълъ ТіадегІанав Аллагъасда аскІоб бугеб кІодолъи, тіадегІанлъи, гъеб ккурасе бугеб тіаса ийин гъечІеб рохелги, кквечІесе бугеб абадияб талихІкъин, ай жужахІ букІинги бичІчІизе ва кантІизе. Амин, амин, амин!

حكاية

Басраялдаса Абу ЯгІкъуб абурав гІалимас бицунѐб буго: цо нухалда гъев Масжидул ХІарамалъув анцІго къоялъ вакъун хутІун вуго. Гъелдалъун къаркъалаги загІифлъун, асда рақІалде ккун буго, цо кинаб букІаниги сабаб батизе бегъулаян абун, кІкІаламухъалъе свѐризѐ вахъине. Гъедин унаго, гъасде тІаде вачІун вуго цо чи, кодоб сумкагун. ПІодовги чІун, гъев чияс абун буго Абу ЯгІкъубидѐ:» Гъаб сумка дѐе буго», - ян. «Дие гъаб кин букІунѐб?» – абун гъикъидал, гъев чияс бицунѐб буго: «Ралъдалъ, гама гъанкъиялде ккараб хІинкъараб хІалалда, гъав чияс гъалмагълъигун цадахъ бахъун буго анцІго къо. Цинги гъѐзул щивав чияс назру гъабун буго, гъѐб ралъдалъа чІаго къватІире рорчІани, Аллагъасѐ гІоло хІалкІвараб садакъа къѐзе. Гъав чиясги назро гъабун буго ХІарамалда свѐрухъ тІоцове дандчІварав чиясѐ садакъа къѐзѐян. Гъаб хабарги бицун, гъев чияс, «ТІоцове дида дандчІварав мун вуго» – абун, сумка Абу ЯгІкъубида ѐѐѐ лъун буго. Абу ЯгІкъубица, рагъѐха гъѐбан абидал, гъев чияс сумка рагъун буго ва батун буго жаниб чакар, цІулакъо, гъоцІо, нах жобан гъабураб, тамахаб, лъикІаб чѐд. Цинги Абу ЯгІкъубица щибалда тІаса дагъа-дагъаб жоги босун, абула гъав чиясде: «Гъаб дицаги къабул гъабуна, хутІараб дир рахъалдасан сайигъатлъун дурго лъималазе букІине рокъоѐѐ босѐ», - ян. Гъанжи Абу ЯгІкъуб, «АнцІго къоялъ духъѐ бачІунѐб, ай мун валагъулеб ризкъиѐги букІаго, мун гъѐб тІалаб гъабун кІкІалабахъѐ свѐризѐ вахъанаха», - ян жиндирго нафсалдехунги абун, ХІарамалъувѐ тІадвуссун вуго. Гъаб хІикаяталъулъѐги буго гІакъилав чиясѐ, фикро гъабунѐ, гІураб гІилмо, кантІизѐ гъавѐ.

РИЗКЪИ КЪУРАВ АЛЛАГЪАСЕ ЩУКРУ ГЪАБИ

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنْ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنْتُمْ تُؤْفَكُونَ﴾ ﴿٢﴾ فاطر: ٣

«Я, гъаб Маккаялъул агъло! Ножода рақІалде шва ножое ТІадегІанав Аллагъас къурал нигІматал, нуж Маккаялда чІезе гъарун, ай гъеб ватанлъун гъабун, бечелъи, сахлъи къун, ай нуж гъел нигІматал ТІадегІанав Аллагъас къурал рукІиналгье мукІурлъе, гъел нигІматазул хІакъалги цІуне, гъел нигІматал ножое къурав БетІергъанасе мутІигІлъизеги мутІигІлъе, щукруги гъабе». Аяталъул хадуселда абулеб буго БетІергъанас Маккаялъул агълоялда бадибчІвай гъабун: «Вугищ цойги халикъ, ТІадегІанав Аллагъ горони, зодосан цІцІад рещтІине гъабун, рақъалдасан хур-хер, пихъал рижине гъарун, ножое ризкъи къолев? ГъечІо ножое ризкъи къолев чи, гІицІго ТІадегІанав Аллагъ горони». Рех-сараб хІалалда жиндие лагълъи гъабизе мустахІикъавги, ризкъи бижулевги, гъеб бикъулев, къолевги Жив вукІин загъирлъун хадубилан абулеб буго ТІадегІанав Аллагъас: «Кинха ножоца хъанчазе лагълъи гъабулеб, Дун цо гъави-ялдасаги Дие лагълъи гъабиялдасаги руссун»?

ХІасил, ризкъи къолев чи ТІадегІанав Аллагъ горони гъечІевлъи хІакъикъаталда лъан хадуб, гъев чияс рақІ хурхине гъабуларо, щиб бугониги жо тІалаб гъаби мура-далда, цойги чиясда, хІелизегі хІелуларо хъулги лъоларо, ТІадегІанав Аллагъасде горони. Ва гъединго лъайзе ккола чиясда, ризкъи къезе къуват-гъунар кинаб бугониги мах-лукъаталъул гъечІеб гІадин, жиндирго гъечІеблъиги. Ай, жинца къола бугони цойгидасе цо щиб бугониги жо, гъесда

лъайзе ккола гъеб жо кьезе жив БетІергъан Аллагъас тІамурав вукІин, кьезе жив тІамурав гІадин, босизе довцояв тІамун вукІинги. Рехсараб аяталгуль хитІаб Маккаялгул агълоялде букІаниги, гъель халкъалдего щвей гъабулелгул, нильго гъель гІахъал гъарулел рукІинги кІочене бегьиларо.

ИНКАРЧАГІАЗУЛ ЗАРАЛАЛДЕ САБРО ГЪАБИ

Хадусеб аят:

﴿وَلَا يَكْذِبُونَ﴾ فَإِنَّ كَذِبَ رَسُولٍ مِّن قَبْلِكَ ۖ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤﴾

﴿فاطر: ٤﴾

«Гъел мушрикунал мун гьереси гъавиялда даимлъаниги, ва гъав МухІаммад авараг, дуца сабро гъабе, мун гъез гІадин, дуда цере рукІарал аварагзабиги гьереси гъарурал жеде-жедер къавмаз, дозги гъабуна сабро, гъелдалъун дозул кверщелги батани бергъенлъиялда, ай дозго гІадин дуцаги гъабе, дурги батизе бугеб бергъенлъиялда кверщел. ТІадегІанав Аллагъасде руссуна киналниги умурал, ай къиямасеб къоялъ щивав чиясе гъабизе буго мустахІикъаб жаза. Аварагзабиги гьереси гъарурал, гъезул дагІватги къабул гъабичІел гІадамазе – жужахІалгул гІазаб-гІакъобаялдалъун, гъел мушрикиназдасан бачІараб захІмалъи-къварилъиялде сабро гъабурал, гъеб хІехъаразе – алжаналгул нигІматаздалъун, даражаби-макъамаздалъун».

وفي «التأويلات النجمية» يشير إلى تسليّة الرسول ﷺ وأولياء أمته وتسهيل الصبر على الأذى إذا علم أن الأنبياء عليهم السلام استقبلهم مثل ما استقبله لما صبروا كفاهم علم أنه يكتفيه بسلوك سبيلهم والافتداء بهم ...

Рехсараб аяталгъулъ ишара буго свалат-салам лъеяв Ава-
рагасул раКІ лъикІ гъабиялде ва гъесда хадуб гъесул умма-
талгъул вализабазул раКІал лъикІ гъариялдеги. Инкаралгъул
агълоялдасан жедее бугеб дандечІейи, захІмалъи, къва-
рилъиялде сабро гъабизе гъел вализабазе бигъа букІинеги,
жедеда лъараб мехалда гъединачал захІмалъаби авараг-
забадаги дандчІвалел рукІараллъи. Ва гъединго сабро
гъабиялдалгъун дол аварагзабазе ТІадегІанав Аллагъас
гІей гъабураб лъайдал, дозда нахърилгъун, дозул нухалда
рукІиналдалгъун, жедееги БетІергъан Аллагъ гІейгъабулев
вукІин лъайзеги.

والعوام أقرب إلى هذه الطريقة من القراء المتقشفين والعلماء الذين هم لهذه
الأصول منكرون

ТІарикъаталде рачІинеги гІавамал, ай гІаммаб агъали,
гІагараб буго, ай рачІунел руго, жедеца Къуръанги
цІалулел, гъабулеб гІибадат-гІамалалгъулъ рацІцІалъи-
ихласги гъечІел, жалги гІалимзабиян чІараб тайпаялдаса
ва гъединго тІарикъаталгъул нух жедеца къабулго гъа-
буларел, агъло-суннаталгъул гІакъидаялдаса жал рахъун
ккарал, гІалимзабадасаги. Гъаб тайпаялда тІарикъат Ис-
ламалгъул рухІ букІин лъаларо, бичІчІизеги бичІчІуларо,
мазгъабалгъул ункъавго имамас ва гъезда нахъ рилъгъарал,
Закариял-анасри, Ибну ХІажар гІадал чІахІиял гІуламааз
тасдикъ гъабун букІаниги.

وإقرار المقرين وإنكار المنكرين ليس يرجع إليهم بل يرجع إلى تقدير عليم حكيم
يعلم المبدأ والمعاد ويدبر على وفق إرادته الأحوال

ТІарикъаталде мукІурлгъаразул мукІурлгъиги, инкар
ккуразул инкарги – гъеб вализабаде буссунаро, ай гъезие
гъелдалгъун зарал-хайир, къварилъи гъечІо, гъеб кинабго

буссуна ТІадеГІанав Аллагъасде, Дос гъабила ахираталда щивав чиясе мустахІикъаб жаза.

فعلى العاقل أن يختار طريق العشق والإقرار وإن كان فيه الأذى والملامة ويجتنب
عن طريق النفي والإنكار وإن كان فيه الراحة والسلام فإن ذرة من العشق خير
للعاشقين من كثير من أعمال العابدين وطريق العشق هو التوحيد وإثبات
الالوهية بالتفريد كما قال (لا إله إلا الله)

Гьединлгыидал, гІакъилав чиясе рекъола жинца тІаса бищизе бацІадаб тавхІидалгъул нух, жакъасеб къагІидаядла абуні – тІарикъаталгъул нух, кигІанго гъелгъулъ захІмалгъи, мункириназдасан щолеб зарал батаниги. Жив ричІалгъизеги рекъола гІакъилав чиясе гъеб нухалде, ай тІарикъаталде инкар бугел, гъеб бегъизеги гъабуларезул нухалдаса, кигІан гъелгъулъ рахІат ва гІадамазул рахгъалдасан щолеб зарал-гІайибалдаса саламалгъи батаниги. Гъеб инкаралгъул агъ-лоялгъ гъабураб гІемераб гІамалалдаса тІарикъат агъло-ялгъул тавхІид, ай зикро, манлгъун жиб гъабулеб, лгъикІаб буго, кигІан дагъаб бугониги.

ХІасил,

واعلم أن الذكر خير من الجهاد فإن ثواب الغزو والشهادة في سبيل الله حصول الجنة والذاكر جليس الحق تعالى كما قال : ((أنا جليس من ذكرني)) وشهود الحق أفضل من حصول الجنة ولذلك كانت الرؤية بعد حصول الجنة وشرط الذكر الحضور بالقلب والروح . «روح البيان»

Дуда лгъай, гІакъилав чи! Зикро жигъадалдса хи-рияб буго, кинин абуні: гъазават гъабиялгъулги гъеб ТІадеГІанав Аллагъасул нухалда шагъидлгъун хвея-лгъулги ажро-кири – алжан буго, зикроялда, ай ТІадеГІанав Аллагъ рех-

сеялда даймав чийин абуні, Аллагъ живгун цадахъ ву-
гевлгун вукІуна, живго БетІергъанас абухъе: «Дун вуго
Дун рехсолев чигун цадахъ» – абун. ТІадегІанав Алла-
гъасде щвей, Аллагъгун вукІин хирияб, тІадегІанаб буго
алжан хІасуллгьялдаса. Ахираталгъул рокъоб ТІадегІанав
Аллагъ вихгьялгъул даража щолегбо алжан хІасуллгун,
ай гъениве жаниве лгъугун хадуб буго. Аллагъ вихгья-
лгъин абуні, алжаналгъул агълоялда алжанги жанир ругел-
цинал нигІматалги кІочене гъарула. ТІадегІанав Аллагъ
рехсеялге, ай зикроялге шартІги буго ракІалдалгун ва
рухІалдалгун бачин, ай хІузуралдалгун. Гъедин зикро ба-
чинги лгъугунаро агълолгун ругел гІадамаз, ай машаих-
забаз манлгьялдалгун горони. Лгъалесги манлгун хадуб,
живго тІадги чІун горони, чиясул щиб букІаниги гъабулеб
жоялге махщел – гъунарги гІоларо, цо-цо надирал, Алла-
гъасго гъунар кърал гІадамал хутІун. ГІаммаб хІукмуялде
данде ккураб мехалда, надираб – гъечІеблгунги рикІкІуна.
Зикроялгъул агълолгун вукІине бокъарав чи машаихза-
базул тарбияталде вачІине ккола. Гъаб буго жодода бихгун
лгъарал чІахІиял гІарифуназ тасдикъ гъабураб хІукму.

ДУНЯЛАЛЪ ВА ЩАЙТІАНАЛЪ ГУККИ

Хадусеб аят:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّكُمْ
بِاللَّهِ الْغُرُورُ﴾ ﴿٥﴾ فاطر: ٥

«Ва, гъаб Маккаялгъул агъло! ХІакългунго, ТІадегІанав
Аллагъас гъабураб кинабниги кьотІи тІобайзе букІин
жиндилъ щаклги гъечІого хІакъаб буго, ай хун хадур

тІаде рахъине гъари, хІисаб-суал гъаби, лъикІал-квешал гІамалазда дандбитІун жаза гъаби, алжан, жужахІ, сиратІ, алжаналъул агълоялъе – алжаналъул нигІматал, даража-макъамал, жужахІалъул агълоялъе – гІазаб, гІакъоба». ХІасил, рехсарабщинаб хІакъаб букІин лъайдал, хвел тІаде щвелелде къачІан хІадур рукІаян абулеб буго нелъеде ТІадегІанав Аллагъас, хитІаб Маккаялъул агълоялде гъабураб букІаниги, нилъги хойзе ругелъул. Аяталъул хадуселдаги абулеб буго: «Нуж дунялалъул чІаголъи-берцинлъиялъ, рахІат-нигІматаз гуккизе рукІунге, ахират тІалаб гъабиялда тохгоги чІун, жигар гъабе ахираталда ножеого ратулел лъикІал гІамалал гъаризе».

وفي بعض الآثار : ((يا ابن آدم لا يغرنك طول المهلة فإنما يعجل من خاف الفوت))

ТІадегІанав Аллагъас абулеб буго: «Я, Адамил лъимер! Мун гуккизе вукІунге Дир гІодове веччаялъ, ай къисас босизе Дир гІедегІунгутІиялъ. Къисас босизе гІедегІи букІунебго доб къисас боси борчІун ккеялда хІинкъарав чиясулин». ХІасил, ТІадегІанав Аллагъас дунялалда веччан-теялъ инсан гуккизе бегъуларо. ХІакъикъаталдаги, масала, тушман чІвайзе, цІогъор ккойзе нилъ, гІадамал, кутакалда гІедегІула дов ворчІунккеялда хІинкъун, БетІергъан Аллагъ дов лагъ киве тІурилевиан хІинкъилев?

وعن العلاء بن زياد : رأيت الدنيا في منامي قبيحة عشاء ضعيفة عليها من كل زينة فقلت ما أنت أعوذ بالله منك فقالت: أنا الدنيا فإن سرك أن يعينك الله مني فابغض الدراهم يعني لا تمسكها عن النفقة في موضع الحق

Зиядил вас ГІалаица бицана: «Дида дунял бихъана макъиль, къабихІай, херлъун загІиплъиялъ рецІцІула бералги ругей, кутакалда берцинаб, чІухІараб ратІлидалъун жий къачІайзеги къачІарай чІужугІадамлъун, чІужугІадамалъул

сураталда. Дица гьелдехун абуна: «Мун щий, Аллагъас дун дудаса цІунаяй?» – абун. Гьелъ жаваб гъабуна: «Дун дуниял буго, ТІадеГІанав Аллагъас дидаса цІуни дуге бокъун батани, гьелдалъун дуге рохелги батани, дуда дарагъимал (гІарац) риха», - ян. Ай, дарагъимал, къан ккун чІечІого, ТІадеГІанав Аллагъасул нухалда кколеб бакІалде руссине гъаре», - ян. Аварагас ﷺ хІадисалдаги абулеб буго:

وفي الحديث : ((الدنيا غنيمة الأكياس وغفلة الجهال)) ، وذلك لأن الأكياس يزرعون في مزرعة الدنيا أنواع الطاعات فيغتنمون بها يوم الحصاد بخلاف من جهل أن الدنيا مزرعة الآخرة

«Дунял гІакъилал, цІодорал гІадамазе бечелъи-давдалъун ккола». Кинин абун, дунял ахираталъе хур бекъулеб бакІлъун бугелъул, гъез пайда босула дунялалъул чІаголгъиялдасан ахираталъе хур бекъиялдалъун, ай лъикІал гІамалал гъариялдалъун, гьелддалъун гъезие ахираталда тІаса ийин гъечІеб давла-рохелги щола ТІадеГІанав Аллагъасул рахъалдасан. «Жагъилал гІадамазейин абун дунял жедеда пайда босизеги лъайчІеб, жал тохгоги хутІараб бакІлъун ккола». Ай, – «Гъезда чІаголгъиялдасан пайда босизе лъаларо, гІадада дунялалъ гуккун гІумруги уна, ахираталда чІорогоги хутІула», – абураб маГІна буго хІадисалъул.

Аяталъул ахиралдаги абулеб буго: «ТІадеГІанав Аллагъасул гІафву-рахІмоялдалъунги нуж щайтІаналъ гуккизе чІоге». Гъеб щайтІаналъ инсанасул хъул лъезе гъабула БетІергъанасул рахъалъан бугеб рахІмо-гІафвуалде ва гьелъ абула: «Мунагъал гъариялдаса мун хІинкъуге, дуге бокъухъе хъваде, БетІергъан Аллагъ дур гІибадаталде ккарав чи горо, мунагъал чурулевги вуго», - ян. ТІадеГІанав Аллагъасул рахІмо-цІобалде хъулги лъун мунагъал гъарийин

абунѣ, гѣб релѣѣона расѣи букѣинарѣб батѣлаянѣи абун
загѣро гѣекѣеялда. Бѣтѣргѣан Аллагѣ мунагѣал чурулев,
гурхѣулевѣи вугев, Жиндѣир гѣадлѣялдалѣун мустахѣикѣав
чѣясе гѣазаб-гѣакѣоба кутакалда гучавѣи вугев, гѣебѣи
лѣайзе кколеб нелѣеда.

МУЪМИНЧИЯСУЛ ТУШМАН

Хадусѣб аят:

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ
أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ ﴿٦﴾ فاطر: ٦

«Хѣакѣлѣунѣи нѣжѣе щайтѣан, Адам аварагасдѣхун
жинца тушманлѣи гѣабуралдаса нахѣе, гѣаммаб тушман
бугѣ, нѣжоца гѣеб тушманлѣун кквей. Гѣелдѣхун рагѣ
гѣабун, гѣелѣие мутѣигѣлѣичѣого, нѣжѣрго гѣакѣидаталѣул
рахѣаль, гѣабулѣбщинаб пиша-гѣамалалѣул рахѣаль гѣелѣ
гукѣизѣ чѣечѣого. Гѣеб щайтѣаналѣ жинда нахѣрилѣлѣарал,
жиндѣихѣ гѣенеккарал ахѣулелѣго, гѣадегѣанав Аллагѣасул
нухѣи тун, дуниѣял гѣуцѣицѣиялде, гѣелдалѣун жал жѣедаѣго
лѣайчѣого, абадияб жужахѣалѣул агѣлолѣунѣи лѣугѣун,
гѣенире ккѣзе гѣоло».

فلا تكفي العداوة باللسان فقط بل يجب أن تكون بالقلب والجوارح جميعا ولا
يقوى المرء على عداوته إلا بملازمة الذكر ودوام الاستعانة بالرب فإن من هجم
عليه كلاب الراعي يشكل عليه دفعها إلا أن ينادي الراعي فإنه يطردها بكلمة منه

Щайтѣаналде данде гѣабулѣб рагѣѣи гѣицѣго кѣалалѣ
гѣабун гѣоларѣ, гѣабѣзе ккола ракѣаль ва лугбаз цадахѣ.
Гѣеб щайтѣаналѣулгун рагѣ гѣабѣзе лагѣасул кѣу-
ватѣи гѣоларѣ зѣкрѣялда гѣад дѣей гѣабѣялдалѣун ва

гъелдаса цІуни ТІадеГІанав Аллагъасдасан даимго гъа-
рулевлъун вукІиналдагъунги горони. Цебе рехсохъе,
цо чиясде тІаделъани вехъасул гъаби, гъев вехъасдасан
комек тІалаб гъабун горони гъаби нахъчІвайзе кІоларел
гІадин, ТІадеГІанав Аллагъас цІуничІони, нелъеда ибли-
салдаса цІунизе кІоларо. БетІергъанас цІунаги киналго
муъминзаби, дунгогун цадахъ, щайтІаналъул макро-
хІиллаялдасан.

* * * * *

*Гъанжиги цо насихІат, наслабазе васият,
Босизе чІухІичІезе чІобого кьолеб сайгъат,
Къураб боссе чІухІани, ахІмакъав чи вукІунин,
АхІмакълъи тІаде босун тІир-тІирун чІоге, гъудул.*

*ЧІахІиял ралъадалги щубалде хІажалъулин,
ХІикматаб кици гъечІищ, кантІизе мустахІикъаб,
Мисал бачун рицунел кицаби умумузулъ
Кідагоги рукІиндал, рачІа гъанжи кІалъайзин:*

*ГъитІинаб къучІалда тІад кІудияб мина баге,
КІал, мацІ, рагІи хал гъабун, чиясе къимат кьоге,
Чулпадалъе цІам рехе, гьоцІо нахулъе жобай,
Нух, сафаралъ унаго, эбелаб тІаса бище.*

*Къвагъилареб батилин туманкІ чвархъезабуге,
Чанахъан мун ватани, цо речІаралъ кІиги чІвай.
КІал-мацІалъе гІурхъи чІвай, чІалгІаде гаргадуге,
Гама гъечІого ралъад бахине къасд гъабуге.*

*Бекъараб хур щевезегІан хандал нахърател цІуне,
Хун ракъалде инчІого инсан воре веццуге.*

Беццав чи далилпъун ккун сафаралде вахъунге,
Нахъа ургъел глемераб эркенлъи ричлад гъабе.

Беџизе хлалкюлареб напъукъе ккезе чюге,
Нарт гъечлеб чирахъ бакун, канлъи тлалаб гъабуге.
Квешал квешлъиялда те, мунго пъиклалде вусса,
Лъин гъечлеб гъабихъе ун, тлорщел ххине пъугъунге.

Лага борцун ххам пъутле, бетлер борцун тлагъур лъе,
Томол хъитал щолаго калушалги ретлунге.
Гъитлинал-кюдиязе вагъза рекъараб гъабе,
Бакъвараб гъойтл пълъаге, лъим хлажатапъуб тламе.

Хлажат бихъун насихлат гъабичюго вуклунге,
Чюбогояб гъечюни, раглиниб гъоцло тлоге.
Гъоцло тлолеб тлалил най, чакарги къун, гуккуге,
Чияр хлакълал раччизе хламалиявлъун чюге.

Лъеда хлапара барал чераби къуркъбузе те,
Чвахун унеб иццул лъин рокъо-рокъобе баче.
Чед-хинклалъул къиматги Къуръаналъулган гъабе,
Гъелъулъ исраф гъабизе Аллагъасдаса неча.

Аллагъасул диналъулъ хиянатал гъаруге,
Хиянатал гъарулел гъудулзабилъун ккоге.
Пайда гъечлеб хабар те, хайир бугеб члалгунге,
Хвалил къоглъи клочонге, кхвахл тун глибадат гъабе.

Изно босун горони, чияр рокъов пъугъунге,
Гордонисан кланцлани, цюгъор вуклуневги лъай.
Цюгъорасул рокъосан къутги тлалаб гъабуге,
Гъес халкъалъе гъурщулеб рохъл пихъги бищуге.

Рушват кьун батлулаб иш битлизабизе пълъунге,
 Битлараб-хлакълъул рахъ бихьинчияс глaдин ккой.
 Бералда бихьичлелъе нуглпъи гъабун клалъаге,
 Гиналда рагличлони, бицаралда божуге.

Жанисан мун чарлъуге, чаран-хъазан глaдин чла,
 Чарлъараз лъураб бугътан дуда реклине гъечлo.
 Раклги дуца духъго те, тохтор горесухъ кьoге,
 Кьoглабилан, дос кьураб, даруги нахъе члваге.

Дунял – ахираталъул мазраглат^[1] буклинги пъай,
 Мазраглатго пълаларев члового хутлулевин.
 Чаголъиги раглатго гъечлеб майданин ккоге,
 Дурго умумул араб ахират раклалде щва.

Аллагъасул шаргl цлуне, шафигласул суннат ккой,
 Суннаталъул агълогун эмен-вац глaдин вукла.
 Иблис – тушман буклин пъай, гъель гуккизе вуклунге,
 Клалалъ мун данде къркьон, доб кьунареб клочонге.



[1] Хур бекъулеб бакl.

الباب الرابع

УНКЪАБИЛЕБ БЕТІЕР

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنِّ مِّنْ أَرْوَاحِكُمْ وَأَوْلَدِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

﴿التغابن: ١٤﴾

Гъаб рехсараб аят рещтІиналѣ сабабин абуні, Аллагъ разилѣаяв Ибну Пабасидасан бицараб: Маккаялѣул агъло-ялдасан цо къокъаялѣ, Исламалдеги рачІун, Мадинаялде свалат-салам лѣеяв Аварагасухѣ гѣжра гѣабун ине къасд гѣабураб мехалда, гѣезул руччабаз ва лѣималаз дандечІей гѣабун буго ва абун буго: «Ножоца Ислам босиялда нежеца сабро гѣабуна, гѣанжи нуж нижги гѣанир тун, Мадинаялде иналде сабро гѣабизе кІоларо нежеда», - ян. Ялѣуни, «Нуж, боцІи-малги, мина-ватанги, лѣимал-хѣизанги гѣанир тун, Мадинаялде щибизе унел?» – ан кІалѣан, квал-квал гѣабун буго. Гъаб аят рещтІиналѣ сабаб гѣадинги бицунеб буго:

وقال عطاء بن يسار : نزلت في عوف بن مالك الأشجعي ...الخ

Павфил вас Малик вукІун вуго хѣизан-лѣимал ругев чи. Гѣесие боқыдал гѣазаваталде ине, гѣел гІодун руго, лѣида аманат гѣарун нижги тун мун уневилан. РещтІиналѣ сабаб кинаб батаниги, рещтІун буго гѣадаб аят:

«Ва гьал иман лъурал гІадамал! ХІакълъунго ножор руччабаздасан руччабиги, лъималаздасан лъималги ножое тушбаби руго. Ай, нуж ТІадегІанав Аллагъасе, гъазават гъабиялдадълун, гъижра гъабиялдадълун, садакъа-хайрат гъабиялдадълун, кинал ругониги лъикІал гІамалал гъариялдадълун мутІигІлъиялдаса жедеца машгъл гъарулеллълун руго».

Тушманлъи букІуна, инсанасул заталдълун горев, гьес гъабулеб пиша-гІамалалдълун. ЧІужуялъниги лъималазниги гъабулеб бугони кинаб букІаниги гІамал, жиндълун ТІадегІанав Аллагъасдаги лагъасдаги гьоркъоб пардав ккезе гъабулеб, ай лъималаз эмен, чІужуялъ рос цІалев вугони гъединаб пиша-гІамалалде, ялъуни жедеца гъабуралда ТІадрекъеялде, гьелдаса къабихІаб пиша-гІамал щиб букІинеб? Гьелдълун буго гъезде тушбабиян абулебги. Гъединлъидал, ТІадегІанав Аллагъас абулеб буго хадубги: «Нуж гъездаса цІуне, гъезие мутІигІлъуге, гъездасан зарал ножоего ккеялдаса божунги рукІунге. Ножоца тІаса бищуге (ТІадегІанав), Аллагъасул хІукъукълги тун, гъезул хІукъукъл тІорай».

Лъимал-хъизаназ нахъ чІіваялдълун гъижра гъабун инчІого хутІунги рукІун, хадусан кантІун, Мадинаялде Расуласухъе арал гІадамазда гъижра цебего гъабурал асхІабзабазе диналъулъ бичІІи щун бихъидал, гъезда хІайранлъун, жалго кватІун ккеялда ракІ бухІун, «Нуж сабабълун кватІана ниж», – абураб магІнаялда, гъез къасд гъабунa жедерго лъимал-хъизабазе нафакъа къечІого теялдълун гІакъоба гъабизе. Гъеб мехалда абуна ТІадегІанав Аллагъас: «Нуж ножорго лъимал-хъизамазда тІаса лъугъани, ай гъез гъижра гъабизе, гъазават гъабизе ножое гъабураб квал-квалалдаса, гъезда бадибчІвай гъаби, гІакъоба къеялдасаги руссани, гъездасан ккарал жал хІисабалда

лъечІогоги тани, (ТіадеГіанав) Аллагъ хІакълъунго Жинца лагъзадерил мунагъл чурулев, тІаса лъугъунев вуго». Ай, «Нуж гъезда тІаса лъугъани ТіадеГіанав Аллагъ ножода тІасаги лъугъина, гурхІила», – абураб мурадалда.

ТіадеГіанав Аллагъас абулеб буго хадусеб аяталдаги:

﴿قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾﴾

التغابن: ١٥

«БоцІи-малги лъималги – ножое фитна буго, ножор хІал бихъизе къураб, ва гъединго нуж ахираталдаса машгъл гъарулеб жогі буго». Гъез инсан вачуна ТіадеГіанав Аллагъасул хІакъл тІорайзе гъариялдаса нахъчІваялде, ккезе гъарула чІахІиял мунагъазукъе ва ургъалабазулъе, гІадан чІванги, бикълунги, бахълунги хІарамаб боцІи-мал данде гъабиялдеги. ХІасил, ТіадеГіанав Аллагъас абулеб буго: «Лъимал сабабълун нуж магІсиятазда хурхунге, шаригІаталъл нухги тун. Ножоца гъл лъимал тІасаги ришуге ТіадеГіанав Аллагъасул рахълдасан щолеб ахират, ай алжанги тун. Ай, ТіадеГіанав Аллагъасда аскІоб ахираталда буго кІудияб ажро-кири, боцІи-мал лъимал ро-кълиялдаса жинца ТіадеГіанав Аллагъ вокъи, Аллагъасе мутІигІлъи, боцІи-мал лъикІаб рахълде хІалтІизе гъаби тІаса бищарав чиясе».

وجاء في الخبر : ((ليس عدوك الذي لقيته فقتلته وأجرك الله قتله ولكن أعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك وامراتك تضاجعك على فراشك وولدك من صلبك))

ХІадис буго бачІараб:

«Дур тушманлъун гъечІо гъев чи, жив дуде данде ккарав, цинги, дуца живги чІван, ТІадегІанав Аллагъас гъелдалъун дуде ажроги кьурав. Дур бищунго кІудияб тушман ккола дурго кІиябго хъибилалда гьоркъоб бугеб дурго нафс, квешаб ишалдалъун жинца дуда амро гъабулеб. Гъединго дуда цадахъ йигей дурго чІужу ва дуего гъавурав дурго вас».

وفي الحديث : ((إذا كان أمراءكم خياركم وأغنياؤكم أسخياءكم وأمرکم شوری بینکم أي ذا تشاور لا يتفرد أحد برأيه دون صاحبه فظهر الأرض خير لكم من بطنها وإذا كان أمراؤكم شراركم وأغنياكم بخلاؤكم أمرکم إلى نسائکم فبطن الأرض خير لكم من ظهرها)). «روح البيان»

Свалат-салам лъеяв Аварагасул хІадисалда абулеб буго: «Ножор умараал ай тІадчагІи ругелгІан заманалда лъикІал, ай гІадло-низам, хъвада-чІвадиялъул рахъаль рацІцІадалъун, бечедал чагІиги ругелгІан заманалда сахаваталъун, ножоца гъабулеб ишги бугебгІан заманалда щивав чи, жинди-жиндир гІакълоялда гІей гъабун чІечІого, цуцаде данд бан гъабулеблъун, ножое ракъул мугъалда тІад лъикІаб буго, ай чІаго рукІин. Ножор умараал руголъарал заманалда квешаллъун, бечедал чагІиги руголъарал заманалда бахилаллъун, ножор гъабулеб ишги буголъараб заманалда руччабазде тІамураблъун, ай гъезулгун гІакъло данд бан гъабулеблъун, гъеб мехалда ножое ракъул чохъониб лъикІ буго мугъалда тІад рукІиналдаса».

РУЧЧАБАЗУЛГУН ГІАКЪЛО ДАНДБАЙ

Свалат-салам лъеяв Аварагасул цойги хІадисалда абулеб буго:

وفي الحديث: ((شاوروهن وخالفوهن))

«Ножоца руччабазулгун мушавара гябе, гябулеб иш гъезие бокъаралъул гІаксалда гябе».

قال إمام الحرمين : لا نعلم امرأة أشارت برأي فأصابت إلا أم سلمة وقد استدرك بعضهم ابنة شعيب في أمر موسى عليهما السلام

Имамул-хІарамайни абурав кІудияв гІалим-гІарифас абун буго: «Нежеда лъаларо жиндиргун гябураб мушавара битІун ккарай чІужугІадан, свалат-салам лъеяв Аварагасул лъади уммул-муъминина Уммусаламат горони», - ян. Цойгияс гъелдаго релълъене гяюна, ай гъелда тІаде жояна, Муса Авараг ﷺ божи бугев чи вукІин бихъидал, гъев гІияда вехълъун теян инсуе гІакъло къурай ШугІайб Аварагасул ﷺ ясги. Гъей ясалъул гІакъло ШугІайб Аварагас ﷺ къабул гябуна, битІунги ккана. Гъединго свалат-салам лъеяв Авараг Мадинаялдасан азаралда шунусго мугъажирал-ансаразул асхІабзабигун цадахъ Маккаялде ана гІумра гябизе къасдалда. Къурайшаз гъел Маккаялде жанире реччайчІо. Гъенир ккарал гара-чІвариязул хІасилалда свалат-салам лъеяв Аварагасе асхІабзаби гъедана: «Нежеца дуда цадахъ рухІал къезе руго», - ян. Гъединаб къвакІараб къасдгун асхІабзабаз рагъ гябизехъин букІин лъайдал къурайшиял хІинкъана ва Расуласдасан ﷺ рекъел тІалаб гябуна.

Свалат-салам лъеяв Аварагги разилъун, ракълие къотІи хъвалелъул гъез Расуласе ﷺ лъуна цІакъ захІматал шартІал:

- ☑ **Тпоцобисеб:** анцІго сональ цуцадехун рагъ гъабунгутІи;
- ☑ **Кіабилеб:** къурайшиязда гъорлѣан Ислам босарав чи лъугъани, ай Расуласухъе ﷺ вачІарав гъев чи къурайшиязухъе тІад вуссине гъавизе. Исламалда вугев къурайшияз нахъ вуссун, ай муртадлѣун вачІани, гъев къурайшияз тІад вуссине гъавунгутІизе;
- ☑ **Лъабабилеб шартІ:** Гъеб сональ Расул ﷺ асхІабзабигун цадахъ гІумраги гъабичІого нахъе ине, нахъеяб сональ гІумра гъабизе гъал реччайзеги;
- ☑ **Ункъабилеб шартІ:** Къурайшияз горездасан Исламалде лъугъине бокъарав гъенивеги, къурайшиязулъе лъугъине бокъарав гъенивехунги веччайзе, ай квал-квал гъабичІого.

Свалат-салам лъеяв Аварагас рехсарал шартІал къабул гъаруна, асхІабзабазейин абуні гъеб цІакъ захІмалѣана ва абуні Исламалде вачІарав къурайшияз нелѣеца тІад вуссине гъавизе кколев, Исламалдасаги вуссун ай муртадлѣун арав доз нахъ вуссине гъавизе кколарев, гъеб кин букІунебилан. Гъеб мехалда абуні Расулас ﷺ

فقال ﷺ : ((إنه من ذهب منا إليهم فأبعده الله ومن جاءنا منهم فرددناهم إليهم
فسيجعل الله فرجا ومخرجا)). «نور اليقين»

«Нелѣедаса муртадлѣун нахъе арав чи – гъев тІадегІанав Аллагъас ричІад гъавурав чи вуго, нелѣехъе вачІарав чи нелѣеца дозухъе тІад вуссине гъавила, Аллагъас гъесие хадусан гъениса ворчІизе цо комек гъабилеб». Гъединго асхІабзабазе цІакъ захІмалѣана, КагІба сверун тІавафги гъабичІого, тІад руссине ккей, ай Маккаяде цвезегІанги

ун. Свалат-салам лъеяв Расулас гъезие бицун букІана хІинкѣи гъечІого, заралалдаса божараллъун жал Байталде^t лъугъун рихъараб макъо. Гъеб Расуласда  бихъун букІараб макъоялъул ГІумар асхІабас  Абубакар асхІабасде  рехсейгицин гъабуна, гъелде дандеги Аллагъ разилъаяв Абубакарица кисса-кибего иман, игІитикъад , гІакъло, саброялъул рахъаль цева ккарав, цогидаздаса тІокІав вукІиндал абунa: «Расулас  Байталде жанире лъугъун рихъанаян горони гъаб соналъин абун букІинчІогури», - ян. Свалат-салам лъеяв Аварагас къотІи хъвайзе тІамуна ГІали асхІаб . «Бисмиллагъ» - алдалъун хъвайзе байби-хъидал гъеб бегъичІого, къурайшиязул рахъалъан къотІи хъвайзе вачІарав ГІамрол вас Сугъайл гъес абунa: «Гъедин хъваге, «Дур цІаралдалъун, Аллагъ» абун хъвай», – илан. Расулас  ГІалиде  амроги гъабуна гъес абухъе хъваян. Гъесие бокъухъе гъебги хъван, хадуб байбихъун буго, Расулас  абун, ГІалица хъвайзе: «Гъаб буго гъабураб рекъел МухІаммадил, Аллагъасул Расуласул» абун. Гъалдеги Сугъайлу данде чІун вуго ва абун буго: «Мун Аллагъасул Расул вукІин нежеда лъалебани, нежеца дудехун дагІба гъабулареб букІараб, хъвай гъениб «ГІабдуллагъил вас МухІаммадица гъабураб» – илан. Гъелдеги Расулас  инкар гъабун гъечІо, ГІалиде абун буго, гъебги хвезе гъабун, гъес абухъе хъваян. ГІалида гъеб хвезабизеги кІвечІого, Расулас  жиндирго квераль гъебги хвезабун, ГІалида  Сугъайлица абухъе хъвайзе гъабун буго. ХІасил, кигІан асхІабзабазе захІмалъаниги, загъир горони бихъулареб букІиналъ, свалат-салам лъеяв Аварагас къурайшиязул шартІал къабул гъарун руго Сугъайлица абухъе, гъелда жаниб бугеб маслахІат жинда лъалеб букІиналъ. Гъеб бичІчІарав вукІиналъ жинда Аллагъ разилъаяв Абубакар асхІабас абун буго гъадин:

حتى قال أبو بكر رضي الله عنه : ما كان فتح في الإسلام أعظم من فتح الحديبية ولكن الناس قصر رأيهم عما كان بين محمد وربه والعباد يعجلون والله لا يعجل لعجلة العباد حتى تبلغ الأمور ما أراد . « نور اليقين »

ХІудайбияталъул гІадаб кІудияб фатхІу^[1] Исламалда жанибго ккечІо. Кинниги гІадамазул раъю, гІакъло къокълъана, ай рекъел гъабиялда аскІоб къурайшияз лъурал шартІал свалат-салам лъеяв Аварагас, загъиралда кигІан захІматал ругониги, къабул гъариялъуль букІараб хІикмат, маслахІат гІадамазда бичІчІиЧІо. Лагъзал Аллагъасул гІедегІула, амма ТІадегІанав Аллагъ живго гІедегІуларо лагъзал гІедегІаниги, жиндир хІукму-къадар болжалалде щвезегІан щибаб жо нахъе бахъула.

Рехсараб хІалалда къурайшазулгун къотІи гъабун тІобайдал свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго асхІабзабазде: «Гъанжи ножоца гъадюги^[2] хъой, бутІрулги кІкІвай, нужго гІумраялдаса ричараллъун лъугъине», - ян. Гъеб мехалдаги бусурбабазде цІакъ захІмат щун буго, хІатта Расуласул ﷺ амро тІобайзе гъабизе гъира-шавкъ гъечІеб гІадаб хІал лъугъун буго. Цинги свалат-салам лъеяв Авараг жиндир лъади, муъминзабазул эбел Умму-саламатиде тІаде ун вуго ва бицун буго асхІабзабазул бугеб хІал. Гъеб мехалда Аллагъ разилъаяй Умму-саламатица абун буго: «Я, Аллагъасул Расул! Дуца гъезул гІузру къабул гъабе, ай гъезда гІайиб гъабуге, сулхІ гъабиялда аскІоб дуцаги баччана кІудияб захІмат, бусурбабиги ккана мурадги тІобайЧІого тІад руссине, гъединлъидал гъел фашманлъиялде ккун руго. ТІоцобе дуцаго байбихъе дурго мурадлъун бугеб иш гъабизе, дуца гъабула бихъидал гъелги

[1] Бергъенлъи*.

[2] ХІаж яги гІумра бухъарав чияс Аппагъасде гІагарлъи тІалаб гъабун Макка хІарамалда хъозе цадахъ бачунеб, чяхъу, хІайван, варани – лъабалъулго бокъараб.

дуда нахъ рилъльина», - ян. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас жинцаго хъуна гъадю, ахІана бетІер кІкІвайзе чи. Гъеб бихъарабго асхІабзабазги ﷺ байбихъана, цояв цоясдаса цеве кІанцІун, гъадю хъойзе. ХІасил, Аллагъ разилъаяй Умму-саламатил гІакъло Расулас ﷺ къабул гъабуна, битІунги ккана.

حكاية

Хасар абун цІар бугев цо хан вукІун вуго Шайрин абун цІар бугей жиндирго лъадигун цадахъ цо къоялъ гІодор чІун. Гъев хан вукІун вуго ччугІа бокъулев чиги. Гъазухъе вачІун вуго цо ччугІихъан цо кІудияб ччугІаги босун. Гъеб ччугІаялда гІажаиблъарав ханас амро гъабун буго гъасие гъаб ччугІаялъухъ ункъазарго диргъам къеян, гъел дир-гъамалги къун руго, цІакъ разиго ччугІихъанги ун вуго. Диргъамазда бер халалъарай Шайриница гъанжиги лъун буго чаран ва абун: «Дуца гъабураб жо щиб? Гъанжиялдаса хадуб дурго гІаскаралгул чиясе гъединаб ччугІаялъухъ гъабго багъа къуниги (гъеб сан гъабичІого), «Дие ханас ччугІихъанасе гІадаб багъа къуна», - ян абила гури!» Ханас абун буго: «Дуца абудеб рагІи битІараб буго, бугониги, дун гІадав ханасда рекъараб гъечІо даранги гъабун бо-сараб ччугІа нахъе къезе», - ян. Абуни щиб, Шайриница ханасда гъанжиги лъун буго чаран ва манлъун буго гъабизе кколеб куц: «Дуца саяд, ай ччугІихъан нахъ вуссун гъанивеги ахІун, досде абе дур гъаб ччугІа бихъинабищ яги цІцІоябищилан. Дос бихъинаб бугин абун, дуца абе дие цІцІояб къварагІун букІанилан, цІцІояб бугин абун би-хъинаб къварагІун букІанилаги». Шайринидаса бергъине кІевчІев ханас, нахъеги ахІун, ччугІихъанасде гъикъун буго: «Дур гъаб ччугІа бихъинабищ, цІцІоябищ?» – абун, гаргадун ругъунав ччугІихъанас гъебсагІаталда жаваб

гъабун буго ханасе: «Горо, хунса буго», - ян, ай бихъин-
цІцІояб. ЧчугІихъанасул жавабалъ хан кутакалда велъ-
анхъизе гъавун вуго, гъанжи босеян Шайринидеги абун,
гъабун буго амро гъасие тІадеги ункъазарго диргъам къеян.
Микъазарабго диргъамги къвачІинибе бан, гъажалде
гъебги рехун вагъарулаго бортун буго къвачІиниса цо
диргъам, гІодоб къвачІаги лъун, гъеб диргъамги босун буго
гъас, диргъам бералда бихъичІев чияс гІадин, хъантІун.
Гъанжиги абун буго Шайриница ханасде: «Балагъе, би-
хъулищ гъасул хъантІи, намус гъечІолъи, гІодобе бор-
тараб цо диргъам босизе гІоло диргъамазул цІураб къвачІа
гІодобе рехулев», – илан. Гъадинал харбалги рицун Шай-
риница ццин бахъинабурав ханас абун буго ччугІихъанасде:
Я гъарин, мун гІадан горевещ! ГІодобе боратараб цо дир-
гъамалда хадув гъедагІан цІакъ хъантІизе ккани, дуда
намусгойищ гъечІеб?» – илан. ЧчугІихъанас гъабун буго
жаваб хан гІажизлъараб: «Ва дур бетІер чІахъаяв хан!
Дица гъеб диргъам гъелда бахиллъун гореб кодобе бо-
сараб, гъелтул цояб гъомералда хъван буго ханасул цІар,
цогидаб гъомералда буго ханасул сурат. Нагагъ лъайчІого
лъица букІаниги гъолда тІад хІетІе чІани, ханасул хІурмат
хой ккеялда хІинкъун, гъелъие гІоло босун букІана», - ян
абун. ЧчугІихъанасул жавабаз хІайран гъавурав ханас
гъанжиги амро гъабун буго гъасие цойги ункъазарго дир-
гъамги тІаде жобаян. АнцІила кІиазарабго диргъамги
босун, ччугІихъанас хъата-масан нух босун буго, ханас
гъадианаб васиятги гъабун хъван буго нахъа рачІунезе
гІибраталъе букІине:

وكتب وصية للناس بأن لا تطيعوا النساء أصلاً ولا تعملوا برأيهنّ قطعاً

«Нуж руччабазе киданиги мутІигІлъуге, гъезул раъю-
гІакълоялда гІамалги гъабуге», - ян.

حكاية أخرى

Бану исраилазул цояс Сулайман Аварагасде ﷺ гьарун буго жинда хІайваназул мацІ лъайзе гьабейн. Сулайман аварагас ﷺ абун буго гьасде: «ГьедагІан цІакъ дуе бокьун батани, дица дуде гьеб манлъила, амма дуца цохІониги чиясде гьеб бицани, мун гьебсагІат хола», - ян. Гадамасде бицунгутІизе рагІи гьасги кьун буго, Сулайман Аварагас ﷺ гьасда хІайваназул мацІги лъайзе гьабун буго. Гьав чиясул букІун буго жиндиего магІишат-яшавалье хІалтІизе гьабулеб цо оцги цо хІамаги. Къад хІалтІизеги гьарун къасе гьезие цо сордоялъ кІалцІи-хер бала вукІаго, хІамаялъ абула рагІун буго гьасда оцалдехун: «Метер дуего хІалтІудаса эркенлъи щвезе, гьаб дурго кІалцІи-хералъул пай диеги тун мун кванайчІого чІа, хважайнасда унтун бугебилан ккезе, дица нахъеяб сордоялъ дирго пай дуеги къела», - ян. Кваналеб херги тун унтараб ххвел гьабун оцги чІанила, хважайинасеги щванила кутакаб кеп ва вельанхъанила. АскІой йикІарай лъадиялъ гьасде гьикъанила мун щай вельанхъулев абун, гьечІо батІаяб жойилан абун гьасги къокъго гьабун танила. КІиабилеб сордоялъги кІиябго хІайваналъе кІалцІи-хер байзе хважайин лъугьаравго оцаль абун буго хІамаялде: «Ноль дица дуе тараб кІалцІи-хералъул пай къассе дуца дие тезе ккела, дун цІакъ бакъунги соканги буго», - ян. Гьанжиги абун буго хІамаялъ оцалдехун: «Дуда щибха лъалеб ноль ккараб жо», - ян. Щибха ккараб жоян оцаль гьикъидалги бицун буго хІамаялъ: «Ноль нелъер хважайинас хасабчиясухъеги ун абун буго: «Дир оц буго унтун, цІакъго азинегІан гьеб хъойзе вачІаян. Гьединлъидал дуца къасеги сабро гьабе, дурго къасесеб пайги дие те, метер, хасабчи вачІарав ме-халда, досда азараб мунги бихъун, мунго хъвечІого хутІизе.

Къассе дуца дургоги дирабги – кІиябго пай кванани дур, чехъ понцІела, хасабчиясда мун къараго бугебиланги ккун, хъунги рехила. Дуца къасеги яхІ гъабе, кванайчІого бакъун чІа, метеркъасе дица дирго кІиябго пайги къела, цинги мунги гІорцІила». Гъанжиги оцаль кванала букІараб херги танила, унтараб ххвелги гъабун, гІенеккун чІанила. Гъанжиги гъазул хабараль кутакалда кеп щварав хважайин тІадеги цІакъ велъанхъанила. ЧІужуялъейин абун гъасул велъи тІадеги цІакъ захІмалъанила ва абунила: «Мун щай ва сунда велъанхъулев вугев, бице гІилла, бицунареб батани, дун еччай», – абун тІиртІирун чІун йиги. Гъанжи чара хварав росас гъалде абун буго: «Велъанхъиялъе ккараб гІила бицани, дун гъаб сагІаталда холаян». – Хваниги кІваричІин, бицейилан гъай тІадхиндал, «Дихъ цо щакъи-къаламниги босе васият хъвайзеян гъасги абун буго. Щакъи-кагъат гъальги бачІун буго, васият хъвайзе гъавги лъугъун вуго. Цинги гъаль рехун буго гъитІинаб кесек чедалъул гъоялъе, гъоялдаса цебеги ккун, кІутІун гозоялъ гъеб чадил кесекги босун, хІелеко добегІанги кІанцІун чІун буго. Гъоялъ «Дуца дида зулму гъабун, гъеб чед дие рехараб жо букІана», - ян абидал, хІелекоялъ абун буго: «Ургъел гъабуге! Гъале нелъер хважайнасе хвезе бокъун буго, гъев хведал къулгъу-алхІамалъул ракъамакъаялъ мун гІорцІила, дунин абун, лъабго къоялъ жанибго хутІила, бакъуца хола, тІаде нуцІа рагъизе ракІалде щолев, регІарав чиги гъечІого». Хадубги хІелекоялъ тІаде жобан буго: «ЧІужу разилъиялъе гІоло хвани, асда Аллагъасул ццинги бахъинаха. Пайда щиб, дир йикІарай ани ичІго чІужу, гъезул цохІонигиялда кІвезе букІинчІо дидасан дир сирруялъул баян тІалаб гъабизе. Дун бугеб ани жакъа асул бакІалда, дица ай юхун хойзе гъайилаан, гъеб мехаль гъикъилароан аль росасул сирруялдасан». Гъаб кинабго хабар рагІарав ва бичІІарав хважайинас, хІелкил

гІакълоялдасан пайдаги босун, гІансица юхун хойзе гъаюн йиго жиндирго чІужу. Гъедин хун горони гъой пакъирги чІун гъечІо.

ХІасил, рехсараб аяталдасан нелъее баянлъана хъизан-лъимал ва боцІи-мал чиясе тушбабилъун, ай ТІадегІанав Аллагъасдаса умумул машгъул гъариялъе, гІисян-фискъоялде гъел ккеялъе сабаблъун кколел рукІин, нелъерго беразда гъеб бихъула бугеб гІадин. Масала, васас гъабула цо кинаб бугониги квешлъи, квана-гъекъон бугониги, бикъа-хъамун бугониги, чи чІвай гІадаб бугониги. Гъеб сабаблъун ккола соталде, гъанжи вортанхъизе ккола эмен, ялъуни тІамизе ккола жиндирго цогидал васал яги вацал васасе комекалъе, хвезабизе ккола хІарамаб нухалда боцІи, гъелъул комекалдалъун бахъула жигар гІайибалъул цІурав вас вацІцІадавлъун чІезе гъавизе. Гъаб кинабго гъабизе бищунго жигар бахъулейги гІемерисей васасул эбел йикІуна. Киналъулго хІасилалда васасул эмен ккола, жинда лъалеб батаниги лъалареб батаниги, магІсияталъе квер бакъарав чилъун.

Ялъуни кьола институталде цІализе, бугониги гъечІониги, хІалхъезегІан гІарацги кьун, гъелъиеги бищунго цІакъ жигар гІемерисеб эбелалъ бахъула васасгун цадахъ. Гъай аман Аллагъ, гІолеб букІарабани яхІ институталде цІализе ине бокъарав васасулги гъесул эбел-инсулги гІарацги кьечІого, васги витІичІого чІезе цо сональгІаги, хІакъаб жо, лъималазе щвезе букІана рес институтазда цІализе чІорого лъугъине.

Хъизан-лъимал рукІунелго гІадин инсуе тушбабилъун, эмен лъималазеги вукІунев, гъалдеги кантІизе ккола. Масала, цо чияс хъихъула хъизан-лъимал кванайзеги

ретІинеги хІарамаб квен-ретІелги кьун, гьелда тІадеги кьоларо лъималазе исламияб тарбият, манлъуларо как-кІалалъул арканал, шурутІал. Гьединав эмен лъимал-хъизамазегі ккола тушманлъун ТІадегІанав Аллагъасда цере чІарал кьоялъ. Гьелъул хІакъалъуль абун буго свалат-салам лъеяв Аварагас:

ولذا قال ﷺ : ((يؤتى برجل يوم القيامة فيقال له أكل عياله حسناته))

«Къиямасеб кьоялъ вачІуна цо чи Парасаталде ва абула: «Гъав чи вуго жиндир лъикІал гІамалал жиндир хъизан-лъималаз кванарав чи», - ян».

КЪИЯМАСЕБ КЪОЯЛЪ ЧИЯСДАСАН БИЩУН ЦЕБЕ ХІАКЪ ТІАЛАБ ГЪАБУЛА ГЪЕСУЛ ХЪИЗАН-ЛЪИМАЛАЗ

ويقال : إن أول ما يتعلق برجل يوم القيامة أهله وأولاده فيوقفونه بين يدي الله تعالى ويقولون يا ربنا خذ بحقنا منه فإنه ما علمنا ما نجهل وكان يطعمنا الحرام ونحن لا نعلم فيقتص منه وتأكل عياله حسناته فلا يبقى حسنة . «روح البيان» ، ص ١٩ ، ج ١٠

Абулеб буго тІоцобе къиямасеб кьоялъ чиясдасан хІакъ тІалаб гъабула жиндирго хъизан-лъималазилан. Гьез гьев чІезе гъавулев вуго ТІадегІанав Аллагъасда цеве ва абулеб буго: «Я, нежер БетІергъан! Гъасдасан нежее кколеб хІакъ кье, - ян, гъас нежеде манлъичІо нежеда лъалареб букІараб, ай исламияб тарбият кьечІо, как-кІал манлъичІо, - ян. – Гъес нежее кколеб букІана кваназе квен – хІарамаб, нежедаги лъайчІого». ТІадегІанав Аллагъас гъесдасан къисасги босулеб буго, гьевги хутІулев вуго ругелщинал лъикІал гІамалал хъизан-лъималазги ун, чІового.

وعن بعض السلف : العيال سوس الطاعات

Салафуназул цояс хъизан-лъимал релълъене гъарун руго цІулалда, пихъалда балеб хІапараялда, квас-расалда балеб ицалда. Ай, ицаль квас-рас, хІапараялъ цІул, пихъ кваналеп гІадин, кваналел руго чиясул лъикІал гІамалал хъизан-лъималаз. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абулеб букІун буго дугІаялъулъ:

ولذا كان عليه الصلاة والسلام يقول في دعائه : ((اللهم من أحبني وأجاب دعوتي
فاقلل ماله وولده ومن أبغضني ولم يجب دعوتي فاكثر ماله وولده)) ، وهذا
للغالب عليهم النفس

«Я, дир Аллагъ! Щив чи вугониги дунги вокъун, дир дагІваталъе жавабги гъабун, гъесие дуца дагъ гъабе боцІи-мал ва лъимал. Щив чи вугониги дидехун ццин бахъун, дир дагІваталъе жавабги гъабичІого, гъесие дуца гІемер гъабе боцІи-мал ва лъимал».

Гъаб рехсараб дугІа буго гъава-нафс жедедаса бергъарал гІадамазе. Амма гъединабого дугІа свалат-салам лъеяв Аварагас Аллагъ разилъаяв Анасие гъабураб, гъебин абун гъава-нафс жедеца лагълъун ккуразе буго. Гъединав чиги жакъа чанха дандчІвалев.

وفي الحث على العفو والصفح إشارة إلى أن ليس المراد من الأمر بالحدز تركهم
بالكلية والإعراض عن معاشرتهم ومصاحبتهم كيف والنساء من أعظم نعم الجنة
وبها نظام العالم فإنه لولا أزواج لما وجد الأنبياء والأولياء والعلماء والصالحاء ...
الخ. «روح البيان» ، ص ١٨ ، ج ١٠

ТІадегІанав Аллагъас рехсараб аяталъулъ хъизан-лъималаздасан ккарал гъалатІазда тІаса лъугъиналде гъесизе гъариялдасан нелъеда бичІчІулеб буго «Гъел тІоранго рехон те, гъезулгун гъоркъоблъиги гъабуге» абураб

мурад букІунгутІи. Гьездехун шарґІалъул ґІорхъабиги
 цІунулаго берцинаб балагъи букІине ккола, рехон тезеги
 гьел бегъуларо, ТІадеґІанав Аллагъги рахІмо-гурхІел бугев,
 тІаса лъугъуневлъун вугелъул, нелъееги рекъола нелъеца
 тІадчІей гъабизе ТІадеґІанав Аллагъасул тІабигІатазда
 нелъерго тІабигІатал релълъене гъариялда. Ай, ниль
 кантІизе гъарулел руго цІакъго цІакъ гьел хиралъун, гъезие
 ґІоло ТІадеґІанав Аллагъасул амро-нагъюги тун хъвадизе
 бегъунгутІиялде.

Гъаниб ракІалде щвезабизе ккун буго себе рехсон араб,
 доб сундулъго цІунизе кколеб истикъамат^[1], ва гъединго
 свалат-салам лъеяв Аварагасул:

((خير الأمور أوسطها))

«Умуразул бищун лъикІаб, битІараб – гьоркьохъеб
 хІал цІуни буго» – абураб хІадисги ва тІаде «ЦІакъго
 къвакІуге – векулевин, цІакъго тамахги вукІуне –
 гьетІулевин» – абураб абиги.

Гъединго руччабазул ракІалдеги ккезе бегъиларо жал,
 цІакъго ґІодореґІан гъарун, какула ругоян. Цо бугони,
 гьел сабалъун мекъса ккезе рукІунгеян, гъездаса цІунеян
 манлъула вугев чи живго БетІергъан Аллагълъидал вугев,
 Досул каламалда разилъунгутІи бусурбабазул букІине
 бегъилищ? КІиабизеги, ТІадеґІанав Аллагъас абула
 гъечІелъул киналго руччабиги лъималги – тушбаби ругоян,
 гъезда гьорлъан ругоян горони. Гъединлъидал, руччабазе
 рекъараб ай тІадаб буго жедеца жигар бахъизе ТІадеґІанав
 Аллагъас жедедаса цІунеянги абурал, бетІергъанчи жал

[1] Щибаб жоялъуль Аварагасул нух цІуни, шарґІалъуль витІун.

сабаблъиялдалъун гІисян-фискъоялдеги кколел, дуњалги хириял, ахираталъул ургъелги гъечІеллъун рукІинчІого, ТІадегІанав Аллагъасде таваккалги бугел, бетІергъанчиги жедеда разиял, лъикІабщинаб гъабизе гъесие квер бакъулеллъунги рукІине. Гъединаллъун ругони руччабазде, руччабиян абичІого, хІурулгІинзабийин абизе бегъила, гъезде алжаналъул бищун кІудиял нигІматаздаса нигІматинги абула. Гъел руччаби рукІун горелани ратилароан киналго анбиял, авлиял, гІуламаал ва сулахІаал, гъал киналго ратиялъеги сабаблъун ккарал ругелъул, руччаби какуларо какизе мустахІикъал горони.

((اتقوا الدنيا والنساء))

Свалат-салам лъеяв Аварагас: «Нуж дуњалалдасаги руччабаздасаги хІинкъа, ай гъеб кІиялъго гъалакълъиялде рачиналдаса хІинкъа» – абураб хІадисалдасан мурадги буго «Нуж гъездаса цІуне, тІобанго гъел рехон тун горел, гъездасан ножоего зарал щвеялдаса, ай шаргІалъул тІалабалги рехон тун, Аллагъ вокъиялдаса гъез машгъл гъариялдаса цІуне», – абураб мурад буго.

ИНСАН ХУН ХАДУБГИ КИРИ КЪОТІУЛАРЕБ ГІАМАЛ

قال ﷺ : ((إذا مات الإنسان انقطع عنه عمله إلا من ثلاث صدقة جارية أو علم ينتفع به أو ولد صالح يدعو له))

Свалат-салам лъеяв Аварагасул хІадисалда абулеб буго:

«Инсан хварав мехалда гъесул гІамалал къотІун ккола лъабго жо хутІизегІан:

- ☑ **Тпоцобисеб:** садакътун жарият, ай жинца чІаго вукІаго халкълъе пайдаялъе гѣабун тараб садакѣа, бан тараб масжид бугониги, хІажатаб, гѣечІеб бакІалде бахъун тараб лъим бугониги, бухъун тараб чери бугониги, бахъараб, къачІараб нух бугониги, гъун тарал пихъил гъутІби ругониги. Гѣал рехсарал жалаздасан халкълъ, хІайваналъ, хІинчІ-гъедоялъ пайда босула бугебГІан заманаялда гъев чиясе гъелъул кири бачІина букІуна.
- ☑ **КІиабилеб:** жинца нахъе тараб мунфагІат бугеб ГІилмо, тІалибасде манлъун тараб бугониги, тІахъазда хъван тараб бугониги, гъеб ГІилмоялдасан халкълъ пайда босула бугебГІан заманалда.
- ☑ **Лѣабабизеги:** жиндие дугІа гѣабулел, лъикІ хъвадулел лъикІал наслаби, жинца нахъе тарал, гъездалъунги гъев чиясе бачІунеб пайда къотІуларо гъел ругелГІан заманалда».

Хал гѣабе, свалат-салам лъеяв Аварагас лъикІал наслаби ахираталъе пайдалъун бугеб лъикІал ГІамалазда гъорлъ рикІкІун ругел куц. Гѣаб хирияб хІадисалдасанги нелъее баянлъулеб буго киналниги лъимал эбел-инсуе тушбабилъун рукІунареллъи.

Гъединго гѣаниб ракІалде щвезе гѣабизе кколеб буго лъимал бусурманаллъунги, ягъудияллъунги, насранияллъунги лъугъине гѣарулел чаГІи эбел-эмен рукІин. Масала: лъай батулаго лъимада ратани эбел-эмен, кибехун бугебалицин къиблагі лъаларел, щибниги Исламалъул ГІаламат жеделъ я жедер рокъоб гъечІел, ГІурус мацІалда горони цуцадеги кІалъаларел, устІулалда тІаса шишаги багъаруларел, квана-гъекъон кепалда рукІун горони тІокІаб жо

лъаларел гІадамаллъун, гъанжи гъеб лъимер, эбел-инсуда горони, лъида релълъенеб? Гъеб лъимер кІудияб гІун хадуб квешаб лъугъани, гъелъул гІайиб лъиде бачІунеб? Гъадиаб хъизаналда гъорлъан лъикІаб насло лъугъин надираб жо буго. Жинда лъай батилелде гъеб лъимада ратани эбел-эмен какги балел, цогидал Исламалъул рукнабиги тІоралел, Къуръанги цІалулел, какилтІаналда тІаса чІумалги рагъаруларел, даимго Аллагъ рехсеялдаги жал рукІунел гІадатиял муъминзабилъун, гъеб лъимаца босиларищ эбел-инсул касbow, гъезги телищ жедер лъимаде иман-Ислам манлъичІого. Гъадиаб хъизаналда гъоркъосан квешав вас лъугъинги чІегІер гъудузда гъоркъоб хъахІаб гъедо батигІанги надираб жо буго.

Совет хІукумат биххаралдаса хадуб халкъалда жаниб загъирлъараб пасалтъи, чуруклъи, бикъа-хъами, чІвай-хъой, минаби ва гІадамал къвагъизе гъари, лъица щиб бицаниги, квешлъиялъ квешалде горони рачунарелъул, себе букІараб советияб атеизмаялъул хІасил буго. РакІчІун абизе кІола, гъанжи заманалда гъарун гІадат билълъарал вахІшиял заказал тІорайзе гъари Исламияб тарбият щварав чияс, вакъуца хола вугониги, тІаде босуларилан.

Хириял бусурбаби! Жагълоялдаса кІудияб факъирлъи гъечІин абун бутелъул, гъеб бищунго кІудияб жагълоялдаса ножорго наслаби хвасарлъи ножое бокъун батани, ножоца гъел цІализе гъаре мадрасабазда. Дунялалъул гІилмо цІалугеянги горо, кинниги гъеб цояб кваркъиялъул мисалалда букІина, боржине ккани, хІинчІалъе къваригІуна кІиябго кваркъи. КІиябго рахъ цадахъ бугев чи дунялалдаги ахираталдаги пашманлъиларо, иншааллагъ.

МУНАГЪАЛ ГЪАРУЛАГО АЛЛАГЪАСУЛ РАХІМАТАЛДЕ ХЪУЛ ЛЪОЛЕСУЛ МИСАЛ

Балх абураб бакІалда вукІун вуго цо гІисян-фискъоялда хъвадулев чи. Гъес вичун восарав жиндирго гъаравашасда тІад къан буго роль бекъеян. ХІалбахъин бакІарулеб заманалда хважайинасда гъес пурчІина бекъун батун буго. «Дуде дица роль бекъеян горищ абун букІараб, гъаб щай дуца пурчІина бекъараб?» - илан абидал, лагъас абун буго: «Дица гъаб бекъун букІана роль бачІине батилин хъулалда», - ян. Хважайинас: «Гъай ахІмакъ! ПурчІинаги бекъун роль бачІиналде хъулищ гъабулеб?» – ан абидал, гъас жаваб гъабун буго: «Дуца щайха ТІадегІанав Аллагъасул рахІмат-цІобалде хъул гъабулеб досде гІасилъиялдаги хъвадун?» – илан. Дунялалъул рукъги ахираталъе хур бекъулеб бакІлъун бутелъул, лъикІаб ахират бокъарас бекъе абе дунялалда лъикІабщинаб!

*Гъаб вагІза гІоларел залимзабазда
Заз бекъеян абе пихъ бакІаризе;
Бахъи къосиналъул къоринир ккарал,
Къоял тІагІинегІан кепалда рукІа!*

*Купру-нифакъалда къвал жемун чІарал,
КъвакІарал чучуге, чилъи холебин.
Чанар хъвадилаго гІумро аниги,
ГІанкІцин ккойзе щевчІел, щиб пайда ножор!*

*Щалай бахъичІого нахъе гІорги ун,
ГІадада хутІарал нуж пакъирзаби,
Къо радал букІаго макъица ккурал,
РорчІуларел кинал къаденахъеги!*

Нахъа талихІилан цІар жинда бугеб
ЦІоб рещтІун кантІаги кинабго уммат.
КватІун бекъаниги, гъава-бакъ рекъон,
БачІараб хуралда релълъаги мисал!

* * * * *

Цо бечедав чияс, хІежалде унев
ХІажиги валагъун, абурабила,
АнцІазарго диргъам гъесухъеги кьун,
Гъаб доба бикъеян тІад къарабила.

Пакъло камиласул кинабгоги рахъ
Кидаго букІуна щвалде щвараблъун,
БачІунеб хайирги кколеб заралги,
Базарган вугони, борцине ккола.

Бекъулеб хьодуйги ракъ къварагІуна,
Ракъ чехІалъуб хъани, пайда кьоларо,
Пайда-хайир цІикІкІун щойзе бокъарав,
Ракъ лъикІаб балагъун, свердизе ккола.

Аллагъас лъикІалде кантІизавурав,
Камилаб гІакълоги жиндие кьурав,
Кьураб боцІиялъухъ щукру гъабизе
Гъав бечедасулги ургъи гІеларищ.

Азарго диргъамги чІартиниб бухъун,
ГІодобе рехеян манлъарабила,
Хадуб гъеб батарав цІехон вачІани,
ХутІарабги досий кье абунила.

Азарго диргъамги глѳодобе рехун,
Хираб Хіарамалъув хлажи чланила.
Хлужажазда гъорлъан лукъатлат^[1] цѳехон,
Ахлѳулев чиясул хал гъабунила.

Гъеб азарго диргъам дарман тлагларав
Цо мискинчиясда батарабила.
Босун кесенибе гъебги ккезабун,
Гъебсаглат рокъове жив аравила.

Рукъалъе хлажатап хлаваижазе
Хлалхъун чиргъичалъе боцлѳи щванилан
«Бушра лана»^[2] – абун рохелги бицун,
Цинги члужуялде клалъаравила.

Члужуялъ, гъасдехун хитлабги гъабун,
Гъаб кисса щварабан гъикъарабила,
Гъасги Хіарамалда жаниб батанин,
Жигиги цлакъ вохун, бицарабила.

Цинги иман бугей гъасул хлалилат
Хлеренго клалъайзе лъугъарайила,
Гъединан батараб боцлѳи-мал куйне
Бегъуларин гъасда лъай гъабунила,

Гъеб хлалаллъиялъе шартл буклѳунилан
Шартл тлобайзабизе тлад къарабила,
Тладе гъебги босун, кантларав мискин
Калѳба-Хіарамалде тлад вуссанила.

[1] Чиясухъа глѳодобе бортун, билараб жо,

[2] Рохел буго нелъее.

Диргъамал рортарав чи вугицилан
Шаргалда рекъараб ахли банила,
Ахлула раглідал, дов хлажи вачлун,
Дир рортун рукланин абурабила.

Диргъамазул къадар цѣхарабила,
Гъикъа-бакъи гъабун клалъаралила,
Клиясулго раглі цуцадеги ккун,
Диргъамал мискинас нахъе къунила.

Нахъе рачларалгун кодор рукларал
Киналго диргъамал дандеги гъарун,
Гъал дуй хлалаллъанин дов хлажичияс
Росун мискинасул кодор лъунила.

Кара-вихун лъугъун гъас хлажиясде
Гъаб хликмат щибилан гъикъарабила,
Хликмат бицун къисса баянги гъабун,
Гъанжи рокъов аян витларавила.

Анци-азарго диргъам кесенибги лъун,
Мискинас рокъове хайзабунила,
Хазинадай глурал диргъамалги щун,
Доб мискинлъиялда мал барабила.

Баркат бугей лъади къавуль йиклиналъ,
Факъроги тласа ун, бечелъанила,
Азарго хларамаб диргъам нахъчлвайдал
Хлалалаб анци-азар тладе къунила.

Хлалалаб боцли-мал рокъобе цлайзе
Макънатлисал руго лъиклал руччаби,

Лъиклаб яшавалда глумро тламулел
Агланалги^[1] руго муъминзабазе.

Рокъор лъималазе тарбият кьезе
Такъва бугей Эбел – муглалим йиго,
Тарихалда жаниб бакл жинца ккурай
Бахларчлужуги гъей кьимат лъалезе.

Гъединал ругони, руччабазулги
Глакълo дандбаниги, бегъизе буго,
Балагъун хал гъабе Умму-салматил,
Расулас жиндиргун глакълo дандбарай.

Глакълo дунялалде буссинабурал,
Боцлуда хадур жал хвезеги унел,
Даран-базаралда кьисмат бухъарал
Бахъи кьосаралгун къадар хъвагеги.

Халикъас гъабураб хлурмат глоларел
Лъудбуз россабазул сси хойзабула,
Халикъас жедее цлараб хлуцалда
Цлан битлараб нух ккун ине лъаларо.

Хирияв Расулас холев саглаталъ,
Россабазда тлад къан, васият гъарун,
«Воре руччаби» - ян абунаниги,
Аз гъабулареб куц жедерго кьимат.

Алжаналде ине ресги буклаго
Бокъун жужахл тласа бицулеб кинан,

[1] Комекчагилу.

*Бетлергъанчиясда тладал умурал
Тладе щай росулел, шаргъи хвезабун.*

*Гьекъолдухъанасе гларакъи како
Понкклое загъроган данде кколаро,
Дидаги руччабаз гъвел балеп лъала, –
Лъикл гъел хъвади гореп мурад дир гъечло.*

*Гъаб рехсараб къисса маргъоян ккоге,
Маргъабазульгицин батулин хикмат.
Тогел клалалъ цалун, беччай рекелъе, –
Лъиклал руччабазул мухълъе ккела.*

* * * * *

*Бану икраилазул заманалда лъугъараб
Гъаб къиссаги хъван тезин, танбигъалъе буклине.
Нелъер гламал хал гъабун, халикъасул хлукмаби
Хисулел руклиналъул хал гъабе, бусурбаби.*

*Икраилазда гъоркъов доб заманалъ вукларав
Аварагасде вахлю РахІманас гъабунила,
Исмоги баян гъабун, цо пуланав чиясе
Буклинесеб къисматги баян гъабурабила;*

*Дов пуланасе бугеб глумро клийиде бикъун,
Бечелъигин мискинлъи гъесие къурабила,
Гъеп клиялъулго цебел кинаб босилебилан
Досде гъикъеян абун, тлад жинда къарабила.*

*Жиндего тладги ахлун, дудехун Бетлергъанас
Гъадин абула бугин баян гъабурабила,*

Бечелъигин мискинлъи – киялъулго бокъараб
Цебе тласа бищеган эхтияр къурабила.

Исраилияс гьелъул фикро гъабурабила,
Кинабдай цебе босун лъиклин ургъаравила.
Абизе жо лъайчлого, члужуялда данги бан,
Дун хадув вачлинилан рокъове аравила.

Рокъове щведал гъейгун клалъа-ралъаравила,
Киязго цадахъ рекъон глакълго данд барабила.
Бечелъи цебе боси лъадуь бокъарабила,
Бетлерганчи хадусан босун лъиклин чланила,

«Бечелъи тласан индал факъро хлехъезе нилъей
Захмалъиларищ», – абун тладеги жобанила.
Тир-тирун члун члужуялъ къабул гъабичлебила.
Бечелъи цебе боси тласа бищарабила.

Тлад киялго рекъараб хлукмуги къабул гъабун,
Гъанжи исраилияв къватлив вахъаравила,
Къотараб хлукмуялъул данде босараб хласил
Дов Аварагасе гъас баян гъабурабила:

«Бечелъиге нежеца цебе ккезе гъабунин
Гъеб къуни бокъилаанин», – мурад бицарабила.
Цебеккун бечелъи аз тласа бищанин абун,
Аварагасги сияхІ Аплагъасухъ къунила.

Аплагъасул хлалклълъи глорхъи гъечлеб бугелъул,
Гемеараб боцлиги къун, гъел бечед гъарунила,
Гъеб бечелъи дуь къурав Бетлерган Аплагъасе
Гъанжи щукру гъабеган члужуялъ манлъанила.

Члужуялъул гІакъло гъас къабул гъабурабила,
Къойил садакъа-хайрат камизе течІебила,
Камилго МунгІимасе щукру гъабурабила,
Гъеб хІалалъ бащдаб гІумро ахиралде щванила.

Хадусеб бащдаб гІумро байбихъараб мехалда
Халикъас жиндир хІукму хисизабурабила,
Мискинлъи дов чиясе къезе болжал гІунтІидал,
Жиндир Аварагасде вахІю гъабурабила:

«НигІматазе, щвалде щун, щукру жинца гъабурав
Гъав лагъасул бечелъи Дица хисуларила,
ХутІараб гІумроялъги мун гъединго танилан
Гъесде дуца абе», - ян амро гъабурабила.

Аллагъасул буюрухъ илчияс тІобанила,
ТІадеги ахІун досде гъеб рохел бицанила.
Баракат бугей лъадул гІакъло битІун кканила,
ГІумроялъго бечелъи гъезухъ хутІарабила.

Гъай горедай хІурулгІин, дунялалда йижарай,
Алжан горищ гъеб очахъ, гъей гІадан жаний йигеб.
ЖужахІ горищ букІунеб гъеб балагъун горони
Челариплан лъугъарай лъади муъминчиясе.

Лъади лъикІав – лъикІилан, лъади квешав – квешилан
КигІан битІараб аби умумузул батараб.
Улка гъечІев хан гІадин, хважайинги чІезавун,
Ханлъи гъабун хъвадизе руччаби бегъиларо.

БегъарабгІан куцалда комек россасе гъабе,
Гъебги бегъулариплан абупев дунги гъечІо,

Амма щибаб жоялъуль гІорхъи-хІад камуларо,
ГІорхъодаса борчІани, ритІухълъи букІунаро.

БитІарабги тІекъабги шаригІаталь борцуна,
ШаригІаталь нахъчІвараб нелъее хІарамлъула.
ХІарамаб боцІи-малги – жужахІалъул цІул буго,
Жиндийго гъеб боркъизе къо бихъун бакІарулеб.

БетІергъанасда Жиндир лагъзал кІочон толаро,
Ризкъи гъезие кьезе гъоркъеги Жив чІун вуго.
Жив горевасе лагълъи гъабулеб бугониги,
Гъезийги РахІманасул рахІмо гІатІидаб буго.

Дуниялалъул рокъор гъел ратІа гъаруларо,
ТІадеги гъарзаяб къун, бокъухъе реччан тола.
«РахІман» – алда хадубго «РахІм» – абун бугельул,
Ахираталда гъезий рахІмо-цІоб букІунаро.

Бищун хІажатаб къоялъ гІазабалъе батулеб
ГІакъло бугес гъаб дунял, динги тун, гІуцІиларо.
ГІарасат майданалда хІисаб кьезе тІамулеб
ХІарамаб боцІи-малги цІодорас гъабиларо.

РахІману-РахІмасул нигІматазда данд битІун
Щукру гъабизе лъалел агъниял^[1] цІикІаги.
Исламияб тарбият лъималазе гъабулел
ЛъикІал улбузул баркат киназего гІаммлъаги.

ГІакъло бацІцІадаб кьеги, боцІи хІалалаб кьеги,
БацІцІадго динул-Ислам цІунизе тавфикъ кьеги.

[1] Аллагъас жедее бечелъи къурал гІадамал.

*Таебо ризкъи гъабеге, такъваялда хутлаги,
Тавабу-Рахлмасул рахлмо-цlob глатилъаги.*

*Раклазе хlаят^[1] щваги, чурхдул нураль гвангъаги,
Нафсул-амараталда къили лъезе хlал клваги.
Хласадалъул нух къайзе къуватаб иман къеги,
Ихlсан камил гъабизе квер Аллагъас бакъаги.*

*Купру-нифакъалдаса рацlадаллъун гъареге,
Ракlги мацlги хилифаб^[2] къавмалдаса цлунаги.
Рацlадал умумузул ирсилал камугеге,
Агълу-тасавуфалъул силсилат къотlугеге.*

*Батlинияб гlилмо щун, магlрифат ризкъилъаги,
Къуръаналъул асрарал^[3] каранда расхулъаги
Расуласул хlадисал ричlчулеллъун гъареге,
Ричlчlаразул нух ккурал атбагlаллъун^[4] хутлаги.*

*Абул-Къасим^[5] вахъиндал сухlбат^[6] досулгун ккаги,
Масихl^[7] гlодов рещtlиндал рохалида дандчlваги.
Рохалилал горони хабарал рагlугеге,
Рагlарабгин бихъараб хlехъезе сабро къеги.*

*Сакратул-мавт^[8] бихъарал, дунялалдаса арал
Умумузул арвахlал барзахалда ратаги,*

[1] Чlаголъи*.

[2] Ракlалда бугебги клалалъ бицунебги данде кколареб*

[3] Балъголъаби*

[4] Нахърилълараллъун*

[5] Магъди-имам*

[6] Гъалмагълъи*

[7] Гlиса авараг*

[8] Хвалил къогlлъи*

*БетІергъан Аллагъ гурхІун, рухІ иманалда бахъун,
Эзда хадуб унеб къо нелъейги рохеллъаги.*

*Хадуб бачІунеб гІелги Аллагъас тІобитІаги,
Исламияб шаригІат ціи гъабулел ратаги.
Ціияб гІасродул авал ахир кида лъалареб,
Агъло-къиблат цолъулеб заманалъун букІаги.*

Амин! Амин! Амин!

РОСАС ЧІУЖУЯЛЪУЛ ГЪАБИЗЕ ККОЛЕБ ТІАЛАБ

РабигІил вас СагІдуца жиндие мутІигІлъичІого дандечІей гъабидал чІужуялда гъормаль къабун буго. Цинги гъель жиндирго инсуде бицун, эмен гъейги ячун ун вуго свалат-салам лъеяв Аварагасухъе ва бицун буго дир ясалда къабун бугоян. Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго СагІдудасан къисас босеян. Къисас босизеян унаго Расулас ﷺ гъел нахъе ахІун руго ва абун буго: «Нелъее бокъун букІана цо иш гъабизе, ТІадегІанав Аллагъасе бокъана гъеб батІайиса гъабизе, Аллагъасе бокъараб лъикІ буго», - ян, гъаб хадуб рехсараб аятги цІалун буго, къисас боси СагІдудаса нахъ чІвараб:

قَالَ تَعَالَى: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ ۚ فَالَّذِينَ حَسِبْتُمْ أَنْتُمْ تَحِفُّونَهُمْ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ ۚ وَاللَّهُ وَآلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ۚ وَالَّذِينَ خَافُونَ شُرُوهُمْ فَعَضُّوهُمْ ۚ وَأَهْجُرُوهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُمْ ۚ فَإِنْ أَطَعْتُمْ فَلَا بُغْوَ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ۚ إِنْ لَمْ يَطِيعُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا

كَبِيرًا ﴿٣٤﴾ النساء: ٣٤

«Бихьинал руго руччабазде амро-нагъю гъабиялъулъ, лъикІаб-квешаб манлъиялъулъ, кинабниги рахъалъан гъезул масалихІал цІуниялъулъ, халкъалъул тадбир, гІадло, низам гъабизе тІаде босарал умараазда, хІакимбабазда релълъон». Бихьинчияс къезе ккола жиндир лъадуе лъикІаб, берцинаб тарбият, гьелда лъалареб батани, манлъизе ккола шаргІиял адабал, фарзул гІайинлъун кколеб как-кІалалъул гІилмо. Жиндир рес рекъолеб гъечІони, ай жинда лъалеб гъечІони гьей еччайзе ккола манлъулеб бакІалде. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго:

((كل راع مسؤول عن رعيته))

Росабазул бегавулал, шагърабазул, районазул, пачалихъазул умараал-хІукамаал, ай хІакинзаби, тІадчагІи – гьел киналго къиямасеб къоялъ жедеде гьикъулеллъун руго жеде-жедер рагІиятазул хІалалдасан: кин гъез тадбир гъабураб, гІадло-низам кин цІунараб, рагІияталда жедеца зулмуищ гъабураб, рахІмойищ гъабураб. Гъаб киналъулго гъез ТІадегІанав Аллагъасда цебе жаваб къезе ккола. Росасеги жиндир лъади рагІиятлъун кколелъул, гьесдасанги тІалаб гъабизе буго ТІадегІанав Аллагъас гьелъие лъикІаб тарбият къунищ, гьелъие жинда тІадал масалихІал цІунанищ, гІайибго гъечІого юханищ, къабунищ, кванайзеретІине къунищ, хІалалабищ къураб, хІарамабищ къураб абун. Гьедин жедеца жаваб къезе кколеблъи кІочон умараал, хІукамаал, муфтиял, росабазул, шагърабазул къадизаби хъвадизе бегъуларо. Гьединго кІочене бегъуларо бихьиназда руччабазе жедеда тІад ругел хІакъал. ТІадегІанав Аллагъас бихьинал тІокІ гъарун руго руччабаздаса цо чанго жоялдадлъун, гьелъие гІоло руго бихьинал руччабазда тІаса рищаралги: гІакълоялъул рахъалъ, диналъул рахъалъ, вилаяталъул рахъалъ, ай чІужугІадан росасе

къезе чІужугІадамалъул тавлият, ай вакиллъи бегъуларо. НугІлъиялъул рахъалъ, масала, магъари лъолеб бакІалда, руччаби нугІзаллъун бегъуларо. Цо чиясда тІад тагІзир гъаби, къисас боси чІезе гъабизе ккани, гъенибги ручча-базул нугІлъи бегъуларо. Руго цо-цо бакІал нугІлъиялъе цо бихъинчиясул бакІалда кІиги чІужугІадан къабул гъарулебги, гІицІго боцІи-малалда хурхараб нугІлъиялъулъ ва виладат^{aj}, хІайиз, нифасалда хурхарал бакІазулъги. Виладат, хІайиз, нифасалда хурхараб нугІлъиялъулъ, бихъинчи цадахъ гъечІони, чІужугІадан кІиги гІолеи гъечІо, ункъго къварагІуней йиги. Жигъад, ай гъазават руччабазда тІадаб гъечІо бихъиназда горони, Рузман байги тІадаб гъечІо руччабазда бихъиназда горони ва руччабаз бегъуларо какда бихъиназе имамлъи гъабизе. Бихъиназе эхтияр буго цадахъ ункъго чІужу хъихъизе, руччабазе гъечІо эхтияр рос, цо горони, вукІине. ЦІар тІамиялъул эхтияр буго бихъиназда кодоб, ай цІар руччабазда бихъиназ тІамула, бихъиназда руччабаз тІамуларо. РажгІаталъул эхтиярги бихъиназда кодоб буго, ай цо яги кІиги цІар тІамурай йикІун, чІужуги росги рекъолел ругони,^{ak} чІужу бихъинчияс ячуна нахъе, бихъинчи вачунаро. Ирс бикъулелъулги кІиги бутІа бихъинчиясе къола, цо бутІа горони чІужугІадамалъе къоларо. Аварагзаби, хулафаал, имамзаби, муршидзаби, умараал – киналго руччабазул рукІунаро, гъел киналго бихъиназул рукІуна. Вализабийин абуні руччабазулги рукІуна. Гъельіе мисалги бачина, Аллагъасе бокъани. Рех-сараб аяталъул хадуселда абудеб буго:

«Цойги бихъинал руччабаздаса тІадегІан гъари буго бихъиназда тІад гъабиялъе гІоло руччабазе магъари ва нафакъа къейи». Ай, руччабазе магъари ва нафакъа къей бихъиназда тІад гъабун буго, бихъиназе къезе руччабазда тІад гъабун гъечІо. «Цинги руччабаздасан лъикІал ккола

Тіадегіанав Аллагъасеги росасеги жал мутіигІал, ай росасул жедеда тіад ругел хІукъукъал тіорайзе гъариялда даимал ва гъединго рос цева гъечІев заманалда жинца гъесул боцІи-мал, рукъ ва жиндирго нафсги цІунулей гІадан, Тіадегіанав Аллагъас жий цІунарай гІадин россабазде амро гъабун жедег магъари, нафакъа къеялдалъун ва кинабго рахъалдасан жал цІуниялдалъунги». Ай, «Тіадегіанав Аллагъас амроги гъабун россабаз нуж цІунулел гІадин, ножоцаги цІуне гъезул боцІи-малги цогидабги, ай гъезие хиянат гъабуге сундульго», - ян абулеб буго БетІергъанас руччабазде.

وعن النبي ﷺ : ((خير النساء امرأة إذا نظرت إليها سرتك وإن أمرتها أطاعتك وإذا غبت عنها حفظتك في مالها ونفسها)) وتلا الآية

Свалат-салам лъеяв Аварагасул хІадисалда абулеб буго: «Руччабазул лъикІай - мун жиндихъ валагъараб мехалда мун вохизавулей, дуца амро гъабураб мехалда дуе мутіигІлъулей, мун цева гъечІеб мехалда, ай сафараль индал дур боцІи-мал ва жиндирго нафс цІунулей чІужу йиги», - ян.

РОССАС ЧІУЖУЯЛДА КЪАБИЯЛЪУЛ ХІУКМУ

Хадусанги абулеб буго рехсараб аяталда: «Гъел руччаби, ножое жедедасан загъирал нушузальул гІаламатал, ай мутіигІлъунгутІияльул гІаламатал, ццин бахъун данде кІалъай гІадаб бугониги, манлъараб гъабизе кІарчанлъи, бокъунгутІ игІадаб бугониги, ножоца гъезие гъабе вагІза тамахаб, берцинаб рагІиялдалъун, «Мун Аллагъасдаса хІинкъа, гъеб гІамал-хасият дуца те, дуда гІадаб буго дие мутіигІлъизе», – абуралда рельеьон. Гъаб рехсараб хІалалда чІужуялъе вагІза росас, нушузальул гІаламатал

загьирлъун горониги, кидаго гъабизе рекъарабги буго. ВагІза-насихІат гъабун хадубги руччаби нушузалдаса, ай къабихІал пишабаздаса руссинчІони, нужеца гьел жалго те, ай босен батІа гъабе. Гъеб мехалдаги руссинчІони, ножоца гъезда къабе, сан бекилеб, ругъун лъолеб хІалалда горев, бигъаябо къабиялъ».

Руччабазда бихъиназ къабулеб къагІида-къадаралъул хІакъалъулъ хІадисал ва хабарал гІемер руго. Киналъулго хІасил босани: росас чІужуялда къабунгутІи рекъараб буго. Адаб манлъиялъул мурадалда цебе рехсохъе къабулеб бугони, цояз абулеб буго къабулеб жо хъат яги сивакалъул гІучІ букІинилан, гьормада къабиялдасаги цІунизе ккола, гьомер букІиналъе гІоло инсан бищунго жинца берцин гъавулеб жузъулъун^[1]. Къаркъалаялдаги цохІого бакІалда тІатІалаго цо чанго нухалъ къабилаго, гьелдалъунги сан бекизе яги ругъун лъезе бегъулелъул.

وعن عبد الله بن زمعة قال : قال رسول الله ﷺ : ((لا يجلد أحدكم امرأته جلد العبد))

Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго: «Ножор цонигияс чІужуялда къабуге лагъасда хІад къабулеб гІадин», - илан. ХІасил, ТІадегІанав Аллагъасул каламалъги Свалат-салам лъеяв Аварагасул хІадисазги бихъиназде манлъулеб буго руччабазде адаб манлъулеб, гъезие тарбият къезе кколеб куц. Ай, тІоцобе кІалалъ вагІза-насихІат гъабун, гьелдалъун пайда ккечІони, босен батІа гъабун, гьелъги пайда гъабичІони, гъанжи щола эрга къабиялде. Гъаб тартибги цІуничІого бачІинахъего, хІайваналда гІадин, цебе ккараб бакІалда кодобе щвараб алатги къабун, руччаби бихъиназ рухи шаргІалъул нухги

[1] Кесеклъун, бутІапъун.

горо, гІадаталдаги рекъоларо. ТІадегІанав Аллагъ жинда разилъаяв ШафигІияв имамас абун буго:

قال الشافعي : الضرب مباح وتركه أفضل

«ЧІужуялда къаби хІалалаб буго, къабичІого тейи хирияб буго» - ян.

وعن عمر رضي الله عنه عن النبي ﷺ قال: ((لا يسئل الرجل فيم ضرب امرأته)). أخرجه أبو داود «الخازن» ، ص ٣٤٥ ، ج ١

Аварагас ﷺ абулеб буго цойги хІадисалда: «Бихъин-
 чиясде гъикъуларо къиямасеб къоялъ чІужуялда къабиял-
 дасан», - илан, ай, рехсараб тартибги цІунун, адаб манлъи,
 тарбият къей мурадалда къабуралдасан.

АВАРАГАС ﷺ БИХЪИНАЗЕ ВА РУЧЧАБАЗЕ ГЪАРУРАЛ ВАСИЯТАЛ

وعن عمرو بن أحوص أنه سمع رسول الله ﷺ في حجة الوداع يقول بعد أن حمد الله وأثنى عليه وذكر ووعظ فذكر في الحديث قصة فقال: ((ألا فاستوصوا بالنساء خيرا فإما هن عوان عندكم ليس تملكون منهن شيئا غير ذلك إلا أن يأتين بفاحشة مبينة فإن فعلن فاهجروهن في المضاجع واضربوهن ضربا غير مبرح فإن أطعنكم فلا تبغوا عليهن سبيلا)) ، أخرجه الترمذي بزيادة فيه قوله عوان جمع عانية أي أسيرة شبه المرأة ودخلها تحت حكم زوجها بالأسير ، والضرب المبرح الشديد الشاق . «الخازن» ، ص ٣٤٥ ، ج ١

Свалат-салам лъеяв Аварагас хІажатул-вадагІалда гъабураб вагІазаялъулъги абулеб буго гъадин: «Ножоца руччабазде лъикІалдалъун васият гъабе, ай гъезде амро

гъабе, манлъе лъикІабщинаб. ХІакълъунго гъл руччаби руго ножода аскІор асирзабазда релълъон». Ай росасул хІукмуялде гъоркъе лъугъаралдаса нахъе чІужугІадан релълъене гъаюн йиги асирлъуде ккарай гІадамалда. Асирлъуде ккарав чиясул гъабизе ккола жинда рекъараб кѣимат. Гъесда тІад къайзе бегъуларо гъабизе кІолареб хІалтІи, гъесие гъабизе бегъуларо кинаб бугониги сансикълъи. Гъесда гъабизе бегъуларо вакъизавун, къечезе гъавун, ретІине къечІого, къабун, вухун кинаб букІаниги зулму. Асирлъуде ккун вукІаялъе гІоло гъавги живго гІадав инсанлъидал. Гъалда релълъараб мисал буго рукълде ун хадуѣ чІужугІадамалъулги. Гъей гІенеккизе ккола росасухъ, гъесие мутІигІлъизеги ккола, гъесул боцІи-мал-рукъги жиндирго нафсги цІунизе ккола Къуръан-хІадисалъ би-хъизе гъабураб къагІидааялда. Росас гълъулги гъабизе ккола къадроги кѣиматги гъебго хІалалда, Къуръан-хІадисалъ жинда тІад гъабухъе. ХІасил, рос-лъадиялъ цІунани кІиязулго цуцазе ругел хІукъукъл, гъеб рукълдаса баракат тІаса инаро. Гъедин хъвадизе тавфикъ къеги киналго бусурбабазе, нилъгогун цадахъ.

ХІадисалъул хадуселдаги абулеб буго свалат-салам лъеяв Аварагас: «Нуж маликлъун гъечІо руччабазда тІад гъеб тун нахъеяб жоялъ» - ян. Ай, вагІза гъабизе горони - ян. «Жедедаса фахІишатал, къабихІал пишаби загъирлъанияли горебила», гъеб мехалъ гъабила цебе рехсараб тартибалда гІадло.

Рехсараб аяталъул ва хІадисалъул хадуселдаги абулеб буго: «Цинги гъл руччаби ножое мутІигІлъани, нушузалдасаги руссани, ножоца гъезда къабизе, гъл рухизе ножоего нухал ралагъуге». Ай рагІи бикІун, бадибчІвай гъабун, цебе гъабун араб ракІалде щвезе гъабун, инкар

гъабиги тун, руччаби мутІигІлѣи – гъезул тавболѣидал
кколеб мунагъалдаса, мунагъалдаса тавбо гъабурав чиги,
свалат-салам лъеяв Аварагас абухѣ,

((التائب من الذنب كمن لا ذنب له))

мунагъго гъабичІесда релѣлъонелѣул, ай тавбоялѣ мунагъ
чурулелѣул.

Рехсараб аяталѣул ахиралдаги абубеб буго ТІадегІанав
Аллагъас: «ХІакълъунго, ТІадегІанав Аллагъасул, руч-
чабазе гІакъоба гъабизе ножоралдаса, ножое гІакъоба-
гІазаб гъабизе хІалкІвей, къудрат цикІкІараб буго.
Гъединлѣидал нуж цІуне ножоца руччабазе гІакъоба гъа-
биялдалѣун Дир рахъалдасан гІазаб-гІакъоба ножоего щве-
ялдаса, нуж руччабазда тІасаги лъугъа гъел руссун хадур,
ай гъез тавбо гъабун хадуб. Нуж Дие гІасилѣула, цинги
тавбоги гъабула, Дица, тавбо къабулги гъабун, ножор му-
нагъалги чурула, нужги цІакъго мустахІикъал руго тавбо
гъабун хадур руччабазда тІаса лъугъине».

РУЧЧАБАЗУЛГИ ВА ГЪЕЗ РОССАЛ РАЗИ ГЪАРИЯЛЪУЛ ХІРАЛЪИЯЛЪУЛГИ ХІАКЪАЛЪУЛЪ РАЧІАРАЛ ХІАДИСАЛ

Свалат-салам лъеяв Аварагас буго цойги хІадисалда абун:

((استوصوا بالنساء خيرا فإن المرأة خلقت من ضلع وإن أعوج ما في الضلع أعلاه))
«الصاوي», ص ٢١٨ ، ج ١

«Ножоца руччабазде васият гъабе лъикІалдалѣун.
ЧІужугІадан йижана хъабалухъгІучІалдасан», хъабалухъ
гІучІ гъетІараб бугелѣул гъелдасаги гъетІараб буго гъезул

кІал-мацІги. ГьетІараб хьабалухъгІучІ битІизе гьабизе лъугъани, гьєб бекула, гьединго тани гьетІухъеги хутІула, гьединлъидал руччаби лъикІалдалъун манлъа-хъвайги гьабун рижухъе теян абураб магІна. Свалат-салам лъеяв Аварагасул цудагъалги хІадисал:

((أَيُّهَا امْرَأَةٌ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا رَاضٍ بِهَا دَخَلَتْ الْجَنَّةَ))

«Щий чІужугІадан йигониги жий хун, жиндаса росги разилъун, гьей чІужу алжаналье лъугъуна» ай гьельие буго алжан.

وقال أيضا ((لا تؤذي امرأة زوجها في الدنيا إلا قالت زوجة من الحور العين لا تؤذي قتلك الله فإنها هو عندك دخیل یوشك أن یفارقك إلینا))

«ЦохІониги чІужугІадан дунялалда йикІунаро жинца жиндир росасе зарал гьабурай, ай гьєв къварид гьавурай, жинде хІурулГиналъ абун горони: «Дуца гьєв къварид гьавуге, мун Аллагъас чІваяй, гьєв дуда аскІоса ватІалъун нежехъе вачІине вуго», - ян».

قال النبي ﷺ مخاطبا لعائشة رضي الله عنها : ((أَيُّهَا امْرَأَةٌ تُوْذِي زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ لِسَانَهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَبْعِينَ ذِرَاعًا ثُمَّ عَقْدٌ خَلْفَ عُنُقِهَا))

Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго Аллагъ жинда разилъаяй Паишатидахун: «Щий чІужугІадан йигониги жинца жиндир росасе мацІалдалъун зарал гьабун, ай данде къацандун, дагІбадун, масала, гьей чІужуялъул ТІадегІанав Аллагъас къиямасєб къоялъ мацІ халат гьабула лъаб-къоялда анцІго натІалъ, цинги гьєб мацІ, жиндир габу-ралде нахъеги бачун, бухъинеги бухъуна».

((يا عائشة اجتهدی ثم اجتهدی فإنکن صواحبات یوسف ﷺ وفاتنات داود ﷺ ومخرجات آدم ﷺ من الجنة وعاصیات نوح ولوط علیهما السلام))

Свалат-салам лъеяв Аварагас абуна: «Я, Гаишат! Воре дуца цІакъ бахъе, ай цІодорлъи гъабе, нуж руччаби руго Юсуфил ﷺ Зулайхал, Давуд ﷺ питнаялде ккезе гъаюрай гІадамалъул, Адам авараг ﷺ алжаналдаса къватІиве вахъине гъавизе ккеялтъе сабаблъун ккаралъул, НухІ ﷺ ва ЛутІ ﷺ – кІиявго Аварагасде гІасильарай кІияйго чІужуялъул гъалмагъзаби», - ян.

Ай, Зулайха сабаблъун Юсуф авараг ﷺ туснахъалде ккана, Сабигъ сабаблъун (Сулайман аварагасул эбел) Давуд авараг ﷺ питнаялде ккана, ХІава сабаблъун Адам авараг ﷺ алжаналдаса къватІиве вахъине ккана, ай ибли-салъул макро лъайчІого ХІаваца ролъ кванай Адамиеги ﷺ ккун сабаблъун алжаналдаса къватІиве вахъине гъавизе, НухІ аварагасул ﷺ ва ЛутІ аварагасул ﷺ руччаби гъезде гІасилъун хвана. «Гъединал руччабаздаса ккезе горин, цІодорлъи гъабе, цІакъ бахъе», - ян Расуласги ﷺ абуна.

((يا عائشة ما زال جبریل یوصیني فی أمر النساء حتی ظننت أنه سیحرم طلاقهن))

Рехсараб хІалалда бихъинал питнаялде ккеялда хІинкъи бугеллъун рукІингун цадахъ, цойги хІадисалда абублеб буго свалат-салам лъеяв Аварагас руччабазул хІакъалъулъ: «Я, Гаишат! Руччабазул хІакъалъулъ диде васият гъабублевлъун Жабраил малаик тІаса инчІо, хІата диде ккана руччабазда цІартІами хІарамцин гъабичІонийилан». Хал гъабеха гъанжи, руччаби данде рачин бихъиназдасан тІалаб гъабиялъул цІакълъи.

((یا عائشة أيما امرأة خفت عن زوجها من مهرها إلا كان لها من العمل حجة مبرورة وعمرة متقبلة وغفر لها ذنوبها كلها حديثها وقديمها سرها وعلايتها عمدتها وخطئها أولها وآخرها))

«Я, Гаишат! Щий чІужугІадан йигониги жинца росасе магъаридае лъолеб малалъулъ бигъалъи гъабун, гъелъие буго къабулаб хІажгин гІумраялъул кири. Ва гъелъул чурула мунагъал, цере гъарун арал, хадур гъарурал, бокъун, ай лъан гъарурал, загъириял, батІиниял, киналго».

((یا عائشة المرأة إذا كان لها زوج فصبرت على أذى زوجها فهي كالمتشطحة في دمه في سبيل الله وكانت من القانتات الذاکرات المسلمات المؤمنات التائبات)) مختصراً

«Я, Гаишат! Щий чІужугІадамалъул вугониги рос, гъелъ саброги гъабуни росасдасан бугеб захІмат-къварилъиялде, гъей гІадан йикІуна Аллагъ разилъи тІалаб гъабун гъазаваталда йигейлъун. Гъединго гъей йикІуна Аллагъасе мутІигІайлъун, Аллагъ рехсолейлъун, муслимайлъун, муъминайлъун ва тавбоаялда йигейлъунги». Хал гъабе гъанжиги, росасул мекъаб гІамал-хасият хІехъеялдалъун, гъелде сабро гъабиялдалъун руччабазе ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан бугеб даражаялъул. Росасе мутІигІлъи Аллагъасе мутІигІлъиялда релълъон бугеб куц.

((یا عائشة أيما امرأة تصلي ربه وتدعو لنفسها ثم تدعو لزوجها إلا ضرب بصلاتها وجهها حتى تدعو لزوجها ثم تدعو لنفسها))

«Я, Гаишат! Щий чІужугІадан йигониги жинца ТІадегІанав Аллагъасе как бан, хадуб жиндиего дугІа гъабун, цинги хадуб росасеги гъабун, гъеб как гъей чІужуялда БетІергъан Аллагъас гъормаль къабула, ай къабул гъабуларо, гъей чІужуялъ цин себе бетІергъанчиясеги гъабун, хадуб жиндиего дугІа гъабизегІан». Ай, какда хадуб дугІа

гъабулелъул, тІоцобе бетІергъанчисеги гъабун, хадуб горони жиндиего дугІа гъабугеян абулеб буго росасул чІужуялде. Гъаб Расуласул ﷺ хІадисги руччабазда кІочене бегьиларо.

((يا عائشة أيما امرأة جزعت على ميتها فوق ثلاثة أيام أحبط الله عملها))

«Я, ГІаишат! Щий чІужугІадан йигониги жиндир хварав чиясухъ лъабго къоялдаса тІаде сабро тІагІараб гІода-чІвади гъабун, гьелъул гъабураб лъикІаб гІамал гІадада хола, ай ТІадегІанав Аллагъас къабул гъабуларо».

((يا عائشة وأيما امرأة ناحت على ميتها إلا جعل الله لسانها سبعين ذراعا وجرت إلى النار مع من تبعها))

«Я, ГІаишат! Щий чІужугІадан йигониги жинца жиндир хварав чиясда хадуб магІо гъабун, ТІадегІанав Аллагъас гьелъул мацІ халат гъабулила къиямасеб къоялъ лъаб-къоялда анцІго натІаль, жужахІалъуеги ехърхъулила, ай рехулила жинда нахъ рилълъаралгун цадахъ».

((يا عائشة أيما امرأة أصابتها مصيبة فلطمت وجهها ومزق ثيابها إلا كانت مع امرأة لوط ونوح في النار وكانت آيسة من كل خير وكل شفاعة شافع يوم القيامة))

«Я, ГІаишат! Щий чІужугІадан йигониги жинде тІаде цо кинаб бугониги къварилъи бачІун, хвел букІаниги цогідаб букІаниги, цинги жинца жиндирго гьомералда хъатал ран, ретІел тІутІун, гьей гІадан йикІунила жужахІалъуй НухІ аварагасул ва ЛутІ аварагасул къосун хварай кІияйго чІужугун цадахъ. Жедее кинаб букІаниги комек, шафагІат щвеялдаса хъул къотІараллъунги рукІуна гьел къиямасеб къоялъ».

((يا عائشة وما من امرأة تحبل من زوجها حين تحبل إلا ولها مثل أجر الصائم
بالنهار والقائم بالليل الغازي في سبيل الله))

«Я, Гаишат! Щий чІужугІадан йигониги хІалалав ро-
сасдасан жиндир ургъибѣ лъимер бачІун, гѣб лъимер
ургъиб бугѣбгІан заманаялъ гълъие буго сардал рорчІун
гІибадат гѣабун, къад кІалал ккун, Аллагъ разилгъи тІалаб
гѣабун гѣазаваталда вугев чиясул кири».

((يا عائشة ما من امرأة أتاها الطلق إلا ولها بكل طلق عتق نسمة وبكل رضة
عتق رقبة))

«Я, Гаишат! Цониги чІужугІадан гъечІо жий лъимер
гѣабизе унтарай, щибаб чІвараб унти рикІкІун жиндие
Шун горони инсанасул рухІ хвасар гѣабураб гІадаб кири,
Гѣабун хадуб гѣб лъимер хахараб щинахъѣ лагъ тархъарав
гІадаб кири».

قال ﷺ : ((كامل من الرجال كثير وما كامل من النساء إلا آسية بنت مزاحم امرأة
فرعون ومريم بنت عمران وفضل عائشة على سائر النساء كفضل الثريد على سائر
الطعام))

Свалат-салам лъѣяв Аварагас абунa: «Бихъиназдасан
гІемерал камиллъана, ай анбияал, русулал, хулафаал,
хІукамаал, къузатал – гѣадинал даражабазде рахана.
Руччабаздасанин абуни камиллъичІо МузахІимил яс –
фиргІафнил чІужу Асият, ва ГІимранил яс – ГІиса ава-
рагасул ﷺ эбел Марям горони, ва Гаишатил тІокІлъи цо-
гидал руччабазде данде ккун, цогигаб тІагІамалде данде
ккун гѣагІоялда релълъон буго, ай гѣанал чурпа».

ومع هذا ما بلغ كمالهن إلى حد يصلحن للخلافة والنبوة وإما كان كمالهن بالنسبة إلى النسوة لا إلى الرجال لأنهن بالنسبة إليهم ناقصات عقل ودين حتى قال في عائشة رضي الله عنها مع فضلها على سائر النساء: ((خذوا ثلثي دينكم عن هذه الحميراء)) ، فهذا بالنسبة إلى الرجال نقصان حيث لم يقل خذوا كمال دينكم ولكن بالنسبة إلى النساء كمال لأنه على قاعدة قوله تعالى: ﴿لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ﴾ يكون حظ النساء من الدين الثلث فكما له كان ثلثين بمثابة الذكور بمثل حظ الأنثيين. «روح البيان» ، ص ٢٠٤ ، ج ٢

Жал камилал рукІингун цадахъ рехсарал руччаби, ай Асият, Марям ва Гаишат – гъазулги камиллъи бахинчІо халафаталъе ялъуни нубуваталъе бегъулеб даражаялде. Гьел камиллъун руго гІицІго руччабазда гъорлъан, бихъиназде данде ккун гъезда гъорлъан горел, гьел руччаби рукІиналъе гІоло бихъиназде данде ккун гІакълоялъул ва динаялъул рахъалъ нукъсаналлъун. ХІатта свалат-салам лъеявас абун буго руччабазул бищунго хирияй Гаишатил хІакъалъулъ ﷺ: «Ножоца босе гъай ХІумайраалдасан ножорго динаялъул лъабго бутІа гъабун кІиги бутІа», абун гъечІо «Ножоца гьелдасан босе камилго дин» – абун. Гъеб буго бихъиназул хІакъалъулъ бугеб рагІи, руччабазул хІакъалъулъин абун, гъаб рехсараб къадарги, ай гІакълоялъул ва динаялъул рахъалъ камилаблъун буго, ирсалъул кІиги бутІа бихъиназе, цо бутІа руччабазе щолеб къагІида хал гъабун. ХІасил, гІадатияб къагІидаялда руччабазулъ динаялъул букІунеб буго лъабго бутІа гъабун цо бутІа, кІиги бутІаялде бахани, гъеб кколеб буго гъезул камиллъилъун. Гъаб гІунгутІи жедель букІиналдалъун гьел бегъунги гъечІо халафаталъе ва аварагІиялъе.

РАБИГІАТ АЛ-ГІАДАВИЯТИЛ ВА ХІАСАН АЛ-БАСРИЯСУЛ ККАРАБ КЪИССА

حكاية:

РабигІат ал-Гіадавијат абун йиго Исламалда жаний машгъурай чІужугІадан, Аллагъасул вали. Гъей йикІун йиго бетІергъанчиги хун хутІун. Гъелъухъе вачІун вуго доб гІасроялдаго бищунго чІахІиял гІуламааздаса ХІасанул-Басри абун кІудияв гІалим, жиндирго кърал лъабго гІалимгун цадахъ. Гъаз абун буго РабигІатиде: «Ниж рачІун руго духъе гъедин гІажизго мун хутІун йи-гинги рагІун, гъале ниж ункъасулго бокъарасда цІар чІвай дуцаго, цІар чІварас мун ячине йиго», - ян. РабигІатица: «ЛъикІ рачІун руго», - абун, гъазие баркала-жоги кьун, гъикъун буго: «Нуж ункъасулго бищун гІилмо цІикІкІарав кинав?» - абун. Гъаз вихъизе гъавун вуго ХІасан ал-Басри: «Гъав вуго - абун. Гъанжи абун буго РабигІатица Басриясде: «ХІасан! Цо ункъго суал буго дир две къезе, бегъилеб батани», - ян. «Щай бегъулареб, гъикъе», - ян гъасти абун буго. Гъанжи гъаль абун буго: «Унгоха, ХІасан, ТІадегІанав Аллагъас кьурал кьоалги тІагІун рухІ босизе вачІунелъул малакул-мавт дихъе кинаб сураталдадай вачІина - берцинаб сураталдадай, ялъуни жив вихъиги гІазаблъун гІолев хІалалъ квешаб сифаталдадай вачІина?» Басрияс абун буго: «Гъеб Аллагъасда горони лъаларо», - ян. «БитІараб бугоха», - ян РабигІатицаги тІаде жобан буго. Хадубги гъикъун буго РабигІатица: «Унго, ХІасан, щибдай ккела дир, хабалъ дунги лъун, гІадамалги нахъе ун, гІицІго хутІидал, кІвеладай дида Мункар-Накирасе жаваб къезе, кІвелародай?» - абун. Басрияс гъанжиги абун буго: «Валлагъ гъебги лъаларо Аллагъасда горони», - ян.

«БитІун бугоха», - ян РабигІатицаги тІаде жобан буго. Хадубги абун буго РабигІатица: «Унгоха, ХІасан, кѣямасеб кѣюги чІун халкъ тІаде бахѣинабун, гІарасат майда-налда цІадерабазда аскІоб щибдай дир ккела, лѣикІлѣаби цІикІлун бахѣи кѣуразда гѣорлѣедай ккела, квешлѣаби цІикІлун жужахІалѣедай йитІила?» «Валлагѣ гѣебги лѣаларо Аллагѣасда горони», - ян абун буго гѣанжиги Басрияс. Ахиралдаги абун буго РабигІатица: «Унгоха, ХІасан, сиратІалѣул рагІалде щведал щибдай дир ккела, кІвеладай бахине гѣеб сиратІ, кІвелародай?» Басрияс гѣалѣиеги жаваб гѣабун буго: «Валлагѣ гѣебги лѣаларо Аллагѣасда горони» - ян. Гѣеб мехалѣ абун буго РабигІатица: «Гѣелеха, ХІасан, гѣеб ункѣабго бакІалѣул ургѣалида йигоха дун, росасул ургѣалида гѣечІо», - ян. Хадубги абун буго РабигІатица: «ХІасан! ТІадегІанав Аллагѣас бихѣиназеги руччабазеги гІакѣло кин бикѣун бугеб?» – абун. Басрияс абун буго: «Бихѣиназе кѣун буго гІакѣлоялѣул ичІго бутІа, руччабазе кѣун буго цо бутІа», - ян. Гѣанжиги гѣикѣун буго РабигІатица: «Шагѣват киндай бикѣун бугеб, ХІасан?» – илан. Басрияс жавабги гѣабун буго: «Бихѣиназе цо бутІа кѣун буго, руччабазе ичІго бутІа кѣун буго», - ян. Гѣанжи ахиралда абуреб буго ГІадавияталѣ: «ХІасан! Цо бутІа горони гІакѣло гѣечІей дида ичІго бутІа шагѣват кѣине гѣабизе кІвараб мехалда, ичІго бутІа гІакѣло кѣурал ножодаги цо бутІа шагѣват кѣине гѣабизе кІвезе ккеларищ?» – илан. Цинги ХІасан ал-Басри гѣалмагѣза-бигун цадахѣ, РабигІатиде тІаса лѣугѣаянги абун, тавбоги гѣабун, тІад вуссун вуго. ГѣадагІан диналѣулѣ камилай йигониги РабигІат ал-ГІадавиятги бегѣичІей халафаталѣе, гѣель тІарикѣатги манлѣичІеб, руччабиги тІоритІичІел, бихѣинал-яли кисса горин тІоритІулел. Жакѣа нелѣер заманалда цуцахѣе кѣун тІарикѣат манлѣулаян ругел руччаби, гѣалде кантІани ритІун ккела.

قصة مهمة:

КІВАР БУГЕБ КЪИССА

ЧІохъа ИсмагІил ﷺ вукІана женазулги гІадамазулги гІавс. Эменги хун бесдал хутІарав гІев цо нухаль вахъун вуго ЧІохъе вачІарав къватІиса речІІухъанасда данде речІІизе, гІолохъабазул вахъунев чиги лъугъинчІого. ИсмагІелица гІев речІІухъан гІодов речІунги вуго. ГІадианаб къуват гІесул букІин лъалареб букІун, гІесда гІикъун буго жамагІаталь гІаб къуват две кин шварабилан. ГІес абун буго: «ГІидалъ мутагІеллъун вукІаго гІениб кванан букІана цадахъго цо ратІал нахалъул, гІелдаса хадуб бачІана дие гІаб къуват», – илан. ГІелдаса хадувги гІев вукІун вуго цІалулев Сугъралъ, гІенив данде рахъун речІІизе бажаричІел гІолохъабаз ИсмагІел, тІадеги руссун, кутакалда вухун вуго. ГІелъул хІасилалда ун-тарав гІев цо ГІобохъа чІужуялъ балъго, лъабго моцІаль рокъовги хІихъун, сах гІавун вуго. ИсмагІел ахиралда гІижра гІабун ун вуго Турциялде, дова хунги вуго ﷺ. Турциялдаги ккун буго гІесул гІадианаб къисса: Доб заманалда гІурус пачаясул рахъалдасан жасус хІисабалда ЧІохъа цо офицер витІун вуго Турциялде, гІев битІахъе хункарасде тІаде рещІун вуго. ГІенир кІиявго кІалъа-ралъалаго, хункарас абун буго: «Ножор цо валиги вуго гІанив, ИсмагІел абун, ахІилищ бокъани?» - ян. АхІеян офицерасги абун, витІун вуго ИсмагІел вачине чи, ИсмагІел Истамбул бахун къватІивехун аскІовго вукІун вуго. ИсмагІелги вачІун вуго, лъабалго харбида рукІаго гІасул хІал-хІукму лъаларев жагІилав офицерас абун буго: «Ле, ИсмагІел! Дур эбел цІакъ мискин йиго, дуца, АллагІасдеги гІарун, дой бечед шай гІаюларей?» – илан. ГІенеккунги вукІун ИсмагІелица

абун буго офицерасде: «Гъаб гордохъан къватІивехун ралъдалъе валагъея цо, дудаго щибдай бихъулаян», – илан. Гордохъан ралъдахъехунги валагъун, офицерас: «Щиб бихъилеб, ралъад бихъулаха», - ян абун буго. Нахъеги валагъун лъикІ хал гъабе», - ян ИсмагІелицаги абун, валагъидал офицерас абун буго: «Гъанжи месед-гІарацалъул гъунал рихъула», - ян. Гъеб мехалда ИсмагІелица абун буго: «ГъададагІан гІемер буго ТІадегІанав Аллагъасул ризкъи, къезе бокъани», - ян. Цинги офицер, абизе жогитІагІун, хІайранлъун хутІун вуго. Хункарин абун цІакъ кутакалда вохун вуго ва, хъат цІун меседги босун, ма гъабиланги абун, ИсмагІелихъе бегъун буго. ИсмагІелица гъеб босизе инкар гъабун буго, босеян хункар чІун, босиларин ИсмагІел чІун, ахиралдаги хункарасул хІурмат гъабун, ИсмагІелица, нагагъ нахъ вуссунаго нухда хвани, чурарасе, вукъарасе къезе букІинеб батилаянги абун босун буго лъабго месед. Гъев ИсмагІел ЧІохъи вукІун вуго накъшубандияв муршид ва ГІадамазулги женазулги гъавс. ГъевГІан таважугъалъе гъунар, къуват бугев щайих Дагъи-станалда вукІинчІиланги абула. Бусурман тарихалъул 1304 аб. соналъул ШагІбан моцІалъул анцІила микъабилеб Рузман сордоялъ ИсмагІелихъе вачІана свалат-салам лъеяв Авараг, жиндирго жисмияб сураталда, макъильги горев, якъзаталда, ва манлъана ИсмагІелиде хассаб лъабго муракъабазул даират:

دائرة بحناء عبودية الصرف ودائرة بحناء مخلوق أعلى ودائرة بحناء عليين

Гъеб лъабабго даираталъул фуюзалги реччана ИсмагІелие Аллагъу ТагІалаясул тажалияталъул нуралдасан. Гъавсу-сакъалайнияс гъал даиратаздалъун таважугъ гъабилаянги абун, свалат-салам лъеяв Авараг тІад вуссун ана. Гъадин вачІинеги вачІун Расулас ﷺ хассал даираталги

манлъидал, гъездалъун таважугъ гъабизе изноги къедал, кинха букІинареб ИсмагІелил таважугъалъе гъунар-къуват. Гъединаб къуват букІиндалин ИсмагІелица ﷺ таважугъ гъабураб мехалда къвакІараб гамачІалъул бихх-биххун ун миччил лъугъарабги. Свалат-салам лъеяв Авараг тІад вуссун индал, гъавсу-сакъалайни ИсмагІел ﷺ гъел даиратазде ваккун вуго, ва гъел Расулас ﷺ манлъухъе кагъаталдаги хъван ритІун руго ГІоркІачІиса ПатІиматихъе, Хизри Авараг ﷺ вачІиндал гъесда рихъизе гъари мурадалда. Гъей ГІоркІачІиса ПатІиматихъейин абун вачІунаан Хизри Авараг ﷺ ПатІиматица Хизри Авараг ﷺ вачІиндал гъел даиратал хъвараб ИсмагІилил кагъат гъесухъе къун буго. Хизри Аварас ﷺ гъел даираталги цІалун, абун буго ПатІиматиде: «Дир саламги бице гъавсу-сакъалайни ИсмагІелиде ва абе гъесде гъаб кинабго битІунги буго, щибниги гъалатІги гъечІоян».

Хал гъабе, бусурбаби, гъей ГІоркІачІиса ПатІиматил даража-макъамалъул тІадегІанлъи, Хизри Авараг ﷺ жиндихъе вачІуневлъун йикІин, гъеб гъитІинаб ишищха бугеб? Гъединая йикІингун цадахъ гъейги бегъичІей иршадалъул амроялъе, халафаталъе. Гъалъулги пикри гъабун лъикІ руччабазе.

*Бусурбаби чІухІарав чІохъа гъавсу-сакъалайн,
Росо-жамагІаталда мун щайда кІочон тарав?
Муъминзаби рохарав ахираталъул гІалим,
Гъал хъвадарухъабазда дур цІар батупареб кин?*

*ЦІар бахъун вециялде хІажатав чи мун горо,
ХІажат буго дур баркат Дагъистан агълоялъе.
Дур лъалкІ кІочон таразда гІайиб чІвалевги гъечІо,
ГІирфаналъул иццІидал, мун лъайзе бокъун буго.*

ЛъикІал чагІи рокъарал дозда гъорлъа кколелъул,
Гъеб пайда ножой щевезе анищ раклалъул буго.
Аллагъасул Авараг 𐤀 жинде тІаде вачІарав
Васасдаса чІухІизе, чІахъал, ножой рес буго.

Расулуллагъас хассал 𐤀 даиратал манлъарав
Муршид Дагъистаналда дов горони рагІичІо.
Дин Исламалъул хІубал, хІабибасул варисал
Ирс щевеялъулъ цуцада рельлъарал рукІунаро.

Цоязе къураб макъам цойгиязе кьоларо,
Цо-цо хасслъи щивасулъ камунги букІунаро.
Кинаб исму-Ллагъалъулъ фанаъ хІасуллъаниги,^[1]
Гъеб тІабиат-хулкъ гъесул сифатлъунги лъугъуна.

Сидраталде щевезегІан таракъиги^[2] букІуна,
Вилаятал нахъа тун, вилаятазде щола.
Щибаб вилаяталъул машраб батІаяб буго,
Бихъаразда гІадин гъеб нелъеда бичІІуларо.

БичІІаралгин бихъараз бицин гІадаг билълъинчІеб,
Бицаниги, агълолъун гъечІев нахъ гІунтІуларев,
БатІинияб гІилмоян гІибарат лъун горони,
ГІарифунал горезда махІцин жиндир чІвалареб.

ЧІагІдал цІураб рагІиниб гъацІуй бакІ батаниги,
ИстигІадагъечІеб рекІель бакІ жиндий батупареб.
ДагІбадул агълоялъе Аллагъас бутІа кьечІеб,
Къурасул лъикІлъиялда кверщел бати якъинаб.

[1] Аллагъасул цІараздасан киналъулъ фаналъаниги*.

[2] Макъамал тІадегІанлъи*.

Берал къанщун хадубги къалбоялъе хвел гъечлѣб,
 Къанал тладе чѣваниги чѣголъи барзахияб.
 Халикъас, тладе босун, балагъарав жиндир глабд
 Горхъи-хладго гъечлого босизе веччан толев.

Веччайчлого ккурав чи цониги нелъер гъечлин,
 Гъабе ножоца гламал гилмо-нафигл цѣлизе.
 Цѣличлѣбги Аллагъас гилмо къезе бокъарас
 Баццѣадаб ихласалда гъабе гѣбадат, тѣаглат!

Дурго бецѣаб рукъалъе канлъи хѣжат батани,
 Хѣубалги чѣван, телги цѣан ток бугеб бакѣ балагъе.
 Бакъуца бухлун холеб ах чѣголъи бокъарас
 Бахѣрул мухлѣталдасан лъин щойи тѣлаб гъабе.

Лъин жанисан бачлунел рахъалги члунтизе тун,
 Чѣголъи ах-хуралъе лъай дуда щоларѣблъи.
 Щалаялде буссараб ракъдал чериялдасан
 Месед-гларцол лъе роглрал, – лъин щун мун вохиларо.

Шариглаталъул ралъдал тѣиналде рахсал щварал
 Тларикъаталъул гамул къанаклатал жал руго.
 Жавгъаргин якъуталъги, – макънатѣисалъ горони –
 Махх-чаран тладе цѣйи буклунареб жо буго.

Жагъло нелъер цѣикѣлиналъ цѣар жакъа рехсоларел
 Хавассал умумузул хѣлхъезеглан руклана.
 Заманаби хисидал халкъалда клочаниги,
 Чанги клудияв къутѣбу вахъана икълималда.

Акътѣабазул баракат даимлъизе бокъани,
 Дозул гѣазизал рухлал раклалде щевезе гъаре.
 Рухланиял умумул хѣжалъулел наслаби,
 Сухѣбат дозулгун гъабун, магѣияталда руклѣ.

ХІАСАДАЛЪУЛ ХІАКЪИКЪАТ ВА ГЪЕЛЪУЛ ТАЙПАБИ

Ирсалъул хІакъалъул: «Бихьиназе кІиго бутІа, руччабазе цо бутІа буго» - ян аят рещтІиндал руччабаз абун буго: «Ирс цІикІун щвезе нилъ мустахІикъал рукІана бихьиназдаса, гьездаса нилъ загІипал рукІиналъе гІоло. Бихьинал нелъедаса къуваталги руго, магІишат тІалаб гьабизе хІалкІолелги руго», - ян. Ялъуни свалат-салам лъеяв Аварагасул лъади Умму-Саламатица абун буго: «Я, Аллагъасул Расул! Бихьиназ гъазават гьабула, руччабаз гьабуларо, ирсалъулги нежее бихьиназе щолелъул бащдаб горони гъечІоха», - ян. Ялъуни бихьиназ абун буго: «Нелъер хъул буго, ирс кІицІол цІикІкІун щвараб гІадин, ахираталда, гьабураб гІибадат-гІамалалъул кириги руччабазе щвелелдаса цІикІкІун щвеялде», - ян. Руччабазги абун буго: «Нежерги хъул буго, ирс бащадаб горони щвечІеб гІадин, мунагъалги бащадал горони хъвайларелилан». Гъеб мехалъ рещтІун буго гъаб хадуб рехсараб аят, ай, бихьиназе букІунеб ажро-кириялда, гъезие ирс цІикІкІун щвеялда хІайранлъун руччаби лъугъиндал, ТІадегІанав Аллагъас гъезие баян гьабун буго хІакъикъат:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرَّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾ النساء: ١١ - ٣٢

«Ножоца хъул гьабуге ТІадегІанав Аллагъас ножор цоясе цогидасдаса тІокІ гьабун къураб жоялде, дунялалъул боцІи-мал, ханлъи-кІудолъи букІа, ахираталъул гІилмо ва гъелда гІамал гьаби букІа. Гъеб кинабго ТІадегІанав Ал-

лагъас щивав чиясе къадар гъабураб куцалда къола. Гъединлъидал, щивав чиясда тІадаб буго цогиясе къуралде хъулал гъаричІого, БетІергъанас жиндие къуралда разилъун чІей».

Хъул гъабиги букІуна кІиги батІаяб:

ТІоцобисеб: Цо пуланав чиясул бугеб жо жиндиего букІине бокъи, дов пуланасда тІасаги ун. Гъадианаб хъул ккола хІасад гъаби, гъеб кутакалда какараб буго, гъеб ккола ТІадегІанав Аллагъасдехун, Досул хІукму-къадаралдехун дагІба бай. Гъель инсан вачине бегъула купру-нифакълде, ине бегъула рекІелъа иманалъул нур. Гъеб хІасадалъ гъудуллъи-вацлъи сверизе гъабула тушманлъиялде, хІасил, гъеб ккола сабаблъун инсанасул дунялги ахиратги пасалъ-иялъе. Гъединач гІиллабазе гІолойин ТІадегІанав Аллагъас жиндир лагъзал хІасад гъабиялдаса нахъ чІваралги.

ТІадегІанав Аллагъас цІунаги тІоцове дунгоги, хадур нужги, киналго диначъул вацал, гъаб сабаб-дару гъечІеб унтиялдаса.

Хъул гъабиялъул кІиабилеб къагІидайин абун: Гъеб буго цо пуланав чиясул бугеб жо жиндиегоги букІине бокъи, дов пуланасда тІаса ине бокъиги гъечІого, ай досиеги букІун, жиндиегоги букІине бокъун. Гъадианаб хъул гъаби какараб гъечІо, бугониги гъеб бегъизе гъабуларелги руго чІахІиял гІалимзабазуль. Щаян абун, дов пуланасда тІаса ине бокъичІониги, досул бугеб бечелъи, масала, гъасие къуни БетІергъанас, гъасие гъеб ккезе бегъулелъул динги дунялги фасалъиялъе сабаблъун. Гъединлъидал, гъез абудеб буго: инсанасе бегъиларо ТІадегІанав Аллагъасде гъаризе, масала, «Дие къе», дов пуланасе гІадаб рукъ, ялъуни досие гІадай лъади - ян. Гъаризе рекъола

«БетІергъан Аллагъ, дуца дие кье дунялалдаги ахира-
талдаги дие маслахІатлгъун бугеб жо», - ян, ай пуланаб
жоян цІар лгъечІого. Гъаб гІакълоялдаги рекъола, гъари-
ялгъул адабалдасаги букІина, цо хассаб жо кьеян гъари-
ялдаса. Амма, цо пуланас гІадин, боцІи-мал садакъа-хайрат
гъабиялдалгъун лгъикІаб рахъалде буссине гъабизейин
абуні, гъеб беццараб буго гъалде кантІичІого гІеларо.
Свалат-салам лгъеяв Аварагасги абубеб буго:

((لا حسد إلا في اثنين رجل آتاه الله مالاً فسلطها على هلكته في الخير ورجل آتاه
الله الحكمة فهو يقضى بها ويعلمها الناس))

«ХІасад гъечІо, ай бегъуларо кІиго чиясулгъ горони, -
ян. ТІоцовисев: ТІадегІанав Аллагъас жиндие боцІиги
къурав, гъеб боцІи лгъикІаб рахъалде хІалтІизе гъабизе
жив ТІадегІанав Аллагъас тІамурав. КІиабилев чиги:
ТІадегІанав Аллагъас жиндие хІикмат, гІилмо къурав,
гъелдалгъун жинца хІукмуги гъабулев гъеб хІикмат-гІилмо
жинца гІадамаздеги манлгъулев».

Рехсарав кІиявго чиясул гІадаб, ай бечедасул гІадаб
боцІи-малалдеги лгъикІаб рахъалде буссине гъабизе,
гІалимасул гІилмоялдеги дос гІадин пайда босизе хъул
лгъей, анищ гъаби хІасад кколаро, беццараб, лгъикІаб
хъул гъаби ккола. Свалат-салам лгъеяв Аварагас цойги
хІадисалдаги абун бугелгъул:

((نية المرء خير من عمله))

«Чиясул бацІадаб, лгъикІаб ният лгъикІаб буго
гІамалалдаса», - ян. Масала, цо чияс бацІцІадаб хъул-анищ
гъабуні, дир бугебани гъадагІан боцІи-мал, дица гъеб
лгъикІаб рахъалдехун буссине гъабилаанин абун, гъев

чиясе ТіадеГіанав Аллагъас, гъеб боцІиги жиндир букІун лъикІаб рахъалде буссине гъабураблъун кири хъвала, Жиндир гІатІидаб рахІмат-цІобалдалъун. Нелъер заманалда Паркъухъа Хайруллагъил Юсупица гІадин хъвадизе гъабизе боцІи-малалде анищ-хъул гъабизе бокъарасе бегъила.

حكي الرسول ﷺ عن رب العزة إنه قال : ((من استسلم لقضائي وصبر على بلائي وشكر لنعمائي كتبته صديقا وبعثته يوم القيامة مع الصديقين ومن لم يرض بقضائي ولم يصبر على بلائي ولم يشكر لنعمائي فليطلب ربا سوائى)). «روح البيان»، ص ١٩٩ ، ج ١

ТіадеГіанав Аллагъас абуна, свалат-салам лъеяв Аварагас бицана: «Щив чи вугониги жив Дир хІукму-къадаралда разилъун, Дир балагъазде саброги гъабун ва нигІматазе щукруги гъабун, Дица гъев хъвала сидикъиназда гъорлъ, Дица гъев чи вахъинеге гъавила сидикъиналгун цадахъ (Сидикъинал ккола бищунго ТіадеГіанав Аллагъасде жал гІагарлъарал, тІадеГіанаб макъамалъул гІадамал). Щив чи вугониги жив Дир хІукму-къадаралда ризилъичІого, балагъазде саброги нигІматазе щукруги гъечІого, гъев чияс тІалаб гъаве Дун горев цойги БетІергъан». Хал гъабеха, диналъул вацал, ТіадеГіанав Аллагъас Жиндир хІукму-къадаралда разилъиялдалъун, балагъазде сабро, нигІматазе щукру гъабиялдалъун Жиндир лагъасе кьолеб даража-макъамалъул, хІукму-къадаралдаги разилъуларев, сабро, щукруги гъечІев чиясда Жив разияв гъечІолъи баян гъабураб куцалъулги. Жив разияв лагъасул лъикІал гІамалал лъолеб цІадерабазул цояб рахъ цохІо чамарсак гІанаб къадаралъ цІезеги гъабулеб бугелъул, гъединаллъун гъареги нилъ киналго ТіадеГіанав Аллагъас. Тавбоаялъ чурулареб мунагъги букІунарелъул, бокъун буго гъанибги рақІалде щвезе гъабизе гъабураб мунагъ анлъго сагІат инегІан квеГІаб рахъалда вугев малаикас хъвалареблъиги.

ومما يؤكد ذلك ما روى ابن سيرين عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ :
 ((لا يخطب الرجل على خطبة أخيه ولا يسوم على سوم أخيه ولا تسأل المرأة طلاق
 أختها لتقوم مقامها فإن الله هو رازقها))

Свалат-салам лъеяв Аварагас цойги хІадисалдаги абунa: «Жиндир диналъул вацас гъарула йигони цо пуланай чІужу, гъесда тІадги вахъун гъей гъариларо, гъеб бакІалде гъоркъове лъугъинаро. Жиндир диналъул вацвугони дармида, босула яги бичула, гъесда тІадги вахъинаро». ТІадегІанав Аллагъасул каламалъги свалат-салам лъеяв Аварагасул хІадисалъги нахъчІвараб, гъукъараб букІингун цадахъ, гъал рехсарал пишаби халкъалда жанир гІатІидго хъвадизе гъарулел пишабаздаса рукІин балъголъи горо. Масала, бокъарав чияс гъарула йигони цо пуланай гІадан, гъанжи жинда тІадги вахъун гъей гъаризе цойгидав лъугъани, гъасие бокъилищ? БокъунгутІи хІакъаб буго. Бокъулареб батани, гъасги щайха гъабулеб жиндиего бокъулареб жо чидае? Гъединго цо чияс бичула бугони цойгиясе, масала, цо тІагъур 100 гъурущалде, дов цояс босулаги буго, гъанжи, гъоркъовеги кІанцІун, лъабабилев цойгияс абуни тІагъур босулесдехун: гъелдасаги гъаб дираб лъикІаб буго, яги гъединабго дуца босани, дица 80 гъурущалде къелаян, тІагъур бичула вукІарасе гъеб бокъилищ? Бокъуларо. Дуего бокъулареб жо дуца чидае щайха, гъудул, гъабулеб? Ялъуни, мун вуго добго тІагъур добго 100 гъурущалде цойгиясухъа бичун босулев, вачІун цойгияс, гъаб тІагъуралъухъ дица 120 гъурущ къелин абуни тІагъур бичулесда, дос, две бицараб рагІиги хвезе гъабун, тІагъур досие къуни, бокъилищ, гъудул, две? Бокъуларо. Дуцаги ,гъудул, гъурщазе гІоло бицараб рагІиги хойзе гъабуге, гъабулеб дарамалда тІадги вахъунге – мун вукІина муъминчи, вацІадав! Рехсарал какарал пишаби

гъарулевлъун, вугони мун ккола цогидасдехун хІасад гъабулев чи. Гъеб хІасад гъабиялдаса дуге лъикІаб буго дуге хІажатаб, маслахІатабщинаб ТІадегіанав Аллагъасдасан гъари. Дос гъарейинлъидал абула бугеб нелъеде.

ХІадисалъул хадуселдаги абулеб буго: «ЧІужугІадамалъги гъариларо жиндирго диналъул яц еччаян гъелъул бетІергъанчиясде, гъелъул бакІалда жийго чІеялъе гІоло». Гъей чІужугІадамалъги лъезе рекъела дой жиндирго диналъул яцалъул бакІалда жийго, дой еччай долъул росасдасан тІалаб гъабилелде себе. Гъалъиеги лъикІаб букІина, рос-лъадиялда гъоркъоб питнаги гъабун, гъезул лъималги бесдал гъарун диналъул яцалъул бакІ балагъизе лъугъинчІого, дунялалда ва ахираталда жиндие маслахІатаб, лъикІабщинаб ТІадегіанав Аллагъасдасан гъари.

ТІадегіанав Аллагъас аяталъул хадуселдаги абулеб буго: «Бихъиназе буго жедеца гъабураб гІибадаталда рекъон, жигъадалда рекъон, лъимал-хъизамазе къураб нафакъаялда рекъон, гъезде адаб манлъи, лъикІаб тарбият къеялда рекъон ажро, кири. Руччабазеги буго ТІадегіанав Аллагъасе мутІигІлъиялда, россабазул хІукъукъал тІорайзе гъариялда рекъон, жедерго нафсал цІуниялда рекъон ажро-кири». Ай, ирс, бихъиназе кІиги бутІа, руччабазе цо бутІа кьолеб гІадин гороб, щивас гъабураб гІамалалда рекъон руччабазеги бихъиназеги барщат.

Хадубги абулеб буго ТІадегіанав Аллагъас: «Ножоца гъаре Аллагъасде, ай цойгиязе къуралде хъулал, анищал гъарун, гъездехун хІасад гъабичІого, ножоего хІажатабщинаб дунялалъул боцІи-мал, ханлъи, кІодолъи, диналъул ва цогідабгищинаб». Хадубги абулеб буго ТІадегіанав Аллагъас аяталъул ахиралда: «ХІакълъунго Аллагъ жиндир

лагъасе маслахІат щиб къялгъулъ бугеб, гъалаглъи щиб къялгъулъ бугебяли лъалев вуго». Гъалде кантІани, лагъ-асеги лъикІаб буго. Нелъедайдаса нусго нухалъ цІикІкІун нелъее маслахІатабги лъалев, маслахІатаб горони нелъееги гъабуларев БетІергъан лъалел лагъзалгъун ратиялде данде босизе нигІмат щиб букІинеб?

Тпадегіанав Аллагъас хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوْلَىٰ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ ۚ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَنُكُمْ فَأَتَوْهُمْ نَصِيحُهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ

شَهِيدًا ۝۳۳﴾ النساء: ۳۳

«Щибаб къавмалъе, щивав чиясе – бихъинал рукІа, руччаби рукІа – Дица гъаруна варисзаби, ай ирсилал, эбел-инсулниги гІагарал гІадамазулниги, гъел хведал жедегъез нахъе тараб боцІи-мал щолел». Хадубги абулеб буго Тпадегіанав Аллагъас: «Гъел гІадамал, ножодаги жедедаги гъоркъоб цуцазе квер бакъизе, комек гъабизе, цуцазе ирс къезе вацлгъи рагІизабун, гъаял ран, къотІи гъабун кверал ккурал, гъезие ножоца къе, ай къотІуда рекъон ирсалгъул кколеб къадар (ангъл бутІа)». Жагъилаб заманалда, Исламалгъул авалалдаги, гІарабазул гІадат букІана рехсараб хІалалда вацлгъи рагІизабурав кІигоясул цуцазе ирс кколеб, ангъл бутІа. Гъедин къотІи гъабун букІарал чагІаз гъеб къотІи тІобайзе гъабейан абулеб буго Тпадегіанав Аллагъас.

Аяталгъул ахиралдаги абулеб буго Тпадегіанав Аллагъас: «ХІакългъунго Аллагъ кинабго Жинда лъалев вуго – къурабги, къечІебги, къотІи гъабурабги, гъабичІого тарабги. Киналдаго рекъон ножое жазаги гъабизе буго къиямасеб къоялъ».

ТІадеГІанав Аллагъ разилъаяв Ибну ГІабасицани гъаб аят рещтІиналтъе сабаб гъадин бицана:

قال ابن عباس رضي الله عنه: نزلت هذه الآية في الذين آخى بينهم رسول الله ﷺ من المهاجرين والأنصار لما قدموا المدينة وكانوا يتوارثون بتلك المواخاة دون النسب والرحم

Свалат-салам лъеяв Аварагас Мадинаялде гъижра гъабидал, Аллагъ жедеда разилъаял мугъажираздаги ансараздаги гъоркъоб вацлъи рагІизабуна, гъеб вацлъиял-далъун цуцазе анлъил бутІа ирсги къолеб букІана. Ай, ансарияс жиндирго гІагарав, мугъажир горев чиги тун, Исламалде вачІарав вугониги, ирс мугъажирасе къолеб букІана. ТІадеГІанав Аллагъас гъеб хІукму хвезе гъабуна, ай рехсараб аят насхо гъабуна Макка бахъун хадуб рещтІараб суратул-Анфалалъул ахирисеб аяталдалъун.

وذهب قوم إلى أن الآية ليست بمنسوخة بل حكمها باق...الخ . «الخازن» ، ص ٣٤٤ ، ج ١

«Гъеб рехсараб аят насхо гъабун гъечІо, гъелъул хІукмуги даимаблъун нахъе хутІун буго», - ян абулелги руго гІалимзабазул цоял. Гъез абулеб буго:

فمن قال أن حكم الآية باق قال إنما كانت المعاقدة في الجاهلية على النصرة لا غير والإسلام لم يغير ذلك

«Жагъилаб заманалда, ай Ислам бачІинелде цебе цуцазе гъабулеб букІана къотІи гІицІго комек-квербакъи гъабиялъе, ай ирс щвей гъоркъоб гъечІого. Гъеб Исламалъги хисизе гъабичІо», - ян.

وقيل : نزلت في عبد الرحمن بن أبي بكر الصديق رضي الله عنه

Цойгияз абулеб буго рехсараб аят рещтІана Аллагъ жинда разилъаяв Абубакар асхІабасул вас ГІабдурахІманил хІакъалъулъилан. Гъез абухъе, гъев ГІабдурахІман Исламалде вачІиналдаса вуссиндал, гъесул эмен, Аллагъ разилъаяв Абубакар асхІаб гъедун вуго ГІабдурахІмание ирс къеларилан, ай гъев ирсалдаса къотІилилан. Хадусан, ГІабдурахІман Исламалде вачІиндал, гъесие ирс къеян рехсараб аятги рещтІун буго.

ХІасил, аят рещтІиналъе сабаб киниса батаниги, Исламалъ нилъ ахІулел руго цуцазе комек-квербакъи гъабиялде, вацлъи цІуниялде, гъабураб къотІи, къураб рагІи тІубайзе гъабиялде, хІила-рекІкІ, хиянат, зарал гъабунгутІиялде, къокъго абун, дунялалда муфсидуналлъун горел, муслихІуналлъун хъвадиялде. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго:

قال رسول الله ﷺ : ((مثل المؤمنين في توادهم وتراحيمهم وتعاطفهم مثل الجسد إذا اشتكى عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى))

«Муъминзабазул мисал релъон буго цуцадехун рокъи, гурхІел, рахІмо, цІцІоб букІиналъулъ, цо лага-сан унтани гъеб лага-саналъул унти, кибего щолеб черхалъул мисалалда». ХІадисалъ ахІулел руго щивав чи жиндиего букІине бокъулеб лъикІабщинаб жо гІадамазегі букІине бокъулевлтъун вукІине ккеялде. Гъезие вагІза-насихІат гъабулевлтъун, квешалдаса гъел нахъе чІвалевлтъун, гъел рохани, вохулевлтъун, гъезда унтараб унтулевлтъун вукІине ккеялдеги.

ويتودد إلى الناس بالإحسان إلى برّهم وفاجرهم وإلى من هو أهل الإحسان وإلى من ليس بأهل له ويتحمل الأذى منهم وبه يظهر جوهر الإنسان

Гьединго загьир гьабила Гіадамаздехун жиндирго бугеб рокьи гьезие лъикІлъи гьабиялдалъун, лъикІав-квешав батІа гьавичІого, жиндие лъикІлъи гьабизе агьлолъун вугесеги гьечІесеги. Гіадамазул заралги баччила, данде бецІизе лъугъинчІого гьезда тІасаги лъугъина. Гіадамал жинда нахъасан гаргадиялдаса вацІцІадавлъун вукІиналде хьулги гьабиларо, гьеб букІунареб жо бугелъул. Гіадамазул хІажатал тІоралев, гьезие бегъараб хІалалъ комек гьабулев-лъунги вукІина. Рехсарал тІабигІатал хьвадизе гьаруни, гьелдасан загьирлъула инсанасул жавгъар, ай бацІцІадаб батІин, унго-унгояв муъминчиясулаб балъгояб жавгъар.

ففي الحديث : ((من سعى في حاجة لأخيه المسلم لله وله فيها صلاح فكأنما خدم الله ألف سنة وييسر على المعسر تيسيرا ويفرج عن المغموم فإن الله تعالى في عون العبد ما دام العبد في عون أخيه المسلم))

Свалат-салам лъеяв Аварагас абулеб буго цойги хІадисалда: «Бусурманав жиндир вацасул хІажат тІобайзелъун хьвадулев чи щив вугониги, гьев чи вукІуна Тіадегіанав Аллагъасе азарго соналъ гІибадат гьабурав гІадин. Мискинав, кьо бухІарав чиясе комекги гьабила, ургъаликъ ккарасда тІаса ургъелги босила, хІакълъунго Тіадегіанав Аллагъ жиндир лагъасе ко-мекалъе вукІуна гьев лагъ жиндир диналъул вацасе комекалъе вугевгІан заманалда».

Цойги хІадисалдаги абун буго свалат-салам лъеяв Аварагас :

وفي الحديث : ((إن من موجبات المغفرة إدخال السرور في قلب أخيك المسلم))

«ХІакълъунго мунагъл чури тІад гьабулел жалаздаса ккола бусурманав вацасул рекІелъе рохел лъугъине гьаби», - абун.

«НУЖ КАНТІЕ! ДИН БУГО НАСИХІАТ»

Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго асхІабзабазде:

((أَلَا إِنَّمَا الدِّينُ النَّصِيحَةُ)) قالها ثلاثا قالوا: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ؟ قال: ((لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَلِعَامَتِهِمْ))

«Нуж кантІе! Дин буго насихІат!». Гъаб калам Расулас ﷺ лъабцІол такрар гъабун буго. Гъеб мехалда асхІабзабаз гъикъун буго: «Я, Аллагъасул Расул! Лъие гъеб насихІат гъабилеб?» – илан. АсхІабзабазе жаваб гъабун, свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «ТІадеГІанав Аллагъасе, Аллагъасул Расуласе, Аллагъасул тІехъалъе, ай Къуръаналъе, муъминзабазул аиматазе ва ГІам, гъабун, киналго муъминзабазеги», - ян.

1. النصيحة لله تعالى

ТІадеГІанав Аллагъасе насихІат гъаби ккола, ай гъелъул маГІна: Жиндие чІезе гъаризе тІадал сифатал чІезеги гъарун, бегъуларелцинал сифатаздаса вацІцІадги гъавун, Жинде, ай ТІадеГІанав Аллагъасде иман лъей; ТІадеГІанав Аллагъасдехун щибго жо ГІахъал гъабунгутІи, гъабулеб ГІибадаталъул рахъалъ букІа, сифатазул рахъалъ букІа; ТІадеГІанав Аллагъас гъабейн абураб гъабиגי, гъабугеян абураб гъабичІого тейги; рех-сараб хІалалда ТІадеГІанав Аллагъасде иман лъеялде ГІадамал ахІи ва гъел гъелде тІоритІиги.

2. النصيحة لرسول الله ﷺ

ТІадеГІанав Аллагъасул Расуласе ﷺ насихІат гъаби ккола свалат-салам лъеяв Аварагасул суннат цІуни ва

гьелда гІамал гьабун хьвади, гьелде жинца гІадамал ахІиги. Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго:

((كونوا مع الجماعة ، ومن شذ شذ في النار أبدا))

«Нуж рукІа жамагІатгун цадахъ, – илан, ай агълу-суннатгун цадахъ. – Щив чи вугониги дунялалда жив агълу-суннаталдаса ватІа кІанцІун, бидгІаялда нахъ вильлъун, гьев чи тавбоги гьабичІого гьелда хвани, ахираталда, агълу-суннаталдаса ватІаги гьавун, витІула жужахІалъуве, гьенивги хутІула, дунялалда жив агълу-суннаталдаса ватІа кІанцІиялъул къадар хал гьабун, халатаб заманаялда».

النصيحة للكتاب . 3

ТІадегІанав Аллагьасул тІехьалъе, ай Къуръаналъе насихІат гьаби ккола, ТІадегІанав Аллагьасул калам букІинги лъан, гьелде иман лъейи, гьеб цІали ва цІаларалда рекъон гьелда гІамал гьаби, гьелде иман лъеялде гІадамал ахІиги. Масала: Къуръаналъ нелъеде манлъулеб буго бикъуге, хъамуге, бахъуге, гІадамал чІваге, зулму-хІал, хІила-рекІкІ гьабуге, гьереси бицунге, мацІ гьабуге, гІаракъи-чагъир гьекъоге, зина гьабуге, как бай, кІал ккой, закат-сахІ бахъе, хІал кІолес хІаж гьабе, риба кванаге, ва гьал горел цогидалги квешалщинал пишаби хІалтІизе гьаругеян. Гьадин манлъула бугеб Къуръанги цІалулев гьелъ манлъухъеги хьвадуларев чиясул мисал буго ханас рагІияталъе бахъараб къанун-законги жинца цІалулев, гьелъиеги мутІигІлъуларев чиясул. Гьеб ханасул закон-къанун цІалиялъ, гьелъ бицунеб жо бичІІиялъ такъсир ккарав чиясе гІей гьабилищ судалда цеве чІезе ккарав къоялъ? Гьедин жедеца Къуръанги цІалулел, гьелда

гІамалги г҃абуларел гІадамазул хІакъалъулъин свалат-салам лъеяв Аварагас абун бугеб нелъеца гІемер бицунеб хирияб хІадисалда:

((أكثر منافقي هذه الأمة قراؤها))

«Г҃аб дир умматалъул гІемерисел мунафикъзаби жедеца Къуръан цІалулел рукІина», - ян.

وكان أنس بن مالك رضي الله عنه يقول: رُبَّ تَالٍ للقرآن والقرآن يلعنه . «تنبيه المغترين»

Жинда Аллагъ разилъаяв Анасица абулаан: «Къуръан цІалулев чи чан вукІунарев, Къуръаналъ жиндие нагІанаги кьолев», – абун. Дунялалда жинца нагІана кьюрав чиясе г҃еб Къуръаналъ ахираталда ногІлъиги г҃абула БетІергъанасда цебе «Г҃ас дун цІализеги цІалулаан, дида гІамалги г҃абу-лароан» – илан.

4 . النصيحة للأئمة

Бусурбабазул имамзабазе насихІат г҃аби ккола г҃езде данде рахъунгутІи, данде рагъизе рахъинчІого, г҃езие гІадло-тадбиралда хъвадизе тавфикъ к҃егиян дугІа г҃аби, г҃един, г҃езде данде рахъинчІого, г҃езие дугІа г҃абиялде гІадамал ахІиги.

5 . النصيحة للعامة

ГІамм г҃абун, бусурбабазе насихІат г҃аби ккола: жин-диго букІине бокьюлебщинаб жо цогидазеги букІине бокьи, барщарал, кьаллгъарал гІадамазда г҃оркьоб маслахІат-сулхІ г҃аби, дугІа г҃абулелъул киналго дугІадулъ гІахьал г҃ари, г҃езие бачІунеб зарал нахъ чІвайи, кІудиязул адаб-

хІурмат гѣаби, гІисиназда гурхІел гѣаби, гъездехун хІасад гѣабунгутІи ва гъ.ц.. Рекъел-маслихІаталгье хъвадулеб агъло халкъалтъл бищунго хирияздаса ккола. Халкъ би-кѣизе гѣабизе, гъезда гъоркъоб фасалгѣаби-фитнаби рагъ-аризе гѣаризе хъвадулеб агъло халкъалтъл бищун кве-шаздаса ккола.

((الفتنة نائمة لعن الله من أيقظها))

«Фитна буго кѣижараб жо, гъеб борчІизе гѣабурасе ТІадегІанав Аллагъасул нагІана буго». Ракъалда тІад фитна гѣабулел чагІаздаса ккола мацІихгѣаби. МацІихгѣанилан абула гъас бицараб хабар досухье, дос бицараб гъа-сухье щевезе гѣабизе хъвадулев чиясде. Аллагъас цІунаги мацІихгѣанасул гІумроялдаса.

ФАРИЗАЯЛ КАКАЗДА ЦЕРЕ-ХАДУР РАЛЕЛ РАТИБАТАЗУЛ ХИРАЛЪИ

فائدة: قال عليه الصلاة والسلام : ((يقول الله تبارك وتعالى : بالفرائض نجا مني عبدي وبالنوافل تقرب إلي عبدي)) ، وقال عليه الصلاة والسلام : ((حسنوا نوافلكم فيها تكمل فرائضكم)) . «خزينة الأسرار»

ТІадегІанав Аллагъасасдасан бицана свалат-салам лгьеяв Аварагас: «Фаризаял какал раялдалтун Дир лагъ цІунана дир гІазабалдаса, суннатал какал раялдалтун Дир лагъ гІагарлгѣана Диде» - ян. (Суннатал каказда релъон руго ТІадегІанав Аллагъасде гІагарлгѣиялтъл, какал горел, цогидал суннатал гІамалалги, гъелде гъорлгье уна тІарикгѣаталтъл киналниги аврадалги). Хадубги тІаде жобана свалат-салам лгьеяв Аварагас: «Ножоца ножорго суннатал какал берцинго къачІай, ай мухІканго, камил

гъарун рай, гъел суннатал каказ (раватибал) камил гъарула ножор фаризаял какал». Ай, цере-хадур ралел ратибатаз бацІцІуна фаризаяб какиль ккараб жагъаллъи.

Цойги марфуглаб хІадисалда абуреб буго:

وفي الحديث المرفوع : ((النافلة هدية المؤمن إلى ربه فليحسن أحدهم هديته وليطيبها)) لكون الهدية سبباً للمحبة ولذا قال رسول الله ﷺ : ((تهادوا تحابوا))

«Суннатал какал ккола муъминчиясул гъадият^[1], жинца жиндир БетІергъанасе битІулеб. Ножор щивас гъеб гъадият къачІан берцин гъабе», ай берцин, мухІканго рай суннатал какал, гъадият букІиналгъе гІоло цуцае рокъбиялгъе сабаблъун. Гъелъие гІоло буго свалат-салам лъеяв Аварагас абурабги: «Ножоца цуцае сайгъатал къе – нуж цуцае рокъбила», - ян.

ТІоцобисеб, муаккадаб суннатлъун кколеб рогъалил какида цебе балеб кІуго ракагІат буго.

Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго гъелтъул хІакъалтъулъ:

قال عليه الصلاة والسلام : ((صلوها ولو طردتكم الخيل))

«Ножоца гъеб кІиябго ракагІат бай, ай байчІого тоге, бо гъазаваталде бахъун унебги букІун, цадахъ рахъине кватІула ругониги». Ялъуни, «РекІараб чуги хъамун жив чІвайзе хадув вортулев тушманги вукІун тІурулев вугониги, тоге гъеб кІиябго рогъалил какил ратибат байчІого».

[1] Сайгъат.*

وعن عليّ ؑ أنه قال: سألت رسول الله ﷺ عن قول الله: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَرَ السُّجُودِ﴾ قال: ((هي ركعتان قبل صلاة الغداة فما من مؤمن يصلي ركعتي الفجر ويقرأ في الأولى بفاتحة الكتاب مرة و ﴿قُلْ يَتَّيْنَاهَا الْكَافِرُونَ﴾ مرة وفي الثانية بفاتحة الكتاب مرة و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ثلاث مرات فكأنما تصدق بملء الدنيا ذهباً))

Аллагъ жинда разилгъаяв Гали асхІабасдасанги бицана, гъикъидал, Расулас ﷺ жиндие гъабураб жаваб: «Рогъалил какда цебе балеб кІиябго ракагІат ратибаталгъул цебесеб ракагІаталда «АлхІамалда» хадуб:

﴿قُلْ يَتَّيْنَاهَا الْكَافِرُونَ﴾

цІалун, хадусеб ракагІаталда «АлхІамалда» хадуб лъабцІол:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

цІалун щив муъминчи вугониги, гъев чи вукІуна дуниял цІураб месед жинца садакъадае кьурасда рельтъон». Цойги :хІадисалдаги абулеб буго

وفي الحديث : ((ركعتا الفجر أي سنة الصبح خير من الدنيا وما فيها)) ، وفيه بيان عظم ثوابها

«Рогъалил какалда цебе балеб кІиго ракагІат лъикІаб буго тІолго дунялалдаса ва дунялалда жаниб бугеб щиналдасаги» - ян.

КІиабилеб: къаде какил ратибатал

وأخرج الحاكم وابن عدي عن أم حبيبة رضي الله عنها عن النبي ﷺ أنه قال

: ((من حافظ على أربع ركعات قبل صلاة الظهر وأربع بعدها حرمه الله تعالى
على النار)) ، كذا في «الجامع الصغير». «خازن»

Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Шив чи вугониги жинца цІунун (ай, тІадчІей гъабун) къаде какалда цебеги хадубги ратибатазул ункъго ракагІат, ТІадегІанав Аллагъас гъев чи хІарам гъавула жужахІалъул цІаялъе».

وعن مكحول رضي الله عنه قال: ((من صلى أربع ركعات قبل الظهر يقرأ بأم القرآن وآية الكرسي وكل الله به ثلاثين ملكا يحفظونه)) ، كذا في «الإحياء»

Аллагъ разилтъаяв МаххІулидасан бицараб хІадисалдаги абунлеб буго: «Шив чи вугониги къаде какалда цебе ункъго ракагІат ратибаталъул бан, щибаб «АлхІамалда» хадуб «Аллагъу ла илагъа илла гъува آية الكرسي ги цІалун, ТІадегІанав Аллагъас гъев чи цІунизе гъесда тІад тола лъеберго малаик».

وأخرج سعيد ابن منصور عن البراء بن عازب رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ : ((من صلى قبل الظهر أربعاً كان كأنما تهجد من الليل ومن صلاهنّ بعد العشاء كان كمثلهن من ليلة القدر)) ، وأخرجه البيهقي عن عائشة أيضا رضي الله عنها

«Къаде какалда цебе ункъго ракагІат бан щив чи вугониги, гъев вукІуна къасе тІаде вахъун тагъажуд барав гІадин. Шив чи вугониги гъебго ункъго ракагІат богол какалда хадуб бан, гъев вукІуна гъел ракагІатал лайлатул-къадриялъул сордоялъ рав гІадин».

Лъабабилеб: бакъанил какил ратибатал

وعن أبي الدرداء رضي الله عنه أنه قال : ((من صلى أربع ركعات قبل العصر يقرأ في كل ركعة منها بفاتحة الكتاب وسورة العصر)) وفي رواية معاوية بن أبي سفيان: ((من واطب

أربع ركعات قبل العصر يقرأ في الأولى فاتحة الكتاب ﴿إِذَا زُلْزِلَتْ﴾ وفي الثانية الفاتحة الكتاب ﴿وَالْعَدِيدَتِ﴾ وفي الثالثة الفاتحة و ﴿الْفَارِعَةُ﴾ وفي الرابعة الفاتحة والتكاثر حرم لحمه على النار))

Жинда Аллагъ разилъаяв Абу-Дардаидасан бицана: бакъанил какалда цебе ункъго ракагІат бан щив чи вугониги, щибаб ракагІаталгъулъ «АлхІамалда» хадуб والعصر «Валь-гІасриги» цІалун, гъев чиясул гъан жужахІалгъул цІаялгье хІарамлгъула». МугІавиятидасан ﷺ бицараб риваяталда гъеб ункъго ракагІаталгъул «АлхІамалда» хадуб цІализе бихъизе гъабун буго «Иза зулзилат», «Аль-гІадият», «Аль-къаригІат» ва «Аттакасур».

Цойги хІадисалда абулеб буго:

وأخرج أبو داود عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ : ((رحم الله امرأ صلى قبل العصر أربعاً)) ، وأخرجه الترمذي أيضاً

Свалат-салам лъеяв Аварагас абуна: «ГІадегІанав Аллагъ гурхІаги бакъанил какалда цебе ункъго ракагІат барав чиясда».

Цойги хІадис:

وأخرج الطبراني عن عمرو بن العاص رضي الله عنه قال: جئت ورسول الله ﷺ قاعد في الناس من أصحابه منهم عمر بن الخطاب رضي الله عنه فادركت آخر الحديث ورسول الله ﷺ يقول: ((من صلى أربع ركعات قبل العصر لم تمسه النار))

ГІассил вас ГІамродасанги ﷺ бицана: жив щванин абулеб буго гъес, Аллагъ разилъаял асхІабзабазе хІадис бицуна вугев Расуласде ﷺ гІаде ва жинда рагІанила гъеб хІадисалгъул ахир, гъадин абулеб бугоанила Расулас ﷺ: «Щив чи вугониги бакъанил какалда цебе ункъго ракагІат бан, гъев чиясда жужахІалгъул цІа хъваларо», - ян.

Цойги хладис:

وأخرج أبو نعيم عن أبي هريرة رضي الله عنه أنه قال : قال رسول الله ﷺ : ((من صلى قبل العصر أربع ركعات غفر الله له عز وجل مغفرة عزم))

«Щив чи вугониги жинца бакъанил какалда цебе ункъго ракагІат бан, ТІадегІанав Аллагъас гъев чиясул мунагъал чурула». Ай, къотІи гъабун, яги тІаде босун буго гъев чиясул мунагъал чуризе.

Цойги хладис:

وأخرج أبو يعلى عن أم حبيبة زوج النبي ﷺ رضي الله عنها تقول : قال رسول الله ﷺ : ((من حافظ على أربع ركعات قبل العصر بنى الله له بيتا في الجنة))

Свалат-салам лъеяв Аварагасул лъади Умму-ХІабибатидасан бицана: «Щив чи вугониги бакъанил какалда цебе ункъго ракагІаталда тІадчІей гъабун, гъев чиясе ТІадегІанав Аллагъас бала алжаналъуб рукъ».

وأخرج الطبراني عن أم سلمة رضي الله عنها قالت : قال رسول الله ﷺ : ((من صلى أربع ركعات قبل العصر حرم الله بدنه على النار))

Свалат-салам лъеяв Аварагасул лъади Умму-Саламатидасан бицана: «Бакъанил какалда цебе ункъго ракагІат бан щив чи вугониги, гъев чиясул гъан ТІадегІанав Аллагъас хІарам гъабула жужахІалъул цІаялъе». Гъаб бакъанил какалда цебе балеб ункъго ракагІат фикъгьи-ялъул тІахъазда суннатабилан буго (ай, муаккадаб горев), гъалъул хиралъиялъул хал гъабеха!

Ункъабилеб: маркІачІул какил ратибат

رابعة صلاة المغرب وهي ركعتان ؛ وعن عائشة ؓ قالت : قال رسول الله ﷺ :
 ((نعم السورتان يقرأ بها في الركعتين قبل الفجر والركعتين بعد المغرب : ﴿قُلْ يَتَّيِبَا
 الْكَافِرُونَ﴾ و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾)

Свалат-салам лъеяв Аварагасул лъади, Аллагъ раз-
 илъаяй ГІаишатидасан бицана: «КІиябго сурат лъикІ, ай
 “Къуль я аййугъал кафирун” ва “Къул гъува лагъу ахІад”,
 жиб цІалулеб рогъалил какалда цебеги маркІачІол какалда
 хадубги ратибатазуль, “АлхІамалда” хадур». Ай, свалат-
 салам лъеяв Аварагас рехсарал ратибатазуль гъаб кІиябго
 сурат цІали беџун буго.

وركعتان بعد المغرب أي لخبر: ((من صلى بعد المغرب ركعتين قبل أن يتكلم كتبنا
 في عليين)) ويسن أن يقرأ فيها بالسورتين الكافرون والإخلاص . «إعانة»

МаркІачІокаалда хадуб кІиго ракагІат бан щив чи ву-
 гониги, кІиялдаго гъоркъоб щибго каламги гъабичІого, гъеб
 кІиябго ракагІат гъев чиясе гІилиюналгъуб хъвала. Рех-
 сараб кІиябго сурат цІалиги гъеб кІиябго ракагІаталгъулъ
 суннатаб буго.

Щубилеб: богол какил ратибат

عن ابن عمر رضي الله عنهما أنه قال: ((من صلى بعد العشاء الآخرة أربع ركعات
 أعطاه الله تعالى ثواب من أحیی ليلة القدر)) كذا في «الإحياء»

Ибну ГІумаридасан ؓ бицараб хІадисалда абубеб буго:
 «Щив чи вугониги жинца богол какалда хадуб ункъго
 ракагІат ратибат бан, ГІадегІанав Аллагъас гъесие къола
 лайлатул-къадриялгъул сордо чІаго гъабураб гІадаб кири». Ш-
 афигІиязул мазгъабалда богол какалда хадуб кІиго
 ракагІат бала, гъельиеги буго хІадис Умму ХІабибидасан
 ؓ жиб бицараб:

وأخرج مسلم وأبو داود والترمذي والنسائي وابن ماجه عن أم حبيبة رضي الله عنها أنها قالت: قال رسول الله ﷺ : ((من صلى في يوم ثنتي عشرة ركعة تطوعا بنى الله له بيتا في الجنة. وزاد الترمذي والنسائي أربعاً قبل الظهر وركعتين بعدها وركعتين بعد المغرب وركعتين بعد العشاء وركعتين قبل صلاة الغداة)). «الخازن»

«Шив чи вугониги кьоалда жаниб суннатал ратибатазул анџила кӀиги ракагӀат жинца бан, тӀадегӀанав Аллагъас гъев чиясе бала алжаналтуб рукъ. Къаде какалда цебе ункъго ракагӀат, хадуб кӀиги ракагӀат, маркӀачӀол какалда хадуб кӀиги ракагӀат, богол какалда хадуб кӀиги ракагӀат, рогъалил какалда цебе кӀиги ракагӀатги». (ШафигӀиясул мазгъабалда къаде какалда цебеги хадубги ункъ-ункъ ракагӀат бай суннатаб буго, кӀи-кӀи ракагӀат бай муаккадаб буго).

Свалат-салам лъеяв Аварагас цойги хӀадисалда абулеб буго:

وفي الحديث : ((من سبح الله دبر كل صلاة ثلاثا وثلاثين وكبر الله ثلاثا وثلاثين وحمد الله ثلاثا وثلاثين فذلك تسع وتسعون ثم قال تمام المائة لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير غفر خطاياہ وإن كانت مثل زبد البحر)). «روح البيان»

«Шив чи вугониги щибаб фаризяб какалда хадуб «СубхӀаналлагъ» лъебералда лъабго, «АлхӀамдулиллагъ» лъебералда лъабго, «Аллагъу акбар» лъебералда лъабго, нусго гӀезе ахиралда цо нухаль жинца тӀадеги жобан: «Ла илагъа иллаллагъу вахӀдагъу ла шарика лагъу лагъул мулку ва лагъул хӀамду ва гъува гӀала кулли шайъин къадир» абун, гъев чиясул мунагъ-хатӀаби чурула, ралъдада тӀад полопгӀан гӀемерал ругониги».

Аллагъ разилъаяв Абу-Гъурайратидасан бицараб хІадисалдаги абун буго:

وفي رواية أخرى عن أبي هريرة رضي الله عنه قالوا : يا رسول الله ﷺ ذهب أهل الدثور بالدرجات والنعيم المقيم قال: ((وكيف ذلك)) ؟ قالوا: صلوا كما صلينا وجاهدوا كما جاهدنا وأنفقوا من فضول أموالهم وليست لنا أموال . قال: ((أفلا أخبركم بأمر تدركون به من كان قبلكم وتسبقون من جاء بعدكم ولا يأتي أحد بمثل ما جئتم به إلا من جاء بمثله تسبحون في دبر كل صلاة عشرة وتحمدون عشرة وتكبرون عشرة))
، كما في «كشف الأسرار»

Аллагъ жедеда разилъаял мискинал асхІабзаби рачІун руго свалат-салам лъеяв Аварагасухъе ва абун буго: «Я, Аллагъасул Расул! Бечедал гІадамал ана кІудиял даражабигун ва тІаса ийин гъечІел нигІматалгунги», - ян. Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Гъеб кин?» – абун. АсхІабзабазги абун буго: «Гъез какалги рана нежеца гІадин, жигъадги гъабуна нежеца гІадин, садакъаги гъабуна жедер боцІи-малалдасан, нежерин абунни боцІи-мал гъечІо садакъа гъабизе», - ян. Ай, гъел Аллагъ разилъадал, садакъа гъабизе боцІи-малги жедер гъечІого, бечедал чагІаз гъабураб садакъа-хайраталда бахиллъун, хІайранлъун ккун руго. Цинги свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Дица ножое бицинищ цо жо, жиндалтъун нуж цере аразда хадурги гъолел, хадур рачІине ругездаса цереги кколел, жиб гъабиялдалтъун ножое букІунеб ажроги цониги чиясе щолареб цойги жоялдалтъун, гІицІго жиб гъабиялдалтъун горони: ножоца абе щибаб фаризаяб какалда хадуб анцІ-анцІ нухаль «СубхІаналлагъ», «АлхІамду лиллагъ», «Аллагъу акбар» – абун.

وفي الحديث القدسي: ((ما تقرب إليَّ عبدي بمثل أداء ما افترضت عليه وإنه ليقرب إليَّ بعد ذلك بالنوافل حتى أحبه)). والمراد بالنوافل نوافل الصلوات وغيرها ومنها

سلوك طريق الصوفية فإنه يتقرب به السالك إلى الله بإزالة الحجب المانعة عن
النظر إلى وجه الله تعالى . «روح البيان»، ص ١٤١ ، ج ٩

Тіадегіанав Аллагыас абун буго: «Диде лагъ гІагарлъичІо
Дица жинда тіад къараб фарз тіобайзе гъабиялъ гІадин.
Гъев лагъ Диде гІагарлъулевлъунги вукІуна нафилатаз-
далъун дие гъев вокъизегІан». Ай, суннатал гІамалал гъа-
риялдалъун лагъасул Тіадегіанав Аллагыасде цІикІкІуна
букІуна такъарруб, ай гІагарлъи. Нафилатаздасан мурадги
буго сунатал какал ва цойгидаб, фаризаяб горещинаб
гІамал-гІибадатги. Гъелда гъорлъе ккола тіарикъаталъул
нухги. Гъеб тіарикъаталъ салик, ай мурид гІагар гъавула
Тіадегіанав Аллагыасде, Аллагъ лъаялде щевезе жедеца
лагъ нахъе чІвалел пардавал тіаса ине гъариялдалъун,
ай, гІужбу, рияъ, гъереси, мацІ, жахІда, хІасад, гъал
горел цогидалги батІиниял унтаби рекІелъа рахъиял-
далъун. Тіадегіанав Аллагыасде гІагарлъиги гъеб ккола,
ай рехсарал ахлакъаздаса ракІ бацІцІалъи. Тіадегіанав
Аллагыас тавфикъ къеги киналго бусурбабазе битІараб
тіарикъаталъул нухареги рацІун, ракІалги рацІцІад гъарун,
такъарруб хІасуллъизе. Амин! Амин! Амин!

* * * * *

*Рижарав Аллагыасе, халкъалъул Расуласе ﷺ,
Расуласухъе къураб капамул къадималъе,
Исламалъул бутІрузе, тіолго бусурбабазе
НасихІат гъабиялде «дин» абулеб пъларияцІ!*

*Щуябгоги насихІат гъабулеб куц бичІчІанищ?
БичІчІарабгин пъларалда гІамал гъаби дулъ бугищ?
ГІамал дулъ батичІони, бичІчІиялъги пълаялъги
ЛъикІаб хІасил къун нахъа вохиялда божулицІ?*

Бетлергъанасе хіакъаб насихлат дур батани,
 Дуца глібадат, тлаглат баццлад гъабизе ккола.
 Вацладав Аллагъасде шарик глахьал гъавураб
 Гамал бахунареблѣи лъайзегі дуда ккела.

Лъайчлого ресго гъечлел Аллагъасул сифатал,
 Эзулѣ мекъса ккани, дур глакъидат фасалъулѣб.
 Паршалда тлад Бетлергъан вугин абулѣб къокъа –
 Эзда асклов мун къаге, къол нухалѣ ричлад гъаре.

Гъединав мугланидгун^[1] дагІба-рагІи дур ккани,
 Парш бижинелде Аллагъ кив вукларавин гъикъѣ.
 Мекъав вугонигі дов, къинегі чІоларевин,
 Къо лъикІилан довгі тун, дуего рахлат гъабе.

Расуласе насихлат  гъабулевлѣун ватани,
 Гъесул сунат цІунизе цІакъ бахъун тладе босе.
 Тладегі хІал кІванагІан гладамал гъелде ахІе,
 Гамалалъулѣ халкъалѣ мисаллѣунгі мун вукла.

Сунатал ратибатал фаризаял каказда
 Цере-хадур раялѣул хиралѣаби кІочонге.
 Хассго рогъалил какда цебе кІуго ракаглат,
 Цогідаб жо жибго тун, жигаралда тІобитІе.

Жаниб бугебщинабгун тІолго дунялалдаса
 Расулас гъѣб лъикІилан абиялѣул хал гъабе.
 Аллагъасе битІулѣб гъадиятин цІар тарал
 Нафилатал^[2] къачІайзе чІалгІинчлого яхІ бахъѣ.

[1] Инкарчигун, дагІбадухъангун*.

[2] Суннатал гламалал*.

Бакъанил какда цебе ункъго ракаглат бани,
Аварасас гъабураб  дуглаги дуе швела.
Шибаб ракаглатъулъ «Вал-гласриги» цалани,
Жужахлалъул цаялъе гъанги дур хларамлъила.

Гьелдаго релълъон бугеб къаде какда цебегин
Хадуб ункъго ракаглат камизе дуца тоге.
Цебесеб ункъалъулъго «Аятул-курс» цалани
Аллагъас мун цунуизе лъеберго малайк тела.

Марклатол какда хадуб калам-хабар жибго тун,
Хехго кligо ракаглат Гилиюналде битле.
Бетлергъан Аллагъас гъел Гилиюналда хъвалин
Паламалъул хирияс бицаралда щаклъуге.

Богол какалда хадуб ункъго ракаглат байзе,
Иблисалде клал гъикъун, квахлаллъи нахъе рехе.
Лайлатул-къадриялъул сордо члаго гъабураб
Гьел раялдалъун щолеб ажро борчлизе тоге.

Ралъдада тлад полонглан глемерал ругониги,
Мунагъал чурулилан хладисалда рачларал,
Чалглинчлого щуябго фаризаяб какалда
Хадуб тасбихигин тахмид, такбир камизе тоге.

Киназулго глададги^[1] роцада члезе гъабе,
Роцен члезабиялъулъ цо хикмат камуларин.
Кирит рагъизе ккани, клупалъул цаби данде
Ккейи шартл буклиналъул мисалги клочон тоге.

[1] Рикклен*.

Суннатал гламалазуль кларчанлѣ гѣабунан
 Гѣб унти фарзалдеги швечлого хутлуаро.
 Хадуб суннат теялде дагѣа-дагѣав ккун цѣала,
 Дудагоцин лѣайчлого фарзалѣе кѣвахлаллѣула.

Ракѣи дур бицалѣула, иманги заглуплѣула,
 Фарзги рехун теялде ишги ккезе бегѣула.
 Гѣелде глумро ккарасул глакѣибат^[1] мекѣса ккела,
 Суннаталѣул агѣлоги гѣесдаса ричлалѣила.

Суннатал жал гѣаризе ккопарилан абулел
 Гуккизе нуж руклунге мекѣса ккараб агѣлоялѣ,
 Аллагѣасде глагарлѣи глорхѣи гѣечлѣб бугелѣул,
 Глагарлѣи тлад гѣабулел тлад чѣа навафилазда^[2].

Навафилалин кколел лѣиклѣлицинал гламалал,
 Гицѣго ратибатал ран, тохго заман беччаге.
 Зикро-салаваталѣул хиралѣаби рицеян,
 Лѣаларев чи ватани, цѣехе дибирзабаде.

Зобалги гѣал ракѣалги жаниб бугѣбщинабгун
 Босун цѣадирабазул цояб рахѣалда лѣуни,
 Цинги бацѣцѣадаб раклѣлѣ цохло нухалѣ абураб
 «Ла илагѣа иллаллагѣ» гѣелде дандеги лѣуни,

Гѣелѣул бакѣлѣи цѣиклѣлунин цѣадерабаздайилан
 Муса Аварагасде  Аллагѣас бицун гѣечлѣиш?
 Аллагѣ, Авараг рехсон глѣуцѣараб мажлисалѣул
 Нур Гаршалде щвеялда щаклѣуге, муѣминзаби.

[1] Рухѣбахѣи*.

[2] Суннатазда*.

Геме́р саназ гъабураб глибадаталдасаги
Саглаталъул тафаккур^[1] хириябилан гъечлищ?
Садикъиналгун цадахъ руклайилан нелъеде
Манлъун рещтIараб аят Къуръаналда бихьичлищ?

Къуръан-хIадисалдаса жал къуруларин чIарал
Жагъилал гIадамазухъ гIин баге, бусурбаби!
Бицунебгин гъабулеб гъезул данде кколищан
Щивав чияс хал гъабе – хIакъикъат загъирлъила.

Къуръангин хIадисалда цере рехсарал щинал
Навафилалги тунуш гIамал гъаби букIунеб?
Гъелдеги кантIичIев чи чIаго хварав вукIуна,
ЧIаго хварасе бицун харбил пайдаги гъечIо.

Къуръаналъе насихIат гъабулеллъун ратани,
Гъеб цIалун тун гIоларо, гIамал гъабизе ккола.
ГIамал гъечIони, къариъар фасикъавлъун вукIуна,
Фискъо-нифакъалдаса, Я, Рабби! Дуца цIуне.

ЦIалараб Дур каламалъ керен-ракI гIатIид гъабе,
ГIамалалъе тавфикъ къун, гъидаяталде раче.
Гъелъул хIурмат цIунизе дуцаго ругъун гъаре,
Дунял-ахираталъул лъикIабщинаб нежей къе.

ЛъикIаб хабарги бицун, халкъ квешалде ахIулеб
Иман гъечIеб къавмалъул макро къватIиб чIвайзабе.
Макроялъе горони каламго гъабуларел
Гъал мунафикъзабазул мацIалги Дуца рухъе.

[1] Аллагъасул махлукъатазулъ фикро гъаби*.

МацІ-клал гІарабиязул, гІамал занадикъазул
 Гадамазул жєналги дуцаго кантІизаре.
 Дунялалъул букІназда зулмучилъи гъабулел
 Залимзаби квегъизе Абул-Къасимги веччай.

НасихІатул-аиммат умматалда тІад буго,
 Эзда нахъ рилълъайишлан Расулас абун буго ۞
 Эзде данде рахъине нахъги нилъ чІварал руго,
 ДугІа эзий гъабиги нилъей рекъараб буго.

ГъабичІони, насихІат нелъер тІобалєб гъєчІо,
 ТІагъаясул хІадисги ۞ тараллъун кколел руго.
 ХІадисги нахъе рєхун, нилъ кІанцІизе бакІ гъєчІо,
 Гъава-нафсги къєзабун, икътїдаъ^[1] тІаса бище.

Аимматазул бакІалъ гІєлму-гІамал рекъарал
 ГІалимзабиги жакъа манлъизе рекъон руго.
 Районал, шагърабазул, гъєдинго росабазул
 Дибирзабахъ гІин бани, гІадан мекъса ккеларо.

ГІадло-динги цІилъила, цІоб-рахІматги рєщтІина,
 ЦІи бачІунєб гІєлалъє мисаллъунги букІина.
 ЛъикІаб кодоб босун гъєз квешаб гІодоб рєхила,
 Дунял-ахираталъул талихІги насиблъила.

ТалихІ къун нуж рохаял хириял жамагІатал,
 ГІалимзабаде данде дагІбадизе рахъунгє.
 Дунял буголъанаган баркат тІаса унгєял,
 ТІагъаясул шаригІат ۞ цІунизє жигар бахъє.

[1] Нахъвилъин*.

Жакъа, аиматазул бакI жедеца ккун букIин
Кючон, дибирзабиги хъвадизе бегъиларо.
Вехъасул гладло хвани, гIиги пасалъулелъул,
Пилмоялда рекъараб гIамал букIине ккела.

ГIалламул-гъуюбасда дур ракIги бихъулелъул,
КIалалъ вагIзаги гъабун, гъедин мун тIоваларо.
Гъабуниги дур вагIза гIаламалъ босиларо
БатIиналде хилифаб загъир дур букIун хадуб.

БетIергъан Аллагъасул фазлогин цIобалдалъун
Факъирал нелъер загъир батIиналда рекъаги.
БитIарабгин хIакъалда къулубалги^[1] чIезарун,
Къудраталъул Аллагъас гъидаят нилъ гъареги.

Амин! Амин! Амин! Я, Мужиб!

* * * * *

НасихIатул-гIаммати, гIемеразда кIочараб,
КIудияб бакI жиндица диналда жаниб кколеб,
Диналъул вацIтиялъе гъечIого жиб гIолареб,
Жиндалъун Исламалъул берцинлъи загъирлъулеб;

Загъиралгин батIинал унтабазе даруяб,
Дарманалъул бакIалда хIалтIизабун, чIолеб,
ХIабибас умматалъе бицун баян гъабураб,
Гъесул варасатаца^[2] даимго жиб цIунараб;

[1] РакIал*.

[2] Ирсилаца*.

Ціунизе хіал ківарасе рахіат жиндальун бугеб,
Рахіматальул Бетіергъан жиндаги разильулев.
Рачіа, ле бусурбаби, гъаб насихіатун гламат,^[1]
Гіадамас хутічлого, бетіералде босизин.

Батіаго, боціи-мал кьун, босизе гъеб кколаро,
Гьелъий кьваригіунеб жо гіаданлъи ціуни буго.

Гіаданлъиגי намусги – Исламалъул нух буго,
Инсан хіайваналдаса ватіа вахъизе лъураб.

Воре, дир диналъул вац, дуца намус-яхі ціуне,
Боціуда гьоркъобин дур гьелъие кьимат кьолеб.
Къине чіани, Аплагъас мун бергъине гъавулев,
Гьедин щвараб бергъенлъи дуй хазина букіунеб.

Диналъул вацасдехун дуца хіасад гъабуге,
Хіасадалъ ккараб унти сахлъулареб букіунин.
Хасго мадугъаласе хіал ківараб лъикілъи гъабе,
Хіал дур кіолеб гьечіони, заралниги гъабуге.

Мадугъаласдасанин кьиямасеб кьоаяц
Хіисабгин суалалъул байбихъиги гъабулеб.
Гьесда аскіовги мунго бергъаравлъун вукіине,
Ківанагіан бачче, гьудул, бугони досул бакілъи.

Кіудиясул адаб ккой, гьитіинасда мун гурхіа,
Маслахіат-рекъелалъе, кьал ккани, гьоркъов хьваде.
Къижараб фитна дуца борчілизеги гъабуге,
Гьеб борчілизе гъабизе маці гъабунги хьвадуге.

[1] Киналго бусурбабаз цуцае гъабизе кколеб гламмаб насихіат*.

Мискингун факъирасде ціцlobалъул кверги бегъе, –
Ціцlob глаmидав Аллагъас рахъас дуе беччайла.
Диналъул вацалазе комекалъеги вукла, –
Махлукъ бижарав Халикъ мунгун цадахъ вуклина.

Цинги дозул глайибал, хадув лъугъун, риклуге,
Рихъани, лъикlалдехун таъвил гъабун, рахчун те.
Гъедин дуца глуюбал гладамазул рахчани,
Гларасат майданалда рахlманас дур рахчила.

Дуца гъаб ракъалда тlад зулмучилъи гъабуге,
Залимасул глакъибат нахъа битlун кколарин.
Батlулаб нухалдалъун чияр боцlи кванаге,
Бетlергъанас дуе гъеб хlарам гъабун бугебин.

Хlалалабгин хlарамаб лъаларевлъун ватани,
Лъалеб къо дуде тlаде щвечlого чара гъечlеб.
Черхалъул рухl босизе малакул-мавт вачlиндал
Ворчlулев макъидаса кьижун гlумро арав чи.

Аллагъас тlоритlаги тlолалго бусурбаби
Насихlатул-гламати «дин» кколеблъи лъаялде.
Лъаралда гламал гъабун хъвадизе тавфикъ къеги,
Тавбоялде руссине тохлъун ккарал кантlаги.

Амин! Амин! Амин!

БУСУРМАНАЛ БИХЪИНАЗУЛ ВА РУЧЧАБАЗУЛ ЦІУНА-КЪУНИ БУКІИНЕ ККОЛЕБ КУЦ МАНЛЪУЛЕБ АЯТ

Гъаб хадуб бачІунеб аяталъ манлъулеб буго бусурманал бихъиназул ва руччабазул цІуна-къуни букІине кколеб куц:

قَالَ تَعَالَى: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ النور: ٣٠

«Дуца абе, ва гъав МухІаммад Авараг, иман лъурал бихъиназде (муъминзабаде): ножоца берал гІодоре русине гъаре, ай жал балагъуге балагъизе хІарам гъабураб бакІалде, жодоца гІавратги цІуне хІарам гъабураб-щиналдаса ва цогиязде загъир гъабиялдасаги цІунейн. Гъедин хІарамаб щиналдаса бералги гІавратги цІунун хъвади раКІал раЦІІалтъиялъеги дин цІуниялъеги лъикІаб буго. ГІадегІанав Аллагъ жинда кинабго лъалев ва лъикІаб гъабурасе – лъикІаб, квешаб гъабурасе квешаб жаза гъабурасе вуго».

ГІиса Аварагас ﷺ абун буго:

روي عن عيسى عليه السلام أنه قال: إياكم والنظرة فإنها تزرع في القلوب شهوة

«Воре, нуж цІуне хІарамаб бакІалде балагъиялдаса, гъеб балагъиялъ раКІазуль бекъула шагъават», – абун. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго:

وفي الحديث : ((اضمنوا لي ستًا من أنفسكم أضمنكم الجنة اصدقوا إذا حدثتم وأوفوا إذا وعدتم وأدّوا ما ائتمنتم واحفظوا فروجكم وغضوا أبصاركم وكفوا أيديكم))

«Нуж дие гъоркъе чІа анлъго жоялъе, дун ножое алжа-
налъе гъоркъе чІела:

- ☑ Ножоца хабар бицунелъул битІун бице, ай гьереси жо-
байзе гъабичІого (гьересиялъ раКІ беЦІ гъабула);
- ☑ Ножоца гъабураб къотІиги тІобайзе гъабе, хвезе течІого;
- ☑ Ножода божун, аманат гъабун тараб жоги ножоца тІад
буссине гъабе (ай, хиянат гъабичІого);
- ☑ Ножоца хІарамлъиялдаса ножорго гІавратги цІуне;
- ☑ Нужеца хІарамаб бакІалде ралагъиялдаса бералги цІуне;
- ☑ Ножоца хІарамаб бакІалде регъиялдаса квералги цІуне.

Цойги хІадисалда абулеб буго:

وفي الحديث: ((بينما رجل يصلي إذ مرت به امرأة فنظر إليها وأتبعها بصره فذهبت عيناها))

«Как бала вукІаго цо чиясда цеесан ун йиго цо
чІужугІадан, гъев гьелдехун валагъун вуго, хадувги ва-
лагъун вуго, ай балагъи халат бахъине гъабун буго. Гьеб
бакІалда гъев чиясул беразул канлъи ун буго».

Хадусеб аяталдаги абулеб буго гъадин:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا
يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يَبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ
أَوْ أَبْنَاءَ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانَهُنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ
أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّبَاعِيْنَ غَيْرِ أُولِي الْأَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ

الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ
 مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

النور: ٣١

«Дуца абе, Авараг, муъминал руччабаздеги берал гІодоре гІамеян, ай ралагъугеян жедег хІарамаб бакІалде, жедеца гІавратги цІуне абе гъезде хІарамаб пишаялдаса (зинаялдаса), жедеца загъир гъабугеянги абе жедерго берцинлъи», ай берцинлъиялъе жедеца курхъаби ххолел гъуждул, кІилкІал ралел гІундул, рахас балеб габур. Горони, гъел алатал, масала, цо бакІалда лъун ругони, ричизе гъезде балагъизе бегъунгутІи букІунарелъул. Загъир гъари гІадат билълъарал, рахчун цІунизе захІматаб кІиябго кверги гъомерги, гъединго гІад ретІараб ретІелги хутІун. Руччабазе квералги гъомерги баккизе гъабизе бегъаниги, гъезде балагъизе ажнабиял бихъиназе хІарамаб буго, балагъизе бегъизе гъабураб бакІалда хутІун, масала, нугІлъи гъабулеб бакІалда, жиндир ячине къасд ккарай чІужугІадан йигони гъелъул кверазде, гъормадеги. ХІасил, рехсарал бакІал загъир гъаризе руччабазеги, ралагъизе бихъиназеги хІарамаб буго, махІрамиял гъечІони.

«ГІад кІазалги чІиван жедеца рахчеянги абе, Авараг, гъел бусурманал руччабаз жедер бутІрул, ботІрол рас, габур, керен. Гъал рехсарал бакІал жодоца загъир гъаругеянги абе гъезде, жедерго россабазе горони. Жедерго, ай руччабазул эменазеги, россабазул эменазеги, жедерго лъималазеги, россабазул лъималазеги (жинцаго гъаричІел), жедерго вацазеги, жедер вацазул васазеги, жедерго яцазул васазеги, жедерго гъаравашазеги, жедег руччабиги бихъиналги батІалъи гъечІел, ай эсукъал (гІабдалзаби) ялъуни цІакъго херал, дунялалъул берцинлъиялдаса ракІ

буссарал гІадамазегі, гІавратго жедеда лъаларел гІисинал лъималазегі горони. Жедеца рилълъанхъун унаго гІодор хІатІалгі къабуге абе, Авараг, гьел бусурманал руччабазде, берцинлъиялъе хъитазда рарал маххал жваргъон гъаракъ бахъине, цингі бихьиназда лъайзе гІоло жал гъединал, хъитазда чІухІарал маххалгі рарал, руччаби рукІин. Гьелъгі бихьиназул ракІазулъ руччабадехун гъетІи бижизе гъабулелъул».

ХІатІазда ретІарал хъитазда жваргъолел маххазул гъаракъцин бихьинада рагІизе гъабугеян ТІадегІанав Аллагъасгі абун букІаго, жедерго гъаркъал кечІ-бакъаналдалъун бихьиназе загьир гъаби руччабазе киндай букІина?

تنبيه:

ТАНБИГЪ

Рехсараб куцалда руччабаз жедерго берцинлъи рехсарал махІрамиязе загьир гъаби бегъанигі, гъездасагі гъеб бегъараб къадаралда бахчи цІакъго рекъарабгі буго. Гъеб бегъизе гъабурабго, гьел махІрамиял даимго цуцаде тІаде-гъоркъе хъвадулел рукІунелъул, гъездасагі гъеб бахчи захІматгі букІунелъул буго. Гъединго рехсарал махІрамиял бихьиназде гъорлъе уна чІужугІадамалъул имгІалзабі, ай эбелалъулгі инсулгі вацал. Гъединго чІужугІадамалъе жиндирго васасда рельлъон вуго жинца хахарав, ай рахъдал васгі. Жиндирго, ай насабалъул вацасда рельлъон вуго рахъдал вацгі, гъединго насабалъул вацасулгі яцалъулгі лъималазда рельлъон руго рахъдал вац-яцалъул васалгі.

Цебе рехсараб, бусурманал руччабазеги бегъула чІужугІадамаль рехсараб берцинлѣи загъир гъабизеян абураб рагІиялдалъун гъорлѣа рахъана бусурманал горел, кафурал руччаби, гъезие черх загъир гъабизе бегъуларо бусурманал руччабаз, капурай чІужу диналдалъун, ай ди-налъул рахъаль ажнабиялъун кколелъул.

كتب عمر بن الخطاب رضي الله عنه إلى أبي عبيدة بن الجراح رضي الله عنه أن يمنع نساء أهل الكتاب أن يدخل الحمام مع المسلمين

Жинда Аллагъ разильаяв Пумар асхІабас хъван буго кагъат Абу-Пубайдатиде رضي الله عنه «Китабиял руччаби муъминал руччабазда цадахъ хІамамалъуре реччаге», - ян.

وقيل: يجوز كما يجوز أن تنكشف للمرأة المسلمة لأنها من جملة النساء

Буго цойги загІифаб рагІиги бусурманчІужуялъ капурчІужуялъе черх загъир гъабизе бегъилин абураб, бусурман чІужуялъего гІадин, дойги, капурай йигониги, чІужугІадан йикІиналда бан.

Гъаравашазеги бегъилин берцинлѣи загъир гъабизеян абураб рагІиялдаса гъорлѣа вахъана бихъинчи, ай цеве тарав чи (лагъ) бихъинчи вугони, гъесие берцинлѣи загъир гъабизе бегъуларо руччабаз, дов чи бегъулездаса гъечІони, ай, херав, гІумро арав, руччабазде хъул лъоларев.

Рехсараб аяталъул ахиралда ТІадегІанав Аллагъас ахІулел руго киналго муъминзаби тавбоялде: «Ножоца тавбо гъабе, ва гъал муъминзаби, ножодасан ккарал муна-гъаздаса, бихъиназ – жедее балагъизе хІарамаб бакІалде ба-лагъи гІадаб, руччабаз – рехсон араб куцалда жедерго бер-цинлѣи загъир гъаби гІадаб ва цогидал, кинал рукІаниги,

мунагъаздасаги, ножор кверщел батила дуњялалъулги ахираталъулги сагІадат-талихІалда».

Рехсараб аяталъуль буго далил мунагъ гъабиял-далъун лагъ иманалдаса ватІалъунгутІиялъе. Хал гъабе, ТІадегІанав Аллагъас цебеккун бихьиназегі руччабазегі баян гъабун буго хІарамлъиялдаса, жал мунагъалде кке-ялдаса цІунизе кколеб куц. Хадуб загІифал Жиндир лагъзал мунагъалде ккечІого кинги хутІуларелъул, ахІулел руго тавбоялдеги.

ТАВБО ВА ГЪЕЛЪУЛ ТАЙПАБИ

((التائب من الذنب كمن لا ذنب له))

Свалат-салам лъеяв Аварагасги абунa: «Мунагъалдаса тавбо гъабурaв чи мунагъго гъабичІесда рельтъон вуго», - ян.

وقيل : أحوج الناس إلى التوبة من توهم أنه ليس له حاجة إلى التوبة

Бищунго гІадамазул тавбоялде хІажатав – тавбоялде жив хІажатав гъечІин ккарав вуго. Гъедин ракІалдеги кколaро цІакъго жагъилав чиясда горони, тавбоялде хІажалъуларев лагъ вукІунарелъул. Исламалъул байбихъуда вугев, ай гІадатияв чиясул тавбо букІина хІарамал жал гъариялдаса, гъелдалъун гъесул кверщелги батила, жужахІалдаса хва-сарлъун, алжаналде лъугъиналда. Гъоркъохъев, ай гІилмоги цІаларав, шаригІатги бичІчІарав чиясул тавбо букІина хІалалал фишабазуль ккарал гІунгутІабаздаса, ай хІалалал пишабазуль гІорхъалаби цІунун бажарунгутІиялдаса. Гъелдалъун гъесул кверщелги батила, алжаналъул ракъ, гІодоблъи, масала тІоцобисеб тІалаги тун, тІадегІанал

даражаби-макъамазде швеялда. ШаригІатги бичІчІун, гьелда гІамалги гьабун, щибаб фигІло, къавло, пишаялгъулъ варагІги цІунун камиллъарав чияс, ай гІарифас тавбо гьабила ТІадегІанав Аллагъ тун батІаяб щибниги жоялдехун жив валагъиялдаса, хІатта Аллагъасдаса ракІ гьапуллъун нахъе-цебе босараб хІохъалалдасаги. Гьелдалъун гьесул кверщелги батила, алжанги алжаналгъул нигІматалги тун, ТІадегІанав Аллагъ вихъиялда, Аллагъасул заталде валагъиялда. Аллагъ вихъиялде данде ккун алжанги жанир ругел нигІматалги лагъасе расги горев жолъун, хІатта гІазаблъунцин кколеб буго. ТІадегІанав Аллагъасул рахІмо-цІцІобалдалъун нелъееги щваги гьев вихъулев макъам.

Свалат-салам лъеяв Аварагас абулаан:

وكان رسول الله ﷺ يقول : ((توبوا إلى الله جميعا فإني أتوب إليه في كل يوم مائة مرة))

«Нуж киназго тавбо гьабе, дицаги гьабула щибаб къойил нусго нухалъ тавбо», - ян, ай нусго нухалъ «Астагъфируллагъ» – абун.

Свалат-салам лъеяв Аварагас цойги хІадисалда абулеб буго:

قال ﷺ : ((إنه ليغان على قلبي وإني لأستغفر الله في كل يوم مائة مرة))

«Дир ракІалде тІадеги бачІуна бецІлти, гьафлат, дица тавбоги гьабула щибаб къойил нусго нухалъ», – илан. Гьаб рехсараб кІиябго хІадисалда абухъе, свалат-салам лъеяв Аварагас гьабулеб букІараб тавбо нелъеца гІадин, мунагъалги гьарун, гьабулеб горев букІараб, киналниги

аварагзаби магІсумияллъунги^[1] рукІун, аварагзабазулги хирияв Расулас ﷺ мунагъл гъарулареллѣи нелѣда лъайзе ккела. Гъеб буго, цо бугони – нелѣе мисал, кІиабизеги –

حسنات الأبرار سيئات المقربين

«Абраразул, ай жал Аллагъасеги мутІигІал, киналго фа-
раизалги жедеца тІоралел, мунагъазулѣе кколел ругониги,
иман лъеялѣулѣи жал ритІухъал, шулиял гІадамазул
лъикІал гІамалал мукъарабуназе, ай жал Аллагъасде
гІагарлѣарал бищунго тІадегІанаб даража-макъамалѣул
гІарифуназе, квешал гІамалаллъун, ай мунагъллъун
ккола», - абураб магІнаялда бугеб жо. Абрараз гІибадат
гъабулеб батани алжан щвеялѣе гІоло, гъедин гІибадат гъа-
биялде мукъарабуназ абула Халикъасдалѣун ай Халикъасе
гІибадат гъабиялдалѣун махлукъ тІалаб гъабиян, ялѣуни
мухъдахъ гІибадат гъабиян. Гъл мукъарибуназин абун
тІадегІанав Аллагъасдаса гъапулго беччараб, ай нахѣе-цебе
босараб хІохъалалдасаги тавбо гъабула. ХІасил, гъапулго
нахѣе-цебе хІохъал боси нелѣда аскІоб бегъулеблѣун бу-
гониги, мукъаррабуназе гъеб мунагълѣун букІуна. Гъеб
гъез рикІкІуна мунагълѣун. Гъанжи нелѣеца щибха гъа-
билеб? Щиб гъабилеблѣидал, тавбо гъабизе нилѣи гъукъун
гъечІелѣул, нилѣи даимго тавбоалда рукІинаха.

[1] Жал мунагълде ккеялдаса Аллагъас цІунараллѣун*.

Алжан нелъей щоялъе Авараг гъоркъе члараб
 Анлъабго фишаялъул кIвар гъабичIого тоге,
 КIалалъ бицунебщинаб – битIараб, хIакъаб букIа –
 Гъабун хадуб къотIуги мухIканго тIобайзабе.

Аманат гъабун къураб тIад буссинеги гъабе,
 Гъелъий хиянат гъабун, чи угъдизе гъавуге.
 Зина-хIарамалдаса цIунаравлъунги вукIа,
 ХIажат гъечIеб бакIалде бер буссине гъабуге.

Гъединго кIиябго квер мекъаб рахъалъ бегъуге,
 Регъизе хIалалалъур хIалтIизарун ругъунлъе,
 Ругъунго гъаричIого бокъухъе реччан тани,
 Чияр гIорхъи гъез бахун, хадув мун пашманлъупин.

Мунагъ дихъа ккечIилан чIухIги дуца гъабуге,
 ЧIухIгIан хIажатаб гIамал тавбоялде гъечIебин.
 Тавбоялъул бугеб кIвар кIочон ниль тIораларин,
 ТIагъаясул кIиябго хIадис цебе чIезабе.

ХIасанатул-абрари саййиаталлъун ккарал
 Тавбо мукъаррибуназ бихъулищ гъабулеб куц.
 Гъездасан мисал босун, сагIат гъоркъоб течIого,
 Тавбоялда рукIине ниль толарев чи вугищ?

Тавбо къабул гъабулев БетIергъанги вукIаго
 Бегъилищ, гъудулзаби, гъадагIанго тохлъизе?
 Гъарун арал мунагъал чуризе гъоркъе чIарав
 Гъафурун-РахIимасул ахIийищ рагIупареб?

РУЧЧАБИ РОКЪОСА КЪВАТИРЕ РАХЪИНАЛЪУЛ БАЯН

ТпадегIанав Аллагъас цойги аяталда абулеб буго свалат-салам лъеяв Аварагасул руччабаздехун:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ ﴿٢٢﴾ الأحزاب: ٣٣

«Нуж ножо-ножорго рукъзабахъ чIа, къватIире рахъунге (ШаргIалъ бегъизеги гъабураб букIун бугеб хIалалъ хIажат ккун рахъине ккун горони), гъедин хIажат ккун рахъунел ругони, ножоца загъир гъабуге бихъиназе ножорго берцинлъи, къокъаб яги гъорлъан канлъи бихъулеб тIеренаб, ялъуни кIиябго рахъалъан букъичIеб, ай ссураб ретIел, ай горде ретIиналдалъун». Ислам бачIинелде себе жагъилаб заманалда руччабаз гъабулеб букIараб гIадин. Цересел умматазул батIа-батIаял заманазда капурал къавмазул букIана гIадат руччаби, рехсараб къагIидаялда ретIелги ретIун, бихъиназда рихъизе хъвадулеб. Аяталъул хадуселдаги абулеб буго ТпадегIанав Аллагъас: «Ножоца черхалъ гъарулел гIамалазул бишунго хириял какалги рай гIужда, арканал-шурутIалги тIорайзе гъарун, хIузуралда, кинабниги жоялдаса батIаги гъабун ракIги Аллагъасде буссине гъабун. Ножоца ножорго боцIи-малалдаса закатги бахъе, бишунго малалда хурхараб гIибадаталъул хирияб, мустахIикъаб бакIалде гъебги къе (ай, боцIи бугони). Нуж (ТпадегIанав) Аллагъасеги (свалат-салам лъеяв) Аварагасеги мутIигIлъе цогидал, амро-нагъю гъабуралщинал жалазулъ. (ТпадегIанав) Аллагъасе гъедин нуж хъвадиялдалъун бокъарабги буго,

ва Аварагасул рукъалъул агъло, ножода тІаса мунагъал ийин ва нуж гъел мунагъаздаса рацІцІад гъариги». Гъаб рехсараб хитІаб свалат-салам лъеяв Аварагасул ручча-базде гъабураб бугониги, гъаль щвей гъабула цойгидал руччабаздеги, руччаби гъалдеги кантІизе ккела.

وروي أن سودة بنت زمعة رضي الله عنها من الأزواج المطهرة ما خطت باب حجرتها
لصلاة ولا لحج ولا لعمرة حتى أخرجت جنازتها من بيتها في زمن عمر الخطاب
ﷺ وقيل لها : لم لا تحجين ولا تتعمرين ؟ فقالت: قيل لنا ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ﴾

Свалат-салам лъеяв Аварагасул лъади, Аллагъ жинда разилъаяй Савдат, киениги, хІаж-гІумра гъабизениги, цохІо гали бахъунгицин жиндир хІужраялгъуса къватІие лгъугъун гъечІо, жинда Аллагъ разилъаяв ГІумар асхІабасул заманалда хвезеги хун жиндир жаназа босун горони. Гъелде гъикъун буго мун щай хІаж-гІумра гъабизе унареян, гъель жавабги гъабун буго ТІадегІанав Аллагъас нелъеде рокъор чІаян амро гъабун бугоян. Цойги абун буго:

خير مساجد النساء قعر بيوتهن

«Руччабазе масжидазул бищун лгъикІаб жеде-жедерго рукъзабазул букІун буго», - ян.

Цойги хІадисалдаги абулѳб буго:

وفي الحديث : ((صنفان من أهل النار لم أرهما بعد : قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس ونساء كاسيات عاريات مميلات مائلات رؤوسهن كأسنمة البخت لا يدخلن الجنة ولا يجدن ريحها وإن ريحها لتوجد مسيرة أربعين عاماً))

«КІиго тайпа буго жужахІалгъул агълоялдаса (жиндир заманалда букІинчІѳб, хадуб баккизе бугѳб): цо тайпа букІина гІадамазул жедеда кодор гІачиязул рацІал гІадал,

чо́да къабуле́б ц́ал ѓадин, т́омол х́ухъун ѓарурал
 т́илалги ко́дор ќурал, же́деца ѓездалъун ѓадамал ру-
 хуле́л, зу́лмучаѓазу́л ќалт́а ѓел х́ихъун, ѓени́са ру-
 хула́го ѓадамал нах́е х́амизе, ѓаби ѓадин, св́еруле́л
 ру́ќунел. Ќиаби́леб та́йпа ру́ччаби ру́го, же́деца ре́тел
 ре́тарал, х́акъи́къталда жа́л ра́т́и́лдаса ѓи́ц́ал, ай,
 ре́тараб ре́телалъу́л т́ере́нлъия́лъ же́дер че́рх ба́хчи́тел;
 я́лъуни жа́л Алла́гъасда́са х́и́нкъия́лдаса ѓи́ц́а́лтарал,
 ке́рен-бе́т́ерги це́бе лъу́н бо́къух́е жа́л х́ваду́ле́л,
 ѓелъу́л же́дее ки́ган да́гъа́бниги ќва́рги ѓе́ч́ел, я́лъуни
 т́аде́ѓана́в Алла́гъас же́дее ќу́рал ни́ѓмата́зе щу́кру
 ѓа́бия́лдаса ѓи́ц́а́лтарал. Ай, бо́ц́и-ма́ла́лдаса, ки́ган
 ѓе́ме́раб бу́гони́ги, за́кат ба́хъи, ми́ски́н-фа́къи́расе ва́ цо-
 ги́даб лъи́ќаб ра́хъа́лде́хун са́даќа-ха́йра́т же́дер ѓе́ч́ел.
 (Гъа́б ахи́рисе́б та́йпа́я́лде ѓо́рл́е бих́ы́на́лги ќо́ла).
 Би́хы́назу́л ра́ќа́л же́деца же́деде́хун ѓе́т́и́зе ѓа́руле́л,
 ќу́рду́ле́л ча́ѓаз ѓа́дин, ѓе́т́а-ќи́ч́и ѓа́бун би́хы́на́зда
 це́ресан ч́у́х́ара́б ри́лъ́гын ѓа́бун х́ваду́ле́л, ва́рани́ду́л
 му́гъа́лда жо́дор бу́т́ру́лги ре́лъ́гтарал, ай бу́т́ру́л ро́рхат
 ѓа́рурал, ма́сала, га́зал ѓа́рун; Я́лъуни жа́л бу́т́ру́лги
 э́хеде ро́рхун, на́мус-ни́ч ѓе́ч́о́го би́хы́на́зухъ ра́ла-
 ѓу́ле́л. Гъа́б ре́хса́раб ќи́я́бго та́йпа ѓа́дамазу́л алжа́-
 на́лъуре лъу́гъуна́ро, алжа́на́лъу́л ма́х́и́гичи́н ч́и́ва́ларо,
 ѓе́б алжа́на́лъу́л ма́х́и́ ќи́къо́го сона́лъу́л ма́нзи́ла́лъ
 ри́ќи́а́де ба́ч́у́не́б бу́гони́ги».

Гъа́нибги ра́ќа́лде щ́еве́зе ѓа́бизи́н, во́ре Алла́гъасу́л
 ра́х́и́маталда́са х́у́л ќо́т́уге, ки́дада ла́гъас та́вбо ѓа́-
 би́лаян До́в ва́лагъу́н инти́заралда ву́ќи́нги ќо́чонге!!!

**Ха́дусе́б а́яталда́ги а́буле́б бу́го т́аде́ѓана́в Алла́гъас
 Расу́ласу́л ۞ ру́ччаба́здеху́н:**

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَأَذْكُرْ مَا يَنْتَلِي فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا﴾ ﴿٣٤﴾ الأحزاب: ٣٤

«Ножоца рехсе, рақІалда цІуне, лъайзе гъабе свалат-салам лъеяв Аварагасде рещтІараб, ножор рукъзабахъ цІалула бугеб Къуръан», ай, Къуръаналъул мағІна, амро, нагъю, хІалалаб, хІарамаб, вағІзаби ва Расулас ﷺ рицунел хІадисал. «ХІакълъунго ТІадеғІанав Аллағъ гурхІулев, сундуе щив мустахІикъав вугев, лъие сундулъ маслахІат бугеб – гъеб кинабго жинда лъалев вуго».

ХІасил, ТІадеғІанав Аллағъас свалат-салам лъеяв Аварагасул руччабазде рокъор чІаянги, къватІире рахъине ккани, рахъунеб куцги, как баянги, кІал кқоянги манлъун хадуб, гъл гьесизе гъарулел руго рехсараб хІалалда хъвадиялда тІадчІей гъабиялде, гъединго Къуръан цІалиялда, гъеб лъайзе гъабиялда тІадчІей гъабиялдеги, ай, абулеб буго: «Ножода лъай, рақІалда цІуне ТІадеғІанав Аллағъас цогидал руччабазе къечІеб, ножое къураб нигІмат, Расуласул ﷺ рукълъул агълोलъун гъарун, рукълал ножор жаниб вахІю рещтІунеблъун, Къуръан жаниб цІалулеблъун гъарун кІодо гъариялдакъун». Къуръан цІалиялдеги, цІаларалда гІамал гъабиялдеги, свалат-салам лъеяв Аварагасул суннат цІуниялдеги Расуласул ﷺ руччабазде бугеб хитІабалги рачунел цогидал руччаби гъорлъе, гъебги гъанже заманалъул руччабазда кІочене бегьиларо.

ЩАЛ ККОЛЕЛ АВАРАГАСУЛ ﷺ АГЪЛО

Расуласул ﷺ рукълъул агъллойин абун, тІоцоре гъл ккола: ГІали асхІаб, ФатІиматун-Зағъраъ, ХІасан, ХІосен ﷺ, гъезде гъорлъе уна Расуласул ﷺ руччабиги ﷺ.

قال بعض الكبار : القربة طينية وهي ما كان من النسب ودينية وهي ما كان من مجانسة الأرواح في مقام المعرفة ومشابهة الأخلاق في مقام الطريقة ومناسبة الأعمال الصالحة في مقام الشريعة كما قال عليه الصلاة والسلام : ((آل محمد كل تقي نقي)). فأهل التقوى الحقيقية وهم العلماء بالله التابعون له عليه الصلاة والسلام في طريق الهدى من جملة أهل البيت وذوي القربى وأفضل الخلق عند الله وكذا السادات الصالحون لهم كرامة عظمى فرعايتهم راجع إلى النبي ﷺ .
 ((روح البيان)) ، ص ١٧٣ ، ج ٧

Гьединго чІахІиял гІарифуназул цояс абуна: «ГІагарлѳи букІуна ракъалдасан рижиналдалѳун бугеб, гьелда абула насабалѳул гІагарлѳийилан. Цойги гІагарлѳи букІуна диналдалѳун бугеб. Гьеб динияб гІагарлѳиялѳул ккола гьадинал гІадамал: ТІадегІанав Аллагъ лъаялѳул макъамалѳулъ жедер рухІазул жинс цоял, ай рухІал цуцада релѳлъарал, тІарикъаталѳул макъамалѳулъ жедер ахлакъл, ай тІабигІат-хасиятги релѳлъарал, шаригІаталѳул макъамалѳулъ жедер лъикІал гІамалалги цуцаде данде кколел, свалат-салам лъеяв Аварагас абурабго гІадин: «МухІаммадил ۞ рукълѳул агьло ккола кинавниги чи жив ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкъарав, магІнавиял унтабздаса вацІцІадав», – абун.

Цойги абун буго свалат-салам лъеяв Аварагас:

((سلمان منا أهل البيت))

«Салманул-Фарис ۞ нежедаса, ай нежер агьлул-байталѳул вуго», - ян. Гьалдалѳунги бичІцІула рехсарал пишаби-хасиятал жиндиль ругев чи свалат-салам лъеяв Аварагасул рукълѳул агьлоялде гьорлѳе кколев вукІин, гІарабияв, гІажамияв, чІегІерав, хъахІав ватІа гъавичІого.

Гьединлѣидал, хІакъикъияб такъваялѣул агъло – гьел ккола жедеда Тіадегіанав Аллагъ лѣалел гІуламаал, гьидаяталѣул нухда жал свалат-салам лѣеяв Аварагасда нахъги ругел, гьесул рукъалѣул агълолѣунги гІагарлѣилѣунги жал кколел, Тіадегіанав Аллагъасда аскІорги жал халкъалѣул бищун хирияздаса, гьединго свалихІуназул садаталлѣунги жал кколел, гьезул тІалаб гъаби, гьезухъ балагъиги буссуна свалат-салам лѣеяв Аварагасде, ай, гьел рукІуна Расуласул 𐌖 назраталда гъоркъ.

ХІасил, Тіадегіанав Аллагъ ГІаршалда вугоянги, свалат-салам лѣеяв Аварагасдалѣун тавассул бегъуларинги, шартІалго хал гъаричІого хваразде зиярат гъабизе хІарамаб бугинги, имамзабазул мазгъабалги къабул гъарулел гъечІони, тІарикъаталѣул агълоялде купруги гІунтІизе гъабулеб бугони – гъаб тайпа гІадамазул свалат-салам лѣеяв Аварагасул агълоялде гъорлѣе ккунгутІи ракІчІараб жо буго. Рижунгеги гьединачал наслаби бусурбабазе, цІунаги киналго муъминзаби гьединачаллѣун лѣугъиналдаса. Амин!

Свалат-салам лѣеяв Аварагасул агълул-байталѣулалин абуні Тіадегіанав Аллагъас хасс гъарун кІодо гъарурал ругелѣул, гьезул кинабго рагъа-ракари, гъабулеб калам, гІамал-хасият, диналѣулъ щулалѣи, рацІцІалѣи гъабиги, цогідаб халкъалде данде ккун, батІаяб букІунеб буго. Расуласул 𐌖 баракатги гьезда тІаса унеб гъечІо къиямасеб къо чІезегІан. Инебги кинха, Расуласул назрат-балагъи гьезда тІаса къотІулеб гъечІелѣул. Расуласул 𐌖 назрат къотІуларездаса гъареги тІоцове дунгоги, хадур киналниги муъминзабиги. Амин!

قصة عجيبة

ГІАЖАИБАБ КЪИССА

Палавияй, ай Аллагъ разилъаяв Пали асхІабасул насла-
баздаса, Расуласул ﷺ агълоялдаса цо факъирай чІужугІадан,
бесдал хутІарал гІисинал ясалгун цадахъ ячІун рещІун
йigo Самаркъандалде. Гъанжи гъал бесдалазе къасеялде
кванайзе жо балагъун гъей ун йigo шагъаралъул амира-
сухъе ва бицун буго гъесие жиндирго къварилъи, гъабун
буго гъесие баян жий Палавияй йикІинги. Цинги гъас
гъикъун буго гъалде: «Палавияй йикІиналъе дур нугІ
вугищ?» - абун. Гъай факъиралъги абун буго: «НугІлъи
дие лъица гъабилеб, дун гъание гъанжиго-гъанжи ячІарай
гІадан йigo, дун лъалев чиги гъанив гъечІо», - ян. Палавият
йикІиналъе нугІги гъалъул ватичІого, гъас гъайги нахъ
чІван йigo. Гъаниса нахъги юссун свера-хъорулаго гъай
ккун йigo шагъаралъул лъикІаб-квешалъухъ балагъизе,
тухал-тІалаб гъабизе жинда тІад къарав чиясухъе, гъевги
вукІун вуго мажусияв, ай цІадуе лагълъи гъабулев чи. Гъев
мажусияс, жиндирго ясалги рачІине гъарун, гъезда тІадги
къан, рокъореги рачун, къварагІараб-тарабги къун, цІакъ
кутакалда кІодо гъарун руго. Гъанжи гъай факъиралъул
йохийин абун бицинего ккелищха. Гъеб сордоялъ дов
шагъаралъул амирасда бихъун буго гъадианаб макъо: Дуња-
лалда къиямасеб къо чІун буго, свалат-салам лъеяв Ава-
рагги вуго цо кІудияб борхатаб байрахъалда аскІов чІун.
Гъанжи гъасда бихъун буго кІудияб, борхатаб, жавгъар-
якъуталъ жиб къачІараб хъалаги. Цинги гъас гъикъун буго
свалат-салам лъеяв Аварагасде: «Гъадаб хъала лъие бугеб?»
– абун. Расулас ﷺ жавабги гъабун буго: «Жинца Аллагъ
цо гъавурав муъминчиясе», – йилан. Хъалаялде хъулги

лъун, «Дунги Аллагъ цо гъавулев муъминчи вуго», - ян гъас абидал, абун буго Расулас ﷺ: «Муъминчи вукІиналѣе дур нугІ вугищ?» – илан. Ай, гъас гІалавияталде гъикъарабго гІадин. Гъеб бакІалда гъав макъидаса ворчІун вуго, гъанжи кантІун вуго, ракІ бухІун гІодун, жиндирго гъормада хъатал ран руго. Вахъун вуго гІалавият ялагъизе, ятун йиго дов мажусиясул бакІалда, абун буго гъесде: «Гъале гъаб азарго динарги дуге, гІалавият дихъе къе», - ян. Мажусияс жаваб гъабун буго: «Гъеб букІунареб жо буго, дун бусурманлъизеги бусурманлъана, гъай гІалавияталда цеве, свалат-салам лъеяв Аварагасги бицана диде доб дуда би-хъараб хъала дие бараб буго», - ян.

قصة عجيبة

ЦОЙГИ ГІАЖАИБАБ КЪИССА

ГІумар асхІаб ﷺ халифалъун вугев заманалда ГІали асхІабасухъе ﷺ рачІун руго цо къокъа ягъудиязул ва абун буго гъесде: «Ниж руго Аллагъасда иманги лъурал, Аварагги ﷺ витІухъ гъавурал бусурбаби (гъаб къокъа свалат-салам лъеяв Аварагасухъе ﷺ рачІаралинги буго), рачІун руго духъе гъадианаб мурадалъ: ниж ккола Мусаги Хизриги (гІалайгъима ссалам) кІиялго цадахъ рачІун рукІараб, гъезие гъоболлъиги гъабичІеб росулъа (АнтІакияталдаса). Гъанжи нежееги нежер умумузеге буго кІудияб рогъо сверухъ ругел, Къуръанги цІалулел гІадамазул рахъалъан. Ай, нежеде рогъо балеб буго: «Нуж руго Мусаеги Хизриеге гъоболлъи гъабичІел, бахилал, къарумал умумузул лъимал», – абун, гъеб нежее цІакъ захІмалъулебги буго. Гъединлъидал, гъеб рогъо нежеда тІаса ине, дуца хисизабе Къуръаналъул цо хІарп, нежеца дуге гъелъухъ къалаца бор-цараб меседги къела», - ян абун буго гъаз ГІали асхІабасде

ﷺ. Ай, гъазие бокъун буго (فَاتُوا) «Фа-абав» - «Гъел руссана, гъез Мусаеги Хизриеги гъоболлъиги гъабичІо», – абураб рагІи буссиабизе (فَاتُوا) «Фа-атав» - «Мусаги Хизриги рачІана гъазухъе, ай гъаз гъав кІиявго тІадеги росана», - ян абураб магІнаятул рагІуде. Дуниял цІураб месед къуниги, Гали асхІабас ﷺ Къуръаналъул хІарп хисизе гъабилищха! Аллагъ разилъаяв Галица абун буго гъазде, хисизе гъабизе гъечІолъи баян гъабун хадуб: «Цо богил къуталъухъ умумузе щвезе рес букІараб кІудияб давларохел жакъа ножое бихъулищ, къолоца борцун месед къуниги, щола гъечІеб», – илан.

Гъалдаго релълъараб мисал ккун буго дов Самаркъандалъул амиракулги. Ай, цо сордоалъ гъадал бесдалазе кваназе гІураб садакъа къун букІараб ани, щвезехъин букІараб кІудияб давла, тІадегІанлъи, рещтІинехъин букІараб баракат, рахІмат кодоса борчІун хадуб, азарго динар къуниги, щун гъечІеб.

Чан-чан рес бугел бечедал гІадамал ина гъечІел хабалъе, чІаго рукІаго паризаяб закят бахъичІеб, садакъахайраталдалъун цо дагъаб къадаргІаги лъикІаб рахъалде буссине гъабичІеб, гІемераб боцІи-малги нахъе тун. Гъезие киссан ялъуни сундалъунха щвезе бугеб гъениб, дунылалда рукІаго садакъаялъе къун букІарабани, цо гъурушалъ гъабизе букІараб пайда, гІазабалдаса тархъизе букІаниги, даража борхизе букІаниги?

Гъедин ишги бугелъул, диналъул агъло, дунылалда рукІаго, кІвараб жигар бахъун, цере регІе ахираталда хІажалъулел лъикІалщинал гІамалал. БоцІи-мал гъечІесул садакъаялъул хІакъалъулъ себе бицунги индал, мискин-факъирасда добги кІочонге.

Гъанжиги глин тламе, цо къисса бугин
Къалмикъ бачинчлого чараго гъечлѣб,
Чанта бицатазе цлакъго хлажатаб,
Хлавлѣ-къуват кьѣги къабул гъабизе.

Реклѣль иман бугев, кодоб мал бугев,
Багъдадалда чларав цо базарганас
Цо пуланаб къоялъ, масжидалде ун,
Жамаглатгун цадахъ как тлобан буго.

Какдаса салам къун тлоран хадуса
Тладе вахъун вуго цо глалавияв,
Цинги масжидалъул жамаглаталде
Жиндирго къварилъи гъес бицун буго:

Рукъалде яс кьезе рес глолѣб гъечлин
Рес бугес хлап клараб комек гъабѣян.
Квер байзе бакл щвечлѣв гъав глалавияс
«Би-хлакъкъи жадди», - ян тлад жобан буго.

Тлагъаясул насло гъедин ватидал
Тажирасул^[1] реклѣл рахлат хун буго,
Расул раклалде щун 𐤒𐤕𐤔, досухъа, нечон,
Намус-яхл тлоклѣв гъас квер беччан буго.

Базаралъѣ кодоб букларабщинаб
Щунусабго диргъам досий къун буго,
Дурго яс рукъалде гъалдалъун кьѣян,
Гъѣбги сайгъат гъабун, рокъов ун вуго.

[1] Базарганасул*

Къассе Аварагас , макъильги вачлун,
Дур сайгъат дихъ щванин лъай гъабун буго,
«Гъанжи мун Балхалде Ибну Тагъирихъ
А - ян тажирасе буйрухъ къун буго. –

Досде дир рахъалъан саламги бице,
Дица витлун щванин лъайзеги гъабе,
Щунусго динар дуй къеянги абе,
Гъебги босун рокъов тладги мун вусса».

Макъидаса ворчлун тладе вахъиндал
Хъизаналде макъо гъас бицун буго.
Балхалдеги ун мун тлад вуссинеглан
Нафакъа кисса», - ян гъалъ абун буго.

Гъанжи мадугъалихъ цо хаббаз^[1] вуклун,
Хабар гъесий бицун лъиклин ккун буго,
Цинги, аскловги ун, клалъайги гъабун,
Гъесие жиндирго хлал бицун буго:

Дун, Балхалдеги ун, тлад вуссинеглан
Дир агъалиялъе нафакъа къуни,
Дица, рокъов щведал, цо диргъамалъухъ
Динар дуе къелин рагли къун буго.

Гъанжи хаббазасул харбихъ гленекке,
Хирияв Хлабибас, вачлун, бицараб.
Цинги фикро гъабе, дунял таниги,
Толеб бугищ рехон хирияб уммат.

[1] Чед бежупев чи.

«Балхалде айилан дуда тлад кьарас,
Тлад вуссун, доваса мун вачінеглан
Дур агьалиялѣ нафакъа кьеян
Дидаги тлад кьанин», – гьас абун буго.

Хаббазил рагліялѣ вохарав тажир
Воржун зодов ине дагь хутлун вуго,
Балхалѣул рахъалде гъира-шавкъалда,
Шафиглас абухъе, жив кьокъун вуго.

Шагьар рагІалде жив щун вахъинелде
Габдуллагь бин Тагьир данде чІван вуго,

ВачІарав лъикІилан, «мархІаба» гьабун,
Гьавги вачун, рокъов тлад вуссун вуго.

Дуй комек гьабеян аварагасул 𐤒𐤕𐤔𐤕
Амро дийги бугин лъай гьабун буго,
Лъабго сордо-къоялѣ гьоболлѣи гьабун,
Гьабизе нахъе ккун хъулухъ тун гьечІо.

Хадуб Шафигласул амроги тІобан,
Щунусабго динар «ма», – абун буго,
Дос витлун вачІарав гьобол вукІиндал,
ГьедагІанго тІаде жобанги буго.

Садакъадай кьураб щунусго диргьам,
Динаразде сверун, алфа^[1] гІун буго,
Азарабго доллар щунусго гьурщикъ
Щваралда релѣлѣараб мисал ккун буго.

[1] Азарго.

*Расуласул баркат тладе чвахарав
Хункар-паччагладин клодоги гъавун,
Клудияб жамаглат хларасазулгун^[1]
Багъдадалъул тажир нухав лъун вуго.*

*Рехун араб члорги тлурааб чанги
Тлад буссун бачлунѐб гладат гъечлѐлъул,
Глакълѐ бугеб бетлѐр дуда батани,
Босе, гъудул, пайда рес щун буклаго.*

*Самаркъандалдаса амирас гладин,
Глодоб рехун тоге талихІ, данд чівани.
Дуде тладе жибго бачлунѐб давла
Даим буклунарин, тохлъизе члѐге!!!*

*Тохлъукъе данд чівараб давла босизе
Бихъулищ лъан бугеб мажусиясда,
Бесдалалгун щварай глалавияталъ
Гураб талихІ гъечлищ досде тладе цІан.*

РУЧЧАБАЗУЛ ХІАКЪАЛЪУЛЪ РЕЩІАРАБ АЯТ

Свалат-салам лъеяв Аварагасул руччабаз абун буго: «Я, Аллагъасул Расул! Къуръаналда жаниб кисса-кибего бихъинал, гъезул гІамалал рехсолел руго, руччабазул рех-солеб бакІго гъечІо гури, ниж хІинкъун руго руччабазул гъабурабщинаб гІамал къабулго гъабулареб батилилан». Руччабазул раКІал лъикІ гъарун гъеб мехалъ рещІун буго гъаб хадуб бачлунѐб аят:

[1] Хъаравулзабгун (охрана).

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَنِينَ
وَالْقَنِاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ
وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّابِغِينَ وَالصَّابِغَاتِ
وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ الأحزاب: ٣٥

«Тіадегіанав Аллагыгі жедеца цо гьавулев, Аллагыасул амроялда нахъгы рильтълунел, гібадат-тіагіатгі жедеца ихласалда гьабулел, Тіадегіанав Аллагыасдегі гьесул ма-лаикзабадегі, Аллагыасул тіахъаздегі, Аварагзабадегі, ахир къямасеб кьо букІиналдегі жедеца иман тьолел, гьеб ритІухъгы гьабулел, Тіадегіанав Аллагыасе гібадат гьабиялдагі жал даимал, рекІел нияталъулъгы, кіалалъ бицунелъулъгы, гьабулеб гіамалалъулъгы жал ритІарал, Тіадегіанав Аллагыасе гібадат-тіагіат гьабиялъулъгы магісиятаздаса цІуниялъулъгы жедер саброгі бугел, ай гьеб кіиябго рахъ цІуниялъе гіоло захІмат баччиялъулъ сабро гьабулел, Тіадегіанав Аллагыасе ракіаздалъунгі луг-баздалъунгі жал хІелулел, ай мутІигІал, боцІи-малалдаса фаризаяб закат бахъун, табаругІ гьабун, жедеца садакъагі кьолел, Рамазан моцІаль фаризаял, хІал ківани, суннаталгі кіалалгі жедеца кколел, хІарамаб пишаялдаса жедеца гІавраталгі цІунулел, ракіаздалъунгі кіалаздалъунгі жедеца Тіадегіанав Аллагыгі гіемерав рехсеялъ рехсолел бихьиназегі руччабазегі Тіадегіанав Аллагыасул рахъал-дасан буго дунялалда мунагъал чуригі, ахираталда алжа-налъуб кіудияб кири-даражагі».

Гъаб рехсараб аяталда жаниб рехсон бугеб анцІабго лъикІаб гІамалалъулъ ТІадегІанав Аллагъас гІахьал гъарун руго бихьиналги руччабиги. Дуњялалъул рокъор мунагъал чурулеллъунги, ахираталда алжанги алжаналъул кІудиял даражабиги щевезе бокъулеллъун ратани, исламиял бихьиназги руччабазги кІвахІ тун жигар гъабизе ккола гъадаб анцІабго фиша-гІамал бацІцІадго цІуниялъе.

ЗИКРОЯЛЪУЛ (АЛЛАГЪ РЕХСЕЯЛЪУЛ) ХИРАЛЪИ

Зикроялъе, ай Аллагъ рехсеялъе, как-кІалалъе, закат-сахІ бахъиялъе гІадин, бихьизабураб хассаб заман яги къадар гъечІо, бокъараб заманалда, бокъанагІан гІемер бачине бегъула, мурадги – гІемер бачин буго. Зикро кутакалда кІвар бугеб, пайда цІикІкІараб гІибадатлъун букІиналде тІоритІел гъабулел аятал дагъал гъечІо. Масала:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۖ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

﴿٤٢﴾ الأحزاب: ٤١ - ٤٢

«Ва, гъал иман лъурал гІадамал! Ножоца (ТІадегІанав) Аллагъ рехсе кІалаздалъунги ракІаздалъунги гІемерав рехсеялъ», ай себе рехсохъе, релъедаги къадги, риидалги хасалогI, ралъдалъги ракъдадаги, гъаваялдаги, мугІруздаги, гІодоблъиялдаги, рокъобги, сафаралдаги, сах вукІагоги, унтарав мехалъги, балъгоги, тІатунги, вахъун чІунги, гІодов чІунги, вегунги. Аллагъ рехсей букІина, щив чи сундуе агълолъун ватаниги, гъелдалъун. Масала, жунубас^[1] как байларо, Къуръан цІалиларо, гъединго как балареб заманалда чІужугІадамалъги.

[1] Жунуб – черх чури тІад бугев чи.*

«Ножоца ТІадеГІанав Аллагъ ваЦІадги гъаве Досие рекъоларел щинал сифатаздаса, нуж Доседехунги русса дугІа гъабиялдагъун, радалги бакъанидаги». Радалги бакъанидагиян абиялдасан мурадги – даимго абураб буго. Ай, ножоца тасбихІ гъабе даимго, хассго радал-бакъанида. ТІадеГІанав Аллагъас тасбихІ гъабе абуна зикроялдаса батІа гъабун, зикроялде гъорлъе Къуръан цІали, какал райги унелъул, гъеб кІиябго, цебе рехсохъе, гъабизе бегъулареб заманги букІунелъул, тасбихІин абуні гъабизе бегъулареб заманго букІунаро, гъабги цебе ГІемер бицараб буго. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго:

وفي الحديث : ((أربع لا يمسك عنهن جنب: سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر))

«Ункъго жо буго жедедаса жунуб нахъ чІваларел: «СубхІаналлагъ», «АльхІамдулиллагъ», «Ла илагъа ил-лаллагъ», «Аллагъу акбар»».

وعن مجاهد : لا يكون العبد من الذاكرين كثيرا حتى يذكر الله قائما وقاعدا ومضطجعا

ХІасил, ТІадеГІанав Аллагъ ГІемер рехсолевлъун лагъ вукІунаро вахъун чІаралъувги, ГІодов чІаралъувги, вега-ралъувги рехсолевлъун лъугъун горони.

والمراد من كثرة ذكره أن لا ينساه على كل حال لا الذكر بكثرة اللغات

ГІемер рехсеялдасан мурадги буго кинаб хІалалъулъги лагъасда БетІергъан кІючонгутІи, ракІалда вукІин, кІал-мацІалдалгъун ГІемер гаргади горо.

وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه : سئل رسول الله ﷺ : أي العباد أفضل درجة عند الله يوم القيامة ؟ قال: ((الذاكرون الله كثيرا والذاكرات)) ، قالوا: يا رسول الله ﷺ

ومن الغازي في سبيل الله؟ قال: ((لو ضرب بسيفه الكفار والمشركين حتى تكسر أو تخضب دما لكان الذاكر الله كثيرا أفضل منه درجة)). «روح البيان»، ص ١٧٦، ج ٧

Свалат-салам лъеяв Аварагасде гъикъидал кинал лагъзал къиямасеб къоялъ ТІадегІанав Аллагъасда аскІор даража-ялъул рахъаль бищун хириял ругелилан, жаваб гъадин гъабун буго: «Бищунго жедеца Аллагъ гІемер рехсолел бихъиналги ручбабиги ккола», - ян. Хадубги асхІабзабаз ﷺ: «Я, Аллагъасул Расул! Аллагъасул нухалда гъазават гъабулел гъазизабадасагийищ гъел хириял ругел?» – илан гъикъидалги абун буго Расулас ﷺ: «Капурзабадаги мушри-киназдаги бекизегІан хвалчен къабун, ялъуни мегеж-бетІер бида белъинегІан гъелгун вагъаниги, Аллагъ гІемер рехсолесул даража тІадегІанаб буго», - ян.

ХІадисалъ баян гъабулеб буго зикроялъул хиралъи, гъалдеги кантІизе ккола. ЦІаларасе жинца нагІана къолареб хІалалда цІалулеб бугони Къуръан цІали, шурутІалги тІоран гъабулеб бугони дугІа гъаби, бацІадаб нияталда ТІадегІанав Аллагъ лъаялде жив вачунеб ахираталъул гІилмо цІали, хІукъукъалги тІоран камилго балеб бугони какги – гъал киналгоги уна Аллагъ рехсеялде гъорлъе. Цойги хІадисалда абулеб буго:

وفي الحديث : ((من استيقظ من منامه وأيقظ امرأته فصليا جميعا ركعتين كتبنا من الذاكرين الله كثيرا والذاكرات))

«Щив чи вугониги къассе жив макъидаса ворчІун, жинца жиндир хъизанги йорчІизе гъаюн, цинги кІиязго кІиго ракагІат какги бан, гъел кІиялго хъвала гІемер Аллагъ рехсолездаса». Гъаб рехсараб хІадисалъги нелъее баян гъабула буго радакъе тІаде рахъун балеб какалъул хиралъи. Ай, тІокІаб батІаяб жо гъабизе кколароян абулеб магІна горо.

РОГЪАЛИЛ ГІУЖАЛЪУЛ ХИРАЛЪИ

Рогъалил гІужалъул хиралъиялъул хІакъалъульги абун буго свалат-салам лъеяв Аварагас:

وفي الحديث : ((من صلى الفجر في جماعة ثم قعد يذكر الله تعالى حتى تطلع الشمس ثم صلى ركعتين كانت له كأجر حجة وعمرة تامة تامة تامة))

«Щив чи вугониги жамагІатгун рогъалил какги бан, цинги, гІодовги чІун, жинца зикро бачун бакъ баккизегІан, бакъ баккидал кІиго ракагІат какги жинца бан (гъеб гІужалда балеб как «ишракъ» ккола, «зухІа»-ги данде къан бухъаниги бегъунгутІиги букІунаро, бакъ баккун хадуса гІицІго «зухІа» бухъине бегъулин абунги батула), гъадав чиясе букІуна камилаб, тІобараб хІажалъул ва гІумраялъул кири». Гъеб хІажгин гІумраялъул кири гъев чиясе бугоян свалат-салам лъеяв Аварагас лъабцІол тІатІалаго абун буго.

والله تعالى يقسم الأرزاق وينزل البركات ويستجيب الدعوات فيما بين طلوع الفجر وطلوع الشمس فلا بد من ترك الغفلة في تلك الساعة الشريفة

Радал хъахІлъи баралдаса бакъ баккизегІан гъоркъоб гІужалъ бикъула ТІадегІанав Аллагъас ризкъи, рещтІуна баракат, гъабула дугІаялъе жаваб. ГъадагІан хирияб гІуж, рес букІун, гъафулго беччайзе бегъиларо муъминзабаз. Хассго тІарикъаталъул агълоялъул нелъеда цере рукІаразги кутакалда тІадчІей гъабулеб букІана радал-бакъанида гІужазда тІад, рабитІа гъабизеги гъеб кІиябго гІуж бищунго беццараб буго. Гъединлъидал, нелъееги рекъоларо, тІарикъаталъул агълолъун ругел муъминзаби, гъеб кІиябго гІуж тохго беччайзе. ХІатта абудеб буго:

ويؤيده ما ذكر في «القنية» من أن الصلاة على النبي ﷺ والدعاء والتسبيح أفضل من قراءة القرآن في الأوقات التي نهى عن الصلاة فيها

Свалат-салам лъеяв Аварагасде свалат битІи, тасбиxІ гъаби, дугІа гъаби (гъабулев чи вугони, рабитІа гъаби), гъаб кинабго Къуръан цІалиялдасагицин хирияб буго жедель как байзе нахъчІварал гІужазулъилан, ай, рогъалил как баралдаса бакъ баккизегІанги, бакъанил как баралдаса бакъ тІерхъинегІанги.

Цойги абулеб буго: ХъахІлъи баралдаса рогъалил как байзегІан къварагІел гъечІеб дунялалъул калам гъаби карагъатаб бугилан, как бан хадусалаги бакъ баккизегІан карагъатаб бугилан, жегиги логол къадараль бакъ эхеде бахинегІан карагъатаб бугиланги абулеб буго. ХІасил, хабар буго рогъалил гІужалъул хиралъиялда тІасан. ТІоцобе диеги, хадуб киналго муъминзабазегі къегі тавфикъ гъал хириял гІужал чІаго гъаризе. Амин! Амин! Амин! Я, Мужиб! يا مجيب

СВАЛАТАЛЪУЛ ХИРАЛЪИ

ТІадегІанав Аллагъас муъминзабаде: «Даимго Жив рехсе, радал-бакъанида Жив вацІцІад гъаве Жиндие рекъоларел щинал сифатаздаса, ай тасбиxІ гъабе», - ян амроги гъабун, хадусеб аяталда абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۝٤٣﴾ الأحزاب: ٤٣

«Гъединав Аллагъ вуго Дов, ножода гурхІелалдалъун, ножор мунагъал чуриялдалъун, нуж рацІцІад гъариялдалъун

даимго ножор агъаз-тІалабалда вугев. Досул малаикзабиги руго (ай, Аллагъасул) ножое дугІа гъабулел, ножор мунагъал чури тІалаб гъабулел (ТІадегІанав Аллагъасдасан)». (ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан свалат битІиялъул магІна ккола Досул рахІмо-гурхІел, малаикзабаз свалат битІиялъул магІна ккола ТІадегІанав Аллагъасдасан муъминзабазул мунагъал чури тІалаб гъаби). ТІадегІанав Аллагъас абулеб буго: «Жиндир гур-хІел-рахІмоялъги, нуж гъидаят гъарунги, Жив гІемер рехсеян амро гъабунги, малаикзабазул дугІа сабаблъунги Дица нуж рахъизе гъарула даимго купру-ширкалъул бецІлъиялдаса Исламияб гъидаяталъул нуралде».

ТІадегІанав Аллагъасул рахІматалъулаб балагъиялдаса лахІзаталъ вахъун кканиги, лагъ гъалаглъулелъул, рахІматалъул балагъи БетІергъанасул даимго буго муъминзабаде, даимго гъел гъелда хутІизе гІоло. РахІматалъул балагъиялда даималлъун гъареги нилъ киналго, хириял муъминзаби.

Хадубги абулеб буго ТІадегІанав Аллагъас: «Жив вукІана азалалдаго, малаикзабиги ратизе гъарилелдего, муъминзабада гурхІулевльун, гъезул гъабураб кигІан дагъаб бугониги гІибадат къабул гъабулевльунги, гІемер гъаруниги, мунагъал чурулевльунги».

ولذلك فعل بهم ما فعل من الاعتناء بصلاحهم بالذات وبواسطة الملائكة فلا تتغير رحمته بتغير أحوال من سعد في الأزل

Азалалдаго Жив жедеда гурхІаравльун вукІиналтъе гІоло буго ТІадегІанав Аллагъас муъминзабаде дунялалдаги гъезие лъикІаб, маслахІатабщинаб гъабулеб Жиндирго гурхІелалдалъунги малаикзабазул дугІа

васитІаялдалъунги^[1]. Гьединлъидал, ТІадегІанав Аллагъасул рахІмат хисуларо азалалдаго сагІидиявлъун^[2] хъварав лагъасул ахІвалал хисардиялдалъун. Азалалдаго сагІидияллъун хъварал ратаги киналго муъминзаби.

Цойги рехсараб аяталдасан бичІчІулеб буго ТІадегІанав Аллагъасул ишара букІин муъминзабаде: «Жинда аскІоб малаикзабада жедее щвараб хиралъи батарабго ножое, ай муъминзабазе дугІа гъабиялдалъун, гьел муъминзабазул баракаталдалъун буго. Нуж, ай муъминзаби рукІинчІел ани, Жиндир, ай ТІадегІанав Аллагъасул гурхІелалъе мустахІикъаллъун, гьел малаикзабада батизе букІинчІо Жинда аскІоб гъаб тІадегІанлъи, хиралъи» - ян. Хал гъабеха, хириял бусурбаби, ТІадегІанав Аллагъасда аскІор муъминзабазул хиралъи, Жинда аскІоб малаикзабазул бугеб тІадегІанлъи-хиралъицин жедер баракаталдалъун бугел.

عن السدي : قالت بنو إسرائيل لموسى ﷺ أيصلي ربنا ؟ فكبر هذا الكلام عليه ، فأوحى الله إليه : أن قل لهم أي أصلي وأن صلاتي رحمتي التي تطفئ غضبي

Муса Аварагасде ﷺ гьикъун буго Бану исраилаз: «Нелъер БетІергъанас как балищ, ялъуни свалат битІулиц?» – абун. Муса Аварагасе ﷺ гъеб суал цІакъ бакІлъун буго, цинги ТІадегІанав Аллагъас гьесухъе вахІю рещтІун буго: «Дица как бала, яги свалат битІула, свалат битІи – Дир, ай БетІергъанасул, рахІмат буго, жинца Дир ццин бахъин суйне гъабулеб», – илан.

وقيل له عليه الصلاة والسلام ليلة المعراج : قف يا محمد فإن ربك يصلي ، فقال عليه الصلاة والسلام : ((إن ربي لغني عن أن يصلي)) ، فقال تعالى : أنا الغني عن أن

[1] Гъезул дугІа сабаблъиялдалъун, гъеб гъоркъоб ккун.*

[2] ТапихІ къурав.*

أَصْلِي لِأَحَدٍ وَإِنَّمَا أَقُولُ سُبْحَانِي سُبْحَانِي سَبَقَتْ رَحْمَتِي غَضْبِي أَقْرَأُ يَا مُحَمَّدٌ ﴿هُوَ
 الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ﴾ الْآيَةُ فَصَلَّاتِي رَحْمَةً لَكَ وَلِأَمْتِكَ . فَكَانَتْ هَذِهِ الْآيَةُ
 إِلَى قَوْلِهِ ﴿رَحِيمًا﴾ مِمَّا نَزَلَتْ بِقَابِ قَوْسَيْنِ بِلَا وَاسِطَةٍ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

МигІражалъул сордоялъ свалат-салам лъеяв Аварагасде абун буго, ай ахІун буго: «Мун лъалхъе, дур БетІергъанас свалат битІула буго», - ян. Расулас ﷺ жаваб гъабун буго: «Дир БетІергъан свалат битІиялдаса гІей гъабулев вуго, ай свалат битІиялде хІажатавлъун гъечІо», - ян. Цинги ТІадегІанав Аллагъас абун буго Аварагасде ﷺ: «Дун свалат битІиялдаса гІей гъабулев вуго цониги чиясде. Амма Дица абула: «СубхІани, СубхІани, Дир рахІмат цебе ккана ццин бахъиналдаса» - ян, (ай, гъаб буго, Дица свалат битІула», - ян абиялдаса мурад). Цинги, «ЦІале, я МухІаммад» - анги абун, ТІадегІанав Аллагъас цІализе гъабун буго Расуласда ﷺ нелъеца цебе рехсараб, «муъминзабазе дир рахІмоги малаикзабазул дугІаги буго» - ян абураб аят. Хадубги абун буго ТІадегІанав Аллагъас: «Гъединлъидал, Дир свалат, ай рахІмат буго дуеги дур умматалъеги», - ян.

Цинги гъаб рехсараб аят кколеб буго, гІатІги бутІги гІадин, свалат-салам лъеяв Авараг ТІадегІанав Аллагъасде гІагарлгъараб макъам «Къаба къавсайниядла» жиб рещтІараблъун, Жабраил малаик гъоркъов гъечІого. Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا﴾ الْأَحْزَابُ: ٤٤

«Гъел муъминзабазе дунялалда гурхІалилаб балагъиялдалъун кІвар гъабураб гІадин, дандчІвалеб къоялъги (рухІ бахъиялда аскІоуб, яги хабалгъа гІаде рахъунаго, яги алжаналъуре лъугъунаго) ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан

гъезие буго кІодолъи саламалдалъун». Ай, ТІадегІанав Аллагъас гъабула Жинцаго яги малаик гъоркъов ккун гъезде «Ассаламу гІалайкум», - ян. «Гъезие къачІанги буго даимаб, тІаса ийин гъечІеб, алжан ва алжаналъул тІадегІанал нигІматалги».

Аллагъ жинда разилъаяв Анасидасан бицараб хІадисалдаги абулеб буго гъадин:

عن أنس رضي الله عنه عن النبي ﷺ : ((إذا جاء ملك الموت إلى وليّ الله سلم عليه وسلامه عليه أن يقول : السلام عليك يا وليّ الله قم فاخرج من دارك التي خربتھا إلى دارك التي عمرتها . فإذا لم يكن وليا لله قال له: قم فاخرج من دارك التي عمرتها إلى دارك التي خربتھا))

ТІадегІанав Аллагъасул вализабаздасан цо валиясухъе вачІарав мехалда рухІ бахъизе Малакул-мавт, гъес къола гъев валиясе салам «Ассаламу гІалайка, я Аллагъасул вали!» – абун, валияс буссинеге гъабула. Цинги абула Малакул-мавтас: «Мун, гъанжи вахъа, лъугъа къватІиве дуцаго чІунтизе гъабураб рукъги тун, ай дуњалги тун, дуцаго къачІараб, гІуцІараб рокъове», - ян, ай ахираталде - ян Гъев холевл чи ватичІони вализабадаса, ай ахират гІуцІараздаса, гъесде абула: «Гъанжи мун лъугъа къватІиве дуцаго гІуцІараб гъаб рукъги тун, чІунтизе гъабураб рокъове», - ян. ЧІунтараб рукъги тун, гІуцІараб, къачІараб рокъове унев чиясе кинаб рохелха букІинаро. ГІемераб гъийинги бихъун гІуцІараб, къачІараб рукъги тун, чІунтараб рокъове вахъинеге лъиеха бокъилеб? БокъичІогойин абун вахъинчІого чараги щиб, тола гъечІелъул вахъине гъавичІого.

Дунял къачлазе глакъло дуй къурас
Къурунищ бахъулеб духъа ахират?
Анивго телилан къотли гъабунищ
Къадирас ракъалде мун веччан вугев?

Рикіклун сардал-къояз глумро гъабулеб
Гіалах буго дунял дин гъабулесе,
Дарул-бакъаалда^[1] божулев чияс
Бихун паналъулеб клалгІа кин балеб?

Каранде рухІ шведеал шивав чиясда,
Щаклъуге мун гъелда, лъала унев бакІ.
Алжан-жужахІалъул дуге къачІараб
Якъинго бихъула, божа гъалдаги.

Гъалде амро шведеал иман лъоларев
Инсан вукІунаро капуразулцин,
Амма фиргІавние щвечІеб киниги,
Щвеларо дугеи гъелдалъун хайир.

Сах вукІаго дуца босичІеб пайда
Босаде ккун хадув киссан бачІинеб?
Чагояб глумроги гІадада беччан,
ГІизраил шведалищ мун вортанхІилев?

Рукъалъул букІинилъго батараб давла
Дуда боссе лъайчІин, лъидаха гІайиб?
ЛъикІазул тарбият – гъебги дуй шванин,
Гъелъийниги шукру шайха гъабичІеб?

[1] Ахираталда.*

Щайихзабаз дуде нухги манлъанин,
 Манлъараб нухдасан щайха унарев,
 Аллагъас чѳобого гѳилмоги къунин,
 Памал гъабизе мун пѳица нахъ чѳварав?

Лъикѳаб чуялъе цѳал хъвагѳараб гѳола,
 Падан ватани, мун кантѳизе кѳола.
 Падамазул хабалъ мун вегуларин,
 Манлъараб босизе хѳаракат бахъе!

Мунго мунан абун дун кѳалъаниги,
 Дуде эрга щвараб хѳал дирги гъечѳо.
 Хѳалихъатаб дирго нафсгун гъабулѳеб
 Дагѳба бугин, гъудул, мун тѳаса пѳугъа.

**Тѳадегѳанав Аллагъас абулѳеб буго зикрѳоялъул хѳакъалъулъ
 цѳойги аяталда:**

قَالَ تَعَالَى: ﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ﴾ البقرة: ١٥٢

«Нѳожѳа дун рѳхсе, Дие мутѳигѳлъе гѳибадат гъабиял-
 далъун». Свалат-салам лъѳеяв Аварагас абухъе:

لَقَوْلِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ : ((مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ فَقَدْ ذَكَرَ اللَّهَ وَإِنْ قَلَّتْ صَلَاتُهُ وَصِيَامُهُ
 وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَمَنْ عَصَى اللَّهَ فَقَدْ نَسِيَ اللَّهَ وَإِنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ))

«Тѳадегѳанав Аллагъасе мутѳигѳлъун щив вугѳониги, гъев
 кѳола Тѳадегѳанав Аллагъ рѳхсѳолев чи, какал рай, кѳалал
 кѳой, Къуръан цѳали кигѳанго дагъаб бугѳониги. (Гъанибги
 ракѳалде щѳезе гъабизин Аллагъ разилъаев Абубакар
 асхѳабги гѳемерал какал раялдалъун, кѳалал кѳоялдалъун

вахинчІевлѣи жиндир даражаялде). ТІадегіанав Аллагъасде гІасилѣун щив вугониги, гъев ккола Аллагъ кІочарав чи, какал рай, кІалал ккой, Къуръан цІали кигІан гІемерав вугониги».

ХІасил, ТІадегіанав Аллагъасе мутІигІлѣиялъ жанибе бачуна кинабниги гІибадат, лѣикІалщинал гІамалал. «Гъедин ножоца дун рехсани, диеги мутІигІлѣяни, Дица нужги рехсела, ай ножое букІина Дир рахъалдасан кІудияб лѣикІлѣи, цІикІкІараб кири, даражаялдалѣун, мунагъал чуриялдалѣун, сагІадаталѣе гъану рагъиялдалѣун».

ЗИКРОЯЛЪУЛ ТАЙПАБИ

Зикроги букІуна батІа-батІаяб: мацІалѣул зикро – тасбихІ, тагълил гІадаб; КІиабизеги букІуна ракІалѣул зикро – гъеб, кІал-мацІалѣе бутІа гъечІеб, балъгояб, хивалияб зикро буго. Гъаб зикроялде гъорлѣе уна ТІадегіанав Аллагъасул кІодолѣиялѣул, Досул сифатазул, къуват-хІалкІоялѣул, зобал-ракъал, кинабго махлукъат бижиналѣул муракъабазда чІун ракІалѣ тафаккур^[1] гъабиги. Как бай, какилѣ лугбаздалѣун гъарулел гІамалал, гъел горелги, киналго лугбаз гъабулеб гІамалалде черхалѣул зикроян абула. (ТІарикъаталѣул агълоялѣ гъабулеб черхалѣул зикро, ай султІану-зикро, батІаяб буго).

ТІадегіанав Аллагъас «Дица нужги рехсела» абураб рагІиялѣул магІнабиги гъарула батІа-батІайиса, мурад цого бугониги:

[1] Пикро.*

«Ножоца Дун рехсе нужго эркенлѳуда, рахІаталда рукІаго, Дица нужги рехсела ножоде кѳварилѳи-хІал щвараб мехалда», ай ножое комекалѳе ватила;

«Ножоца Дун рехсе тавхІидалдалѳун ва иманал-далѳун, Дица нуж рехсела алжаналдалѳун ва Дун рази-лѳиялдалѳун»;

«Ножоца Дун рехсе ихласалда, Дица нужги рехсела жужахІалдаса цІуниялдалѳун»;

«Ножоца Дун рехсе рахІаздалѳун, Дица нуж рехсела мунагѳал чуриялдалѳун»;

Цебеккунги гІемер рехсараб букІаниги: ТІадегІанав Аллагѳ рехсолев чиясул букІуна лѳабго батІаяб кѳасд. Гѳев чиясул бугони Аллагѳ рехсеялдасан гІицІго дуниял, ай дунялалѳе гІоло гѳеб зикро, Аллагѳ рехсей цІакѳго пайда гѳечІеб букІуна. КІиабилеб: гѳев чиясул кѳасд бугони Аллагѳ рехсеялдалѳун алжан щвеялде яги жужахІалдаса цІуниялде, гѳеб зикро цебеселдаса пайда цІикІкІараблѳун букІуна, ай ажро, кири, алжан щолеблѳун букІуна. Гѳев чиясул кѳасд бугони Аллагѳ рехсеялдалѳун жив вижи-налѳе, Исламалда гІовитІиялѳе, жиндие кѳурал киналниги загѳириял, батІиниял нигІматазе щукру гѳабиялде, ва щибго батІаяб мурад гѳечІого, гІицІго Аллагѳ лѳай, гѳев разилѳи тІалаб гѳабиялде – гѳеб ккола унго-унгояб хІакѳикѳияб Аллагѳ рехсей, ай муѳминзабазул зикро.

ТІадегІанав Аллагѳас аяталѳул хадуселдаги абулеб буго: «Ножоца, Дица кѳурал нигІматазе щукруги гѳабе Дие мутІигІлѳиялдалѳун, нуж Дидеги гІасилѳуге, Дир нигІматал жиб жиндие бижинчІеб рахѳалдехун, ай

хІарамаб рахъалдехун сверизе гъариялдалъун (гІелму-лъай букІаниги, черхалъул сахлъи, къуват, гъунар букІаниги, бер, квер, кІал, мацІ гІадал лугбалги, боцІи-мал букІаниги – киналго нигІматал).

Маккаялъул агълоялъ свалат-салам лъеяв Аварагасде абидал ТІадегІанав Аллагъ вукІинги гъесие горони лагълъи бегъулароянги дуца бицунеб хабар уяб батани, хІужа бихъизе гъабеян, гъеб мехалъ рещтІун буго гъаб хадуб бачІунеб аят:

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ
لِّأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ ﴿١١٠﴾ آل عمران: ١٩٠

«ХІакълъунго зобалги ракъалги рижиналъулъ, зобалазда ругел бакъ-моцІ, цІваби жал рижаралдаса нахъе жеде-жедер хехлъиялда рекъон гъезул хъвади, гъаваялдасан хъвадулел накІкІал, ракъалда мугІрул-щобал, рохъал, ахал, хурзал, гъаваялдасан роржун хъвадулел, ракъалдасан рильтъанхъун, лъелъан лъедон хъвадулеб гъаб кинабниги махлукъат, гъитІинлъи-кІудолъиялъул рахъалъ кІиябго хисардулеб сордо-къо, – гъаб киналъулъго буго (ТІадегІанав) Аллагъ цо вукІиналдеги Досул къудраталдеги тІоритІел гъабулеб гІаламат бацІцІадаб, камилаб гІакълодул бетІергъабазе».

ЩИБ ЖО ККОЛЕБ БАЦІЦІАДАБ ГІАКЪЛО

БацІцІадаб гІакълойин абуні: масала, бацІцІадаб цІулакъоялда тІад букІуна лъабго батІаяб хъал, гъеб лъабабго хъалалъ жиб бахчун бугеб хІалалъги гъелде цІулакъо абула, хІакъикъаталдайин абуні, гъеб лъабабго

хъал тІаса нахъе рехун хадуб горони гъеб бацІцІадаб цІулакьо букІунаро. Хъалаздаса бацІцІалъун хадуб гъелде абула цІулакьолялълул ракілан, ай бацІцІадаб цІулакьолян. Гъадаб лъабабго хъалалъ бахчун букІун бугеб хІалалъги цІулакьолялълул ракіалде цІулакьолян абулебго гІадин, батІабатІаял, пайда гъечІел, заралиял, мекъал пикрабигун жобагъобан бугеб хІалалъулъги гІакълоялде гІакълоян абула. Гъел пикрабаздаса бацІцІалъун хадуб гъеб гІакълоялде абула гІакълолялълул ракілан (ядро), ай хІакъикъаталда бацІцІадаб гІакълойилан.

Рехсон цебе араб щинаб, ТІадегІанав Аллагъас бижарабщинаб махлукъат беразда бихъула бугониги, гъеб къабул гъабунгутІи буго гІакъло бацІцІадаб, камилаб букІунгутІиялълул балагъ. ГІакъло бацІцІалъун хадуб инсанасе ТІадегІанав Аллагъ цо вукІинги, Досул кІодолъикъудратги лъайзе батІаяб далилго къварагІинаро, кивего валагъизеги ккеларо, жиндирго вижин, жиндирго черхалълул гІуцІиялълул пикро гъабуниги гІела. Гъедин, ТІадегІанав Аллагъас бижарабщинаб махлукъаталълул пикроги жедеца гъабулел, даимго ТІадегІанав Аллагъги рехсолел гІакълолялълул бетІергъабазе берцинаб, лъикІаб сифаталдалълун рещІІараб буго гъаб хадуб бачІунеб аятги^[1]:

قَالَ تَعَالَى: ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُثُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾

آل عمران: ١٩١ ﴿١٩١﴾

[1] Гъаб аяталълул магІна гъадинги гъабула: «Жодоца как балел рахъун чІунги, гІодор чІунги, регунги. Ай, вахъун чІезе кІолеп гъечІони, гІо-дор чІун, гІодор чІун кІолеп гъечІони, регун. Гъедин банги жодоца как байчІого топарел».

«Гьел гІадамал, жедеца (ТІадеГІанав) Аллагь рехсолел рахъун чІун какилъги, гІодор чІун мажлисалдаги, регун хьибилалдаги, ай даимго, ва гьединго жедеца пикроги гьабулел зобал, ракъал, жаниб бугебщинаб махлукъат бижи-налъул; гьедин фикроги гьабун жедецаги абулел: «Нежер БетІергъан! Гьал зобал, ракъал Дуца гІадада рижарал гьечІо, нежеца Мун вацІцІад гьавула хІикматго гьечІого гІадада гьал зобал-ракъал Дуца рижарал рукІиналдаса, Дуге рекъоларел, батІулал киналниги сифатаздаса. Дуца ниж цІуне гьал зобал-ракъал Дуца гІадада рижинчІел лъаларел, гьелъул пикро гьабуларел гІадамазе букІунеб цІадул гІазабалдаса, ай жужахІалдаса».

Гьедин жедеца даимго Аллагьги рехсолел, Алла-гьасул махлукъаталъул пикроги гьабулел, жужахІалдаса цІунейанги гьарулел, гьал гІадамал ккола дол гІакълоялъул бетІергъаби. ТІадеГІанав Аллагьас кьегі киналго муъ-минзабазе бацІцІадаб гІакълоги, гІибадаталъе тавфикъ-гьунарги, гьареги тафаккуралъул агълолъунги. Амин! Амин! Амин! Я, Мужиб! *يا مجيب*

ТІадеГІанав Аллагьас гІакълоялъул бетІергъабазе гьел реццун берцинаб сифат гьабулелъул, Жинца рижарал зобал-ракъазул, махлукъаталъул пикро гьабулелин горони, Жиндир заталъулъ фикро гьабулелин абичІо, щай горелъул ТІадеГІанав Аллагьасул заталъулъ пикро гьабун инсанасда нахъ гІунтІизе кІоларелъул, гьелдаса нахъчІвана.

Свалат-салам лъеяв Аварагасги абунa:

((تفكروا في الخلق ولا تفكروا في الخالق))

«Ножоца пикро гъабе ГІадеГІанав Аллагъас бижараб махлукъаталъул, Халикъасуль пикро гъабуге», - ян, Аллагъасул заталъуль пикро гъабугеян. Цойги хІадисалдаги абулеб буго:

وفي الحديث : ((تفكر ساعة خير من عبادة ستين سنة))

«ГІадеГІанав Аллагъасул махлукъаталъуль фикро цо саГІаталь гъаби лъикІаб буго лъабкъого сональ гъабураб ГІибадаталдаса», - ян.

قال العارف أبو الحسن الشاذلي قدس سره : ذرة من عمل القلوب خير من مثاقيل الجبال من عمل الأبدان . «الصاوي» ، ص ١٩٢ ، ج ١

АбулхІасан Щазилияси абун буго ﷺ: «Цо заррагІанасеб раКІазул ГІамал, ай пикро гъаби лъикІаб буго мугІрул ГІанасел, чурхдуз гъарулел, ГІамалаздаса», - ян. Цойгияс абуна:

وقيل : الفكرة تذهب الغفلة وتحدث للقلب خشية

«Тафаккураль раКІалдаса гъафлат ине гъабула, Аллагъасдаса хІинкъиги тІаде бачІине гъабула» - ян. Свалат-салам лъеяв Аварагас цойги хІадисалдаги абуна:

قال عليه الصلاة والسلام : ((لا عبادة كالتفكر))

«ГІадеГІанав Аллагъасул махлукъаталъуль фикро гъаби ГІадаб ГІибадат гъечІо», - ян.

Цойги хІадисалда абулеб буго:

وفي الحديث : ((من أحب أن يرتع في رياض الجنة فليكثر ذكر الله))

«Шив чи вугониги жиндие бокъун алжаналъул ахазда жанив рахІаталда вукІине, гъев чияс цІикІине гъабе Аллагъ рехсей». Аллагъ жинда разилъаяй ГІаишати хъе гъалмагъ-забигун цадахъ зияраталъ арав Ибну-ГІумарица ﷺ гъелде абун буго свалат-салам лъеяв Аварагасдасан бихъараб бищунго гІажайбаб жо бицеян. ГІаишатица ﷺ гІодилаго абун буго гІажайбаб горев жого щиб букІараб Аварагасу-лилан ва бищун буго: «Диде эрга бугеб цо сордоялъ дихъе вачІана свалат-салам лъеяв Авараг, дир босадеги лъугъана, нижер черхги цуцада гъвана, цинги абун диде: «Я, ГІаишат! Дуца дие изно къеларищ тІадеги вахъун ТІадегІанав Аллагъасе гІибадат гъабизе?» - ян. Дицаги абун: «Валлагъи, дуда аскІуб дие цІакъ бокъила, бугониги дица дие изно къуна - ян. Гъев мехалда, тІадеги вахъун каки чурана ва рогъинегІан ТІадегІанав Аллагъасда цеве вахъунги чІун гІодана, магІоялъ чІабар биччизегІан. Рогъалил какги ахІун вачІана Билал ﷺ. Расул ﷺ гІодила ватидал гъес абун: «Я, Аллагъасул Расул! Мун щай гІодулев, дур цере аралги хадур рачІунелги мунагъалги чурун ругелъул?» – илан.

Гъев мехалда свалат-салам лъеяв Аварагас абун:

((يا بلال أفلا أكون عبدا شكورا وما لي لا أبكي وقد أنزلت علي الليلة: ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ إلى قوله: ﴿فَقَنَّا عَذَابَ النَّارِ﴾ ويل لمن قرأها ولم يتفكر بها))

«Я, Билал! Дун вукІине ккеларищ нигІматазе щукру гъабулев лагълъун. Дун гІодичІого кин вукІинев, ноль дихъе рещтІана гъаб аят», – иланги абун, цІалана (цебе рехсараб) зобал-ракъазул пикро гъабиялъул хІакъалъулъ бугеб аят ва абун: «ЖужахІалъул кІкІал буго гъаб аятги цІаларав, гъелъул пикроги гъабичІев чиясе» - ян».

Тафаккур, ай рақІалъ ТІадегіанав Аллағъасул махлукъа-
талъул пикро гъаби, лугбаз гъабулеб гІамалалдаса хирияб
буго кІиго жоялъе гІоло:

☑ **ТІоцобисеб** – тафаккуралдалъун лагъ щола Алла-
гъасде, лугбаз гъабулеб гІамалалгІин абуні щевезе гъа-
вуларо, кигІан ТІадегіанаб бугониги ажро-кири, ай
даража-макъамалде горони. КІиялдаго гъоркъоб кигІан
кІудияб батІалгІиха гъечІо. Ханасул хъаладухъе щолєб
гІамалалдаса досул хІужраялъуве щолєв гІамал лгІикІаб
букІинарищ?

☑ **КІиабилєб гІилла:** рақІалъулги лугбузулги мисал буго
вєхъасулги рєхъадулги гІадаб, гъединго рақІалде абұла
ТІадегіанав Аллағъасул рукъиланги. Аллағъасул рукъ-
лгІунги лугбузул вєхългІунги букІун хадуб рақІ луг-
баздаса хирияб букІинарищха. Цинги рақІалъул гІамал
лугбазул гІамалалдаса хирияб кинха букІинареб?

АЛЛАГЪ ЧІОЛЕБ РУКЪ

وأوحى الله تعالى إلى داود عليه السلام فقال : يا داود فرغ لي بيتا أسكن فيه . قال : يا رب
أنت منزّه عن البيوت . قال: فرغ لي قلبك

ТІадегіанав Аллағъас, Давуд Аварагасде ﷺ вахІю
рещтІун, абун буго: «Я, Давуд! Дие жанив чІезе, чІобого
гъабун, рукъ къачІай», – ан. Давудица ﷺ жаваб гъабун буго:
«Я, БетІергъан! Мун рукъзабахъ чІєялдаса вацІцІадав
уго», - ян, рукъзабахъ чІолєв чи БетІергъан горєлгІулха.
Цинги абун буго БетІергъанас Давудиде ﷺ «Дуца Дие
дурго рақІ къачІай, Дун горєб щинаб жоялдаса бацІцІадги
гъабун», – илан. РақІ бацІцІад гъабулеб дару-дарманги

Аллагъ гІемер рехсей, зикро буго, Свалат-салам лъеяв Аварагас абурабго гІадин:

كما قال عليه الصلاة والسلام : ((إن لكل شيء صقالة وإن صقالة القلوب ذكر الله))

«Щибаб жо бацІцІад гъабулеб цо-цо алат букІуна, ракІал рацІцІад гъари зикроялдалъун букІуна», - ян. КигІан хирияб букІаниги, гІицІго ракІалъ тафаккурги гъабун, ТІадегІанав Аллагъас лъурал шаригІаталъул арканал, лугбаз гъабулеб гІамал тунги тІораларел, тафаккурги гъечІого лугбаз гъабулеб гІамалалда цадахъ рекІел хІузурги гъечІого загъиралда тІорайзе гъарулел арканазги гІей гъабулареб. ТІоцобе диегоги хадуб киналго муъминза-базегі кьегі ТІадегІанав Аллагъас тавфикъ шаригІаталъул арканал тІорайзаризегі тІарикъаталъул адабал цІунизегі.

ЗИКРО БАЧУНЕБ КЪАГИДА

واعلم أن الآية تدل على جواز ذكر الله تعالى قائما ولذا قال المشائخ ولا بأس أن يقوم ترويحاً لقلوبهم ولا يتحركوا في ذلك ولا يستظهروا بحال ليس عندهم منه حقيقة والحاصل أن التوحيد إذا قرن بالآداب ليس له وضع مخصوص يجوز قائما وقاعدا ومضطجعا . «روح البيان» ، ج ٢ ، ص ١٤٧

Рехсараб аяталъ тІоритІел гъабулеб буго рахъун чІунги ТІадегІанав Аллагъ рехсезе, зикро бачине бегъиялде. Гьединлъидал машайихзабазги абунa: «Рахъун чІун зикро бачине бегъила, бачунеб хІалалъуль жедер рагъa-ракари гъечІого, ва хІакъикъаталда жеделъго гъечІел хІалал загъир гъаризегі лъугъинчІого».

ХІасил, зикро бачине бегъунгутІи гъечІо, адабал
 цІунигун цадахъ бугони, вахъун чІунги, гІодов чІунги, ве-
 гунги. Зикро бачунев чи мурид вугони, остарас манлъараб
 зикро манлъухъе бачина. Мурид горев, жиндир остар
 гъечІев чи вугони, гъесие риялда хІинкъи бугони, балъго
 бачин лъикІаб буго, риялда хІинкъи гъечІони, гъаракъ
 борхун бачинеги бегъула, жиги лъикІабцин букІина. Щаян
 абуні, рагІарал гІадамазул гІенеккаразеги баракат швела,
 цогидал, рухІчІаголъи бугониги, рухІго гъечІел жама-
 датал ругониги, зикро рагІарабциналъ къиямасеб къоялъ
 нугІлъиги гъабила, ай зикро бачиналъе. Киниги рияъ, хасго
 ниль гІадал гІадамазда, лъайзе захІматаб, цІакъго балъгояб
 жо буго, гъелдеги кантІичІого гІеларо. Амма зикро, бачине
 хІалкъаялда данделъараб жамагІат, къокъа бугони, гъезие
 зикро гъаракъги борхун, цадахъ цо чияс гІадин къуваталда
 бачине рекъараб буго. КъвакІараб букІиналъ гамачІ къу-
 ваталда къабун горони бекун бачІунарелъул, гъединго
 гамачІалдасаги къвакІарал ра-кІазе асар гъедин бачараб
 зикроялъул цІикІкІун букІуна.

وأما المتصلفون المتكلفون فحركاتهم وأفعالهم من عند أنفسهم وقد نهى المشايخ في
 كتبهم عن أمثال هؤلاء وأفعالهم وأقوالهم فعلى العاقل أن يراعي الأدب والأطوار
 ولا ينفك لحظة عن ذكر الملك الغفار

Ва амма зикро бачунеб хІалалъулъ хІакъикъаталда
 жеделъго гъечІел хІалал загъир гъаризе лъугъунел,
 кІичІардулел, чІварчІвадулел гІадамазул къагІидабийин
 абуні, машаихзабаз жедер тІахъазда жанир нахъ чІван
 руго. Гъез гъабулелдаги бицунелдаги нахъ рильлъинчІого
 гІакъилав чияс жигар бахъе абе. Адабалги цІунун даимго
 зикроялда вукІине тавфикъ РахІманас къеги.

КЪУРЪАН ЦІАЛИЯЛЪУЛ ХИРАЛЪИ

Цойгиги аяталда абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ابْتَغِ الصَّلَاةَ
تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

العنكبوت: ٤٥ ﴿٤٥﴾

«Дуца цІале, ва гъав МухІаммад Авараг (ﷺ), дуде рещІараб Къуръан Диде гІагарлъизе». Ай, гъеб цІалиялдалъун дудаги дур умматалдаги гъелъул маГІна-
мурад бичІчІизе, ахІкамал лъан гъелда гІамал гъабизе,
лъикІал, берцинал адабалги хириял ахлакълалги^[1] лъайзе,
гъелги цІунизе. Аллагъ разилъаяв ГІумар асхІабасухъе
вачун вачІун вуго цо цІогъор квер къотІизе, гъес
гъикълун буго: «Дир койр щай къотІулеб?» - абун. ГІумар
асхІабас гъасие жаваб гъабун буго: «ТІадеГІанав Алла-
гъасул калам Къуръаналъул хІукмуялда рекълон къотІула
буго», - ян. Цинги цІогъорас абун буго гъеб хІукму, ай
аят дие цІалеян. ЦІалун буго гъасие цІогъорасул квер
къотІиялълул хІакълълъл рещІараб аят. Гъеб мехалда
цІогъорас абун буго: «Валлагъи, дида гъеб аят раГІун
букІараб ани, дица бикълize букІинчІо», - ян. РаГІизе тІалаб
гъабунгутІиялълул гІайиб досда тІаса кколларелълул, кверги
къотІун буго. Рамазан моцІалъ таравихІал жамаГІатгун
рай суннатабълун гъабурабго гІадамазда Къуръан раГІизе
гІоло буго. Къуръан-хІадисги цІаличІони, цІалулезухъги
гІенеккичІони, хІалал-хІарамги, бегъулеб-бегъуларебги,
лъикІаб-квешабги кин лъалеб? ЛъангутІи къабул гъабизе

[1] ТІабигІатал.*

кканиги шартІ букІунелъул. Дов цІогъорас гІадин, «Дида лъайчІо», - ян абураб рагІи гІузрулъунги кинха чІелеб? Бусурбабилъунги рукІун, тІохде балеб цІадалъулгІан дин-Исламалъул ургълги гьечІого хъвадулелги ругони?

Гъедин иш бугелъул, хириял бусурбаби, ножоца ножорго гІумро гІадада беччайге, ножорго наслабиги гІадада хойзе тоге. Ругъун гъаре гъл как-кІалалда, цІализе гъабе Къуръан, ругъун гъаре Исламияб тарбияталда. Гъеб кинабго щолеб бакІ, асло - мадраса буго, гъаре лъимал гъенир цІализе. Гълъулъ горони гьечІо нелъеги нелъер наслабазегі дунялалъулги ахираталъулги сагІадат.

Аяталъул хадуселдаги абубеб буго ТІадегІанав Аллагъас: «Дуца какги бай щибаб гІужда, арканал, шурутІал тІорайзе гъарун, хІузур-хушугІалда камил гъабун, хІакълъунго какалъ нахъ чІвала къабихІал, квешалщинал пишабаздаса. ТІадегІанав Аллагъас нуж рехсей гІибадат-гІамалалда данд битІун ажро-кири къеялдалъун (гъебги анцІогоялдаса бахъараб анкънустоялде щвезегІан, жигиги Жиндаго горони гІорхъи лъаларебгІан цІикІунги) тІадегІанаб, хирияб буго ножоца Аллагъ рехсеялдаса». Кинин абуні, нелъеца Аллагъ рехсей цо гІилаялда хурхараб букІуна. Масала, цояз – алжан щвеялъе, жужахІалдаса цІуниялъе гІоло, цойгяз – тІадегІанал даражаби-макъамалде рахине гІоло, ва бищунго беццараб, бацІцІадаб - гІицІго Аллагъ разилъиялъе гІолониги. ТІадегІанав Аллагъас нилъ рехсейин абуні, кинаб букІаниги гІиллаялда хурхараб гороб, Жиндирго рахІмат-цІобалдалъун букІуна. Диналъул хІубилъун жиб бугониги, какалъе заман чІезе гъабун буго, ай гъеб байзе бегъулареб заман букІуна, зикроян абуні, ай Аллагъ рехсей, гълъие гъукъараб заманго гьечІелъул, гъабги гІураб хІужа буго зикроялъул хиралъиялъе.

«ТІадеГІанав Аллагъ, чІаго рукІаго, ножоца гъабулеб лъикІаб-квешаб кинабго гІамал лъалев ва ахираталда, гьел гІамалал рихъун, лъикІалдалъун – лъикІаб, квешалдалъун – квешаб жаза гъабулевги вуго». Рехсараб аяталъулъ хитІаб свалат-салам лъеяв Аварагасде бугониги, мурад – тІолабго уммат буго.

وعن علي عليه السلام : من قرأ القرآن وهو قائم في الصلاة كان له بكل حرف مائة حسنة ومن قرأها وهو جالس في الصلاة فله بكل حرف خمسون حسنة ومن قرأها في غير الصلاة وعلى وضوء فخمس وعشرون حسنة ومن قرأها على غير وضوء فعشر حسنات

Аллагъ разилгъаяв ГІали асхІабасдасан бицана: «Щив чи вугониги вахъун чІун какиль жинца Къуръан цІалун, гьесие буго щибаб хІарп рикІкІун нусго кири. Щив чи вугониги жинца гІодов чІун какиль Къуръан цІалун, гьесие буго кІикъоялда анцІго кири щибаб хІарп рикІкІун. Щив чи вугониги жинца Къуръан цІалун каки чуриялда, ай какиль гъечІев хІалалъ, гьесие буго щибаб хІарп рикІкІун къоло щуго кири. Щив чи вугониги жинца Къуръан цІалун какичури гъечІого, гьесие буго щибаб хІарп рикІкІун анцІго кири».

ويستحب لقارئ القرآن في المصحف أن يجهر بقراءة ويضع يده على الآية يتبعها فيأخذ اللسان حظه من الرفع ويأخذ البصر حظه من النظر واليد حظه من المس

Къуръан цІалулев чиясе суннатаб буго гъаракъ загъир гъабун цІализе, цІалулеб мехалда тІасан квер бачинеги. ЦІалиялбул гъаракъ загъир гъабиялдалъун, ай гъаркъидалъун мацІалъеги, балагъиялдалъун беразеги, Къуръаналда хъваялдалъун квералъеги кириялбул бутІа щвезе. Ай, балагъулеб бер, бегъулеб квер, кІалгъараб мацІ хІарамаб рахъалде руссине гъариялдалъун мунагъ букІунеб гІадин, лъикІаб рахъалде руссине гъариялдалъун кириги

букІуна. Как балеv чиги квешлїиялдаса гьелъ нахъе чІвалев гьечІони, гьєб букІуна гІаламатлъун гьесул как къабуллъунгутІиялъе.

Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго:

وفي الحديث : ((من لم تنهه صلاته عن الفحشاء والمنكر لم يزدد من الله إلا بعدا))

«Щив чи вугониги жив какалъ къабихІал, мункарал пишабаздаса нахъ чІвайчІого, гьєб как гьесие балагьалье букІуна, ТІадегІанав Аллагьасде гІагарлїиялълул бакІалда Досдаса ричІалгїиялъе сабаблъунги ккола». Амма ан-саразул цо гІолохъанчи вукІун вуго къол щуябго как свалат-салам лъеяв Аварагасда хадуб жамагІатгун балеv, гьелдаго цадахъ къабихІал пишабаздасаги вуссунарев. Гьесул хІакъалълълъ жинде бицен гьабидал, свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Хадусанниги гьєв квешлїиялдаса какалъ нахъ чІвайзе вуго» - ян. Заманго инчІого гьєв гІолохъанчи тавбоги гьабун, квешалщинал гІамалалги тун, вуссун вуго. ХІасил, ТІадегІанав Аллагьасе гІоло балеvлълун вугони, дагъ-дагъккун гьєв чи лъикІаб рахъал-дехун какалъ цІайчІого теларо, тавфикъ Аллагьас къеги.

МУНАГЪАЗЕ КАФАРАТ

Цойги аяталда абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ

السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلَّذِينَ كَرِهُوا﴾ ﴿١١٤﴾ هود: ١١٤

ХитІаб Аварагасде ۞, мурад уммат: «Дуца какал рай, ай цере рехсохъе камилго, кѡоялъул КІиябго тІарафалъулъ, ай рогъалилги, къалъулги, бакъанилги, сардил цо бутІаялъулъги, ай маркІачІул ва богол. ХІакълъунго лъикІал гІамалаз, хассго какалъ рахчула квешал гІамалал, ай гІисинал мунагъал, чІахІиял мунагъал гъаричІебгІан заманаялъ. Цере рехсон арал, истикъаматалда чІезе ккей, какал тІуритІизе ккей, – гъеб кинабго вагІза буго тІадегІанав Аллагъасул гІазабалдаса хІинкъулев, ажрокириялде хъулги лъолеу, жинца вагІза къабул гъабулев чиясе». Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго:

وفي الحديث : ((الصلوات الخمس والجمعة إلى الجمعة ورمضان إلى رمضان مكفرات لما بينهن إذا اجتنب الكبائر))

«Паризаял каказул щибаб как тІаде кирил гІуж бачІинегІан, рузман тІаде рузманаде щвезегІан, Рамазан моцІ тІаде Рамазан бачІинегІан, чІахІиял мунагъаздаса ричІад вугевгІан заманаялъ, гІисинал мунагъазе кафаратлъун букІуна, ай гъездалъун гІазабалде ккей тІаса уна».

Рехсараб аят рещтІиналъе сабабин абун: Ансаразул цо чи вукІун вуго чамарсак бичулев, гъесухъе ячІун йиги цо чІужугІадан гъеб бичун босизе. Гъас, гъелдехун ракІги цІан, гъалдаса лъикІаб чамарсак рокъоб жаниб бугоянги абун, гъей гІадан жание ячун йиги ва квер бегъун буго. Цинги гъей гІадамалъ, мун Аллагъасдаса хІинкъа - ян абидал, ракІалдаги бухІун, гІодилаго ун вуго Аллагъ разилъаяв Абу-бакар асхІабасухъе, бицун буго жиндихъаго ккараб хатІаги. Цинги дос абун буго: Дуего жаниб гъебги те, гІадамасдеги бицунге, тавбоги гъабе - ян. Гъелда гІей гъабичІого, гъас инеги ун гъебго хІалалъ бицун буго ГІумар асхІабасде ۞. Досги манлъун буго гъасде Абубакар асхІабасго гІадин ۞.

Гьелдаги хІалхъечІого, свалат-салам лъеяв Аварагасухъеги ун, досиеги бицун буго. Цинги Авараг 𐤀𐤎𐤏: «ТІадеГІанав Аллагъасул нухалда гъазаваталда вугев чиясе хиянат гъабун буго дуца» - ян гъасдеги абун, бетІерги гІодобе къулун, гІенеккун чІун вуго. Хадуб абун буго: «Дуца гъеб балъго те, гІадамаздеги бицунге, ТІадеГІанав Аллагъасул амро бачІинегІан чІа» - ян. Бакъанил какда хадуб, себе рехсараб аятги рещтІун, Расулас 𐤀𐤎𐤏 гъикъун буго гъев чиясде: «Дуца гъаб бакъанил как нежеда цадахъ банищ?» – абун, банилан гъас абидал, абун буго: «Мун тІад вусса, ай рокъове а, гъаб бакъанил как дудасан ккараб мунагъалъе кафарат буго», - ян. Цинги аскІор рукІарал асхІабзабаз абун буго: «Я, Бишасул Расул! Гъеб хІукму гъав чиясда хассабищ, яги киназего гІаммабищ?» – абун. Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Киназего гІаммаб буго» - ян.

Рехсараб аяталдасан нелъеда бичІчІизе ккола, лъи-кІал гІамалал гъариялдалъун чурулел ругони, мунагъал гъаризе бегъилаян горев, ккун хадуб мунагъал чуриялъе лъикІаб гІамал, хассго как, ТІадеГІанав Аллагъас нелъее рахІматлъун къун букІин. Гъабулеб лъикІаб гІамалги, мунагъалъе кафаратлъун чІолеб, ширкалдаса бацІцІадаб букІине кколебги кІочон бегъиларо. Масала: фарзцин тІаса кколареб хІалалда бараб бугони, как мунагъалъе кафаратлъун кин чІелеб?

Цойги хал гъабун бихъе ТІадеГІанав Аллагъ жедеда разилъаяв кІиявго кІудияв асхІабас ва свалат-салам лъеяв Аварагас дов чиясде манлъун бугеб куц жиндасан ккараб мунагъ балъго гъабейн. ГІакъло бугев чиясе рекъола жиндасан ккараб кинаб букІаниги мунагъ, жагъилал гІадамазул гІадат билълъухъе, кІудияб гъунар жиндидасан ккараб гІадин, цойгиязе гъуршичІого, балъго тезе. МаслахІаталъе бицунев бугони, гъеб иш батІаяб буго.

РУЧЧАБАЗ РЕТИНЕ ККОЛЕБ РАТІЛИЛ ХІАКЪАЛЪУЛЬ РЕШТІАРАБ АЯТ

Ниль жиги руччабазул хІакъалъуль бугеб бабалъульго ругелъул, цойги аят, гъезул хІакъалъуль бугеб:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ قُلُوبًا لَّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِيكَ عَلَيْهِنَّ
مِنْ جُلَيْبِهِنَّ ذَلِكِ أَذْنَى أَنْ يُعْرِفَنَّ فَلَا يُؤْذِنَنَّ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

﴿الأحزاب: ٥٩﴾

Аят рещтІиналъе сабабин абуні: Мадинаялда жедерго хъулухъаль къватІире рахъарал руччабазе мунафикъзабаз инжилъи гъабулеб букІана гъел зинаялде ахІиялдалъун. Амма гъел мунафикъаз тІалаб гъарулаан, хІурратал^[1] горел, гІицІго гъаравашал. РатІлил къагІида цохІо букІун, гъаравашалги хІурраталги ратІа рахъизе лъангутІиялъ, гъаравашалин ккун, мунафикъзаби цо-цо хІурратаздеги кІалъан кколел рукІана. Гъелъул хІакъалъуль хІурратаз свалат-салам лъеяв Аварагасде гІарз гъабун буго. Гъеб мехаль рещтІун буго рехсараб аят:

«Дуца абе, ва гъав МухІаммад авараг, дурго руччабаздеги дурго ясаздеги ва муъминзабазул руччабаздеги, хІажат ккун къватІире рахъунел ругони, жедеца рахчизе гъареян жедер бутІрул ва цояб бер хутІун гъормалги. Гъеб бищунго гІагараб ва рекъараб буго гъел гъаравашаздаса ратІа рахъизе лъаялъе, цинги жедее мунафикъзабаздасан заралги щунгутІизе. (ТІадегІанав) Аллагъ цебеккун бутІрул,

[1] Озденап руччаби*.

гьормал рахчиЧого хъвадиялдаса тІаса лъугъарав ва жедеес
маслахІатабщинаб гъабун, гурхІулев вуго».

ХІасил, цебе заманалда руччаби жедер хъулухъаль
къватІире рахъунел рукІун руго сардилъ. ЦІакъго рес
къотІун къад рахъине ккани, чІухІараб гореб, гІадатияб,
басрияб ретІелги ретІун рахъунелги рукІун руго. Рехсараб
хІалалда горони къватІире рахъунгутІиялдасан букІараб
мурадги доб заманалда руччабазул – бихъиназда жалги,
жедеда бихъиналги рихъиялдаса цІуни букІана, гьелъул
кинабго рахъалъан кІиязего маслахІат букІиналъе гІоло.
Цере аразул нухде рачІине ТІадегІанав Аллагъас кантІизе
гъареги руччаби.

БЕРЦИНГО РЕТИА-КЪАН РУЧЧАБИ КЪВАТИРЕ РАХЪИН

فمن خرجت من بيتها متعظرا متبرجة أي مظهرة زينتها ومحاسنها للرجال فإن
عليها ما على الزانية من الوزر

Щий чІужугІадан йигониги рокъоса къватІие яхъун бер-
цинаб махІги гъабун, тІадагъго, чІухІараб ретІелги ретІун,
жиндир берцинлъи бихъиназе загьир гъабурай, гьелъие
буго зина гъабуралда бащадаб мунагъ.

ЛъикІай чІужугІадамалъул гІаламатин абун
хІакъикъияб Исламалъул агълоялда аскІоб: Гъей
чІужугІадамалъул берцинлъи буго ТІадегІанав Алла-
гъасдаса хІинкъарай йикІин. Бечелъиги буго гьелъул
ТІадегІанав Аллагъас къуралда гІей гъабун, гьелда раз-
илъун чІолей йикІин. Гьелъул къачІайги буго «гІифат»,
ай къабихІаб пишаялдаса, тІадагъаб хъвадиялдаса
цІунарай йикІин. Аби буго чІужугІадамалъул мисал буго

маккил тІинчІалъулилан. Ай, маккил тІинчІ куркъбал гъечІолъиялъ рукІниб жаниб чІаниги, куркъбал рижа-рабго боржун унеб гІадин, чІужугІадамги бетІергъанчияс чІухІараб ретІелги босун къачІарайго къватІие унила, ай ретІел гІадамазда бихъизе гъабизе.

وفي الحديث : ((من فاكه امرأة لم يحل له ولا يملكها حبس بكل كلمة ألف عام في النار ومن التزم امرأة حراما)) أي اعتنقها ((قرن مع الشيطان في سلسلة ثم يأمر به إلى النار))

Свалат-салам лъеяв Аварагас абуна: «Щив чи вугониги жиндие хІалаллъуларей, ай жиндирго хъизан яги гъараваш горей, чІужугІадамалъулгун махсаро-хочІалъул хабар бицун, гъев чи ккола жужахІалда жанив щибаб калима рикІкІун^[1] азарго сональ. Гъединго жиндие хІарамай чІужугІадамалда^[2] къунчарав чи, щайтІаналда къунчизеги гъавун, маххул рахъасги бан, вехъерхъун рехула жужахІалъуве».

Гъанжи хал гъабе Исламалъ чІужугІадамалъул гъабулеб къадро, къимат, хІурмат бихъизе. Къиматаб хазина халкъалда цебе рехун букІунеб гІадат гъечІо, гъелъул гІаксалда, жиб букІине кколеб бакІалдаги лъун, цІунун букІуна. Гъединал къимат бугел рукІиналъ горищ гъел руччабазде абула бугеб: «Нуж, къварагІел ккун, рес къотІун горони, къватІире хъвадичІого рокъор чІа, ножоца ножорго берцинлъиги загъир гъабуге, бегъулеб бакІаль горони; ножоца ножорго къадро-къиматги цІунеян. Ва гъединго горищ бихъиназдаги тІад гъабун бугеб руччаби, ретІинеге къун, кванайзеге къун, хІажатабщинаб, хІатта

[1] Гъейгун кІалъараб щибаб рагІи рикІкІун*.

[2] Ай, чияр чІужугІадамалда*.

цаби рикіize гІучІалде гІунтІун, кинабго ресалда рекъон хІажатабщинабги чІезе гъабун, рокъор хьихьи. Масала: квана-гъекъезеги кьун, хІалтІиги манлъичІого, щибго жоялъул ургъелги жедеда ккезе течІого рокъор хьихьиялдасаги кІудияб кІодо гъари руччабазе цойги кинха букІунеб? Цебе рехсохъе, ТІадегІанав Аллагъас Жиндир Аварагзаби, вализаби, щайихзаби, гІалимзаби, свалихІунал жедеда ургъир раччизе гъари – гъабги гІун гъечІищ руччаби кІодо гъариялъе мисаллъун. КъватІиреги реччайчІого, даимго рокъор чІезе гъари – руччабазда зулму ккола-рищан абуні: зулму кколари, гъеб ккола ТІадегІанав Аллагъасул гІадло-низам, Жиндир лагъзадерие лъикІлъи, маслахІаталъе чІезе гъабураб. Ханасул амро-буюрухъ рагІияталъе закон-къанунлъун горищ букІунеб? ТІадегІанав Аллагъас, ханзабазулги Ханас, халкъалъе чІезе гъабураб гІадло-низамалде гІакъилав чияс зулмуян абизе рес букІунаро.

Цереги рехсарал ругониги, мисалал:

ГІабдалзабазул сияхІалда ругел унтараз жедеего бо-кьухъе реччан тани, щибдай гъабила? Гъединго мехтун гІакъло араб заманалдаги гъарула инсанас цо-цо жал, вигъун хадув рахІалдаги бухІулел, живго жиндасагоги не-чолев. Ялъуни гІисинал, лъай гъечІел лъималазе цІакъ бо-кьула лъай батун хадув жал аскІорецин къаларел пишаби хІалтІизе гъаризе. Масала, гъел лъугъуна цІаялде квер бегъизе, эбел-инсуца беччаларо, гъединго гъезие бо-кьула нугун расандизе, гъебги эбел-инсуца бахчула гъездаса. Гъанжи хал гъабе, гІабдалзабазул сияхІалда ругезеги, мех-тарал гІакъло аразеги, гІисинал, лъай гъечІел лъималазеги жедеего бокъарабщинаб гъабизе гъукъиялъуль заралищ бугеб, хайирищ? Хайир гъечІищха! Гъукъиялъул магІна-

мурад – гьадал рокьийищ, рихинищ? Рокьи буго! Гьале гьаб рехсараб мисал буго ТіадеГІанав Аллагьасул гІадло-низам берцин бихьуларел, Исламги бичІІуларел, гьелде дандеги чІарал гІадамазул. Дагьабниги пикро гьабун ургьарав чиясда гьеб гьедин букІин лъайзеги лъала. Мисалалъе восизин ГІали Полосин. Гьадав чиясда Ислам босеян зулму-хІал гьабурав чи щив? Западалдаго машгьурав Англиялъул кІочІохъан Юсуф Ислам, Исламияб динги босун, гьанжи свалат-салам лъеяв Аварагасул мавлидал ахІула вуго. Гьал горелги дагьал гьечІо, жедеца гьабула букІарабги тун, Ислам босаразул къадар. Ислам гьез босиялъе батІаяб гІилла гьечІо, гІицІго хІакъикъияб дин букІин гьезда бичІІи горони. ТіадеГІанав Аллагьас махлукъаталда жанибго бищун хирияздаса гьабураб Адамил зурияталда – руччаби рукІа, бихьинал рукІа, зулму кин гьабулеб, хІайваналдацин зулму гьаби нахъ чІарабги букІаго? Масала, хІайван бакъизе гьабизе, къечезе гьабизе, гьелъул мугьалда баччизе кІолареб гьир лъезе, гьеб бухизе шаригІаталъ хІарам гьабун буго. ХІайваназе ругел гьел хІукъукъал цІуничІони, ТіадеГІанав Аллагьас кьиямасеб кьоялъ бетІергьанчиясдасан кьисасги босула. Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Ножоца хьолеб хІайваналъе рахІат гьабе», - ян. Кинин абун, цо хІайван цоялда себе, гьелда бихьулаго, хьойларо, хьозе бачунеб хІайваналда нус бихьизе теларо. Гьединго хъвелелде себе хІайваналъул шокъробе лъин тІела, ай гьекъезе гьабила, нусги гьеб хьолеб цохІо нухалъ цІан гІолеб къагІидаялда рекІараб букІина. ГьадагІан бацІадаб, битІараб, хІакъаб букІин жедеда лъалеб бугониги, Ислам суризабизе, гьелдехун халкъалъул рокьукълъи бижинабизе тІаде босун купрунифакъалъул агълоялъ гьабулеб хІаракат хІалуцанагІан, лъулъанагІан месед гвангъулеб гІадин, Исламги кьоялдаса кьоялде гьвангъулеб ва гІатІилъулеб буго. Гьеб гьедин

букІинегі ккола, щаян абуні, Ислам насхо гъаби жиндіе
гъечІеб ТІадегІанав Аллагъасул нух бугелъул. Аллагъасул
нухин абуні, кинаб букІанигі къуваталда чІунтизе гъабизе
кІоларо. Гъединлъидал, гІакъилав чияс Исламалъул нух
кквела. Тавфикъ Аллагъас къеги. Амин!

* * * * *

*ЖужахІ тІад гъабулеб гІамалалдаса,
ГІакъил мун ватани, цІунизе ккела.
ЦІадул гІазаб щолєб пиша жибго тун,
Алжаналъубе нух цІєхон лъикІ горищ?*

*Халикъас тІад лъураб налъи дуй гІоло
Лъица, гъудул, къелеб, кьижун мунги чІун?
БекъичІеб мугъалда тІор бижунарин,
ТІаде вахъани, дуй лъикІ букІинарищ?*

*ЛъикІабщинаб дуге бицунеб мехалъ
Бегъиларищ, гъудул, дагъаб гІин байзе,
ВагІза-насихІаталъ бер бахъуларин,
Нахъе къан чІєчІого, вачІа цевегІан.*

*ЧІобого бикъулеб хазиналъидал, –
Халикъасде цере ккуни щиб кверал.
Ккарабщиналдаса тавбо гъабуні,
Гъавайин щвела дуй нуруль-гъидаят.*

*ГъитІинаб лъимадул гІакълоялдаго
ГІолилав хъвадизе рекъон букІинищ?*

*БотІролъа жагъалас беццарабщинаб
Берцин бихъаравги довго ккеларищ?*

Дурго бетІералъул гІакълодул чирахъ
Чияца бакуніщ гвангъизе кколеб?
ЧагІиги киналго цохІо горелъул,
ЛъайчІого бегъилищ ратІа рахъизе?

ХІаида къили лъун, чода гъир къарав
Чанги ахІмакъ вуго гІакъилин чІарав,
ГІарац-меседалъул цІурал чвантаби
Чамас чІехъоларел халаалъуре^[1].

Хайир кколеб базар гъабизе лъалес
Гъоринибги лъунищ жавгъар цІунулеб,
Жагъло бергъун, гІакъло къун батичІони,
Къаруніе малалъ щиб пайда къураб?

ШаргІалъул берцинлги сурун ккеларищ
Сурукъабщиналда гІумро арасе,
Аллагъасул гІадло досий бокъилищ,
Бокъа-бокъаралъуб цІан бачІунареб,

ЦІогъаз веццун цІогъор вацІцІалъуларо,
РацІцІадал чагІазул нугІлги гъечІони.
ЧІегІераб сундукъалъ рагъун горони,
Рагъулареб чанги балъголги буго!

[1] ХІажатханалъуре.*

الباب الخامس

ЩУАБИЛЕБ БЕТІЕР

**Тіадегіанав Аллагъас абулеб буго инсан хира гъавиялгул
хІакъалгул:**

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ
الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾ الإسراء: ٧٠

«ХІакъалгулго Дица Адамил зурят насло хира гъаруна гІакъло, лъай, фагъмо къун, кІалгъайзе – кІал-мацІ, ква-найзе, хъойзе, цогідаб жоялъеги – кверал къун, сифат-сурат берциналгул, хун хадур нажаслгулареллгул гъарун, дунявияб магішат-яшавалъе, ухравияб гІамалалъе бер-цинаб тадбир бугеллгул гъарун. Дица гъел хъвадизеги гъаруна ракъалдасан – варанабазда, чуязда, гІорцІмабазда, хІамузда рекІун, ралъдалъан – гамузда рекІун. Ай, рех-сарал рекІунел жал ва цогідаб ракъалда бугебщинабги жедее мусахар гъабун, ай мутІигІаблгул гъабун. Ва Дица гъезие къуна кинабниги лазатабщинаб нигІмат, ризкъи, жедерго касбоялдалгул батарабги жедер касбоялдалгул батичІебги, гъоцІоги, нахги, рахъги ва гъ.ц. Дица гъел тІадегіанал, тІокІаллгулги гъаруна Дица бижараб мах-лукъаталгул гІемерисездаса».

АЛЛАГЪАС ИНСАН ХИРА ГЪАВИ

ХІасил, Тіадегіанав Аллагъас Адамил лъимал-зурят хира гъабун буго кІиги караматалдалгул: Черха-лгул гІуцІи-вижиналда хурхараб караматалдалгул ва рухІанияб

караматалдалъунги. Рижиналда хурхараб караматалъуль, бусурманав-капурав ватІа гъавичІо-го, кинавниги инсан ващадав вуго: жал хІарщалдасан рижиналдалъун, эбелалъул ургъисан рачІиналдалъун, камилаб сифат-сураталдалъун, ай эбелалъул ургъисан вачІун горони, маймалакалдасан лъугъарав инсан вукІунаро. РухІанияб караматги кІиго батІаяб буго: ГІаммаб ва хассаб. Гъаб рухІанияб гІаммаб караматалъульги кинавниги инсан – бусурманав вукІа – капурав вукІа, ващадав вуго ТІадегІанав Аллагъас Жинцаго рухІги пун, чІаго гъавиялдалъун. (Масала,эбелалда ургъиб лъимада рухІ лъезе гъабулеб лъица? ТІадегІанав Аллагъас. Хвараб лъимер гъабуни, гъеб чІаго гъабизе кІолев тохтор дунялалда жиги вахъанищ? ВахъинчІо). Гъединго ТІадегІанав Аллагъас азалалдаго, ай жал рижинелдего, жедер зарабазде, «Дун ножор БетІергъан гъечІищ?» – абун хитІаб гъабиялдалъун, ва «Вуго Мун нежер БетІергъан» – абун, жедеца мукІурлъун жаваб къеялдалъунги. Гъединго ТІадегІанав Аллагъас Жиндие лагълъи гъабиялдалъун жедехъа къотІи босигун цадахъ, Исламияб фитІраталда жал рижиналдалъунги (масала, жиндир зараялъ Ислам тІаса бищарав лагъ, дунялалде вачІиндал гъелда даимлъунги вугев хІалалъ, Жинца капуравлъун сверизе гъавуни, ТІадегІанав Аллагъасда дагІба лъица балеб? Щив Досдасан дагІбадун бергъинев?

ХІасил, ТІадегІанав Аллагъасул хІалкІола Жиндие бокъараб жо бокъухъе гъабизе, гъелда щибго ишкал гъечІо. Амма ТІадегІанав Аллагъасул гІадат билъараб нух буго Жинца Жиндир махлукъаталда зулму гъабунгутІи, РрахІман, РрахІимги – Досул цІарал руго. ХІасил, цохІониги капурчи гъечІо ТІадегІанав Аллагъас зулму-хІалалдалъун капур гъавурав, жинцаго гъев чияс куфру тІаса бищиялдалъун горони, гъалде кантІичІого гІеларо).

Гъединго рухІанияб гІаммаб караматалдаса ккола жедехъе аварагзаби ритІи, тІахъал рещтІин, жал тавхІидалде, Аллагъ цо гъавиялде ахІи, ахІиялъе жаваб гъабуразе алжаналдалтъун къотІи гъаби, жаваб гъабичІезе жужахІалдалтъун хІинкъи къейи ва БетІергъанас, Жив цо вукІин лъайзе ва Жиндир къудратги бихъизе, мухІканал далаилал, мугІжизатал загъир гъариги.

РухІанияб хассаб караматин абун, гъеб ккола ТІадегІанав Аллагъас Жиндир аварагазабазе къураб авараглъи, русулазе къураб рисалат, вализабазе къураб вилаят, муъминзабазе къураб иман, Ислам, гъидаят, ай битІараб исламияб нухалда тІоритІи. Гъанжиги хал гъабе, ТІадегІанав Аллагъас рехсараб хІалалда, гІакъло къун, гІилмо, лъай къун, кверазе махщел къун, хІайвангІадин течІого, кІалгъалевлтъун гъавун, дуњялалда тІад бугебщинаб къер-къераб нигІмат жиндие гІоло бижун кІодо гъавурав инсан, гъаб киналдасанго пайда босулевлтъунги вукІун, гъелда дандбитІун БетІергъан Аллагъасе гъабулеб щу-круги тун, азалалда жиндасан босараб къотІиги кІочон, гъеб къотІуеги хилифлтъун, дуњялалтъул рокъов куфруялда, ширкалда, гІисян-фискъоялда, живго жинцаго вижарав гІадин хъвадулев вугони, гъесдаса талихІ къосарав чи щив вукІинев?

ТІадегІанав Аллагъасда аскІоб инсанасул хиралтъиян абун:

وقال الكلبى : فضلوا على الخلائق كلهم إلا على طائفة من الملائكة مثل جبريل وميكائيل وإسرافيل وعزرائيل وأشباههم. وقيل : فضلوا على جميع الخلائق وعلى الملائكة كلهم . «الخازن»

Цояс абун, Адамил зурият (ай, зурияталдаса муъминзаби, кафурзаби горо, гъезул ТІадегІанав Аллагъасда

АЛЛАГЪАС ИНСАН СУНДУЕ ВИЖАРАВ

Цойги аяталда абулеб буго ТпадегІанав Аллагъас:

﴿قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾﴾ الذاریات: ۵۶

«Дица женалги гІадамалги рижинчІо Дие гІибадат гѡбеян жедеде амро гѡабизе, жедедасан гІибадат, ай Дие мутІигІлѡи тІалаб гѡабизе, гѡелде жал ахІизе гІоло горони. ТпадегІанав Аллагъас Жиндир лагъзал, ай Адамил зурият, Жив цо гѡавиялде ва гІибадат гѡабиялдалѡун Жиндие мутІигІлѡиялде ахІизеги ахІана, жедедасан гѡеб тІалабги гѡабуна, аварагзаби ритІун ва тІахъал рещтІун. ГІибадаталѡе рижун рукІаралани, ай амро гѡабизе тІалаб гѡабизе горел, Адамил лѡималазул инсан ТпадегІанав Аллагъасде гІасилѡилароан».

Ялѡуни аяталѡул магІна: «Дица жал рижинчІо жедеда Дун лѡайзе гІоло горони». Ялѡуни, «Дица рижинчІо женаздасанги инсаздасанги муѡминал, Дие лагълѡи гѡабизе горони», ай аят муѡминзабада хасс гѡабун. Ялѡуни, «Дица рижинчІо женазулги инсазулги сугІадаал - Дие лагълѡи гѡабизе, ашкѡиял - Диде гІасилѡизе горони».

Рехсарал магІнабазул магІна-мурад цо буго, батІа-батІаяб магІнаян ккезе жо гѡаниб гѡечІо. ХІасил, инсан вижун вуго таклиф тІадавлѡунги гѡавун, бокъараб рахъ тІаса бищизе эхтиярги кѡун. Цебеги бицун араб буго, ТпадегІанав Аллагъас хІал гѡабун лагъ купруялде ялѡуни Исламалде вачунаро. Киниги:

لولا الحمقى لخربت الدنيا

АхІмакъзаби рукІинчІелани, дуниял хараблъиладанилан
абухъего, азалалда зарабаз тІаса бишараб горони, дуня-
лалда инсанас гябуларо.

Хадусеб аяталдаги абублеб буго:

﴿ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ﴾ قوله تعالى ﴿ يُطْعِمُونَ ﴾ وأصله أن
يطعموني . «روح البيان» . وإِنَّمَا أَسْنَدُ الْإِطْعَامَ إِلَى نَفْسِهِ لِأَنَّ الْخَلْقَ كُلَّهُمْ عِيَالُ اللَّهِ
وَمَنْ أَطْعَمَ عِيَالَهُ فَقَدْ أَطْعَمَهُ . «الخازن» ، ص ١٨٦ ، ج ٤

«Дица гьел рижинчІо жедеего ялъуни цойгиязе ризкъи
балагъи тІад гябун, Дица гьездасан комекги тІалаб гя-
буларо жедеегониги цойгидазениги ризкъи къеялъе.
Гьел машгъуллъе абе жал жиндие рижараб жоялда, ай
гІибадаталда». ХІасил, ТІадегІанав Аллагъас баян гя-
булеб буго Жиндир тІадегІанлъи. Дунялалъул ханзабаз,
рагІияталдасан батІа-батІаял мурадал тІалаб гьарун, гьел
хІалтІизе гьарун, пайда босулеб гІадин, Жив Жиндир лагъ-
задерил сундул рахъалъан бугониги комекалде, гьездасан
щиб бугониги тІалаб гябиялде Жив хІажатав гьечІолъи
бициналдалъун.

Хадусеб аяталдаги абублеб буго ТіадегІанав Аллагъас:

قَالَ تَعَالَى: ﴿ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴾ الذاریات: ٥٨

«ХІакълъунго, ТІадегІанав Аллагъ кинабниги халкъалъе
ризкъи къолев, Жиндир къуват камилав, кутакав, афгІалал
рильгъанхъизе гьариялъуль Жиндие захІмалъи, Жив го-
ресде хІажалъи гьечІев вуго». Раззакъ абула жинца ризкъи
бижулев, ай батизе гябулев, гьеб ризкъи жедее бижараб

махлукъатги жинца бижарав, батизе гъабурав, гъезухъе ризкъиги жинца щевезе гъабулев, гъеб щевезе гъабиялъе сабабалги жинца рижарав, рекъезе гъарулесде. Гъал рехсарал сифатал жиндилъ ругев, гъедагІан гучав, къуватав щивха кколев. Гъев ккола ТІадегІанав Аллагъ, горев ватани, лъицаха рижарал гъал зобал-ракъал, жааниб бугебщинаб махлукъат? ТІабигІаталъул гІуцІи бугоян абун, гъеб тІабигІат щиб жо кколеб, гъеб лъица бижараб? Гъеб бижаравги вукІине ккелагури цо санигІ, ай конструктор. ГІуцІарав чиго гъечІого, жибго жиндасан кинаб букІаниги бижулеб жо букІарабани, материалистал, нелъеда цониги машина, трактор, самолетал ва цогидаб техника авлахъалде бан батилаан.

ТІадегІанав Аллагъас Адам авараг  хІаршалдасанги гъавун, Жинцаго рухІги пун, чІагояв инсан лъугъине гъавуна, гъесул хъабалухъ гІучІалдасан ХІаваги йижана. Эменго гъечІого ПІаса аварагги  вижана. Ножоцаги щайха, ТІадегІанав Аллагъасдаги Досул къудраталдаги дагІба балел, дов Адам, ХІава, ПІаса  гІадин, цохІониги инсан вижунарев, пун ножоцаго чорхолъе рухІгун? Ялъуни маймалакалъулгІаги щай лъугъине гъавуларев цо камилав, гІакъилав инсан, инсан маймалакалдасан вижанин дагІба балел? ХІасил, нуж щай холел, гъадагІан ножоего берцинаб, гІатІидаб дунялги тун? Лъица нуж хойзе гъарула ругел, щай гъанирго чІоларел, хабалъе лъугъинчІого?

Ва гІадамал, нуж кантІе, нилъ гІакъло-лъайги бугел гІадамаллъун ратани, нелъеда нилъго рижарав БетІергъан Аллагъ лъайзе ккола. Гъесиеге Гъесул Аварагасеги  мутІигІлъизеги ккола. Нилъги мутІигІ гъарун, рагІияталъухъа, дунялалъул ханзабаз гІадин, нелъеда гІад налогал лъолев, нелъедасан комекалде хІажатавлъунги гъечІев БетІергъан Аллагъ. МутІигІлъани – Дов рази-лъиги ажро-

кириги, гІасилъани – Досул щин бахъинги гІазаб-гІакъобаги нелъеего буго, ниль гьалдеги кантІизе ккеларищ?

Ризкъиגי букІуна кІиго батІаяб: загъирияб, чурхдузе къутлъун кколеб, ва батІинияб, ракІазе щолеб, Аллагъ лъаялда хурхарал гІулумал, бецІлъабазул пардавалги ракІаздаса ун, гъайбиял умуразда, къокъго абуні ладуніяб гІилмоялда нахърегІи гІадаб. Загъирияб, чурхдузе бугеб ризкъи жиндир пайда заманалъулаб, – дагъаб жолъун ккола, батІинияб ризкъийин абуні, цІакъго хирияб, инсан малаикзабаздаса хириявлъун лъугъине ккани, гьечІого чара гьечІеблъун ккола, гьелъул хІасилги – тІаса ийин гьечІеб, даимаб чІаголъи щойи буго.

ТІадегІанав Аллагъасул «Раззакъ» абураб исму-сифаталдасан бутІа щваравлъун вуго, ни лагъ вукІине ккола жинда гьеб исмоялъул хІакъикъат бичІчІаравлъун. Ай ризкъи тІалаб гъабиялъулъ гьесул интизар (хъаравулъи ккой), таваккал-мугъчІвай букІинаро гІицІго хІакъикъияв раззакъ – ТІадегІанав Аллагъасде горони. Цойги гьев лагъ вукІине ккола гьидаяталъулаб гІилмо, иршадалъулаб мацІ, садакъа-хайраталъулаб квер жиндир бугевлъун, гьеб жиндие щваравлъун, гьеб мехалъ гьевги вукІуна халкъазул ракІазулъе батІинияб ризкъи щвезе гъабиялъе васитІалъун, ай сабаблъун. ТІадегІанав Аллагъасе Жиндир цо лагъ во-къарав мехалда гьесде халкъалъул хІажалъи цІикІкІине гъабула, гьесул квер – загъирияб ризкъиялъул, мацІ – батІинияб ризкъиялъул хазиналъунги букІуна.

قال رسول الله ﷺ : ((إن الله عز وجل يقول يوم القيامة : يا ابن آدم مرضت فلم تعدني. قال: يا رب كيف أعودك وأنت رب العالمين؟ قال : أما علمت أن عبدي فلان مرض فعده أما علمت لو عدته لوجدتني عنده))

Свалат-салам лъеяв Аварагас бицана: «ТӀадегӀанав Аллагъас кӀиямасеб кӀоялӀ абула, масала, цо пуланав Жиндир лагъасде: «Я, Адамил лӀимер! Дун унтана, мун Диде бихъизе вайинчӀоха», - ян. Цинги гъев лагъас абула: «Я, дир Аллагъ! Дун дуда бихъизе кин вачӀунев (ай, дунялалда), кинабго гӀаламалӀул БетӀергъан Мунги вукӀун?» – илан. Гъеб мехалӀ БетӀергъанас абула: «Дуда лӀаларищ Дир пуланав лагъ унтун вукӀарав, мун досда бихъизеги инчӀев, ун вукӀаравани мун досда бихъизе, Дун дуда аскӀов ватизе вукӀанилан».

يا ابن آدم استطعمتك فلم تطعمني ... الخ

Цойгияв лагъасдеги абула: «Я, Адамил лӀимер! Дица дудасан тӀагӀам тӀалаб гъабуна, дуца кӀечӀоха», - ян. Гъасги абула: «Я, дир Аллагъ! Дица Дуде тӀагӀам кин кӀолеб, кинабго гӀаламалӀул БетӀергъан мунги вукӀун?» – илан. Цинги БетӀергъанас абула: «Дуда лӀаларищ Дир пуланав лагъас дудасан тӀагӀам тӀалаб гъабураб (ай, гъарараб), дуца добги кӀечӀеб, кӀун букӀарабани дуца досие тӀагӀам, жакъа Дида аскӀоб батилаан», – илан, ай лагъасе жиндиего.

يا ابن آدم استسقيتك فلم تعطني ... الخ . أخرجه مسلم

Цойги лагъасде абулила ТӀадегӀанав Аллагъас: «Я, Адамил лӀимер! Дица дудасан тӀалаб гъабуна, ай гъарана лӀим, дуца кӀечӀоха», - ян. Гъасги абула: «Я, дир Аллагъ! Дица дуде лӀим кинан кӀолеб, кинабго халкӀалӀул БетӀергъан Мунги вукӀун?» – илан. Гъасдеги абула ТӀадегӀанав Аллагъас: «Дуда лӀаларищ, Дир пуланав лагъас дудасан лӀим тӀалаб гъабураб, дуца гъебги кӀечӀеб, кӀун букӀарабани дуца дов Дир лагъасе лӀим, жакъа Дида аскӀоб батилаан» – илан, ай жиндиего гъав лагъасе.

БЕСДАЛАСУЛ БОЦІИ ККВЕЯЛЪУЛ БАЯН

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾ أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْأَيْدِينَ ﴿٢﴾ فَذَلِكَ الَّذِي
يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿٣﴾ وَلَا يُخْضُ عَلَى طَعَامِ الْمُسْكِينِ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ
الْمَاعُونَ ﴿٧﴾ الماعون: ١ - ٧

«Дуда вихъанищ, Авараг, жинца къямасеб кьо, хІисаб-суал, гьереси гябулев чи. Гьев вуго жинца эмен гъечІев бесдаласул хІакъ ккурав, гьев бесдалас жиндирго боцІи тІалаб гябидал, гьесдехун хъачІго кІалъан, гьев, къварид гъавун, нахъчІварав чи. Къямасеб кьоалдаги хІисаб-суалалдаги божуларев вукІиналъ, жив мискин-факъирасе тІагІам къезеги гьесуларев (ай, жинца жиндир агъло гьесизе гябуларев), цогидал рес бугел гІадамалги жинца гьесизе гяруларев. ЖужахІалъул кІкІал буго гьел мунафикъзабазе, жедеца гІадамал ругеб бакІалда, ай гьезда цадахъ, как балел, гІадамал гъечІел бакІалда баларел. Ай, как тІадаб букІиналда божуларел рукІиналъ, гьеб баял-далъун букІунеб ажроялде хьулги лъоларел, байчІого те-ялдалъун букІунеб гІазабалдасаги хІинкъуларел. Жедеца, балеб как бугониги, цойгидаб гІибадат бугониги, гІадамазе рихъдае гябулел ва жедеца закат ялъуни рокІкІен-кун гІадаб, гъадаро-хъаг гІадал, пайда гъечІел, гІиси-бикъинал, нахъчІвайзе бегъуларел жалги нахъ чІвалел. Масала, ба-хиллъиялъул кутакалъ, гьединач гІиси-бикъинал жалцин мадугъаласухъе кьоларел». Пуламаазин абун, чиясе рекъараблъун бихъизе гябула жинца рокъор цІикІкІине гъаризе мадугъалзабазе хІажалъулел алатал, гьезухъе цІарагІалъ къезе рукІине гІоло.

ولما نزلت هذه الآية قال عليه الصلاة والسلام : ((هذه خير لكم من أن يعطي كل واحد منكم مثل جميع الدنيا))

Рехсараб аят рещтІараб мехалъ свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Гъаб аят ножое лъикІаб буго ножор щивав цоясе дунялалда бащадаб цойги жоялдаса», - ян. Гъединго Аллагъ жинда разилъаяв Анасицаги абун буго, гъаб рехсараб аят рещтІиндал:

قال أنس رضي الله عنه : الحمد لله على أن لم يقل في صلاتهم وذلك أنه لو قال في صلاتهم لكان المعنى أن السهو يعتريهم وهم فيها إما بوسوسة الشيطان أو بحديث النفس وذلك لا يكاد يخلو منه مسلم والخلوص منه عسير

Рецц буго ТІадегІанав Аллагъасе «какдаса сагъвиллълулел» - ин абидалилан, ай какдаса сагъвиллъи ккола, цебе рехсохъе, тІадаб букІиналда божуларев вукІиналъ, мунафикъас бугониги, агъаз-кІвар гъечІолтъиялдалъун муъминзабаздаса, фасикъзабаз бугониги, как бангутІи. Какилъин абун букІарабани, жужахІалъул кІкІал-гІазаб жедее бугин абуразде гъорлъе киналго муъминзабиги ккелаан. Щаян абун, какда жанив вукІаго, щайтІаналъул васвасалдалъун букІаниги, жндирго нафсалъул рахъалъан ракІалде рехулел хивалаздалъун букІаниги, сагъвиллъи кколареv чиго вукІунарелъул, гъелдаса цІуни – цІакъго захІматаб ишлълун букІиналъе ГІоло.

ХІасил, какилъин абунгутІи ТІадегІанав Аллагъасул кІудияб рахІмат-цІцІоv буго умматалъе. Аллагъ жинда разилъаяй ГІаишатица гъикълун буго Раусласде ﷺ:

عن عائشة رضي الله عنها قالت : يا رسول الله ما الذي لا يحل منعه؟ قال : ((الماء والنار والملح)) ، فقالت: يا رسول الله ﷺ هذا الماء فما بال النار والملح؟ قال لها:

((یا حمیراء من أعطی نارا فكأما تصدق بجميع ما طبخ بتلك النار ومن أعطی ملحا فكأما تصدق بجميع ما طيب بذلك الملح ومن سقى شربة من الماء حیث لا یوجد الماء فكأما أحیا نفسا))

«Я, Аллагъасул Расул! Жинца гъарарав, хІажатав чиясе нахъчІвaze хІалаллъулареб, ай бегъулареб жо щиб?» – ан. Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Лъимги, цІцІамги, цІаги буго» - ян. Хадубги абуреб буго ГІаишатица ﷺ: «Я, Аллагъасул Расул! Лъимниги лъим буго, цІаги цІцІамгийищ гъединго букІунеб?» – ан. Свалат-салам лъеяв Аварагас абуреб буго: «Щив чи вугониги жинца цІа кьун, гъев чи вукІуна гъеб цІаялдалъун гъабурабщинаб квен жинца садакъаялге кьурав гІадин. Щив чи вугониги цІцІам жинца кьун, гъев чи вукІуна гъеб цІцІам гъорлге бан къачІарабщинаб квен садакъадае кьурав гІадин. Гъединго щив чи вугониги жинца лъим гъечІеб бакІалда цо къулчІизе лъим кьун, гъевги вукІуна жинца гъев чи чІаго гъавурав гІадин», ай гъев чи хвасар гъавурав кири щола.

Рехсараб сурат Ваилил вас ГІасил хІакъалъуль, ялъуни Мугъиратил вас Валидил хІакъалъуль, ялъуни ГІаизил вас ГІамрол хІакъалъуль рещІарабин буго. Абужагъалил хІакъалъуль рещІарабинги буго. Гъев Абужагъал вукІун вуго цо ятимасул вассилъун, ай гъев ятимасул мал гъасухъ букІун буго. Цинги гъев ятим вачІун вуго гъасухъе, тІад ретІелги гъечІого, гІицІго, жиндирго мал тІалаб гъабун. Абужагъалица квешго кІалъан, къабихІал рагІаби абун нахъги чІван, гъав ятимасул мал щвеялдаса хъул къотІун буго. Цинги къурайшиязул ашрафаз гъав ятимасде абун буго: «Мун а МухІаммадихъе, дос гъабила две комек», – илан, ай гъедин абун буго Авараг ﷺ валъаргъун. Гъав ятимас, свалат-салам лъеяв Аварагасухъеги ﷺ ун, бицун буго жиндирго мурад. Щив вачІаниги, вачІарав чи мурад

тІобайчІого нахъ чІваларев Авараг 𐌆, гъав ятимгун цадахъ инеги ун, Абужагъалиде абун буго: «Гъав ятимасул мал гъасухъе къе», - ян. Абужагъалица, цохІо калам данде гъабичІого, гъебсагІат ятимасухъе жиндирго малги къун буго. Гъанжи къурайшияз, «Мун МухІаммадихъа хІинкъана», – абун жинде рогъо байдал, абужагъалица абун буго: «Гъедин гуро, дида МухІаммадил кванараб ва квегІаб рахъалдасан дидехун ритІизе гъарурал хучдул рихъана, рагІи дица свєрарабаниги гъел хучдул дида тункизехъин рукІана», - ян.

* * * * *

*Аллагълъун ккун, жиндие къавмалъ лагълъи гъабулеб
ГъветІ бихъидал, цоясул ццин цІакъ багъарун буго.
Цинги, рокъове щвейгун, босун лъикІаб глащІугун,
РекІун хІаидагун, гъав гъеб къотІизе ун вуго.*

*Инсанасул сураталъ дандеги лъугъун, иблис,
Унев кивехунилан гъасде гъикъардун буго.
Гъасги, доб гъойтІ къотІизе къотІи Аллагъасулгун
Гъабун къватІив вахъанин, гъикъидал, бицун буго.*

*Гъанжиги малгІун иблис асдехун буссун буго,
НасихІат хІисабалда хабарги бицун буго,
Цинги, доб гъойтІ къотІуго дуе щайилан абун,
Ав рокъов тІад вуссине бакъанги бачун буго.*

*Аллагъасе гъабураб къотІи асул бугелъул,
Рокъове тІад вуссине асие бокъун гъечІо.
Гъелдалъун гъазда гъоркъоб дагІба-рагІи ккун буго,
РагІуда хутІичІого цуцалъги речІун руго.*

Лѣабго нухаль гѣас иблис бигѣаго гѣоркѣ лѣун буго,
 Гѣолѣул гѣавгун кѣеркѣезе кѣагліадаго ккун гѣечіо.
 Кѣиндап, чараги тлаглун бергѣунареблѣиגי лѣан,
 Гѣанжиги гѣав гуккизе бахѣикѣос лѣугѣун буго;

Лѣиклаб-тлоклабги бицун, мун рокѣов тлад вуссани,
 Кѣо рикіклун ункѣ-ункѣ диргѣам дуї бугин абун буго.
 Унго-унголѣунги дун рокѣове тлад вуссани,
 Дуца дий гѣеб, кѣелищан, хѣул лѣун гѣас гѣикѣун буго.

Гѣеб дица кѣезе бугин раглі альги кѣун буго.
 Рокѣове тлад вуссине авги разилѣун вуго.
 Лѣабго-ункѣо кѣояца ункѣ-ункѣ диргѣам кѣаданиб
 Асдаги лѣун, бахѣикѣос кѣотліуй хилифлѣун буго.

Тлоклал гѣасул кѣаданир диргѣамалги лѣун гѣечіо,
 Макроялѣ чіван гѣавги лѣун, гѣаб малглун тлаглун буго.
 Гѣаль гуккиги квеш буклун, кутакаб ццинги бахѣун,
 Нахѣеги гѣотлі кѣотлізе гѣавги вагѣарун вуго.

Гѣанжиги добго бакіалѣ иблис члун батун буго,
 Унев киве мунилан додинго гѣикѣун буго.
 Добго гѣойтлі кѣотлізе дун унев вугилан абун,
 Асги бахѣикѣосалѣе кѣваклун жаваб кѣун буго.

Кѣваклун мун клалѣаниги, гѣойтлі дуца кѣотліуларин,
 Кѣотлун асул раглігун иблис данде члун буго.
 Дагліба аль байбихѣидал хлехѣон авги вуклінищ,
 Кліялго цуцада тлад гѣанжиги речічлун руго.

Гѣанжисала иблисалѣ ав глѣодов тламун вуго,
 Данде вайзе течіого, лѣабціол гѣоркѣе ккун вуго.

Лъабабго нухаль цебе жиндаса къунги буклун,
Жакъа гъаб бергыналда гъав глажаиблъун вуго.

Гъелъул хикмат иблисаль гъасие бицун буго,
Цебеккун жиб къиналъе гиллаги рехсон буго:
ГъойтI къотIизе буклараб бацIадаб дур нияталь
Дир къуват хун букланин гъасий мукIурлъун буго;

Гъанжисала дур ният диргъамазде буссиндал,
Духъа дун къунарилан бахъикъос кIалъан буго;
Берцинго мун рокъове жакъа тIад вуссинчIони,
БетIер дур къотIилилан къвакIун лъайзабун буго.

Къарав лъайдал пакъирги рокъов тIад вуссун вуго,
ТIокIаб гъойтI къотIиялде къасдги гъас гъабун гъечIо.
Гъаб хикаятги нелъей – кIудияб вагIза буго,
ГIакъло-тадаббур бугес тоге кIвар гъабичIого.

Гъабулеб гIамалалъулъ ихлас камиллъанани,
КигIан гъитIинабниги, кIудияблъун букIуна.
Нафсаниял мурадаз ихлас фасад гъабула,
Ихлас гъечIеб гIибадат Аплагъас нахъе чIвала.

Масала, дур цIаралда цогиясе хIалтIани,
Цо фуланав чиясе дуца ажро-мухъ къелищ?
Ажро-мухъ тIалаб гъабун дов чи аскIов вачIани,
Досде дуца абизе мустахIикъаб рагIи щиб?

«Мухъ тIалаб гъабизе мун хIалтIаралъуве а», - ян
Абизе дуца букIин бакъ гIадиаб жо гъечIищ?
БацIадго Жиндий гIоло гъабураблъун гъечIони,
Гъеб гIамал БетIергъанас тIадего босупаро.

Тоцобесєб нухалда бацїадаб ният-ихлас
 Дов чиясул букїиндал, бихъулищ иблис къараб.
 Ихлас фасалъун хадуб, хал гъабе, доб малгїуналъ,
 Данде вайзе течїого, дов хїакъир гъавурав куц.

Хїакълъунго, иблис ножор тушман бугилан абун,
 Аллагъас Къуръаналда нелъеде бицун буго;
 Ножор эмен Адамги гъелъ къосине гъавунин,
 Гъелдаса цїунейилан амроги гъабун буго.

Ункъоялда анцїила ичїго лъикїлъиги манлъун,
 Нусабилєб нухалда гъелъ нилъ гъоркье рехула.
 Гъединаб макро гъелъул букїунєб лъаларого
 Лъикїлъи гъабулайилан чанги чи мекъса ккола.

Мекъса ккарав чиясда витїун ккарав рихани,
 Рихиналъє гїиллалъун гїицїго хїасад букїуна.
 Хїасадалъул унтигїан дару-дарман гъабизе
 Захїматаб унти гъечїин имамасги абуна.

Аллагъасулги тушман, – иблисги бохизабун
 Иман-Ихїсан камилас, хїасадго кин гъабулєб.
 Хїасадалъулъ гъанкъарав мугїанидлъун вугєсда
 Магїрифаталъул гъафу батизєго кїоларо.

Билагъун тїад кверги лъун, лъикї сверун къан гъечїони,
 Саяхъаб хїайван-хїєтїалъ хур-хєр пасад гъабула.
 Пайдаялъє хїалтїизе гъабичїони, гїилмоги
 Глазабалъє батулин хїадисалъги бицуна.

Хїасад Адамидєхун ﷺ иблисалъги гъабуна
 Гъабулєб гїамалалъулъ ихлас букїунгутьїиялъ.

*Ихлас гьечлеб гІамалалъ зобал-ракъал цІуниги, –
Мискъалу-заррагІанаб хайир гьелдасан ккечю,*

*Гьабуге бусурбаби, цуцада гьоркъоб хІасад,
ХІабибасул шаригІат цІунулеллъун ратани.
ЦІуне, вацал, хІукъукъал, Къуръаналъ тІад гьарурал, –
Гьелдалъун бугеб баркат нождоаго бихъизе.*

МУНАФИКЪАЗУЛ ХІАКЪАЛЪУЛЪ РЕШТІАРАЛ АЯТАЛ

Башир абурав мунафикъасдаги цо ягъудиясдаги гьоркъоб ккун буго дагІба, ракъ сабаблъун. Цинги ягъудияс абун буго хІукму къотІизе МухІаммадихъе вилълъаян. Мунафикъ чІун вуго МухІаммадица хІукму битІун гьабуларо, Ашрафил КагІбухъе рилълъаян. Гьеб мехалда рещтІараб буго гьаб хадуб бачІунеб аят:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ﴾ النور: ٤٧

«Гьел мунафикъзабаз (кІалалъ) абула: «Нежеца (ТІадегІанав) Аллагъасдаги Аллагъасул Расуласдаги иман лъола, ниж кІиязего мутІигІалги руго», - ян. Гьедин абун хадуб, жедер цоял ТІадегІанав Аллагъасулги Аллагъасул Расуласулги хІукмуялда нахъ рилълъиналдаса руссинеги руссуна. Гьел гІадамал, ай мунафикъзаби, жедеца кІалалъ иманги загьир гьабулел, ТІадегІанав Аллагъасулги Расуласулги хІукмуялда нахъги жал рилълъунарел, муъминзаби кколаро».

﴿قَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ﴾﴾

النور: ٤٨

«Гьел мунафикъзаби ахІарал мехалда ПІадегІанав Аллагъасул шаргІалда, Къуръаналда рекъон жедее хІукму гъабизе, гъезул цоял свалат-салам лъеяв Аварагасул мажлисалде рачІунаро, ай хІакъ жедеда бугел, жал бергъине гъаруларел лъан».

﴿قَالَ تَعَالَى: ﴿وَأَن يَكُنْ لَهُمُ الْخُفْيَةُ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ﴾﴾ النور: ٤٩

Гьел мунафикъзаби, хІакъ жедеего бугони, ахІиялъе жавабги гъабун, хІукмуялдаги разилъун, цІакъго хех рачІуна. Ай, свалат-салам лъеяв Аварагас хІукму битІун гъабулеблтъи гъезда лъалелъул, жалго бергъиналда рагІчІей букІиналъ рачІуна.

﴿قَالَ تَعَالَى: ﴿أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ ۚ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾﴾ النور: ٥٠

«Гъезул рекІель унти, ай куфру-нифакъищ бугеб, ялъуни Расуласул нубувваталда щаклъийищ бугеб, яги свалат-салам лъеяв Аварагас хІукму мекъаб гъабун, жедеда зулму гъабилебиланищ ругел»? Ай, «Гьел Аллагъасул калам – Къуръаналъул хІукмуялде рачІунгутІиялъе сабаб – рех-сараб лъабабго унтиялъул цояб буго», – абураб магІна. «Амма гъеб гъез абухъе гъечІо, гьел руго жедецаго жедедаго зулму гъабурал чагІи, хІакъаб, битІараб Къуръаналъул хІукмуялдаса русиналдалъун».

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ النور: ٥١

Муъминзабазул рагІийин абуні букІуна, свалат-салам лъеяв Аварагас Къуръаналда рекъон хІукму гъабизе жал ахІарал мехалъ, «Нежеца ахІиялъе жавабги гъабила, гъабураб хІукмуялдаги ниж разиял руго», – абураб. Ай, «Муъминзабаз, Аварагас ﷺ ахІидал, жавабги гъабула, гъабураб хІукмуялда разилъизеги разилъула», - абураб магІна. Гъаберцинаб сифат жедегъ гъабурал гІадамал, ай муъминзаби, жедер мурадлъун бугеб жоялда кверщел батарал руго.

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ النور: ٥٢

ТІадегІанав Аллагъасеги Аллагъасул Расуласеги шаригІаталъул ахІкамал, амро-нагъю тІубайзе гъабиялъулъ мутІигІав чи щив вугониги, цере гъарун арал мунагъаздалъун жив гІазаб-гІакъобаялде ккезе горилан ТІадегІанав Аллагъасдасаги хІинкъарав, хадусеб гІумроялъулъги мунагъалде ккеялдаса жив цІунарав, гъел гІадамал, ай муъминзаби алжаналдаги, нигІматаздаги, ТІадегІанав Аллагъ разилъиялдаги жедер кверщел батарал руго.

Хириял бусурбаби! Рехсарал аятаздасан нелъее баянлъана, ТІадегІанав Аллагъасеги Аллагъасул Расуласеги мутІигІлъиялъул Къуръаналда рекъон жедегъ хІукму гъабизе ккараб мехалда, гъелда разилъиялъул рахъалъ мунафикъзабазулги муъминзабазулги сифатал. ТІадегІанав Аллагъасе рецц буго, ниль бусурбабилъунги ратун руго, какалги ралел руго, кІалалаги кколел руго, Къуръанги

цІалулеб буго. Амма, гьелдаго цадахъ, цо кинаб букІаниги, хассго боцІи-малалда хурхараб иш сабаблѳун, хІукму гѳабизе ккараб бакІалда нелѳель загѳирлѳулел руго мунафикѳасул сифатал. Масала, жиндаго бугеб гІайибги мукІурлѳун гІаде босулеб гѳечІо, (милициялѳ кѳакѳайдал мукІурлѳи горо), жив мекѳав вукІинги жинда лѳалаго сундалѳун кин кІваниги дагІбадуласдаса бергѳун горони чІеларилан лѳугѳуневги вугони, Кѳурѳаналда рекѳон хІукму гѳабизе ахІулев вугони, гьелде инкарги гѳабун, судалдеги вортулєв вугони, гѳєв чиясул иманалде щиб цІар лѳелеб, кинав муѳминчи гѳєв вукІунєв? Дуњялалѳул рокѳовни гѳєдин ворчІарун чанги чияс жиндирго мекѳлѳи ритІухѳлѳилѳун чІєзе гѳабула, боцІи-малалѳул комекалдалѳун, ахираталда ТІадегІанав Аллагѳасда цєве чІарав кѳояца кин ворчІизедай гѳєдинав чиясул хивал букІуна.

وفي الحديث : ((أكثر منافقي هذه الأمة قراؤها)). «تنبيه المغترين»

Свалат-салам лѳєєв Аварагас абун буго: Пємерисєл мунафикѳзаби гѳаб умматалѳул кѳураал, ай Кѳурѳан цІалулєл рукІинилан. Ай, кІалалѳ цІалун горони, гьелда гІамал гѳаби гѳечІєб тайпа. Масала, нагагѳ гѳадинав дибирас, витІаравги вукІун, кѳинє гѳавурав муѳминчи вугони, гѳєсєє рекѳараб ва ахираталда пайдаяблѳун букІина, рахѳ-рахѳалде вортанхѳиялдаса, ТІадегІанав Аллагѳасде гѳєбги тІамун, кѳун чІєй. Гьєлѳул баракат гѳєсда дуњялалдаго бихѳила, иншааллагѳ, дов дибирасдаги лѳала, Аллагѳасда цєве чІарав кѳоялѳ, жинца гѳабураб хІукмуялѳул хІакѳикѳят.

ХІасил, дица абила, хІакѳикѳияв муѳминчи ккола сундулѳго жив кѳун чІарав, иман-исламалѳул рукнабиги тІорайзе гѳаригун цадахъ.

حكاية

ХИКАЯТ

Цо чияс бакІарун буго дунялалтъл гІемераб боцІи-мал, лъугъун вуго кутакалда бечедав чи. Гьeб хІалалда гІемер заман инелдего, цо къоялъ гъав вукІун вуго, гІемераб квен-тІехги гъабун, хъизан-кулфат, киналго гъаравашалги данде гъарун, квана-гъекъон, кепалда. РакІалдаго гъечІого кІутІун буго нуцІида, щивдай вугоян бихъизе арал гъаравашазда кІалтІа ватун вуго цо гъардохъанасда релъарав чи. Цинги гъас абун буго гъаравашазде: «Ножор саййид дихъе гъаниве вачун рачІа», - ян. «Мун гІадав чиясухъе вачунев чийищ нежер сайид вугев?» – иланги абун, релъарохун, гІад-хучІ гъавги гъавун, гъаравашаз, тІадги руссун, дов чияс абураб жо сайидасде бицинда, гъасги жобан буго тІаде, вухизеги вухун хъамун вукІараванийилан. КІиабизеги нуцІида кІутІидал балагъизе арал гъаравашазда ватун вуго гъадагво чи, ва абун буго гъас гъазде: «Ножоца ножорго сайидасде, дун малакул-мавт вугилан бице», - ян. Гьeб мехалда гъазие кутакаб рахІатхой лъугъун буго, хІинкъун руго, нахъги руссун, сайидасе дов чияс абураб бицунаго, вачІун аскІов чІун вуго дов чи. Гъанжи гъазул рахІатхойлъулги хІинкъиялъулги бицинего ккелищха. ХІасил, ахІичІого вачІарав гъобол малакул-мавтги ватун, жив тунгутІи лъайдал, гъав бечедав чияс, рокъо-къватІиб бугебщинаб гІарац-меседги жиндаго себе бачІине гъабун, гъабун буго гъелтъл гохІ. Цинги, тІадеги къулун, къун буго гьeб гІарац-меседалтје гІемераб нагІана, гъабун буго гъелде кІудияб гІайиб-бадибчІвай: «Дуца гукканаха дун, дуца машгъл гъавунаха дун Алла-гъасе гІибадат гъабиялдаса», - ян абун. Цинги ТІадегІанав

Аллагъасул изноялдалъун гъеб гІарац-месед кІалъан буго гъасде ва абун буго: «Мун щай жакъа диде гъедагІан цІакъ вагъулев, хъандолев, дир комекалдалъун горищ дуца хан-забазде тІаде нух бахъулеб букІараб, дидаса горищ дуца фукъараал нахъчІвалел рукІарал, дун горищ дуца квешабщинаб рахъалде хІалтІизе гъабулеб букІараб, цинги мунги нахъчІваларев вукІарав две бокъараб квешлъи-ялдаса. ХІалтІизе гъабун букІарабани дун дуца лъикІаб рахъалде, гъанжи две хайиралъе батилаан», – илан. Гъеб бакІалда малакул-мавтас гъасул рухІги босун буго, боцІи-малалдалъун сайид лъугъун вукІарав, гъанжи пакъирлъи-ялдеги ккун вуго. ТІадегІанав Аллагъасе гІибадат гъабиги тун, бакІарараб боцІи-малги паналъун буго.

КВЕШЛЪАБАЗУЛ БЕТІЕР

((حب الدنيا رأس كل خطيئة))

Гъекъолеб, мехтулеб жоялде кинабниги квешлъи-ялъул бетІерин абула, гъеб гъекъолеб жо букІиналъе гІоло кинабниги квешлъиялде жинца инсан вачуневлъун. Амма гъелъулги буго цойги бетІер, гъеб ккола дунял бокъи. Кинин абун, дунял бокъулевлъун вукІун горевани, бокъарав чияс гъекъолеб жо хІалтІизе гъабизего букІинчІелъул. Масала, дунялалъул ханлъи-кІодолъи, бечелъи, цогидаздасан жиндиего комек тІалаб гъаби – гъаб кинабго гъекъолеб жоялъул комекалдалъун горищ букІунеб? Нелъерго гъаниб хал гъабе, рищабазде кандидатаз гІарац бикъиялда цадахъго, сверун чІаразе гІуцІулеб квешаб маж-лисалъул, гъекъолеб жоялъул столги цІезе гъабун!

Чанги чи хола, лъалеб букІарабани, жив аскІовецин
 къайзе вукІинчІеб, загърояб жоги кванан, яги гъекъон.
 Цебе рехсараб хІалалда тІалаб гъабун щвараб ханлъи-
 кІодолъиялда, бечелъи, боцІи-малалда гъорлъ бугеб
 загъро лъалеб букІарабани, гІакъилав бусурманчияс,
 ТІадегІанав Аллагъас хІалаллъун бижараб боцІи-малги
 бокъун хІарамлъиялде сверизе гъабун, гъаб панаяб ду-
 нялалда гІумру гъабизе букІинчІю, кидаха ниль гъалде
 кантІилел? Амма Къуръан-хІадисалда нахъги рильлъун,
 жинда хІалкІварабгІан гъеб кІиялдаго гІамалги гъабун
 хъвадулев муъминчи хІажалъуларо рехсарал жалазде,
 гъес къезе кколаро рушватги, бикъизе кколаро гІаракъиги,
 доб БетІергъанас хІалал гъабун бижараб ризкъиги би-
 жухъе кванан, хІалкІвараб лъикІаб рахъалдеги буссине
 гъабун, берцинго тІуритІула гъес жиндиего рикІкІун
 къурал къоял. Ахираталда хІисаб-суалги гъесие бигъа
 букІуна, Аллагъасул рахІмо-цІцІобалдалъун, Расуласул ﷺ
 шафагІаталдалъун алжаналдеги ина, иншааллагъ.

*Риваят бачІараб ножой бицине
 Цо хабар бугин дир, гІин тІаме, вацал,
 Гибрат бугелазе харбидасанги
 Хайир камуларин, балагъун рихъе.*

*Бусурманав – цояв, капурав – цояв
 Цо пуланаб къоялъ ральдахъ ун руго,
 Цинги ччугІбуздехун чанал гъаризе
 Гъав кІиясго цадахъ байбихъун буго.*

*Хъанчил цІарги ахІун, реханщинахъе
 Щибаб нухаль гъасий ччугІби ккун руго,
 Гъеб хІалалъ, рехун-ккун, къо инелдехун
 КъвачІа капурасул ччугІбуз цІун буго.*

БетІергъанасдехун гъари-ахІигун
Гъеб сахабго къояль рехананиги,
Гъав муъминчиясе, ччугІани кисса,
ЧчугІаялълул рачІцин тораль ккун гъечІо.

Кинги ахиралда бакъанил гІужаль
Ккураб цо ччугІаги борчІун ун буго,
ЧІового – муъминги, цІун – капуравги
РачІарабго нухаль тІадруссун руго.

Цинги муъминасда тІад тун вукІарав
Малакун муваккал пашманлъун вуго,
Пашманаб хІалалде гъалмагъ ккеялълул
Гъасул нафсалъеги асар щун буго.

Гъелда хадув малайк зодов вахиндал,
Халикъасул шаъно гъесда лъан буго,
Хойдал дов муъминчи вуссине вугеб
Маскан бихъизабун, хІикмалълун вуго.

Валлагъи хун хадув гъаб алжан щолев,
Щиб къварилъи жинде чІаго щваниги,
Щибго ургъел гъесий букІинарилан
КІалъан вуго малайк живго жиндаго.

Жиги БетІергъанас дов малайкасда
Капурасул маскан бихъизабидал,
Добго хІалалъ гъедун, гъелдаса гъанцІун,
Гъадинаб магІнагун кІалъалев вуго:

«Дунял тун хадуса жив вуссунев бакІ
Гъаб жужахІ бугесе, чІаго вукІаго,

Кіодолъи-ханлъиги бечелъи-малги
Буклун пайда щиб?» – ин гъас абун буго.

Алжанги жужахлги – клябгоги рукъ,
Клялъулго цояб нелъее буго,
Цоябцин щойчлого гьоркъов чи хутл
Буклунареб гъениб, гъелда хлнкъуге.

Хлнкъизе ккараб жо цо буго доба:
Месед-гларацалъул иш билълъунгутл,
Гларас-майданалда соталъ гъабураб
Хлукмуялда рекъон бикъулеб буклин;

Бечедал чаглаца чунтбиги рагъун,
Бигъаго тлобалеб сот буклунгутл,
Судияв гьоркъанго вичунги восун,
Рекъезе гъабизе бажарунгутл;

Кіалалда мугъру чІван, лугбазда гъикъун,
Гъез гъабураб щинаб бицине буклин,
Балъго дунялалда хутларабщинаб
Гъурщун къватлѳбегун нечезе вуклин.

Нечараб рахъалде тлагъурги бачун,
Гъачагълъун тлуризе рес буклунгутл,
Рес къотларав чияс хвел босулелъул,
Хойзе бокъаниги гъебцин щунгутл.

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝۱۳ وَإِنَّ الْفَجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۝۱۴ يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الدِّينِ ۝۱۵ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۝۱۶ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۝۱۷ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۝۱۸ يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا ۝۱۹ وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ۝۲۰﴾ الانفطار: ۱۳ - ۱۹

Алжан щевезе бугел шартлалги рицун,
 РахІманас зодосан тІахьал рещтІана.
 ТІахьаздасан бичІІІІ халкъалъе кьезе
 Ракъалда русулал чІезе гьаруна.

Рисалат жедехъе щварал умматаз
 Жаваб кьезе ккола Бишасда цебе,
 Бищун ахиралда вачІарав ТІагъа 
 ТІолабго халкъалде витІарав ккола.

ВитІухъ гьевги гьавун, Ислам цІунани,
 Алжаналъул багъа – гьеле ножое.
 Гьаб дунял данде багъананиги,
 Буго хадуб рохел муъминзабазе.

Меседгин гІарацалъ хьулбиги гІуцІІІІун,
 ГІумро дунялалда гьабунаниги,
 Динул Ислам ккочІеб агъалиялъе
 ГьечІо руссунеб бакІ, жужахІ горони.

Жаниса къватІире рахъинго гьечІеб,
 РахІмо-цІцІобалдаса хьулго къотІараб,
 РухІулел, чІурхІулел, чІаго гьарулел,
 Гьеб хІалалъ рукІунеб бакІ буго жужахІ.

РахІман! Алжаналда кверщел батарал
 Абразул мухъиль ниж чІезе гьаре,
 ЖужахІалъе хІакъал фужараздаса^[1],
 ХІалкІолев БетІергъан, дуца гьаруге.

[1] Къосарал чагІаздаса*.

Хіамим гьекъезе къун, закъум куйне ккун,
Забаниятазул гьоболлѣи бугел
Борхъал-гланкърабазул къуват кутакаб,
Киндайха хлехъолеб глазабалъул рукъ.

Аза-азар соназ боркъараб жужахІ
Бокъун дунялалда тІаса бищизе
БутІрулищ рагъарал, глакълойищ гьечІлеб
Къуръан-хІадисалде мугъ рехулезул.

Мунагъ-хатІабазулъ ниж тІерхъаниги,
ТІадегІанав Аллагъ, Мун цохІо вуго.
ЦохІо Мун горони, лагълѣи гъабизе
МагІбуд тІокІав гьечІо, ниж гьелда руго.

Гъабулеб гІибадат дагълъананиги,
Дур глафву-цІобалде хъул цІикІкІун буго.
ЦІун байинчІониги, хъон хъвараб хурул
Хайир камиларин рохелги буго.

РахІмо Дур гьечІони, рорчІулареллѣи
Лъаялъулъ жобараб щаклъиѣи гьечІо,
ШафагІаталде халкъ хІажатаб къоялъ
ХІабибасдехунѣи занну лъикІ буго.

ЛъикІаб занну бугел музнибиназе
Мунагъал чурулеб тавбо къе, Аллагъ,
Тавбату-насухІалъ ракІалѣи чурун,
Бечед гъаре, Вагъгъаб, ниж факъирзаби.

Авалалдаса бахъараб ахиралде щвезегІан ТІадегІанав
Аллагъас Къуръаналда жаниб баян гъабун буго жиндир
гІумроялда жанив инсан хъвадизе кколеб къагІида. Гъедин

халкъалтє зарал бугебщинаб ва хайир бугебщинаб баян гъабигун цадахъ, гъабулеб буго амро лъикІаб гъабєянги квешаб теянги. ХІасил, цебеги бицун араб бугониги, ТІадеГІанав Аллагъас манлъулеб буго халкъалде, лъикІав инсуца лъималазде гІадин, гурхІулевги вуго халкъалда, эбел-эмен лъималазда гурхІулелдасаги цІакъ. ЛъикІал эбел-инсуе лъимал квеш хъвадизе бокъуларел гІадин, бокъулебги гъечІо БетІергъанасе Жиндир лагъзал квеш хъвадизе, Жинде гІасилтъизе, гъаб кинабоги гІицІго нелъее гІоло, щибниги нелъедасан Жиндие къвараГІараб, хІажатаб жо гъечІевлъун Жив вукІингун цадахъ. Хал гъабєха гъанжи хадусеб аяталъ манлъулелъул:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى

لِّلْمُسْلِمِينَ﴾ النحل: ٨٩

«Дица духъе Къуръан рещтІине гъабуна, ва гъав МухІаммад Авараг, киналниги диниял умурал раГІа-ракъанде щун жиндиль баян гъабураб, куфру-ширка-лъул бецІлъиялдаса битІараб, хІакъаб Исламияб нуралде халкъ гъидаят гъабулеблъунги, гІаламалъего рахІматлъунги, хассго иман лъурал бусурбабазе алжаналдалъун рохел би-цунеблъунги жиб бугеб». ГІаламалде гъорлъе капурзабиги унелъул, дозие гъечІо гури Къуръан рахІматлъунилан абуні: Капурзабазе рахІматлъун ккунгутІи Къуръаналъул гІайиб-гІунгутІи горо, гъеб къабул гъабичІел, гъелда нахърилъинчІел капурзаби жалго гІайибилял руго.

فإن قلت : كيف هذا ومعلوم أن أكثر الأحكام غير مبنية في القرآن ولذلك اختلف العلماء فيها إلى يوم القيامة قلت : كونه تبياناً لكل شيء ... الخ . «روح البيان»

Пемерисел ахІкамал Къуръаналда райинчІеллъун, ай рехсечІеллъун руго гори, гьелдалъун гІалимзабазда гьоркъоб даимго хилафги букІунаян абуні: ТІадегІанав Аллагъас Къуръаналда диниял ахІкамал киналго нассалдалъун, ай киналго рехсеялдалъун баян гъарун гьечІо. Гьезда гьорлъан цо-цо ахІкамал свалат-салам лъеяв Аварасул суннаталдалъун, ай гьес баян гъабиялде тІамун тарал руго. ТІадегІанав Аллагъас гІадада горелъул абуга: «Нуж свалат-салам лъеяв Аварасда нахъ рилъа, нуж гьесие мутІигІлъе», - ян, ва гьединго Аварасе  мутІигІлъи, гьесда нахъ рилълъин – Жиндие мутІигІлъи, Жинда нахъ рилълъиналда релълъенегі гъабун бугеб. Свалат-салам лъеяв Аварас ккола Къуръаналъул шарихІ, гьес баян гъаруна Аллагъ разилъаял асхІабзабазе Къуръаналда жанисан киналниги диналъул ахІкамал, ай Къуръаналда рехсечІелги гьедин гьес баян гъаруралги хІакъикъаталда Къуръаналъ баян гъарураллъун рукІуна. ХІасил, свалат-салам лъеяв Аварасул тІабигІат, хурукъ, рагІи, калам, – кинабго Къуръаналъул букІана. ТІадегІанав Аллагъасул вахІоялдалъун горони, гъава-нафсалъул рахъалдасан гьев кІалъаларев вукІиналъегі жибго Къуръаналъул аят нугІлъун чІана:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۚ (٢) إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ النجم: ٣- ٤

Гьединго свалат-салам лъеяв Аварас умматалъе загьир гъабун Аллагъ разилъаял жиндир асхІабзаби битІараб, хІакъаб нухалда рукІин, гъабун гьезие гІажайбаб, берцинаб сифатги, гъадианаб мисалалдалъун манлъана умматалде гьезда нахъ рилълъаянги:

((أصحابي كالنجوم بأيهم اقتديتم اهتديتم))

«Дир асхІабзабазул мисал буго, ай гьел релъльон руго зодор ругел цІвабзазда, гьездасан киназда нахъ нуж рилъ-лъаниги, ритІун ккела», - ян абиялдалъун. Гьел жедеда Аллагъ разилъаял асхІабзабазги кутакалда жигар бахъана свалат-салам лъеяв Аварагас жедеде манлъухъе диниял ахІкамал щула гъаризе, ва гьел нахъеязде манлъизеги, гьездасан мисал босун, гьезго гІадин салафуназ-халафуназги. Гьелдалъун, суннат, ижмагІ, къиясги лъугъана умматалда гьоркъоб Къуръан баян гъабиялъе жинде мугъчІвалеблъун. ХІасил, Къуръан жинде рещтІарав свалат-салам лъеяв Авараг вугелъул, Къуръаналъул баян, цогидасул кІалдисан гороб, гьесул кІалдисан босараб букІине ккола. Ва гье-динго Аварагасдаса ﷺ хадуб, муташайихлъи хІалтІизе гъабун гороб, ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан илгъам жинде бачІарав чи вугони, гьевги иршадалъул тарбият цогидасдасан, ай Авараг ﷺ горесдасан щварав, Аварагасул ﷺ варислъун вукІуна.

فمن أسلم أي استسلم وانقاد لتربية الوسائط ولم يتحرك بشيء من عند نفسه
كاملت على يد الغسال فقد هدى إلى طريق التطهر عن الأدناس النفسانية ووصل
إلى درجات العارفين. «روح البيان»

Щив чи вугониги жив мутІигІлъун, нахъ вилълъун жиндие тарбияталъе васитІалъун вугев чиясда, ай щайи-хасда, чурулев чиясда цева лъурав хварав чи гІадин, ай жиндир гъава-нафсалъул мурад, ай тІалабалдаса гІицІлъун, гьев чи жив тІовитІаравлъун вукІуна ва гІарифуназул даражаялдеги щола.

قال سهل بن عبد الله : أصول الدين على ركنين التمسك بكتاب الله والافتداء
بسنة رسول الله ﷺ

ЧІахІиял гІарифуназул цояс абунa диналгъул асло кІиго буго абун, ай ТІадегІанав Аллагъасул тІехъ Къуръан ккойги свалат-салам лъеяв Аварагасул суннаталда нахърилъинги.

قال جنيد البغدادي قدس سره : مذهبننا مقيد بالكتاب والسنة

Жунайдил Багъдадиясги ﷺ абунa: «Гъаб нежер мазгъаб, ай тІарикъаталгъул нух, бухъараб, хурхараб буго ТІадегІанав Аллагъасул калам – Къуръаналда ва свалат-салам лъеяв Аварагасул суннаталда», - ян.

وقد قال أبو يزيد البسطامي قدس سره : أخذتم علمكم ميتا عن ميت وأخذنا علمنا عن الحي الذي لا يموت

Абу Язид БастІамияс ﷺ абунa: «Ножоца гІилмо босана хварас хварасдасан, нежеца нежерго гІилмо босана хвелго гъечІев, даимго чІагоясдасан, ай, ТІадегІанав Аллагъасдасан».

وقال الإمام فخر الدين للشيخ نجم الدين قدس سره : بما عرفت ربك؟ قال: بواردة ترد على القلوب فتعجز النفوس في تكذيبها

Фахруддин абурав имамас абун буго, ай гъикъун буго Нажмуддин абурав шайихасде: «Дуда дур Аллагъ кин, сундалгъун лъарав?» – абун. Жаваб гъабун буго шайихас: «Дида дир БетІергъан Аллагъ лъана ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан ракІазулъе бачІунеб варидалдалгъун», – илан, ай, цІаличІониги, БетІергъанасул рахъалдасан ракІазулъе рещтІунеб гІилмоялдалгъунилан, рекІелъе рещтІун хадуб гъеб гІилмо гьереси гъабиялдаса нафсги гІажизлгъулаян. Ай, нафсалда гъеб гІилмо гьереси гъабизе кІоларо.

АЛЛАГЪАСДЕ УНЕБ НУХ

قال علي ﷺ : الطرق كلها مسدودة على الخلق إلا من اقتفى اثر رسول الله ﷺ

Аллагъ жинда разилъаяв Гали асхІабасги абуна: «Киналниги тІурукъал, ай Тіарикъаталъул нухал халкъалъе пурччун, ай къан, рахан руго, свалат-салам лъеяв Аварагасдасан бачІараб хутІун», - илан.

وقال بعض الكبار : من وضع من الفقراء ورداً من غير الوارد في السنة فقد أساء الأدب مع الله ورسوله إلا أن يكون ذلك بتعريف من الله تعالى فيعرفه خصائص كلمات يجمعها فيكون حينئذ ممثلاً لا مخترعاً وذلك مثل حزب البحر للشاذلي قدس سره . «روح البيان» ، ص ۲۱۳ ، ج ۹

ЧІахІиял гІарифуназул цояс абуна: «Щив чи вугониги фукъарааздасан, ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан ялъуни свалат-салам лъеяв Аварагасдасан байинчІеб цо кинаб бугониги гІамал жинца вирдлъун лъун, ай чІезе гъабун, гъев чи ккола ТІадегІанав Аллагъасулгун ва Расуласулгун ﷺ адаб квеш гъабурав, ай адаб тарав чи. Амма гъеб жинца лъураб вирд бугони ТІадегІанав Аллагъас яги свалат-салам лъеяв Аварагас лъайзе гъабураблъун, гъеб вирд жинцаго ургъун лъураблъун букІунаро, суннаталда нахъвилълъун гъабублъун букІуна». Абу ХІасан Щазилиясул ﷺ «ХІизбул-бахІруялда» релълъон. Гъев Щазили ﷺ цо нухаль хІажалъул сафараль БагІараб ралъдалъан унаго, гъуриги чІун, цо чанго къоялъ ралъдалъ хутІун вуго. Цинги гъесухъе рохелгун вачІун вуго свалат-салам лъеяв Авараг ва талкъен гъабун буго «ХІизбул-БахІри». Гъеб ХІизбуги цІалун, Щазилияс абун буго гамихъан насраниясде: «Гъанжи цевехун вагъаре», - ян, гъури гъечІелъулин

насранияс абидал, «Гъури бачІине буго, мун вагъаре» -ян абун буго кІиабизеги. Вагъа-вакаризе насраниявги лъугъун вуго, гъуриги багъарун буго, гъалги церехун ун руго. Гъеб сапаралъул хІасилалда насранияв Исламалдеги вачІун вуго. Щазилиясул баракат насибаллъун гъареги гъесул тІарикъаталда хурхен бугелцинал муъминал вацал ва яцал. Амин! Амин! Амин!

ГІАДЛОЯЛЪУЛ БАЯН

Хадусеб аяталдаги абулеб буго:

قَالَ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَنِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

﴿النحل: ٩٠﴾

«ТІадегІанав Аллагъас Жиндир лагъзадериде амро гъабула гІадлоялдалъун». Гъалъул магІнаги ккола инсаф, ай щибаб жоялъуль рацалъи, гъоркъохъеб къагІида цІуни. Ай, лагъзадериде амро гъабулеб буго тавхІид, ТІадегІанав Аллагъ цо гъавиялдалъун, свалат-салам лъеяв Авараг ритІухъ гъавиялдалъун, фараизал тІорайзе гъариялдалъун, гъабулеб хІукмуялъуль, фиша гІамалалъуль, бицунеб рагІиялъуль, цуцада гъоркъор ругел хІукъукъал тІорайзе гъариялъуль рацалъи гъабиялдалъунги. ТавхІидалъуль рацалъи, гъоркъохъеб къагІида цІуни ккола лагъас ракІ чІезе гъаби ТІадегІанав Аллагъ киналниги Жиндие бегуларел, нукъсаналцинал сифатаздаса вацІада вукІиналда. Ягъудияз гІадин, ГІузайр авараг ﷺ – Аллагъасул васин абун, насранияз гІадин, ГІиса авараг

❦ – кІиабилев Аллагын абуні, вагъабияз гІадин, Аллагъ гІаршалда вугин абуні – тавхІидалъулъ гІадло-ращалъи цІуни букІинищха?

ГІакъидаялълул рахъалъ гІадло, ай ращалъи цІуниян абуні, масала, бусурбабаздасан цо фиркъаялълу абубеб буго мунагъ гъабиялдалълун ТІадегІанав Аллагъас муъминчиясе гІакъоба гъабуларилан. Цойги фиркъаялълу абубеб буго гІисяналдалълун лагъ абадияб жужахІалълув хутІулилан. Гъаб кІиялълулго цебесеб гІадлоялълул, ай гъоркъохъеб къагІида цІуниялълул даражаялде бахунго гъечІо, цІакъго бечча-бехъан тун буго. КІиабилебин абуні, гІадлоялълул гІорхъодаса борчІун буго, цІакъго къвакІизе гъабун буго, ай кІиябго гІакъида къабул гъабулареб буго. ГІадлоялълул, ай гъоркъохъеб къагІидайин абуні, агълу-суннаталда аскІоуб – лагъас мунагъ гъабуні, гъелдалълун гъев гІакъобаялде ккей, ва гІисяналдалълун муъминчи абадияб жужахІалълув хутІунгутІи буго. Муъминзабазе бичун босизе кколареб мунагъазул дару – тавбоги бутелълулха! ХІатта жамагІаталгье имамлъи гъабулев чияс жамагІаталда рагІулеб куцалъ гъаракъ борхизе гъабичІони, гІадлуялълул даражаялде бахинчІебълун букІуна. ЖамагІаталда рагІизе хІажатаб къадаралдаса гъаракъ борхизе гъабуні, гІадлоялълул даражаялдаса тІадехун борчІула. Гъеб кІиябго какараб буго. ГІадлоялълул ращалъи – имамасе гъаракъ борхизе гъабиялълулъ гъоркъохъеб къагІида ккола.

وقال ﷺ لمن سألته مستشيراً في التَّهْيِيبِ وصِيَامِ الدَّهْرِ وقيامِ الليل كله بعد زجره إياه : ((إن لنفسك عليك حقاً ولربك عليك حقاً ولزوجك عليك حقاً ولضيفك عليك حقاً فصم وافطر وقم ونم)). «روح البیان»، ص ٧١ ، ج ٥

Дунялги рехон тун, даимго кІал ккун, къижичІого даимго сардал рорчІун, гІибадаталда чІезе жиндие бокълун,

мушавара гъабун гъикъарав чиясе жаваб гъабун, свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго: «Дуда тІад буго дурго нафсалъе хІакъ, гъединго дуда тІад буго дурго БетІергъан Аллагъасе хІакъ, гъединго дуда тІад буго дурго хъизаналъе, ай лъадиялъе хІакъ ва гъоболасе хІакъ. Дуца кІалги ккой, беччазеги беччай, мун къасе тІадеги вахъа, кьижизеги кьижа», - ян. Хал гъабеха, гІадамал, гъаб Аварагасул ﷺ хІадисалъул берцинлъи!

Гъабго магІнаялъул цойги риваят:

أخى رسول الله ﷺ بين سلمان وبين أبي الدرداء فزار سلمان أبا الدرداء رضي الله عنهما... الخ . («سنن الترمذي» ، ج ٤ ، ص ٦٠٨

Свалат-салам лъеяв Аварагас Фарисияв Салманидаги Абу Дардаидаги гъоркъоб рагІизе гъабун букІун буго вацІлъи. Цинги цо нухалъ Абу Дардаихъе зияраталъ арав Салманида Абу Дардаил хъизан къваридго ятун йиго. Щай мун гъедин йигейилан Салманица гъикъидал, гъель абун буго: «Дур вац Абу Дардаие дунялалдасан къваригІараб жого гъечІо», - ян, ай гъес кинабго рехон тун бугоян. Хадусан вачІун, Абу Дардаица, Салманида цебе койнги лъун, «Кванай, дица кІал ккун буго», - ян абун буго. Мун кванан горони дун кваназе гъечІилан Салманги чІун, кІиялго цадахъ кванан руго. Къасе сордо щведал, Абу Дардаица къасд гъабун буго Салманида аскІоса ине, ай сордо борчІизе. Салманица веччан гъечІо, мун кьижаян абун буго, ва кьижун вуго кІиявго. Хадусанги ина вукІун вуго Абу Дардаъ добго хІалалъ, Салманица мун кьижаянги абун, кьижун вуго. ХъахІлъи байдал Салман тІаде вахъун вуго, гъанжи мунги вахъаян Абу Дардаидеги абун буго. КІиялго тІадеги рахъун, цадахъ рогъалил какалги ран, гъанжи абун буго Салманица Абу Дардаиде ﷺ:

إن لنفسك عليك حقا ولربك عليك حقا ولضيفك عليك حقا ولأهلك عليك حقا فأعط كل ذي حق حقه . فأثنى النبي ﷺ فذكر ذلك له فقال ﷺ : ((صدق سلمان)) رضي الله عنهما

«Дуда тІад буго дурго нафсалъе хІакъ, дурго БетІергъан Аллагъасеги буго дуда тІад хІакъ, тІаде вачІарав гьоболасеги буго дуда тІад хІакъ, дурго хъизаналъеги буго дуда тІад хІакъ, дуца кье щивасе дуда тІадаб хІакъ», – илан. Цинги гъав кІиявго вачІун вуго свалат-салам лъеяв Аварагасухъе, ва бицун буго жедерго ккараб. «Салманица битІун гъабун буго», - ян абун буго свалат-салам лъеяв Аварагасги.

ІХІСАНАЛЪУЛ ХІАКЪІКЪАТ

«ТІадеГІанав Аллагъас Жиндир лагъзадериде амро гъабула ихІсаналдалъунги». Ай, кинабниги гъабулеб гІибадат-гІамал бацІцІадго, Жиндие гІоло гъабеян амро гъабулеб буго БетІергъанас лагъзадериде. ХІасил, нелъеца гІибадат-гІамал гъабизе ккола, нелъеда Дов вихъичІониги, Досда нилъ рихъулелъул, Дов вихъулев гІадин бацІцІад. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун:

((إن الله كتب الإحسان في كل شيء))

«ТІадеГІанав Аллагъас ихІсан тІад гъабуна щибаб жо-ялъулъ», – илан. Гъединлъидал, ихІсаналде гъорлъе уна жинда зулму гъабурасдаса тІаса лъугъин, зарал гъабурасе данде хайир гъаби, амро гъабурабщинаб гъабиялъулъги, нагъю гъабурабщинаб гъабичІого теялъулъги сабро гъабиги, паризаял каказулъ ккараб гІунгутІи бацІцІине цере-хадур ралел ратибатар райиги. Гъединго ихІсаналде гъорлъе уна дуего букІине бокъулебщинаб жо гІадамазеги букІине бокъи, бусурманав вугони, гъесул иман цІикІкІине, капурав вугони, гъевги диналъул вац лъугъине бокъи, ай Исламалде вачІун.

وفي «التأويلات النجمية»: العدل صرف ما أعطاك الله من الالات الجسمانية والروحانية ومن الأموال الدنياوية ومن شرائع الدين وأعماله في طلب الله والسير منك إليه لأن صرفه في طلب غيره ظلم. «روح البيان»، ص ٧١، ج ٥

ХІатта абула: ТІадегІанав Аллаг҂ас дуге к҂ураб щинаб – черх букІа, рухІ букІа, дунялалт҂ул боцІи-мал букІа, дин букІа, диналт҂улт҂ г҂абулебщинаб гІамал букІа – г҂аб кинабго Аллаг҂ л҂ай тІалаб г҂абиялде буссине г҂абиялде абула гІадлойилан; г҂аб кинабго, Аллаг҂ л҂ай тІалаб г҂аби гореб, цогідаб рах҂алде буссине г҂абиялде – зулмуйиланги.

وعن فضيل أنه قال : لو أحسن الرجل الإحسان كله وكان له دجاجة فأساء إليها لم يكن من المحسنين

Цойги абула: цо чи вугони кинабниги иш-пиша жинца ихІсаналдалт҂ун г҂абулев, цинги г҂есул бугони цо гІанкІу, г҂елт҂ул хІак҂алт҂улт҂ г҂асул ихІсанги г҂ечІони, г҂ев чи мухІсининаздаса, ай ихІсан цІунулездаса кколарилан. ТІадегІанав Аллаг҂ас мухІсининаздаса г҂ареги г҂елде анищ бугел щинал.

ГІАГАРЛ҂И ХУРХИНЕ Г҂АБИ

«ТІадегІанав Аллаг҂ас жиндир лаг҂задериде амро г҂абулеб буго гІагарл҂и хурхине г҂абиялдалт҂унги», ТІадегІанав Аллаг҂ас жиндие к҂уралда рек҂он, г҂ел жинде хІажатаб жоялдалт҂ун г҂езие комек г҂абун, хассго мискинал ругони, г҂езие л҂ыкІаб дугІа г҂абун, ричІада ругони г҂езде салам яги каг҂ат битІун. ИхІсаналде г҂орл҂е унеб бугониги, гІагарл҂и хурхине г҂аби ТІадегІанав Аллаг҂ас батІаго рехсон буго Жинда аскІоб г҂еб кутакалда кІвар цІикІкІараб, хирияб гІамалт҂ун букІиналт҂. ГІагарл҂и к҂отІизе г҂аби хІарамаб буго, ТІадегІанав Аллаг҂асул

ццин бахъин ва рокъоре рахІматалъул малаикзаби рещтІин къотІи жинца тІад гъабулебги буго. Гагарлъи хурхине гъаби ризкъи гІатІилъиялъе, гІумро халалъ-иялъе сабаблъунги букІуна, бищунго хех ажро-кири щолєб гІамаллъунги ккола, свалат-салам лъеяв Аварагас абухъе:

((إن أعجل الطاعة ثوابا صلة الرحم))

«ГІибадаталъул бищунго кири хех щолєб - гІагарлъи хурхине гъаби буго», - ян. Абула гъадинги: «Гагарлъиялъул рахъалъ бищунго дуде гІагараб дур нафс буго, гьелъулгун гІагарлъи хурхине гъабиги – гъалагІиялде ккезе беччайчІого дуца гъєб цІуни буго», - ян. Садакъаялъул бищун хириябги – гІагарлъиялъе къураб буго. Рехсараб лъабабго фиша-гІамал гъабеян амро гъабун хадуб, ТІадегІанав Аллагъас Жиндир лагъзал нахъчІвалелги руго лъабго пишаялдаса:

- ☑ **Тіоцобисєб** – фахІишат буго, ай бицунєб рагІулъ букІаниги, гъабулеб пиша-гІамалалъулъ букІаниги, къабихІабщиналдаса, гьереси-мацІалдаса, гъибат-бугътаналдаса, Ислам гІодобегІан гъабиялдаса, зина гъабиялдаса. ХІасил, ТІадегІанав Аллагъасдаги лагъ-асдаги гьоркъоб хІижаб-пардав ккезе гъабулел, Аллагъасде цвєялдаса жинца лагъ нахъчІвалєб фиша-гІамал, фигІлу-къавлу – гъаб киналдего фахІишатин абула, гъалдаса нилъ нахъчІвалелги руго БетІєргъанас.
- ☑ **КІиабизєги** - ТІадегІанав Аллагъас Жиндир лагъзал нахъчІвалел руго мункаралдаса, ай шаргІалъулъ, Расулалсул ﷺ хІадисалъулъ жиб байинчІєб, бацІцІадаб гІакълоялъул бетІєргъабаз, ай гъєзул гІакълоялъ къабул гъабуларєбщинаб жоялдаса. ХІасил, ТІадегІанав Аллагъасул ццин бахъин щолєбщиналдаса.

وفي «التأويلات»: «ما ينكر به عليك من إضلال أهل الحق وإغوائهم وإحداث البدع وإثارة الفتن كما في أهالي هذا الزمان خصوصا متصوفهم

ХІакъаб нухалда бугеб агъло мекъаб-къосараблъун гъари гІадаб, хІарамаб бидгІа бакки гІадаб, гъаб заманалъул агъалиялъулъ бугеб гІадин, фитнаби тІаса ришун гьелда нахърилълъин гІадаб, хассго жал агълолтъунги гъечІел хІалалъ тасавуфалъул агълоян дагІба бай гІадаб – гъал киналго пишаби мункаралдаса ккола.

☑ **Лъабабизеги** - ТІадегІанав Аллагъас Жиндир лагъзал нахъчІвалел руго багъюялдаса, ай гІадамазда зулму гъабиялдаса, гъездехун сабабго гъечІого квешал къасдал, тІадецуял гъариялдаса, хадур лъугъун гІадамазул гІайибал ралагъиялдаса, гъезда нахъасан гъибат гъаби-ялдаса. ХІасил, нафсаниял сифатаздалъун багъарулеб кинаб букІаниги квешаб, гІадамазе заралияб тІабигІат – гъеб ккола багъю. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун:

وفي الحديث : ((لو أن جبلين بغى أحدهما على الآخر لانتقم الله من الباغي)).
وفيه أيضا : ((الظلمة وأعوانهم كلاب النار))

«Цо мегІералъ цогидаб мегІералда зулму гъабулеб букІарабани, ТІадегІанав Аллагъас жинца зулму гъабураб мегІералдасан къисас босизе букІанилан». Гъединго абун буго свалат-салам лъеяв Аварагас: «ЗулмучагІи ва гъезул комекчагІи – жужахІалъул гъаби руго», - ян. Гъаб нелъеца бицен гъабула бугеб аят жинда жаниб лъабго амроги лъабго нагъюги бугеб, кутакалда кІвар бугеб, ай гІемераб баян жиндилъ бугеблъун ккола, хІатта гІалимзабаз абун:

قال العلماء : إن لم يكن في القرآن غير هذه الآية لكفت في البيان والهدى والرحمة لأنها أمرة بكل خير وناهية من كل شر

Къуръаналда букІинчІебани гъаб аят, горони, гІицІго гъаб гІелаан кинабниги баяналъе, гьидаят-рахІматалъеги, жиб букІиналъе гІоло кинабниги лъикІлъиялдалъун амро гъабулеблъун ва кинабниги квешлътїялдаса нагъю гъабу-леблъунги, ай нахъчІвалеблъунги.

Аяталъул ахиралдаги абулеб буго ТІадегІанав Аллагъас: «Ножоде лъикІабщиналдалъун амроги квешабщиналдаса нагъюги гъабулеб буго, ножоца, къабул гъабун, гьелда гІамал гъабизе гІоло», - ян.

АНКЪАБГО ЛАГА ЦІУНУЛЕЛ ХЪУЛБИ

وعن أبي يزيد قدس سره : ستة أشياء حصن الأعضاء السبعة : استعمال العلم وحسن الأدب ومحاسبة النفس وحفظ اللسان وكثرة العبادة ومتابعة السنة . «روح البيان»

Абуязид БастІамиясдасан бицана ﷺ:

Анлъго щулалъи, ай хъала буго, анкъабго лага жедеца цІунулеб:

ТІоцобесеб щулалъи - ТІадегІанав Аллагъас жиндие кбураб гІилмо кколеб къагІидаялда битІун хІалтІизе гъаби, гьелдасан пайда боси гІицІго ТІадегІанав Аллагъ лъай тІалаб гъаби мурадалда. Амма буго цо тайпа гІадамазул, жедеца гІилмоги цІаларал, жал бищунго чІахІиял гІалимзабиянги чІарал, мазгъабазул ункъавго имамасда нахъги жал рилътїунарел, тІарикъаталъул шайихзабаде жедеца куфруги гІунтІизе гъабулел, - гъаз тІамула халкъ мекъаб нухабе, гъал ккола вагъабиял. Гъазда гъорлъан буго цойги тайпа – гІакъидат гъазулго гІадаб, амма гъеб къватІибе загьир гъабуларел. Гъазде аскІоре ккедал гъазие рекъараб бицунел, долцоязде акІоре ккедал дозие рекъараб

бицунел, гъазул фиша мунафикъзабазул буго, свалат-салам лъеяв Аварагасда цадахъ мунафикъзаби гъедин рукІунаан. Цойги тайпа буго гІадамазул жедеца гІилмоги цІаличІел, яги цІалулаго гъеб рехон тарал, жагъилаб халкъалда жал гІалимзабиянги кколел. ЦІеха-рехон хал гъабунѝ, гъаб тайпаялда гъорлъ ратула, цойги жо бицинаро, битІун «АлхІам» цІализе лъаларелги, гъединги ругеб хІалалъ, жедеца дару гъабулаян, сабабал хъвалаян, халкъги махсароде кколел. Гъазда тамаша гъабизеги бачІунаро, щаян абунѝ, гъал гъалъѝе рижарал ратила, тамаша гъабизе бачІуна гъазухъе хъвадулел гІадамазда.

КІиабилеб шулалъѝ – лугбал цІунизе ругел шулалъабаздасан – ккола адаб берцин гъаби. Адабалдалъун горони ТІадегІанав Аллагъ лъаялде лагъ шоларо, адаб теялдалъун горони гІодовеги вартуларо. Адаб жинда аскІоб цІунизе кколареб пиша-гІамалги гъечІо. Масала, каки чури, черх чурѝялъулъ, как баялъулъ, Къуръан, гІилмо цІалиялъулъ, дугІа гъабѝялъулъ, вегѝялъулъ, вахъиналъулъ, ретІел ретІин-бахъѝялъулъ, кванаѝялъулъ, лъѝм гъекъеѝялъулъ, хІатта хІажатханалде иѝин, къватІѝе вачІиналъулъ. Гъел адабал баян гъарѝзе ккани, цо хассаб мажмугІ гъабѝзе ккела, тІалаб гъабурав чѝясе гъанѝи рес шун буго дѝниѝал умурал лъайѝе гъарѝзе, тавфикъ ТІадегІанав Аллагъас къеги.

Лъабабилеб шулалъѝ – лугбал цІунулеб – жѝндѝрго нафсалъул хІисаб гъаби буго, аѝ жакъа къо жѝндѝр щѝб жо гъабулаго араб – лъѝкІлъѝялдаѝѝщ, квешлъѝялдаѝѝщ – абун хІисаб гъабѝзе бусурманав чѝясе цІакъ рекъараб буго. ЛъѝкІлъѝялдалъун араб батани, ТІадегІанав Аллагъасе рецц гъабила, квешлъѝялда араблъун батани, тавбо гъабила. Свалат-салам лъеяв Аварагасѝ абун бутелъул:

((حاسبوا أنفسكم قبل أن تحاسبوا))

«Ножоца ножорго нафсазул хІисаб гъабе, ай чІаго рукІаго, хун хадур гІарасаталда ножорго хІисаб гъаби-
лелде», - ян. Цойги хІадисалдаги абун буго:

كما روي : ((من حاسب نفسه في الدنيا لم يحاسبه الله يوم القيامة))

«Щив чи вугониги жив дунялалда жиндирго нафсалъул
хІисаб гъабун хъвадарав, ТІадегІанав Аллагъас гъев чиясул
къиямасеб къоялъ хІисаб гъабуларо», - ян.

Ункъабилеб щулалъи – лугбал цІунизе бугеб –
мацІ цІуни буго дунялалъениги ахираталъениги пайда
гъечІебщиналдаса, Бишунго нелъер кІалдиб ругъунаб,
бицине гъуинаб гъибат бугелъул, гъелъул дагъабго рехсей
гъабизин. ТІадегІанав Аллагъас Къуръаналда абун буго:

ГЪИБАТАЛЪУЛЬ ХІАКЪАЛЪУЛЬ АЯТАЛ ВА ХІАДИСАЛ

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ
مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ﴾ الحجرات: ١٢

«Ножоца цоясда нахъасан цояс гъибат гъабуге, ай цеве
вукІаго чиясе абизе бокъулареб рагІи гъесда нахъасан абуге,
гъесуль бугеб бугониги, масала, къокъасде къокъавилан,
халатасде халатавилан аби гІадаб. Дов чиясуль гъечІеб жо
абуни, гъеб бугътан лъей букІуна. Аяталъул хадуселдаги
абулеб буго ТІадегІанав Аллагъас: «Ножор цонигиясе
бокъулищ ножорго хварав вацасул гъан кваназе? Ножода
гъеб рихараб буго, ай ножое гъеб кваназе бокъуларо, гъеб

кванайзе рихараб бугеб гІадин, гъибат гъабизеги риха, ай гъабуге». ХІасил, гъибат-бугътан, мацІ гъаби, – къабихІал пишабазул бищунго къабихІаздаса ккола. Гъибат гъаби-ялъул хІакъалъул рачІарал хІадисаздасанги рехсезин да-гъабго къадар.

عن جابر بن عبد الله رضي الله عنهما قال: كنا مع النبي ﷺ فارتفعت ريح جيفة منتنة فقال رسول الله ﷺ : ((أندرون ما هذه الريح))؟ قالوا : لا يا رسول الله. قال: ((هذه ريح الذين يغتابون الناس)). «التحفة المرضية»

Жабир ﷺ абурав асхІабас абуна: «Ниж рукІана свалат-салам лъеяв Авараггун цадахъ, цинги нежеде бачІана махІцараб балканалъул махІ. Аварагас ﷺ абуна: «Ножода лъалиц гъаб махІ сундул бугебяли?». Лъаларо, я Аллагъасул Расул», – илан абун жаваб гъабидал, гъес абуна: «Гъаб махІ буго гІадамазда нахъасан жедеца гъибат гъабула ругел чагІаздасан бачІина бугеб махІ» – илан. Жакъа не-лъедасанги чара щиб гъеб махІ байинчІого гъибат гъабулеб хІалалъ, лъаларого букІаялъе гІоло?

Гъадавго Жабиридаса ﷺ бицана свалат-салам лъеяв Аварагас абунилан:

عن جابر أيضا ﷺ قال رسول الله ﷺ : ((وإياكم والغيبة فإنها أشد من الزنا)) ، قالوا: يا رسول الله كيف الغيبة أشد من الزنا؟ قال : ((إن الرجل قد يزني ثم يتوب فيتوب الله عليه وإن صاحب الغيبة لا يغفر له حتى يغفر له صاحبها))

«Воре нуж гъибат гъабиялдаса цІуне, гъибат гъаби зина гъабиялдаса захІматаб, квешаб буго», - ян. Цинги асхІабзабаз абуна ﷺ: «Я Аллагъасул Расул! Гъибат гъаби зина гъабиялдаса къвакІараб, ай квешаб кин букІунеб?» – илан. Гъельеиго жаваб гъабуна Расулас ﷺ: «Зина гъабурав чияс тавбо гъабула, ТІадегІанав Аллагъас къабулги

гъабула. Гъибаталда тІаса Аллагъ лъугъунаро жиндаса гъибат гъабурав тІаса лъугъун горони», - ян. (Гъаб нелъер заманалда гъибаталдаса тавбо гъабизего лъаларел да-гъалищ ругел?)

وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ : ((من أكل لحم أخيه في الدنيا قدم له لحمه يوم القيامة ويقال له كله ميتا كما أكلت حيا فأكله ويكلح ثم يصيح))

Абугъурайратидасан бицана ﷺ свалат-салам лъеяв Аварас абунин: «Дунялалда жиндир вацасул гъан ква-нан, ай гъибат гъабун щив чи вугониги, къиямасеб къоялъ гъесда цебе бачІуна дов жиндасан гъибат гъабурав чиясул гъан, ва абула гъасде, дунялалда кванараб гІадин досул гъан, гъанжеги кванаян, кваназеги гъабула».

ثم قال رسول الله ﷺ : ((الغيبه لها لذة في الدنيا وفي الآخرة تورد صاحبها النار))

Хадубги абуна свалат-салам лъеяв Аварас: «Дунялалда гъибат гъабулеб мехаль кІалалъе гъунинго букІуна, ахираталдайин абунин гъелъ гъев чи жужахІа-лъуве вачуна», - ян.

عن عكرمة أن امرأة قصيرة دخلت على النبي ﷺ ، فلما خرجت قالت عائشة رضي الله عنها : ما أفصح كلامها لولا أنها قصيرة . فقال لها رسول الله ﷺ : ((اغتبتها يا عائشة)) ، فقالت : قلت ما فيها ، فقال : ((ذكرت أقبح ما فيها))

Гіикриматидасан бицана: «Свалат-салам лъеяв Аварас-сухъе ячІана цо чІужугІадан, тІад юссун индал ГІаишатица ﷺ абуна: «КигІан калам фсахІатай гІадан ййгоан гъадай, къокъай ййкІинчІейани - йилан. Цинги свалат-салам лъеяв Аварас абунин: «Я ГІаишат, дуца гъибат гъабуна», - ян. «Дица гъолъуль бугеб жо абунаха», - ян ГІаишатица абидалги, абуна Аварас ﷺ: «Гъолъуль ругел гІаййбазул бицун къабихІаб рехсана дуца» - ян.

Хадубги абунa свалат-салам лъеяв Аварагас:

ثم قال: ((من كف لسانه عن أعراض المسلمين أقال الله عثراته يوم القيامة ومن ذب عن أخيه فحقيق على الله أن يعتقه من النار))

Ай, «Щив чи вугониги бусурбабазда нахъасан гарга-
диялдаса, ай гъибат, бугътан, мацІ гъабиялдаса жиндир
мацІ цІунун, ТІадегІанав Аллагъ къиямасеб къоялъ гъесул
мунагъал-хатІабазда тІаса лъугъуна», - ян. «Ва щив чи ву-
гониги жиндир диналгъул вацасда нахъасан гъабулеб гъибат,
бицунеб рагІи жинца нахъчІван, гъев чи жужахІалдаса тар-
хъула», - янги.

وقيل : يؤتى العبد كتابه يوم القيامة فلا يرى فيه حسنة فيقول: يا رب أين صلاتي وصيامي وطاعتي؟ فيقال له : ذهب عملك كله باغتيالك الناس ، ويعطى الرجل كتابه بيمينه فيرى فيه حسنات لم يعملها فيقال هذا بما اغتابك الناس وأنت لا تشعر وكما تحرم الغيبة يحرم استماعها كما قيل:

وسمعتك صن عن سماعتك القبيح كصون اللسان عن النطق به

فإنك عند استماع القبيح شريك لقائله فانتبه

Къиямасеб къоялъ цо чиясухъе бачІунеб буго жиндирго
гІамалал хъвараб тІехъ, гъев чиясда бихъулеб гъечІо гъеб
тІехъалда дуњялалда жинца гъарурал лъикІлъаби, гъанжи
гъес абулеб буго: «Я дир Аллагъ, дица дуњялалда рарал
какал, ккурал кІалал, гъабураб цогигаб гІибадат – гъеб
кинабго кибеха араб?» – илан. ТІадегІанав Аллагъасул
рахъалдасан гъесде абулила: «Дур киналниги лъикІлъаби
дуца жедедасан гъибат гъабуралщиназ ана», - ян. Гъединго
къолила цойгиясухъеги гІамалал хъвараб тІехъ кваранаб
рахъалтан, гъесдаги рихъулила гъеб тІехъалда дуњялалда

жинца гъаричІел лъикІал гІамалал. Цинги гъес абулила: «Я дир Аллагъ, гъалги-гъалги лъикІлъаби дица гъарун рукІинчІо, гъал кир рукІарал?» – илан. ТІадегІанав Аллагъасул рахъалъан гъесдеги абулила: «Гъал руго дудаги лъайчІого дуда нахъасан гъибат гъабурал гІадамазухъан росарал», – илан.

ТАВБОЯЛЪУЛ БАЯН

وينبغي لصاحب الغيبة أن يستغفر الله تعالى ويتوب قبل القيام من المجلس
عسى أن يغفر الله تعالى له ذلك لقوله عليه الصلاة والسلام : ((إذ ذكر أحدكم
أخاه المسلم بالسوء فليستغفر الله تعالى فإنه كفارته))

Жинца гъибат гъабулев чиясе рекъараб буго гІодов чІараб бакІалдаса тІаде вахъиналде тавбо гъабизе, свалат-салам лъеяв Аварагасул рагІиялтъе гІоло: «Ножоца рехсарав мехалъ ножорго диналтъул вац квешалдалъун, гъев чияс тавбо гъабе абе, гъеб кафа ратлъун букІина», - ян. Гъадин абизеги рекъараб буго: «Астагъфирулагъ! СубхІанака Аллагъумма ва би-хІамдика, ашгъаду ан ла илагъа илла Анта, астагъфирука ва атубу илайка».

استغفر الله سبحانه اللهم وبحمدك أشهد أن لا إله إلا أنت أستغفرك وأتوب إليك

Свалат-салам лъеяв Аварагас абулаан:

وقد كان رسول الله ﷺ يقول : ((ألا أنبئكم بدائكم ودوائكم فإن داءكم الذنوب
ودواءكم الاستغفار))

«Дица ножое бицинищ ножор унтаби ва даруги. Унти ножор – мунагъал руго, даруги – истигъфар буго», - ян, ай ТІадегІанав Аллагъасдасан мунагъал чури тІалаб гъаби.

وكان أمير المؤمنين علي عليه السلام يقول : ((العجب ممن يقنط ومعه النجاة)) ، فإذا قيل له: وما هي النجاة؟ يقول: ((كثرة الاستغفار))

Аллагъ разилъаяв Гали асхІабас абулаан: «Гажаиблъи жиндир хьул къотІулев чиясул Аллагъасул рахІматалдаса, жинда цадахъ хвасарлъиги букІаго», - ян. Цинги гьесде гьикъидал хвасарлъи щибха кколеб гъев чиясда цадахъ букІунебан, гьес абулаан: «Истигъфар гІемер гъаби буго», - ян.

وكان يحيى بن معاذ رحمه الله يناجي الله تعالى بقلبه : إلهي إن إبليس لك عدوّ وهو لنا عدو ولا تغيظه بشيء هو أنكى له من عفوك عنا فاعف عنا برحمتك يا أرحم الراحمين

МагІазил вас ЯхІяца عليه السلام ГадегІанав Аллагъасулгун мунажат гъабулеб мехалда абулеб букІана: «Я, дир Аллагъ! ХІакълъунго иблис – Дур тушман буго, нежерги тушман буго, Мун нежеда тІаса лъугъингІан гьелъие бакІаб, захІматаб жоги гъечІо, лъугъа нежеда тІаса Дурго рахІомялдалъун, я гурхІулезулги бищун гурхІулев БетІергъан», - илан.

وكان خالد بن معدان رحمه الله يقول : يمر التوابون على جهنم فلا يرونها فيقولون يا ربنا ألم تعدنا أننا نرد النار فيقال لهم: إنكم مررتم عليها وهي خامدة لكونكم كنتم تائبين فإنها لا تهيج إلا من الذنوب والاصرار عليها

МагІданил вас Халидица عليه السلام абулаан: «Къиямасеб къоялъ таввабунал, ай даимго тавбоялда букІунеб къокъа жужахІалда тІасан сиратІалда уна, амма гьезда гъеб жужахІ бихьуларо, гьелъул бухІи-гІазабги лъайзего лъаларо». Цинги гьез абула: “Я нежер БетІергъан, Дуца нежее къотІи гъабун букІинчІищ нуж киналго жужахІалдаса къотІизе руго”, - ян. ГадегІанав Аллагъасул рахІалдасан гьезда абула: “Нуж жужахІалда тІасан къотІана, ай рахана, амма

гьелгъул лагъи ссун букІана нуж тавбоаялда даималлгъун рукІиналъ, гьеб жужахІ боркьуларо мунагъазги мунагъазда даимлъиялъги горони», - ян.

وقد قيل لحسن البصري رحمه الله : ماذا تقول فيمن يتوب ثم ينقض ثم يتوب
ثم ينقض وهكذا فقال: ما أراه إلا مؤمنا فعل أخلاق المؤمنين

ХІасан ал-Басриясде ﷺ гьикъидал: «Дуца щиб абулеб тавбо гъабулев, цинги биххулев, нахъойги тавбо гъабулев, нахъойги биххулев, ай гьеб хІалалда вукІунев чиясде?», - ян. Гьес абуна: «Дида гъев чи вихъуларо муъминза-базул ахлакъал жинца хІалтІизе гъарулев муъминчилгъун горони», - ян.

وكان سعيد بن المسيب رحمه الله تعالى يقول : أنزل الله قوله تعالى قَالَ تَعَالَى:
﴿فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّيْبِ﴾ في الرجل يذنب ثم يتوب ثم يذنب ثم يتوب

СагІид бину Мусайибица ﷺ абулаан: «“ХІакългъунго Аллагъ, тавбоги гъабун, Жинде руссарал авабиназул мунагъл чурулев вуго”, - ян абураб магІнаялгъул аят жинца мунагъ гъабулев, хадуб тавбо гъабулев, ай мунагъ гъабун, тавбо гъабун вукІунев чиясул хІакългъул рещІараб буго», - ян.

وكان فضيل بن عياض رحمه الله تعالى يقول للمجاهدين إذا أرادوا أن يخرجوا
للجهاد: عليكم بالتوبة فإنها ترد عنكم ما ترده السيوف

Фузайлица ﷺ абулеб букІана гъазаваталде рахъине хІадурлгъулел мужагъидазде: «Ножоца тавбу гъабиялда тІадчІей гъабе, тавбоаялъ нахъчІвала хвалчабаз нахъчІваларебги», - ян.

وكان عبد الله بن سلام ﷺ يقول : لا أحدثكم إلا عن كتاب منزل أو نبي مرسل : إن العبد إذا عمل ذنبا ثم ندم عليه طرفة عين واستغفر الله سقط عنه أسرع من طرفة عين

Саламил Пабдуллагъ ﷺ абурав асхІабас абулаан: «Дица ножое хабар бицунаро ТІадегІанав Аллагъасул рахъалдасан рештІараб тІехъалдасан, ялъуни расуллъун витІарав аварагас бицараб горони: “Лагъас, цо мунагъги гъабун, гъеб лахІзаталда гъелдаги пашманлъун, ТІадегІанав Аллагъасдасан гъеб чури тІалаб гъабун, гъеб лахІзаталда гъеб мунагъ гъесда тІаса уна”», - ян.

وكان وهب بن منبه رحمه الله تعالى يقول : من قدم استغفار على الندم كان كالمستهزئ على الله تعالى ولا يشعر وإنها توبة الكاذبين

Вагъбоца ﷺ абулаан: «Щив чи вугониги жинца истигъфар гъабун, ай ТІадегІанав Аллагъасдасан мунагъ чури тІалаб гъабун, гъеб мунагъ гъабиялда жив пашманлъилелда цебе, ай, мунагъ гъаби ракІалдаго бухІичІого, гъев чи вукІуна жиндаго лъайчІого ТІадегІанав Аллагъ жинца валъаргъулев чи гІадин, гъедин гъабураб тавбо гъересиял чагІазул тавбо букІунелтъул», - илан.

وكان يحيى بن معاذ رحمه الله تعالى يقول : زلة واحدة بعد التوبة أقبح من سبعين زلة قبلها. «تنبيه المغترين»

МагІазил ЯхІяца ﷺ абулаан: «Тавбо гъабун хадуб цо нухалъ хъущтІи, ай хатІалъи, мунагъ гъаби – тавбо гъабилелде цебе лъабкъоялда анцІго нухалъ хъущтІиялдаса къабихІаб буго», - ян. Гъалдеги кантІизе ккола.

Щуабилеб шулалъи – лугбал цІунизе бугеб – гІибадат гІемер гъаби ккола. ГІибадат гІемер гъабизе ккани гъелтъул магІна, гъелдасан бугеб мурад лъайзе ккола, гъеб гъуин-

лѣизеги ккола. Щибаб жоялѣул гІадат буго пайда-хайир лѣанагІан, мурад бичІчІанагІан, жиб гѣабизе бигѣалѣулеб ва гѣабунагІан гѣуинлѣулеб. ГІибадат-тІагІаталѣул магІна-мурад бичІчІуларев вукІиналѣин, масала, мунафикѣасе как бай, мугѣалдаги лѣун, кІудияб гѣир баччизе гѣаби-ялдаса захІматаб букІунебги.

ДУНЯЛГИ АХИРАТГИ ЦАДАХЪ БАЧИНАЛѢУЛ МИСАЛ

Гѣарун Рашидин абун бусурбабазул хан вукІана, цо нухалѣ гѣесул рекІелѣ хивал хІалтІун буго ханлѣигун цадахъ ахиратги жинца цадахъ бачуна бугеблѣун. Басираталдалѣун гѣесул рекІелѣ хІалтІулеб хивалалде ваккарав Багѣлул абурав кІудияв Аллагѣасул вали унев вуго гѣесухѣ. Ханасул азбаралѣуве лѣугѣиндал Багѣлулида батун буго гѣениб цо гІодобе рехараб чІало. Гѣас, аскІовеги ун, гѣеб чІалоялѣул цояб бетІер, эхедеги борхун, гІодобе беччан буго, хадув доб цояб бетІералдеги ун, добго гІадин эхедеги борхун, беччан буго гІодобе. Лѣабабилеб нухалѣ, бакѣулѣаги ккун, лѣугѣун вуго эхеде борхизе, кІун гѣечІо. Цинги, чІалоги жибго тун, нахѣегІан кѣан вуго. Багѣлулил гѣал пишаби жинда рихѣарав Гѣарун Рашидица гѣав аскІове ахІун вуго ва гѣикѣун буго гѣадаб хІалалѣ мун чІалоялде тІаделѣиялѣул хІикмат щиб букІарабан. Багѣлулица жаваб гѣабун буго гѣадин: «Дица тІоцобе хІал бихѣана дуниял цадахъ гѣечІого ахират борхизе кІолищан, дида гѣеб кІолеб батана, кІиабизеги дица хІал бихѣана, ахират тун, дуниял борхизе кІолищан, гѣебги кІолеб батана. Лѣабабизеги дица хІал бихѣана дуниялги ахиратги – кІиябго цадахъ борхизе кІолищан, гѣеб кІолеб батичІо. Дунялги ахиратги цадахъ бачине ракІалде ккарав дур пикроги батІулаб пикро буго», - ян.

وكان يوسف بن عبيد الله رحمه الله تعالى يقول : من لم تكن عنده تسبيحة أو تهليلة واحدة خيرا من الدنيا وما فيها فهو ممن آثر الدنيا على الآخرة

Губайдил вас Юнусаца ﷺ абулаан: «Шив чи вугониги цохІо тасбихІниги яги цохІо тагълилниги тІолго дуњялалдасаги дуњялалда жаниб бугебциналдасаги жинда лъикІаблъун бихъуларев, гъев чи ккола жинца, ахиратги тун, дуњял тІаса бищарав чи», - ян.

ГъадаГан жиб хирияб зикро-тасбихІалда даимлъизе инсан куцулеб жоги тІарикъат ккола.

ДУНЯЛАЛДА ЛЪОЛЕБ МАГЪАРИ

وكان مالك بن دينار رحمه الله تعالى يقول : من خطب الدنيا طلبت منه دينه كله في صداقها ولا ترضى منه إلا ذلك

Малик бину Динарица ﷺ абулаан: «Шив чи вугониги жинца дуњял гъарун, гъеб дуњялалъ гъесдасан магъаридае тІалаб гъабула тІобанго дин тейи, гъелда горони гъеб дуњял разилъизеги разилъуларо», - ян. ХІасил, жиб тІалаб гъабурав чиясдасан дуњялалъ тІалаб гъабулеб буго, тІобанго гІибадат-гІамалги тун, гъев чи жиндехунго вуссин.

وكان يحيى بن معاذ رحمه الله تعالى يقول : إذا صادفت النفس مالا فقد صادف الذئب غنما في البرية

ЯхІя бину МагІазица ﷺ абулаан: «Нафсул-аммарат данде чІвараб мехалъ дуњялалъул боцІи-малалда, гъеб ккола гІалахалда хъоморалда чахъу дандчІвай гІадаб жо», - ян. Ай, гІалхуда чахъу дандчІванахъа хъоморалъ гъеб борчІизе толаребгІадин, дандечІван хадуб, щун хадуб

нафсалъги дуњялалъул боџи-мал борџизе толаро - ян. ГьедагІан дуњялалде хъантІараб нафсги бугони, тІобанго гІибадат-дин тун горони жиб гъарарасе бачІунареб дуњялги бугони, кІиябго дандачІвайдал кинха букІинаро.

وكان سيدي الشيخ أبو الحسن الشاذلي رحمه الله يقول : الدنيا ابنة إبليس فمن خاطبها كثر تردد أبيها إليه فإن دخل بها أقام عنده بالكلية

АбулхІасан Шазилияс абулаан ﷺ: «Дуњял буго ибли-салъул яс, щив чи вугониги жинца дуњял гъарун, ай гьелдехун хъул гъабун, гьесухъе иблисалъул хъвади гІемерлъула. Хадув гьев чи тІованго дуњялалъулъе лъугъиндал, иблисги тІобанго гьесда тІад гІодоб чІола», - ян, ай дурцасда тІад вакъад гІадин. ХІасил, щив чи вугониги иблис жиндаса ричІалъизе бокъун, тІованго дуњялалда хадув лъугъунги вукІун, гьеб букІунареб жо буго. Гьедин абулеб буго ШагІранияс ﷺ.

КИН ЦЕБЕ ГІБАДАТ ГЪАБУЛЕБ БУКІАРАБ

Кинха гъабулеб букІараб цересел свалихІуназ гІибадат:

وكان داود الطائي رحمه الله تعالى يواصل العبادة ليلا ونهارا حتى لم يبق وقت يأكل فيه ولا يشرب فكان يأكل السويق والفتيطة دون الخبز ويقول : بين مضغ اللقمة وبلعها قراءة كذا وكذا آية . ودخل عليه رجل يوما يزوره فرأى في سقف بيته جزءا مكسورا فأخبره بذلك فقال : يا أخي والله إن لي في هذا البيت عشرين سنة ما رفعت رأسي إلى سقفه حياء من الله تعالى

Давуд ат- ТІаи ﷺ абун свалихІуназул цояс сардилъ гъабулебги къад гъабулебги гІибадат цуцада хурхине гъабулаан, гьесда батулариан, ай тІокІлъулароан квана-гьекъезецин заман. Кваналеб жоги гьесул букІун буго

гИицІго тІехги богІолл҃гиял҃зул гІодобе гъара-тараб жоги. Цо кьоаль гьесухъе вачІун вуго зияраталь цо пуланав чи, гьасда бихъун буго Давудил рукъал҃зул мокърокъ бекун далараб рахи, гьелзул хІакъал҃зуль абидал, Давудица ﷺ абун буго: «Валлагъи, дир вац, дир гъаб рокъов вугелдаса кього сон буго, дун жеги бетІер борхун мокърукъе валагъичІо, ТІадегІанав Аллагъасдаса нечаяль», - илан. Ай, гьесда лъалеб букІун гьечІо жив жанив вугев рукъал҃зул рахи бекун бугебл҃ги.

وقد كان الناس يجلسون إلى أحمد بن رزين رحمه الله تعالى فما يرونه يلتفت
يمينا وشمالا فقالوا له في ذلك فقال : إن الله تعالى خلق العينين للاعتبار فكل من
نظر بغير اعتبار كتبت عليه خطيئة

АхІмад абун свалихІуназул (рахІимагъуллагъ) цоясухъе рачІунел рукІун руго гІадамал, гьезда гьев киданиги кванараб яги квегІаб рахъалде бер рехулев вихъуларев вукІун вуго. Гьелзул хІакъал҃зуль гьикъидал, гьес абун буго: «ТІадегІанав Аллагъас берал рижун руго Жиндир гІажайбазухъ ралагъизе, гьеб горелъе гІоло гъабураб балагъи гьев чиясе мунагъ-хатІалъун хъавала», - ян.

وكانت امرأة مسروق رحمه الله تعالى تقول: والله ما كان مسروق يصبح من ليل
من الليالي إلا وساقاه منتفختان من طول القيام وكنت أجلس خلفه فأبكي رحمة له

Масрукъ ﷺ абун свалихІуназул цоясул хъизаналь абулаан: «Валлагъи, Масрукъил цохІониги сордо букІунароан вахъун чІеяль кІиябго бох гьорочІеб, гьесда нахъа чІун гІодилей дунги йикІунаан, досда ракІ бухІияль», - илан. Гьев Масрукъ ﷺ хІежалде унаго нухасан кьижун гьечІо, ракъалда нодоги лъун, суждаялда чІун горони.

وكان أويس القرني رحمه الله تعالى يحيي الليل كله بسجدة واحدة

Увайс аль-Къаранияс ﷺ сахабо сордо чІаго гѣбуланила, ай борчІулаанила цохІо суждаялда чІаралъув.

ولما تاب عتبة الغلام رحمه الله تعالى كان لا يتفرغ لأكل ولا شرب فقالت له أمه : لو رفقت بنفسك يا ولدي ، فقال: دعني يا أماه أتعب في عمر قصير ليوم طويل

Тавбо гѣбун ТІадегІанав Аллагъасде вуссун хадув Путбат ал-Гъуламида ﷺ гІибадат гѣбулаго кванайзе заманцин батулеб букІун гъечІо. Эбелалъ гъесде абулеб букІун буго: «Я дир вас, дагъабниги дурго нафсалда гурхІел гѣбе», - ян. Гъесин абунѣ жаваб гѣбулеб букІун буго: «Я дир эбел, те дун свакайзе гѣаб къокъабо гІумроялъ, халатаб къоялъ, ай ахираталда, рахІаталъе букІине», - ян.

ولما سافر مالك بن دينار أويس القرني رحمهما الله بعد صلاة الصبح فوجده جالسا فسلم عليه فرد عليه السلام ثم لم يتكلم إلى الظهر فصلى الظهر ولم يتكلم إلى العصر فصلى العصر ولم يتكلم إلى المغرب فصلى المغرب ولم يتكلم إلى العشاء ثم صلى العشاء ولم يتكلم إلى الصبح فلما صلى الصبح غلبته عينه وهو جالس فانتبه فزعا وهو يقول : اللهم إني أعوذ بك من عين نوامة ومن بطن لا يشبع . قال ملك : فقلت لنفسني : حسبي هذا من شهود أحواله ، ثم رجعت ولم أكلمه

Малик бину Динар ﷺ вахъун вуго цо нухалъ Увайс аль-Къараниясухъе ﷺ зияраталъ, щун вуго досухъе рогъалил как бан хадуб заманаялъ, ватун вуго гІодов чІун, къун буго Маликица гъесие салам. Саламги буссине гѣбун, тІокІав Увайс кІалъан гъечІо къаде какил гІуж щойзегІан. Къаде какги бан буго, кІалъан гъечІо Увайс бакъани какил гІуж щойзегІан. Бакъанил какги бан буго, кІалъан гъечІо гъав маркІачІул какил гІуж щойзегІан. МаркІачІул какги бан буго, кІалъан гъечІо богол какил гІуж щойзегІан. Богол какги бан буго, кІалъан гъечІо Увайс хъахІлъѣ байзегІан. Рогъалил как бан хадуб Увайс гІодов чІаралъув макъица

ккун вуго, ай гъапун ккун вуго. ГъебсагІатальго вихха-хичарав гІадин тІуркІун ворчІун вуго жинцаги абулаго: «Я дир Аллагъ! Дица Дудалъун цІуни гъарула макъу гІемерал бераздасаги, гІорцІулареб чехъалдасаги». Цинги Маликица абулеб буго: «“Увайсил ахІвал-хІал лъайзе гъаб гІела дуге”, - ян дирго нафсалдеги абун, дун тІад вуссана гъевги кІалъайзе гъавичІого», - ян.

وقد كان ابنة الربيع بن خيثم رحمهما الله تعالى تقول: يا أبت ما لي أرى الناس ينامون وأنت لا تنام ، فيقول لها : لأن أباك يخاف أن يموت في نومه فيدخل النار

Хайсамил РабигІиде ﷺ жиндирго ясалъ абулаанила: «ГІадамал кѳижула, мун щай кѳижуларев?» - илан. Гъес жавабги гъабулаанила: «Щай горелъул, дир яс, дур эмен хІинкъула, кѳижаралъувго хвезеги хун, жужахІалъуве ккезе горилан», - илан.

وقد كانت معاذة العابدة رحمها الله تعالى يحيي الليل كله بالصلاة فإذا غلب عليها النوم قامت وجالت في الدار وهي تقول يا نفس النوم أمامك في القبر إما في سرور وفرح وإما في عذاب وحسرة

МагІазат ﷺ абурай гІабидаталь кинабго сордо чІаго гъабулаанила, ай борчІулаанила какал раялдалъун. Макъо речІІараб мехалда гъель, рокъойги сверулагун, абулаанила: «Я нафс, макъо дуда себе буго хун хадуб хабалъ, рохел-аваданлъиялдалъун, яги пашманлъи-гІазабалдалъун», - илан.

وقد سمعت رابعة العدوية سفيان الثوري رحمهما الله تعالى يقول : واحزنه ، فقالت له: يا سفيان لا تقل ذلك ، لو كنت حزينا ما تفرغت لهذا القول ، قل : وا قلة حزنه ، فإنه إلى الصدق أقرب

Цо нухалда РабигІатул Гадавияталда рагІун буго Суфян Саврияс ﷺ абулеб, ай ахІулеб: «Ва дир пашманлѝи», - ян. Цинги РабигІатица абун буго: «Я, Суфян! Дуца гьедин абуге, пашманавлѝун вукІаравани мун гьедин абизе регІизе вукІинчІо, дуца абѝ ва дир пашманлѝиялѝул дагълѝиян, гьедин абѝ битІараб, хІакъаб букІиналде гІагараб буго», - ян.

وقد كانت رملة العابدة رحمه الله تعالى تكثر الصوم حتى اسود جلدھا وبكت حتى عميت وصلت حتى اقعدت

Рамлат ﷺ абурай гІабидатил черхалѝул тІом чІегІерлѝун буго гІемерал кІалал ккун, гІодунги йигѝ бѝраздаса канлѝи инегІан, какалги ран ругѝ гІодой ккезегІан.

وكان يزيد بن ميسرة رحمه الله تعالى يقول: البكاء يكون من خمسة أشياء من الفرح والحزن والوجع والفزع والرياء وسادسها البكاء من خشية الله تعالى وهو يأتي صاحبها بغتة ولا يكون بالتفعل وهذا الذي تطفئ الدمعة منه أمثال الجبال من النار

Майсаратил вас Язидица ﷺ абулаан: «ГІоди букІуна щуго батІаяб жоялдалѝун: рохелалдалѝун, пашманлѝи-кѝварилѝиялдалѝун, унтиялдалѝун, хІинкѝиялдалѝун, рияалдалѝунги. Анлѝабилѝ гІодийин абунѝ букІуна ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкѝиялдалѝун, гьѝб гІоди божкѝаликѝѝѝ бачІуна, ай хІалица бачІине гьабун букІунаро. Гьедин ТІадегІанав Аллагъасдаса хІинкѝиялдалѝун цохІо тІинкІараб магІил гороялѝ суйне гьарула жужахІалѝул цІаялѝул мугІрул гІадал лагѝиял».

قيل لداود الطائي رحمه الله تعالى يوما : ألا تسرح لحيتك فإنها قد تلبدت ؟ فقال: إني إذا لفارغ . «تنبيه المغترين»

Давуд ат-Тиаи ﷺ абурав салихІуназул цоясде гьикъун буго цо къоялъ: «Дуца мегеж щай ххалареб, буртина гІадин лъугъун бугеб», - ян. Гьес жаваб гъабун буго: «Гъеб ххайзе вуссани дун регІарав, эркенав чи вукІунаха», - ян.

Хириял диналъул вацал! Ножоца гІажаиблъи гъабизе бегъила мегеж ххайзегийищ регІулареван. Дицани гьелда, битІараб бицани, гІажаиблъи гъабуларо.

Анлъабилеб шулалъи – анкъабго лага цІунизе бугеб – свалат-салам лъеяв Аварагасул суннаталда нахъвилълъин буго. Суннаталда нахъвилълъиналъул магІнаги ккола свалат-салам лъеяв Аварагасул ахлакъазда, тІабигІат-хасияталда ахлакъал, хасият-тІабигІат релълъене гъаби щибаб пиша-гІамалалъуль, загъиралдаги батІиналдаги, ай тІасанги жанисанги, хулафау-рашидина, ункъавго халифа – Абубакар, Пумар, Пусман, ГІали ﷺ – гъаз релълъене гъарурал гІадин, ва гъезда хадур рачІарал салафунал-халафуназ гъарурал гІадинги.

وقد كان سيد الطائفة الإمام أبو القاسم الجنيد ﷺ يقول: كتابنا هذا يعني القرآن سيد الكتب وأجمعها وشريعتنا أوضح الشرائع وأدقها وطريقتنا يعني طريق أهل التصوف مشيدة بالكتاب والسنة فمن لم يقرأ القرآن ويحفظ السنة ويفهم معانيهما لا يصلح الاقتداء به . («تنبيه المغترين»)

ТІарикъат агълоялъул сайидлъун жив вугев Жунайдал-Багъдадияс ﷺ абулаан: «Гъаб нелъер Къуръан цере рещІаралщинал тІахъазул сайид буго, ва киналго тІахъал, ай тІахъазуль бугебщинаб гІилмо жиндилъ данделъарабги буго. ШаригІатги нелъер киналниги шаригІатазул бищунго баянаб, гІатІидаб, тІад калам гъечІеб, мухІканаб, гІилмо жиндилъ гъваридаб, расихуназда горони бичІІулареб

буго. ТІарикъатги нелъер, ай тасавуф, Къуръаналъулги суннаталъулги къучІалда тІад гІуцІараб, гьелда бараб, бухъараб буго. Щив чи вугониги жинца Къуръан цІаличІого ва свалат-салам лъеяв Аварагасул суннат цІуничІого, Къуръаналъулги суннаталъулги мағІнаги бичІчІичІого, гъев чиясда нахърилълъине беғъуларо», - ян.

وفي الحديث : ((لا تقوم الساعة حتى تصير السنة بدعة فإذا تركت البدعة يقول الناس تركت السنة)) ، وذلك لتورث الفروع البدع عن أصولهم فلما طال زمن العمل بالبدعة ظن الناس أنها سنة مما سنه رسول الله ﷺ . «تنبيه المغترين»

Свалат-салам лъеяв Аварагасул хІадисалда абублеб буго: «Къиямасеб къо чІеларо бидгІа суннатлъун сверун горони. Дуца бидгІа тараб мехалда дуде гІадамаз абила дуца суннат танаян». Гъеб гъедин ккейи букІуна, умумуздасан наслабахъе щолаго, бидгІаялда халатаб заман араб мехалда. Цинги халкъалда ккола гъеб бидгІа свалат-салам лъеяв Аварагасдасан рачІарал суннатаздасан суннатилян.

وكان شيخنا سيدي علي الخواص رحمه الله تعالى يقول : إن طريقة القوم رضي الله عنهم محررة على الكتاب والسنة تحرير الذهب والجواهر وذلك لأن لهم في كل حركة وسكون نية صالحة بميزان شرعي ولا يعلم ذلك إلا من تبحر في علوم الشريعة

ГІали ал-Хавас رحمه الله абун жив умияв, макъамалъулъин абуни кутакалда тІадегІанав, Исламалда жанивго жив машгъурав, ГІабдулвагъаб ШагІрани رحمه الله гІадав гІалим-гІарифасги жив устарлъун ккурав чи вукІана, гъес абублаан: «Къавмалъул тІарикъат, ай гъеб къавмалъул нух Къуръаналдалъунги суннаталдалъунги бидгІаялдаса жиб бацІцІад гъабураб буго, месед-жавгъар жиб гореб цогидаб жоялдаса бацІцІад гъабублеб гІадин. Гъеб къавмалъул букІиналгъе гІоло щибаб рагъа-ракариялъулъ шаргІалъул низамалде данде кколеб, бацІцІадаб, лъияб ният. ШаргІалъул

цІадерабазда гъеб лъезеги лъаларо шаргІиял гІулумал жинда гъваридго ричІчІарав чиясда горони», - ян.

Гъедин гъваридго шаргІиял гІулумал лъалел чІахІиял гІалимзаби гъанже киссаян абун, рукІуна заманалда рекъарал гІалимзаби, цере арал чІахІиял гІуламаазда жал нахъги рилътарал, доз нахъе тараб гІилмоялдасан пайдаги жедеца босулел, гъадиал заманалъул гІалимзабаз ТІадегІанав Аллагъасул комекалдалъун хІалкІварабгІан къадаралда шаргІги цІунила, гІаламги данде бачина, ин-шааллагъ.

قلت : فكذب والله وافترى من يقول أن طريق الصوفية لم يأت بها كتاب ولا سنة
وقوله ذلك من أكبر العلامة الدالة على كثرة جهله فإن حقيقة الصوفي عند القوم
هو عالم عمل بعلمه على وجه الإخلاص لا غير ... الخ

Живго Габдулвагъаб ШагІраниясги ﷺ гъедун абулеб буго: «Валлагъи, тІарикъат Къуръаналдалъунги суннатал-далъунги бачІараб жо гороян абулев чиясул гъеб гьереси буго, гьереси гъеб къавмалде гІунтІизе гъабулев чиги вуго, гъеб рагІиги гъев чиясул жив жагъилав вукІиналде тІуритІел гъабулел гІаламатазул бищунго кІудияб буго», - ян. «Гъеб къавмалъ суфиян абулев чиги гІалим вуго, гІилмоялда рекъараб гІамал жинца бацІцІадго ихласалда гъабулев», - ян. Хал гъабеха, муъминзаби, жакъа суннат свалат-салам лъеяв Аварагас абухъе ккун бугеб куцалъул. БацІцІадаб тІарикъаталдаги тІарикъаталъул агълоялдаги цо-цояз бидгІаян абун, цогияз куфру-ширкан абун, лъола ругел бугътанал, тІарикъаталде инкарги ккун гъабулеб гІамалалъ ТІадегІанав Аллагъ лъаялдени кисса горин вачунев, элъул гІаксалда, гъев чи Аллагъасдаса ричІад гъави щаклъи гъечІеб жо буго. Цебе-цебеги бицунги хъванги чІалгІараб хабарги букІана гъаб, гъанибги цІи гъабизе

ккана. ХІасил, тІарикъатги гъечІого, гъелде инкарги ккун,
свалат-салам лъеяв Аварагасул суннат чІаго гъабулев чи
релъона ракъадасан гама бачине, ялъуни лъимго гъечІого
ах-хур лъалъайзе лъугъарав чиясда. ТІадегІанав Аллагъас
кантІизе гъареги хІакъалде киналго бусурбаби, кибехун
батаниги гъеб хІакъаб нух. Амин! Я Мужиб.

*ШаргІалъул цІадираби – гІелмугин гІамалалъе
ГІумроялъ цадахъ ккурал дин Исламалъул хІубал,
ХІабибасул суннат тун сагІат минут беччайчІел,
РачІунел гІасрабазе мисаллъун цере чІарал;*

*Манлъаниги лъаниги нелъеца гъаруларел,
ЛъикІалцинал ахлакъал цвалде щун тІоритІарал,
Щибаб сордогин къоялъ нафсазул хІисаб гъабун,
МахІшаралда нечезе чурхдузда мунагъ течІел;*

*Мунагъалде жал кколеб рагІи бициналдаса
Цаби-кІутІбузда нахъа мацІ щулаго цІунарал,
РахІманасе гъабулеб гІибадат-тІагІат горел,
ТІокІаб дунялалдасан кеп жедеца босичІел;*

*Кванайзе тІохол горел тІокІаб ургъел гъабичІел,
Гъава-нафсгун къеркъезе къуват гъелдалъун щварал,
Къуръан-хІадис горелда хІукму къотІизе лъайчІел,
ХІакъаб рагІи бицине кІал-мацІ хвалчаби гІадал;*

*Хиянатгун рекІкІ гъаби ракІаздаго хъатІичІел,
РитІухълъи цІуниялъуль цІар жедеца босарал,
Дагъаб магІишаталда гІей гъабун ругъунлъарал,
Гемеграб тІалаб гъабун гъелда хадур хъвадичІел;*

Халикъасде таваккал кутакалда буклиналъ
Баракат лъун, дагъальги глемеральул бакI ккурал,
Гелмуялъ жажьло хъамун, жалго жедеда лъарал,
Жаббарасдаса хIинкъун, босада хьибил лъечел;

Берал кьижун кканиги, раки борчIун ругъунлъарал,
Расуласул ахлакъал ирсалъе жодой цварал,
Аллагъу Таглалаяс жал кIодо гъарунагIан
Жалго жедей хIакъирлъун, халкъалда машгъурлъарал;

РухI бахъиялда аскIор мекъса ккеялда хIинкъун,
МагIо тIагIун бераца би тIеледухъ гIодарал,
БетIергъанас тIад лъурал фараизалги тIоран,
ТIаде навафилазда даимго машгъуллъарал;

Мадугъал квешлъанагIан данде лъикIлъи гъабурал,
ДагIба-рагIулъе ккедал, къине чIун, чIел босарал,
Къилагин къвалаялда^[1] хадурго жал лъугъинчIел,
Халкъальул хIалал раччун хIамул гIадин хъвадарал;

ХIабибасул шаригIат шагъра гIадин къачIарал,
ШафигIасул суннатал ясбер гIадин цIунарал,
БидгIагин гIадаталде гIумроялъ аскIор къайчIел,
Амрогин нагъоялда даим тIадчIей гъабурал;

Дарангин базаральулъ восулев рази гъавун,
Борцунебги цIалебги тIасан чвахизабурал,
Халкъалда рахIмо-гурхIел ХIабибасда рельлъарал,
ХIайванцин, макро гъабун, киданиги гуккичIел;

[1] Къила-къвала – къватIул хабар.*

Кашфо-караматъул тІалаб-агъаз гъабичІел,
Аллагъ разилъи горев матІлуб жедер букІинчІел,
Алжан цвелялъе гІоло гІибадат-дин гъабичІел,
Диналъул церехъаби гъадиалин рукІунел.

Долги нильго гІадиал гІадамал рукІанилан
ГІакъло бугеб агълоялъ абизе рес букІинищ?
Аллагъас рижиналъул ращад гъарунаниги,
Гъабулеб гІамал нелъер дозулалда рельлъенищ?

Дуниял хиралъиялъ ахират кІочон тарал
Ахяразул рагІдукъцин чІезе бакІ нелъей цвелищ?
ЛъикІал чагІи рокъуи гъитІинаб иш горелъул,
Гъел рокъулеллъун рукІин кІудияб давла гъечІищ?

Дозда гІадин гІибадат гъабизе кІойчІониги,
КІвараб жигар бахъизе тІалъичІого букІинищ?
ГІадаб налъи къечІого инсан ворчІуларелъул,
Аллагъасул налъе хилифлъизе бегъилищ?

Хиянатчи какичІев бакІги букІунарелъул,
Бокъун гъеб цІар босизе инсанасе рекъелищ?
Ихлас гъечІеб гІамалги гІадада хун унелъул,
ГІадада гъийин хойзе бокъулев чи вукІинищ?

Нафсалъе бокъанщинаб гъабуні, къосунелъул,
Мекъаб нухаве ккарав нахъа пащманлъиларищ?
Пащманлъи нахъа бугеб эхтилат-кепалдаса
Эркенлъи нахъа бугеб захІмат баччи лъикІ горищ?

ЗахІматго бихъичІого рахІатги щоларелъул,
Щойзе бокъун батани, къижунги тІоралелищ?

ТадгІанав Аллагъасул лагъзалпъунги рукІаго
Лагълѣи гъабизе чІухІи ахІмакълѣи букІинарищ?

Исламалъул ахІуе жавабги гъабичІого
ЖужахІалъув инилан абизего бегъилищ?
Аварасул ﷺ суннат умматалъе лъураб нух,
Гъеб чІунтизе танани, талихІ къунеб лъаларищ?

ТалихІалъе мугъги къун, къун хадусан тІурарав,
Къурулъан кІанцІаниги, зарал кколев чи вугищ?
Зарабаца хІалтІараб хІукму лъикІаб батаги,
ЛъикІабщинаб гъабизе къуват гъарзаяб къеги.

Къуръангин хІадисалъул магІна-мурад бичІІаги,
БитІарабгин тІекълъе къимат къезе лъай щваги,
Лъаралда гІамал гъабун, хъвадизе тавфикъ къеги,
Тавбату насухІалда даималпъун гъареги.

Дунялгин ухраялъул умурал бигълъаги,
Иман рекІелъ щулалъун шаргІалъухъ рокъи ккаги,
ШафагІат ХІабибасул умматалъе гІаммлъаги,
ГІарасат майданалда авлиялгун таги.

Аллагъ рехсей гъуинпъун закиринал лъугъаги,
Загъир-батІин бацІІалъун макъамалде рахаги,
Муракъаби ругезе натижат хІасуллъаги,
ХІафсу нафас гъабулел тавхІидалъулъ тІерхъаги.

ГІуламаул-ахират тІалибинал гъареги,
ТІарикъаталъул агъло рокъулелпъун лъугъаги,
Лъимал эбелгин имсул адаб ккун ругъунлъаги,
Аллагъасул рахІмат-цІоб цІцІадлъун тІаде чвахаги.

Чурхдузе сахтїи кьегї, раклазе кьвакїи кьегї,
Абулкъасим вачїндал хьолбохь чїезе ратагї,
Тавбоялде руссине бусурбаби кантїагї,
Исламалъул хїакьикъат халкъалдагї бичїїагї.

Хириял муъминзаби, диналъул вацал, яцал,
Дуниял кїочон тараб ахират насиблъаял,
Ножор дугїаялдаса хьул дир кьотїуларебин,
Ракїалде цваралаца «Мунагь чурагї» абе.

РАКЪАЛДА ПАСАЛЪАБИ ЗАГЪИРЛЪИ

قَالَ تَعَالَى: ﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ
الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ ٤١ الروم: ٤١

Тїадегїанав Аллагьас абулеб буго: «Фасалъаби тїиритїана, загъирлъана ракъалда тїад, зодосан ралел цїцїадал дагьлїиялдалъун, ракъалдасан бижунеб хур-хер, пихъал дагьлїиялдалъун, даран-базаралдасан щолеб дагьлїиялдалъун, халкъалъуль цїюгь, бикъа-хъами, чївай-хъой, цуада зулму гъаби, гьереси-мацї, зина, хиянат, божкълїкье кколел хвелал гїемерлїи, миллатазда гьоркьор кколел рагъал, питнаби гїемерлїиялдалъун, хїасил, ракъалдасаго баракат иналдалъун. Ракъдадагї гїадин, лъель, ай ралъадазулгїи тїибитїана фасалгїи, жанир гїадамал тїагїин, гїанкьиялдалъун, тїиналдаса бахъулеб жавгъар бахгїи дагьлїиялдалъун». Ралъдал тїинда жавгъар бижи-налгье сабаблъун букїунеб буго ихдал балеб нисян цїцїад, гьеб цїцїад байчїони жавгъар бижунеб, ай лъугъунеб гьечїо ралъдалъ, гьеб цїад балеб апрель моцїалъул анцїила микъабилеб кьоялъ жавгъар жанисан бахъулел ралъадазул

тІиналда бугебщинаб садаф ралъдада тІаде бачІунеб буго, ва гъез кІалал рагъулел руго (масала, цІулакьоалъул кІал бичІулеб гІадин). Гъеб цІцІадалъул тІири садафалда жанибе ккани, гъелъул хІасилалда бижунеб буго жавгъар, цІцІад байчІони хІоргоги хутІиларищха. ХІасил, садафалъул мисал кколеб буго тІинчІ жаниб лъугъунеб рахІомялъул гІадаб, цІцІадал къатІраялъулги мисал кколеб буго нукътІаялъул. Ва гъединго цІцІадал къотІиялдалъун, ай дагълъиялдалъун ралъдал хІайваназде дагълъи кколеб буго, беццълулел ва азунелги руго. Ралъдал хІайваназе цІцІад букІунеб буго инсанасе беразда бахунеб кухІлуялда релълъон. Гъеб кинабго буго ТІадегІанав Аллагъасул хІикматаздаса ва хІалкІойи-къудраталдаса.

«Ракъдадаги ралъдадаги гъадинал фасалъаби тІиритІи, загъирлъи ккола халкъ ТІадегІанав Аллагъасде гІасилъиялдалъун, ай халкъалъ гъарурал мунагъл сабаблъиялдалъун. Ва халкъалде тІаде ТІадегІанав Аллагъас гъединал балагъл реччана, гъез гъарурал мунагъазде данде ккун дагъабго жо къадаралда, гъл кантІизе, тавбоалде русине гІоло». МагІсиятазде данде тІобараб жаза абун, ТІадегІанав Аллагъас ахираталъул рокъоб жужахІалъул гІазабалдалъун гъабизе тун букІуна. Тавбо гъабун Аллагъасде вуссун хъвадизе тІоцобе диегоги хадуб МухІаммадияб умматалъеги гІамм гъабун тавфикъ къеги.

*Мунагъл чуризе дарулъун къураб
 Дида тавбо гІадаб нигІмат батичІо,
 НигІматазул базар тункун цІун буго,
 Тавбо бичун боссе бакІ батуларо.*

Рехсарал пасалъаби ракъдадаги ралъдадаги
 тІиритІиялдалъун жедее зарал ккаралщинал гІадамал,
 хІайванал, хІутІ-хъомор, хІинчІ-гъеду, ралъдал хІайванал
 – гъал киназулго къисас босизе буго пасалъаби загъир-
 лъиялъе жив сабаблъун ккаравщинав чиясдасан.

* * * * *

Гъаб махлукъаталъго кІал гъикъулелъул,
 Къиямасеб къоялъ кин вахъун чІелев?
 Кавну фасалъулеб хъвадиги гъабун,
 Элъл жаваб кьезе мун хІадур вугищ?

ХІакъикъатги рехун, загъир бокъарав!
 Къоларо дуй талихІ, дида гъеб лъала.
 Дуял гІуцІулаго гІумроги лъугІун,
 ГІурдаде вуссиндал дур чара хола.

Дин Исламги бичун, бечелъарав мун
 Чванта багъун хадув лъий къварагІунев?
 ЛъикІаб рецц-бакъги къун, мун сверун чІарал
 Сундуй гІоло ругел кин ургъуларев?

Кесе биццатасе гъудулзабаца
 Гъабулеб хиянат бицун рагІинчІищ?
 Бицун дуй хІажатаб къо тІаде щведал
 Щивасул батулеб гІузру лъаларищ?

ГІарацгин меседаль Ислам цІунараб
 Ахбаразда жаниб бицен рагІичІо.
 БацІадаб иманаль керен цІечІесул,
 Капкал рихъун хадуб, пахъал раккула.

Рихъун гладамал лъан чара хварав дир
Гладат буго билълъун кагътиде чучи.
Кинниги раклалъул анищал лъалев
Аллагъ РахІман вати дир талихІ буго.

Дир къалам-кагътица фронт ккунилан
Тыпалда чІарасе хайир щвеларо.
Хвалчен бахъун данде рагъ гъабичІони,
РахІаталда нафсалъ чиги теларо.

Тавболялъул къимат лъаларев гІадан
ГІакъиллъун рикІкІине дида кІвеларо.
КІвараб гІанасеб гъир мугъзада лъечІев
ЧІаго хваразда гъорлъ хъвайзе бегъила!

ТІоцобе ракъалда тІад загъирлъараб пасалъи –
ХІасадалъ Къабиллица вац Гъабил чІвайи ккана.
Гъединго, халкъалъухъа зулмуялъ гамул рахъун,
Залимав ханасдасан ралъдалъги тІубитІана.

Ралъадазулъ фасалъи жиндасан загъирлъарав
Гъев ханасде ХІажажил насаб гІунтІи бицана.
ХІажажидагин гъесда гъоркъор ккарал умумул
Лъабкъоялда анцІиде рахинеги гъаруна.

Гъабил чІвайдал байбихъун пасалъи ккаралдаса
Дунялалда лъугъана батІаяб хиса-баси.
ТІад пихъ балеб горони, ракъалда гъойтІ букІинчІо
Ралъадазул лълъималги гъуиналлъун руклана.

Гъединго чахъабазде бацІал гъесулароан,
БоцІи-панзалъ цуцаде лълъарги хъвагІулароан.

Лъим гъарзаяб ракъалда гъабураб ахил гладаб
Гъайбатаб мисал-сурат дунялалъул буклана.

Къабилуца вац чъайдал хІал щоялъ ракъ буклана,
Ралъадазул лълъималги цІамгІалаллъун лъугъана,
БоцІуца цуцадехун тенкезе байбихъана,
БацІалги чахъабазде гъури байзе лъугъана.

ГъутІбузда заз бижана, батІаяб хІал лъугъана,
Баракат ракъалдаса дагъ-дагъккун нахъе ана.
Аллагъ ТагІалаясул гІатІидаб рахІму-цІцІобаль
ЦІунун нахъе хутІараб нелъееги щун буго.

ТІоцобе Адамица дунялалда бекъидал
Ролъул мугъ тІавусалъул хоногІан букІун буго,
Хадусанги гъеб хІалалъ Идрис аварасул
Заманлде щезегІан цо кепалда чІун буго.

Цинги магІсияталде гІалам гъетІун хадуса
ГІанкІодал хоноялъул къадаралде ккун буго,
Къоялдаса къоялде гъитІинлъизе лъугъараб
Гъедин маккил хоногІан хутІарабин абула.

Хадубги гъеб ролъул мугъ фарс-цІулакьогІан хутІун,
ГІузайр аварасул замана бачІун буго.
Гъесул заманалдаги гъеб баркаман, гъитІинлъун,
ЛъехалогІан хутІанин хабар тІахъаз бицуна.

ТІадегІанав Аллагъас кІудияб рахІму гъабун,
Гъеб ролъул мугъ нелъее ризкъилъун хутІун буго.
ТІагІаталъе къутлъун къун, баракат гъарза гъабун,
Гъеб камураб къо бачІун, къварилъи бихъугеги.

Гьалщинал мунагъазулъ тӀерхьарал ниж гъаримал,
ТӀаса Мун лъугъинчӀони, лъида цере рачӀинел?
ЛъикӀлъаби дагълъун ккеялъ дудада са хӀинкъун ругин,
ГурхӀел дур цвечӀонани, щибха нежер букӀинеб?

ШафагӀаталъул къоялъ хӀабибасги нахъчӀвани,
ХӀайранлъун хутӀарал ниж тӀаде лъица росилел?
СиратӀгин мизаналда остарги ватичӀони,
Забаниятаздаса хвасар лъица гъарилел?

Хвалил мехталабалъе лъугъарал заманалда,
Дуца тавфикъ къечӀони, шагъадат кин битӀилелб?
Куфруялда рухӀ босун, шакъияллъун лъугъани,
Къун тараб талихӀалда цинги щибжо гъабилелб?

Гьал мунагъ-хатӀабазда чӀаголъи гъабизегӀан,
ГьитӀинго хваравани, талихӀав вукӀинаан.
Тушман иблисалдаса бергъине хӀал кӀолареб
ХӀалихъатаб къаркъала чӀагойищ ракъулъ лъелелб?

Рихъулел щайтӀабаца хӀапургъине гъабураб
ХӀузуралъул асарги рекӀелъ хутӀулелб гъечӀо.
Лъолелщинал бугътаназ чӀунтараб кереналда
Ругъун цӀилъичӀелб къоги къанагӀатго букӀуна.

РакӀалъ дир гъанги кванан, кӀалалъ тавбо гъабулел, –
Гъадиал гъечӀонани, муридазул пайда щиб.
Малаукзаби гӀадин дида цереги рачӀун,
Царал макро хӀалезул хӀукму щибдай букӀина.

БукӀа абе, кӀвар гъечӀо, гъеб дий хӀажалъиларо,
Живго жинца гуккулев Аллагъасда вихъула.

*Вихьудагин тлерхьуда баццлад гьабичлеб тлаглат
Ваццладав Бетлергьанас тладего босуларо.*

*Тладегланав Аллагьас нахье чвалел гламалал
Гемерал гьаруниги, дагьабцин пайда гьечю.
Дагьабго букланиги, баццлад гьабураб тлаглат,
Цладерабазда пьедал, тлохьигладин баклпула.*

*Тлутлаб квас-квасул цлурал глемер харабаздаса
Гарац-меседил цлураб цохю хьап бергьинарищ?
Бергьуневги кьуневги кьойилго лъаларелпул,
Лъалев кьо бачлинелде кьачладизе ккеларищ?*

*Хун хадуб талихлалъе нахьбуссинги гьечелпул,
Нахъа члун бугеб хвалил сапар лъияб батаги.
Сапараль вахьунесе задги^[1] кьварагунелпул,
Задалпул бищун лъиклаб такъва^[2] насиб гьабеги.*

*Нафсазул кьуват хваги, раклал иманаль цлеги,
Аллагьасе гьабураб кьотлиялда хутлаги,
Бусурманаб хлал кьеги, хлалалаб ризкъи кьеги,
Хлабибасул шариглат щиб жояли бичлчаги.*

*Беразе канлъи кьеги, курмул нураль гвангьаги,
Битларабги тлекъабги батла гьабизе лъаги;
Батлин гилмо цликлаги, гирфаналпул тлерхьаги,
Тлагьал машрабалде щун, щивав мурид вохаги.*

*Хлабибасул шафаглат щолездаса гьареги,
Шайихзабазул назрат даималлун хутлаги,*

[1] Зад – нахърател. *

[2] Такъва – Аллагьасдаса хлинкъи, Гьесие мутигилъи *

Дунялагин ухраялъул умурал бигьалъаги,
 Абадияб сагладат умматалъе гламмлъаги.
 Аллагъас глафву гъабун, гласилъаби чураги,
 Глафувун Каримлъидал, я Рабби мун гурхлагги.

Амин! Амин! Амин! Я Мужиб يا مجيب

ИНСАН ЦІУНИЗЕ ТІАДКЪАРАЛ МАЛАИКЗАБИ

قَالَ تَعَالَى: ﴿لَهُ مُعَقِّبَتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ﴾ (الرعد: ١١)

«Тіадегіанав Аллагъасул руго малаикзаби, щивав инсанасда тіад тарал, Жиндир амроялдалъун гъев инсан кьижаралъувги вахъаралъувги гіадамазул, женазул заралалдасаги, ворта-тариялдасаги, речІа-рехараб жо щоялдасаги, хІасил, кинабниги жедеє цІунизе изно бугебщинаб бакІалда гъев инсан цІунизе; ва гъединго гъев лагъас мунагъ гъабураб мехалда гІазабалде ккезе гъавичІого, тавбо гъабуларищан гъев теян Тіадегіанав Аллагъасде гъарун, жедеца дугІаги гъабулел».

Гъел малаикзабазул къадарги къого руго, цуцаца хисун къад – анцІго, къасе – анцІго рукІунел. Тіадегіанав Аллагъ жинда разилъаяв ГІусман асхІабас гъел малаикзабазул хІакъалъулъ жинде гьикъидал, свалат-салам лъеєв Аваргас абун буго:

اختلف العلماء في عدد الملائكة التي وكلت على كل إنسان ف قيل عشرون ملكا وقيل أكثر والأول أصح لأن عثمان رضي الله عنه سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن ذلك فذكر عشرين ملكا وقال صلى الله عليه وسلم : ((ملك عن يمينك على حسناتك وهو أمير على الملك الذي عن يسارك وملكان بين يديك ومن خلفك وملك قائم على ناصيته إذا تواضع لله رفعه وإذا تجبر على الله قصمه وملكان على شفيتك يحفظان عليك الصلاة على النبي عليه الصلاة والسلام وملك على فيك لا يدع الحية تدخل فيك وملكان على عينيك))

«Цо малаик вукІуна инсанасул кваранаб рахъалда, цо-гидав – квеГаб рахъалдаги, гъав кІиявго ккола гІамалал хъвалел малаикал. Гъединго цо-цо малаик вукІуна инсанасда цевеги нахъаги. Цойги малаик вукІуна инсанасул нодоялда чІарав, гъев инсанас ТІадеГІанав Аллагъасе хІелун нодо гІодобе буссине гъабураб мехалда гъев тІадеГІанлъизе гъавула, чІухІун нодо эхеде борхидал гІодовеГІанги гъавула. КІиги малаик тІасиябги гъоркъиябги – кІиябго кІветІалдаги вуго, свалат-салам лъеяв Аварагасде битІараб свалат жедеца цІунулел. Цо малаик кІал цІунаравги вуго, ай кІалдисан ургъибехун борохъ я цогидаб рухІчаголъи унеб бугони, беччангутІизе. КІиги малаик кІиябго бералда тІад таравги вуго».

Къадги къасеги цуцаца хисулеб малаикзабазул гъеб кІиябго къокъа рогъалил ва бакъанил каказул гІужаль данделъулелги руго (ай цуцаца хисизе). ТІаде бачІараб къокъаялъ хисун гъоркъ букІараб къокъа зобалазде бахиндал, ТІадеГІанав Аллагъас гъезда гъикъулеб буго: «Кинха тарал ножоца Дир лагъзал?» - илан. Малаикзабаз абулеб буго: «Нежеца гъел какал рала, гІибадат гъабула тана, ниж жедехъе шведеалги гъединго ратун рукІана», - ян. ТІадеГІанав Аллагъас, лагъзадерил киналго ахІвалал лъалев Живгоги вукІун, гъезул хІал малаикзабаде цІехеялъул хІикматги – малаул-аГІлаялда, ай зобалазул

агылоялда Адамил зурияталъул хиралъи лъайзе гъаби буго. Малаикзабазги бихъулищ, капурзаби, как баларел гІусатал ратІа гъаричІого, гІамм гъабун, какал рала танаян жаваб гъабулеб куц БетІергъанасе. Рехсарал гъел малаикзаби, ТІадеГІанав Аллагъасул лъугъинчІого рес гъечІеб, хІукму-къадар тІобараб, кинаб бугониги амро тІаде щвараб мехалдайин абун, гъев чиясдаса ратІалъула, нахъе къала, ай гъев чи цІунуларо.

Цебеги рехсараб букІаниги: масала, цо чи хведал, гъел малаикзабиги нахъе ун, хутІула гъев хварасул гІамалал хъвалев вукІарав кІиявго малаик, цинги гъез абула: «Я нежер БетІергъан! Гъав чиги хвана, гъанжи нежеца щиб гъабилеб, ниж кире инел?» – илан. ТІадеГІанав Аллагъас гъезие жаваб гъабула: «Ножое ине бакІ гъечІо, малаикзабаз зобалги цІун руго, халкъалъ ракъги цІун буго, нуж чІа гъев чиясул хобалда тІад, тасбихІ, такбир, тагълилалдалъун Дунги рехсей, гъелъул ажроги гъев чиясе къе, къиямасеб къо щойзегІан гъедин рукІа», - ян.

Аяталъул хадуселдаги абулеб буго: «ТІадеГІанав Аллагъас цо къавмалъе къураб нигІмат, баракат, эркенлъи, рахІат хисизе гъабуларо, ай нахъе босуларо гъеб къавмалъ лъикІал тІабигІатал, гІамалал къабихІаб, квешаб рахъалде, маГІсиятазде буссине гъабун горони».

ИНСАНАСДЕ ТІАДЕ КЪВАРИЛЪАБИ РАЧІНАЛЪЕ САБАБ

Хириял бусурбаби! Гъаб бакІалдасан нелъеда бичІ-чІулеб буго, сахлъи-саламалъиги тІаса ун, унта-щокълъаби тІаде рачІиналъе, маГІишат-яшавалъул рахъалъ бигъалъи-эркенлъи, ризкъиялъуль букІараб гъарзалъи-баракат тІаса ийиналъе, ай киналниги дунялалъул балагъал-къварилъаби

тІаде рачІиналтє гІайибилал нилтьго кколел рукІин ва нилть квеш хъвадаралгІан заманаялть нелтьеда тІаса балагьбал-къварилтъаби росуларел рукІинги. ХІасил, нелтьеда лъайзе ккола нелтьеего къун ругелцинал нигІматал, гъезие щукруги гъабизе ккола. Жакъа нилть, бусурбаби, кинха хъвадила ругел, кин амро-нагъюялда нахъ рилълъуна ругел, кин шаригІат цІунула бугеб, щукру кин гъабула бугеб? Гъал суалазе жавабалтъе сахаб тІехъ хъвайзе ккела, жаваб къолеб бугони. Гъединлъидал щивав чиясе бигъа букІина гъаб суалалтъе жаваб къейи. Тавфикъ Аллагъас къеги.

Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго:

وقوله عليه الصلاة والسلام : ((إذا رأيت قساوة في قلبك وحرمانا في رزقك ووهنا في بدنك فاعلم أنك تكلمت فيما لا يعينك)) فالنعم تأتي من الله بلا سبب وسلبها يكون بسبب المعاصي

«Дуда бихъараб мехалда дурго рекІель къасават лъугъун, ай гъеб биццалъун, гъабураб гІибадаталъул асар-лазат щолареблъун лъугъун, ризкъиялъул рахъалъ гъечІолъи тІаде бачІун, ай мискинлъун, гІибадат-гІамал гъабиялъул рахъалъ черхалде загІиплъи бачІун, дуда лъай мун кІалтъан вукІин дуе хІажат гъечІеб, пайда гъечІеб, къварагІунареб каламалдалъун». КъварагІел гъечІеб калам гъабицин балагьалъулъе ккеялтъе сабаблъун кколеб мехалъ, чІахГичІахІиял мунагьал гъарулел мехалъ гъезда рекъон балагьалги реччаларищ тІадегІанав Аллагъас халкъалде тІаде? ХІасил, тІадегІанав Аллагъас нигІматал халкъалтъе сабабго гъечІого къола, гъел нигІматал нахъе росийин абуни нелтьер мунагьал-гІасилтъаби сабаблъун букІуна, гъелде нилть кантІуларо, пикроги гъабуларо, балагь-къварилтъиялъул махІ чІиванигицин зигардизеги нечоларо Аллагъасухъа.

قال إبراهيم بن أدهم : مشيت في زرع إنسان فنناداني صاحبه يا بقر فقلت غير اسمي بزلة فلو كثرت لغير الله معرفتي

Адгъамил Ибрагъим абун Аллагъасул кІудияв валияс бичунеб буго: «Дун унев вукІана цо чиясул хурисан, гъеб хуралъул бетІергъанас диде ахІана “ва хІайван” абун. Цинги дица дидего абун: “ЦохІо нухалъ хатІалътиялдалъун дир цІар хисана, хатІалъаби гІемер рукІаралани, ТІадегІанав Аллагъас дир магІрифатги хисизе букІана”, - ян», ай жагъилавлъун гъавун телаанилан.

МагІсиятаздалъун ва нигІматазе шукру теялдалъунги ТІадегІанав Аллагъас цІарал ва сурат хисизе гъабиги гІемерал ккарал руго: масала, иблисалъул цІар букІана ГІазазил, ТІадегІанав Аллагъас, Жиндир цохІо амро теялдалъун, ай Адам аварагасе ﷻ сужда гъабизе инкар гъабиялдалъун, гъеб ГІазазил абураб цІар иблис абун сверизе гъабун. Гъарут ва Марут абурав кІиявго малаикасда, мунагъалде ккеялда цебе, цІарал рукІана ГІаза ва ГІазая, мунагъалде ккеялдалъун хисизе гъаруна. Гъединго НухІ аварагасул ﷻ вас ХІіамил кьер хисизе гъабун, гъелъие гІиллаги ккана къижун ккарав инсул гІаврат загъирлъидал вас ХІіам, гъелдеги валагъун, велъанхъидал, гъеб лъарав инсуца ХІамиеги гъесул наслабазеги, «чІегІерал лъугъаги» - ян дугІа гъаби. Гъеб дугІаялъе ТІадегІанав Аллагъас жаваб гъабун, ХІіамил гъомер чІегІерлъана, гъесул наслабиги гъормал чІегІерал лъугъана. Гъиндал ва хІабашал ккола ХІіамил наслаби. Ялъуни НухІ аварагас ﷻ вас ХІіамие дугІа гъабиялъе сабаб гъадин ккун буго: НухІ аварагас ﷻ, тІуфанги тІун, гамидаги рекІун унаго цо бакІалде щвараб мехалъ, кинабго гъалмагълъиялда лъайзе гъабун буго: «Нилъ руго ХІарамалда тІад ва КагІбаялда сверун сверулел (ай КагІба букІараб бакІалъ), гъелъул хІурмат

гъабун, ножор цониги чи руччабазде гІагарлъуге», - ян, ва
 гъабун буго бихъиназдаги руччабаздаги гъоркъоб пардавги.
 Гъеб инсул лъайзабиялъе ХІам хилифлъун вуго, гъел-
 далъун гъесие НухІ аварагас ﷺ дугІаги гъабун буго, кІиябго
 риваяталъул хІакъаб Аллагъасда лъала. ТІадегІанав Ал-
 лагъас, жал гІасилъидал, Муса аварагасул ﷺ къавмалъулги
 хисизе гъабунa сурат, гъел маймалакаллъун сверана.

Гъединго ГІиса аварагасул ﷺ къавмалдасаги сверизе
 гъаруна болъоназде. Муса аварагас ﷺ дугІа гъабун,
 къибтІиязул, ай фиргІавнил къавмалъе, лъим биялде
 сверизе гъабунa, боцІи гамчІаллъун сверизе гъабунa. Умаят
 абун цІар бугев, кутакалда гІилмо лъалев цо чи вукІун
 вуго къурайшиязул, ахирзаманалъул авараг жив вукІине
 вугилан хъулгицин жиндир букІарав, кѳижун ккарав
 бакІалда бачІун цо хІинчІалъ гъесул кІалдибе гозо бегъун
 буго, ворчІидал гъесда кинабго гІилмо кІочон батун буго,
 гъелъие гІиллаги ккун буго свалат-салам лъеяв Авараг
 загъирлъидал гъесде жинца инкар гъаби. ЦохІо хатІаялъе
 гІоло ТІадегІанав Аллагъас Адам авараг ﷺ алжаналдаса
 къватІиве вачун, дунялалде рехана, ай бакІ хисана. Зака-
 талде жинца инкар гъабиялдалъун Къарун, мина-ватангун,
 боцІи-малгун цадахъ, ракъалъ жаниве цІцІан ана. Эбелалъ
 жинде ахІидал, данде жаваб гъабунгутІиялдалъун вас
 мацІ кІочон, ахрас лъугъаравги къиса буго. Цересел ум-
 матазул заманалда, нус-нус соназ цохІо лахІзаталъги
 гъапуллъичІого ТІадегІанав Аллагъасе лагълъиялда
 вукІарав Барсис абурав рагъибасул иман хисизе гъабунa,
 ай купруялда хвана, Исламияб нигІматалъе цохІо къоялъ
 щукру теялдалъун.

ХІІЛМОЯЛЪУЛ ХІАКЪИКЪАТ

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا
 مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ
 كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا﴾ ﴿٤٥﴾ فاطر: ٤٥

«Тіадегіанав Аллагыас халкълъе жедеца гъарурал магісиятазда рекъон гІазаб гъабулеб букІарабани, ракъалда тіад Адамил лъималазул ва хІайваназул чІагояб жо тезе букІинчІо. Кинниги магісиятазда рекъон тіобанго гІазаб гъаби къиямасеб къо щойзегІан нахъе бахъула. Къиямасеб къо чІун хадуб хІакълъунго Тіадегіанав Аллагы Жиндир лагъзадерил лъикІалги квешалги гІамалазда дандбитІун гІазаб-гІакъоба гъабулев ва ажро къолев вуго». ХІасил, аварагзаби тун нахъеял халкълъул жиндасан мунагы лъугъунарев инсан вукІунев гъечІо, кинниги Тіадегіанав Аллагы Жиндир циналдаса рахІмо цебе ккарав, гурхІел цІикІкІарав вугелъул, Жиндир лагъзадерие магісиятазда дандбитІун гІакъоба гъабизе гІедегіулев гъечІо, тавбо гъабурасул чурулебги буго, тавбо гъабичІев къиямасеб къо щвезегІан толевги вуго. Дунялалда рукІаго тіаде рачІунел цо-цо балагъл-къварилъабийин абуні, гълги муъминчиясе мунагъздаса вацІцІалъизе рукІуна, муъминав горесе гІазабалъе рукІуна, тіобанго гІазабин абуні ахираталда горони гъабуларо. Щивав чиясе къиямасеб къоялъул авалги хвел буго, рухІ бахъиялдасан байбихъун, чІегІераб, бецІаб лахІдоги, гъечІеб комекги, Мункар Накирасе къезе кколеб жавабги, жужахІалъул донкІлъун яги алжаналъул ахлъун батизе бугеб хобги. Магісиятазе гІюло гІалам хойзе гъабулеб бугони, цадахъ боцІиги щай хойзе гъабизе букІарабилан абуні, боцІи халкълъе пайдаялъе

бижараб бугелтъул, халкъ хун боцІи дунялалда сундуге гІоло телеб? БоцІуда таклифги гьечІелтъул, гьезул магІсияталги рукІунаро, халкъалтъул магІсиятал сабаблъунги гьел гІакъобаялде кколаро, гьединлъидал боцІи хвезаби гьезие гІазаб гъаби магІнаялда букІунаро.

Гъаб рехсараб аяталтъул ТІадегІанав Аллагъас баян гъабулеб буго Жиндирго хІилму, Жиндир лагъзалги тІоритІулел руго хІилмоялде. ХІилмоялде абула балагъазда цебе чІолеб пардавилан, ва лъикІал ахлакъазулъ цІамиланги, ай инсанасул лъикІал ахлакъал камиллъизе ккани, чолпадалъе цІамгІанги чара гьечІеб жойилан. Свалат-салам лъеяв Аварагасги абун буго:

((كاد الحليم أن يكون نبياً))

«ХІалимав чи авараглъун вукІине гІагарлъана», - ян. ХІилмоялтъул хІакъалтъулъ бицен гІемераб буго, къеги гьеб нелъеegi. Амин!

ГІАКЪЛО ДАНДБАЯЛЪУЛ БАЯН

Цойги аяталдаги абулеб буго гъадин:

قَالَ تَعَالَى: ﴿فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنْ لَمْ يَأْتِ بِدَلِيلٍ لَّيَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾
 حَوْلِكَ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ
 اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾ آل عمران: ١٥٩

«ТІадегІанав Аллагъас дур рекІель лъураб кІудияб рахІмоялдалъун тамахлъана, ай хІалимлъана мун, ва гъав

МухІаммад авараг, асхІабзабазе (кинабго халкъалъего). Мун вукІаравани, авараг, рагІи-калам хъачІав, ракІ биццатав, согІавлъун, дуда сверухъа гъел асхІабзаби гІадан хутІичІого риха-рикъун тІагІун инаан. Дудаго хурхарал хІукъукъазуль мун гъезда тІаса лъугъа, авараг, дурго рахъалдасан гъезие гъабулеб лъикІлъи, гъединго рахІмоги камилаблъун букІине, Дида хурхарал (ай, ТІадегІанав Аллагъасда хурхарал) хІукъукъазда Дун тІаса лъугъинги тІалаб гъабе, ай дугІа гъабе Дунги гъезда тІаса лъугъине. Рагъазданиги цогидал дунялалъул масалихІазданиги хурхарал умуразуль (ай, вахІю рещтІун баян гъаричІел умуразуль) дуца гъел асхІабзабазулгун мушавараги гъабе, авараг, гъезул щивасул гІакъло-рагІи кинаб бугебяли лъайзе, эзул ракІалги лъикІ лъугъине, дуда аскІор гъел къадро бугеллъунги рукІине, ва умматалъе нухлъунги букІине».

Хириял бусурбаби! Нелъецаги пикро гъабизе ккела халкъалъул бищунго хириявлъунги, гІакъло камилавлъунги, жинде вахІю рещтІуневлъунги вукІингун цадахъ, свалат-салам лъеяв Аварагасда ТІадегІанав Аллагъас манлъун бугеб куц Аллагъ разилъаял асхІабзабазулгун мушавара гъабеян. Жакъа, гъаб бихха-хочараб, пасалъаби гІемераб ахир заманалда нелъее цуцаздехун мушавара гъаби цІакъго хІажатаб буго. Гъеб мушавара гъабиялъуль бугеб баракаталъул хІакъалъуль тІокІаб жого бицине ккелищ, ТІадегІанав Аллагъас свалат-салам лъеяв Аварагасде амроги гъабун букІаго гъеб гъабеян. Гъеб амроялда рекъон бищунго мушавара гІемер гъабулевлъун живго Аварагги  вукІаго. Щивав чиясда жинди-жиндир гІакъло битІараблъунги бихъун, цуцазухъги гІенеккичІого хъадиялъ гъаб ахираб заманалда нелъеего ккарал гІемерал квал-квалал, камиял, захІмалъаби, къварилъаби нелъедаго рихъана. Гъанжиялдаса хадубниги битІараб нухалда

цолъун, цуцаздехун мушавара гъабун, цуцада ричІизе тавфикъ кьегі киналго дагъистаниязе ва тІолго Кавказалъул халкъалъе.

وروی البغوي بسنده عن عائشة رضي الله عنها قالت : (ما رأيت رجلا أكثر استشارة للرجال من رسول الله ﷺ)

ТІадегІанав Аллагъ жинда разилъаяй ГІаишатица абунa: «Дида вихъичІо свалат-салам лъеяв АвараггІан гІадамазулгун мушавара гъабулев чи», - ян. ГъабгичъчІищ нелъее мисал мушавара гъабиялъул цІикІкІараб кІвар букІиналъе. ТІадегІанав Аллагъ разилъаяв ГІали асхІабасгичІи абунa:

وقال علي بن أبي طالب رضي الله عنه : (الاستشارة عين هداية وقد خاطر من استغنى برأيه والتدبر قبل العمل يؤمنك من الندم)

«Мушавара гъаби – гъидаяталъул, ай витІун ккеялъул асло буго, жиндирго гІакълоялда гІей гъабун чІарав чиги гъабураб иш мекъса ккеялда, гІадада хоялда хІинкъи бугевлъун вуго, цо иш гъабиялда цебе гъелъул хІасил кинабдай ккелаян тадаббур, ай фикро гъабун, мун пашманлъгиялда ккеялдаса божаравлъун вукІина». ХІукамаазул цоясгичІи абунa:

وقال بعض الحكماء : ما استبط الصواب بمثل المشاورة ومن فوائد المشاورة أنه قد يعزم الإنسان على أمر فيشاور فيه فيتبين له الصواب في قول غيره فيعلم بذلك عجز نفسه عن إحاطة بفنون المصالح ... الخ . «الخازن» ، ص ٢٩٠ ، ج ١

M	y	-
ш	a	-

вараялъ гІадин битІараб нухалде рачунаро, мушавара гъабиялъул пайдабаздаса ккола, масала, цо чияс къасд

гѡабидал цо кинаб бугониги иш гѡабизе, цинги гѡес гѡабула мушавара, гѡелдалъун гѡесие баянлѡула жинда дандбарасул каламалъ битІараб, хІакъаб, ай пайда-хайир бугеб рахъ. Гѡелдалъунги гѡесда лъала, щибаб ишалъулъ маслахІат бугеб рахъ батІа бахъизе лъаялъулъ жиндирго гІажизлъиги. Кициги бугелъулха: «ГІакъло, жиндие къваригІиндал, чидахъ батула, чидае къваригІиндал, жиндихъго батула», - ян. Ва гъединго: «Жиндагоги лъалев, лъалесдеги гъикъулев – гІакъил вуго, жиндагоги лъаларев, лъалесдаги гъикъуларев – ахІмакъ вуго», - ян.

Аяталъул хадуселдаги абулеб буго: «Мушавара гѡабун хадуб цо иш гѡабизе тІаса бищараб мехалда, дуца мугъчІвайги гѡабе, авараг, гІицІго ТІадегІанав Аллагъасде. Гѡеб амроялъулъги бищунго две маслахІатаб дудагоги лъаларо, авараг, дуца мушавара гѡабурасдаги лъаларо, Дида горони (ай, ТІадегІанав Аллагъасда горони)». Хал гѡабе, ТІадегІанав Аллагъас фиргІавн тавхІидалде ахІизе Мусаги Гъарунги (гІалайгъима салам) ритІулел мехалда гъезде манлъаралъуги:

قَالَ تَعَالَى: ﴿فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّئِنَّا﴾ طه: ٤٤

«Ножоца абе, бице, гъев фиргІавние тамахаб рагІи, ай гѡеб хІеренаб рагІи-каламалдалъун ахІе гъев тавхІидалде». Гъалдаса кІудиябги вагІза кинаб букІинеб дагІват гѡабулезеги тарбият къолезеги, гІилмо жедеца манлъулезеги ва кинабго халкъалъеги, ТІадегІанав Аллагъас жив Аллагъин чІарав гъев капурчиясде тамахго кІалъаян Муса аварагасде ﴿﴾ амро гѡабиялъулъ буго цойги хІикматги. Гѡебги, Муса авараг ﴿﴾ фиргІавница хъихъун гІурав вукІиндал, гѡес гѡабураб тарбияталъул хІакъ цІуни ккола. Гъалдасанги

нелъеда бичІула лъималазда тІад эбел-инсуге бугеб хІакъалъул кІодолъи. Амма кибгоги кидагоги кинавниги чиясулгунги тамахаб рагІи бицунги тІобаларо, гьалдеги кантІизе ккола, къвакІизе ккаралъуб къвакІиги тамахлъизе ккаралъуб тамахлъиги – кІиялъулго гІорхъи цІунизе лъайзе ккола.

ТІадегіанав Аллагъас свалат-салам лъеяв Аварагасде абунa:

قَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ﴾ التوبة: ٧٣

«Дуца жигъад гъабе, авараг, гьел капурзабадехун хвалчаздалъун, мунафикъзабадехунги гъабе мацІалдалъун, гьездехун гурхІел, тамахлъи гъабичІого, гьезие хІинкъи къун». Ялъуни, мунафикъзабадехун рагъ гъаби, хІалкІвани – квералдалъун, кІвечІони – кІалалдалъун, гьединги кІвечІони – ракІалдалъун букІина. Ялъуни гьел мунафикъзабада сабаб бихъун хІад къаби билълъанхъизе гъабила.

Свалат-салам лъеяв Аварагасул гъаб бачІунеб хІадисалъулъги буго гІемераб пайда, босизе лъарав чиясе:

((ما خاب من استخار ولا ندم من استشار ولا عال من اقتصد))

«Истихара гъабурав чи пайдаялдаса чІового хутІичІо, мушавара гъабурав чиги пашманлъичІо, къимат гъабурав чиги мискинлъичІо».

АЛЛАГЪАСДЕ МУГЪЧИВАЙ ГЪАБИ

وقال الإمام : دلت الآية على أنه ليس التوكل أن يمهّل الإنسان نفسه كما يقول بعض الجاهل وإلا لكان الأمر بالمشاورة منافيا لأمر بالتوكل بل التوكل هو أن يراعي الإنسان الأسباب الظاهرة ولكن لا يعول بقلبه عليها بل يعول على عصمة الحكمة . «روح البيان»

Рехсон цебе араб аяталъ тІоритІел гъабубеб буго, цо-цо жагъилзабаз абухъе, ТІадегІанав Аллагъасде таваккал тІами, инсан сундего валагъичІого, ай сабабалго хІалтІизе гъаричІого чІезе ккей букІунгутІиялде. Гъедин букІарабани, ТІадегІанав Аллагъас «Мушавара гъабе» - ян амро гъабиялъ хвезе гъабилаан «Таваккал Жинде гъабе» - ян абун гъабураб амро. ХІакъикъаталда ТІадегІанав Аллагъасде таваккал тІами ккола, загъирал сабабалги хІалтІизе гъарун, ракІалъул мугъчІвай сабабазде букІунгутІи, ай, ТІадегІанав Аллагъасул «Мушавара гъабе» - ян абураб амро гъаби гъелъуль бугеб хІикмат цІуниялде букІин. Хал гъабе гІакъилал гІадамаз сабабал хІалтІизе гъари бегъуларезде жагъло гІунтІизе гъабун бугеб куц, жагъилалъун рукІинчІого, гІакъилаз абуралда нахърилълъани нильги битІараб нухалде ккела, тавфикъ Аллагъас къеги. Свалат-салам лъеяв Аварагас абун буго гъадинги:

وعن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ : ((لو أنكم تتوكلون على الله حق توكله لرزقكم كما يرزق الطير تغدو خماصا وتروح بطانا)). أخرج الترمذي وقال حديث حسن «الخازن» ، ص ٢٩١ ، ج ١

«Ножоца ТІадегІанав Аллагъасде таваккал тІамулебани хІакъаб тІамиялъ, ТІадегІанав Аллагъас ножое ризкъи къезе букІана хІинчІ-гъедуялъе гІадин. Радал хІинчІ

рукІниса бахъун боржун уна бакъун, нахъбуссун бачІуна
гІорцІун». Гъаб хІадисалъ абуралда релълъон таваккал
бугел гІадамазени сабабал хІалтІизе гъари хІажалъиларо,
гъединал гІадамал ругонани.

*Гъанжи питнаялде рагъараб каву,
Магъди вахъинчІого, къайи щак буго.
Щибго гІайиб гъечІеб гІалам гъурулеб
Рагъул хІасил лъайзе жиги хех буго.*

*Халкъалъе бижараб гъаб кавноялда
Квер лъун, рохалида хан даимлъичІо.
Хвел гІагарлъанагІан хъантІиги цІикІІун,
Хъамалчилъи гъаби – гъезул нух буго.*

*Халикъасде данде бахъараб хвалчен
Чанги кафирасул кІухІи бекараб,
ХІабибасул уммат къварид гъабураб
Къавмалда хадубги цо балагъ бугеб.*

*БетІергъан саброяв, гІедегІуларев,
ГІажизлъиялдаса вацІадав вугев,
ЗулмучагІаздасан къисас босулеб
Къо метер бачІинеб, ричІад бихъуге.*

*Бихъараб хІехъезе бусурбабазе
Сабро берцинаб кье, къудратав Аллагъ!
РахІмо гъечІел къавмал къине гъаризе
Зодосан РухІуллагъ ракъалде веччай!*

*ХІукмуги гъабулев, хІикматги лъалев,
ХІалкІолев БетІергъан, Дуге рецц буго!*

Дуй бокъараб бокъун, рихараб рихун
Хвезе гъаре Дуца дин Исламалда!

Аллагъ лъалеп къавмалъ Досул нух тедал
Дос Живго лъаларел тладе тламула.
Тахъаца бицуна, Къуръан клалъала,
Къадирасул глатат доб буклин лъала.

Яги, шагъидзаби жиндий рокъидал,
Рокъаразе жигъад сабаблъун къола.
Сабаб хлакъикъияб рагъда чіваразул
Гъазизаби рахъун рухлал рохула.

РахІмо-ціцІоб глатІидав, глатло битІарав,
Бижилелде себе щибго жо лъалев,
Жиб-жиб заманалда маслахІат бихъун,
Макнунияб гІилмо загъир гъабулев.

Зарабаз къотІи къун, явмул-гІагъдалда
Мун БетІергъан вугин гъабураб жаваб,
Гъаб дунялалъ гуккун, кІочон хутІиялъ
КІудиял балагъал тладе рачуна.

Рачун гъел балагъал нелъер беразда
Дагъалищ рихъарал, щай кІочон толел?
Чвахун ран цІцІадаца, щун рачІун гІораз
ГІалам бижарасул къуват бицинчІищ?

Бицун божуларел, бихъун гІоларел
ГІаламалъуль бугеб гъаб унтиго щиб?
Гъалдаги ниль тани тамаша буго,
Тавбоялде русса, Бишасул лагъзал!

Рагличлищ нохода Юнус авараг 𐌸𐌹𐌸𐌹
 Къавмалъ нахъе къотлун, тладе беччазе
 Тладгланав Аллагъас къотли гъабураб
 Балагъ, тавбо гъабун, тласа босараб.

Бихъулеб макъоги гъаб члаголъиги –
 Гъазда гъоркъоб бугеб батлалъиги щиб?
 Бижулеб, бакъвалеб херги глаламги,
 Гакълоялда борце, цохло жо гъечлищ?

Цинги муглрул ччуклун, глансал тладе тлун,
 Гадамал гъоркъе ккун, ккечлищ балагъал,
 Гьурал кутакал пун, ракъал рагъарун,
 Росаби члунтичлищ, рохъал рухличлищ?

Рицине лъаларел гиллабаздалъун
 Ралъдалъ, гъаваялда гъечлищ балагъал?
 Багъана сабаблъун машинаби ккун,
 Мавтул-фужъаталъул^[1] глорхъи-рахъ бугищ?

Гарацалда хадур хвезе регараз
 Халкъалъулъ бекъулеб питна бихъулищ?
 Балъгоги тлатунги гъеб жаниб камун
 Улка батиларин пикро хлалтлула.

Фасалъабазул рахъ цебе тлун буго,
 Тлобанго ракъалда загъирлъун буго,
 Зулмабаз халкъалъул чара хванаглан
 Ханзабазул бугъби ццулъула руго.

[1] Мавтул-фужъат – тохлъукъе бачлараб хвел.*

Ццидал къали гъекъон къо хлехъарасда
Къанабакъе индал алжан батила,
Аллагъас тlад лъураб налхи тlобарас
Тlагъал хlавзалдаса шараб гъекъела.

Къуръан-хlадисалда гlамал гъабурас
Глазab чlамиларо ахираталда,
Агълу-суннатазул гlакъида ккурав
Къиямасеб къоялъ гъез валагъила.

Къварилхи гlемераб гlарасаталда
Таебоялда хварав хвасарлъун ккела,
Халидунал абун цlар таразулъа
Таехlидалъ квер бакъун къватlив вахъила.

Къудратав Бетlергъан, Дурго рахlмоялъ
Динул-Исламалда ниж хвезе гъаре,
Ахирисеб хlохъал, хlал Дур кlопелъул,
Нафю-исбаталда^[1] лъугlизе гъабе!

[1] Нафю-исбат – «Ла илагъа иллаллагъ» абураб рагlи.*

تم الجزء الثاني من الكتاب «تنبيه العوام إلى دعوة القرآن» بعون الله الملك المنان
في اليوم الثاني عشر من الشهر سفر الخير سنة 1424

وأنا أفقر الفقراء الراجي إلى رحمة أغنى الأغنياء وأجهل الجهلاء المحب للعلماء
العاملين سعيد بن عبد الرحمن الجريّ الشافعي مذهباً الأشعري عقيدة
النقشبندي والشاذلي طريقة

اللهم أنت العالم بسرّائنا فأصلحها وأنت العالم بذنوبنا فاغفرها
وأنت العالم بعيوبنا فاسترها وأنت العالم بحوائجنا فاقضها برحمتك يا أرحم الراحمين
وصلى الله على محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين آمين يا مجيب الدعوات

ТІЕХЪАЛДА РУГО

ТІОЦОБЕСЕБ БЕТІЕР.....3

Тіадегланав Аллагъасдаса хіинкѣи10

Авараг 𐤀 нафсалдасаги вокъизе ккей12

Фасикъав чиясул харбида божи18

ДагІбадулзда гьоркъоб маслахат гъаби21

Диналъул вацлѣи24

Диналъул вацасул хІакъал28

Цояс цогідав махсародае кквей30

Жиндирго эбел-эмен кики36

Диналъул вацаздехун хивал квеш гъаби
ва гъездасан гъибат гъаби.....38

Диналъул вацазул гІайибал ралагъи40

Хъизан кІудияв чиясе комек гъаби42

Гъибат гъабиялъул мунагъ44

Инсан хиралъула Аллагъасдаса хіинкѣиялдалъун.....52

Ригъин гъаби54

Гадамазул хириял – такъва ціикІларал ккола59

КІИАБИЛЕБ БЕТІЕР.....69

Бетіергъанас малаикзабаздехун мушавара
гъабиялъуль ругел хІикматал71

Гъарутил ва Марутил къисса74

Цойги кантіизари77

Гилмоялъул ва гIалимзабазул хиралъи	82
Щивав чиясда лъайзе тIадаб гилмо	86
Къуръан рокъоб букиналъул баракат	92
Аллагъ горесе сужда гъаби	95
Иблисалъ адамие сужда гъабизе инкар гъаби	99
Аллагъас ХIава йижиналъул хIикмат ва хъизан гъабиялъул хIукму.....	102
Иман щулалъиялъе ругел сабабал	105
ЖугъутIаз Жабраил малаик тушманлъун кквей	107
Тавраталда нилъер Аварагасул сифатал рехсей	114
Пашманлъиялъул тайпаби	117
КIвар бугеб къисса	118
Бану исраилал сихIроялде руссин ва гъез Сулайман аварагасда ﷺ бугътан лъей	122
Балъго лъалел чагIиян чIаразул хIакъикъат баян гъаби	125
ЩайтIаби рещтIунеб бакI	133
ШигIрабазул ва шагIирзабазул хIакъикъат.....	135
ХIайван хъолелъул «Бисмиллагъ» бахъи	143
Кваналелде «Бисмиллагъ» бахъи	147
Женазе хъураб жоялъул баян	151
Авараг ﷺ женалгун данделъи	155
Кафурзабазда зулму гъабиялъул баян	158
Жундуздасан комек тIалаб гъаби	166
Аллагъ горесде ахIи	168
Аллагъасул вализабаздехун рагъ бай	171

ЛЪАБАБИЛЕБ БЕТІЕР.....177

Цуцаль балъго шуршуди	180
Рияъалъул баян	181
Латлаифал къачлай	185
Цуцае платилъи гъаби	187
Бечелъиялъул ва ресукълъиялъул баян	197
Садакъаялъул хиралъи	205
Цояв – бечед, цогидав мискин гъавиялъул баян	211
Танбигъ	216
Садакъаялъул хиралъи	217
Садакъаялъул хиралъи	225
Аллагъас ризкъи къолезул тайпаби	234
Аллагъас ризкъи цоясе – платид, цогиясе – къварид гъаби	239
Аллагъасдаги халкъалдаги гъоркъов васитла	243
Аллагъас хъвараб ризкъи нахъе чІвалев чи гъечІо	249
Ризкъи къурав Аллагъасе щукру гъаби	252
ИнкарчагІазул заралалде сабро гъаби	253
Дунялалъ ва щайтІаналъ гукки	256
Муъминчиясул тушман	259

УНКЪАБИЛЕБ БЕТІЕР.....263

Руччабазулгун гІакъло дандбай	267
Къиямасеб къоялъ чиясдасан бищун цебе хІакъ тІалаб гъабула гъесул хъизан-лъималаз	276
Инсан хун хадубги кири къотІулареб гІамал	279

Мунагъал гъарулаго Аллагъасул рахІматалде	
хъул лъолесул мисал	282
Росас чІужуялъул гъабизе кколеб тІалаб	292
Россас чІужуялда къабиялъул хІукму	295
Аварасас ﷺ бихьиназе ва руччабазе гъарурал васиятал	297
Руччабазулги ва гъез россал рази гъариялъул	
хиралъиялъулги хІакъалъулъ рачІарал хІадисал.....	299
РабигІат ал-Гадавиятил ва ХІасан ал-Басриясул	
ккараб къисса.....	306
КІвар бугеб къисса	308
ХІасадалъул хІакъикъат ва гъелъул тайпаби.....	313
«Нуж кантіе! Дин буго насихІат»	323
Фаризаял каказда цере-хадур ралел	
ратибатазул хиралъи	326
Бусурманал бихьиназул ва руччабазул	
цІуна-къуни букІине кколеб куц манлъулеб аят	344
Танбигъ	347
Тавбо ва гъелъул тайпаби	349
Руччаби рокъоса къватире рахъиналъул баян	353
Щал кколел Аварагасул ﷺ агъло	356
Гажаибаб къисса	358
Цойги гажаибаб къисса	360
Руччабазул хІакъалъулъ рещтІараб аят	365
Зикроялъул (Аллагъ рехсеялъул) хиралъи	367
Рогъалил гІужалъул хиралъи	369
Свалаталъул хиралъи	371

Зикроялъул тайпаби	378
Щиб жо кколеб баццџадаб глăкълô	380
Аллагъ чџолеб рукъ	385
Зикро бачунеб къагџида	386
Къуръан цџалиялъул хиралъи	388
Мунагъазе кафарат	391
Руччабаз ретџине кколеб ратџил хџакъалъулъ ретџтараб аят.....	394
Берцинго ретџа-къан руччаби къватџире рахъин	395
ЩУАБИЛЕБ БЕТѢР.....	401
Аллагъас инсан хира гъави	401
Аллагъас инсан сундуе вижарав	405
Бесдаласул боцџи кквеялъул баян	410
Мунафикъазул хџакъалъулъ ретџтарал аятал	417
Хџикаят	421
Квешлџабазул бетѢр	422
Аллагъасде унеб нух	432
Гџадлôялъул баян	433
Ихџсаналъул хџакъикъат	436
Гџагарлъи хурхине гъаби	437
Анкъабго лага цџунулел хъулби	440
Гъибаталъул хџакъалъулъ аятал ва хџадисал.....	442
Тавбôялъул баян	446
Дунялги ахиратги цадахъ бачиналъул мисал	450
Дунялалда лъôлеб магъари	451

Кин цебе гибадат гябулеб буклараб	452
Ракьалда пасалъаби загьирлъи	464
Инсан цIунизе тIадкъарал малаикзаби	471
Инсанасде тIаде къварилъаби рачIиналъе сабаб	473
Хилмоялъул хIакъикъат	477
ГIакъло дандбаялъул баян	478
Аллагъасде мугъчIвай гъаби	483

ООО «Издательский дом “Нуруль иршад”»
 367000, Республика Дагестан, г. Махачкала, ул. Левина, 9
www.nurulirshad.ru; e-mail: info@nurulirshad.ru

Продукцию Издательского дома «Нуруль иршад»
 можно заказать в интернет-магазине: www.nurulirshad.ru

Религиозное издание [на аварском языке]

Саид Афанди аль-Чиркави

КЪУРЪАНАЛЪУЛ АХІУДЕ ГІАВАМАЛ КАНТІІЗАРИ
[ПОБУЖДЕНИЕ ВНЯТЬ ПРИЗЫВУ КОРАНА]

Том 2, второе издание

Отвественный редактор:

Г-М. Ичалов

Литературный редактор, корректор:

Зургалова Т.

Дизайн и верстка:

Гаджиев М-А.

ISBN 978-5-903593-10-1 (Т.2)

ISBN 978-5-903593-02-6